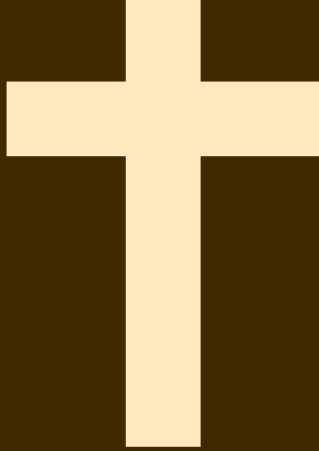

Didza' cub rucá'n
tsahui'

New Testament in Zapotec, Southern Rincon (MX:zsr:Zapotec,
Southern Rincon)

Didza' cub rucá'n tsahui' **New Testament in Zapotec, Southern Rincon (MX:zsr:Zapotec, Southern Rincon)**

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Zapotec, Southern Rincon

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Zapoteco, Rincón Sur [zsr], Mexico

Copyright Information

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Zapotec, Southern Rincon

© 1992, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

7feac3cb-fa00-54f1-b2be-b4d6aa29755b

Contents

San Mateo	1
San Marcos	45
San Lucas	72
San Juan	118
Hechos	153
Romanos	195
1 Corintios	214
2 Corintios	231
Gálatas	242
Efesios	249
Filipenses	255
Colosenses	259
1 Tesalonicenses	263
2 Tesalonicenses	267
1 Timoteo	269
2 Timoteo	275
Tito	279
Filemón	281
Hebreos	282
Santiago	295
1 Pedro	300
2 Pedro	305
1 Juan	308
2 Juan	312
3 Juan	313
Judas	314
Apocalipsis	316

DIDZA' DXI'A BUZUJË' LU GUICH SAN MATEO

Yugu' xuz xna' gul gdöd queë' Jesús

¹ Ni uzuja' laquë' xuz xna' gul gdöd queë' Jesucristo, naquë' zxi'n xsoë' David, lenca' zxi'n xsoë' Abraham.

² Abraham guquë' xuzë' Isaac.

Isaac guquë' xuzë' Jacob.

Jacob guquë' xuzquë' Judá len yugu' bönni' böchë'ë.

³ Judá guquë' xuzquë' Fares len Zara, ati' Tamar gucnu xna'quë'.

Fares guquë' xuzë' Esrom.

Esrom guquë' xuzë' Aram.

⁴ Aram guquë' xuzë' Aminadab.

Aminadab guquë' xuzë' Naasón.

Naasón guquë' xuzë' Salmón.

⁵ Salmón guquë' xuzë' Booz, ati' Rahab gucnu xnë'ë.

Booz guquë' xuzë' Obed.

Rut gucnu xnë'ë Obed na'.

Obed guquë' xuzë' Isai.

⁶ Isai guquë' xuzë' David.

David na' gna bé'inë' bunách Israel, ati' butság ná'lenë'-nu ngul na' gucnu zi'al ngul queë'

Uriás, ati' David len ngul ni glaquë' xuz xnë'ë Salomón.

⁷ Salomón guquë' xuzë' Roboam.

Roboam guquë' xuzë' Abías.

Abías guquë' xuzë' Asa.

⁸ Asa guquë' xuzë' Josafat.

Josafat guquë' xuzë' Joram.

Joram guquë' xuzë' Uzías.

⁹ Uzías guquë' xuzë' Jotam.

Jotam guquë' xuzë' Acáz.

Acáz guquë' xuzë' Ezequíás.

¹⁰ Ezequíás guquë' xuzë' Manasés.

Manasés guquë' xuzë' Amón.

Amón guquë' xuzë' Josías.

¹¹ Josías guquë' xuzquë' Jeconías len yugu' bönni' böchë'ë.

Yugu' bönni' ni gulacu'ë dza ni' cati' yugu' bönni' Babilonia gulachë'ë bunách Israel nadzungac lu xyuquë'.

¹² Jeconías guquë' xuzë' Salatiel.

Salatiel guquë' xuzë' Zorobabel.

¹³ Zorobabel guquë' xuzë' Abiud.

Abiud guquë' xuzë' Eliaquim.

Eliaquim guquë' xuzë' Azor.

¹⁴ Azor guquë' xuzë' Sadoc.

Sadoc guquë' xuzë' Aquim.

Aquim guquë' xuzë' Eliud.

¹⁵ Eliud guquë' xuzë' Eleazar.

Eleazar guquë' xuzë' Matán.

Matán guquë' xuzë' Jacob.

¹⁶ Jacob guquë' xuzë' José.

José ni guquë' bönni' queënu María, ati' María na' gucnu xnë'ë Jesús, lë' ca' Cristo, Nu na' tun löz bunách judío guidë' duná bé'inë' lequë'.

¹⁷ Cni nac, glac chidá' cö' di'a dza ga gzu lau zoë' Abraham ga bdxintë zoë' David, ati' glac ca' yechidá' cö' di'a dza ga gzu lau zoë' David ga bdxintë dza yugu' bönni' Babilonia gulachë'ë bunách Israel nadzungac, ati' glac ca' yechidá' cö' di'a dza ga gzu lau dza ni' gulachë'ë lequë' ga bdxintë dza guljë' Cristo.

Yugu' le guc cati' guljë' Jesucristo

¹⁸ Cni guc cati' guljë' Jesucristo. Cati' ni' chnazí' lu na'bi' María, xnë'ë Jesucristo utság ná'lenbi' José, len zí'atël cati' zi'a utság ná'lenë'-bi', gyu'ubi' lë'bi' María na' tubi' bi'idau'. Guc cni ni'a qui yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y.

¹⁹ Naquë' bönni' tsahui' José na', bönni' queëbi' María, san cutu gu'nnë' uquië'-bi' laugac bunách. Gu'nnë' ulá'alenë'-bi' bagachi'z.

²⁰ Tsal ni' rza' ladxë'ë José ca na' gunë', buluí' lahuë' gbaz la'y queë' Xanru' lahuë' José lu yël bëhcál, len rë' lë':

—José, xzi'n xsoë' David. Cutu gádxinu' si'u-bi' María, gacbi' ngul quiu', le yu'ubi' lë'bi' bi'i bönni'dau' na' ral-la' galjbi' ni'a qui yöl-la' huac queë' Dios Bó' La'y.

²¹ Galjbi' queëbi' tubi' bi'i bönni'dau', ati' gu'u labi' Jesús, le uslabi' bunách queëbi' lu dul-la' nabága'gac.

²² Cni guc yúgu'të lë ni quië butság lë na' gnë' Xanru' lu ru'ë bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

²³ Gul-yutsca', tu ngul ra'bandau', tsu'ubi' lë'bi' bi'idau', ati' galjbi' tubi' bi'i bönni'dau', Ati' lu'ë labi' Emanuel.

Emanuel nac tu didza' hebreo le rna: “Len rë'u Dios.”

²⁴ Cati' bubanë' José lu yël bëhcál, benë' ca na' gudxë' lë' gbaz la'y queë' Xanru', ati' gzxi'ë-bi' Maria na', guchi' ngul queë'.

²⁵ Cutu gzóalenë'-bi' cati' bdxinr dza chguljbi' queëbi' bi'i bönni'dau', bi'i zi'al queëbi', ati' glu'ë labi' Jesús.

2

Duyuquë'-bi' bi'idau' Jesús bönni' ta'yejni'i

¹ Cati' guljbi' Jesús yöd Belén, luyú Judea, rna bë'ë luyú ni' Herodes, ati' guladxinë' Jerusalén bönni' ta'yejni'i, narujquë' tu yödz dë zaca' ga rlen gbidz.

² Gulanabë' bönni' ni, ta'në':

—¿Gazx zoabi' bi'idau' na' ral-la' gna bé'ibi' bunách judío, bi'idau' na' zi'a guljbi'? Cati' ni' zoatu' ga rlen gbidz blé'itu'-ba' bölj yení' nac bë' chguljbi', ati' za'tu' ni quië tsej ládxi'tu'-bi'.

³ Cati' gúquibe'inë' lë ni Herodes, bönni' rna bë'ë, grö'tsquë' baguí'i, len lëzca' cni gulabó' baguí'i yúgu'të bunách nacua' Jerusalén.

⁴ Ni'r bulidzë' yúgu'të bxuz uná bë', len bönni' gda'u' tu'sëdi, Herodes na', ati' gnabnë' lequë' gazx ral-la' galjë' Cristo, bönni' na' tunë' löz bönni' judío glë'ë gna bé'inë' lequë'.

⁵ Të' lë':

—Lu yöd Belén luyú Judea. Cni nac le buzujë' lu guich bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios le rna cni:

⁶ Cutu nacr cuidi' lahuë' Dios yödz Belén luyú Judá,

Ca yödz gap nacua' nup ta'ná bë' luyú ni,

Le grujë' yödz Belén bönni' gaquë' blau,

Bönni' na' gun chi'ë bunách Israel quia'.

⁷ Ni'r bulidzë' bagachi'z bönni' ta'yejni'i na' Herodes, len gnabnë' lequë' quië gnöznë' dxi'a gáca'xtë chguc buluí' lahui lauquë' bölj na' gualé'inë'.

⁸ Ni'r bsölë'ë lequë' tsjaquë' Belén. Rë' lequë':

—Gul-tséaj ni', len gul-tsajná b dxi'a nacx nac queëbi' bi'idau' na'. Cati' chbdzólili'-bi', dudíxoj'li' neda', quië tsija' ca' neda', tsej ladxa'a-bi'.

⁹ Gdöd gulayönnë' didza' bë'ë Herodes na', zjaquë' bönni' ta'yejni'i na', ati' nanörba' lauquë' bölj na' gualé'inë' cati' ni' nacu'ë ladzquë' ga bdxintë yajsóa ga na' dëbi' bi'idau' na'.

¹⁰ Cati' gualé'inë' bölj na', guludzjtsquinë'.

¹¹ Cati' gulayazië' yu'u, gualé'inë'-bi' bi'i bönni'dau' na', zóalenbi'-nu María, xna'bi'. Ni'r guluzechu zxi'buquë' laubi', len gulayj ládxi'quë'-bi'. Gdöd na' gulasaljë' yugu' gui'ndau' quequë' len gulunödzjë' queëbi' oro, len yal, len nördau' rla' zxi' qui yag mirra.

¹² Le chbuzéjni'në' lequë' Dios lu yël bëhcál cni tshuójquë' ga zoë' Herodes na', qui lë ni na' yhuójquë' ladzquë' nöz yubl.

Ta'zxundjë' José len María, ta'chë'ë-bi' Jesús luyú Egipto

¹³ Gdöd guluzë'ë ni' bönni' ta'yejni'i na', ni'r buluí' lahuë' tuë' gbaz la'y queë' Xanru' ga na' dë' José lu yël bëhcál, len rë' lë':

—Gyas. Bchë'-bi' bi'idau' ni lenca' xna'bi', ati' bzxundj ni. Gyeaj luyú Egipto, ati' uga'nu' ni' cati' gyëpra' li' neda' yetú. Cni gunu' le uguiljë'-bi' bi'idau' ni Herodes quië gdöddë'-bi'.

¹⁴ Ni'r gyasë' José, len ni' nac chdzöl', bchë'ë-bi' bi'idau' na' lenca' xna'bi', ati' yjaquë' luyú Egipto.

¹⁵ Guluga'në' ni' cati' gutrë' Herodes. Cni guc quië butság lë na' gnë' Xanru' Dios lu ru'ë bönni' bë'ë didza' uláz queë', gnë': “Ga nac luyú Egipto bulidza' Zxi'na'.”

Rsölë'ë Herodes bönni' ludödcë'-bi' bi'idau' huë'n nacua'bi' Belén

¹⁶ Cati' gúquibe'inè' Herodes cutu glunè' ca rnè' bönni' ta'yejni'i, gleyne' Herodes na', ati' gna bé'inè' bönni' tsjaquè' ludödcde'-bi' yúgu'tèbi' bi'i bönni'dau' nacua'bi' Belén len gdu zbi'il ga dè Belén na', bi'idau' chyu'uchi' chop iz len bi'idau' nahuè'nrcbi'. Cni benè' ca busaquè' queè' Herodes na', tsca chguc dza bului' lahui bölj, dza na' guluzéjni'nè' lè' bönni' ta'yejni'i na'.

¹⁷ Cni guc, butság lè na' gnè' Jeremías, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios, gnè':

¹⁸ Lu yödZ Ramá ryön chi'igac

Nup ta'bödx len nup ta'bödxya'a.

Raquel rbödxnu ni'a quegac zxi'nnu,

Cutu gac nu hui' zXön lènu, le chnatcbi'.

¹⁹ Gdöd gutiè' Herodes na', ni'r bului' lahuè' gbaz la'ya na' queè' Xanru' lahuè' José lu yèl bëchcál ga ni' zoè' luyú Egipto, len rè' lè':

²⁰ —Gyas. Bchè'-bi' bi'i bönni'dau' ni lenca' xna'bi', ati' böaj luyú Israel, le chglatiè' bönni' ni' glè'nnè' ludödde'-bi' bi'i bönni'dau' ni.

²¹ Ni'r gyasè' José, ati' bch'è'-bi' bi'i bönni'dau' na' lenca' xna'bi', ati' yhuöjquè' luyú Israel.

²² Cati' gúquibe'inè' José rna bè'è Arquelao luyú Judea le chgutiè' Herodes, xuzè' Arquelao, qui lè ni na' gúdxinè' José huöjè' ni'. Cati' buzéjni'nè' lè' Dios lu yèl bëchcál, gyijè' luyú Galilea.

²³ Cati' bdxinè' ni', yajsóè' yödZ Nazaret. Cni guc quiè butság lè na' gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios ca ral-la' gac queè' Jesús, si' Lè', Bönni' Nazaret.

3

Runè' lban lu latj ca'z Juan, bönni' ruquilè' bunách nis

¹ Yugu' lu dza ni' bului' lahuè' Juan, bönni' na' buquilè' bunách nis, runè' lban lu latj ca'z luyú Judea.

² Juan na' rnè':

—Gul-bí'i ládxi'li', le chzoa gdxin dza duná bè' luyú ni Nu na' zoa yehua' yubá.

³ Ca nac queè' Juan na', buzujè' lu guich Isaiás, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios, le rna cni:

Ryön chi'è bönni' rulidzè' lu latj ca'z, rnè':

Gul-pá' nöz gdxin queèli' Xanru',

Gul-bj li yugu' nöz las tödè'.

⁴ Nacuè' zXè' Juan lari' náquini lítsa'ba' böa', ati' núguè'è lè'è pan guid. Rahuè'-ba' böchi'zú len ri'jè' bdxindau' qui bözdau'.

⁵ Guladxinè' ga zoè' Juan yugu' bönni' Jerusalén len bunách narujgac gdu luyú Judea, len gdu zbi'il ga dè yegu Jordán.

⁶ Cati' gulaxóalèpè' dul-la' nabága'què', Juan na' buquilè' lequè' nis lu yegu Jordán na'.

⁷ Cati' blé'inè' Juan ta'dxinè' ga zoè' zian bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' saduceo quiè la'dilè' nis, rè' lequè':

—Lbi'ili', di'a dza quecba' bël snia'. ¿Nuzxa buzejni'i lbi'ili' gzxundjli' yöl-la' rusyúdx na' zi'a gac quegac bunách?

⁸ Gul-gún le gac bè' chhubí'i ládxi'li'.

⁹ Cutu cuequi icjli', cugnali' nacli' tsahui' le nacli' zxi'n xsoè' Abraham, le rëpa' lbi'ili', huac gunè' Dios ga luhuóac zxi'n xsoè' Abraham guiöj nacua' ni.

¹⁰ Chzoa rböz guia huag gchugu yag le rului' ca gac queèli'. Yúgu'tè yag cuta'bia le nac dxi'a, grúgugac ati' la'gu'què' leygac lu gui'.

¹¹ Le nactè neda' ruquila' lbi'ili' nis lu nis, nul-li' chhubí'i ládxi'li', san bönni' na' ral-la' guidè' cati' töd quia' neda', lè' gunè' le rului'z yöl-la' rdil nis ni, uchiziè' lbi'ili' Dios Bö' La'y len gui' queè'. Bönni' ni nactèrè' blau ca neda', ati' neda' cutu naca' lsaca' gleycja' lölè' nudé'è.

¹² Zönè' lu në'è bcö' queè', le ulubnè' ga rdxia' xzoa' xtil queè'. Uzi'è xzoa' xtil queè' lu yu'u ga ni' gun chi'è lei, san uzégui'è bëb qui lu gui', ati' gui' na' cutu ca' ul.

Rdilé' nis Jesús

¹³ Ni'r buzé'è Jesús luyú Galilea, len bdxinè' ra' yegu Jordán ga na' zoè' Juan, quiè gdilé' nis lu në'è Juan na'.

¹⁴ Juan buzaguè'è xnözè', rè' Jesús:

—Neda' ral-la' gdila' nis lu na'u Li'. ¿Ati' Li' za'tsu' quia'?

¹⁵ Bubi'è didza' Jesús, rè' lè':

—Benn latj na'a, le cni ral-la' gunru' gdutè le nac tsahui'.

Ni'r bè'è Lè' latj Juan.

¹⁶ Cati' chnadilè' Jesús nis, la' burujtè' lu nis. Ni'r gyalj luzxbá lahuè' Jesús, ati' blé'inè' ruhuòjtè' Dios Bò' La'y, bdxinè' ga na' zoè' Jesús, rnè'è ca rna'ba' budòdau'.

¹⁷ Ni'r byön chi'i nu rui' didza' yehua' yubá, rna:

—Bönni' ni naquè' Zxi'na'. Nadxi'ida' Lè' len rdzag ladxa'a Lè'.

4

Rè'ni Satanás tu' xöhui' ugáp Jesús dul-la'

¹ Ni'r la' bchè'tè' Jesús lu latj ca'z Dios Bò' La'y quiè gata' latj si' bè' Lè' Satanás tu' xöhui'.

² Gdu choa' dza choa' yèl cutu bi gdahuè' Jesús, ati' gdòdr ni' rdunè'.

³ Ni'r bdxin ga zoè' Jesús tu' xöhui', nu na' rugáp bunách dul-la', len rè Jesús:

—Chqui' nacu' gdu Zxi'nè' Dios, gna na'a luhuóac yöt xtil guiøj nacua' ni.

⁴ Bubi'è didza' Jesús, rè' lei:

—Nayúj lu guich la'y, rna: “Clégz yöt xtil nabánigac bunách, san lèzca' yúgu'tè didza' ru'è Dios nabánigac bunách.”

⁵ Ni'r bchè' Jesús tu' xöhui' yòdz la'y Jerusalén, ati' ni' budxía Lè' ga nac xtsa' cju'u gdau'.

⁶ Ni'r rè Lè' tu' xöhui', rna:

—Chqui' nacu' Li' gdu Zxi'nè' Dios, busladzu' cuinu' ni, le nayúj lu guich la'y, rna:

Dios gsölè'è gbaz la'y queè' lun chi'è Li',

Ati' luchisè' Li' lu na'què',

Cui tsajchegu'u guiøj, cui gunu' zi' ni'u.

⁷ Bubi'è didza' Jesús, rè' lei:

—Yetú ca' nayúj lu guich la'y, le rè bunách, rna: “Cutu si' bè'u Xanu' Dios.”

⁸ Ni'r bchè' Jesús tu' xöhui' ga nac tu lu gui'a sib, ati' ni' buluí' Lè' yúgu'tè yòdz nacua' yòdzly' ni len yúgu'tè yöl-la' tsahui' quegac.

⁹ Ni'r rè Lè':

—Yúgu'tè lè ni udòda' lu na'u chqui' uezehu zxibu' lahua' gunu' neda' zxön.

¹⁰ Jesús rè' lei:

—Böaj quiu' li', Satanás tu' xöhui', le nayúj lu guich la'y le rè netu', rna: “Xanu' Dios tsej ladxu'u, len tuzè' Lè' gunu' xchinè'.”

¹¹ Ni'r buzá' ga na' zoè' Jesús Satanás tu' xöhui', ati' guladxinè' ga zoè' gbaz la'y queè' Dios len gláclenè' Lè', gulagu'è le gdahuè'.

Rzu lahuè' Jesús runè' lban luyú Galilea

¹² Cati' byönnè' Jesús nadzunè' Juan lidx guia, gyijè' luyú Galilea.

¹³ Buzè'è yòdz Nazaret, ati' yajsóè' yòdz Capernaum ga nac ra' nis zxön, lu bza' quegac bunách Zabulón len bunách Neftalí.

¹⁴ Cni' guc, butság lè na' gnè' Isaías, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios, gnè':

¹⁵ Luyú Zabulón len luyú Neftalí,

La' nöz ra' nis zxön yetslá'a yegu Jordán zaca' ga rlen gbidz.

Luyú Galilea, ga nacua' bunách cunacgac judío.

¹⁶ Bunách chul nit ni' gulale'i yení,

Ati' bönni' ni' nacquè' ca nup chnatgac, blen quequè' yení.

¹⁷ Cati' ni'r gzu lahuè' Jesús runè' lban, rè' bunách ni':

—Gul-bí'i ládxi'li', le chzoa gdxin dza duná bè' luyú ni Nu na' zoa yehua' yubá.

Jesús rulidzè' tapè' bönni' uzön bøl tsajta'què' Lè'

¹⁸ Cati' gdè' Jesús ra' nis zxön qui Galilea, ni' blé'inè' chopè' bönni'. Tuè' lè' Simón, len zoa yetú lè' Pedro, ati' dzaguè' lè' Andrés, bönni' böchè'è. Chopè' ni ta'chiljè' yöxj bøl quequè' lu nis zxön na' le nacquè' uzön bøl.

¹⁹ Jesús rè' lequè':

—Gul-dutá' neda', ati' guna' ga gchè'li' quia' bunách, gunli' ca runli' rzönli'-ba' bøl.

²⁰ La' guluca'nté' yugu' yöxj bøl quequè' chopè' ni, zjáclenè' Jesús.

²¹ Cati' gdòdè' yelati' ni'l Jesús, blé'inè' yechopè' bönni'. Tuè' lè' Jacobo, ati' dzaguè' lè' Juan, bönni' böchè'è. Nacquè' zxi'nè' Zebedeo. Nacu'è lè'i bárcodau' dzagguè' Zebedeo, xuzquè', len tu'ínè' yöxj bøl quequè'. Ni'r Jesús bulidzè' chopè' ni tsajta'què' Lè'.

²² La' guluca'nté' bárcodau' na' lenca' xuzquè', zjáclenè' Jesús.

Jesús rusèdnè' bunách zian

²³ Gdè' Jesús gdu luyú Galilea, rusèdnè' bunách gap nac lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío. Ni' benè' lban qui didza' dxi'a ca zi'a duná bè'è luyú ni Dios, len bunè' yúgu'tè nup te'i tsa nac guidzhuè' quequè'.

²⁴ Gzè didza' qui yöl-la' huac queè' Jesús, ati' gulayöni bunách gdu luyú Siria, ati' djua'gac ga zoè' Jesús yúgu'tè bönni' té'inè' zian guidzhuè' quequè', len ta'zaca' ta'gui'è. Djua'què'

ca' ni' bönni' yu'ugac lequë' bö' xöhui', len bönni' té'inë' huë' xjuti', len bönni' nacu'nquë' bin ni'a na'quë', ati' Jesús bunë' yúgu'të bönni' na'.

²⁵ Rjaclen Jesús bunách zian narujgac luyú Galilea, len yugu' yödz Decápolis, len yödz Jerusalén, lenca' luyú Judea, len yugu' yödz nacua' yetslá'l yegu Jordán zaca' ga rlen gbidz.

5

Lban benë' Jesús ga nac lu guí'adau'

¹ Cati' blé'inë' Jesús za'clen Lë' bunách zian, ni'r grenë' tu lu guí'adau' ga nac xtsa', ati' lu gui'a ni' grö'ë. Ni'r guludubë' ga zoë' Jesús bönni' uséd queë'.

² Gzu lahuë' rusëdnë' lequë', rnë':

³ —Bica' ba bönni' táquibe'inë' ta'yadzjnë' le naqui queë' Dios, le nadél-li'quë' latj ga rna bé' Nu na' zoa yehua' yubá.

⁴ 'Bica' ba bönni' tu'hui'ni ládxi'quë' le nabága'quë' dul-la', le hui' xzönë' lequë' Dioscz.

⁵ 'Bica' ba bönni' nacquë' nöxj ladx'i' lahuë' Dios, le gata' quequë' luyú ni.

⁶ 'Bica' ba bönni' ta'zë ládxi'quë' le nac tsahui' lahuë' Dios, rac quequë' ca rac quegac nup ta'dún len ta'bíd'x nis, le gunë' Dios ga luzi'ë xbey lë na' ta'zë ládxi'quë'.

⁷ 'Bica' ba bönni' tu'huechi' ládxi'quë' lza'quë', le huechi' ladxë'ë lequë' Dios.

⁸ 'Bica' ba bönni' nac dxi'a icj ládxi'dau'quë', cutu bi nabága'quë', le la'lé'inë' Dios.

⁹ 'Bica' ba bönni' ta'bequi dxië' didza' bizxj, le la'zi' laquë' zxi'në' Dios.

¹⁰ 'Bica' ba bönni' ta'zaca' ta'gui'ë yugu' le ta'bía ládxi'gac lequë' bunách cati' tunë' le nac tsahui', le dë quequë' latj ga rna bé' Nu na' zoa yehua' yubá.

¹¹ 'Bica' ba lbi'ili' cati' tu'líd'z lbi'ili' zi' bunách, len ta'bía ládxi'gac lbi'ili', ati' lu yöl-la' rzi' yë' ta'në queë'li' le xöhui' le da'li' neda'.

¹² Gul-dziji len gul-dzág ládxi'li', le uzí'tscali' xbey ni' yehua' yubá. Ca rac queë'li', guc quequë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios len gulacu'ë zí'atël ca lbi'ili', le gulabía ládxi'gac ca' lequë' bunách.

Bunách queë' Cristo lac ca zödi' len ca yeni'

¹³ Gnë' ca' Jesús:

—Lbi'ili' nacli' ca zödi' luyú ni, san chqui' nit yöl-la' sna' qui zödi' na', cutu gac gunru' ga huöac sna'. Cutur bi nac lsaca', san chnac tu le chu'nru', ati' lulib lei bunách.

¹⁴ 'Lbi'ili' nacli' ca yeni' yödzlyú ni quië ului'li' lahui le nac queë' Dios. Gac'li' ca tu yödz dë tu lu gui'a, cutu gac ggachi' yödz na'.

¹⁵ Cati' ruquél-la'ru' gui', cutu rgu'ru' lei zxan gui'n, san ga lna' ruzoaru' lei quië uzeni' yúgu'të nup nacua' lu yu'u.

¹⁶ Ca na' run yeni', ral-la' gunli' ca' lbi'ili', güi'li' latj gac bé' le nacli' laugac yúgu'të bunách, quië cati' la'le'i le nac dxi'a runli', la'gú'u-në' yöl-la' ba Xuzli' Dios zoë' yehua' yubá.

Rusëdnë' Jesús qui le gna bë'ë Dios lu në'ë Moisés

¹⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu gáquili' bida' dusnitia' yugu' le gna bë'ë Moisés o zxba na' gulusëdnë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Bida', clëg quië usnitia' yugu' lë ni, san quië ulu'a lahui gdu le rusëdi lë na'.

¹⁸ Le nactë rëpa' lbi'ili'. Tsal ni nacua' luzxbá len yödzlyú ni, cutu töd ca'z nitú dídza'dau', len nitú le rna bé' zxba na', cati' gacr yúgu'të le ral-la' gac.

¹⁹ Qui lë ni na', nútí'tëz bönni' quítsjë' tu zxba cuíd'i'dau'z zoa lu zxba na', len usëdnë' bunách lun cni, bönni' ni gáctërë' cuidi'dau'z ca yúgu'të nup la'cuá' ga rna bé' Nu na' zoa yehua' yubá, san nútí'tëz bönni' gunë' ca rna bé' zxba na' len usëdnë' bunách lun ca' cni, bönni' ni gáctërë' blau ga rna bé' Nu na' zoa yehua' yubá.

²⁰ Rëpa' ca' lbi'ili': "Chqui' cugunli' le nactër dxi'a ca le tunë' bönni' gdau' usëdi, lenca' ca tunë' bönni' gdau' fariseo, cutu ca' tsazli' ga ni' rna bë'ë Dios yehua' yubá."

Rusëdnë' Jesús ca nac qui nu rley lzë'i

²¹ Gnë' ca' Jesús:

—Chbyönili' ca glë' xuz xtau'li' bönni' guta' lu na'quë', gulanë': "Cutu gdödili' bunách. Nu bönni' gdödë' bunách, nabaguë'ë zxguia' huadxinë' ga cuequi xbeynë' lë' Dios."

²² Na'a, neda' rëpa' lbi'ili': Nu bönni' rleyne' böchi' lzë'ë, nabaguë'ë zxguia' huadxinë' ga cuequi xbeynë' lë' Dios. Lëzca' cni, nu bönni' gnë' zì'ë queë' böchi' lzë'ë nabaguë'ë zxguia' la'bequi xbeynë' lë' bönni' blau ta'bequi xbey, ati' nu bönni' guië' lzë'ë: "Böa' cunözi", nabaguë'ë zxguia' bönni' na' tsijë' lu gui' gabíl.

²³ 'Cni nac, chqui' chzoa cu'u lu bcugu la'y tu le unöd'zju', ati' ni' tsajneynu' zoa bizx quië rleyne' li' böchi' lza'u,

²⁴ bca'n lu bcugu ni' lë na' unödzu, len böaj lidxu'. Zi'al yajca'n tsahui' le benu' queë' böchi' lza'u, ati' ni'r gda unödzu' lë na' nu'u.

²⁵ 'Chqui' zoa nu bönni' rnabnë' li' bi quixxju' len gchë'ë li' ga cuequi xbeynë' li' bönni', budzagtë dxi'a bönni' na' tsal ni' yú'ulenu' lë' nöz, cui udödë' li' lahuë' bönni' rbequi xbey, ati' bönni' ni udödë' li' lu në'ë bönni' ruseyjë' lidx guia, ati' lë' cu'ë li' lidx guia na'.

²⁶ Le nactë rëpa' li', cutu ca' uruju' ni' cati' gdxinr dza quixxju' ga buitë le ral-lu'u.

Rusëdnë' Jesús ca nac qui nu rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'

²⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Chbyönili' ca na' gulanë': "Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'."

²⁸ Na'a, neda' rëpa' lbi'ili': Núti'tëz bönni' ruyúë' ngul len yöl-la' rzë ladx' le cunác, chbenë' dul-la' len lënu lu icj ládxi'dau'huë'.

²⁹ Qui lë ni na', chqui' gun ga gunu' dul-la' yöj lau' yubél, gleaj lei len gru'n lei. Dxi'ar gac quiu' unitiu' tu yöj lau', len clëg gduteo' tsiju' lu gui' gabil.

³⁰ Chqui' gun ga gunu' dul-la' na'u yubél, bchugu lei, len gru'n lei. Dxi'ar gac quiu' unitiu' tu na'u, len clëg gduteo' tsiju' lu gui' gabil.

Rusëdnë' Jesús ca nac qui nu bönni' rulá'alenë' ngul queë'

³¹ Gnë' ca' Jesús:

—Lëzca' gulanë': "Núti'tëz bönni' rusanë'-nu ngul queë', ral-la' unödzejë' queënu guich le rna rulá'alenë'-nu."

³² Na'a, neda' rëpa' lbi'ili', chqui' zoë' bönni' rusanë'-nu ngul queë', len cutu zoa le cunác runnu, gunë' bönni' na' ga gunnu dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na' chqui' utság ná'lennu bönni' yubl, ati' bönni' na' si'ë-nu ngul na', lëzca' gunë' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Rusëdnë' Jesús ca nac qui nu rney Dios

³³ Gnë' ca' Jesús:

—Lëzca' byönili' ca glë' xuz xtau'li' bönni' guta' lu na'quë', gulanë': "Cutu si' yë'u cati' rneynu' Dios, ati' ral-la' gunu' lahuë' Xanru' Dios gdu'të lë na' rneynu' Lë'."

³⁴ Na'a, neda' rëpa' lbi'ili', cutu ca' gun tsutsu xtídza'li'. Cutu gun tsutsu xtídza'li' gneyli' yehua' yubá, le nac ga rözë rna bë'ë Dios.

³⁵ Cutu gun tsutsu xtídza'li' gneyli' luyú ni, le nac luyú ni ca xlibi ni'ë Dios, len cutu gneyli' Jerusalén, le nac ladzë' Bönni' náctërë' blau rna bë'ë.

³⁶ Cutu gun tsutsu xtídzu'u gneynu' icju', le cutu gac gunu' ga huöac chguich o gasj nitú guitsa' icju'.

³⁷ Ral-la' gnazli': "ja", o gnazli': "cutu", le nac qui tu' xöhui' le nadöd bë' ca nac didza' ni.

Rusëdnë' Jesús ca nac qui nu ruzí' la lzë'i

³⁸ Gnë' ca' Jesús:

—Chbyönili' ca nac le gna bë'ë Moisés, gnë': "Nu bi run qui yöj lau lzë'i, ubí'i ca' qui, lenca' nu bi run qui layi' lzë'i, ubí'i ca' qui."

³⁹ Na'a, neda' rëpa' lbi'ili': Cutu tá'baga'li' nu gua' dö' queëli', ati' chqui' nu capa' xagu' yubél, bë' latj capa' ca' yetú xagu' yögl.

⁴⁰ Chqui' zoa nu gun ga cuequi xbeynë' li' bönni' len cua zxau', bë' ca' qui lari' rxoa cudzu'u.

⁴¹ Chqui' zoa nu gun bayúdx gu'u yua' qui gatsj hora, gyeajlen nu na' gdu tu hora.

⁴² Nu bi gnabi li', bnödzej qui, len nu bi guë'ni gunnu' qui tu chi'i, cutu tá'bagu'u lë na' gnabi li'.

Rusëdnë' Jesús ca ral-la' gdx'i'iru' nup cuta'le'i rë'u dxi'a

⁴³ Gnë' ca' Jesús:

—Lëzca' cni byönili' lë na' gulanë': "Ral-la' gdx'i'inu' nu nadxi'i li', len udi'inu' nu curle'i li' dxi'a."

⁴⁴ Na'a, neda' rëpa' lbi'ili', gul-dxi'i nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a. Gul-náb-në' Dios gáclenë' nup tu'lidz lbi'ili' zi'. Gul-gún le nac dxi'a quegac nup tu'dí'i lbi'ili', len gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gunë' ga gac dxi'a quegac nup ta'në queëli' len tua' dö' queëli'.

⁴⁵ Chqui' gunli' cni, gacli' gdu zxi'në' Xuzru' Dios, zoë' yehua' yubá, le runë' Lë' ga ruzeni' gbidz queë' ga nacua' bunách tua'dö', lenca' ga nacua' bunách tsahui'. Rsólë'ë tu nis guiöj quegac bunách tsahui', lenca' quegac bunách cunacgac tsahui'.

⁴⁶ Chqui' nadxi'izli' bönni' nadxi'icnë' lbi'ili', ¿nuzxa caz cu'u lbi'ili' yöl-la' ba? Lëzca' cni tunë' bönni' cunacgac tsahui' na', bönni' tu'quixxjë' uláz qui yöd z'itu', nadxi'icnë' lza'quë'.

⁴⁷ Chqui' rugapli' Dios tuzë' böchi' lza'li', ¿bizxa caz runli' le nactër dxi'a? Lëzca' cni tunë' bönni' cunúbnë'gac Dios.

⁴⁸ San lbi'ili', gul-gác gdu dxi'a, ca na' naquë' Xuzru' Dios, zoë' yehua' yubá, naquë' gdu dxi'a.

6

Rusëdnë' Jesús ca ral-la' gáclenru' bunách

¹ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-güi' ládxi'li' gac gdu ca rej ládxi'li'-në' Dios, cugunzli' lë ni laugac bunách quië la'le'i ca na' runli'. Chqui' runli' cni, cutu bi gunnë' queëli' Xuzru' Dios zoë' yehua' yubá.

² Cati' bi unödzu' qui nu bi ryadzj, cutu gunu' ga gla' lahui lë na' runu' ca tunë' bönni' tu'luiz' tsahui' cuinquë' ga nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, lenca' ga nac lu yë'y. Cni tunë' quië la'gú'u lequë' yöl-la' ba bunách. Le nactë rëpa' lbi'ili', ca'z nac yöl-la' ba gata' quequë'.

³ San li', cati' bi unödzu' qui nu bi ryadzj, cutu ca' gu'u latj gnözi nitú bunách.

⁴ Na'a, lë na' unödzu', bagachi'z ral-la' unödzu', ati' Xuzru' Dios, Nu rle'i ca na' runu' bagachi'z, Lë' ubi'ë queëli'.

Rusëdnë' Jesús ca ral-la' ulidzru'-në' Dios

⁵ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' ulidzli'-në' Dios, cutu gunli' ca tunë' bönni' tu'luiz' tsahui' cuinquë', le ta'dzág ládxi'quë' ta'zuinë' tu'lidzë' Dios gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, len gap nac lu yë'y quië la'le'i lequë' bunách. Le nactë rëpa' lbi'ili', ca'z nac yöl-la' ba gata' quequë'.

⁶ San lbi'ili', cati' ulidzli'-në' Dios gul-tsáz lidxli' len gul-séyj yu'u. Gul-lidzë' Dios gnábili'-në' Xuzru' Dios, zóalënë' lbi'ili' ga na' zoali' queëzli', ati' Xuzru' Dios, Nu rle'i ca runli' bagachi'z, Lë' ubi'ë queëli'.

⁷ Cati' ulidzli'-në' Dios cutu gunli' la' yë'y la' leyz ca na' tunë' bönni' cunúnbë'quë' Dios, le táquinë' huayönnë' lequë' Dios le tu'lidzë' la' yë'y la' leyz.

⁸ Cutu gunli' ca na' tunë' lequë'. Xuzru' Dios, zí'atël cati' zi'a gnabli', chnözcznë' yugu' le ryadzj queëli'.

⁹ Qui lë ni na', ral-la' ulidzli'-në' Dios gnali' cni:

Xuz netu', zu' yehua' yubá,

Gac zxön lau'.

¹⁰ Gda gna bé'u luyú ni.

Ben ga gac luyú ni ca rdzag ladxu'u Li' ca rac ni' yehua' yubá.

¹¹ Benn le gágutu' na'a dza.

¹² Bnit lau netu' le cunác bentu' lau' Li'

Ca runtu' netu', runít lautu' ca' nup bi tun queëtu'.

¹³ Cutu gu'u latj si' bé' netu' tu' xöhui',

San buslá netu' lu na' nu rua' dö',

Le naqui quiu' ga rna bé'u, len yöl-la' uná bé', len yöl-la' ba.

Cni ré'nitu' gactecz. Ca' gac.

¹⁴ 'Chqui' unít lauli' lza'li', nup tua' dö' queëli', unít lahuë' ca' lbi'ili' Xuzru' Dios, zoë' yehua' yubá.

¹⁵ Chqui' cutu unít lauli' lza'li', cutu unít lahuë' lbi'ili' Xuzru' Dios ca nac dul-la' runli'.

Rusëdnë' Jesús ca ral-la' gunru' gubás

¹⁶ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' gunli' gubás, cutu gunli' bayechi' lauli' ca tunë' bönni' tu'luiz' tsahui' cuinquë', le tunë' bayechi' lauquë' quië láquibe'i bunách tunë' gubás. Le nactë rëpa' lbi'ili', ca'z nac yöl-la' ba gata' quequë'.

¹⁷ San lbi'ili', cati' gunli' gubás, gul-pá' icjli' len gul-quib lauli',

¹⁸ cui láquibe'i bunách runli' gubás. Bagachi'z ral-la' gunli' gubás, ati' Xuzru' Dios, zóalënë' lbi'ili' ga na' zoali' queëzli', Lë' ubi'ë queëli'.

Yehua' yubá ral-la' utubru' yöl-la' tsahui' queëru'

¹⁹ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu utubli' yöl-la' tsahui' luyú ni, ga ni tu'töba' lei bëldau' qui, ati' rac ditj, len ga ni ta'yáz gban, ta'banë'.

²⁰ San gul-túb yöl-la' tsahui' ni' yehua' yubá, ga ni' cutu lutöba' lei bëldau' qui, len cutu gac ditj, len ga ni' cutu la'yáz gban cutu la'banë'.

²¹ Ga ni' dë yöl-la' tsahui' queëli', ni' güi' ládxi'li' gdxinli'.

Le rgu'u yení' icj ládxi'dau'ru'

²² Gnë' ca' Jesús:

—Yöj lauru' nac ca tu le rgu'u yení' icj láchxi'dau'ru'. Qui lè ni na', chqui' yöj lauli' nac dxi'a, gdútèli' tsèpli' yös yení'.

²³ Chqui' yöj lauli' cutu nac dxi'a, gdútèli' nachul-li'. Qui lè ni na', chqui' yení' zoalen lbi'ili' nuhuóac le nac chul, szxónitèr nachul-li'.

Dios len dumí

²⁴ Gnè' ca' Jesús:

—Nutu nu gac gun xchinquè' chop xanè', le uzòè' tsla'l tuè' ati' yetué' na' gdxi'inè', o ugá'nlenè' tuè', ati' yetué' na' ubíj ladxè'è. Cutu gac gunli' zxon Dios lenca' dumí.

Dios run chi'è nup náquigac queè'

²⁵ Gnè' ca' Jesús:

—Yetú ca' rëpa' lbi'ili': Cutu cò'li' baguí'i ni'a qui le gáguli' o ni'a qui le guí'li', yugu' le nabánili', o ni'a qui lari' gáculi'. Záqui'tsquir yöl-la' na'bán queèli' ca le gáguli', ati' nactèr lsaca' gdu ca nayá' nabinli' ca lari' gáculi'.

²⁶ Gul-yú ca rac quecba' bguindau' ta'zuba' luzxbá. Cutu ca' taz tu'zoaba', len cutu ta'lapba', len cutu tu'tubba' ga bi la'gu'ba' quecba', san Xuzru' Dios zoè' yehua' yubá, rugáguczè' lecha'. Záqui'tsquirli' lbi'ili' ca yugu' bguindau' na'.

²⁷ ¿Nuzca caz bönni' nutsè'è ladjli' gac gunè' ga soè' gbanè' yetú dzaz le rbö'è baguí'i quiè gac cni queè'?

²⁸ ¿Bizx quiè rbö'li' baguí'i ni'a qui le gáculi'? Gul-yutsca' ca rac quegac yöjdau' rò'gac ladj guixi' ca ta'zxon. Cutu tun dxin len cutu tun du lari'.

²⁹ Neda' rëpa' lbi'ili', Salomón, bönni' ni' gna bè'è, zal-la' szxoní guta' queè' yöl-la' tsahui', lari' gucué' cutu gna'tèr lach ca rna'gac yöjdau' na'.

³⁰ Dioscz runè' lach yöj guíxi'dau' rò'gac ladj guixi', le nacué' na'a dza, ati' cxö huidzj la'yegui lu gui'. Chqui' cni rui' ladxè'è yöj guíxi'dau', runè' leygac lach, szxónitèr gunè' ca' queèli', curéjle'li'-nè' gdu láchxi'li'.

³¹ Qui lè ni na', cutu cò'li' baguí'i, cugnali': “¿Bizxa gágutsatu?” o “¿Bizxa guí'jtsatu?” o “¿Bizxa lari' gácatsatu?”

³² Bunách yödzlyú ni ta'bö' baguí'i ni'a qui yúgu'tè lè ni, san zoè' Xuzru' yehua' yubá, ati' Lè' nõzcznè' naquínili' yúgu'tè lè ni.

³³ Na'a, gul-güi'r láchxi'li' gna bé'inè' lbi'ili' Dios, len gunli' le nac dxi'a lahuè' Lè', ati' Lè' cu'è xnöz queèli' yúgu'tè lè ni.

³⁴ Qui lè ni na', cutu cò'li' baguí'i ni'a qui le ral-la' gac cxö huidzj, le huac güi' láchxi'li' cxö huidzj le gac queèli' dza na'. Tu tu dza lac le ral-la' güi' láchxi'li' dza na'.

7

Cutu ral-la' glag yudxru' böchi' lza'ru'

¹ Gnè' ca' Jesús:

—Cutu glag yudxli' böchi' lza'li', cui gchugu bè'è ca' queèli' Dios,

² le gchugu bè'è queèli' Lè' la' leyz ca na' rlag yudxli' böchi' lza'li', ati' ca na' rurix rudöli' qui lza'li', la' ca'z uríx udödè' queèli' Dios.

³ Bizx quiè ruyú' bëbdau' yu'u yöj lahuè' böchi' lza'u, len cutu ráquibe'inu' yu'u le zxon'tèr yöj lau' li'?

⁴ ¿Guiètsu'-nè' böchi' lza'u: “Glöz, cuija' bëbdau' yu'u yöj lau'”, ati' li', le zxon'tèr ca' yu'u yöj lau' li'?

⁵ Li', bönni', rulu'iz tsahui' cuinu'. Gleaj zi'al le zxon yu'u yöj lau' li', ati' ni'r glé'inu' dxí'adau' quiè gac cuiju' bëbdau' yu'u yöj lahuè' böchi' lza'u.

⁶ Cutu güi'li' quecba' bö'cu' le nac la'y, qui nadxi luhueycjba' luzxuzxjba' lbi'ili', len cutu chu'nli' le nac lsaca' queèli' laucha' cuch, qui nadxi luzadí' ní'aba' lei.

Gul-náb, gul-guñj, len gul-líd ra' yu'u'

⁷ Gnè' ca' Jesús:

—Gul-náb, ati' Dios gunnè' queèli'. Gul-guñj, ati' gunnè' latj gdzöl queèli'. Gul-líd ra' yu'u, ati' Lè' gsaljè' queèli'.

⁸ Núti'téz bönni' rnabè', rdél-li'nè', ati' bönni' rguiljè', rdzöl queè', ati' bönni' rulidzè' ra' yu'u, ryalj queè'.

⁹ Chqui' zoè' bönni' nutsè'è ladjli', ati' zoabi' bi'i queè', chqui' gnábibi' lè' yöt xtil, ¿naru' unödzejè' queèbi' guiøj?

¹⁰ Chqui' gnábibi' lè' tuba' böi, ¿naru' unödzejè' queèbi' bèl?

¹¹ Lbi'ili' nacli' huia'dò', san nózili' unödzejli' queebi' zxi'nli' le nac dxi'a. Nactèr löz, Xuzli' zoè' yehua' yubá unödzejè' quegac nup ta'nabi Lè' le nacgac dxi'a.

¹² 'Qui lè ni na', ca na' r'è'nili' lun queèli' bunách, lèzca' cni gul-gún quequè'. Lè ni le rna bè' zxba queè' Moisés, lenca' le gulanè' bõnni' glu'è didza' uláz queè' Dios.

Tu ga ral-la' tsazru' le nac guidau'

¹³ Gnè' ca' Jesús:

—Gul-tsáz ga nu ryaz le nac guidau'. Laga' nac ga nu ryaz len yalj ca' nac nõz le rjaclenè' bõnni' ga ni' la'nitiè', ati' ta'yaziè' ni' bõnni' zian.

¹⁴ Guidau' nac ga nu ryaz len lasdau'z nac nõz le rjaclen bunách ga ni' la'dél-li'nè' yõl-la' na'bân gdu, ati' nababzè' bõnni' ta'dzõlnè' lei.

Le runru' nac bè' le nacru'

¹⁵ Gnè' ca' Jesús:

—Gul-gún chi'i cuinli' qui nadxi la'zí' yé'inè' lbi'ili' bõnni' ta'zí' yè'è, ta'nè' tu'è didza' uláz queè' Dios. La'dxinè' ga zoali' bõnni' ni, len luluí' cuinquè' nõxj ládxi'dau' ca naccba' bõ'cu' zxíla'dau', san lu icj ládxi'dau'què' nacquè' ca bõ'cu' zuga' snia'.

¹⁶ Yugu' le tunè' lac bè' le nacquè'. Cutu ruchibru' le rbia lba uva lu yag yõtsi', len cutu ruchibru' le rbia yag higo lu guixi' legui lasdau'.

¹⁷ Cni nac, ta'bía le nac dxi'a yúgu'tè yag dxi'a, ati' rbia le nac xõhui' yag xõhui'.

¹⁸ Cutu gac cuia le nac xõhui' yag dxi'a na', len cutu gac cuia le nac dxi'a yag xõhui' na'.

¹⁹ Yúgu'tè yag cuta'bía le nac dxi'a la'rugu ati' la'gu'è leygac lu gui'.

²⁰ Cni nac, lac bè' le nacquè' le tunè' bõnni' na'.

Nup cula'yáz ga rna bè'è Dios

²¹ Gnè' ca' Jesús:

—Zian nup tè neda': "Xan, Xan", san clèg yúgu'tè' la'yaziè' ga rna bè'è Dios yehua' yubá. La'yazzè' ni' bõnni' tunè' ca rè'nnè' Xuza' Dios, zoè' yehua' yubá.

²² Cati' gdxin dza udx qui yõdzlyú ni, lè' neda' bõnni' zian, la'nè': "Xan, Xan, bentu' lban qui xtdzè'è Dios, buguntu' dxin Lau' Li', len buguntu' ca' dxin Lau' bubijtu' yugu' bõ' xõhui', len buguntu' ca' dxin Lau' bentu' zian yõl-la' huac xzõn."

²³ Ni'r neda' gyèpa' lequè': "Cutu ca' núnbè'a lbi'ili'. Gul-cuít ga zoa', lbi'ili' rua'li' dõ'."

Chop ca gac udxiaru' xlibi zõ'õ

²⁴ Gnè' ca' Jesús:

—Yetú ca', nu ryõni xtdza'a ni len gun ca rna, nu ni nac ca tu bõnni' rejni'i, buzóè' lidxè' ga nac lu guiõj.

²⁵ Cati' gul guiõjsiu' len gzxõn gba'u, len gyeycj bõ', ati' gdib nis cuít yu'u na', cutu gbix, le dxia xlibi lu guiõj.

²⁶ Na'a, nu bõnni' ryõnnè' xtdza'a ni, len cutu runè' ca rna, bõnni' ni naquè' ca tu bõnni' curejni'i, buzóè' lidxè' lu yuzx.

²⁷ Cati' gul guiõjsiu', len gzxõn gba'u, len gyeycj bõ', ni'r gda' nis cuít yu'u na', ati' gbixtè, len tsaz bguindj.

²⁸ Cati' budx bè'lenè' lequè' didza' ni Jesús, gulubani bunách zian ni' ca nac le rusèdnè',

²⁹ le rusèdnè' lequè' ca bõnni' dè lu nè'è, len clèg ca tunè' bõnni' gdau' usèdi quequè'.

8

Ruhuõaquè' bõnni' ré'inè' huè' nudzu' ruzõd

¹ Cati' bõtjè' Jesús lu gui'a na', zjaclen Lè' bunách zian.

² Bdxinè' ga zoè' Jesús bõnni' ré'inè' huè' nudzu' ruzõd, ati' buzechu zxibè' lahuè' Jesús, len rè' Lè':

—Xan, chqui' rè'nnu', huac unu' neda'.

³ Ni'r bulitè nè'è Jesús len gdanè' lè'. Rè' lè':

—Rè'nda'. Huõacu' dxi'a.

La' bunittè xhuè'è bõnni' huè' na'.

⁴ Ni'r gudxè' lè' Jesús:

—Byu, nutu nu gui'u cni, san gyeaj, yajluí' cuinu' lahuè' bxuz, ati' yajnõdzj le gna bè'è Moisés le uluí'i bunách chbõacu'.

Jesús ruínè' bi'i huen dxin queè' bõnni' nacu'è lu nè'è bõnni' rjaquè' gdil-l

⁵ Cati' gyaziè' Jesús yõdz Capernaum, bdxinè' ga zoè' Jesús tu bõnni' nacu'è lu nè'è tu gayu'è bõnni' rjaquè' gdil-l, ati' gúta'yuè' lahuè' Jesús,

⁶ rè' Lè':

—Xan, bi'i huen dxin quia' dèbi' yu'u, ré'ibi' huè' nacu'nbi' bin, len szxõni rzaca' rgui'bi'.

⁷ Jesús rè' lè':

—Neda' guida' una'-bi'.

⁸ Bubi'ë didza' bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, rë' Jesús:

—Xan, cutu naca' lsaca' tsaziu' lidxa', san tsa gnazu' quia', ati' huöacbi' bi'i huen dxin quia'.

⁹ Lëzca' neda', zoa nu rna be'i neda', len nacu'ë ca' bönni' rjaquë' gdil-l rna bé'igacda'-në'. Cati' rëpa'-në' tuë': "Gyeaj ni'", rijë'. Cati' rëpa'-në' yetüë': "Gda ni'", ridë'. Cati' rëpa'-në' bönni' huen dxin quia': "Ben dxin ni'", la' runtë' dxin na'.

¹⁰ Cati' byönnë' didza' ni Jesús, bubannë', ati' gudxë' bönni' zjácLENë' Lë', rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', ga nacuá' bunách Israel, nutu nu bönni' rajxáqui'da'-në' rejllë' neda' ca runë' bönni' ni.

¹¹ Yetú ca' rëpa' lbi'ili': La'rúj bunách zian zaca' ga rlen gbidz, len zaca' ga rbia gbidz, ati' la'bö'len tsaxón Abraham, len Isaac, len Jacob, ni' yehua' yubá ga rna bë'ë Dios,

¹² san yugu' bönni' na' gröczë' Dios quie' la'yazië' ga na' rna bë'ë Lë', chu'në' lequë' ni'l ga na' nac chul, ati' ni' la'bödxë', len lutl-l láya'quë' lu yöl-la' ruhui'ni quequë'.

¹³ Ni'r Jesús gudxë' bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, rnë':

—Böaj lidxu'. Ca na' réjlë'u, ca' gac quiu'.

La' na'z böáctëbi' bi'i huen dxin queë' na'.

Jesús ruünë' xna'nu ngul queë' Pedro

¹⁴ Bdxinë' Jesús lidxë' Pedro, ati' ni' blé'inë'-nu xna'nu ngul queë' Pedro, dënu lu da'a, len yu'nu tu xla.

¹⁵ Gdanë' na'nu Jesús, ati' la' burujtë tu xla na' yu'nu. Ni'r böasnu len bennu le glahuë'.

Jesús ruünë' zian nup te'i

¹⁶ Cati' chrdzö' dza na', djua'quë' ga zoë' Jesús zian bönni' yu'ugac lequë' bö' xöhui', ati' len yöl-la' rnëz queë' bubijë' yugu' bö' xöhui' na', len bunë' ca' yúgu'të nup te'i.

¹⁷ Cni guc quie' butság ca na' gnë' Isafas, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë': "Lë' bu'ë yugu' le rzáca'ru', len bu'ë ca' yugu' guidzhuë' queëru'."

Nup glë'ni tsjaclen Jesús

¹⁸ Cati' blé'inë' Jesús nacuá' gdu cuitië' bunách zian, gna bé'inë' yugu' bönni' uséd queë' la'dödë' yetslá'a nis zxon ni'.

¹⁹ Bdxinë' ga na' zoë' Jesús tu bönni' gdau' usëdi, len rë' Lë':

—Bönni' Usëdi, sá'lëna' Li' gáti'tëz ga tsiju'.

²⁰ Jesús rë' lë':

—Yugu' böza' nacuá' zzan guiöj quecba', ati' yugu' bguindau', nudxía lidxcba', san neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, cutu dë ga quixj icja'.

²¹ Yetüë' bönni', naquë' bönni' uséd queë' Jesús, gudxë' Lë':

—Xan, benn neda' latj huöja' ga gdxinr dza chbucacha'a-në' xuza'.

²² Jesús gudxë' lë':

—Gda' neda'. Bë' latj bönni' tatzë' lucachë'ë nup lat quequë'.

Jesús rbequi dxië' bö' bdunu'

²³ Grenë' Jesús lë'i bárcodau', dzagquë' Lë' bönni' uséd queë'.

²⁴ Ni'r gyeycj bö' bdunu' lu nis zxon na', ati' szxöni ryas rdxia nis zxon na' ga bdxintë ryas nis lë'i bárcodau' na'. Dë' rasië' Jesús lë'i barco na'.

²⁵ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' uséd queë', ati' guluspanë' Lë', len të' Lë':

—Xan, buslá netu'. Chrgáchi'ru' lu nis.

²⁶ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Bizx quie' rádxili'? Lati'z réjlë'li'-në' Dios.

Ni'r gyasë' Jesús len bulidzë' bö' na' reycj len nis zxon na', ati' la' grö'të dxi.

²⁷ Gulubannë' bönni' na', ta'në':

—¿Nuzxa caz bönni' ni? Rui'zë' didza' ati' tun ca rnë' bö' reycj len nis zxon.

Bönni' Gadara yu'ugac lequë' bö' xöhui'

²⁸ Cati' bdxinë' Jesús yetslá'a nis zxon ga na' nac lu xyu yödz Gadara, gularujë' chopë' bönni' ga nacuá' ba quegac nup natgac, dutsagquë' Jesús. Snia' nacquë', ati' nutu nu rac töd la' nöz ni'.

²⁹ La' glui'të' zidz didza' chopë' ni, ta'në':

—¿Bizxa rál-la'tu' quiu', Jesús, Zxi'në' Dios? ¿Naru' bdxintsu' ni dusaca' zi'u netu' zi'al ca gdxin dza queëtu'?

³⁰ Ga ni' nacu'ë nacua'ba' cuch zian ta'daba' táguba', naga'nba' láti'dau' ga nac zi'tu'.

³¹ Gulanáb yechi' Jesús bö' xöhui' na', të Lë':

—Chqui' ubiju' netu', benn latj tsajtsú'ugactu'-ba' cuch zian ni'.

³² Ni'r Jesús gudxë' leygac:

—Gul-tséaj.

La' gularujtë bö' xöhu'i, yaajtsazgac cuch zian ni'.

Ni'r jarélu'c'ba' yjacha' yúgu'tëba' cuch zian na', yajbixtëc'ba' ga nac lë'i guiöj, yaajtsazc'ba' lu nis zxön, ga ni' gulayëpiba' nis, glat'ba'.

³³ Gládxinë' bönni' tu'yüé'-ba' cuch na', ati' guluzzundjë'. Cati' guládxinë' lu yöd, gulaguixjö'ë yúgu'të lë na' guc quequë' bönni' ni' gulayú'u lequë' bö' xöhu'i.

³⁴ Ni'r gularúj bunách lu yöd z ni', yaajtsagquë' Jesús. Cati' gulalé'inë' Lë', gláta'yuë' lahuë' uzë'ë lu xyuquë' na'.

9

Jesús ruúnë' tu bönni' nacu'në' bin

¹ Ni'r bubenë' Jesús lë'i bárcodau' len gdödë' yetslá'a nis zxön ni', ati' budxinë' ga nac ladzë'.

² Ni' djua'quë' ga zoë' Jesús tu bönni' nacu'në' bin, zxoë' lu da'a yag. Cati' blé'inë' Jesús ca na' ta'yeylë'ë Lë' bönni' ni, gudxë' bönni' na' nacu'në' bin, rnë':

—Btíp ladxu'u, zxi'na'dau'. Chbunít lahua' dul-la' nabagu'u.

³ Nacu'ë ca' ni' bönni' gdau' tu'sëdi, ati' ta'në' lu icj ládxi'dau'quë', ta'në':

—Didza' ru'ë bönni' ni ruzóa Dios tsla'l.

⁴ Cati' ráquibe'inë' Jesús le ta'zá' ládxi'quë', rë' lequë':

—¿Bizx quië rza' ládxi'li' cni le cunác?

⁵ Cutu nac baníg nu guiëz bönni' ni: “Yugu' dul-la' nabagu'u chbunít lahua'”, san nac baníg nu gun ga huöasë' len uzë'inë'.

⁶ Na'a, ului'ida' lbi'ili' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, dë lu na'a yöl-la' uná bë' luyú ni unít lahua' dul-la'.

Ni'r Jesús gudxë' bönni' na' nacu'në' bin, rnë':

—Gyas. Bchis da'a yag quiu' len böaj lidxu'.

⁷ Ni'r la' gyastë' bönni' na' nacu'në' bin len böjë' lidxë'.

⁸ Cati' gulalé'inë' lë ni bönni' nacu'ë ni', gulubannë', ati' gulagu'ë Dios yöl-la' ba le bunödziejë' quegac bunách yöl-la' huac cni.

Jesús rulidzë' Mateo

⁹ Cati' buzë'ë ni' Jesús, blé'inë' bönni' lë' Mateo, rö'ë ga na' ruquizzjë' uláz qui yöd z'itu', ati' Jesús gudxë' lë':

—Gda' neda'.

Ni'r la' gyastë' Mateo na', zéajlenë' Jesús.

¹⁰ Yetú le guc, cati' ni' rö'ë Jesús rahuë' ga nac lu yu'u, guládxinë' ga zoë' zian bönni' tu'quízj len yugu' bönni' ca'z, ati' gulabó'lenë' Jesús tsaxzön len yugu' bönni' uséd queë'.

¹¹ Cati' gulalé'inë' lë ni bönni' gdau' fariseo, gulanabné' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, ta'në':

—¿Bizx quië na' rágulenë' tsaxzön bönni' tu'quízj len yela'quë' bönni' dul-la' bönni' rusëdnë' lbi'ili'?

¹² Cati' byönnë' lë ni Jesús, rë' lequë':

—Cutu naquincnë' nu un bunách bönni' nacquë' dxi'a, san bönni' té'inë' naquincnë' nu un bunách.

¹³ Gul-tséaj len gul-sëd le rna lë na' nayúj lu guich la'y, rna cni: “Rë'nda' luhuechi' ládxi'quë' lza'quë' bönni', len clëg ludödcë'-ba' böa' bëdx lu bcugu la'y quia'.” Bida' ni, clëg dulídzgaca'-në' bönni' tsahui', san bida' dulídzgaca'-në' bönni' dul-la' quië lubi'í ládxi'quë'.

Rusëdnë' Jesús ca nac qui nu run gubás

¹⁴ Ni'r guládxinë' ga zoë' Jesús bönni' da'quë' Juan, bönni' na' buquilë' bunách nis, len gulanabné' Lë', ta'në':

—¿Bizx quië na' netu' lenca' yugu' bönni' gdau' fariseo, zian lzu runtu' gubás, san yugu' bönni' uséd quiu' Li' cutu tunë' gubás?

¹⁵ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' huactsa la'sëbi ládxi'gac nup nacua' lni qui yöl-la' rutság na' tsal ni' zóalenë' lequë' bönni' rutság në'ë? Zi'a za' dza cati' gduë' ga nacu'ë bönni' na' rutság në'ë. Dza ni'r lunë' gubás.

¹⁶ Benë' lsaqui' Jesús, rnë':

—Nutu nu un lari' tëb len lari' cub, le uxú'n lari' cub na' nugu'ë lari' tëb na', ati' gchöza'r lari' tëb na'.

¹⁷ Lëzca' cni, nutu nu bönni' rguë'ë xisi uva cub lu rö'ö gul náquini guid, le gal xisi uva cub na', len uzxúzj rö'ö gul na' náquini guid, ati' gac ditj xisi uva na', ati' nit ca' rö'ö na' náquini guid. Rga'aru' xisi uva cub lu rö'ö cub náquini guid, ati' grotptë tac chí'i.

Rubanbi' bi'i ngul queë' Jairo len ruhuöacnu ngul gdannu lari' nacué' Jesús

¹⁸ Tsal ni' ru'lenë' lequë' didza' ni Jesús, bdxinë' ga zoë' tu bönni' rna bé'inë' bunách judío, ati' buzechu zxibë' lahuë' Jesús, len rë' Lë':

—Bi'i nguldau' quia' la' budxtë gutbi'. Gda gxoa na'u lëbi', ati' ubanbi'.

¹⁹ La' gyastë' Jesús zéajlenë' lë'. Dzagquë' Lë' bönni' uséd queë'.

²⁰ Ni'r bdxinnu zaca' cúdu'lë' Jesús ngul chguc chinnu iz ré'inu, cutu ruhuí'i rön queënu qui huë' quégaccznu ngul, ati' gdannu lari' nacué' Jesús.

²¹ Cni bennu le rza' ládxi'nu, rnanu: "Chqui' canza' zxë', huöaca'."

²² Ni'r bueycjë' Jesús, ruyúë' lënu, ati' rë'-nu:

—Btip ladxu'u, zxi'na'dau'. Chböacteu' le réjlë'u neda'.

La' na'z böáctënu.

²³ Cati' bdxinë' Jesús lidxë' bönni' uná bë' na', blé'inë' ni' bönni' tu'cödxë' gui, len nup ta'bödx yechi'.

²⁴ Jesús rë' lequë':

—Gul-cuít ni, le cutu natbi' bi'i nguldau' ni. Raszbi' na'.

Ni'r gultítj Lë' nup nacué' ni'.

²⁵ Cati' chnubijë' ni'l bunách na', gyazië' Jesús len gdel-lë'ë na'bi' bi'i ngul na', ati' la' gyástëbi'.

²⁶ Gzë didza' ca guc lë ni, ati' gulayöni bunách nacué' gdutë luyú na'.

Jesús ruúnë' bönni' nachúl lauquë'

²⁷ Cati' brujë' ni' Jesús, zjáclenë' Lë' chopë' bönni' nachúl lauquë'. Tu'ë zidzj didza', ta'në':

—Buechi' ladxi' netu', Li', zxi'n xsoë' David.

²⁸ Cati' bdxinë' Jesús ga nac lu yu'u, guladxinë' ga zoë' chopë' bönni' na' nachúl lauquë'. Jesús gnabné' lequë', rnë':

—¿I réjlë'li' neda', huac una' lbi'ili'?

Lequë' ta'në':

—Ja, Xan.

²⁹ Ni'r gdanë' yöj lauquë' Jesús, rnë':

—Ca réjlë'li', ca' gac queë'li'.

³⁰ La' böaljté yöj lauquë'. Ni'r buzeyné' bach lequë' Jesús, rnë':

—Gul-güi'tecz ládxi'li' nutu nu gnözi lë ni.

³¹ Cati' gularujë' ni', la' guluzëtë' didza' gdutë luyú ni' ca nac lë na' benë' Jesús.

Jesús ruúnë' tu bönni' curnë'

³² Cati' gularujë' lu yu'u na' Jesús len yugu' bönni' uséd queë', guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' nachë'quë' lahuë' tu bönni' curnë', yu'u lë' bö' xöhui'.

³³ Cati' bubijë' bö' xöhui' na' Jesús, la' gnëtë' bönni' na' cugnë'. Gulubannë' bönni' nacué' ni', ta'në':

—Gatga rlé'initu' le cni ladj bunách Israel.

³⁴ Ni'r gulanë' queë' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—Bönni' ni rubijë' yugu' bö' xöhui', rugunë' dxin yöl-la' huac qui xangac bö' xöhui' na'.

Jesús ruhuechi' ladxë'ë bunách zian

³⁵ Gdë' Jesús gdu zbi'il gap nacué' yöd len gap nacué' yödzdau', ati' gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios bönni' judío, rusëdnë' bunách nacué' ni', len runë' lban qui didza' dxi'a ca rna bé'ë Dios. Bunë' yúgu'të nup bi ta'zaca' ta'gui'i yugu' lu yöd na'.

³⁶ Cati' blé'inë' bunách zian ni' Jesús, buechi' ladxë'ë lequë', le ta'zaca' ta'gui'ë, len nudú ládxi'quë' ca rac quecha' bö'cu' zxila' cuzóa nu uyú lecha'.

³⁷ Ni'r rë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Le nactë szxöni dë yöl, san nabábz nup ta'lap'.

³⁸ Qui lë ni na', gul-gáta'yu lahuë' Dios, naquë' Xan yöl na', gnábili'-në' gsölë'ë bönni' huen dxin la'lapë' yöl queë'.

10

Jesús rböë' bönni' lacquë' gbaz queë'

¹ Ni'r bulidzë' Jesús idxínnutë' bönni' uséd queë', len budödë' lu na'quë' yöl-la' uná bë' lubijë' bö' xöhui' yu'ugac bunách, len luünë' yúgu'të nup te'i len yúgu'të nup bi ta'zaca' ta'gui'i.

² Cni nac laquë' idxínnutë' gbaz na' nasölë'ë Jesús:

Simón, (lë' ca' Pedro),

Andrés, (böchë'ë Simón na'),

Jacobo, (zxi'në' Zebedeo),

Juan, (böché'ë Jacobo na'),

³ Felipe,

Bartolomé,

Tomás,

Mateo, (bönni' uquixj),

Jacobo, (zxi'në' Alfeo),

Lebeo, (lë' ca' Tadeo),

⁴ Simón, (bönni' rui' ladxë'ë yödZ queë'),

Judas Iscariote, (bönni' udödë' Jesús lu na'quë' bönni' ludödë' Lë').

Jesús rsölë'ë gbaz queë' tsjenquë' lban

⁵ Ni'r Jesús bsölë'ë idxínnutë' bönni' ni tsjenquë' lban, ati' gna bé'inë' lequë', rnë':

—Cutu tseajli' ga nacua' bunách cunacgac judío, len cutu tsazli' ladjgac bunách nacua' luyú Samaria.

⁶ Gul-tséaj ga nacua' bunách Israel, nacquë' ca bö'cu' xzila'dau' nanitcba'.

⁷ Gul-tsién lban, gnali': "Chbdxin gal-la' dza gna bé' luyú ni Nu na' zoa yehua' yubá."

⁸ Gul-ún nup te'i. Gul-gún dxi'a nup te'i huë' nudzu' ruzöd. Gul-spán nup chnatgac. Gul-bíj bö' xöhui' yu'ugac bunách. Bennza' queëli' yöl-la' uná bé' ni. Gul-gún dxin lei, cutu bi uquixjli'.

⁹ Cutu bí gua'li' lu bzud queëli', ni dumí oro, ni dumí plata, ni dumí lasdau'.

¹⁰ Cutu gua'li' yöxj yöt queëli' le gáguli' la' nöz. Tuz lari' gxoa yenli' len cutu gua'li' löl-li' o xuyág queëli', le udzölcznë' bönni' huen dxin le gahuë'.

¹¹ Gáti'tëz yödz zxon o yödzdau' ga gdxinli', gul-náb nuzxa nac gdu ladxí lu yödz ni', ati' uga'nli' lidx nu na' cati' gal-la'r dza urujli' yödz na'.

¹² Cati' tsazli' tu lu yu'u, gul-gáp Dios bunách nacua' lu yu'u na', gnábili'-në' Dios unödZjë' quequë' le cuequi dxi icj ladxí'dau'quë'.

¹³ Chqui' nacgac lsaca' bunách nacua' lu yu'u ni', uga'nlen lequë' le rbequi dxi ladxí' na', san chqui' cunacgac lsaca' bunách na', gnabli' cutu uga'nlen lequë' lë na' rbequi dxi ladxí'.

¹⁴ Gáti'tëz ga gdxinli' ga cutu lun lbi'ili' ba la'n bunách ni', len cutu luzë nagquë' xtídza'li', gul-rúj lu yu'u ni' o yödz ni', ati' gul-cuíb bëchtö da' lalabli', le ulu'í lequë' nabága'quë' zxguia'.

¹⁵ Le nactë rëpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguë' Dios quegac bunách, la'zaca' la'gu'ir bunách yödz na' ca la'zaca' la'gu'í' bunách gulacua' yödz Sodoma len yödz Gomorra, nup ni' busnitië' Dios.

Nup cuta'yejlë' lusaca' zi' nup da'gac Cristo

¹⁶ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-yutsca', neda' rsöla'a lbi'ili', gacli' ca bö'cu' xzila'dau' ta'daba' ga dzö'ba' bö'cu' zuga' snia'. Gul-gác sina' ca naccba' sina' bël snia', san gul-gác ca' nöxj ladxí' ca naccba' budödau'.

¹⁷ Gul-gún chi'í cuinli' quegac bunách, le ludödë' lbi'ili' lu na'quë' bönni' yúlahui', len la'guinë' lbi'ili' gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío.

¹⁸ Lëzca' cni, la'ché'ë lbi'ili' lauquë' bönni' blau len lauquë' bönni' ta'ná bë'ë, le da'li' neda'. Cni gac quië gac gunli' lna' lau quia' lauquë' bönni' ni' len lauquë' bönni' cunacquë' judío.

¹⁹ Ni'r cati' ludödë' lbi'ili' lu na'quë' bönni' uná bë' na', cutu cö'li' bagu'í' nacx gnali', le uchizie' Dios icj ladxí'dau'li' la' dza na'z didza' güi'li' o ca gnali'.

²⁰ Clëg lbi'izli' na' gnali', san Dios Bö' La'y, Nu na' rsölë'ë queëli' Xuzru' Dios, Lëczë' sóalenë' lbi'ili' len gu'ë didza'.

²¹ La'cuá' bunách ludöd böchi'gac lu na'quë' bönni' ludödë' lequë', len lëzca' cni, bönni' nacquë' xuz ludödë' zxi'nquë', ati' la'cu'ë bönni' la'dá'baguë'ë xuzquë' len lunë' ga latië' xuzquë' na'.

²² Luzóa lbi'ili' tsla'l yúgu'të bunách le da'li' neda', san nu ugá'n tsutsu ga gdxintër dza udx, nu ni ulá.

²³ Cati' lusaca' zi' lbi'ili' bunách tu lu yödz, gul-zxündj ni', tseajli' yetú yödz, le rëpa' lbi'ili', huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, zi'al cati' udx gunli' lban gap nacua' yödz quegac bunách Israel.

²⁴ Núti'tëz nu nac bönni' usëd cutu nacrë' blau ca nu rusëdi lë', len lëzca' cni, nu bönni' naquë' huen dxin cutu nacrë' blau ca xanë'.

²⁵ Nu na' nac bönni' usëd ral-la' udzijnë' chqui' huadél-li'në' gaquë' ca nac nu rusëdi lë', ati' bönni' huen dxin na' ral-la' udzijnë' chqui' gaquë' ca nac xanë'. Chqui' neda' naca' ca bönni' xan yu'u, ati' ta'në' quia', ta'në' naca' Beelzebú tu' xöhui', szxonitër ca' la'në' quegac bunách la'dá' neda'.

Nu ral-la' gádxiru'

²⁶ Gnë' ca' Jesús:

—Qui lë ni na', cutu gádxili' bunách. Hualá' lahui yúgu'të le rac ba lanz, ati' huac bë' yúgu'të le nagachi'.

²⁷ Yugu' didza' ruí'lena' lbi'ili' ga nac chul, gul-quixjö' ga nac lu yení, ati' le rëpa' lbi'ili' ga nagachi', gul-në zidzj ga nac yalj lulu.

²⁸ Cutu gádxili' nup tu'dòdi gdu ca nayá' nabingac bunách, san cutu gac lusnít bö' nacczru'. Gul-gadxi Dios, Nu na' gac gdòdi gdu ca nayá' nabinli' len chu'n bö' nacczli' lu gui' gabíl.

²⁹ Ta'dá'uba' chopba' bguindau' len tu dumí lasdau', san cugbixba' lyu nituba' chqui' cutu ru'ë latj Xuzru' Dios gac cni.

³⁰ Lëzca' cni, nababgac lahuë' Dios yúgu'të guitsa' icjli'.

³¹ Qui lë ni na', cutu gádxili'. Rui'tër ladxë'ë lbi'ili' Dios ca rui' ladxë'ë-ba' zianba' bguindau'.

Bönni' ta'zi' lu na'quë' Cristo laugac bunách

³² Gnë' ca' Jesús:

—Nu bönni' si' lu në'ë neda' laugac bunách, neda' si' lu na'a bönni' na' lahuë' Xuza' zoë' yehua' yubá.

³³ Bönni' ta'dá'baguë'ë laugac bunách, ta'në' cutu ta'dë'ë neda', lëzca' cni neda' tá'baga'a lequë' lahuë' Xuza' zoë' yehua' yubá.

Jesús naquë' le run ga la'rúj chopl bunách

³⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu gáquili' za'a dgu'a yödzyly ni le rbequi dxi bunách. Cutu za'a dgu'a le rbequi dxi, san za'a dgu'a le gun ga la'rúj chopl bunách.

³⁵ Za'a ni, guna' ga la'dá'baga' xuzquë' bunách, len la'dá'baga'nu ca' xna'cnu ngul. Lëzca' cni, la'dá'baga'nu yugu' xtau' zxi'nnu ngul xzoa' lidxcnu.

³⁶ Cni gac, la' di'a dzaz quegac bunách lusaca' zi'ë lza'quë'.

³⁷ Nu nadxí'ir xuz xnë'i ca nadxí'i neda', cutu nac lsaca' nu na' ta' neda', ati' nu nadxí'ir bi'i bönni' qui o bi'i ngul qui ca nadxí'i neda', cutu nac lsaca' nu na' ta' neda'.

³⁸ Nu cusí' lu në'i gac ca tu bönni' zajtë'ë lë'i yag cruz, len ta' neda', cutu nac lsaca' nu na' gaqui quia' neda'.

³⁹ Nu rui' ladxí' gun chi'i yöl-la' na'bán qui, unít lei, san nu unít yöl-la' na'bán qui le da' neda', ulá nu na'.

Yugu' le ubi'ë queëru' Dios

⁴⁰ Gnë' ca' Jesús:

—Nu gun lbi'ili' ba la'n, neda' ca' gun ba la'n, ati' nu na' gun neda' ba la'n, gun ba la'n ca' Dios Xuz nasölë'ë neda'.

⁴¹ Nu gun ba la'n bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios le ru'ë didza' uláz queë' Dios, huadel-li' nu na' lu në'ë Dios la' leyz na' gdél-li'në' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios. Lëzca' cni, nu gun ba la'n bönni' tsahui' le naquë' bönni' tsahui', huadel-li' nu na' lu në'ë Dios la' leyz na' gdél-li'në' bönni' tsahui'.

⁴² Núti'tëz nu unódzj queë' tu bönni'dau' ni tu zxbindau'z nis le naquë' bönni' uséd quia' neda', le nactë rëpa' lbi'ili', cutu unít le ral-la' si' nu na' lu në'ë Dios.

11

Ta'dxinë' ga zoë' Jesús bönni' nasölë'ë Juan

¹ Cati' Jesús budx buzëjni'në' yugu' bönni' uséd queë', buzë'ë ni, zijë' rajsëdnë' bunách len rjenë' lban yugu' ladzgc bunách na'.

² Ni' yu'ë lidx guia Juan, bönni' buquülë' bunách nis, byönnë' ca nacgac le runë' Jesús. Ni'r Juan na' bsölë'ë chopë' bönni' da'quë' lë', ati' guladxinë' ga na' zoë' Jesús.

³ Chopë' ni gulanabnë' Jesús, té' Lë':

—¿I' nacu' Li' Cristo, Bönni' na' ral-la' gdxinë' yödzyly ni, o huaböztu' dza gdxinë' yetué' bönni'?

⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Gul-tsëaj tsajtíxjö'i'li'-në' Juan lë ni ryönili' len rlé'ili'.

⁵ Gul-tsjödxe' ca rac, tu'lé'inë' bönni' bchul laquë', ati' tu'zë'ë bönni' cuguladë'. Nuhuóacquë' bönni' güi'cnë' huë' nudzu' ruzód, ati' tu'yönnë' bönni' gulacóduë'. Tu'banquë' bönni' glatië', ati' rac lban qui didza' dxi'a laugac bunách yechi'.

⁶ Bica' ba bönni' cugác chop ladxë'ë, cu ubíj ladxë'ë neda'.

⁷ Cati' guluzë'ë zhuöjquë' bönni' na' da'quë' Juan, ni'r gzu lahuë' Jesús ruí'lenë' bunách nacua' ni' didza' ca nac queë' Juan na'. Rë' lequë':

—¿Bizxa gú'nili' glé'ili' cati' ni' gyeajli' lu latj ca'z? ¿Naru' gú'nili' glé'ili'-nè' bõnni' naquè' ca tu gui ruzéycj lei bõ' reycj?

⁸ Chqui' clëg, ¿bizxa gú'nili' glé'ili'? ¿Naru' gú'nili' glé'ili'-nè' bõnni' nacué' lari' dxí'adau? Nõziczli' nacué' lidxquè' bõnni' ta'ná bè'è bõnni' nácucquè' lari' dxí'adau.

⁹ Yetú' ca, ¿bizxa gú'nili' glé'ili'? ¿Naru' gú'nili' glé'ili'-nè' bõnni' ru'è didza' uláz queè' Dios? Ca' nac, ráquida'. Répa' lbi'ili', blé'ili'-nè' bõnni' náctèrè' blau ca yezíca'rè' bõnni' glu'è didza' uláz queè' Dios.

¹⁰ Cni nac, le naquè' Juan bõnni' na' rui' didza' ca nac queè' le nayúj lu guich la'y, rna: Byu, rsõla'a bõnni' gbaz quia'a, nõrè' ca Li'.

Lè' upè'è nõz ga tõdu'.

¹¹ Le nactè' répa' lbi'ili'. Gduté yõdzlyú ni, nutu nu zoa nacr blau ca Juan, bõnni' ni' buquilé' bunách nis, san nu nac cuídi'dau'z ga rna bè' Nu na' zoa yehua' yubá nactèr blau ca Juan na'.

¹² 'Cati' ni' gzu lahuè' buquilé' bunách nis Juan, ga rdxintè na'a dza, bayúdx ta'yáz bunách ga rna bè' Nu na' zoa yehua' yubá, ati' nup tunz bayúdx ta'del-li' lei.

¹³ Ga bdxintè dza na' blé'è Juan, le rna bè' zxba queè' Moisés len le guluzujè' lu guich yúgu'tè bõnni' glu'è didza' uláz queè' Dios glui' didza' ca rna bè' Nu na' zoa yehua' yubá.

¹⁴ Chqui' ré'nili' si' lu na'li' lè ni, ral-la' gnózi' Juan na' naquè' Elías, bõnni' ni' bè'è didza' uláz queè' Dios, bõnni' na' Dios gnè' ral-la' gla' lahuè' leyúbl dza ni zoaru' na'a.

¹⁵ Nu zoa nag len ryõni ral-la' uzè nag.

¹⁶ ¿Bizxa usáqui'da' bunách nacua' dza ni zoaru' na'a? Nacquè' ca bi'idau' ta'bõ'bi' lu yè'y. Zidzj tu'lídz lza'chi',

¹⁷ ta'nabi': "Rucõdxtu' queè'li' gui. ¿Bizx quiè cutu rya'li'? Rul-l yéchi'tu' queè'li'. ¿Bizx quiè cutu rbõdx yéchi'li'?"

¹⁸ Cni nacli', le bidè' Juan ati' le cutu güi' gdahuè' ca ráguli' lbi'ili', gnè'li' queè': "Tu' xõhui' dzag lè'."

¹⁹ Ni'r bdxina' neda', Bõnni' Nuhuõaquè' Gdu Bunách, len ri'j rahua', ati' nrè'li' quia': "Naquè' bõnni' huágu'è len bõnni' ri'jè'. Naquè' lza'què' bõnni' uquízj len yezica' huen dul-la'." Yõl-la' rejni'i queè' Dios nac bè' ni'a qui le tun nup ta'zi' lu na'gac lei.

Le gac qui nu curún ca rna xtídz'è Dios

²⁰ Ni'r gzu lahuè' Jesús ruzeyne' bach bunách nacua' yõdz gap ni' benè' zian yõl-la' huac, le cutu'bi'ini láchxi'gac.

²¹ Gudxè' lequè':

—Bica' bayechi' lbi'ili', bunách Corazín. Bica' bayechi' lbi'ili', bunách Betsaida. La'naru' glac lu yõdz Tiro len lu yõdz Sidón yugu' yõl-la' huac bena' ga zoali', dza ni'tèl lubí'i láchxi'gac bunách Tiro len Sidón na', lacuè' lari' tèb len ludxiè' dõ icjquè', le luluí' tu'bí'i láchxi'gac bunách na'.

²² Na'a, neda' répa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguè' Dios quegac bunách, saca' qui'rli' lbi'ili' ca la'zaca' la'gui'i bunách Tiro len Sidón, nup na' busnitiè' Dios.

²³ Lbi'ili', bunách Capernaum, guc queè'li' ga nu ryaz yehua' yubá. Huõtjli' lu gui' gabíl. La'naru' glac lu yõdz Sodoma yõl-la' huac bena' ga zoali', lugá'n bunách yõdz ni' ga rdxintè na'a dza.

²⁴ Na'a, neda' répa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguè' Dios quegac bunách, saca' qui'rli' lbi'ili' ca la'zaca' la'gui'i bunách Sodoma na'.

Rnè' Jesús: "Gul-dá ga zoa', uzí' láchxi'li'"

²⁵ Dza na' bè'è didza' Jesús, rnè':

—Rgu'a Li' yõl-la' ba, Xuza', nacu' Xani yehua' yubá len Xani luyú ni, le bucachu'u lè ni, cui la'lé'iné' lei bõnni' ta'yéjni'nè', san bului'inu' lei nup nacgac ca bi'idau'.

²⁶ Ca' gac, Xuza', le cni bdzag ladxu'u Li'.

²⁷ Yúgu'tè nudödè' lu na'a Xuza'. Nutu nu nunbè' neda', Zxi'nè' Dios, san tuzè' Dios Xuz, len nutu nu nunbè' Lè' Dios Xuz, san tuza' neda', Zxi'nè' Dios, lenca' nup na' rè'nda' ului'ida' leygac Dios Xuz.

²⁸ Gul-dá ga zoa' yúgu'tè'li' rajxáqui'li' le rúnteczli' dxin qui gdau', len nua'li' yua' zi'i quegac zxba qui gdau', ati' neda' guna' ga uzí' láchxi'li'.

²⁹ Lu yõl-la' nõxj láchxi' queè'li' gul-gún xchina', gacli' ca bédx ta'zi'ba' yugu' quecha'. Gul-sèd lu na'a neda', le naca' nõxj láchxi' len cuidi' láchxi', ati' gdzõl queè'li' yõl-la' ruzí' láchxi', le cuequi dxi láchxi'li'.

³⁰ Yugu' na' ugu'a lbi'ili', le nac le gna bé'ida' lbi'ili', cutu nac baníg, ati' yua' ugu'a lbi'ili' le nac le rusédda', dza'dau'z nac.

12

Bönni' usëd queë' Jesús ta'leycjë' deu dza la'y

¹ Dza ni', le nac dza la'y quequë' bönni' judío, gdödë' Jesús gap dë yöl xzoa' xtil, ati' ta'dunë' bönni' usëd queë' len gulazú laquë' ta'leycjë' deu ga dxia xzoa' xtil len tahuë' xzoa' xtil na'.

² Cati' gulalë'inë' lë ni bönni' gdau' fariseo, të' Jesús:

—Byutsca', tunë' bönni' usëd quiu' le cural-la' gunru' dza la'y.

³ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—¿Naru' cu nulábinili' lu guich la'y bi benë' David cati' gdunë' ati' guladún ca' nup gulacua' len lë'?

⁴ Gyazië' lu yu'u queë' Dios len gdahuë' yugu' yöt xtil nagu'uquë' lu bcugu la'y, le cural-la' gahuë' lë' len cutu ral-la' lahuë' bönni' gulacua' lenë' lë', san légaczë' bxuz dë latj lahuë' lei.

⁵ ¿Naru' cu nulábinili' le rna bë' zxba queë' Moisés ca tunë' bxuz yugu' dza la'y? Tunë' dxin lö'a gdau' yugu' dza la'y, len cutu ta'baguë'ë zxguia'.

⁶ Na'a, neda' rëpa' lbi'ili', ni zoa' neda', naca' bönni' nacrë' blau ca gdau'.

⁷ Cutu réjni'li' lë na' nayúj lu guich la'y, rna: “Rë'nda' huechi' ládxi'li' lza'li', len clëg gdödigacli'-ba' böa' bëdxau' ruzëgui'gacli'-ba' lu bcugu la'y quia'.” La'naru' réjni'li' lë ni, cutu gchúguli' quegac nup cuta'baga' zxguia'.

⁸ Ca' nac, le naca' Xani dza la'y neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

Jesús ruinë' bönni' narequi' në'ë

⁹ Ni'r buzë'ë ni' Jesús, ati' gyazië' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío.

¹⁰ Lu yu'u na' zoë' tu bönni' narequi' në'ë, ati' le tē'nnë' la'dzölnë' bi luquië' Jesús, qui lë ni na' gulanabnë' Lë' bönni' judío uná bë' na', ta'në':

—¿I' dë latj unru' nu re'i cati' nac dza la'y?

¹¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Nu bönni' nutsë'ë ladjli', chqui' zoaba' tuba' bö'cu' zxila' queë', len chqui' gbixba' lu yeru cati' nac dza la'y, ¿naru' cu tsajxönë'-ba' len tsajlijë'-ba'?

¹² Záqui'tsquirnë' tu bönni' ca tuba' bö'cu' zxila'. Qui lë ni na', dë latj gunru' quegac bunách le nac dxi'a cati' nac dza la'y.

¹³ Ni'r Jesús gudxë' bönni' huë' na':

—Bli na'u.

Cati' bulí në'ë, la' böactë dxi'a ca nac yetslá'a në'ë.

¹⁴ Ni'r gulusujë' bönni' gdau' fariseo na' ati' glun xtídza'quë' ludöddë' Jesús.

Le gnë' bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios ca ral-la' gac queë' Jesús

¹⁵ Cati' ráquibe'inë' lë ni Jesús, buzë'ë ni', ati' zjaclen Lë' bunách zian. Jesús bunë' yúgu'të nup te'i ladj bunách na'

¹⁶ len gna bé'inë' lequë' cutu la'guíxjöi'në' bunách nu naquë'.

¹⁷ Cni gnë', quië butság lë na' gnë' Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

¹⁸ Gul-yutsca', bönni' ni naquë' huen dxin quia',

Nu na' gröcza' neda'.

Nadxi'ida' Lë' len rdzag ladxa'a Lë'.

Uchizia' Lë' Bö' La'y.

Lë' quíxjöi'në' yúgu'të bunách ca guna',

Cuequi xbeyda' lequë'.

¹⁹ Nutu nu tíl-lenë' didza' len cutu ulidzë' zidzj,

Len nutu nu yöni chi'ë ga nac zi'tu'.

²⁰ Tu guidau' zoa bö cutu quítsjë' lei,

Ati' gui' chzoa ul, cutu usulë' lei,

Cati' uzoarë' le nac tsahui' queë'.

²¹ Lun löz Lë' yúgu'të bunách.

Bönni' judío uná bë' ta'në': “Dzag Jesús tu' xöhui'”

²² Ni'r djua'quë' ga zoë' Jesús tu bönni' nachúl lahuë' len curnë', le yu'u lë' bö' xöhui', ati' Jesús bunë' bönni' na'. Cni gac, rlé'inë' len ru'ë didza' bönni' na' bchul lahuë' len cugnë'.

²³ Qui lë ni na' gulubani yúgu'të bunách nacua' ni', ta'ná:

—¿Naru' nactsë' Zxi'n Xsoë' David bönni' ni, Bönni' na' ral-la' guidë'?

²⁴ Cati' gulayönnë' lë ni bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—Bönni' ni rubijë' yugu' bö' xöhui' le dzag Lë' Beelzebú tu' xöhui', xangac bö' xöhui' na'.

²⁵ Ráquibe'inë' Jesús lë na' ta'zá' ládxi'quë' ati' rë' lequë':

—Gáti'tëz ga ta'ná bë' bunách, chqui' la'rúj chopl len la'dil-len lza'gac bunách ni', nit yöl-la' uná bë' quequë'. Lëzca' cni, chqui' la'rúj chopl bunách nacua' tu yöd z o tu yu'u, len la'díl-l, cutu gac la'día' bunách nacua' yöd z na' o yu'u na'.

²⁶ Lèzca' cni, chqui' ubíj la' lzè'iz Satanás tu' xòhui', len la'dil-len la' leygacz bö' xòhui' na', ¿nacxzc gac gdia' yöl-la' uná bè' qui tu' xòhui'?

²⁷ Rnali' quia' rubija' yugu' bö' xòhui' le dzag neda' Beelzebú tu' xòhui'. Chqui' runa' cni, ¿nuzxa dzag nup da'gac lbi'ili' cati' tu'bj'bö' xòhui'? Qui lè ni na' le tunczè' nac bè' nachíxili'.

²⁸ Na'a, chqui' neda' rubija' yugu' bö' xòhui' le zoalen neda' yöl-la' huac queè' Dios Bò' La'y, le nactè chbdxin ga zoali' le rna bè'è Dios.

²⁹ ¿Naru' huactsa nu bönni' tsaziè' lidxè' bönni' nal len cuijè' yugu' yöl-la' tsahui' dzò' lidxè' chqui' zi'al cutu gúguè'è bönni' nal na'? Ni'r gac tsaziè' ulatjè' lidxè' bönni' nal na'.

³⁰ Nu curún neda' tsaxzón, rdá'baga' neda', len nu curutúb tsaxzón len neda', ruslás nu na'.

³¹ Qui lè ni na' rëpa' lbi'ili', ca nac yúgu'tè dul-la' tun bunách len yugu' didza' xòhui' ta'ná, unít lahuè' lequè' Dios, san nu bönni' gnè zi'è queè' Dios Bò' La'y, cutu ca' unít lahuè' lè' Dios.

³² Lèzca' cni, nu bönni' gnè' quia' neda', Bönni' Nuhuòaquè' Gdu Bunách, Dios unít lahuè' lè', san nu bönni' gnè' queè' Dios Bò' La'y, cutu ca' unít lahuè' lè' Dios. Cutu unít lahuè' lè' dza ni zoaru' na'a, len cutu unít lahuè' lè' dza zi'a za'.

Le runru' nac bè' le nacru'

³³ Gnè' ca' Jesús:

—Chqui' nac dxi'a yag, cuia le nac dxi'a yag na', san chqui' nac xòhui' yag, cuia ca' le nac xòhui'. Cni nac, le rbia yag nac bè' yag na'.

³⁴ Lbi'ili', di'a dza quecha' bèl snia' nacli'. ¿Nacx gac güi'li' dxi'a didza', chqui' nacli' xòhui'? Ca nac le ta'zá' ládxi'gac bunách, lèzca' cni tui' didza'.

³⁵ Didza' dxi'a ru'è bönni' dxi'a le yu'u icj ládxi'dau'huè' le nac dxi'a, san didza' cunác dxi'a ru'è bönni' huia'dò' le yu'u icj ládxi'dau'huè' le cunác dxi'a.

³⁶ Qui lè ni na' rëpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguè' Dios quegac bunách, cuequi xbeynè' bunách ca nac yúgu'tè didza' gulanazè' ca'.

³⁷ Ca nac didza' ru'u, cuequi xbeynè' li', ati' uruju' dxi'a o gbagu'u zxguia' ni'a qui didza' na' bè'u.

Ta'nabnè' Jesús gunè' le gac bè' nu naquè'

³⁸ Ni'r gulubi'è didza' yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sèdi, tè' Jesús:

—Bönni' Usèdi, rè'nitu' glé'itu' tu le gunu' le gac bè' dè lu na'u yöl-la' uná bè'.

³⁹ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Ta'nabnè' neda' guna' tu le gac bè' nu naca' bönni' tua'dò' ni, cuzóa gdu ládxi'què'. Cutu bi le gac bè' la'lé'inè', san tuz le nac bè' na' ca gac queè' Jonás, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios.

⁴⁰ Ca na' gac queè' Jonás na', buga'nè' lè'ba' böi zxón gdu tsonn dza tsonn yèl, lèzca' cni gac quia' neda', Bönni' Nuhuòaquè' Gdu Bunách, tsonn dza tsonn yèl uga'na' zxañ yu.

⁴¹ Bönni' gulacu'è yödZ Nínive la'yasè' dza gchuguè' Dios quegac bunách cati' cuequi xbeynè' bunách dza ni zoaru' na'a, ati' le glunè' uspaga' bunách ni zxguia' le gulubi'i ládxi'què' bönni' Nínive na' cati' ni' gdíxjöi'nè' lequè' Jonás xtidzè'è Dios, ati' na'a zoa' ni neda', len nactèra' blau ca Jonás na'.

⁴² Lèzca' cni, ngul ni' gna bé'ínu yödZ dè zaca' ga rdöd gbidz beo' ziaq tsasnu dza gchuguè' Dios quegac bunách cati' cuequi xbeynè' bunách dza ni zoaru' na'a, ati' le bennu uspaga' lequè' zxguia', le brujnu ngul na' ga nactèr zi'tu' quiè yóninu didza' rejni'i bè'è Salomón, ati' na'a zoa' ni neda', len nactèra' blau ca Salomón na'.

Cati' rudxín xlatj bö' xòhui'

⁴³ Gnè' ca' Jesús:

—Cati' r-ruj bö' xòhui' yu'u bönni', rda gap nabídx, rguilj ga uzí' ladxi'. Chqui' cutu gdzöli ga na' uzí' ladxi',

⁴⁴ ni'r gna: “Huòja' xlatja' ga ni' bruja'.” Cati' udxín ga ni' bruj, tsajxaca' bönni' na', naquè' ca tu yu'u nadách, len nalúa, len chnabá'a quiè nu tsajsóa ni'.

⁴⁵ Ni'r tseaj, tsajxí' yegádx bö' xòhui' nácactèr xòhui' ca lei, ati' la'yáz yúgu'tè, len la'cuá' lu bönni' na', ati' ga udx huayáli'tèr ca gac queè' bönni' na' ca gac queè' zi'al. Lèzca' cni gac quegac bunách tua'dò' ni.

Xnè'è Jesús len yugu' bönni' böché'è

⁴⁶ Cati' ni' ruí'lenè' bunách didza' ni Jesús, guladxinè' ni' xnè'è Jesús len yugu' bönni' böché'è. Gulacu'è lö'al len glé'nnè' luí'lenè' Jesús didza'.

⁴⁷ Ni'r gdíxjöi'nè' Jesús tu bönni', rè' Lè':

—Byutsca', nacu'è lö'al xna'u len yugu' bönni' böchu'u, tè'nnè' luí'lenè' Li' didza'.

⁴⁸ Bubi'è didza' Jesús, rè' bönni' na' gdíxjöi'nè' Lè' cni, rnè':

—¿Nuzxa caz xna'a len nupxcz bönni' böcha'a?

⁴⁹ Ni'r bulí në'ë, bulu'ë yugu' bönni' uséd queë', len rnë':

—Byutsca', bönni' ni nacquë' ca xna'cza' len böchi'cza'.

⁵⁰ Núti'tëz nu run ca rë'ncznë' Xuza' zoë' yehua' yubá, nu ni nac bi'i böchi'cza', len bi'i zancza', len xna'cza'.

13

Runë' Isaqui' Jesús ca nac qui bönni' guz

¹ La' dza ni'z brujë' Jesús lu yu'u, ati' yajchö'ë ra' nis zxon.

² Le guladxín ga zoë' Jesús bunách zian, grenë' tu lè'i bárcodau', len grö'ë ni', ati' bunách zian na' gulacua' luyú bídx ra' nis zxon na'.

³ Ni'r bé'lenë' lequë' didza' Jesús, zian le busëdnë' lequë', yugu' le benë' Isaqui', rnë':

—Gul-yutsca', brujë' bönni' guz, zjësië' xseydau'.

⁴ Tsal ni' zjësië', glas ra' nöz la'gac xseydau' na', ati' guladxinba' bguindau', glë'jba' xseydau' na'.

⁵ Glas luyú ga röt guiöj yela'gac xseydau' na', ga na' curö' szxöni yu, ati' la' gulalentë, le curö' ni' szxöni yu.

⁶ Ni'r cati' budzá'a, la' gulacuadtë len gulabídx lë na' bësië', le cunác ga lun luí.

⁷ Gulalén ga gululén lba yötsi' yela'gac xseydau' na' glas, ati' gulazxon lba yötsi' na' len gularöli lë na' bësië', glun ditj lei.

⁸ Glas ga nac luyú dxi'a yela'gac xseydau' na', ati' gulunödzej. Gulunödzej yetú gayua'tër ca' la'gac lë na' bësië'. Gulunödzej yetsonnlaj ca' yela'gac na', ati' gulunödzej yechi uruá' ca' yela'gac na'.

⁹ Nu zoa nag len ryöni, ral-la' uzë nag.

Le të'ni lun le benë' Isaqui' Jesús

¹⁰ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' uséd queë' len gulanabnë' Lë', ta'në':

—¿Bizx quië ruí'lenu' bunách didza' yugu' le runu' Isaqui'?

¹¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Ru'ë lbi'ili' latj Dios tséjni'li' le nagachi' ca rna bé'ë Lë' yehua' yubá, san cutu të'ni la'yejni'i bunách ni.

¹² Nu dë qui, Dios unödzejë' qui yelati', ati' szxönitër gata' qui, san nu cudë qui, la'z dui le dë qui gdua.

¹³ Qui lë ni na' ruí'lenu' lequë' didza' yugu' le runa' Isaqui', le tu'yúë' san cutu ta'lé'inë'. Ta'yönnë' san cutu tu'zë nagquë' len cutu ta'yéjni'në'.

¹⁴ Cni rac quequë' quië utság lë na' gnë' Isaias, bönni' bé'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

Le nactë yönili' san cutu tséjni'li'.

Uyuli' gna'li' san cutu glé'ili',

¹⁵ Le nazíd ládxi'dau'gac bunách ni,

Len cutu ryaz icj nagquë'.

Nadzudi' yöj lauquë',

Cui la'lé'inë' len yöj lauquë' na'.

Cutu luzë nagquë'

Len cutu luzejni'i ládxi'quë',

Len cutu luhuöaquë' quia' neda'

Quië gac una' lequë'.

¹⁶ Na'a, bica' ba lbi'ili', le rle'i yöj lauli' len ryöni nagli'.

¹⁷ Le nactë rëpa' lbi'ili', glë'nnë' la'lé'inë' le rlé'ili' lbi'ili' zian bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios len yugu' bönni' tsahui' san cutu gulalé'inë' lei. Glë'nnë' la'yönnë' le ryönili' lbi'ili' san cutu gulayönnë' lei.

Rusálj la'në' Jesús le benë' Isaqui'

¹⁸ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-zë nagli' ca nac le bena' Isaqui' qui bönni' guz.

¹⁹ Núti'tëz nu ryöni didza' ca rna bé'ë Dios yehua' yubá len cutu rejni'i lei, rac qui didza' ryöni nu na' ca guc qui xseydau' na' glas ra' nöz. La' za'të tu' xöhui' len rugúa didza' na' gyu'u icj ládxi'dau'huë' bönni' na'.

²⁰ Xseydau' na' glas luyú ga röt guiöj ruluí' ca rac queë' bönni' ryönnë' didza' na' len la' ruzëtë naguë' lu yöl-la' rudziji queë',

²¹ san ca na' cutu rdia' xseydau' na' le cudë ga gun luí, lëzca' cni rac queë' bönni' ni. Cati' gdxin tu le usaca' zi' lë', ati' la'bía ládxi'gac lë' bunách le nazí' lu në'ë didza' na', la' gactë chop ladxë'ë.

²² Xseydau' na' glas ga na' gululén lba yötsi' rului' ca rac queë' bönni' na' ryönnë' didza' na', san rui' ladxë'ë yugu' le dë yödzlyú ni, ati' nazi' yë'ë bönni' na', le rui' ladxë'ë yugu' yöl-la' tsahui' qui. Yugu' lë ni ta'röli didza' na' len tun ga cutu gun dxin lu icj lãdxi'dau'huë'.

²³ Xseydau' na' glas luyú dxi'a rului' ca rac queë' bönni' ryönnë' didza' na' len réjni'në' lei, ati' run dxin didza' na' lu icj lãdxi'dau'huë'. Nacgac la'gac bunách ca xseydau' na' gulunödzej yetú gayua'tër ca'. Nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' gulunödzej yetsonnlalj ca', ati' nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' gulunödzej yechi uruá' ca'.

Guíxi'dau' xöhui' nalá' ca nac yöl zxaa' xtil

²⁴ Yetú le benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë':

—Ca gac ga gdxin le rna bë'ë Dios yehua' yubá nac ca gac qui xseydau' dxi'a guzë' tu bönni' ga nac la' yël queë'.

²⁵ Tsal na' tasië' bönni' nacu'ë lidxë', bdxin ni' tu nu curle'i lë' dxi'a, ati' yjöz la' yël queë' xsey guíxi'dau' xöhui' nalá' ca nac yöl zxaa' xtil, ati' böjë' xlatjë'.

²⁶ Cati' blen zxaa' xtil na' len grö' deu qui, ga na' dxia xui'i, ni'r glac bë' guíxi'dau' xöhui' na'.

²⁷ Ni'r guladxinë' bönni' huen dxin ga zoë' bönni' xan la' yël na', len të' lë': "Xan, chqui' guzu' xseydau' dxi'a la' yël quiu', ¿nacx gac gulalén guíxi'dau' xöhui' na'?"

²⁸ Gudxë' lequë' xan la' yël na', rnë': "Benë' cni bönni' curlé'inë' neda' dxi'a." Ni'r gulanabnë' lë' huen dxin na', ta'në': "¿I rë'nnu' tseajtu' tsjöljtu' guíxi'dau' xöhui' na'?"

²⁹ Xanquë' rë' lequë': "Cutu. Nazx ca' cati' glãdzu'li' guíxi'dau' xöhui' na', glãdzu'lentëli' ca' yöl zxaa' xtil.

³⁰ Dxi'ar gac güi'li' latj la'zxöngar tsaxxón cati' gdxinr dza tsajtubru' lei, ati' ni'r gyëpa' nup lutúb lei: Gul-túb zi'al guíxi'dau' xöhui' na' len gul-guga' tsajxúndj hueaj quië uzégui'ru' lei, ati' ni'r utubli' zxaa' xtil lu yu'u quia'."

Runë' lsaqui' Jesús ca nac qui xsey mostaza

³¹ Yetú le benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë':

—Ca gac ga gdxin le rna bë'ë Dios yehua' yubá, gac ca rac qui tu xsey mostaza, le guzë' tu bönni' ga nac la' yël queë'.

³² Le nactë nactër cuidi' xsey mostaza na' ca yúgu'të xseydau' yezica', san cati' chnadúz, rxxöntër ca yúgu'të guixi' cuan len rac zxön ca nac tu yag, ati' ta'dxinba' bguindau' tun lidxcba' lu xzuza' në'i.

Runë' lsaqui' Jesús qui xnë'i yöt xtil

³³ Yetú le benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë':

—Ca gac ga gdxin le rna bë'ë Dios yehua' yubá gac ca le run xnë'i yöt xtil, le buchíxinu ngul len tsonn lbix yöjz zxaa' xtil, ati' gyazx gdutë cua na'.

Le rë'ni gun le runë' lsaqui' Jesús

³⁴ Yúgu'të lë ni benë' lsaqui' Jesús, bë'lenë' bunách nacuá' ni' didza', len cutu bi didza' bë'lenë' lequë' le cubenë' lsaqui'.

³⁵ Cni benë' quië butság lë na' buzujë' lu guich bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë': Gu'a didza' yugu' le guna' lsaqui'.

Gnia' yugu' le nagachi' cati' ni' gzu lau zi'a guta' yödzlyú.

Rguixj'ë Jesús le benë' lsaqui' qui guíxi'dau' xöhui' nalá' ca nac yöl zxaa' xtil

³⁶ Ni'r buzeynë' bunách nacuá' ni' didza' Jesús, busölë'ë lequë', ati' gyazië' yu'u. Ni'r guladxinë' ga zoë' bönni' usëd queë' len të' Lë':

—Gdixjoi' netu' le rë'ni gna lë na' benu' lsaqui' qui guíxi'dau' xöhui' nalá' ca nac yöl zxaa' xtil.

³⁷ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Bönni' razë' xseydau' dxi'a naca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

³⁸ La' yël na' nac yödzlyú ni, ati' xseydau' dxi'a na' rului' ca nacgac nup nababgac ga rna bë'ë Dios. Guíxi'dau' xöhui' na' nalá' ca nac yöl zxaa' xtil rului' ca nacgac nup nacgac qui tu' xöhui'.

³⁹ Nu na' curle'i dxi'a xan la' yël na' len yjöz guíxi'dau' xöhui' na', tu' xöhui'cz nac. Dza lutubë' na' rului' ca gac dza udx qui yödzlyú ni, ati' nup na' tu'túb nacgac gbaz la'y queë' Dios.

⁴⁰ Ca na' gac, gulutubë' guíxi'dau' xöhui' na', len guluzégui'ë lei lu gui', lëzca' cni gac cati' udx qui yödzlyú ni.

⁴¹ Neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gsöla'gaca'-në' gbaz la'y quia', ati' lubijë' ga rna bë'ë Dios yúgu'të nup tun ga tun dul-la' lza'gac lenca' nup tua' dö'.

⁴² Yugu' gbaz la'y na' la'gu'ë lu gui' gabíl yugu' bönni' tua'dö' na'. Ni' la'bödxë' len lutíl-l láya'quë'.

⁴³ Ni'r la'yép yös yení' bunách tsahui', lacquë' ca gbidz ga ni' rna bē'ë Dios yehua' yubá. Nu zoa nag len ryöni ral-la' uzé nag.

Runë' lsaqui' Jesús qui tu yöl-la' tsahui' nagachi'

⁴⁴ Lëzca' cni benë' lsaqui' Jesús, rnë':

—Le rna bē'ë Dios yehua' yubá nac ca tu yöl-la' tsahui' nagachi' tu la' yël. Cati' budzölnë' lei tu bönni', bucachë'ë lei leyübl ga na' bgachi', ati' lu yöl-la' rudziji queë' gyijë', yjëti'ë yúgu'të le dë queë' ati' gu'uë' la' yël na' quie gata' queë' yöl-la' tsahui' na'.

Runë' lsaqui' Jesús qui tu bga záqui'tsqi

⁴⁵ Gnë' ca' Jesús:

—Ca ral-la' së ládxí'li' le rna bē'ë Dios yehua' yubá nac ca benë' tu bönni' ra'uë' len ruúti'ë, rguiljë' yugu' bga dxi'a.

⁴⁶ Cati' bdzölnë' tu bga záqui'tsqi, gyijë', yjëti'ë yúgu'të le dë queë', ati' gu'uë' bga na'.

Runë' lsaqui' Jesús qui tu yöxj bö

⁴⁷ Lëzca' cni gnë' Jesús:

—Ca gac ga gdxin le rna bē'ë Dios yehua' yubá, gac ca run tu yöxj bö le ta'chiljë' bönni' lu nis zxön, le rajxi' zian bö gza'a.

⁴⁸ Cati' chbdza' yöxj na', gulubijë' lei luyú bidx ra' nis zxön na', ati' ni' gulabö'ë len galagu'ë-ba' lu bdö'a yugu' bö dxi'a, san yugu' bö ca'z, gularu'në'-ba'.

⁴⁹ Lëzca' cni gac cati' udx qui yödzlyú ni. La'rujë' gbaz la'y queë' Dios ati' lubijë' quizi bunách tsahui', lucutië' lequë' ladj bunách tua'dö'.

⁵⁰ Ni'r la'gu'ë lu gui' gabíl bunách tua'dö' na'. Ni' la'bödxë' len lutíl-l láya'quë'.

Yöl-la' tsahui' le nac gul len le nac cub

⁵¹ Ni'r Jesús gnabnë' yugu' bönni' usëd queë', rnë':

—¿I réjni'li' yúgu'të lë ni?

Gulubi'ë didza', të' Lë':

—Ja, Xan.

⁵² Jesús gudxë' lequë':

—Cati' chnazi' lu në'ë bönni' gdau' usëdi le rna bē'ë Dios yehua' yubá, naquë' ca bönni' xan yu'u, rbijë' ladj yöl-la' tsahui' queë' le nac cub len le nac gul, le nacgac dxi'a, ruzi'ë xbey.

Le benë' Jesús yödz Nazaret

⁵³ Cati' budx benë' yugu' lsaqui' ni Jesús, buzë'ë ni'.

⁵⁴ Cati' budxinë' ladzë', busëdnë' bunách nacua' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' gulubannë', ta'në':

—¿Gazxcz bzëdnë' yöl-la' rejni' ni bönni' ni? ¿Nacxcz nac, runë' yugu' yöl-la' huac ni?

⁵⁵ Naquë' bönni' ni xzi'në' bönni' bëdx yag, ati' lënu María xnë'ë. Naquë' böchi'quë' Jacobo len José len Simón len Judas.

⁵⁶ Lëzca' nacua' lënnu rë'u ni ngul zanë'. ¿Gazxcz bzëdnë' yúgu'të lë ni?

⁵⁷ Qui lë ni na' glac chop ládxí'quë', guluca'në' Lë'. Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Tun ba la'n bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios yúgu'të bunách, san cutu tun lë' ba la'n bunách uládz queë' len bunách nacua' lidxë'.

⁵⁸ Qui lë ni na' cutu benë' Jesús ni' zian yöl-la' huac, le cutu ta'yejlë'ë Lë'.

14

Ca guludöddë' Juan, bönni' buquilë' bunách nis

¹ Lu dza ni', byönnë' Herodes, bönni' rna bē'ë luyú Galilea, ca nacgac yöl-la' huac runë' Jesús.

² Herodes na' gudxë' yugu' ni'a në'ë, rnë':

—Bönni' ni Juan, bönni' buquilë' bunách nis. Chhubanë' lu yöl-la' gut. Qui lë ni na' dë lu në'ë yöl-la' huac zxön na'.

³ Cni gnë' Herodes le bsölë'ë lëczë' bönni' gulazönë' Juan len glúguë'ë lë' du guia, ati' galagu'ë lë' lidx guia le gú'ninu cni Herodías, ngul na' gucnu ngul queë' Felipe, böchë'ë Herodes na'.

⁴ Cni benë' Herodes, le gudxë' lë' Juan na': "Cutu ral-la' sóalenu'-nu."

⁵ Qui lë ni na' gu'nnë' Herodes gdöddë' Juan, san gúdxinë' la'dá'baga lë' bunách lu yödz ni', le taqui bunách naquë' Juan na' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios.

⁶ Ni'r cati' guc lni qui dza gyé'inë' iz Herodes, brujbi' bi'i ngul queënu Herodías na' len bya'abi' laugac nup nacua' lni na', ati' bdzag ladxë'ë-bi' Herodes.

⁷ Gzxi' lu në'ë Herodes len benë' tsutsu xtídzë'ë unödzjë' queëbi' bíti'téz bi gnabbi' lahuë'.

⁸ Le chnusedínu-bi' zi'al xna'bi', gudxbi' lë':

—Benn quia' na'a tu lu zxiga' zxön icjë' Juan, bönni' buquilé' bunách nis.

⁹ Ni'r bui'nnè' Herodes, san le chbenè' tsutsu xtidz'è, len le gulayöni lè' nup ti'j tágulen lè', qui lè ni na' gna bé'inè' nu tsajnödzj queëbi' icjë' Juan na'.

¹⁰ Chi guc, bsól'è nu tsajrix yenè' Juan ga ni' yu'è lidx guia.

¹¹ Bönni' na' nasöl'è bu'è icjë' Juan na', yu'u lu zxiga' zxön, ati' bunödzjè' lei queëbi' bi'i ngul na', ati' lèbi' bua'bi' lei queënu xna'bi'.

¹² Ni'r guladxiné' ni' bönni' guladè'è Juan na', ati' guluu'è lè' len gulucachè'è lè'. Gdöd ni', yajtíxjöi'cnè' Jesús ca glac lè ni.

Jesús rugahuè' zianr ca chiún gayuá' bunách

¹³ Cati' ráquibe'inè' lè ni Jesús, buzè'è ni', ati' grenè' tu lè'i bárcodau', zijè' la' queëzè' tu latj ca'z. Cati' gulayöni bunách tsijè' ni', gularujè' yugu' yödz ni', yjaquè' ga ni' gdxiné', ta'zè'i ní'acquè'.

¹⁴ Cati' burujè' lè'i barco Jesús, blé'inè' nacuá' ni' bunách zian, ati' buechi' ladxè'è lequè' len bunè' nup te'i, nútsa'gac ladjquè'.

¹⁵ Cati' chrdzö' dza na', guladxiné' ga zoè' Jesús bönni' uséd queè', len tè' Lè':

—Chrdzö' na'a, ati' ca'z nac latj ni. Busöla' bunách ni tsjaquè' gap dè yödzdau' quiè' la'ue' bi lahuè'.

¹⁶ Ni'r Jesús gudxè' lequè':

—Cutu run bayúdx tsjaquè'. Gul-nödzj lbi'ili' le lahuè'.

¹⁷ Ni'r tè' Lè':

—Gayu'z yöt xtil dè len chopzba' böl dèba' queëtu' ni.

¹⁸ Jesús rè' lequè':

—Gul-dguá' quia' ni.

¹⁹ Ni'r gna bé'inè' bunách na' Jesús la'bö' ga yu'u daca'. Gdöd na' gdèl-lè'è gayu' yöt xtil na' len chopba' böl na', ati' bchis lahuè', ruyúé' zaca' yehua' yubá. Gudxè' Dios: "Xclenu." Ni'r buzuzxjè' yöt xtil na' len budödè' lei lu na'què' bönni' uséd queè', ati' lequè' gulaguisiè' lei laugac bunách zian na'.

²⁰ Glahuè' yúgu'tè' len guluhuölnè'. Ni'r golutubè' bizxj naga'ngac len guludzè'è chinnu bdö'a.

²¹ Bönni' ni' glahuè' glaquè' gdu chiún gayu'è, san nutu nu blab yugu' ngul len bi'idau'.

Jesús rzè'i ni'è lu nis zxön

²² Ni'r la' bentè' Jesús ga gulabenè' lè'i bárcodau' bönni' uséd queè', tsjaquè', la'nörè' lahuè', la'dödè' yetslá'a nis zxön ni', tsal na' uzeyné' Lè' bunách nacuá' ni' didza'.

²³ Cati' chnusöl'è bunách na' Jesús, grenè' ga nac tu lu gui'adau' ga ni' yajsóé' tuzè'. Ni' bulidzè' Dios. Cati' chgul, tuzè' zoè' ni'.

²⁴ Bárcodau' ga na' nacu'è bönni' uséd queè' rdöd gatsj lahui'l nis zxön na', ati' ryas bárcodau' na' le ryas rdxia nis zxön na', le ruzaga' barco na' bö' reycj.

²⁵ Gdöd ladxí' yèl, gbiguè'è Jesús gal-la' ga na' nacu'è, rzè'i ni'è lu nis zxön.

²⁶ Cati' gulalé'inè' Lè' bönni' uséd queè', rzè'i ni'è lu nis zxön, szxöni gulabö'è baguí' le tádxinè'. Gulabödxyé'è, ta'nè':

—Tu bxin na'.

²⁷ Ni'r Jesús la' bulidztè' lequè', rnè':

—Gul-zxöni ládxi'li'. Neda' ni. Cutu gádxili'.

²⁸ Ni'r bubi'è didza' Pedro, rè' Jesús:

—Xan, chqui' nacu' Li', gna be'i neda' guida' ga na' zu' lu nis.

²⁹ Jesús gudxè' lè':

—Gda.

Ni'r bötjè' Pedro lè'i bárcodau' na' len gzè'i ni'è lu nis zxön, zijè' ga na' zoè' Jesús.

³⁰ Ni'r cati' blé'inè' Pedro ca rutá nis bö' na' reycj, gúdxiné'. Ni'r gzu lahuè' rötjè' lu nis, ati' grödxyé'è. Bulidzè' Jesús, rnè':

—Xan, buslá neda'.

³¹ Jesús la' bulitè' nè'è. Buguel-lè'è lè', len rè' lè':

—Lati'z réjlè'u neda'. ¿Bizx quiè' guc chop ladxu'u?

³² Cati' gulubenè' lè'i bárcodau' na', grö' dxi bö' na' reycj.

³³ Ni'r gulayíj ládxi'què' Jesús bönni' nacu'è lè'i bárcodau' na', ta'nè':

—Le nactè, Zxi'nè' Dios nacu'.

Jesús ruúnè' bönni' huè' nacu'è Genesaret

³⁴ Cati' chguladödè' yetslá'a nis zxön na', la' guladxintè' lu xyu yödz Genesaret.

³⁵ Cati' guluúnbè'è Jesús bönni' yödz ni', gulasöl'è didza' gdutè luyú ni', ati' djua'què' ga zoè' Jesús yúgu'tè nup te'i.

³⁶ Gláta'yuè' lahuè' Jesús gu'è lequè' latj la'ganzè' rui'i lari' nacuè', ati' la' guluhuöactè yúgu'tè nup na' gulagán lari' na'.

15

Le tun ga cunacru' dxi'a lahuè' Dios

¹ Ni'r guladxinè' ga zoè' Jesús yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sèdi, narujquè' Jerusalén, ati' tè' Jesús:

² —¿Bizx quiè tunè' bönni' usèd quiu' le rdöd bè'i ca nac le nalèbiru' runru' ca glunè' xuz xtau'ru'? Cutu ta'guíb na'què' ca nac qui gdau' cati' zi'a lahuè'.

³ Bubi'è didza' Jesús, gnabnè' lequè', rnè':

—¿Bizx quiè lbi'ili' ca' ruca'nli' ca'z zxba queè' Dios quiè gunli' le nalèbili' runli'?

⁴ Cni nac, le gna bé'inè' lbi'ili' Dios, gnè': "Ben ba la'n xuz xna'u", len gnè' ca': "Nu gnè' zi' qui xuz xnè'i, tsaz gat nu na'."

⁵ San lbi'ili' rnalì': "Chqui' nu guiè xuz xnè'i: Cutu bi gac gunna' quiu' le chgzxi' lu na'a gunna' queè' Dios yúgu'tè,

⁶ cutur bi ral-la' gun qui xuz xnè'i nu na'." Cni runli', ruca'nli' ca'z le gna bè'è Dios, quiè gunli' le nalèbili' runli'.

⁷ Lbi'ili', bönni' rulu'z tsahui' cuinli', gdu gdíxjö'è ca nacli' Isaiás, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios, gnè':

⁸ Bönni' ni, lu rú'agaczè' tunè' neda' ba la'n, Len clég gdu ládxi'què'.

⁹ Daduz nac le ta'yj ládxi'què' neda'

Le tu'sèdnè' yugu' le gulaná bè' bunách.

¹⁰ Ni'r bulidzè' bunách nacuá' ni' Jesús, rè' lequè':

—Gul-zè nagli' le gyèpa' lbi'ili' len gul-tsejni'i.

¹¹ Clég le ryaz ru'è bönni' run ga cunaquè' dxi'a lahuè' Dios, san le r-ruj ru'è, lè ni run ga cunaquè' dxi'a lahuè' Dios.

¹² Ni'r gulabiguè'è ga zoè' Jesús bönni' usèd queè', len tè' Lè':

—¿I nōznu' gulaleyne' bönni' gdau' fariseo cati' gulayōnnè' didza' ni bè'u?

¹³ Ni'r bubì'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Yúgu'tè le nadúz, le cuguzè' Xuza' zoè' yehua' yubá, huaduljgac gdu luí.

¹⁴ Gul-cá'n lequè'. Chnachúl lauquè' len ta'chè'è nup nachúl laugac. Chqui' tu bönni' lau chul gchè'è yetúè' bönni' lau chul, gropè' la'bixè' lu yeru.

¹⁵ Ni'r bubì'è didza' Pedro, rè' Jesús:

—Bzejni'i netu' lè ni runu' Isaqi'.

¹⁶ Jesús rè' lequè':

—¿Naru' cu réjni'tsali' ca' lbi'ili'?

¹⁷ ¿Naru' cu réjni'tsali' ryaz lè'ru' yúgu'tè le ryaz rú'aru', ati' rurú'j lè'ru'?

¹⁸ Na'a, le r-ruj rú'ali', lu icj ládxi'dau'li' za', ati' lè ni run ga cunacli' dxi'a lahuè' Dios.

¹⁹ Cni rac, le ta'lén lu icj ládxi'dau'li' yugu' le rza' ládxi'li' le cunác, le lun ga gdódi'li' bunách, len le lun ga quitsjli' zxba qui yöl-la' nutság na', len le cunác runli', len yugu' le rzè ládxi'li' cuanli', len yugu' le rnèli' qui lza'li' le cunác, len yugu' le rnè xóhui'li'.

²⁰ Yugu' le cni tun ga cunaquè' dxi'a lahuè' Dios tu bönni', san chqui' cunayár nè'è ca nac qui gdau' cati' bi gahuè', cutu gun ga cunaquè' dxi'a lahuè' Dios.

Réjlè'nu Jesús ngul gza'a

²¹ Ni'r buzé'è ni' Jesús, gyijè' lu xyu yödZ Tiro len yödZ Sidón.

²² Brujnu yödZ ni' tu ngul nababnu Canaán, ati' bè'nu zidzj didza', rènu Jesús:

—Xan, xzi'n xsoè' David, buechi' ladxì' neda'. Bi'i ngul quia' szxóni rzaca' rgui'bi' le yu'u lèbi' bō' xóhui'.

²³ Cutu bi didza' bubì'è Jesús. Ni'r gulabiguè'è ga zoè' bönni' usèd queè', ati' glè' Lè', ta'nè': —Busöla'-nu, le za'nu cúdzu'ru' rbödxya'anu.

²⁴ Ni'r bubì'è didza' Jesús, rè-nu:

—Dios nasölè'è neda' gáclena' bunách Israel, nacgac ca bō'cu' zxi'la'dau' nanitcba'.

²⁵ Ni'r gbíga'nu ga zoè' Jesús ngul na' len gyij ládxi'nu Lè', rènu Lè':

—Xan, guclen neda'.

²⁶ Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Cutu nac dxi'a uguaru' yöt quecbi' bi'ida'u' len chu'nru' lei laucha' bō'cu'dau'.

²⁷ Ni'r rènu Jesús ngul na', rnanu:

—Ja, Xan, san táguba' bō'cu'dau' na' le bizxj tu'huó'j ga tagu xancba'.

²⁸ Ni'r bubì'è didza' Jesús, rnè':

—Nguldau'. Gdu nac ca réjlè'u neda'. Gac quiu' ca rè'nnu'.

La' ni'z böáctëbi' bi'i nguldau' queënu.

Jesús ruúnë' zian nup te'i

²⁹ Ni'r buzë'ë ni' Jesús len gdödë' ga nac ra' nis zxon qui Galilea. Grenë' ga nac tu lu gu'adau', ati' ni' grö'ë.

³⁰ Guladxin ga zoë' Jesús bunách zian djua'quë' nup cuta'zá' len nup nachúl laugac, len nup cuta'në, len nup narugu ni'a na'gac, len zianr nup te'i, ati' gulaguixjë' lequë' xni'ë Jesús, ati' Lë' bunë' lequë'.

³¹ Gulubani bunách ni' ca nac le benë' Jesús, le gualalë'inë' tu'në nup cugulanë, ati' nuhuöacgac nup grugu ni'a na'gac, ati' tu'zá' nup cugulazá', ati' tu'le'i nup bchul laugac. Qui lë ni na' gulagu'ë yöl-la' ba Dios quegac bunách Israel.

Jesús rugahuë' zianr ca choa' gayuá' bunách

³² Ni'r Jesús bulidzë' yugu' bönni' usëd queë', len rë' lequë':

—Ruhuechi' ladxa'a bunách zian ni, le chguc tsonn dza zá'clenë' neda' len cutu bi dë le lahuë'. Cutu rë'nda' usöla'gaca'-në' tshuöjqüë' lidxquë' ta'dunzë' ca', nazx ca' ludú ládxi'quë' la' nöz.

³³ Ni'r të' Lë' bönni' usëd queë', ta'në':

—¿Gazxcz gdzólitu' yöt xtil zian lu latj ca'z ni, le ugágotu' bunách zian ni?

³⁴ Gnabné' lequë' Jesús, rnë':

—¿Balx yöt xtil dë queëli'?

Gulubi'ë didza', ta'në':

—Gadx, ati' nababzba' bö' cuidi' dëba' queëtu' ni.

³⁵ Ni'r Jesús gna bé'inë' bunách zian na' la'bö' lu yu.

³⁶ Gdel-lë'ë gadx yöt xtil na' len yugu' bö' na' ati' gudxë' Dios: "Xclenu'." Ni'r buzuxzjë' groptë na' len bunödzjë' quequë' bönni' usëd queë', ati' lequë' gulaguisië' laugac bunách zian na'.

³⁷ Glahuë' yúgu'të' len guluhuölnjë'. Gdöd ni' golutubë' le bizx naga'ngac, ati' guludzë'ë gadx bdö'a.

³⁸ Nacquë' choa' gayu'ë bönni' na' glahuë', san nutu nu blab yugu' ngul len bi'idau'.

³⁹ Ni'r Jesús busölä'ë bunách na' tshuöjqüë' lidxquë', ati' grenë' lë'i bárcodau' ni', zijë' lu xyu yödz Magdala.

16

Ta'nabné' Jesús gunë' tu le gac bë' nuzxa naquë'

¹ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús yugu' bönni' gda' fariseo len yugu' bönni' gda' saduceo quië la'zi' bë'ë Jesús, ati' gulanabné' Lë' gunë' tu le gac bë' ga za' yöl-la' uná bë' queë'.

² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Cati' rdzö', rnalí' cni: "Gun dxi'a cxö, le rö' böaj xna luzxbá"

³ Cati' nac zildau', rnalí' cni: "Cutu gun dxi'a na'a dza le rö' böaj xna len ruchúl luzxbá." Lbi'ili', bönni' rulu'z tsahu'i cuinli'. Rac gnë ya'ali' nac gun luzxbá, san cutu gac tséjni'li' le rusëdi le tac dza ni zoaru' na'a.

⁴ Bunách tua'dö' cuzóa gdu ládxi'gac ta'nabi neda' guna' tu le gac bë' nu naca', san cutu bi le gac bë' la'lé'inë'. Tuz lë na' gac bë' ca gac queë' Jonás, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios la'lé'inë'.

Ni'r buca'në' lequë' Jesús, zhuöjë'.

Le tu'sëdnë' bönni' gda' nac ca xnë'i yöt xtil

⁵ Cati' guladxinë' yetslá'a nis zxon ni', gláquibe'inë' bönni' usëd queë' Jesús glal ládxi'quë' lu'ë le lahuë'.

⁶ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Gul-yutsca'. Gul-gún chi'i cuinli' qui le nac ca xnë'i yöt xtil quequë' bönni' gda' fariseo len quequë' bönni' gda' saduceo.

⁷ Ni'r la' légaczë' glun xtídza'quë' bönni' usëd queë', ta'në':

—Rnë' cni le cunua'ru' yöt xtil.

⁸ Ráquibe'inë' lë ni Jesús, ati' rë' lequë':

—¿Bizx quië run xtídza'li' la' lbi'izli' le cunua'li' yöt xtil? Lati'z réjlë'li' neda'.

⁹ ¿Naru' cu réjni'tsali' len cu rajnéysali' ca gac quegac gayu' yöt xtil ni', lë na' glahuë' chián gayu'ë bönni', ati' tsa zian bdö'a butubli'?

¹⁰ ¿Naru' cu rajnéysali' ca' ca gac quegac gadx yöt xtil ni', lë na' glahuë' choa' gayu'ë bönni' ati' tsa zian bdö'a butubli'?

¹¹ ¿Naru' cu réjni'li'? Cutu bë'a didza' qui yöt xtil cati' gudxa' lbi'ili' gun chi'i cuinli' qui le nac ca xnë'i yöt xtil quequë' bönni' gda' fariseo len quequë' bönni' gda' saduceo.

¹² Ni'r gulayéjni'nè' cutu gudxè' lequè' Jesús lun chi'i cuinquè' qui xnè'i yöt xtil, san ral-la' lun chi'i cuinquè' qui le tu'sèdnè' yugu' bönni' gdau' fariseo len yugu' bönni' gdau' saduceo.

Pedro rnè' Jesús naquè' Cristo

¹³ Cati' bdxinë' Jesús lu xyu yöd Czesea, ga na' rna bè'è Filipino, gnabnè' yugu' bönni' uséd queè', rnè':

—¿Nacx ta'ná bunách nu naca' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách?

¹⁴ Gulubi'è didza', ta'nè':

—La'què' ta'nè': “Juan nacu', bönni' ni' buquilè' bunách nis.” Yela'què' ta'nè': “Elías nacu', bönni' ni' bè'è didza' uláz queè' Dios dza ni'tè.” Yela'què' ta'nè': “Jeremías nacu', o yetué' bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios.”

¹⁵ Ni'r Jesús gudxè' lequè':

—Naxxga lbi'ili', ¿nuzxa rnali' naca' neda'?

¹⁶ Bubi'è didza' Simón Pedro, rè' Lè':

—Li' nacu' Cristo, Zxi'nè' Dios ban.

¹⁷ Bubi'è didza' Jesús, rè' lè':

—Bica' bau' li', Simón, zxi'nè' Jonás, le cutu bului'inè' li' lè ni nu bönni', san Xuza' zoè' yehua' yubá bului'inè' li' lè ni.

¹⁸ Neda' rëpa' li', li' nacu' Pedro, ati' lu guiöj ni ucu'a nup ludúb quia', ati' yöl-la' uná bè' qui tu' xöhui' cutu saqui' uzaga' xnözquè'.

¹⁹ Gunna' quiu' yugu' zxi'n guia qui latj ga rna bè' Nu zoa yehua' yubá. Le gna bè'u luyú ni, chgna bè' ca' Nu na' zoa yehua' yubá, ati' le gu'u latj gac luyú ni, chbè' latj gac lè na' Nu na' zoa ni' yehua' yubá.

²⁰ Ni'r Jesús gna bé'inè' yugu' bönni' uséd queè' nutu nu lè'è naquè' Lè' Cristo.

Jesús rguíxjö'è ca zì'a ludöddè' Lè'

²¹ La' dza ni'z gzu lahuè' Jesús rguíxjö'i'nè' yugu' bönni' uséd queè' run bayúdx tsijè' Jerusalén, ati' ni' lusaca' zì'è Lè' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gul tu'zejni'i, len bönni' gdau' tu'sèdi, ati' ni'r ludöddè' Lè', san cati' gac tsonn dza ubanè' lu yöl-la' gut.

²² Ni'r quizi bchë'è Jesús Pedro len gzu lahuè' rdil-lè' Lè' didza', rnè':

—Xan, cutu gu'è latj Dios. Cutu ca' gac quiu' ca rnau'.

²³ Ni'r bueycjè' Jesús, len rè' Pedro:

—Bcuit ga zoa'. Runu' ca run Satanás, tu' xöhui'. Runu' ga gac chop ladxa'a le cutu nac ca rza' ladxè'è Dios le rza' ladxu'u li', san ca ta'zá'z ladxì'gac bunách.

²⁴ Ni'r Jesús gudxè' yugu' bönni' uséd queè', rnè':

—Chqui' zoè' bönni' rè'nnè' t'è'è neda', ral-la' uzóé' tsla'l yugu' le rzè ladxè'è, len gaquè' ca tu bönni' zijè' zajtè'è lè'i yag cruz, ati' ni'r gac t'è'è neda'.

²⁵ Nu bönni' guè'nnè' gun chi'è yöl-la' na'bán queè', unitiè' lei, san bönni' unitiè' yöl-la' na'bán queè' le dè'è neda', gata' queè' yöl-la' na'bán gdu.

²⁶ ¿Bizxa uzi'tsè' xbey bönni' chqui' utubè' yúgu'tè le dè yödzyú ni san unitiè' yöl-la' na'bán gdu queè'? ¿Bizxa caz gac unödzejè' bönni' quiè gata' queè' yöl-la' na'bán gdu?

²⁷ Cni rnia', le huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, dzag neda' yöl-la' yení' queè' Xuza' Dios, len dzagquè' neda' gbaz la'y quia'. Ni'r ubi'a qui queè' bunách tsa nac le nungac.

²⁸ Le nactè rëpa' lbi'ili': “Cutu ca' lat la'gac nup nacué' ni cati' la'le'ir duná bè'a neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách.”

17

Rdza' ca nalá' lahuè' Jesús

¹ Gdöd xop dza, Jesús gdel-lè'è Pedro len Jacobo len Juan, böchë'è Jacobo na', ati' bchë'è lequè', yjaquè' quizi ga nac tu lu gui'a sib.

² Ni' bdza' ca nalá' lahuè' Jesús laquè'. Gyëp yös yení' lahuè' Jesús ca ruzeni' gbidz, ati' böac chguichdau'z lari' nacu'è ca yení'.

³ Ni'r gualalé'inè' bönni' uséd queè' na' bului' laquè' Moisés len Elías, tu'lenè' Jesús didza'.

⁴ Ni'r Pedro rè' Jesús:

—Xan, nac dxi'a zoaru' ni. Chqui' rè'nnu', guna' ni tsonn yu'u lága'dau', tu quiu', yetú queè' Moisés, len yetú queè' Elías.

⁵ Tsal ni' ru'è didza' ni Pedro, la' grö'tè ni' tu böaj yení' le gzxoa lequè', ati' lu böaj na' byön chi'i nu rna:

—Bönni' ni Zxi'ncza'. Nadxi'ida'-nè' len rdzag ladxa'a Lè'. Gul-zé nagli' didza' gu'è.

⁶ Cati' gulayönnè' chi'i na' bönni' uséd queè', guladzö'è guzru'al len gladxi guladzöbnè'.

⁷ Ni'r gbiguè'è Jesús ga na' nacu'è, ati' gdané' lequè', rnè':

—Gul-tsás. Cutu gádxili'.

⁸ Cati' gulachís laquè', guluyüè', nutur nu gualalé'inè', san tuzè' Jesús.

⁹ Cati' ni' tu'dinnië' lu gui'a na', gna bé'inë' lequë' Jesús, rnë':

—Nutu nu guiëli' ca guc lë ni blé'ili' cati' ubanra' lu yöl-la' gut neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

¹⁰ Ni'r gulanabnë' Lë' bönni' uséd queë', ta'në':

—¿Bizx quië ta'në' bönni' gdau' usëdi run bayúdx uluí' lahuë' Elías zi'al ca uluí' lahuë' Cristo?

¹¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Le nactë uluí' lauczë' zi'al Elías, len uca'në' tsahui' yúgu'të.

¹² Neda' rëpa' lbi'ili': "Chbuluí' lahuë' Elías na', san cutu guluúnbë'ë lë', ati' yúgu'të ca rnaz quequë' glunë' queë'." Lëzca' cni lunë' quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, lusaca' zi'ë neda'.

¹³ Ni'r gulayéjni'në' bönni' uséd queë', bé'lenë' lequë' didza' Jesús ca guc queë' Juan, bönni' na' buquülë' bunách nis.

Ruúnë'-bi' Jesús tubi' bi'i bönni' ré'ibi' xjuti'

¹⁴ Cati' guladxinë' ga na' nacuá' bunách zian, gbiguë'ë ga zoë' Jesús tu bönni', ati' buzechu zxibë' lahuë' Jesús

¹⁵ len rë' Lë':

—Xan, buechi' ladxi'-bi' bi'i bönni'dau' quia', le ré'ibi' xjuti', len szxöni rzaca' rgui'bi', ati' zian lzu rdzö'bi' lu gui' o lu nis.

¹⁶ Chdgu'a-bi' lauquë' bönni' uséd quiu' san cutu guc luúnë'-bi'.

¹⁷ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Lbi'ili', bunách curéjlë'li' len cunacli' tsahui'. ¿Gáca'xtëcz ral-la' sóalena' lbi'ili' quië tséjlë'li' neda'? ¿Gáca'xtëcz ral-la' gua' glena' queëli'? Gul-dguá'-bi' quia' ni.

¹⁸ Ni'r Jesús buzeynë' ba nadx bö' xöhui' na' yu'u lëbi', ati' la' burujtë lëbi', ati' la' na'z böactëbi' bi'i bönni'dau' na'.

¹⁹ Ni'r, quizi gulabiguë'ë ga zoë' Jesús bönni' uséd queë', ati' gulanabnë' Lë', ta'në':

—¿Bizx quië na' netu' cutu guc ubijtu' bö' xöhui' na'?

²⁰ Jesús rë' lequë':

—Cutu gzxáqui'li' le curéjlë'li' Dios gdu ládxi'li'. Le nactë rëpa' lbi'ili', zal-la' cuidi'z nac yöl-la' rejle' queëli' Dios, nacz ca tu xseydau' mostaza, huac guiëli' gu'adau' ni: "Bcuiit ni len yajsóa ni'l", ati' la' gcuittë gu'adau' na'. Cutu bi' zoa le cugác gunli' chqui' réjlë'li' Dios gdu ládxi'li'.

²¹ Tu bö' xöhui' cni gac ubijli' tuz chqui' ulidzli'-në' Dios, len gunli' gubás.

Rguúxjö'ë leyúbl Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

²² Tsal ni' ta'dë' luyú Galilea, Jesús gudxë' yugu' bönni' uséd queë', rnë':

—Zoa nu udöd neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, lu na'gac bunách.

²³ Ludöddë' neda', san cati' gac tsonn dza Dios uspanë' neda'.

Ni'r guluhui'nnë' bönni' uséd queë'.

Jesús rguixxj lazë' qui gdau'

²⁴ Cati' guludxinë' Capernaum Jesús len yugu' bönni' uséd queë', guladxinë' ga zoë' Pedro bönni' tu'quixxjë' bunách lazgac qui gdau', ati' të' Pedro:

—¿Naru' cu quixxj lazë' qui gdau' bönni' rusëdnë' lbi'ili'?

²⁵ Bubi'ë didza' Pedro, rnë':

—Ja, huaguixxjë'.

Cati' buazië' Pedro lu yu'u, Jesús la' bulidztë' lë' len rë' lë':

—¿Nacz rusaca' quiu', Simón? Bönni' ta'ná bé'ë luyú ni, ¿nupx tu'quixxjë' le rguixxj laz len lazax qui yu? ¿Naru' tu'quixxjë' bunách uládz quequë' o bunách gza'a?

²⁶ Bubi'ë didza' Pedro, rë' Lë':

—Bunách gza'a tu'quixxjë'.

Ni'r Jesús rë' lë':

—Qui lë ni na', cutu run bayúdx quixxj laza' qui gdau' le naca' Zxi'në' Dios ca na' cutu bi ta'guixxj nup nacgac bunách uládz qui nu na' ruquixxj.

²⁷ Na'a, quië nutu nu gun leyru', gyeaj ra' nis zxon, yajzá' lu nis le rzönnu'-ba' böi, ati' böi cuiju'-ba' zi'al, gzxi'-ba'. Cati' gsalju' rú'aba', ni' gdzölinu' tu dumí lasdau'. Gzxi' lei, ati' gdixxj laza' len lazu'.

18

¿Nuzxal gac blau?

¹ La' dza ni'z guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' uséd queë', ati' gulanabnë' Lë', ta'në':

—¿Núzxalë' bönni' ni gaquë' blau ga rna bé'ë Dios yehua' yubá?

² Bulidzë'-bi' Jesús tubi' bi'i bönni'dau', ati' buzöë'-bi' gatsj lahui'l ga na' nacu'ë.

³ Ni'r rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', chqui' cuhuöacl'i ca naccbi' bi'idau', cutu ca' tsazli' ga ni' rna bë'ë Dios yehua' yubá.

⁴ Qui lë ni na', núti'tëz nu gac nöxj ladxi' len huöac ca nachi' bi'idau' ni, nu ni gac blau ga ni' rna bë'ë Dios yehua' yubá.

⁵ Núti'tëz nu gun ba la'n tubi' bi'idau' cni le náquibi' quia', néda'cza' gun ba la'n.

Le tun ga nu gun dul-la'

⁶ Gnë' ca' Jesús:

—Nu gun ga gunbi' dul-la' tubi' bi'idau' cni réjlë'bi' neda', dxi'ar gac queë' bönni' na' la'naru' ugal-lë' guiöj ryëtuni yag yenë', ati' tsajsladzu' cuinë' lu nis zxon.

⁷ Bica' bayechi' bunách yödzyü ni tun ga tunë' dul-la' lza'gac. Nacua'tecz le tun ga nu gun dul-la', san bica' bayechi' nu run ga nu gun dul-la'.

⁸ 'Qui lë ni na', chqui' gun ga gunu' dul-la' na'u o ni'u, bchugu lei, len gru'n lei. Dxi'ar gac quiu' tsajtsaziu' ga su' gbanu' curza'u o narugu ni'a na'u, len clëg nacua' chop na'u len chop ni'u ati' tsajtsaziu' lu gui' gabil le gatga ul.

⁹ Chqui' gun ga gunu' dul-la' yöj lau', gleaj lei len gru'n lei. Dxi'ar gac quiu' tsajtsaziu' ga su' gbanu', zoa tuz yöj lau', len clëg nacua' chop yöj lau', ati' tsajtsaziu' lu gui' gabil.

Le run lsaqui' bö'cu' zxila' nanitba'

¹⁰ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-gún chi'i cuinli' cui uzoali'-bi' tsla'l nitubi' bi'idau' cni. Neda' rëpa' lbi'ili', nacua'teczë' gbaz la'y tun chi'ë lechi' lahuë' Xuzza' zoë' yehua' yubá.

¹¹ Bida' ni neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, quië uslá' nu ni nanit.

¹² ¿Nacx runi lbi'ili'? Nu bönni', nacua'ba' queë' tu gayuá' bö'cu' zxila', chqui' nitba' tuba', ¿naru' cu uca'në'-ba' taplalj yu chënnaba' na' len tsijë' gap nac lu gui'a, tsajtiljë'-ba' bö'cu' zxila'dau' na' nanitba'?

¹³ Chqui' udzölnë'-ba', le nactë rëpa' lbi'ili', udziyrnë' queëba' bö'cu' zxila'dau' na' ca gunë' quecba' yetaplalj yu chënnaba' ni' cutu gulanitba'.

¹⁴ Lëzca' cni, Xuzru' Dios, zoë' yehua' yubá, cutu rë'nnë' nitbi' nitubi' bi'idau' cni.

Ca ral-la' unít lauru' böchi' lza'ru'

¹⁵ Gnë' ca' Jesús:

—Chqui' gua' dö' quiu' böchi' lza'u, gyeajtsca', yajcá'nlenë' tsahui' la' lbi'izli'. Chqui' uzë' nague' li', chbuguel-lu'u böchi' lza'u.

¹⁶ Chqui' cutu uzë' nague' xtidzu'u, bchë'ë yetué' o yechopë' bönni' quië urúj li xtidzu'u lauhë' chop tsonné' bönni', nup gac lun lna' lau qui xtidza'li'.

¹⁷ Chqui' cutu uzë' nague' xtidza'quë', gudx ca' bunách tu'dúb tu'séd queë' Dios, len chqui' cutu uzë' nague' xtidza'gac bunách na', ni'r gaquë' quiu' bönni' na' ca bönni' curejlë'ë Dios len ca bönni' ruquizxjë' uláz qui yöd zitu'.

¹⁸ 'Le nactë rëpa' lbi'ili', yügu'të le gna bë'li' luyú ni, nac le chgna bë'ë Dios yehua' yubá, ati' yügu'të le güi'li' latj luyú ni, nac le chbë'ë latj Dios yehua' yubá.

¹⁹ Lëzca' cni rëpa' lbi'ili', chqui' chopzli' gun tuz xtidza'li' luyú ni ca nac tu le gnábili'-në' Dios, gunné' queëli' lë na' Xuzcza' Dios, zoë' yehua' yubá.

²⁰ Ga nacua' chop tsonn nup ni nudubgac quia' neda', zoacza' neda' gatsj lahui'l ga na' nacu'ë.

²¹ Ni'r gbiguë'ë Pedro ga zoë' Jesús len gnabné' Lë', rnë':

—Xan, ¿bálastë lzu ral-la' unít lahua' böchi' lza'a, nu na' rua' dö' quia'? ¿Naru' gadx lzu?

²² Jesús rë' lë':

—Neda' rëpa' li', clëg gadx lzuz, san gdu tsonnlalj yu chi có' nac gadx lzu.

Le run lsaqui' bönni' huen dxin cutu bunít lahuë' lzë'ë

²³ Gnë' ca' Jesús:

—Yetú ca', ca gun Nu na' rna bë' yehua' yubá nac ca benë' bönni' rna bë'ë. Gu'nnë' uca'nlenë' tsahui' yugu' bönni' huen dxin queë'.

²⁴ Cati' gzu lahuë' rucá'nlenë' lequë' tsahui', djua'quë' ga zoë' tu bönni' ral-lë'ë queë' zian gayuá' dumí.

²⁵ Le cutu guc quizxjë', gna bë'ë xanë' la'da'u lë' len ngul queë', len yugu' bi'i queë', len yügu'të le dé queë', ati' ni'r gazxj le ral-lë'ë queë' xanë' na'.

²⁶ Ni'r buzechu zxibë' lahuë' xanë' huen dxin na' len gnabné' lë', rnë': “Xan, ben zxon ladxu'u neda'. Huaguizxjczza' li' yügu'të.”

²⁷ Ni'r xanë' na' buechi' ladxë'ë bönni' huen dxin queë' na', len bunít lahuë' lë' lë' na' ral-lë'ë queë', ati' busanë' lë'.

²⁸ Cati' burujë' ni' bönni' huen dxin na', la' yajtsagtë' tu bönni' rúnlenë' lë' tsaxón dxin, ati' bönni' na' ral-lë'ë' queë' láti'dau'z dumí. Ni'r gzxónë' lë' len gzxöndjë' yenë', rë' lë': "Gdizxjtë lë na' ral-lu'u quia'."

²⁹ Ni'r buzechu xzibë' lahuë' lzë'ë na' len gnab yechë'ë lahuë', rnë': "Ben xzön ladxu'u neda'. Huaguizxjca' li' yúgu'të."

³⁰ Cutu gu'nnë' bönni' huen dxin na', ati' yajlu'ë lë' lidx guia dza quizxjrë' lë na' ral-lë'ë queë'.

³¹ Cati' gulané'inë' lë ni yezíca'rë' huen dxin, guluhu'ntsquinë' ni'a queë', ati' yajtíxjöi'cnë' xanquë' yúgu'të lë na' guc.

³² Ni'r bulidzë' bönni' huen dxin na' xanquë', ati' rë' lë': "Li', huen dxin cunác tsahui'. Yúgu'të dumí na' gul-lu'u quia' bunít lahua' lí'. Busula' lë na' gul-lu'u quia' le gnab yechu'u lahua'.

³³ ¿Naru' cu ral-la' huechi' ladxu'u ca' lza'u ca na' bena' quiu' neda', buechi' ladxa'a li'?"

³⁴ Ni'r gléytsquinë' xanë' len budödë' lë' lu na'gac nup lusaca' zí' lë' dza quizxjrë' gdu'të le ral-lë'ë queë'.

³⁵ Ni'r rnë' Jesús:

—Lézca' cni gunë' queëli' Xuza' zoë' yehua' yubá chqui' cutu unít lauli' gdu ládxi'li' yugu' böchi' lza'li'.

19

Nup tu'lá'a yöl-la' nutság na'

¹ Cati' budx bë'ë yugu' didza' ni Jesús, buzë'ë luyú Galilea, ati' bdxinë' luyú Judea le dë yetslá'a yegu Jordán zaca' ga rlen gbidz.

² Zjacen Jesús bunách zian, ati' bunë' lequë' ni'.

³ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús la'quë' bönni' gdau' fariseo quië la'zí' bë'ë Lë', ati' gulanabné' Lë', ta'në':

—¿Naru' dë latj bönni' nutság në'ë usanë' ngul queë' ni'a qui bíti'tëz bi rac?

⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' cu nulábnili' le nayúy lu guich la'y ca benë' bunách Dios cati' zi'a benë' yödzyú, bönni' len ngul benë' lequë'?

⁵ Cni gnë' Dios: "Qui lë ni na', ral-la' usanë' xuz xnë'ë bönni', ati' tsaz tsajsóalenë'-nu ngul queë', ati' gropë' na' luhuóaquë' tuz bunách."

⁶ Cni nac, cutur nacquë' chopë' san tuz bunách chnuhuóacquë'. Qui lë ni na', cutu ral-la' lülë'ë bönni' nup na' benë' tuz Dios.

⁷ Ni'r gulanabné' Jesús bönni' gdau' na', ta'në':

—¿Bíx quië na' gna bé'inë' lequë' Moisés le rui' latj bönni' unödziejë' queënu ngul queë' tu guich le rulá'a yöl-la' nutság na', ati' usanë'-nu ngul queë' na'?

⁸ Jesús rë' lequë':

—Cni benë' Moisés le nazíd icj ládxi'dau'li', bennë' lbi'ili' latj usanli'-nu ngul queëli', san cati' gzu lau guta' gró' yödzyú, cutu guc cni.

⁹ Neda' rëpa' lbi'ili', chqui' usanë'-nu ngul queë' bönni' len cutu gdálennu bönni' yubl, ati' utság ná'lenë'-nu ngul yubl, gunë' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'. Lézca' cni, chqui' utság ná'lenë'-nu ngul na' nu bönni', nusanë'-nu bönni' queënu, gunë' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

¹⁰ Ni'r të' Jesús bönni' usëd queë', ta'në':

—Chqui' cni nac queë' bönni' zóalenë'-nu ngul queë', dxi'ar gac queë' la'naru' cu gtsagcz në'ë, uga'në' tuzë'.

¹¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Cutu gac la'zí' lu na'gac didza' ni yúgu'të bunách, san nupz na' Dios ruzéjni'në' lequë'.

¹² Nacu'ë bönni' cutu tu'tság ná'lenquë' ngul le cunacquë' gdu bönni' byu', le glaljë' ca', ati' yela'quë' bönni' cutu tu'tság ná'lenquë' ngul le guluzaga' xnözquë' bunách, ati' yela'quë' bönni' cutu tu'tság ná'lenquë' ngul quië gac lunë' xchinë' Dios Nu rna bë' yehua' yubá. Nu saqui' si' lu në'i didza' ni ral-la' si' lu në'i lei.

Rulíd tsahuë'ë-bi' Jesús yugu' bi'idau'

¹³ Ni'r djua'cquë'-bi' ga zoë' Jesús bi'idau' xuz xna'cbi' quië gxoa në'ë lecbi' len ulidzë' Dios ni'a quecbi', ati' guluzaguë'ë xnözquë' bönni' usëd queë'.

¹⁴ Ni'r rë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-güi'-bi' latj bi'idau' la'dxinbi' ga zoa', len cutu uzága'li' xnözcbi', le la'zí' latj nup nacgac ca yugu' bi'idau' cni ga ni' rna bë'ë Dios yehua' yubá.

¹⁵ Bxoa në'ë lecbi' Jesús, ati' ni'r buzë'ë ni'.

Bönni' cuidi' dë yöl-la' tsahui' queë'

¹⁶ Duyüé! Jesús bönni' ni zoë' iz cuidi' queë', len rë' Lë':
 —Bönni' Usëdi gdu dxi'a. ¿Bizxa le nac dxi'a ral-la' guna' quië gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu?
¹⁷ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':
 —¿I nöznu' bizxa na' rnau' quia', rnau' naca' gdu dxi'a? Nutu nu bönni' naquë' gdu dxi'a.
 Tuzé' Dios naquë' gdu dxi'a. Chqui' rë'nnu' gdél-li'nu' yöl-la' na'bán gdu, ben ca rna bè' zxba queë' Dios.

¹⁸ Ni'r rë' Jesús bönni' na', rnë':
 —¿Bizxal zxba na'?
 Jesús rë' lë':
 —Zxba na' gna bè'ë Moisés:
 Cutu gdödnu' bunách.
 Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.
 Cutu cuanu'.

Cutu gnëu' qui lza'u le cunác.

¹⁹ Ben ba la'n xuz xna'u.

Bdxi'i böchi' lza'u ca nadxí'i cuinu'.

²⁰ Gudxë' Jesús bönni' na' ni zoë' iz cuidi' queë', rnë':
 —Yúgu'të lë ni runa' ga gdel-la' naca' bi'idau'. ¿Naru' zoa yetú le ral-la' guna'?

²¹ Jesús rë' lë':
 —Chqui' rë'nnu' gacu' gdu tsahui', gyeaj, yjëti' le dë quiu', ati' dumí na' si'u, bunödzej quegac bunách yechi'. Cni gata' quiu' yöl-la' tsahui' ni' yehua' yubá. Ni'r gda, gda' neda'.

²² Cati' byönnë' didza' ni bönni' na' ni zoë' iz cuidi' queë', zhuöjë' ruhui'nnë' le dëtsca yöl-la' tsahui' queë'.

²³ Ni'r Jesús gudxë' yugu' bönni' uséd queë', rnë':
 —Le nactë rëpa' lbi'ili', baníg nac tsazië' ga rna bè'ë Dios yehua' yubá bönni' dë yöl-la' tsahui' queë'.

²⁴ Yetú ca' rëpa' lbi'ili', nacr baníg tsazië' ga ni' rna bè'ë Dios bönni' dë yöl-la' tsahui' queë' ca tödba' böa' lu nag yötsi'.

²⁵ Cati' gulayönnë' didza' ni bönni' uséd queë', gulubannë', ta'në':

—¿Nuzxa caz gac ulá, chqui'nu'?

²⁶ Buyüé' lequë' Jesús len rë' lequë':
 —Cutu gac lun lë ni bunách, san Dios huac gunë' yúgu'të.

²⁷ Ni'r bubí'ë didza' Pedro, rë' Jesús:
 —Byutsca', netu' chbuca'ntu' yúgu'të len zá'lentu' Li'. ¿Bizxar gata' queëtu'?

²⁸ Jesús rë' lequë':
 —Le nactë rëpa' lbi'ili', dza ni' cati' ucúb yödzlyú ati' cö'a gna bè'a neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, ga ni' gáctëra' blau, lëzca' lbi'ili' zá'lenli' neda', cö'li' chinnu latj ga gna bè'li', cuequi xbeyli' idxinnu cötë yödz quegac zxi'n xsoë' Israel.

²⁹ Nu bönni' ruca'në' lidxë', o yugu' böchë'ë, o yugu' zanë', o xuzë', o xnë'ë, o ngul queë', o yugu' zxi'në', o yugu' la' yël queë', quië gunë' xchina', bönni' ni si' queë' yetú gayua'tër ca', len gata' ca' queë' yöl-la' na'bán gdu.

³⁰ Zian nup na'a nacgac blau, ca'z lugá'n, ati' nup na'a naga'ngac ca'z, hualác blau.

20

Runë' lsaqui' Jesús ca tunë' bönni' huen dxin

¹ Gnë' ca' Jesús:

—Ca gun Nu na' rna bè' yehua' yubá nac ca benë' tu bönni' xan yu'u. Brujë' zildau', yajtiljë' bönni' lunë' dxin ga nac la' yël queë' ga na' naduzgac lba uva.

² Cati' chbugá'nlenë' tsahui' yugu' bönni' huen dxin na', quizzjë' lequë' tu dumí lazzj qui tu dza, bsölë'ë lequë' lunë' dxin ga nac la' yël queë'.

³ Cati' burujë' gdu xsil, blé'inë' yela'quë' bönni' nacua'zë' ca' ga nac lu yë'y.

⁴ Rë' lequë': “Gul-tséaj ca' lbi'ili' ga nac la' yël quia', ati' quizzja' lbi'ili' le nac tsahui'.” La' yjactë' ca' lequë'.

⁵ Burujë' leyúbl bönni' xan yu'u na' gdu huagbíd, lenca' gdu xhuó udzö' len la' tuz ca benë', bsölë'ë la' yël queë' yugu' bönni' yajxaquë'ë ni'.

⁶ Burujë' ca' cati' ni' zoa yeláti'dau'z gbidz len yajxaquë'ë yela'quë' bönni' nacua'zë' ca' ni', ati' rë' lequë': “¿Bizx quië zóatsali' ni ca'z gdu dza, cutu bi dxin runli'?”

⁷ Të' lë' bönni' na', ta'në': “Nutu nu benn xchintu'.” Ni'r rë' lequë': “Gul-tséaj ca' lbi'ili' ga nac la' yël quia', ati' quizzja' lbi'ili' le nac tsahui'.”

⁸ Cati' chzoa gal, bönni' xan la' yël na' rë' bönni' yu'u lu në'ë dxin na', rnë': "Blidz-quë' bönni' huen dxin na', ati' gu'u lazzjquë', quizzju' zi'al bönni' na' guladxinë' yajseytë. Udx na' quizzju' bönni' na' guladxinë' zi'atël."

⁹ Ni'r guladxinë' bönni' yjenquë' dxin cati' ni' zoa yelati'dau'z gbidz, len gulazi'ë tu tuhueajquë' dumí lazzj qui tu dza.

¹⁰ Cati' guladxinë' bönni' yjenquë' dxin zi'atël, gláquinë' huazi'quë' yelati', san lëzca' gulazi'ë tu tuhueajquë' dumí lazzj qui tu dza.

¹¹ Cati' gulazi'ë lei, gulanëtsquë' queë' bönni' xan yu'u na',

¹² ta'në': "Bönni' ni guladxinë' ga yajseytë, tu chi'z glunë' dxin, len tuz ca gdxixtsu' lequë' ca netu', ati' netu' ni bentu' dxin gdu dza, gúguitscatu' gbidz."

¹³ Bubi'ë didza' xan la' yël na', rë' tuë': "Böcha'a, cutu bi runa' quiu' le cunác tsahui'. ¿Naru' cu bugá'n tsáhui'ru' si'u tu dumí lazzj qui tu dza?"

¹⁴ Gzxi' lazzju', len böaj lidxu'. Neda' rë'nda' quizzja' bönni' ni yjenë' dxin ga yajseytë la' leyz ca na' rguizzja' li'.

¹⁵ ¿Naru' cu dë lu na'a guna' ca rë'nda' len yugu' le naqui quia'? ¿Naru' ruzxë'itsanu'-në' lza'u le runna' queë' szxöni'?"

¹⁶ Cni nac, la'quë' bönni', tu'cá'n lequë' ca'z bunách, lacquë' blau, ati' la'quë' bönni', nacquë' blau, luga'në' ca'z. Zian nup nulidza', san nabábz nup la'rögac.

Rguíjõ'ë leyúbl Jesús ca zi'a ludödä'ë Lë'

¹⁷ Cati' ni' yu'ë nöz Jesús, zijë' Jerusalén, bchë'ë quizi idxínnutë' bönni' uséd queë', len rë' lequë':

¹⁸ —Gul-yutsca', rbenru' zijru' Jerusalén, ati' ni' soa nu udöd neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, lu na'quë' bxuz uná bé' len lu na'quë' bönni' gdau' tu'sëdi, ati' la'chuguë' quia' gatia'.

¹⁹ Ludödë' neda' lu na'quë' bönni' gza'a quië lutitjë' neda'. La'guinë' neda' len ludë'ë neda' lë'i yag cruz, san cati' gac tsonn dza, Dios uspanë' neda' lu yöl-la' gut.

Le gnábinu Jesús xna'quë' Jacobo len Juan

²⁰ Ni'r bdxinnu ga zoë' Jesús xna'quë' Jacobo len Juan, yugu' zxi'në' Zebedeo, dzagquë'-nu chopë' ni, ati' buzechu zxibnu lahuë' Jesús, len gnábinu Lë' tu le uzá' ladxë'ë queënu.

²¹ Jesús gnabnë'-nu, rnë':

—¿Bizxa rë'nnu'?

Rënu Lë':

—Gna bé' cõ'bi' tubi' zxi'na' ni cuit lë'u yubél len yetubi' cõ'bi' cuit lë'u yögl ga ni' gna bë'u.

²² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Cutu nözili' le rnabli'. ¿Naru' huac gua' glenli' le saca' qui'a neda', len gdil-li' nis ca gdila' neda' nis, gatia'?

Të' Lë':

—Huactu'.

²³ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Le nactë le ral-la' saca' qui'a neda', gac ca' queëli', len le ral-la' gdila' neda' nis, gatia', gdil-li' ca' nis lbi'ili', san quië cõ'li' cuit lë'a yubél o cuit lë'a yögl, cutu dë lu na'a nu gu'a qui, san gata' quegac nup ni' chnupë'ë quegac Xuza'.

²⁴ Cati' gulayönnë' lë ni yechië' bönni' uséd queë' Jesús, gulaleynë'.

²⁵ Ni'r bulidzë' lequë' Jesús, rnë':

—Nöziczi' ca tunë' bönni' ta'ná bé'inë' bunách gza'a, rdödtë bé'i ta'ná bé'inë' lequë', ati' nup ni' nacgac blau ta'ná be'i la' lza'gacz.

²⁶ Cutu gac cni queëli'. Núti'tëzl-li' lbi'ili' nu rë'ni gac zxön ga zoali', nu ni ral-la' gun dxin qui yezíca'rli'.

²⁷ Lëzca' cni, núti'tëzl-li' lbi'ili' nu guë'ni gac blau, ral-la' gac ca bönni' nada'u qui yezíca'rli'.

²⁸ Lëzca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, bida' ni, clëg quië nu gun xchina', san quië guna' xchingac bunách, len udóda' yöl-la' na'bán quia', le quizzjda' quegac bunách zian quië lulá.

Ruúne' Jesús chopë' bönni' nachúl laquë'

²⁹ Cati' ni' tu'rujé' yödz Jericó, zjaclen Jesús bunách zian.

³⁰ Nacu'ë ni' chopë' bönni' nachúl laquë', rò'quë' ra' nöz. Cati' gulayönnë' rdödë' ni' Jesús, glu'ë zidzj didza', ta'në':

—Xan, zxi'n xsoë' David, buechi' ladxí' netu'.

³¹ Gulaná be'i lequë' bunách zian nacua' ni' quië la'cu'ë dxiz, san zidzjr glu'ë didza', ta'në':
—Xan, zxi'n xsoë' David, buechi' ladxí' netu'.

³² Ni'r gzè' rbözè' Jesús, len bulidzè' lequè', ati' gnabnè' lequè', rnè':

—¿Bizxa ré'nili' guna' queèli'?

³³ Tè' Jesús:

—Xan, ré'nitu' gunu' ga huöalj yöj lautu'.

³⁴ Ni'r buechi' ladxè'è lequè' Jesús len gdanè' yöj lauquè'. La' guluhuöaljtè yöj lauquè', ati' yjáclenè' Jesús.

21

Ba zxon ryaziè' Jesús yöd Jerusalén

¹ Cati' guladxíngalè' yöd Jerusalén, len ni' nacu'è ga dè yöd Betfagé ga na' zoa Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, ni'r bsölè'è Jesús chopè' bönni' uséd queè',

² len ré' lequè':

—Gul-tseajtsca' yödzdau' ni' ca dödl ga ni zoaru', ati' la' tsajxáca'tèli'-ba' tuba' burro gna' nága'ba', len dzag léba' tuba' burro byu'dau'. Gul-tsajsédx-ba' len gchè'li'-ba' quia' ni.

³ Chqui' nu bi guié lbi'ili', gul-guie' nu na': "Xanru' rquinnè'-ba'." Ni'r gsölè'è quia' lecba'.

⁴ Cni' guc quie' butság ca na' buzujè' lu guich bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios, gnè':

⁵ Gul-guie' nup nacuá' yöd Sión,

Gul-yutsca', zè'è queèli' Bönni' gna bé'inè' lbi'ili'.

Lu yöl-la' nöxj ladxí' queè' dxiè'-ba' tuba' burro.

Dxiè' cúdzu'ba' búrrodau' nacba' zxi'nba' böa' rua'ba' yua'.

⁶ Ni'r yjaquè' ni' bönni' uséd queè', ati' glunè' ca na' gna bé'inè' lequè' Jesús.

⁷ Gulachè'è-ba' burro gna' na' len burro byu'dau' na', ati' guludxiè' cúdzu'cba' yugu' lari' guitsa' quequè', ati' lahui lari' na' gdxie' Jesús.

⁸ Nacuá' ca' ni' bunách zian, ati' gulachíl' la' nöz yugu' lari' ta'xóa cúdzu'què'. Yela'què' guluchibè' zin le guluzxóè' ga nac la' nöz.

⁹ Zidzj glui' didza' bunách na' nanörgac len nup na' zjaclen Jesús, ta'nè':

—Yöl-la' ba Lè', zxi'n xsoè' David. Bica' ba nu ni za' ni'a qui lé' Xanru'. Yöl-la' ba Dios.

¹⁰ Cati' gyaziè' Jesús Jerusalén, glun rusbö yúgu'tè bunách lu yöd na', ati' zian nup glè lza'gac, ta'ná:

—¿Nuzxa caz bönni' ni'?

¹¹ Yela'gac bunách ni' ta'ná:

—Nu ni Jesús, bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios, nac ladzè' Nazaret luyú Galilea.

Jesús rulatjè' lö'a gdau'

¹² Cati' gyaziè' Jesús lö'a gdau' queè' Dios, buláguè'è ni'l yúgu'tè nup tuti' len ta'u ga nac lö'a gdau' na'. Burixè' ca' yugu' blag quequè' bönni' tu'tsè'è dumí yöd zi'tu', len yugu' le ta'bó'i nup tuti' budödau'.

¹³ Ré' lequè':

—Nayú lu guich la'y, rna: "Lidxa' si' lei, yu'u ga nu ulídz Dios", san lbi'ili' chnunli' ni ca nac bloj quegac gban.

¹⁴ Cati' ni' zoè' Jesús nchil gdau', guladxinè' ga na' zoè' la'què' bönni' nachúl lauquè' len bönni' cuta'zè'è, ati' Lè' bunè' lequè'.

¹⁵ Gulaleynè' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gdau' tu'sèdi cati' gualé'inè' yugu' yöl-la' huac ni runè' Jesús, len gulayönnè' tui'bi' zidzj didza' bi'idau' ga nac nchil gdau', ta'nabi':

—Bica' ba Lè', zxi'n xsoè' David.

¹⁶ Ni'r tè' Jesús:

—¿Naru' cu ryönnu' ca ta'nabi' bi'i ni'?

Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Ja, ryönda'. ¿Naru' gatga nulábinili' le nayúj lu guich la'y cnicz ral-la' gac? Cni' rna: "Li' benu' ga glul-lbi' yöl-la' ba le nac gdu yugu' bi'i cuidi' len yugu' bi'idau' ni' tádx'i'bi'."

¹⁷ Ni'r buca'nè' lequè' Jesús len burujè' Jerusalén, ati' gyijè' Betania ga ni' buga'nè' gdu yèl.

Jesús rulídz zi'è yag higo

¹⁸ Cati' za' reni', ati' ni' zhuöjè' Jesús Jerusalén, rdunè'.

¹⁹ Blé'inè' tu yag higo zoa gal-la' cuiti nöz, ati' gbiguè'è ga na' zoa, san cutu bi bdzölinè' lu yag na'. Xlaguiz dxia. Ni'r Jesús gudxè' lei:

—Cutur cuia le rbia quiu'.

La' gbidxtè yag higo na'.

²⁰ Cati' gualé'inè' lè ni bönni' uséd queè', gulubannè', ati' gulanabnè' Jesús, ta'nè':

—¿Nacxzc guc, gbidxtè yag ni'?

²¹ Bubi'è didza' Jesús, ré' lequè':

—Le nactè rèpa' lbi'ili', chqui' tséjlè'li' Dios len cugác chop ládxi'li', clégz huac gunli' ca na' bena' qui yag ni, san chqui' guièli' gui'a ni: “Bcuit len yajsóa lu nis zxon”, gac ca na' gnali'.
²² Lézca' cni, yúgu'tè le gnabli' cati' ulidzli'-nè' Dios, chqui' huayéjlè'li' gunnè' queèli' Dios, huazi'li' lè na' gnabli'.

Yöl-la' uná bē' dē lu nē'ē Jesús

²³ Ni'r gyaziè' Jesús nchil gdau', len tsal ni' rusèdnè' bunách nacua' ni', guladxinè' ga zoè' yugu' bxuz uná bē' len bönni' gul tu'zejni', ati' gulanabnè' Jesús, ta'nè':

—¿Bizxa yöl-la' uná bē' dē lu na'u, runtsu' yugu' lè ni? ¿Nuzxa budöd lu na'u yöl-la' uná bē' ni?

²⁴ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Lézca' neda' gnábsqui'da' lbi'ili' tu didza'. Chqui' quíxjöi'li' neda' ca nac, neda' ca' gyèpa' lbi'ili' bizxa yöl-la' uná bē' dē lu na'a runa' cni.

²⁵ ¿Nuzxa caz bsöla' Juan, buquilé' bunách nis? ¿Naru' Dios bsölè'è lè, o gulasölè'è lè bönni'?

Ni'r gulazú lauquè' bönni' gdau' na' ta'nè' la' légaczè':

—Chqui' gnaru': Dios bsölè'è lè, la' guiètè' rè'u: “¿Bizx quiè cutu gyéjlè'li' lè?”

²⁶ Na'a, chqui' gnaru': Gulasölè'è lè bönni', rádxiru' bunách lu yödz le ta'yejlè'è yúgu'tè' Juan na' bē'è didza' uláz queè' Dios.

²⁷ Qui lè ni na' gulubi'è didza', tē' Jesús:

—Cutu nõzitu'.

Jesús rè' lequè':

—Neda' ca', cutu gyèpa' lbi'ili' bizxa yöl-la' uná bē' dē lu na'a runa' lè ni.

Runè' lsaqui' Jesús ca nac quecbi' chopbi' bi'i bönni' queè' tu bönni'

²⁸ Ni'r Jesús gudxè' yugu' bönni' gdau' na':

—¿Nacx runi lbi'ili'? Zoè' bönni' nacua'bi' chopbi' bi'i bönni' queè', ati' yjödxe'-bi' tubi' bi'i queè' na', gnè: “Zxi'na', gyeaj na'a tsjenu' dxin ga nac la' yèl quia' ga rögac lba uva.”

²⁹ Bubi'bi' didza' bi'i na', gudxbi'-nè': “Cutu rè'nda' tsija!” Gdöd ni' bubí'i ládxi'bi' ati' yjenbi' dxin.

³⁰ Ni'r bönni' na' yjödxe'-bi' yetubi' bi'i queè' na', len la' leyz ca gnè', ati' bubí'bi' didza' bi'i ni, gudxbi'-nè': “Huac, Dad. Huayija.” Cutu gyeajbi' bi'i ni.

³¹ ¿Núxalbi' bi'i chop ni benbi' le bdzag ladxè'è xuzbi'?

Gulubi'è didza', tē' Jesús:

—Bi'i zi'al na'.

Ni'r Jesús rè' lequè':

—Le nactè rèpa' lbi'ili', la'nörè' ca lbi'ili' yugu' bönni' uquízjx tua'dö' len yugu' ngul udá dzag, la'yaziè' ga ni' rna bē'è Dios.

³² Cni gac, le bidè' ga zoali' Juan, bönni' buquilé' bunách nis, len busèdnè' lbi'ili' le nac tsahui' ca ral-la' gunli', ati' lbi'ili' cutu gyéjlè'li' lè, san gulayéjlè'è lè' yugu' bönni' uquízjx len yugu' ngul udá dzag. Zal-la' blé'ili' lè ni, cutu bubí'i ládxi'li' quiè tséjlè'li' lè'.

Runè' lsaqui' Jesús ca nac quequè' bönni' huen dxin cunacquè' tsahui'

³³ Gnè' ca' Jesús:

—Gul-zè nagli' yetú le guna' lsaqui'. Zoè' bönni' xan yu'u, ati' bönni' ni guzè' la' yèl queè' yugu' lba uva. Glequè' lí'aj qui len bchö'nè' lerui guiöj ga gsiè' xisi uva na'. Benè' ca' tu yu'u xtsa' ga nu uyú gdutè' la' yèl queè'. Ni'r budödè' la' yèl na' lu na'què' bönni' huen dxin, la'zi'è quequè' lati' hueaj, ati' gyijè' yödz zi'tu'.

³⁴ Cati' chbdxin dza luchibè' la' yèl na', bsölè'è bönni' xan la' yèl la'què' ni'a nē'è ga na' nacua'è bönni' huen dxin ni' quiè luzi'è lu na'què' uláz queè'.

³⁵ Ni'r yugu' bönni' huen dxin na' gulazönè' yugu' ni'a nē'è na'. Glunè' huè' tuè' len yetuè' ca' guludöddè' lè, len yetuè' gululadxè' lè' guiöj.

³⁶ Leyúbi' bsölè'è ca' yela'què' ni'a nē'è bönni' xan la' yèl na', glaquè' zióntèrè' ca nup na' bsölè'è zi'al, ati' la' tuz ca glunè' quequè' bönni' huen dxin ni'.

³⁷ Ga yajseytè, bsölè'è ca' zxi'nè' ga na' nacua'è. Gza' ladxè'è, rnè': “Hualunè' ba la'n bi'i quia'.”

³⁸ Cati' gulalé'inè'-bi' zxi'nè' bönni' huen dxin na', la' gulanatè' la' légaczè': “Bi'i ni gaqui queèbi' la' yèl ni. Gul-dá, gdödiru'-bi', ati' gaqui queèru' le ral-la' gaqui queèbi'.”

³⁹ Ni'r gulazönè'-bi', ati' gulubijè'-bi' ni'la' yèl ga na' rögac lba uva, ati' ni' guludöddè'-bi'.

⁴⁰ Ni'r Jesús gnabnè' lequè', gnè':

—Cati' udxinè' bönni' xan la' yèl na', ¿nacx gunè' quequè' bönni' huen dxin ni'?

⁴¹ Gulubi'è didza' bönni' gdau' na', tē' Jesús:

—Usnitië' bönni' tua'dö' na', ati' la' yël queë' na' udödë' lu na'quë' yela'quë' bönni' huen dxin, bönni' lu'ë lë' uláz queë' cati' gdxin dza luchibë' lei.

⁴² Ni'r gudxë' lequë' Jesús:

—¿Naru' gatga nulábnili' lë na' nayúj lu guich la'y ca nac lë ni? Cni rna:

Guiöj na' gularu'në' bönni' tu'cu'ë zö'ö,

La' guiöj na'z chnac guiöj len zö'ö.

Lëczë' Xanru' benë' ga nac cni

Ati' nac tu le run ga rubániru'.

⁴³ Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili', xlatjli' ga na' rna bë'ë Dios gdua queëli' len gata' quegac bunách lun ca ral-la' gun nu nadel-li' latj ni'.

⁴⁴ Nu gtuip lu guiöj ni, la' cuinzi quitsj, ati' chqui' guiöj ni tsajbaga' bönni', uzxúxj lë'.

⁴⁵ Cati' gulayönnë' lë na' benë' lsaqui' Jesús yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' gdau' fariseo, táquibe'inë' bë'ë didza' Jesús ca nac quequë'.

⁴⁶ Gulazú gulabö'ë la'zönë' Jesús, san gládxinë' bunách zian nacua' ni' le ta'yejlë' naquë' Jesús bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios.

22

Runë' lsaqui' Jesús ca nac qui lni qui yöl-la' rutság na'

¹ Leyübl bë'lenë' lequë' didza' Jesús, benë' lsaqui', rnë':

² —Ca gac quegac nup la'yáz ga rna bë'ë Dios yehua' yubá nac ca gac quegac nup bulidzë' bönni' rna bë'ë cati' benë' lni qui dza utság na'bi' bi'i bönni' queë'.

³ Bsölë'ë ni'a në'ë tsajxi'quë' nup na' chnulidzë' lid lni queëbi', san cutu glë'nnë' lidë'.

⁴ Ni'r bsölë'ë yela'quë' ni'a në'ë len gudxë' lequë': "Gul-tsjödxtsca' nup na' chnulidza', guiëli' lequë': Gul-yutsca', chnupá'a la' huagu. Chbudödcda'-ba' yugu' xpëdxá' len yugu' bö' bëdx renni' quia'. Yúgu'të chnupá'a. Gul-dá, soaru' lni queëbi' bi'i quia' utság na'bi'."

⁵ Cutu glunë' lequë' ba la'n bönni' na' yajlidzquë', ati' yjaquë' qui queëquë'. Tuë' yjenë' dxin, len yetüë' gyijë' tsjö'u tsjëtí'ë.

⁶ Yela'quë' gulazönë' yugu' ni'a në'ë na', ati' glu'ë dö' quequë' len guludödcde' lequë'.

⁷ Cati' byönnë' lë ni bönni' na' rna bë'ë, gleyne' len bsölë'ë bönni' queë' rjaquë' gdil-l, guludödcde' bönni' gdödi bunách na', ati' guluquë-lë'ë gui' ladzquë'.

⁸ Ni'r gudxë' yugu' ni'a në'ë bönni' na' rna bë'ë, gnë': "Le nactë chnupá'a qui lni na', san bönni' ni' bulidza' lequë', cutu glaquë' lsaca' djaquë' lni quia'.

⁹ Gul-tseajtsca' gap nac la' nöz len gul-lídz yúgu'të nup tsajxáca'li' ni' lid lni queëbi' bi'i quia' utság na'bi'."

¹⁰ Ni'r gularujë' ni'a në'ë na', zjaquë' gap nac la' nöz, ati' gulutubë' yúgu'të nup ni' yajxáca'quë', yugu' bönni' dxi'a len bönni' tua'dö', ati' ga na' rac lni gdza'r bunách.

¹¹ 'Cati' gyazië' bönni' na' rna bë'ë quië uyúë' nup ni' nudubgac, ni' blë'inë' tu bönni' cutu nacuë' lari' dxi'a le bunödzejë' quequë' bönni' nacu'ë lni na'.

¹² Ni'r gudxë' bönni' na': "Böcha'la, ¿zoatsu' ni len cutu nacu' lari' dxi'a bunödzja' quegac nup nacua' lni?" Bönni' na' buséy ru'ë.

¹³ Ni'r gudxë' nup na' tun xchinë' bönni' na' rna bë'ë, gnë': "Gul-guga' ni'a në'ë bönni' ni. Gul-tsjáchú'n-në' ni' ga na' rö' chul. Ni' cödxë' len utíl-l layë'ë, lu yöl-la' ruhui'ni queë'."

¹⁴ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Zian nup nulidza', san nabábz nup la'röggac.

Didza' bë'ë Jesús ca nac le rguixj lazru'

¹⁵ Ni'r guluzë'ë ni' bönni' gdau' fariseo na', ati' glun xtídzá'quë' lunë' ga bi gnë' Jesús quië gac luquë' Lë'.

¹⁶ Quië lunë' cni, gulasölë'ë ga zoë' Jesús la'quë' bönni' da'quë' lequë' len bönni' da'quë' Herodes, nup na' glë Jesús:

—Bönni' Usëdi, nözítu' ru'u didza' Li' catëz nac len nac gdu'të li ca rusëdnu' le naqui queë' Dios, len cutu rui' ladxu'u le ta'ná quui' bunách, le cutu rbequi xbeynu' bunách ca nac le ta'náz bunách na'.

¹⁷ Gdixjöi' netu'. ¿Nacx runi li? ¿I run bayúdx o cutu run bayúdx quixj laztu' queë' César, bönni' yödZ zi'tu' na' rna bé'inë' rë'u?

¹⁸ Ráquibe'inë' Jesús të'nnë' lubijë' Lë' didza', ati' gudxë' lequë':

—Lbi'ili', bönni' rului'z tsahui' cuinli', ¿bizx quië rui'li' didza' le ruzóa neda' ra' gui'a?

¹⁹ Gul-lu'i neda' dumí le rguixj lazli'.

Ni'r gulului'inë' Lë' tu dumí yödZ Roma.

²⁰ Jesús gnabné' lequë', rnë':

—¿Nuzxa lahui zoa ni, len nuzxa lei zoa lë'i dumí ni?

²¹ Të' Lë':

—Queë' César na'.

Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Gul-quizxjë' César le naqui queë' César, ati' Dios le naqui queë' Dios.

²² Cati' gulayönnë' lë ni, gulubannë' ca nac didza' dxi'a bubì'ë Jesús, ati' guluca'në' Lë', zhuöjctë'.

Ta'nabi yudxnë' Jesús ca ral-la' lubán nup chnatgac

²³ La' dza ni'z guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' gdau' saduceo, nup na' ta'ná cutu lubán nup chnatgac, ati' gulanabnë' Jesús,

²⁴ ta'në':

—Bönni' Usëdi, Moisés gnë': "Chqui' gatië' bönni' zoanu ngul queë', len nutu nu bi'i queë' zoabi', ni'r bi'i böchë'ë bönni' na' ral-la' utság ná'lenbi'-nu ngul queë', cui nit di'a dza queë' bönni' böchi'bi' na'."

²⁵ Gulacua'bi' ga zoatu' gadx bi'i bönni' nac böchi'chi'. Bi'i zi'al na' butság ná'lenbi'-nu ngul, ati' güttëbi'. Le nutu nu bi'i queëbi' zoabi', bi'i buróp na' butság ná'lenbi'-nu ngul uzëb queëbi' bi'i böchi'bi' na'.

²⁶ Lëzca' cni guc queëbi' bi'i buróp na', lenca' queëbi' bi'i bunn, len la' tuz ca guc quechi' igádxhtëbi', glatbi' yúgu'tëbi'.

²⁷ Ga budxtë gutnu ca' ngul na'.

²⁸ Cati' gdxin dza lubán nup chnatgac, ¿núzxabì' bi'i gadx ni' gáquinu queëbi' ngul na', le guluság ná'lenbi'-nu ngul na' yúgu'tëbi'?

²⁹ Ni'r bubì'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Nachixitsquili' lbi'ili' le curëjñi'li' le nayúj lu guich la'y, len le cunúnbë'li' yöl-la' huac queë' Dios.

³⁰ Cati' gdxin dza lubán nup chnatgac, cutur gac yöl-la' rzoalen ngul, len cutu lutság na'quë', san lacquë' ca nacquë' gbaz la'y queë' Dios nacu'ë yehua' yubá.

³¹ Ca na' ral-la' lubán nup chnatgac, ¿naru' cu nulábinili' lë na' gudxczë' lbi'ili' Dios?

³² Cni gnë': "Neda' naca' Dios queë' Abraham len Dios queë' Isaac, len Dios queë' Jacob." Dios na' cutu naquë' Dios quegac nup natgac tsaz, san naquë' Dios quequë' bönni' ni nabanquë' zal-la' glatië'.

³³ Cati' gulayöni didza' ni bunách nacuá' ni', gulubannë' ca nac lë na' rusëdnë' lequë' Jesús.

Zxba queë' Dios le nac blau

³⁴ Cati' gláquibe'inë' bönni' gdau' fariseo ca benë' Jesús, buseyjë' rú'acquë' bönni' gdau' saduceo, ni'r guludubë' yúgu'të'.

³⁵ Tuë' bönni' nutsë'ë ladjquë' len nazëdë' zxba queë' Moisés, gu'nnë' si' bë'ë Jesús.

³⁶ Qui lë ni na' gnabnë' Jesús, rnë':

—Bönni' Usëdi, ¿bizxal zxba queë' Dios nac blau?

³⁷ Jesús rë' lë':

—Gdxi'inu' Xanu' Dios gdu ladxu'u, len gdu icj ládxi'da'u, lenca' len gdu yöl-la' rejni'i quiu'.

³⁸ Zxba ni nac blau len nactër zxön.

³⁹ Zxba na' nac buróp, la' tuz ca nac, len cni rna: "Gdxi'inu' böchi' lza'u ca nadxi'i cuinu'."

⁴⁰ Chop zxba ni nac ga zön yúgu'të le rna bë' zxba queë' Dios, len yúgu'të le gulusëdnë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

¿Nuzxa zxi'n naquë' Cristo?

⁴¹ Tsal ni' nacu'ë tsazxön bönni' gdau' fariseo na', Jesús gnabnë' lequë',

⁴² rnë':

—¿Nacx runi lbi'ili' queë' Bönni' na' lë' Cristo? ¿Nuzxa zxi'n naquë'?

Gulubi'ë didza', ta'në':

—Zxi'n xsoë' David naquë'.

⁴³ Ni'r Jesús rë' lequë':

—¿Bizx quië na' lëczë' David bulidzë' Lë', gnë': "Xana'?" Cni gnë' cati' ni' bë'ë didza' uláz queë' Dios Bö' La'y, gnë':

⁴⁴ Xanru' Dios gudxë' Xana':

"Grö' cuít lë'a yubél,

Cati' gunra' ga luzechu zxibgac lau' nup cuta'le'i Li' dxi'a."

⁴⁵ Chqui' David na' rnë' queë' naquë' Xanë', ¿nacxcz nac, rnali' naquë' zxi'n xsoë' David?

⁴⁶ Nutu nu guc ubì'i didza', ati' ga gzu lau dza na', nutur nu burugul bi gnabi Lë'.

¹ Ni'r Jesús bé'lenè' bunách nacuá' ni' len yugu' bönni' uséd queë' didza'.

² Rë' lequë':

—Nuhuaquë' xlatjë' Moisés, tu'sëdnë' bunách yugu' bönni' gdauf fariseo len bönni' gdauf tu'sëdi.

³ Qui lë ni na', gul-gún yúgu'të le lë' lbi'ili', san cutu gunli' lbi'ili' ca na' tunë' lequë', le tu le ta'në' len yetú le tunë'.

⁴ Le ta'ná bé'inë' bunách nac ca tu yua' zi'i le cusaqui' nu gua', ati' tu'gu'ë lei yen zxicjgac bunách, san lequë' cutu të'nnë' lustrá'lenquë' lei, clëg len tuz xbönni' na'quë'.

⁵ Yúgu'të le tunë', tunë' quië la'le'i lequë' bunách, le tunë' zxon le tuguë'ë yen na'quë' len ra' xgaquë' ga na' nuzujquë' tu le nayúj lu guich la'y, len tu'tunnë' luzx lari' nácuquë'.

⁶ Të'nnë' la'bö'ë ga nac latj blau ga na' tu'dubë' tahuë', lenca' ga na' nac latj blau lu yu' u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios.

⁷ Lëzca' cni, të'nnë' lugáp lequë' didza' ba zxon bunách gap nac laugac bunách, len të'nnë' lë lequë': "Padiux, bönni' usëdi."

⁸ 'San lbi'ili', cutu ral-la' gunli' ga nu guië lbi'ili': "Bönni' usëdi", le zoa tuz Nu nac Bönni' Usëdi queëli', neda', Cristo, ati' yúgu'tëli' nacli' böchi'li' tuli' yetuli'.

⁹ Nutu nu guiëli' luyú ni, cu gnali': "Xuz", le zoa tuz Nu nac Xuzli', zoë' yehua' yubá.

¹⁰ Cutu gunli' ga nu guië lbi'ili': "Xan", le zoa tuz Nu nac Xanli', neda', Cristo.

¹¹ Nu nutsa' ladjli' nu run xchinli' yezica'rli', nu ni gactër blau ga zoali'.

¹² Chqui' nu uzóa cuini latj blau, ca'z ugá'n nu na', san nu nac nõxj ladxi, gac blau.

¹³ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdauf usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdauf fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Ruzága'li' nõz zjaclen bunách la'dxin ga ni' rna bë'ë Dios yehua' yubá. La' lbi'izli' cutu saqui' tsazli', len cutu rui'li' latj la'yáz nup të'ni la'yáz.

¹⁴ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdauf usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdauf fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Rguali' lidxcnu ngul uzëbdauf, len quië ulu'iz tsahui' cuinli', xtsey ruidzli'-në' Dios. Qui lë ni na', zxon'tër le grugu queëli' saca' qui'li'.

¹⁵ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdauf usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdauf fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Rdödl' gdu lu nis zxon len gdu yödzyú ni quië gunli' ga tsey ladxë'ë Dios tsazxon len lbi'ili' tu bönni', len cati' ni' chgzáqui'li'-në', runli' ga nabágra'rë' zxguia' ca lbi'ili', tsajtsu'ë lu gui' gabil.

¹⁶ 'Bica' bayechi' lbi'ili'. Nachúl lauli' ati' rë'nili' ului'ili' nõz bunách. Cni nac queëli' le rnali': "Chqui' bi rzi' lu në'ë bönni', rneynë' gdauf, cutu run bayúdx, san chqui' gneynë' oro dzö' gdauf, bayúdx gun."

¹⁷ Lbi'ili', bönni' lau chul len cuta'yejni'i. ¿Bizxal nacr blau? ¿Naru' oro na' o gdauf le run la'y oro na'?

¹⁸ Lëzca' cni rnali': "Chqui' gneynë' bcugu la'y bönni', cutu gun bayúdx, san chqui' gneynë' gun zxoa lahui, bayúdx gun."

¹⁹ Lbi'ili', nazidli' len nachúl lauli'. ¿Bizxal nacr blau? ¿Naru' gun zxoa lahuiz o bcugu la'y na' run la'y gun na'?

²⁰ Qui lë ni na', chqui' rneynë' bcugu la'y bönni', rneynë' lei lenca' yúgu'të le dë lahuiz.

²¹ Lëzca' cni, chqui' rneynë' gdauf bönni', rneynë' lei lenca' Dios, nunczë' xlatjë' ni'.

²² Lëzca' cni, chqui' rneynë' yehua' yubá bönni', rneynë' latj ga rō'ë rna bë'ë Dios, lenca' Lëczë' Dios rō'ë ni'.

²³ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdauf usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdauf fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Cni nac queëli' le rguizxjli' qui gdauf tu cuia tsa tu chi cuia le rzi'li' qui xhueaj len qui guixi' anís len qui camino la' huagu, san ruca'nli' le nacr blau le rna bë' zba queë' Dios, cutu runli' le nac tsahui' len cutu ruhuechi' lãdxi'li' lza'li', len cutu réjlë'li'-në' Dios. Yugu' lë ni run bayúdx gunli' len lëz cutu uca'nli' yezica' lë na' runli', rguizxjli' qui gdauf.

²⁴ Lbi'ili', nachúl lauli' len rë'nili' ului'ili' nõz bunách. Ca na' runli' nac ca rudödl' bdzadzdauf le ri'jli', rubjgacli'-ba' bö'yudau', san ri'jli'-ba' böa' ta'bíë'-ba' bönni'.

²⁵ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdauf usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdauf fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Nacli' ca zxíga'dau' rí'ijili' len yō'ön ráhuili'. Rguibli' le nua' cuít lë'i, san icj lãdxi'dau'li' nadzë'r yugu' le rbanli' len yugu' le cunác tsahui' runli'.

²⁶ Lbi'ili', bönni' gdauf fariseo lau chul. Zi'al gul-quib le nua' lu zxíga'dau' len lu yō'ön, gacli' dxi'a lu icj lãdxi'dau'li', quië gacli' ca' dxi'a cuít lë'li'.

²⁷ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdauf usëdi, lenca' lbi'ili', bönni' gdauf fariseo, bönni' rulu'iz tsahui' cuinli'. Cni nac queëli' le nacli' ca yeru ba quegac nup chnatgac, le nacgac chguichdau'z cuít lë'i, len le nactë lach nala'gac, san nadzë'igac dxit quegac nup chnatgac lenca' yúgu'të le zgut.

²⁸ Lëzca' cni nacli' lbi'ili'. Le nactë lahuiz rulu' cuinli' tsahui' laugac bunách, san icj lãdxi'dau'li' nadzë'iz yugu' le rulu'iz tsahui' cuini, len le cunác runli'.

²⁹ Bica' bayechi' lbi'ili', bönni' gdau' usëdi lenca' lbi'ili', bönni' gdau' fariseo, bönni' ruluiz' tsahui' cuinli'. Ruchisli' lguiti' qui ba gap nagáchi' queë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, len rui'li' lguiti' gap nagáchi' gac bunách tsahui'.

³⁰ Lëzca' cni rnali': "La'naru' zoatu' dza ni'të cati' gulacu'ë xuz xtau'tu', cutu guntu' lequë' tsazxõn cati' guludõcdë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios."

³¹ Le rnali' cni, la' lbi'izli' runli' lna' lau nacli' zxi'n' xsoagac nup ni' guludõdi bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

³² Cni nac, gdu ruspaga' cuinli' xzguia' na' gulabaguë'ë xuz xtau'li'.

³³ Lbi'ili', nacli' ca yugu' bël snia' len di'a dza quegac bël snia'. ¿Nacxzc ulali' lu le usaca' zi' lbi'ili' lu gui' gabí?'

³⁴ Qui lë ni na', neda' gsõla'a queëli' bönni' lu'ë didza' uláz queë' Dios, lenca' bönni' ta'yeyni'i, len yugu' bönni' usëdi. Yugu' bönni' ni, la'quë' gdõdili', len yela'quë' uda'li' lë'i yag cruz, len yela'quë' quinli' gap nac lu yu'u ga rudubli' rusëdli' queë' Dios, len ulagli' lequë' tu yetú yõdz.

³⁵ Cni gac, gbága'li' lbi'ili' xzguia' qui yúgu'të rõn quequë' bönni' tsahui' le glalj luyú, ga gdel-la' nu budõdi Abel, bönni' tsahui', ga rdxintë nup guludõdi Zacarias, zxi'në' Berequias, bönni' na' budõdili'-në' gatsj lahui' ga dë gdau' len ga dë bcugu la'y ga na' tu'zégui'quë'-ba' lahuë' Dios bõa' bëdxdau'.

³⁶ Le nactë rëpa' lbi'ili', yúgu'të lë ni la'baga' bunách nacua' dza ni zoaru' na'a.

Jesús rbõdxë' ni'a qui yõdz Jerusalén

³⁷ Lëzca' cni gnë' Jesús:

—Jerusalén, Jerusalén, lbi'ili' na' rudõdigacli'-në' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios len ruládxigacli' guiõj nup nasõlë'ë queëli' Dios. Zian lzu gu'nda' utuba' lbi'ili' quia', ca runba' yjéd, rutubba' zxan xilba' zxi'nba'dau', san cutu gú'nili'.

³⁸ Gul-yutsca', ca'z ugá'n yu'u lidxli'.

³⁹ Cni gac, le rëpa' lbi'ili', na'a su lau cutur glé'ili' neda' cati' gnarli': "La'y naquë' bönni' na' zë'ë uláz queë' Xanru'."

24

Rguíxjõ'ë Jesús ca zi'a luquindjë' gdau'

¹ Brujë' nchil gdau' Jesús, len tsal ni' ruzë'ë ni', gulabiguë'ë ga zoë' bönni' usëd queë', ati' gulului'inë' Lë' ca nacgac zõ'õ nagu'ugac li'aj gdau'.

² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Rlé'itsali' yúgu'të lë ni? Le nactë rëpa' lbi'ili', cutu ca' ugá'n ni guiõj nabaga' lzë'i, le cugguindj.

Le lac bë' chzoa gdxin dza udx qui yõdzlyú

³ Cati' ni' rõ'ë Jesús ga nac lu Gui'a Ga Rõ'gac Yag Olivo, guladxinë' bönni' usëd queë' ga na' zoë' queëzë', len të' Lë':

—Gdixjõi' netu', ¿batx lac lë ni, len bizxa gac bë' dza huõdu' len dza udx qui yõdzlyú ni?

⁴ Ni'r bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Gul-yú qui nadxí nu si' ye'i lbi'ili'

⁵ le djaquë' zian bönni', si' laquë' ca lea' neda'. La'në' nacquë' Cristo, len la'zi' yé'inë' bunách zian.

⁶ Huayõnili' rac gdil-l len le rui' didza' qui gdil-l, san cutu guni lbi'ili' baníg, le ral-la' lac yúgu'të lë ni, le cutu rdxini dza udx cati' lacr lë ni.

⁷ Til-l tu yõdz len yetú yõdz, ati' tu ga nu rna bë' len yetú ga nu rna bë'. Latsj guidzhuë' zxõn len gac gbin, ati' zian latj sa' rtit.

⁸ Yúgu'të lë ni nacgac le la'zú lau yugu' le la'zaca' la'guí'i bunách.

⁹ Ni'r ludõd lbi'ili' bunách lu na' lu usaca' zi' lbi'ili'. Luzõa lbi'ili' tsla' l yúgu'të bunách le da'li' neda', len ludõddë' la'li' lbi'ili'.

¹⁰ Cati' gac cni, gac chop ládxigac zian bunách, lucá'n neda', len udõd tu yetú lzë'i, len tu yetú uzõa lzë'i tsla'.

¹¹ Ni'r lului' lauguë' zian bönni' ta'zi' yë'ë, lului' cuinquë' ca bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios, len la'zi' yé'inë' zian bunách.

¹² Szõni lua' dõ' bunách, ati' qui lë ni na' cutur la'dxi'i bõchi' lza'gac.

¹³ Nu gaqui tsaz queë' Dios ga gdxintë dza udx, nu ni ulá.

¹⁴ Gdu yõdzlyú gac lban qui didza' dxi'a ca rna bë'ë Dios quië gac lna' lau qui laugac yúgu'të bunách gza'a, ati' ni'r gdxin dza udx.

¹⁵⁻¹⁶ Nu uláb lë ni ral-la' uzejni'i ladxi'. Gnë' Daniel, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë': "Tsaz latj la'y queë' Dios le curlé'inë' Dios dxi'a, lë na' rusnít." Cati' glé'ili' gac cni, ni'r nup nacua' luyú Judea ral-la' tsajzxundjgac zaca' guí'adau'.

- 17 Nu dxia cju'ul cutu gal-la' huötj tsajxi' bi dë qui lu yu'u, san ral-la' gzxundjtë.
 18 Nu zoa ladj guixi', cutu gal-la' huöj tsajxi' lari' qui.
 19 Bica' bayechi' ngul zi'a luzoanu bi'idau' quecnu, lenca' ngul ni' tu'gádxu'nu-bi' bi'idau' quecnu cati' gdxin dza ni'.
 20 Gul-lidzë' Dios gnábili'-në' cui gdxin dza ni' gzxundjli' cati' rac beo' ziang o cati' nac dza la'y.
 21 Le la'zaca' la'gui'itër bunách dza ni' ca gulazaca' gulagu'í bunách dza ni'të cati' zi'a guta' grö' yödzyü, ga rdxintë na'a dza, len clëg dza zi'a za' cutu la'zaca' la'gu'í cni.
 22 Cati' gdxin dza ni', chqui' Dios cutu cuequi lahuë' quequë', nutu nu ulá, san cuequi lahuë' quequë' dza ni', gáclenë' nup gröczë' Lë'.
 23 'Ni'r cutu tséjlë'li' chqui' nu gdxin queëli', len guië lbi'ili': "Gul-yutsca', ni zoë' Cristo", o gna: "Ni' zoë'."
 24 Lulu' lauquë' zian bönni' ta'zi' yë'ë, la'në' nacque' Cristo, o la'në' tu'ë didza' uláz queë' Dios. Lunë' le lac bë' len le lun ga lubani bunách, ati' la'zi' yé'inë' nup gröczë' Dios chqui' huala'záqui'në'.
 25 Gul-yutsca', chgudxcza' lbi'ili' yúgu'të lë ni zí'atël ca zi'a lac.
 26 Qui lë ni na', cutu grujli' chqui' la'dxin queëli' nup lë lbi'ili': "Gul-yutsca', ni' zoë' Cristo lu latj ca'z." Lëzca' cni, cutu tséjlë'li' chqui' la'ná: "Gul-yutsca', lu yu'u zoë'."
 27 Ca na' rac cati' ryëp yös ga rlen gbidz, len ruzení' ga rbia gbidz, lëzca' cni gac cati' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.
 28 Lactë cni, ca na' ta'ná bunách: "Gáti'tëz ga dë tu le nat, ni' ludubczba' bëchláb."

Ca gac cati' huödë' Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách

- 29 Gnë' ca' Jesús:
 —Töd yugu' dza ni' cati' la'zaca' la'gu'í cni bunách, gchul gbidz, ati' beo' cutu gunn yení' qui. La'guindjba' bölj luzxbá, ati' la'zxi'z le nala'gac luzxbá dë yöl-la' huac quegac.
 30 Ni'r gla' lahuí luzxbá le gac bë' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, ati' la'bödx yechi' yúgu'të bunách yödzyü ni, cati' la'le'i neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, zuzá'a lu böaj luzxbá, dë lu na'a yöl-la' uná bë' zxön len yöl-la' yení'.
 31 Ni'r gsóla'gaca'-në' gbaz la'y quia'. Lucödxë' zidzj trompeta, ati' lutubë' nup naböa' quia', nacuá' gdap lat'ë yödzyü len yúgu'të latj zxan luzxbá.
 32 'Gul-zejni'i ládxi'li' le rusëdi lbi'ili' le rac qui yag higo. Cati' ta'lén zxuza' në'i huë'ndau' len chrubía xlagui' yuldau', nözili' chzoa gdxin dza gba.
 33 Lëzca' cni, cati' glé'ili' tac yúgu'të lë ni, gnözili' chzoa gdxin dza udx na' len chrdzag lahuí.
 34 Le nactë rëpa' lbi'ili', yúgu'të lë ni lac zí'atël ca lat bunách nacuá' dza ni'.
 35 Huadöd quegac luzxbá len luyü ni, san yugu' xtidza'a cutu la'död ca'z.
 36 'Cati' gdxin dza ni' nutu nu nözi. Cutu nöznë' gbaz la'y queë' Dios nacu'ë yehua' yubá len cutu nözda' neda', Zxi'në' Dios, san tuzë' Dios Xuz nöznë'.
 37 'Ca na' gac dza ni' cati' ni' zoë' Noé, lëzca' cni gac cati' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.
 38 Yugu' dza ni' zí'atël ca zi'a gdxin nis guiöj le busnít yödzyü, gli'j glahuë', gulutság na'quë' len guludödë' zxi'nquë' lu yöl-la' rutság na' ga bdxintë dza gyazië' Noé lë'i barco zxön ni' benë',
 39 len cutu gláquibe'inë' cati' bdxintë nis guiöj le busnít yödzyü ati' gulanitië' yúgu'të'. Lëzca' cni gac cati' zi'a huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, nutu nu gáquibe'i.
 40 Dza huöda' la'cu'ë chopë' bönni' ladj guixi'. Tuë' uchë'a-në' quia' ati' yetüë' uca'na'-në'.
 41 La'cua'nu chopnu ngul nacua'nu huëtu. Tunu uchë'a-nu quia', ati' yetunu uca'na'-nu.
 42 'Gul-spán ládxi'li' le cutu nözili' bizxa dza huöda' neda', Xanli'.
 43 Na'a, gul-tsejni'i lë ni. La'naru' nöznë' xan yu'u bizxa dza guidë' gban, huanë'ë yël len cutu gu'ë latj nu quidj zó'ö quië cuan le dzö' lidxë'.
 44 Qui lë ni na', gul-spán ládxi'li' ca' lbi'ili', le huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, tu dza cutu nuzöa icjli'.

Bönni' huen dxin gdu len bönni' huen dxin cunaquë' gdu

- 45 Gnë' ca' Jesús:
 —¿Nuzxa caz bönni' huen dxin naquë' gdu len réjni'në', bönni' huen dxin na', xanë' cu'ë lu në'ë bunách nacuá' lidxë' quië gu'ë le lágugac cati' gdxin dza?
 46 Bica' ba bönni' huen dxin na' naquë' gdu, bönni' na', cati' udxinë' xanë', duxaquë' lë' cni runë' le nudödë' xanë' lu në'ë.
 47 Le nactë rëpa' lbi'ili', yúgu'të le dë queë' xanë', udödë' lu në'ë bönni' huen dxin na' runë' cni.

⁴⁸ Chqui' huöaquë' huia'dö' bönni' huen dxin queë' len sa' ladxë'ë, gnë': "Huadzeyne' xana', cutu huödtë'",

⁴⁹ len chqui' su lahuë' gundë' zi' bönni' túnlenë' lë' tsaxón dxin, len su lahuë' ca' gui' gágulenë' nup ta'zudxi,

⁵⁰ ni'r huödë' xanë' bönni' huen dxin na' tu dza cati' cuzöë' rbözë' o tu yël cutu ráquinë'.

⁵¹ Ni'r xanë' na' usaca' zi'tsquë' bönni' huen dxin na' len gunë' ga gac queë' ca na' ral-la' gac quegac nup tu'lu'iz tsahui' cuingac. Ni'r cödx yechë'ë len utíl-l layë'ë.

25

Runë' lsaqui' Jesús ca nac quecbi' chibi' bi'i ngul ra'bandau'

¹ Gnë' ca' Jesús:

—Ca gac quegac nup ral-la' la'yáz ga rna bë'ë Dios yehua' yubá nac ca gac quecbi' chibi' bi'i ngul ra'bandau'. Gulazi'bi' le nua'gac gui' quecbi', ati' gularujbi' tsajtsagcbi' bönni' utság në'ë.

² Gáyu'bi' naccbi' bi'i cuta'yejni'ni san yegáyu'bi' nasína'cbi'.

³ Gulazi'bi' le nua'gac gui' quecbi' bi'i ngul cuta'yejni'ni na' san cutu glua'bi' yelati' za regui.

⁴ Glua'bi' za regui lu böga'dau' quecbi' bi'i sina' na' len le nua'gac gui' quecbi'.

⁵ Le gdzeyne' bönni' utság në'ë, gdöd yël lauchi' len glástëbi'.

⁶ Cati' bdxin gdu ladxí' yël, byön chi'i nu rnë zidzj, rna: "Chzë'ë bönni' utság në'ë. Gul-rúj tsajtsagli'-në'."

⁷ Ni'r gulayasbi' yúgu'tëbi' bi'i ngul na', ati' gulupa'bi' le nua'gac gui' quecbi'.

⁸ Glui'bi' didza' bi'i cuta'yejni'ni na', glëbi' yugu' bi'i sina' na': "Gul-gúnn queëtu' láti'dau' za regui queëli' le tu'úl le nua'gac gui' queëtu' ni."

⁹ Gulubi'ibi' didza' bi'i sina' na', gulanabi': "Cutu gac, le cutu bi ugá'n queëtu' len queëli'. Gul-tsejtsca' ga rda'u za regui, tsjó'uli' queëli'."

¹⁰ Tsal ni' zjabin' zajxi'cbi' lei, bdxinë' bönni' utság në'ë. Gulayázlentëbi' lë' ga na' rac lni qui utság na' bi'i na' nacua'bi' sina' ta'bözbi' lë', ati' la' gyeyjtë yu'u.

¹¹ Gdöd ni' guladxinbi' ni' yezíca'rbi' bi'i ngul ra'bandau' na', ati' gululidzbi'-në', gulanabi': "Xan, Xan, bsalj queëtu'."

¹² Lë' bubi'ë didza', rnë': "Le nactë rëpa' lbi'ili', cutu núnbë'a lbi'ili'."

¹³ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Gul-spán ladxí'li', le cutu nözili' bizxa dza o bizxa yël huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunäch.

Runë' lsaqui' Jesús ca nac qui dumí zaca'

¹⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Ca gun Nu na' rna bë' yehua' yubá nac ca benë' tu bönni', chzoa tsijë' zi'tu'. Bulidzë' yugu' bönni' huen dxin queë' len glu'ë lu na'quë' yugu' le dë queë'.

¹⁵ Tuë' bönni' huen dxin na', glu'ë lu në'ë gayu' dumí zaca', len yetúë' glu'ë lu në'ë chop dumí zaca'. Yetúë' glu'ë ca' lu në'ë tu dumí zaca'. Tu tuë' glu'ë lu na'quë' tsca hueaj le la'záqui'në'. Ni'r la' gza'atë' ga nac zi'tu'.

¹⁶ Gyijë' bönni' huen dxin na' gzxi'ë gayu' dumí zaca' na', len yajtíljenë' lei yegayu' dumí zaca'.

¹⁷ Lézca' cni, bönni' na' gzxi'ë chop dumí na', yajtíljenë' lei yechóp ca'.

¹⁸ Bönni' na' gzxi'ë tu dumí gyijë' len yajchö'në' lu yu, ati' lu yu ni' bucachë'ë dumí queë' xanë'.

¹⁹ Cati' chgdzey, budxinë' xanquë' bönni' huen dxin na', ati' bugá'nlenë' lequë' tsahui'.

²⁰ Ga gzu lau bdxintë' bönni' na' gzxi'ë gayu' dumí zaca' na', len zunu'ë yegayu' dumí ca', ati' rë' xanë': "Xan, gayu' dumí glu'u lu na'a. Ni dë yegayu' dumí ca' yajtíljena' lei."

²¹ Xanë' na' rë' lë': "Nac dxi'a. Nacu' huen dxin gdu. Tsáhu'í'dau' benu' cati' ni dë lu na'u láti'dau'z. Na'a szxónitër cu'a lu na'u. Gyaz ga zoa', udzjilennu' neda'."

²² Gdöd ni' bdxinë' ca' bönni' huen dxin na' gzxi'ë chop dumí zaca', rnë': "Xan, chop dumí glu'u lu na'a. Ni dë yechóp dumí ca' yajtíljena' lei."

²³ Ni'r xanë' na' rë' lë': "Nac dxi'a. Nacu' huen dxin gdu. Tsáhu'í'dau' benu' cati' ni dë lu na'u láti'dau'z. Na'a, szxónitër cu'a lu na'u. Gyaz ga zoa', udzjilennu' neda'."

²⁴ Ni'r cati' bdxinë' bönni' huen dxin na' gzxi'ë tu dumí zaca' na', rnë': "Xan, nözda' nacu' bönni' bizxj, le rlapu' ga cutu guzu', len rutubu' ga cutu bchilju'.

²⁵ Qui lë ni na' gúdxida' li', ati' gyija', yajcacha'a dumí quiu' lu yu. Ni dë na'a le naqui quiu'."

²⁶ Ni'r bubi'ë didza' xanë', rë' lë': "Nacu' huen dxin cunác tsahui' len zxhuëd. Nözcnu' rlapa' ga cutu guza' len rutuba' ga cutu bchilja'.

²⁷ Qui lè ni na', dxi'ar gac quiu' la'naru' bunödzu' dumí quia' lu na'quë' bönni' lugunë' lei dxin, la'guiljenë' lei yelati', quië cati' huöda' neda', uzi'a le naqui quia' len icji ca'."

²⁸ Ni'r xanë' na' gudxë' nup nacuá' ni': "Gul-cúa dumí na' dë lu në'ë bönni' ni, len gul-cú'u lu në'ë bönni' na' dë queë' chi dumí."

²⁹ Núti'tëz nu rugún dxi'a dxin le dë qui, zoa nu unödzej queë' yelati', ati' gata' queë' szxöni, san nu na' cutu rugún dxi'a dxin le dë qui, la'z dui le dë qui gdau.

³⁰ Na'a, bönni' huen dxin cunác tsahui' ni, gul-tsajchú'n-në' ni'l ga nac chul. Ni' cödx yechë'ë len utí-l layë'ë.

Cristo cuequi xbeynë' bunách

³¹ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' ni' huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, duná bë'a, ati' dzagquë' neda' yúgu'të gbaz la'y quia', ni'r cö'a latj tsahui' quia', ga na' cuequi xbeyda' bunách.

³² Ludúb dëra lahua' neda' bunách yödzyú ni, ati' ucu'a lequë' tsala' hueaj ca runë' bönni' uyú bö'cu' zxila', rucu'ë-ba' tsala' a hueajba' yugu' chivo len yugu' bö'cu' zxila'.

³³ Yugu' bö'cu' zxila' na' ucu'ë-ba' cuít lë'ë yubél, ati' yugu' chivo na' ucu'ë-ba' cuít lë'ë yögl.

³⁴ Ni'r, neda', bönni' uná bë', gyëpa' nup nacuá' cuít lë'a yubél, gnia': "Gul-dá ga zoa', lbi'ili' bubijë' lbi'ili' quizi queë' Xuzá'. Naqui queëli' latj ga na' rna bë'ë, lë na' bupë'ë queëli' dza ni'të cati' ni' benë' yödzyú.

³⁵ Cni naqui queëli' le gduna', ati' bennli' le gdahua'. Gbidxa' nis, ati' bennli' le gu'a. Guca' ca bönni' rda zi'tu', ati' glu'li' neda' lidxli'.

³⁶ Byadzj le gacua', ati' bugáculi' neda' le ráculi'. Güi'ida', ati' duyuli' neda'. Gyu'a lidx guia, ati' duyuli' neda'."

³⁷ Ni'r lubi'ë didza' bönni' tsahui' na', lë' neda': "Xan, ¿batx blé'itu' Li' gdunu' ati' bugágutu' Li'? ¿Batx gbidxu' ati' benntu' le gu'u?"

³⁸ ¿Batx blé'itu' Li' gdau' zi'tu' ati' glu'tu' Li' lidxtu'? ¿Batx byadzj le gacu' ati' bugácutu' Li' le rácutu'?"

³⁹ ¿Batx blé'itu' Li' güi'inu' o gyu'u lidx guia' ati' duyutu' Li'?"

⁴⁰ Ubi'a didza' neda', bönni' uná bë', gyëpa' lequë': "Le nactë rëpa' lbi'ili', le benli' cni queë' nu bönni' böcha'adau' ni, zal-la' naquë' bönni' ca'z, quia' neda'cza' benli' ca'."

⁴¹ Ni'r gyëpa' nup nacuá' cuít lë'a yögl, gnia': "Gul-cuít ga zoa', lbi'ili' na' nabága'li' zxguia', tsajtsazli' lu gui' cutu ul, lë na' bupë'ë Dios qui tu' xöhui' len quegac gbaz da'gac lei.

⁴² Cni gac queëli' le gduna', ati' cutu bennli' le gahua'. Gbidxa' nis, ati' cutu bennli' le gui'ja'.

⁴³ Guca' ca bönni' rda zi'tu', ati' cutu glu'li' neda' lidxli'. Byadzj le gacua', ati' cutu bugáculi' neda' le ráculi'. Güi'ida' lenca' gyu'a lidx guia, ati' cutu duyuli' neda'."

⁴⁴ Ni'r la'ná ca' nup na', lë neda': "Xan, ¿batx blé'itu' Li' gdunu', o gbidxu', o gucu' ca bönni' rda zi'tu', o byadzj le gacu', o güi'inu', o gyu'u lidx guia, ati' cutu gücentu' Li'?"

⁴⁵ Ni'r ubi'a didza' neda', bönni' uná bë', gyëpa' lequë': "Le nactë rëpa' lbi'ili', le cutu bi benli' qui tu nu nutsa' ladj nup nacuá' ni, zal-la' nac ca'z nu na', cutu bi benli' quia' neda'."

⁴⁶ Ni'r bunách tua'dö' na' la' tsajtsázgactë ga ni' la'zaca' la'gui'itecz, san bunách tsahui' ni' gata' yöl-la' na'bán gdu quegac.

26

Tun xtída'quë' bönni' gdau' la'zönë' Jesús

¹ Cati' budx bë'ë yugu' didza' ni Jesús, gudxë' yugu' bönni' usëd queë',

² rnë':

—Nöziczli' yechóp dza gdxin Lni Pascua, ati' dza na' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, ludödë' neda' lu na'gac nup ludá' neda' lë'i yag cruz.

³ Ni'r guladxinë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi len bönni' gul tu'zëjni'në' bunách judío, guludubë' ga nac lö'a lidx bxuz blau, lë' Caifás.

⁴ Ni' glun xtída'quë' la'zönë' Jesús, lu yöl-la' rzi' yë' quequë', quië ludöddë' Lë'.

⁵ Ta'në':

—Cutu gunru' lë ni dza lni, qui nadxi lun rusbó bunách.

Ngul rgu'nu le rla' zxix icjë' Jesús

⁶ Cati' ni' zoë' Jesús lu yödZ Betania lu yu'u lidxë' Simón, bönni' na' güi'inë' huë' nudzu' ruzöd,

⁷ bdxinnu cúdzu'lë' Jesús tu ngul, nua'nu tu böga'dau' náquini guiöj zaca', len yudz tu le rla' zxix le zaca' szxöni, ati' glu'nu lei icjë' Jesús cati' ni' rö'ë rahuë'.

⁸ Cati' gualalé'inë' lë ni bönni' usëd queë' Jesús, gulaleynë', ta'në':

—¿Bizx quië raqui ditj lë ni?

⁹ Guc nu guti' lë ni len si' dumí zian quië gáclenru' bunách yechi'.

¹⁰ Cati' byönné' lë ni Jesús, rë' lequë':

—¿Bizx quië rnëli' queënu ngul ni? Dxi'a nac le bennu quia'.

¹¹ La'cuá'lentecz lbi'ili' bunách yechi', san neda' cutu ugá'nlentecza' libi'li'.

¹² Le bennu ngul ni, glu'nu neda' le rla' zxix ni, nac le rupa'nu neda' quië dza ggacha'a yeru ba.

¹³ Le nactë rëpa' lbi'ili', gáti'tëz yödzlyú ga gac lban qui didza' dxi'a ni, lëzca' la'guixjö' bunách le bennu quia' ngul ni quië nu tsajnéy lënu.

Rzi' lu në'ë Judas udödë' Jesús lu na'quë' bönni' ta'ná bë'ë

¹⁴ Ni'r gyijë' ga na' nacu'ë bxuz uná bë' Judas Iscariote, bönni' dzaguë' chinnuë' na' da'quë' Jesús,

¹⁵ len gudxë' lequë':

—¿Bizxa gunnli' quia' chqui' neda' udöda'-në' Jesús lu na'li'?

Gulugá'nlenë' lë' tsahui' lu'ë lë' chí uruá' dumí plata.

¹⁶ Ni'r gzu lahuë' Judas na' rzu rbö'ë udödë' Jesús lu na'quë'.

Le ráguru' rusá' ládxi'ru' ca gutië' Xanru'

¹⁷ Cati' nac dza rzu lau lni quequë' bönni' judío cati' tahuë' yöt xtil cunazí' xnë'ti, gulabiguë'ë ga zoë' Jesús bönni' uséd queë' len të' Lë':

—¿Gaxz rë'nnu' tsajpa'tu' queëru' gáguru'-ba' bö'cu' zxíla'dau' dzö' Lni Pascua?

¹⁸ Jesús rë' lequë':

—Gul-tseajtsca' yödz ni' ga na' zoë' tu bönni' len gul-guië'ë: “Bönni' rusëdnë' netu' rnë': Chza' gal-la' dza quia'. Lu yu'u lidxu' gágulengaca'-në' bönni' uséd quia' bö'cu' zxíla'dau' dzö' Lni Pascua.”

¹⁹ Ni'r glunë' bönni' uséd queë' ca na' gna bé'inë' lequë' Jesús, ati' gulupë'ë ni' le lahuë' dzö' Lni Pascua.

²⁰ Cati' chgdzö' dza na', Jesús gró'lenë' idxínnutë' bönni' uséd queë' tahuë'.

²¹ Tsal ni' tahuë', Jesús rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', tu nu nutsa' ladjli' ni udöd neda'.

²² Ni'r guluhui'ni ládxi'quë', len gulanabnë' Jesús tu tuzë', ta'në':

—Xan, ¿naru' neda'?

²³ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Bönni' ni rnë' në'ë tsazzön len na'a lu yö'ön, bönni' ni udödë' neda'.

²⁴ Le nactë neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, huayija' ga gatia' ca na' nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac quia', san bica' bayechi' nu na' udöd neda' gatia'. Dxi'ar gac queë' bönni' na' la' cuguljé'.

²⁵ Ni'r bubi'ë didza' Judas, bönni' na' udödë' Jesús, rnë':

—Bönni' Usëdi, ¿naru' neda'?

Jesús rë' lë':

—Ja, li' na'.

²⁶ Tsal ni' tahuë', gdel-lë'ë yöt xtil Jesús len gudxë' Dios: “Xclenu'.” Ni'r buzxuzxjé' lei len bunödzejë' quequë' bönni' uséd queë', rnë':

—Gul-sí', gul-gagu. Lë ni le nayá' nabana'. Ca bena' qui yöt xtil ni ruluí' ca gac qui gdu ca nayá' nabana'.

²⁷ Gdel-lë'ë ca' tu zxíga'dau' len gudxë' Dios: “Xclenu'.” Ni'r bunödzejë' ca' quequë', rnë':

—Gul-gui'aj yúgu'tëli'.

²⁸ Lë ni ruluí' ca nac xchöna' le run tsutsu didza' cub rucá'n tsahui'. Xchöna' na' glalj ni'a quegac bunách zian quië gac unít lahuë' Dios yugu' dul-la' nabága'quë'.

²⁹ Rëpa' ca' lbi'ili', cutur gui'ja' xisi le rbia lba uva ni cati' gdxinr dza ni' gui'jlëna' lbi'ili' tu le cub ga ni' rna bë'ë Xuza'.

Jesús rnë' gnë' Pedro cutu nunbë'ë Jesús

³⁰ Cati' budx glul-lë' yöl-la' ba queë' Dios, yjaquë' lu Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo.

³¹ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Yúgu'tëli' gac chop ládxi'li', uca'nli' neda' na'a dzö' ni, le nayúj lu guich la'y ca gac quia', rna: “Guna' ga gatië' Bönni' Uyú Bö'cu' Zxila', ati' láslasba' bö'cu' zxila' na'.”

³² Cati' ubana' lu yöl-la' gut, ni'r tsija' tsajnöra' lauli' zaca' luyú Galilea.

³³ Ni'r bubi'ë didza' Pedro, rë' Jesús:

—Zal-la' lac chop ládxi'quë', luca'në' Li' yúgu'të', neda' cutu gac chop ladxa'a, cutu uca'na' Li'.

³⁴ Jesús gudxë' lë':

—Le nactè rëpa' li, na'a dzö' ni, cati' zi'a cödxlba' zxi'n druz, li' chgnau' tsonn lzu cutu nünbè'u neda'.

³⁵ Ni'r Pedro gudxë' Jesús:

—Zal-la' gátlentea' Li', cutu ca' gnia' cutu nünbè'a Li'.

Lëzca' cni gulané' yúgu'tè bönni' uséd queë'.

Jesús rulidzë' Dios la' yël Getsemani

³⁶ Ni'r Jesús bdxinlenë' lequë' la' yël Getsemani, ati' gudxë' yugu' bönni' uséd queë' na', rnë':

—Gul-cö'tsca' ni tsal tsija' yelati' ni'l, tsajlidza'-në' Dios.

³⁷ Jesús bchë'ë Pedro len gropë' zxi'në' Zebedeo, ati' gzu lahuë' ruhui'nnë' len rsëbi ladxë'ë.

³⁸ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—Ruhui'ni ladxa'a len huatzca' lu yöl-la' rsëbi ladxì. Gul-gá'n ni len gul-ná' yël tsaxzón len neda'.

³⁹ Gdödë' Jesús yeláti'dau' ni'l, ati' ni' byechuë'. Butság lahuë' lyu len bulidzë' Dios, gnë':

—Xuza', chqui' huac, ben ga cugún bayúdx saca' qui'a lë ni, san clëg ca rë'nda' neda', san ca rë'nnu' Li' gunu'.

⁴⁰ Cati' budxinë' Jesús ga na' nacu'ë bönni' uséd queë', yajxaquë'ë lequë' tasië', ati' rë' Pedro:

—¿Naru' cu guctsa gná'lenu' neda' tsaxzón yël tu chi'tëtëz?

⁴¹ Gul-ná' yël len gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gáclenë' lbi'ili', cui güi'li' latj si' bë' lbi'ili' le xöhui' Satanás tu' xöhui'. Bö' nacczli' nasína'tecz, san lu yöl-la' bunáchz queëli' nacuídi'li'.

⁴² Ni'r gyijë' Jesús le buróp lzu len bulidzë' Dios, rnë':

—Xen, chqui' cugác gunu' ga cutu saca' qui'a lë ni, ben ca rdzag ladxu'u Li'.

⁴³ Cati' böjë', leyúbl duxaquë'ë lequë' tasië' le nadódr yël yöj laquë'.

⁴⁴ Ni'r buca'në' lequë' Jesús, ati' gyijë' leyúbl len bulidzë' Dios le bunn lzu, len tuz ca gnë' zi'al rnë'.

⁴⁵ Leyúbl böjë' ga na' nacu'ë bönni' uséd queë' len rë' lequë':

—¿Rástsali' na'a, len ruzi'tsa ládi'li'? Gul-yutsca', chbudzág lau. Neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, chnadöda' lu na'quë' bönni' dul-la'.

⁴⁶ Gul-tsás, huayejru'. Gul-yutsca', chbdxinë' ni bönni' na' rudödë' neda'.

Ta'chë'ë Jesús nadzunë'

⁴⁷ Tsal ni' ru'ë didza' ni Jesús, la' bdxintë' ni' Judas, bönni' nabáblenë' idxínnutë' na', ati' dzagquë' lë' bönni' zian, nua'quë' guia tuchi' len yugu' yagdau'. Nasóla'quë' lequë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zëjni'në' bunách judío.

⁴⁸ Judas, bönni' na' rudödë' Jesús, chbului'inë' lequë' tu le gunë' le gac bë' nu nac Jesús, gnë':

—Bönni' na' utság lahua'-në', Lë' na' Jesús. Gul-sönë'.

⁴⁹ Ni'r gbiguë'ë Judas ga na' zoë' Jesús, rnë':

—Padiux, Bönni' Usëdi.

Ni'r la' butság lautë' Lë'.

⁵⁰ Jesús rë' lë':

—Böcha'a, ¿bizxa huen za'u ni?

Ni'r gulabiguë'ë bönni' na', gulazönë' Jesús.

⁵¹ Gleycjë' guia tuchi' queë' tuë' bönni' dzaguë' Jesús len benë' huë', bchuguë' guid naguë' huen dxin queë' bxuz blau.

⁵² Jesús gudxë' lë':

—Bugú' lidx, guia tuchi' quiu' na'. Yúgu'të nup tu'di'ini guia tuchi', lu guia tuchi' lat.

⁵³ ¿Naru' cu nöznu' huac ulidza' Xuza', ati' Lë' la' gsóla'të' quia' ziantër ca chinnu cö' gbaz la'y le nac zian gayu'ë tu cö' hueaj?

⁵⁴ Chqui' guna' cni, ¿nacx gac utság le nayúj lu guich la'y, rna cni ral-la' gac quia'?

⁵⁵ Ni'r Jesús gudxë' yugu' bönni' ni':

—¿Brútsali' nua'li' guia tuchi' len yagdau' quië sönlì' neda' ca runli' rzönli'-në' gban? Yugu' dza gró'a lauli' ga nac nchil gdau' busëdgacda' bunách, san cutu gzxönli' neda'.

⁵⁶ Rac cni yúgu'të lë ni quië utság le nayúj lu guich la'y, ca na' gulané' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

Ni'r guluca'në' Jesús yúgu'të bönni' uséd queë', len guluzxundjë' ni'.

Rdxinë' Jesús lauquë' bönni' gdau'

⁵⁷ Ni'r gulachë'ë Jesús bönni' na' zönquë' Lë', guladxinë' lahuë' Caifás, bxuz blau, ga ni' nudubquë' ca' bönni' gdau' tu'sëdi len bönni' gul tu'zëjni'i.

⁵⁸ Pedro nauzë! Jesús zi'tu' zi'tu'z, len bdxinë' ga nac lö'a lidx bxuz blau na', quië glé'inë' naxc utsaguë' Jesús.

⁵⁹ Guluguiljé' nu uquí Jesús yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zejni'i len bönni' gdau' ta'bequi xbey, zal-la' si' yë'ë bönni' na', quië gac la'chuguë' queë' gatië'.

⁶⁰ Cutu bi guludzölnë' zal-la' guladxinë' bönni' zian len gulanë' queë' le cunác. Ga budxtë guladxinë' chopë' bönni', ati' lu yöl-la' rzi' yë' quequë' gulanë' queë',

⁶¹ ta'në':

—Bönni' ni gnë': "Huac uquindja' gdau' queë' Dios, ati' tsson dzaz uchisa' lei."

⁶² Ni'r gyasë' gzuinë' bxuz blau na', len rë' Jesús:

—¿Naru' cu rubi'tsu' didza'? ¿Bizxa caz lë ni ta'në' quiu' bönni' ni?

⁶³ Jesús cutu bi gnë'. Ni'r bxuz blau gudxë' Lë':

—Ni'a queë' Xanru' Dios ban rna bé'ida' Li' quíxjö'u le nacz. Gdixjöi' netu' chqui' nacu' Li' Cristo, Zxi'në' Dios.

⁶⁴ Jesús rë' lë':

—Ca na' rnau' naca'. Le nactë rëpa' lbi'ili', glé'ili' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, rö'a cuít lë'ë yubél Dios, ga ni' dë lu na'a yöl-la' uná bë', len guida' lu böaj luzxbá, gdxina' ga zoali'.

⁶⁵ Ni'r lu yöl-la' rley queë' bchözë' lari' nacuë' bxuz blau, rnë':

—Gnë' zi'ë queë' Dios bönni' ni. ¿Nuzxar naquíniru' nu gnë' queë' bönni' ni? Chbyöniczli' didza' xöhui' bë'ë.

⁶⁶ ¿Nacx runi lbi'ili'?

Gulubi'ë didza', gulanë':

—Nabaguë'ë zxguia' gatië'.

⁶⁷ Ni'r guluchijë' zxöna' lahuë' Jesús len glu'ë dö' queë'. Gulagapë'ë ru'ë Jesús yela'quë',

⁶⁸ të' Lë':

—¿Nacsu' Li' Cristo? Gnëya'atsca' na'a, ¿nuzxa na' gdap Li'?

Pedro rnë': "Cutu núnbë'a-në' Jesús"

⁶⁹ Tsal ni' glac lë na', lö'al rö'ë Pedro, ati' bdxinnu ga na' zoë' tunu ngul huen dxin, rnanu:

—Lëzca' li' gdálenu' Jesús, bönni' Galilea na'.

⁷⁰ Gdá'baguë'ë Pedro laugac bunách nacuá' ni', rnë':

—Cutu nözda' nuzxa qui na' ru'u didza'.

⁷¹ Cati' brujë' Pedro ga nu ryaz lö'a, blé'inu-në' yetunu ngul, ati' gudxnu nup nacuá' ni':

—Bönni' ni gdálenë' ca' Jesús, bönni' Nazaret na'.

⁷² Leyúbl gdá'baguë'ë Pedro len gneynë' Dios, rnë':

—Cutu ca' núnbë'a-në' bönni' ni.

⁷³ Yeláti'dau'z gdzey, gulabiga' ga na' zoë' Pedro nup nacuá' ni', len të' lë':

—Le nactë li' nunu' ca' tsaxöñ lequë' le nac bë'u yöl-la' ru'i'z quiu' didza'.

⁷⁴ Ni'r gzu lahuë' Pedro rudxía dö' cuinë' len rneynë' Dios, rnë':

—Cutu ca' núnbë'a-në' bönni' ni.

La' na'z grödxhtëba' zxi'n druz.

⁷⁵ Ni'r yajneynë' Pedro didza' gudxë' lë' Jesús, gnë': "Cati' zi'a cödxlba' zxi'n druz, tsson lzu chgnau' cutu núnbë'u neda'", ati' burujë' ni' Pedro len grödx yéchi'tsquë'.

27

Tu'dödë' Jesús lu në'ë Pilato

¹ Cati' za' reni' dza na', glun xtídza'quë' yúgu'të bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zëjní'në' bönni' judío quië ludöddë' Jesús.

² Gulachë'ë Jesús náguë'ë ati' guludödë' Lë' lu në'ë Poncio Pilato, bönni' rna bë'ë.

Ratië' Judas

³ Cati' chnözinë' Judas, bönni' na' budödë' Jesús lu na'quë' bönni' gdau', narugu queë' Jesús gatië', bui'nnë', ati' yju'ë chí uruá' dumí plata na' lu na'quë' bxuz uná bë' len yugu' bönni' gul na'.

⁴ Rë' lequë' Judas:

—Bena' dul-la' le budöda'-në' bönni' tsahui' gatië'.

Ni'r të' lë':

—Cutu gun ga cö'tu' baguí'i lë ni. Le benczu' li' na'.

⁵ Ni'r gru'në' Judas yugu' dumí plata na' ga nac nchil gdau' ati' buzë'ë ni', yajsi yenë'.

⁶ Guluzi'ë yugu' dumí plata na' bxuz uná bë', ta'në':

—Cutu gunn cu'ru' dumí ni ga rgu'ru' dumí gun, le nac lazxpjë' bönni' gdödi bunách.

⁷ Ni'r glun xtídza'quë', ati' glá'uinë' dumí na' tu la' yël queë' bönni' huen rö'ö quië gac ga la'gachë'ë bönni' gza'a.

⁸ Qui lè ni na', ga rdxintè na'a dza nazí' lei latj na', La' Yèl Ròn.

⁹ Cni guc, butság lè na' gnè' Jeremías, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios, gnè': "Gulaguel-lè'è chi uruá' dumí plata na', tsca le gulasáqui'nè' Lè' bönni' Israel,

¹⁰ ati' dumí na' glá'uinè' la' yèl queè' bönni' huen rö'ö. Lè ni bului'inè' neda' Xana'."

Rdxinè' Jesús lahuè' Pilato

¹¹ Cati' guluschinè' Jesús lahuè' Pilato, bönni' rna bè'è na', bönni' ni gnabnè' Jesús, rè' Lè':

—¿I nacu' Li' Bönni' gna bé'inè' bönni' judío?

Jesús rè' lè':

—Le nacz rnau'.

¹² Cati' guluquíè' Jesús yugu' bxuz uná bè' len bönni' gul tu'zejni'i, cutu bi didza' bubi'è Jesús.

¹³ Ni'r Pilato rè' Jesús:

—¿Naru' cu ryóntsanu' cáti'ga zian le ta'nè' quiu'?

¹⁴ Jesús cutu bi didza' bubi'è. Cni guc, bubannè' bönni' na' rna bè'è.

R-rugu queè' Jesús gatiè'

¹⁵ Cati' nac dza Lni Pascua na', dècz tu le runè' Pilato, bönni' na' rna bè'è, ca ta'náb bunách rusanè' tuè' bönni' yu'è lidx guia, núti'tèz nu tè'ni usanè'!

¹⁶ Dza na' yu'è lidx guia ni' bönni' nabagu'è' zxguia', lè' Barrabás.

¹⁷ Cati' guludúb ni' bunách zian na', gnabnè' lequè' Pilato, rnè':

—¿Núxalè' rè'nili' usana' queè'li'? ¿Naru' Barrabás o Jesús, Bönni' na' lè' Cristo?

¹⁸ Cni gnè' Pilato le ráquibe'inè' guludödè' Jesús lu nè'è bönni' gdau' le tu'zxé'inè' Lè'.

¹⁹ Tsal ni' rö'è Pilato ga na' rbequi xbeynè', bsöla'nu nu tsjódx lè' ngul queè', rna:

—Cutu bi gunu' queè' bönni' tsahui' ni, le szxöni gúdxida' gdyèl lu yèl bëchcál le nac queè' Lè'.

²⁰ Gulagú'u yöl-lè'è bunách zian ni' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gul tu'zejni'i, quiè la'nabi Pilato usanè' Barrabás na' ati' gdöddè' Jesús.

²¹ Leyúbl bè'è didza' bönni' na' rna bè'è, rè' lequè':

—¿Núxalè' chopè' ni ré'nili' usana'-nè' queè'li'?

Gulanè':

—Barrabás.

²² Ni'r Pilato gnabnè' lequè', rnè':

—¿Nacx guna' queè' Jesús, bönni' na' lè' Cristo?

Yúgu'tè' ta'nè':

—Bdè'è lè'i yag cruz.

²³ Ni'r bönni' na' rna bè'è rè' lequè':

—¿Bizxa le cunác benè'?

Zidzjr glu'è didza', ta'nè':

—Bdè'è lè'i yag cruz.

²⁴ Cati' ráquibe'inè' Pilato cutu bruj xtudzè'è, san glunr rushö bunách, ni'r gdèl-lè'è nis len gðib nè'è lauquè', rnè':

—Cutu bi zxguia' nabaga'a neda' ni'a qui yöl-la' gut queè' bönni' tsahui' ni. Le gunczli' lbi'ilì' lè ni.

²⁵ Gulubí'i didza' yúgu'tè bunách ni', ta'ná:

—Yöl-la' gut queè' bönni' ni gbága'tu' netu' len la'baga' ca' zxi'ntu'.

²⁶ Ca' guc, Pilato busanè' quequè' Barrabás na'. Ni'r gna bé'inè' bönni' rjaquè' gdil-l la'guinè' Jesús, ati' gdöd ni' budödè' Lè' lu na'què' quiè ludè'è Lè' lè'i yag cruz.

²⁷ Gulachè'è Jesús lu yu'u yúlahui' nazí' lei pretorio bönni' rjaquè' gdil-l nacué lu nè'è bönni' na' rna bè'è, ati' ni' gulutubè' ga na' zoè' Jesús yúgu'tè bönni' rjaquè' gdil-l nacué ni'.

²⁸ Ni'r gulagú'è lari' nacué' Jesús len gulugacué' Lè' tu lari' xna, ca rácugac nup ta'ná bè'.

²⁹ Guludxiè' icjè' tu bregui' zxuza' nè'i yag yötsi' len guluzóè' tu guidau' lu nè'è yubél le rulu' ca tu xuyág qui bönni' yúlahui'. Ni'r guluzechu xzibquè' lahuè' len gulutitjè' Lè', ta'nè':

—Bica' zxön Li', rna bé'inu' bönni' judío.

³⁰ Ni'r guluchijè' Lè' zxöna', ati' guluguel-lè'è gui na' len gulaguinè' icjè'.

³¹ Gdöd gulutitjè' Jesús, gulugú'è lari' na' nacué', ati' gulugacué' Lè' lari' queèczè'. Ni'r gulachè'è Lè' quiè tsajda'què' Lè' lè'i yag cruz.

Tu'dè'è Jesús lè'i yag cruz

³² Cati' ni' gularujè', yajxáca'què' Simón, bönni' Cirene, ati' glunè' ga bi'è yag cruz queè' Jesús.

³³ Cati' guladxinè' latj nazí' lei Gólgota, le rna lu didza' xidza', Latj Qui Böga' Icjrui',

³⁴ ni' gulugui'jè' Jesús nup zi nutsi'i xzágala'aba' böa' guixi'. Cati' buxi' ru'è lei Jesús, cutu gu'nnè' gui'jè'.

³⁵ Cati' chnuda'què' Lè' lè'i yag cruz, gulaguisiè' lari' nacuè', len guluquitjè' lahui le gac bè' núzçalè' gaqui queè'. Cni guc, butsåg lè na' gnè' bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios, gnè': "Gulaguisiè' lari' nacua' len guluquitjè' lahui le gac bè'."

³⁶ Ni'r gulabö'è ni', tu'yúé' Jesús.

³⁷ Lèzca' guluzóé' lè'i yag cruz icjlè' Jesús tu didza' rguixjò' le nabagu'è, rna cni: "Bönni' ni Jesús, Bönni' rna bé'inè' bunách judío."

³⁸ Ga ni' dè'è Jesús, ni' guludé'è ca' lè'igac yag cruz chopè' gban. Tuè' guludé'è cuit lè'è yubél, len yetüé' na' cuit lè'è yögl.

³⁹ Guladödè' ni' bönni' gululídz zi'è Jesús len gulutá icjquè', tu'titjè' Lè',

⁴⁰ ta'nè':

—Ja, Li' na' uquindju' gdau' ati' tsonn dzaz ca' uchistsu' lei. Buslá cuinu' na'a chqui' nacu' Li' Zxi'nè' Dios. Bötjtsca' lè'i yag cruz na'.

⁴¹ Lèzca' cni gulutitjè' Lè' yugu' bxuz uná bè' len bönni' gdau' tu'sèdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, len bönni' gul tu'zejni'i, ta'nè':

⁴² —Yugu' nu yubl buslé' bönni' ni, san cutu gac uslá cuinë'. Chqui' naquè' bönni' gna bé'inè' bunách Israel, huötjtsquè' na'a lè'i yag cruz, ati' tséjlè'tu' Lè'.

⁴³ Lè' buzxöni' ladxè'è Dios. Dios uslaczé' Lè' na'a chqui' ré'nnè' Lè', le gnè': "Zxi'nè' Dios naca'."

⁴⁴ Lèzca' cni gululídz zi'è Lè' gban na' da'què' lè'igac yag cruz ga ni' dè'è Jesús.

Ratiè' Jesús

⁴⁵ Cati' bdxin huagbíd, bchul gdutè yödzlyú ga bdxintè gdu rdöd xhuö.

⁴⁶ Gdu rdöd xhuö na', bè'è zidz didza' Jesús, rnè':

—Elí, Elí, ¿lama sabactani?

Didza' ni rna lu didza' xidza': "Dios quia', Dios quia', ¿bizx quiè nubíj ladxu'u neda'?"

⁴⁷ Cati' gulayöni didza' ni nup nacua' ni', ta'ná:

—Bönni' ni rulídzè' Elías, bönni' ni' bè'è didza' uláz queè' Dios.

⁴⁸ La' gxiti'tè' tuè' bönni' nutsè'è ladjquè' len gdel-lè'è tu le blul rxzup nis, ati' buxúpinè' lei nup zi len buzóé' lei lu gui, ati' butsåguè' lei ru'è Jesús quiè xupè'.

⁴⁹ Ni'r yela'què' bönni' ni' ta'nè':

—Glözgar. Uyútsca'ru' chqui' huidè' Elías uslé' Lè'.

⁵⁰ Leyúbl grödxyé'è zidzj Jesús ati' burujtè bö' nacczé', guttè'.

⁵¹ La' na'z bröza'tè lari' nal-la' lu gdau', bruj chopl le gdel-la' icjl ga bdxintè xni'i. Ni'r gitit luyú len gulalá'a guiöj.

⁵² Gulayálj yeru ba quegac nup chnatgac, bönni' ni' gulayejlè'è Dios, ati' gulubanè' bönni' na'.

⁵³ Gdöd bubanè' Jesús, gularujè' yeru ba quequè' bönni' na' len gulayaziè' yödz la'y Jerusalén, ga ni' gulalè'i lequè' bunách zian.

⁵⁴ Ni'r cati' gulalè'inè' güt luyú len lè na' glac, gládxinè' bönni' ni' nacu'è lu në'è bönni' rjaquè' gdíl-l lenca' bönni' rjaquè' gdíl-l nacua'lenè' lè' tu'yúé' Jesús, ta'nè':

—Le nactè bönni' ni guquè' Zxi'nè' Dios.

⁵⁵ Zi'tu'z gulacua'nu ni' ngul zian tu'yunu Jesús, ngul na' guladálennu Jesús cati' ni' buzè'è luyú Galilea, ati' glunnu xchinè', galagu'nu le glahuè'.

⁵⁶ Nútsa'cnu ca' ladjcnu María Magdalena len María, xna'què' Jacobo len José, ati' zoanu ca' ni' xna'què' zxi'nè' Zebedeo.

Ta'gu'è Jesús yeru ba nadj lè'i gui'a guiöj

⁵⁷ Cati' chrdzö' dza na', bdxinè' ni' José, bönni' Arimatea, bönni' dè yöl-la' tsahui' queè', len dè'è ca' Jesús.

⁵⁸ Yajyúé' Pilato bönni' ni len gnabè' latj u'è Jesús. Ni'r Pilato gna bè'è lunödzejè' queè' Jesús.

⁵⁹ Gzxi'è Lè' José len buchölinè' Lè' tu lari' dxi'a.

⁶⁰ Ni'r glu'è Lè' yeru ba cub queè' le naguidjè' lè'i gui'a guiöj. Budè'è tu guiöj blag zxön ga nu ryaz yeru ba na' ati' zhuöjè'.

⁶¹ Gulacua'nu ni' María Magdalena len yetunu María ca', rö'cnu ra' yeru ba na'.

Tun chi'è ba queè' Jesús bönni' rjaquè' gdíl-l

⁶² Cati' za' reni' yetü dza, gdöd gulupé'è qui dza la'y quequè' bönni' judío, guludubè' ga zoé' Pilato yugu' bxuz uná bè' len yugu' bönni' gdau' fariseo.

⁶³ Tè' Pilato:

—Bönni', rajneytu' bi gnè' bönni' rzi' yè' na', cati' ni' zoé' nabanè', gnè': "Cati' gac tsonn dza ubana' lu yöl-la' gut."

⁶⁴ Qui lè ni na' gna be'i nup lun chi'i ba ni' ga gdxintè dza bunn, cui djaquè' chdzò'l bönni' uséd queè' lubijè' Lè'. Ni'r lè' bunách: "Bubanè' Jesús lu yöl-la' gut." Chqui' cni gac, didza' cunác'z lu'è guntèr huia'dò' ca ben didza' cunác'z na' glu'è zi'al.

⁶⁵ Pilato gudxè' lequè':

—Ni nacu'è bönni' rjaquè' gdil-l. Gul-chè'è queè'li'. Gul-tséaj, gul-gún chi'i yeru ba na' tsca sáqui'li' gunli'.

⁶⁶ Ni'r yjaquè' ni' len guluseyjè' dxi'a yeru ba na', len guludé'è lè'i guiöj na' tu le gac bè' chqui' gsalj, ati' guluca'nè' ni' bönni' rjaquè' gdil-l lun chi'è lei.

28

Rubanè' Jesús lu yöl-la' gut

¹ Cati' chgdöd dza la'y quequè' bönni' judío, len chza' reni' dza domingo, yajyucnu yeru ba queè' Jesús Maria Magdalena len yetunu Maria na'.

² Tsalz gtit luyú. Cni gac, le bötjè' tuè' gbaz la'y queè' Xanru' narujè' yehua' yubá. Bdxinè' ra' yeru ba na' ati' gduè' guiöj blag xzön na' len grò'è lu guiöj na'.

³ Nalá' lahui gbaz la'y na' ca yös yení', ati' xzila'dau'z nac lari' nacué'.

⁴ Cati' gualé'inè' lè' bönni' na' rjaquè' gdil-l tun chi'è yeru ba na', gládxinè' lè' len gulaxziziè'. Guladzö'è lu yu, glaquè' ca bönni' nat.

⁵ Ni'r gbaz la'y na' gudxè' yugu' ngul na', rnè':

—Cutu gádxili'. Nözda' ruguiljli'-nè' Jesús, bönni' na' guludé'è Lè' lè'i yag cruz.

⁶ Cutu zoè' ni le chhubané' ca na' chgnaczè' Lè'. Gul-dá, uyuli' ga ni' gutè' Xanru'.

⁷ Gul-tséaj na'a, gul-tsjódx-què' bönni' uséd queè' chhubané' Jesús lu yöl-la' gut, ati' na' na' Léczé' nörè' lauli' zaca' luyú Galilea. Ni' ulé'ili'-nè'. Chgudxa' lbi'ili' le glu'è Dios lu na'a.

⁸ Ni'r la' guluzátènu ra' yeru ba na', tádxinu len tu'dzjínu, ati' jarélu'cnu zjacnu za-jtíxjöi'cnu yugu' bönni' uséd queè'.

⁹ Tsal ni' zjacnu, yajtsaguè' lecnu Jesús, len rè' lecnu:

—Padiux.

Ni'r gulabíga'nu ga zoè' Jesús len gulunída'nu ni'è. Gulayj ládxi'cnu Lè'.

¹⁰ Ni'r Jesús rè' lecnu:

—Cutu gádxili'. Gul-tséaj, gul-tsajtíxjöi'-cnè' böcha'a tsjaquè' zaca' luyú Galilea, ati' ni' lulé'inè' neda'.

Le gulaguíxjö'è bönni' rjaquè' gdil-l

¹¹ Tsal ni' zjacnu ngul na', guludxinè' lu yödz ni' bönni' na' rjaquè' gdil-l glun chi'è yeru ba na', ati' gulaguíxjöi'nè' yugu' bxuz uná bè' yúgu'tè lè na' glac.

¹² Cati' chgulutubè' bönni' gul tu'zejni'i, glun xtídza'què'. Ni'r dumí zian gulunödzejè' quequè' bönni' na' rjaquè' gdil-l.

¹³ Tè' lequè':

—Cni gnali': "Guladxinè' chdzò'l bönni' uséd queè' len gulubijè' Lè' tsal ni' rastu'."

¹⁴ Chqui' huayönnè' lè ni bönni' rna bè'è, netu' uzèjni'tu' lè' len guntu' ga cutu bi gunè' queè'li'.

¹⁵ Ni'r gulazi'è dumí na' bönni' na' rjaquè' gdil-l ati' yjenquè' ca na' chnazèdquè'. Cni gac, tu'zè' didza' ni bönni' judío ga rdxintè na'a dza.

Jesús rsöl'è'è yugu' bönni' gbaz queè'

¹⁶ Ni'r yjaquè' luyú Galilea idxineajtè' bönni' uséd queè' Jesús, ati' guladxinè' lu guí'adau' na' chbului'inè' lequè' Jesús.

¹⁷ Cati' gululé'inè' Jesús, gulayj ládxi'què' Lè', san la'què' glac chop ládxi'què'.

¹⁸ Ni'r gbiguè'è Jesús ga na' nacu'è, len rè' lequè':

—Dios chnudödè' lu na'a yúgu'tè yöl-la' uná bè' yehua' yubá len luyú ni.

¹⁹ Qui lè ni na', gul-tséaj, gul-tsajsédi yúgu'tè bunách gza'a gdu'tè yödzyú. Gul-quíl lequè' nis, ugunli' dxin lè' Dios Xuz, len lè' Dios Zxi'n, len lè' Dios Bó' La'y.

²⁰ Gul-sédi lequè' lunè' yúgu'tè lè na' gna bé'ida' lbi'ili'. Gul-yutsca', néda'cza' zóalena' lbi'ili' yúgu'tè dza ga gdxinr dza udx qui yödzyú. Ca' gac.

DIDZA' DXI'A BUZUJË' LU GUICH SAN MARCOS

Lban benë' Juan, bönni' buquilé' bunách nis

¹ Cni gzu lau didza' dxi'a ca guc queë' Jesucristo, Zxi'në' Dios.

² Butsäg lë na' buzujë' lu guich Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, le gnë' Dios: Byutsca'! Rsöla'a bönni' gbaz quia', nörë' Lau'.

Lë' upë'ë nöz ga tödu'.

³ Yön chi'ë bönni' ulidzë' zidzj lu latj ca'z, gnë':

“Gul-pá' nöz gdxin queëli' Xanru'.

Gul-bíj li yugu' nöz las tödë'.”

⁴ Lë ni butsäg, le ruquilé' bunách nis Juan lu latj ca'z, len runë' lban quië la'díl bunách nis, bönni' na' gulubi'i ládxi'quë' quië unít lahuë' Dios ca nac dul-la' nabága'quë'.

⁵ Gularúj bunách zian yúgu'të yödz luyú Judea lenca' Jerusalén, yjaquë' ga na' zoë' Juan, ati' Juan na' buquilé' lequë' nis lu yegu Jordán, bönni' na' gulaxóalëpë' dul-la' nabága'quë'.

⁶ Nacuë' Juan lari' náquini lítsa'ba' böa' len tu pan guid núguë'ë lë'ë. Rahuë'-ba' böchi'zú len ri'jë' le zxiq qui bözdau'.

⁷ Runë' lban Juan, rnë':

—Zi'a zë'ë bönni' töd na'a, naprë' yöl-la' uná bë' ca neda'. Cutu naca' neda' lsaca' yechua', gleycja' lölé' nudë'ë.

⁸ Neda' ruquila' lbi'ili' nis, san Lë' gunë' le rulu'z yöl-la' rdil nis ni, uchizië' lbi'ili' Dios Bö' La'y.

Rdilë' Jesús nis

⁹ Tu dza ni' brujë' Jesús yödz Nazaret luyú Galilea, ati' buquilé' Lë' nis Juan na' lu yegu Jordán.

¹⁰ Cati' burujë' lu nis Jesús, la' na'z blé'inë' gyalj luxzbá len ruhuötjë' Dios Bö' La'y, ruluí' cuinë' ca budödau', dusóalenë' Lë'.

¹¹ Byön chi'i nu rui' didza' yehua' yubá, rna:

—Li' nacu' Zxi'na'. Nadxi'ida' Li' len rdzag ladxa'a Li'.

Rë'ni tu' xöhui' ugáp Jesús dul-la'

¹² Ni'r bayúdx bchë'ë Jesús lu latj ca'z Dios Bö' La'y.

¹³ Choa' dza gzoë' Jesús latj ca'z na', ati' gu'ni Satanás tu' xöhui' ugáp Jesús dul-la'. Gzoë' Jesús ga ni' ta'daba' böa' guixi' dzö'ba' gu'adau'. Gláclenë' Jesús gbaz la'y queë' Dios, galugu'ë le gdahuë'.

Rusëdnë' bunách Jesús luyú Galilea

¹⁴ Gdöd gulagu'ë Juan na' lidx guia, zijë' Jesús luyú Galilea. Runë' lban ni' qui didza' dxi'a ca rna bë'ë Dios.

¹⁵ Cni rnë':

—Chbdxin dza. Chzoa duná bë'ë ni Dios. Gul-bí'i ládxi'li' len gul-tsejlë' didza' dxi'a ni.

Rulidzë' Jesús tapë' bönni' uzön böl

¹⁶ Tsal ni' rdë' Jesús ra' nis zxön qui Galilea, blé'inë' Simón len Andrés, bönni' böchë'ë Simón na'. Nacquë' uzön böl len ta'chiljé' yöxj böl quequë' lu nis na'.

¹⁷ Gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-dutá' neda', ati' guna' ga gchë'li' quia' bunách, gunli' ca runli' rzönli'-ba' böl.

¹⁸ La' guluca'ntë' yöxj quequë', zjáclenë' Jesús.

¹⁹ Gdödë' Jesús yeláti'dau' ni'l ati' ni' blé'inë' Jacobo len Juan, yugu' zxi'në' Zebedeo, nacu'ë lë'i bárcodau' quequë', tu'únë' yöxj böl quequë'.

²⁰ La' bulidztë' lequë' Jesús, ati' guluca'në' xuzquë' Zebedeo, dzaguë' yugu' huen dxin queë' lë'i bárcodau' na', ati' zjáclenë' Jesús.

Tu bönni' yu'u lë' bö' xöhui'

²¹ Guladxinë' yödz Capernaum Jesús len bönni' da'quë' Lë'. Cati' ni' nac dza la'y quequë' bönni' judío, gyazië' Jesús yu'u ga tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios bönni' judío, ati' ni' gzu lahuë' rusëdnë' nup nudubgac ni'.

²² Gulubannë' ca na' rusëdnë' Jesús, le rusëdnë' ca runë' bönni' dë lu në'ë len clëg ca tunë' bönni' gdau' usëdi.

²³ Zoatë' ca' ni' lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios tu bönni' yu'u lë' bö' xöhui', ati' grödxyë'ë bönni' na',

²⁴ rnë':

—¿Bizxa rál-la'tu' quiu', Jesús, bönni' Nazaret? ¿Za'tsu' usnituu' netu'? Núnbë'a Li', nacu' Bönni' La'y queë' Dios.

²⁵ Buzeynë' lei ba nadx Jesús, rnë':

—Bseyj ru'u len burúj lu bönni' ni.

²⁶ Ni'r buxiztsca bönni' na' yu'u lë' bö' xöhui' na', ati' grödxya'a zidzj, len la' burujtë.

²⁷ Gulubannë' yúgu'të bönni' nacu'ë ni', ati' gulanabi lza'quë', ta'në':

—¿Bizxa caz lë ni? ¿Naru' nactsa zxba cub? Len yöl-la' uná bë' rna bé'inë' yugu' bö' xöhui', ati' tun ca rnë'.

²⁸ La' gzëtë didza' qui yöl-la' huac queë' Jesús, gulayöni bunách gdutë luyú Galilea na'.

Ruúnë' Jesús xna'nu ngul queë' Pedro

²⁹ Ni'r burujë' Jesús lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios, len la' gyéajlentë' Jacobo len Juan, guladxinë' lidxquë' Simón len Andrés.

³⁰ Ni' dënu xna'nu ngul queë' Pedro, yu'unu tu xla. La' gulaguíjõi'tenë' Jesús ca rac queënu.

³¹ Ni'r gbiguë'ë Jesús, ati' gdel-lë'ë na'nu, bchisé'-nu. La' burujtë tu xla na' yu'unu, ati' bupa'nu le glahuë'.

Ruúnë' Jesús zian nup te'i

³² Cati' chrdzö', ca gdxia gbidz, la' djuá'gactë' ga zoë' Jesús yúgu'të nup te'i len bönni' yu'u lequë' bö' xöhui'.

³³ Gulaguír ga nu ryaz yu'u ga na' zoë' Jesús yúgu'të bunách lu yödz.

³⁴ Jesús bunë' zian nup te'i, nac zian guidzhuë' té'inë'. Bubijë' ca' zian bö' xöhui' yu'ugac bunách na'. Cutu bë'ë latj la'në bö' xöhui' na' le núnbë'gac Lë' Nu naquë'.

Runë' lban Jesús luyú Galilea

³⁵ Zí'adau' gyasë' Jesús, ni' nac chul. Brujë' yödz na', zijë' tu latj ca'z, ati' ni' bulidzë' Dios.

³⁶ Zajtiljquë' Jesús Simón len nup nacia'len lë'.

³⁷ Cati' yajxáca'quë' Lë', té' Lë':

—Tu'guíj Li' yúgu'të bunách.

³⁸ Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Huayejru' yugu' dzag yödz, quië guna' ca' lban ni'. Qui lë ni na' bruja'.

³⁹ Cni guc, gdödë' Jesús gdu luyú Galilea, runë' lban lu yu'u gap tu'dubë' tu'sédë' queë' Dios bönni' judío len rubijë' bö' xöhui' yu'ugac bunách.

Bönni' ré'inë' huë' nudzu' ruzöd

⁴⁰ Bdxinë' ga zoë' Jesús bönni' ré'inë' huë' nudzu' ruzöd. Buzechu xzibë' len gúta'yuë' lahuë', rnë':

—Chqui' rë'nnu', huac unu' neda'.

⁴¹ Buechi' ladxë'ë lë' Jesús. Bulí në'ë, gdanë' lë' len gudxë' lë':

—Rë'nda'. Chnuhuöacu'.

⁴² Ca gnë' ca', la' bunittë huë' ré'inë', böaquë' dxí'adau'.

⁴³ Ni'r buzeynë' bach bönni' na' Jesús len la' busóla'të' lë'.

⁴⁴ Cni gudxë' lë':

—Nutu nu guí'u ca bena' quiu', san gyeaj, yajluí' cuinu' lahuë' bxuz, len yajnödzej quië le böacnu' li' qui gdau' ca na' gna bë'ë Moisés, lë na' uluí'i bunách chnuhuöacu'.

⁴⁵ Burujë' bönni' ni len gzu lahuë' rguíjõi'në' bunách zian ca guc queë'. Le buzë' didza' ni, cutur guc tsazië' yalj lulu nitú lu yödz Jesús, san gzoazë' ni' gap nac lu latj ca'z. Ga ni' zoë' Jesús guladxín lahuë' bunách yúgu'të yödz.

2

Bönni' ré'inë' huë' nacu'në' bin

¹ Cati' chgdöd chop tsonn dza, buazië' Jesús yödz Capernaum, ati' gzë didza' zoë' yu'u.

² La' guludubtë bunách zian ga na' zoë' Jesús, ga bdxintë cutur gzxaqui' la'cu'ë ni', ni ra' yu'u, ati' Jesús benë' lban qui xtídzë'ë laquë'.

³ Ni'r guladxinë' ga na' zoë' Jesús tapë' bönni', nua'quë' tu bönni' huë' nacu'në' bin.

⁴ Cutu guc la'dxënë' lahuë' Jesús le nacuá' ni' bunách zian. Qui lë ni na' gulasaljë' cju'u ca dödl ga zoë' Jesús. Cati' budx guludxíë' yeru na', ni' guluzötjë' le deynë' bönni' huë' na'.

⁵ Cati' gúquibe'inë' Jesús ca na' ta'yéjlë'ë Lë', gudxë' bönni' huë' na':

—Zxi'na', chbunít lahua' li' ca nac dul-la' nabagu'u.

⁶ Rö'quë' ni' la'quë' bönni' gdau' usëdi, ta'zá' ládxi'quë', ta'në':

⁷ “¿Bizx quië ru'ë cni didza' bönni' ni? Rucanë' ca'z Dios. Nutu nu bönni' gac unít lahuë' dul-la'. Tuzë' Dios gac gunë' lë ni.”

⁸ La' gúquibe'itenë' Jesús le ta'zá' ládxi'quë', ati' gudxë' lequë':

—¿Bizx quiè rza' ládxi'li' cni?

⁹ Cutu nac baníg nu guièz bönni' huè' ni chbunít lau dul-la' nabaguè'è, san nac baníg nu gun ga huòasè' len u'è le deynè' len uzè'i ni'è.

¹⁰ Guna' le gac bè' neda', Bönni' Nuhuòaquè' Gdu Bunách, dè lu na'a luyú ni unít lahua' dul-la' nabága'gac bunách.

Ni'r Jesús gudxè' bönni' huè' na':

¹¹ —Li' rëpa': "Gyas. Bua' le deynu' len böaj lidxu'."

¹² La' gyastè' bönni' huè' na', bu'è le gúti'nè' len burujè' laugac yúgu'tè nup nacua' ni'. Gulubannè' yúgu'tè' len gulagu'è Dios yòl-la' ba, ta'nè':

—Gatga rlé'initu' le cni.

Jesús rulidzè' Leví

¹³ Burujè' yòdz Capernaum na' Jesús, gdödè' leyúbl ra' nis zxön. Guludúb ga zoè' Jesús bunách zian, ati' Lè' busèdnè' lequè'.

¹⁴ Cati' rdödè' ni' Jesús, blé'inè' Leví, zxi'nè' Alfeo, rò'è ga ruquizxjè' uláz qui yòdz zi'tu'. Jesús gudxè' lè':

—Gda' neda'.

La' gyastè' Leví na', zéajlenè' Jesús.

¹⁵ Gdöd guc lè ni, rò'è Jesús rahuè' lu yu'u lidxè' Leví na', ati' rò'lenquè' tsaxxón Jesús len yugu' bönni' uséd queè' zian bönni' uquízxj len yela'què' bönni' ca'z. Cni guc, le rjaclen Jesús bunách zian.

¹⁶ Cati' gualé'inè' Lè' bönni' gdau' tu'sèdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, rò'è rágulenè' tsaxxón yugu' bönni' uquízxj len yela'què' bönni' ca'z, glé' yugu' bönni' uséd queè' Jesús, ta'nè':

—¿Bizxa caz runtsè'? Ri'j rágulenè' yugu' bönni' uquízxj len yela'què' bönni' dul-la'.

¹⁷ Byönnè' Jesús didza' ni tu'è len gudxè' lequè':

—Cutu naquínigac nu un bunách nup nacua' dxi'a, san nup te'i naquínigac nu un bunách. Za'a neda', clég dulídzgaca' bunách tshui', san rulídzgaca' bunách dul-la' quiè lubí'i ládxi'gac.

Ru'è Jesús didza' qui yòl-la' run gubás

¹⁸ Tu dza ni' tunè' gubás bönni' da'què' Juan len bönni' da'què' yugu' bönni' gdau' fariseo, ati' guladxín ga zoè' Jesús nup gulanabi Lè', ta'ná:

—¿Bizx quiè tunè' gubás bönni' da'què' Juan len bönni' da'què' yugu' bönni' gdau' fariseo, san bönni' da'què' Li' cutu tunè' gubás?

¹⁹ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—¿Naru' ráquitsali' lun gubás nup nacua' lni queè' bönni' utság nè'è tsal ni' zóalenè' lequè' bönni' na' utság nè'è? Tsal ni' zóalenè' lequè' bönni' na' utság nè'è, cutu gac lunè' gubás.

²⁰ Gdxin dza cati' gduè' bönni' na' utság nè'è, cutur sóalenè' lequè', ati' dza ni'r lunè' gubás.

²¹ 'Nutu nu bönni' udè'è tu lari' cubdau' lu lari' chnatèb, le uxú'n lari' cub na' len huachöza' lari' tèb na', ati' huaröza'r lari' tèb na'.

²² Lèzca' cni nutu nu bönni' què'è xisi uva cub lu rò'ò bidx náquini guid, le gal xisi uva cub na' len ulá'a rò'ò bidx na' náquini guid, ati' glalj xisi uva na' len gac ditj rò'ò náquini guid. Xisi uva cub lu rò'ò náquini guid cub ral-la' ca'aru'.

Ta'leycjè' deu dza la'y bönni' da'què' Jesús

²³ Tu dza la'y quequè' bönni' judío, gdödè' Jesús gap dè yòl zxoa' xtil, ati' bönni' uséd queè' gulazú lauquè' ta'leycjè' deu ga dxia zxoa' xtil.

²⁴ Ni'r glé' Jesús bönni' gdau' fariseo, ta'nè':

—Byutsca'. ¿Bizx quiè tunè' bönni' da'què' Li' le cutu ral-la' gunru' dza la'y?

²⁵ Jesús gudxè' lequè':

—¿Naru' cu nulábnili' ca benè' David cati' gdunè'? Byadzj le lahuè', lè' len nup nacua' len lè'

²⁶ ati' gyaziè' lu yu'u queè' Dios cati' ni' naquè' bxuz blau Abiatar, len gdahuè' yòt xtil tu'cu'è lahuè' Dios, lè na' cutu dè latj nu gagu, san tuz bxuz dè latj lahuè' lei. Bè'è ca' le lahuè' bönni' nacua'lenè' lè'.

²⁷ Ni'r Jesús gudxè' lequè':

—Dios benè' dza la'y quiè luzí' xbey bunách, clég benè' bunách quiè lun chi'i dza la'y.

²⁸ Qui lè ni na', neda', Bönni' Nuhuòaquè' Gdu Bunách, naca' Xani dza la'y.

3

Ruínè' Jesús bönni' narequi' nè'è

¹ Leyúbl gyaziè' Jesús tu lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío, ati' zoè' ca' ni' bönni' narequi' nè'è.

² Tu'yúé' Jesús bönni' gdau' ni' chqui' uné' bönni' na' dza la'y, le të'nné' luquié' Lè'.

³ Ni'r gudxé' bönni' na' narequi' në'ë Jesús, rné':

—Gyas len gzui laugac bunách ni.

⁴ Gnabné' bunách ni' Jesús, rné':

—¿Naru' dè latj gunru' le nac dxi'a cati' nac dza la'y o gunru' le cunác? ¿Naru' dè latj gunru' ga la'del-li' yöl-la' na'bán bunách o usntru' lei?

Galacúa' dxiz bunách ni'.

⁵ Ni'r len yöl-la' rley queé', buyúé' Jesús bunách na' nacua' gdu cuitié', ruhui'nné' le nacqué' zid ladxí'. Gudxé' bönni' na' narequi' në'ë, rné':

—Bli na'u.

Ni'r bulí në'ë bönni' na' ati' böactè dxi'adau' në'ë.

⁶ Ni'r gularujé' bönni' gdau' fariseo ati' la' glunté' tsaxxón didza' len bönni' da'qué' Herodes bi luné' queé' Jesús, quié ludöddé' Lè'.

Tu'dúb ra' nis zxön bunách zian

⁷ Buzé'ë ni' Jesús tsaxxón len bönni' da'qué' Lè', bdxinë' ra' nis zxön, ati' zjaclen Lè' bunách zian narujgac luyú Galilea len luyú Judea.

⁸ Guladxín ca' ga zoé' Jesús bunách zian narujgac Jerusalén len luyú Idumea len yetslá'a yegu Jordán len yödz nacua' gdu zbi'il ga nacua' yödz Tiro len yödz Sidón. Cni gluné', le gulayönné' ca nac yugu' le zxön runé' Jesús.

⁹ Qui lè ni na' Jesús gna bé'iné' bönni' da'qué' Lè' lucözteczé' tu bárcodau' ga gac cuené', cui luquí lutsútsj Lè' bunách zian na'.

¹⁰ Cni guc, le chbuné' zian nup te'i, ati' gulaguír ga zoé' bunách zian na' quié la'gán Lè'.

¹¹ Cati' gulale' Jesús bö' xöhui' yu'ugac bunách, guludxiga' xni'ë Jesús bunách na' yu'ugac, len gulabödxya'a, ta'ná:

—Nacu' Li' Zxi'né' Dios.

¹² Buzeyné' ba nadx bö' xöhui' na' Jesús, cui la'guixjö' nu naqué' Lè'.

Rböé' Jesús chinnu bönni' lacqué' gbaz queé'

¹³ Ni'r grené' Jesús tu lu guí'adau', ati' ni' bulidzé' nup rë'nné'. Gulabigué'ë gdu cuitié' bönni' ni.

¹⁴ Bucu'ë chinnué' bönni' ni Jesús, quié la'cuá'lené' Lè' len quié gsölé'ë lequé' tsjenqué' lban.

¹⁵ Budödé' lu na'qué' yöl-la' huac luúné' nup te'i len lubijé' bö' xöhui' yu'ugac bunách.

¹⁶ Cni nacgac laqué':

Simón, (nuzóé' Jesús yetú lè', Pedro),

¹⁷ Jacobo,

Juan, (bönni' böchë'ë Jacobo, ati' nacqué' zxi'né' Zebedeo. Chopé' ni, Jesús buzóé' yetú laqué', Boanerges, le rna lu didza' xidza': "Bönni' snia' ca gziu'"),

¹⁸ Andrés,

Felipe,

Bartolomé,

Mateo,

Tomás,

Jacobo, (zxi'né' Alfeo),

Tadeo,

Simón, (bönni' rui' ladxé'ë yödz queé'),

¹⁹ Judas Iscariote, (bönni' udödé' Jesús lu na'qué' bönni' ludöddé' Lè').

Ta'né': dzag Jesús tu' xöhui'

Gdöd ni' guludxiné' tu lu yu'u Jesús len bönni' da'qué' Lè'.

²⁰ Leyúbi' gulaguír ga zoé' Jesús bunách zian, ati' cutur guta' latj lahué' yöt Jesús len bönni' na' da'qué' Lè'.

²¹ Cati' gulayönné' ca rac queé' Jesús di'a dza queé', guladxiné' ni' quié luché'ë Lè', ta'né': "Rchixi icjé'."

²² Lèzca' cni gulané' queé' bönni' gdau' usèdi, narujqué' Jerusalén, ta'né':

—Dzag Lè' Beelzebú, xangac bö' xöhui', ati' len yöl-la' una bé' qui rubijé' yugu' bö' xöhui'.

²³ Ni'r bulidzé' bönni' gdau' tu'sèdi na' Jesús, len bené' Isaqui', rné':

—¿Naru' ubijtsa la' cuinzi Satanás tu' xöhui'?

²⁴ Chqui' la'rúj chopl bunách tu yödz, len la'dil-len lza'gac, cutu gac gdia' yödz na'.

²⁵ Lèzca' cni chqui' la'rúj chopl bunách nacua' tu yu'u, len la'dil-len lza'gac, cutu gac la'día' bunách nacua' yu'u na'.

²⁶ Qui lè ni na', chqui' tá'baga' lzè'i Satanás tu' xòhui', narujgac chopl bö' xòhui' ati' cutu gac gdia' yöl-la' uná bè' qui, san chzoa udx qui.

²⁷ Nutu nu gac tsaz lidxè' tu bönni' nal len cuiaj yöl-la' tsahui' queè' chqui' cutu gáguè'è zi'al bönni' nal na', ati' ni'r sáqui'nè' cuijè' le dzö' lidxè'.

²⁸ Le nactè rèpa' lbi'ili': Dios gac unít lahuè' bunách ca nac yúgu'tè dul-la' nabága'gac len ca nac yúgu'tè didza' xòhui' ta'ná,

²⁹ san nùti'tèz nu gnè xòhui' queè' Dios Bö' La'y, gatga unít lahuè' nu na' Dios. Tsaz nabaga' zxguia' nu na'.

³⁰ Cni gnè' Jesús le ta'nè' queè' bönni' gdau' usèdi na', ta'nè': "Dzag Lè' tu' xòhui'."

Nu nac xnè'è Jesús len bönni' böch'è

³¹ Ni'r guladxinè' ga zoè' Jesús yugu' bönni' böch'è lenca' xnè'è. Gulacu'è lö'al len gulasölè'è nu tsajlídž Jesús.

³² Glè Jesús bunách zian na' rögac cuitiè', ta'nè':

—Nacu'è lö'al yugu' bönni' böchu'u lenca' xna'u, tu'lidzè' Li'.

³³ Bubi'è didza' Jesús, gudxè' lequè':

—¿Nuzxa caz na' xna'a, len nupxcz bönni' böcha'a?

³⁴ Ni'r buyüè' nup na' rögac gdu cuitiè', rnè':

—Gul-yutsca'. Nup ni nacgac ca xna'a len yugu' bönni' böcha'a.

³⁵ Nu run ca rè'nnè' Dios, nu ni nac ca bi'i böcha'a len bi'i zana' lenca' xna'a.

4

Runè' lsaqui' Jesús ca nac queè' bönni' guz

¹ Leyübl' gzu lahuè' Jesús rusèdnè' bunách ga nac ra' nis zxön. Guludúb ga zoè' bunách zian ati' grenè' Jesús tu lè'i bárcodau' zxoa lu nis na', len grö'è ni', ati' yúgu'tè bunách na' gulacua' luyü ra' nis na'.

² Zian le busèdnè' lequè' Jesús, benè' lsaqui'. Tsal ni' rusèdnè' lequè', rnè':

³ —Gul-zè nagli' didza' ni. Brujè' bönni' guz, zjèsiè' xseydau'.

⁴ Tsal ni' rusiè', glas ra' nöz la'gac xseydau' na', ati' guladxinba' bguindau', glè'jba' lei.

⁵ Glas ga rö' guiöj ga cutu rö' szxöni yu yela'gac xseydau' na'. Bayön gualén xseydau' na' le cutu rö' szxöni yu.

⁶ Ni'r cati' blen gbidž, buquexu' lei, ati' gbidž, le cutu nun luí ga rè'.

⁷ Glas ga tu'lén lba yötsi' yela'gac xseydau' na'. Cati' gualén xseydau' na', gululén ca' lba yötsi' na' len gularöli lei, ati' cutu bi bunödžj lè na' bësiè'.

⁸ Glas ga nac luyü dxi'a yela'gac xseydau' na', ati' gulaxxön len xtsa' ra' gulabó'. Gulunödžj lè na' bësiè'. Tu dxigu' xseydau' na' bësiè' bunödžj yechi uruá' xseydau' ca'. Yetü bunödžj yetsonnlaj ca' ati' yetü na' bunödžj yetü gayuá' ca'.

⁹ Ni'r gudxè' lequè' Jesús, rnè':

—Nu zoa nag len ryöni ral-la' uzè nag.

Rgu'xjö'è Jesús bizx quiè runè' lsaqui'

¹⁰ Cati' chbuga'nè' tuzè' Jesús, guladxín ga zoè' nup da'gac Lè', nungac tsaxxön idxínnutè' bönni' usèd queè' ati' gulanabnè' Lè' bi rè'ni gna lè na' benè' lsaqui'.

¹¹ Gudxè' lequè' Jesús, rnè':

—Lbi'ili' nadél-li'li' tséjni'li' le nagachi' ca rna bè'è Dios, san nup na' cunacgac tuz len rè'u, yúgu'tè ruí'lena' lequè' didza' yugu' le runa' lsaqui'.

¹² Cni runa' quiè utság lè na' nayúj lu guich la'y, rna: "Luyüè' len cutu la'lé'inè'. Luzè nagquè' len cutu la'yèjni'nè' len cutu lubi'i ladxí'què' quiè gac unít lahua' lequè' ca nac dul-la' nabága'què'."

Rusálj la'nè' Jesús le benè' lsaqui'

¹³ Gudxè' ca' bönni' da'què' Lè' Jesús, rnè':

—Naru' cu réjni'tsali' lè na' bena' lsaqui'? ¿Nacxcz gac tséjni'li' yezica' le guna' lsaqui'?

¹⁴ Naquè' nu ruzè didza' bönni' guz na'.

¹⁵ Nacgac la'gac bunách ca xseydau' na' glas ra' nöz. Ta'yönnè' xtidzè'è Dios, len ca ta'yöznè' ca', la' za'tè Satanás tu' xòhui', rgua didza' na' bdxin lu icj ladxí'dau'què'.

¹⁶ Nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' glas ga rö' guiöj. Ta'yönnè' didza' na' ati' lu yöl-la' rudziji quequè' ta'zi'è lei.

¹⁷ Cutu ryaz icj ladxí'dau'què' ati' tu chi'z ta'dè'è lei. Cati' bi rac quequè' o zoa nu rbia ladxí' lequè' le ta'dè'è didza' na', la' tu'huóatè ladxí'què'.

¹⁸ Nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' glas ga na' tu'lén lba yötsi'. Ta'yönnè' didza' na'

¹⁹ san tui' ládxi'quë' le nacgac qui yödzlyú ni. Nazí' yé'icnë' le nadxi'icnë' yugu' yöl-la' tsahui' len ta'zë' ládxi'quë' yugu' le dë. Ta'yáz icj ládxi'dau'quë' yúgu'të lë ni len tu'snit didza' na', cui gun dxin lu icj ládxi'dau'quë'.

²⁰ Nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' glas ga nac luyú dxi'a. Ta'yönnë' didza' na' len ta'z'i' lu na'quë' lei, ati' run dxin lu icj ládxi'dau'quë'. Nacgac la'gac bunách cni ca xseydau' na' gulunódzj yechí ruuá' hueaj. Nacgac yela'gac ca xseydau' na' gulunódzj yetsonnlaj ca', ati' nacgac yela'gac bunách ca xseydau' na' gulunódzj yetú gayuá' ca'.

Runë' lsaqui' Jesús qui tu le runn yení'

²¹ Gudxë' ca' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rnë':

—¿Naru' rgál-la'ru' gui' ati' rudúsi'ru' lei tu gui'n o rgu'ru' lei xzani le ráti'ru'? Cutu ca' runru' cni san ruzoaru' gui' ga nac xtsa' ga gunn yení'.

²² Yúgu'të le nagachi' gla' lahui' ati' yúgu'të le rac balánz la'rúj ga lna'.

²³ Nu zoa nag len ryöni ral-la' uzë nag.

²⁴ Gudxë' ca' lequë':

—Gul-güi' ládxi'li' le ryönili'. Ca nac le rurixli', la' leyz urixë' queëli' Dios ati' gunnë' queëli' yelati'.

²⁵ Nu dë qui, gu'ë qui yelati', san nu cudë qui, la'z dui le dë qui, gdua.

Runë' lsaqui' Jesús ca rxzön xzoa' xtil

²⁶ Gnë' ca' Jesús:

—Ca rac ni le rna bë'ë Dios nac ca rac cati' ruchijë' xzoa' xtil lu yu bönni'.

²⁷ Chdzö'l rasië' len ryasë' cati' za' reni'. Ta'lén xzoa' xtil na' len ta'xzön san cutu nöznë' lë' nacx rac ta'xzön.

²⁸ La' cuinzi luyú na' ruxön le naduzgac luyú na', zi'al xyazi, ni'r za' deu qui, len töd na' cuia xui'í nal lu deu qui.

²⁹ Cati' chnal xui'í, la' tseajtë' tsajchuguë' deu na' le chbdxin dza uzi'ë xui'í.

Runë' lsaqui' Jesús ca rac qui xsey mostaza

³⁰ Gnë' ca' Jesús:

—¿Bizxa caz gnaru' ca rac ni le rna bë'ë Dios? ¿Bizxa gunru' lsaqui' ca rac?

³¹ Rac ca rac qui tu xseydau' mostaza. Cati' ryaz luyú nac xseydau' nactër cuídi' ca yúgu'të xseydau' dzö' luyú,

³² san cati' chnadúz, rlen len rxzöntër ca yúgu'të guixi' cuan rö'gac luyú. Tsca run yana' xzuza' në'í, gac la'dxinba' bguindau' ludxia lidxcba' lu xzul qui.

Ca rugunë' dxin Jesús le runë' lsaqui'

³³ Cni guc, busëdnë' lequë' Jesús, len zianr ca' le benë' lsaqui' tsca guc la'yéjni'në'.

³⁴ Yúgu'të didza' bë'lenë' bunách benë' lsaqui' ati' yúgu'të didza' ni busálj la'në', buzéjni'në' léggazë' bönni' uséd queë'.

Jesús rbequi dxië' bö' bduu'

³⁵ La' dza na'z, cati' gdzö', Jesús gudxë' bönni' da'quë' Lë', rnë':

—Tödtsca'ru' yetslá'a nis xzön ni.

³⁶ Ni'r bulá'alenë' bunách zian nacuá' ni', ati' gulusë'ë bárcodau' ga na' choazë' Jesús. Gulacuá' ca' ni' yela'gac bárcodau' zjaclen lequë'.

³⁷ Gzu lau reycj bö' bduu' lu nis na', ati' gda'a nis lë'í bárcodau' na'. Ca' guc, zeaj rdza' nis lë'í bárcodau' na'.

³⁸ Dë' rasië' Jesús lu xcugüë' ga nac xtsa'l lë'í bárcodau' na', ati' guluspanë' Lë', të' Lë':

—Bönni' Usëdi. ¿Naru' cu rui' ládxi'tsu' netu'?' Huatcztu' lu nis ni.

³⁹ Ni'r gyasë' Jesús, len gna bé'inë' bö' na' reycj, gnë':

—Cu'u bö.

Gudxë' ca' nis na', gnë':

—Dxiz gzoa.

Grö' dxi bö' na' gyeycj len gzoa dxi lu nis xzön na'.

⁴⁰ Ni'r gudxë' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rnë':

—¿Bizx quië radxi rdzöbili' cni? ¿Naru' cu réjlë'li' Dios?

⁴¹ Ni' tádxinë' glë lza'quë' tuë' yetüë':

—¿Nuzxa caz bönni' ní? Tun ca rna xtádzë'ë bö' reycj len nis xzön.

5

Bönni' Gadara yu'u lë' bö' xöhui'

¹ Ni'r guladxinë' Jesús len bönni' da'quë' Lë' yetslá'a nis xzön ga nac lu xyugac bunách Gadara.

² Cati' burujë' Jesús lë'i bárcodau' na', la' dutsagtë' Lë' tu bönni' r-rujë' bloj ga nacua' yeru ba. Bönni' ni yu'u lë' bö' xöhui',

³ len nun xlatjë' ga na' nacua' yeru ba. Nutu nu guc guga' bönni' na', len clëg len du guia.

⁴ Zian lzu guluzóë' bregui' guia yen në'ë len ni'ë len glúguë'ë lë' du guia. Yugu' du guia na' bulë'ë ati' bregui' guia na' buzxuzxjë'. Cutu rzáqui'në' nu bönni' gna bé'inë' lë'.

⁵ Rdátecze' rbódyxë'ë rël len të dza ga na' nacua' yeru ba len gap nac lu gui'adau', run huë' cuinë' yugu' lu gui'ö dzö' ni'.

⁶ Cati' blé'inë' zë'ë zi'tu' Jesús, jarëlu'ë gyijë' ga na' zë'ë Jesús, ati' buzechu zxi'bë' lahuë' Lë'.

⁷ Bë'ë zidzj didza', rë' Jesús:

—¿Bizxa ral-la'a quiu' Jesús, Zxi'në' Dios náctërë' blau? Ni'a queë' Xanru' Dios ráta'yua' lau', cutu usaca' zi'u neda'.

⁸ Cni gnë' le chgudxë' bö' xöhui' na' Jesús:

—Li', bö' xöhui', burúj lu bönni' ni'.

⁹ Jesús gnabnë' lei, rnë':

—¿Bi leu'?

Bubí'i didza' lei, gudx Lë':

—Le Zian lea' le nac ziantu'.

¹⁰ Gnab yechi' Jesús cui gsólë'ë yugu' bö' xöhui' na' zi'tu' luyú ni'.

¹¹ Nacua'ba' lu gui'adau' ni'z cuch zian, ta'daba' táguba' ni'.

¹² Gulanáb yechi' Jesús bö' xöhui' na', ta'ná:

—Bsöla' netu' ga ni' dzö'ba' cuch zian. Bë' netu' latj tsajtsú'ugactu'-ba'.

¹³ La' bë'të' leygac latj Jesús ati' gularúj bö' xöhui' na', yajtsu'ugac cuch zian na', ati' gulaxiti'ba' cuch zian na', yajbixcha' ga nac ra' gui'a, yajtsu'ucba' nis zxon. Lu nis zxon na' gulayépiba' nis, glatba', len naccha' ca galj gayua'ba'.

¹⁴ Ni'r gulaxúndj nup ni' glun chi'i cuch zian na', yajtíxjö'cnë' bunách lu yödز ni' lenca' bunách nacua' ladj guixi' ni'. Gularúj bunách lu yödز, zajyuquë' bizxa na' guc ni'.

¹⁵ Cati' guladxinë' ga ni' zoë' Jesús, gulalé'inë' bönni' na' zi'al yu'ugac lë' bö' xöhui'. Bönni' ni rö'ë ni', nacué' lari' len zoë' dxí'adau', ati' gladxi bunách na'.

¹⁶ Nup na' gulalé'i le benë' Jesús gulaguixjö' bunách na' gularúj lu yödز ca na' guc queë' bönni' na' zi'al yu'ugac lë' bö' xöhui', lenca' ca guc quecha' cuch na'.

¹⁷ Ni'r gulazú laugac bunách zian na' tá'ta'yuë' lahuë' Jesús urujë' lu xyuquë'.

¹⁸ Cati' hubenë' Jesús lë'i bárcodau', bönni' na' zi'al yu'ugac lë' bö' xöhui' zian, gúta'yuë' lahuë' Jesús gu'ë lë' latj tséajlenë' Lë'.

¹⁹ Jesús cutu bë'ë lë' latj, san gudxë' lë':

—Bóaj lidxu'. Yajtixjö'i yugu' di'a dza quiu' yugu' le zxon bena' quiu' neda', naca' Xanu', len ca bena' buechi' ladxa'a li'.

²⁰ Zhuöjë' bönni' na', ruzë' didza' yugu' yödز Decápolis ca nacgac le zxon benë' queë' Jesús, ati' gulubani yúgu'të bunách nacua' yugu' yödز ni'.

Bí'i ngul queë' Jairo len ngul gdánnu lari' nacué' Jesús

²¹ Cati' budxinë' Jesús yetslá'a nis zxon na', ni'r guludúb bunách zian ga na' zoë' ra' nis zxon.

²² Bidë' ca' ga zoë' Jesús bönni' lë' Jairo, bönni' rna bë'ë lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. Cati' blé'inë' Jesús, buzechu zxi'bë' lahuë'

²³ len szxóni gúta'yuë' lahuë', rnë':

—Chraqui gatbi' bí'i nguldau' quia'. Gda gxoa na'u lëbi' quië huóacbi' len cui gatbi'.

²⁴ Zéajlenë' lë' Jesús, ati' zjaclen Jesús bunách zian, tu'quir Lë'.

²⁵ Zoanu ca' ni' ngul, chnac chinnu iz ré'ínu, cutu ruhu'i' rön queënu qui huë' quégaccznu ngul.

²⁶ Szxóni chgzxaca' gdi'nu lu na'quë' zian bönni' tu'ún bunách. Daduz chbutönu dëra le dë queënu, cutu bí guclen lënu, san ryali' queënu.

²⁷ Cati' byóninu tui' didza' bunách ca nac queë' Jesús, gdödnú ladjl bunách zian na', bdxinnu zaca' cúdzu'lë' Jesús len gdánnu lari' nacué'.

²⁸ Cni bennu le rnanu: “Chqui' canza' le nacué', huóaca'.”

²⁹ La' bui'të rön queënu ati' ráquibe'ínu chbóacnu qui le guc queënu.

³⁰ La' gúquibe'ítenë' Jesús ben dxin yöl-la' huac queë', ati' bueycjë', ruyúë' bunách zian na', rnë':

—¿Nuzxa na' gdan neda'?

³¹ Ni'r të' Lë' bönni' da'quë' Lë', ta'në':

—Rlé'icznu' bunách zian ni tu'quir Li', len rnatsu': “¿Nuzxa na' gdan neda'?”

³² Ruyúë' Jesús gdu cuitië' quië glé'inë' nuzxa na' gdan Lë'.

³³ Ni'r gbíga'nu lahuè' ngul na', rádxinu len rrxiznu le chnózinu bi na' guc queënu, ati' buzechu zxiibnu lahuè' Jesús, len gudxnu Lè' gduetè le nacz.

³⁴ Jesús rè'-nu:

—Nguldau'. Chbôacu' le réjlè'u neda'. Bôaj lidxu' gdu ladxu'u. Tsaz nuhuôacu' qui le guc quiu'.

³⁵ Tsal ni' ru'è cni didza' Jesús, guladxín ni' nup narujgac lidxé' bönni' na' rna bë'è lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios, len tè' bönni' na':

—Chgutbi' bi'i nguldau' quiu'. Cutur upizxjnu' Bönni' Usèdi.

³⁶ Cutu bë' ladxè'è Jesús lè na' ta'nè', ati' gudxé' bönni' uná bë' na', rnè':

—Cutu gádxinu'. Gyéjlè'zè' Dios.

³⁷ Cutu bë'è latj Jesús tsjaclen Lè' yezica'r bunách, san légaczè' Pedro len Jacobo, len Juan, böch'è Jacobo na'.

³⁸ Cati' bdxiné' lidxé' bönni' na' rna bë'è ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios, blé'inè' rac rusbõ lenca' nup ni' ta'bõdx len nup ta'bõdx yechi'.

³⁹ Gyaziè' Jesús len gudxé' lequè':

—¿Bizx quiè runli' rusbõ len rbõdxli' cni? Cutu natbi' bi'i nguldau' ni. Raszbi' na'.

⁴⁰ Ni'r gulutitjè' Jesús san Lè' bubijè' ni'l yúgu'tè bunách na' ati' bch'è' xuz xna'bi' bi'i nguldau' na' lenca' nup nacua'len Lè', gyaziè' ga na' dèbi'.

⁴¹ Gdel-lè'è na'bi' bi'i nguldau' na' len gudxé'-bi':

—Talita, cumi.

Didza' ni rna lu didza' xidza: "Bi'i nguldau'. Gyas."

⁴² La' gyástèbi' bi'i nguldau' na' len buzé'ibi'. Chyu'ubi' chinnu iz. Gulubani nup nacua' ni'.

⁴³ Ni'r Jesús gna bé'inè' lequè' nutu nu la'guíxjõ'i'nè' lè na' guc. Gudxé' lequè':

—Gul-güi' le gágubi' bi'i nguldau' ni.

6

Rudxinè' Jesús Nazaret, le nac ladzè'

¹ Buzé'è ni' Jesús, budxinè' ladzè', ati' yjáclenè' Lè' bönni' da'què' Lè'.

² Cati' bdxin dza la'y quequè' bönni' judío, gzu lahuè' rusèdnè' bunách Jesús ga na' tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios. Gulacuá' ni' bunách zian ta'yõni Lè'. Gulubannè', ta'nè':

—¿Gazxcz bzèdnè' yugu' lè ni bönni' ni? ¿Bizxa caz yõl-la' rejni'i ni nadél-li'nè'? ¿Nacxcz runè' le nacgac bë' na' za'c yehua' yubá?

³ Naquè' bönni' ni bèdx yag na', zxi'nnu María. Naquè' böchi'què' Jacobo len José len Judas len Simón. Nacuá'lennu ca' rè'u ngul zanè'.

Qui lè ni na' guluca'nè' Lè' ca'z.

⁴ Ni'r gudxé' lequè' Jesús, rnè':

—Gáti'tèz tunè' ba la'n nu bönni' ru'è didza' uláz queè' Dios, san cutu tun Lè' ba la'n bunách uláz queè' len bunách di'a dza queè' len bunách nacua' lidxé'.

⁵ Qui lè ni na' cutu guc gunè' ni' Jesús nitú yõl-la' huac zxõn. Tuz bunè' nabábz bunách te'i, bxoá nè'è lequè'.

⁶ Bubannè' Jesús le cuta'yejlè'è Lè'. Gdöd na' gdödè' yugu' yõzdau' nacua' zbi'il, rusèdnè' bunách ni'.

Rsölè'è Jesús bönni' da'què' Lè' tsjenquè' lban

⁷ Ni'r bulidzè' Jesús idxínnutè' bönni' da'què' Lè' len gzu lahuè' rsölè'è lequè' chop hueajquè'. Budödè' lu na'què' yõl-la' uná bë' lubijè' bõ' xõhui' yu'ugac bunách.

⁸ Gna bé'inè' lequè' cutu bi lu'è la' nöz, ni yõxj, ni yõt, ni dumí cutu la'gu'è bzud quequè', san tuz xuyagdau' lu'è.

⁹ Ral-la' ludé'è lölquè', san clég chop lari' luxóa yenquè'.

¹⁰ Gudxé' ca' lequè':

—Gáti'tèz ga tsazli' tu yu'u, gul-zóa yu'u na' cati' uza'rli' yõdz na'.

¹¹ Chqui' tsazli' tu yõdz ga cutu lun lbi'ili' ba la'n bunách lu yõdz na', len cutu luzè nagquè' xtídza'li', gul-rúj ni' len gul-quíndj bëchtõ da' lalabli'. Lè ni gac bë' nabága'què' zxguia'. Le nactè rëpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguè' Dios quegac bunách, la'zaca' la'gu'ir bunách lu yõdz na' ca' la'zaca' la'gu'i' bunách Sodoma len Gomorra, yugu' yõdz na' busnitiè' Dios.

¹² Ni'r gularujè' bönni' da'què' Lè', yjenquè' lban ca' ral-la' lubi'i lãdxigac bunách.

¹³ Gulubijè' ca' zian bõ' xõhui' yu'ugac bunách. Gulagu'è le za zian nup te'i, guluúnè' lequè'.

Ca guludödè' Juan, bönni' buquìlè' bunách nis

¹⁴ Byõnnè' Herodes, bönni' rna bë'è, ca nac le runè' Jesús, le rzè didza' gáti'tèz qui yõl-la' huac queè' Jesús. La'gac bunách ta'ná:

—Chbubanë' lu yöl-la' gut Juan, bönni' ni' buquilë' bunách nis. Qui lë ni na' napë' yöl-la' huac runë' yugu' lë ni.

¹⁵ Yela'gac bunách ta'ná:

—Naquë' Elías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios.

Yela'gac bunách ta'ná:

—Naquë' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios ca glaquë' bönni' dza ni'të glu'ë didza' uláz queë'.

¹⁶ Cati' byönnë' Herodes yugu' lë ni, gnë':

—Naquë' Juan, bönni' na' brixá' yenë'. Chbubanë' lu yöl-la' gut.

¹⁷ Cni gnë' Herodes le bsölë'ë léczë' nup yajxöngac Juan na', glúguë'ë lë' du guía lu yu'u lidx guía. Cni benë' Herodes le rleynu-në' Juan na' Herodías, ngul na' gucnu ngul queë' Felipe, böché'ë Herodes na'. Herodes gduë'-nu Herodías na', len butság ná'lenë'-nu.

¹⁸ Juan na' gudxë' Herodes:

—Cutu ral-la' sóalenu'-nu ngul queë' böchu'u.

¹⁹ Qui lë ni na' gzu grö'nu Herodías, gú'ninu bi gunnu queë' Juan, le gú'ninu gdödinu lë', san cutu bi gzxáqui'nu

²⁰ le rádxinë' Juan Herodes, le nöcznë' naquë' Juan na' tsahui' len la'y. Qui lë ni na' ben chí'ë lë' len buzë' naguë' lë' gdu ladxë'ë zal-la' lë na' rnë' Juan ben ga grö'ë baguí'i Herodes na'.

²¹ Ni'r bdxin tu dza gzxáqui'nu Herodías na', nac dza runë' lni Herodes qui dza gyé'inë' iz. Bupé'ë le li'j lahuë' bönni' dë lu na'quë' uláz queë' len bönni' nacu'ë lu na'quë' bönni' rjaquë' gdil-l lenca' bönni' nacquë' blau luyú Galilea.

²² Gyazbi' bi'i ngul queënu Herodías ga na' ti'j tahuë' len bya'abi' lauquë'. Bdzag ladxë'ë Herodes ca runbi', len guladzág ládxi'gac ca' nup těj' tágulen lë'. Ni'r gudxë'-bi' bi'i ngul na' Herodes, gnë':

—Gnab bi rë'nnu' gunna' quiu', ati' guna' ca'.

²³ Benë' tsutsu xtidzë'ë, gudxë'-bi':

—Ni'a queë' Xanru' Dios gunna' quiu' bíti'tëz bi gnabu' ga gdxintë gatsj ga rna bë'a.

²⁴ Burujbi' lëbi', gudxbi' xna'bi':

—¿Bizxa gnabtsa'?

Lënu gudxnu-bi':

—Icjë' Juan, bönni' buquilë' bunách nis, gnabu'.

²⁵ La' buáztëbi' ga na' zoë' Herodes, rëbi'-në':

—Rë'nda' gxu' quia' na'a lu zxiga' zxön icjë' Juan, bönni' na' buquilë' bunách nis.

²⁶ Ni'r bui'nnë' Herodes, san le gneynë' Dios, len le gulayöni ca' nup tágulen lë', cutu gu'nnë' nit xtidzë'ë na' gzxí' lu në'ë queëbi'.

²⁷ Herodes la' bsöla'të' bönni' rijë' gdil-l zoë' run chí'ë, gna bé'inë' lë' tsajxi'ë icjë' Juan.

²⁸ Gyijë' lidx guía bönni' na' rijë' gdil-l, yajrixë' yen Juan na', ati' bu'ë icjë', nuxóë' lei lu zxiga' zxön. Budödë' lei lu na'bi' bi'i ngul na', ati' lëbi' bunödzbj' queënu xna'bi' lei.

²⁹ Cati' gulayönnë' didza' chguc lë na' bönni' da'quë' Juan na', guladxinë' ni' len guluú'ë lë', yajcáchi'quë' lë' yeru ba.

Rugahuë' Jesús zianr ca chiün gayuá' bunách

³⁰ Gdöd ni' guludubë' ga zoë' Jesús bönni' gbaz queë', len gulaguixjöi'në' Lë' yúgu'të le glunë' len yugu' le gulusëdnë' bunách.

³¹ Nacuá' ni' bunách zian, nup za'c len nup zjac, ga bdxintë cutur dë latj lahuë' yöt Jesús len bönni' da'quë' Lë'. Qui lë ni na' gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-dá. Huayejczru' ga nac latj ca'z, uzí' ládxi'ru' tu chí'i.

³² La' légaczë' yjaquë' tu lé'i bárcodau', guladxinë' tu latj ca'z.

³³ Gulalë'i lequë' zjaquë' ni' bunách zian len nünbë'gac Jesús. Qui lë ni na' jarélu'quë' yjaquë' ni' bönni' yúgu'të yödz ni', gulazë'i ní'aque'ë, ati' guladxinë' ni' zí'atël ca Jesús len yugu' bönni' da'quë' Lë'.

³⁴ Cati' burujë' Jesús lé'i bárcodau' na', blé'inë' bunách zian na' ati' buechi' ladxë'ë lequë' le nacquë' ca bö'cu' zxila'dau' cuzóa nu uyú lecha'. Gzu lahuë' zian len rusëdnë' lequë'.

³⁵ Cati' chrdzö' dza na', guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' da'quë' Lë', të' Lë':

—Chrdzö' ati' latj ca'z nac ni.

³⁶ Bsöla' bunách zian ni tsjac yugu' yu'udau' len yugu' yödzdau' nacuá' zbi'il, tsjö'ugac yöt, le cutu bi dë ni le lahuë'.

³⁷ Bubi'ë didza' Jesús, gudxë' lequë':

—Gul-güi' le lahuë' lbi'iczlí'.

Glë' Lë':

—¿Naru' tsjö'utsatu' yöt xtil lazxjru' qui gdu xunu' beo', ati' güi'tu' lahuë'?

³⁸ Jesús gudxë' lequë':

—¿Balx yöt xtil dë queëli'? Gul-tsajyutsca'.

Cati' chnözcnë', të' Lë':

—Gayu'z yöt xtil dë, len chopzba' bøl dëba'.

³⁹ Ni'r gna bë'ë Jesús lunë' ga la'bõ' bunách zian na', la'cu'ë tu cuia hueajquë' ga nac lachi' lu daca'.

⁴⁰ Gulacu'ë tu cuia hueajquë', tu gayuá' hueajquë' len chián hueajquë'.

⁴¹ Ni'r gdel-lë'ë Jesús igáyu'të yöt xtil na' len gropba' bøl na'. Buyúë' zaca' luzxbá len gudxë' Dios: "Xclenu'." Ni'r buzuzxjé' yöt xtil na' len bë'ë quequë' bõnni' usëd queë' quië la'guisjë' quegac bunách zian na'. Gdisjë' ca' gróptëba' bøl na' quequë' yúgu'të bõnni' na'.

⁴² Glahuë' yúgu'të' len guluhuöjlnë'.

⁴³ Ni'r gulutubë' le bizxj qui yöt xtil na' len quecba' bøl, chinnu bdõ'a guludzë'ë.

⁴⁴ Glaquë' ca chián gayu'ë bõnni' na' glahuë'.

Rzë'i ni'ë Jesús lu nis zxön

⁴⁵ La' bentë' Jesús ga gulabenë' lë'i bárcodau' bõnni' da'quë' Lë', la'nörë' lahuë', la'dödë' lu nis zxön na', la'dxinë' lu yödZ Betsaida, tsal ni' Lë' ruzeynë' bunách zian na' didza'.

⁴⁶ Cati' chbudx buzeynë' lequë' didza', gyijé' tu lu gu'adau', ati' ni' bulidzë' Dios.

⁴⁷ Cati' chgul, zeaj bárcodau' na' gatsj lahui' nis zxön, ati' zoë' Jesús tuzë' luyú bidx na'.

⁴⁸ Blé'inë' lequë' Jesús, baníg tu'së'ë bárcodau' na' le reycj bó' za' ga na' ta'dödë'. Gdöd ladxí' yël bdxinë' Jesús ga na' nacu'ë, rzë'i ni'ë lu nis zxön na', ati' gu'nnë' tödzë' ga na' nacu'ë.

⁴⁹ Cati' gualé'inë' Lë' rzë'i ni'ë lu nis zxön, gláquinë' bxin na', len gulabödxýë'ë

⁵⁰ Le gualé'inë' Lë' yúgu'të' len gladxi guladzöbnë'. Ni'r la' bulidztë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-típ ládxi'li'. Néda'cza'. Cutu gádxili'.

⁵¹ Grenë' Jesús lë'i bárcodau' ga na' nacu'ë, ati' grõ' dxi bó' na' reycj, ati' lequë' gulaníttquinë' gulubannë'.

⁵² Cutu ta'yéjni'ninë' le ruluí' lë na' benë' Jesús qui yöt xtil na'. Ni' nac zid icj ládxi'dau'quë'.

Ruúnë' Jesús nup te'i yödZ Genesaret

⁵³ Guladödë' yetslá'a nis zxön Jesús len bõnni' da'quë' Lë', guladxinë' ga nac lu xyugac bunách Genesaret. Guludxigüë'ë bárcodau' luyú bidx ni'.

⁵⁴ Cati' gulumrujé' lë'i bárcodau' na', la' guluúnbë'të Jesús bunách ni'.

⁵⁵ Gulaxiti' bunách na', yjac yúgu'të yödZdau' gdu zbi'il len gulazú lauquë' djua'quë' ga zoë' Jesús yúgu'të nup te'i, xyoagac yugu' le deycni, ati' guladxinë' gáti'tëz ta'yönnë' zoë' Jesús.

⁵⁶ Gáti'tëz ga rdödë' Jesús, yugu' lu yödZdau' len yugu' yödZ zxön len yugu' yu'udau', tu'cu'ë gap nac la' nöz len gap nac lu yé'y nup te'i quequë', len tá'ta'yuë' lahuë' Jesús gu'ë lequë' latj la'ganzë' tui'i lari' nacuë'. Guluhuöactë dxi'adau' yúgu'të nup na' gulagán lari' na' nacuë'.

7

Le tun ga cunacgac dxi'a bunách lahuë' Dios

¹ Ni'r guludubë' ga zoë' Jesús la'quë' bõnni' gdau' fariseo len la'quë' bõnni' gdau' usëdi, narujquë' Jerusalén.

² Bõnni' gdau' ni gualé'inë' bõnni' usëd queë' Jesús tahuë' yöt, cunadxí'agac na'quë', lë na' rna: cutu nayargac ca nalëbcnë' tunë'. Qui lë ni na' gulanë' quequë'.

³ Tunë' bõnni' gdau' fariseo na' len yezica' bunách judío ca glëbcnë' glunë' xuz xtau'quë', len chqui' cutu ta'guib na'quë' zian lzu ca na' nalëbcnë' tunë', cutu ca' tahuë'.

⁴ Cati' tu'dxinë' rjõ'uquë' lu yé'y, chqui' cutu ta'guibë' lë na' ca nalëbcnë' tunë', cutu ca' tahuë'. Zianr ca' tunë', yugu' le nalëbcnë' tunë', ta'guibë' zxiga' yõ'ón, len yugu' zxiga' guia, len yugu' le táti'në'.

⁵ Qui lë ni na' gulanabnë' Jesús yugu' bõnni' gdau' fariseo len bõnni' gdau' tu'sëdi, ta'në':

—¿Naru' cutu tunë' bõnni' usëd quiu' ca glëbcnë' glunë' xuz xtau'ru', san tahuë' yöt cunadxí'agac na'quë'?

⁶ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Lbi'ili', bõnni' ruluí'z tsa'huí' cuinli'. Nactë le gdxjõ'ë queëli' Isaías, bõnni' ni' bë'ë didza' uláz queë' Dios. Buzujé' lu guich, gnë':

Bunách ni, len rú'agacz tun neda' ba la'n,

Clëg gdu ládxi'gac.

⁷ Daduz nac yõl-la' ba ta'gu'ë neda'

Le tu'sëdnë' le ta'ná bë' bunách,

Clëg zba quia'.

⁸ Cni' nac, le ruca'nli' le gna bë'ë Dios, ati' runli' yugu' le nazí' láhuili' lu na'gac bunách.

⁹ Gudxë' ca' lequë':

—Gdu ruca'nli' ca'z le gna bè'è Dios quiè gunli' ca nac le nalèbili' runli'.

¹⁰ Moisés gnè' cni: “Ben ba la'n xuz xna'u.” Gnè' ca': “Nu ulídz zi' xuz o xnè'i, gul-dòditè nu na'.”

¹¹ Lbi'ili' rnali' cni: “Chqui' nu bõnni' guiè' xuzè' o xnè'è: ‘Cutu gac bi gunna' queèli', le nac Corbán', le rna lu didza' xidza': ‘Le nuzóa' quizi queè' Dios’,”

¹² Ni'r rnali': “Cutu run bayúdx bi gunè' quegac xuz xnè'è bõnni' na'.”

¹³ Cni nac, ruca'nli' ca'z xtidzè'è Dios quiè gunli' le nalèbili' runli', yugu' le rudòdli' lu na'gac xzi'n xsoali'. Zianr ca' le cni runli'.

¹⁴ Ni'r Jesús bulidzè' bunách zian na' nacuá' ni', rè' lequè':

—Gul-zè nagli' didza' gu'a, yúgu'tèli', len gul-tsejni'i.

¹⁵ Cutu bi dè le ryaz bõnni' le gac gun ga cunaquè' dxi'a lahuè' Dios, san le r-ruj lè', lè ni gac gun ga cunaquè' dxi'a lahuè' Dios.

¹⁶ Chqui' zoa nagli' quiè yõnili', gul-zè nagli'.

¹⁷ Catí' bulá'alenè' bunách zian na' Jesús len gyaziè' tu yu'u, gulanabnè' Lè' bõnni' uséd queè' ca nac lè na' benè' lsaqui'.

¹⁸ Jesús gudxè' lequè':

—¿Ryadzjtsa ca' queèli' yól-la' rejni'i? ¿Naru' cu réjni'ili', yúgu'tè le ryaz bõnni', cutu gac gun ga cunaquè' dxi'a lahuè' Dios?

¹⁹ Nac cni le cutu ryaz icj ládxi'dau'huè', san lè'èzè' ryaz, len rurúj lè'è.

Le gnè' cni Jesús, bului'inè' rè'u nac dxi'a yúgu'tè le ri'j ráguuru'.

²⁰ Gnè' ca' Jesús:

—Le r-ruj bõnni' run ga cunaquè' dxi'a lahuè' Dios.

²¹ Cni nac, le ta'rúj icj ládxi'dau'què' bõnni' yugu' le ta'zá' ládxi'què' le nac xõhui', yugu' le tun ga tunè' dul-la' ta'guitsjè' zxba qui yól-la' nutság na' len yugu' le cunác. Tun ga tu'dòddè' bunách

²² len ta'banè', len ta'zè ládxi'què' le dè qui lza'què', len tu'è dõ', len ta'zi' yè'è, len tu'zxè'è, len ta'nè' qui lza'què', len tun ba zxõn cuinquè', len tunè' le cunõzi.

²³ Yúgu'tè le xõhui' cni ta'rúj icj ládxi'dau'huè' bõnni' len tun ga cunaquè' dxi'a lahuè' Dios.

Réjlè'nu Jesús ngul gza'a

²⁴ Buzè'è ni' Jesús, bdxinë' gal-la' ga nacuá' yõdz Tiro len yõdz Sidón. Ni' gyaziè' tu yu'u len gu'nnè' nutu nu gnõzi, san cutu ca' guc ucachi' cuinë'.

²⁵ Byõninu didza' rzè ca nac queè' Jesús ngul, zoabi' bi'i nguldau' queènu, yu'u lèbi' bõ' xõhui', ati' la' bídtènu ga zoè' Jesús, len buzechu zxibnu xni'è.

²⁶ Ngul ni cutu nacnu judío, san nababnu bunách Sirofenicia. Gúta'yunu lahuè' Jesús ubijè' bõ' xõhui' na' yu'u-bi' bi'i nguldau' queènu.

²⁷ Ni'r gudxè'-nu Jesús, rnè':

—Bè' latj luhuõlj zi'al nup nacgac ca xzi'n xan yu'u, le cutu nac dxi'a uguaru' yõt quechi' bi'i na' len chu'nru' lei laucha' bõ'cu'dau'.

²⁸ Bubi'ínu didza' ngul na', gudxnu Jesús:

—Ja, Xan, san yugu' bõ'cu'dau' nacua'ba' zxani ga tágubi', táguba' le bizxj tu'huõxj ga na' tágubi'.

²⁹ Ni'r gudxè'-nu Jesús, rnè':

—Le gnau' cni, huac huõju'. Chburúj bõ' xõhui' na' gyu'u-bi' bi'i nguldau' quiu'.

³⁰ Catí' budxinnu lidxnu, blé'ínu-bi' bi'i nguldau' queènu na', dèbi' lu da'a len chnurúj bõ' xõhui' na' gyu'u lèbi'.

Jesús ruínè' bõnni' nacõdzuè' len curnè'

³¹ Burujè' Jesús latj na' nabáb yõdz Tiro ati' gdòdè' gap dè yõdz Sidón len yugu' yõdz Decápolis, bdxinë' ra' nis zxõn qui Galilea.

³² Bunách ni' djua'gac ga zoè' Jesús tuè' bõnni' nacõdzuè' len curnè', tá'ta'yuè' lahuè' Jesús gxoá nè'è lè'.

³³ Bubijè' lè' tsla'l Jesús ladj bunách na', ati' bnè'è xbõnni' nè'è yeru naguè' bõnni' na'. Gru'nè' zxõna'dau' len gdanè' ladxè'è.

³⁴ Ni'r buyúé' luzxbál len gnè ladxè'è, rnè':

—Efata.

Didza' hebreo ni rna lu didza' xidza': “Gyalj”.

³⁵ La' bõaljè naguè' len la' buguitjtè ladxè'è, gnètè' dxi'adau'.

³⁶ Gna bé'inè' lequè' Jesús nutu nu lè' ca', san tsca gna bé'inè' lequè', guluzètèrè' ca' didza' qui lè na' benè'.

³⁷ Gulubannè', ta'nè':

—Dxi'adau' runè' yúgu'tè. Runè' ga tu'yõni nup glac cõdzu len ga tu'huí' didza' nup cugúc la'nè'.

8

Rugahuë' Jesús zianr ca choa' gayuá' bunách

¹ Yugu' dza ni'z guludúb ga zoë' Jesús bunách zian. Le cudë le lahuë', Jesús bulidzë' bönni' uséd queë' len bé'lenë' lequë' didza'.

² Gudxë' lequë':

—Ruhuechi' ladxa'a bunách zian ni le chnac tsonn dza nacua'lenë' neda' ni len cutu dë le lahuë'.

³ Chqui' usöla'a lequë' lidxquë' ta'dunzë' ca', huala'cuidi'në' la' nöz, le za'quë' zi'tu' la'quë'.

⁴ Gulubi'e' didza' bönni' uséd queë', të' Lë':

—¿Bizxa ugágutsaru' bunách guixz yu ni, ga ni nac latj ca'z'?

⁵ Gnabné' lequë' Jesús, rnë':

—¿Balx yöt xtil dë queëli'?

Të' Lë':

—Gadx.

⁶ Ni'r gna bé'inë' bunách zian na' Jesús la'bö' lyu. Gdel-lë'ë' gadx yöt xtil na' ati' gudxë' Dios: "Xclenu'." Ni'r buzzuxjë' leygac len bë'ë' quequë' bönni' uséd queë' quië' la'guisïë' laugac bunách zian na'.

⁷ Guta' ca' quequë' tu chopba' bö' cuidi'. Jesús gudxë' Dios: "Xclenu'", ati' gna bé'inë' lequë' la'guisïë' lecba' ca' laugac bunách.

⁸ Glahuë' yúgu'të bönni' na' len guluhuölnë'. Ni'r gulutubë' le bizxj naga'ngac, ati' guladzá' gdu gadx bdö'a.

⁹ Bönni' na' glahuë' glaquë' gdu ca choa' gayu'ë. Jesús busölë'ë' lequë' lidxquë'

¹⁰ ati' grenë' lë'i bárcodau' tsaxzón len yugu' bönni' uséd queë', guladxinë' lu xyugac bunách Dalmanuta.

Ta'nabné' Jesús gunë' tu le gac bë' nuzxa naquë'

¹¹ Ni'r guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' gdau' fariseo len gulazú lauquë' ta'díl-lenë' Lë' didza'. Glë'nnë' la'z'i' bë'ë' Jesús. Qui lë ni na' gulanabné' Lë' gunë' tu le nac bë' za' yehua' yubá.

¹² Gnëtsca ladxë'ë Jesús, rnë':

—¿Bizx quië ta'nábitsa neda' bunách ni guna' tu le nac bë' za' yehua' yubá? Le nactë rëpa' lbi'ili', cutu ca' glë'ili' nitú le nac bë' za' yehua' yubá.

¹³ Ni'r bulá'alenë' lequë', bubenë' lë'i bárcodau' len zijë' yetslá'a nis zxön.

Le tu'sëdnë' bönni' gdau' nac ca xnë'i yöt xtil

¹⁴ Glal ládxi'quë' bönni' uséd queë' Jesús lu'ë bi lahuë' ati' tuz yöt xtil dë lë'i bárcodau' na'.

¹⁵ Ni'r buzéjni'në' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-sáca'tsca' queëli'. Gul-gún chí'i cuinli' cui si'li' le nac ca xnë'i yöt xtil quequë' bönni' gdau' fariseo len queë' Herodes.

¹⁶ Gulazú lauquë' tu'ë didza' bönni' uséd queë' la' légaczë', ta'në':

—Gnë' cni le cudë yöt xtil gáguru'.

¹⁷ Ráquibe'inë' Jesús le ta'në', ati' rë' lequë':

—¿Bizx quië rui'li' cni didza' le cudë yöt xtil gáguru'? ¿Naru' cu réjni'tsali' len cu ráquibe'itsali'? ¿Ni nactsa zid icj ládxi'dau'li'?

¹⁸ ¿Zoatsa yöj lauli' len cutu rlë'ili', len zoatsa guid nagli' len cutu ryönili'? ¿Naru' cu rajnéytsali'?

¹⁹ Cati' ni' buzzuxxja' gayu' yöt xtil ati' glahuë' chíán gayu'ë bönni', ¿balx bdö'a budza'li' le bizxj butubli'?

Gulanë':

—Chinnu.

²⁰ Gnë' ca' Jesús:

—Cati' ni' buzzuxxja' gadx yöt xtil ati' glagu choa' gayuá' bunách, ¿balx bdö'a budza'li' le bizxj butubli'?

Gulanë':

—Gadx.

²¹ Ni'r Jesús gudxë' lequë':

—¿Naru' cu réjni'tsali' na'a, bë'a didza' qui le tu'sëdnë' bönni' na'?

Jesús ruinë' bönni' Betsaida nachúl lahuë'

²² Cati' guladxinë' yöd Betsaida Jesús len bönni' da'quë' Lë', guladxín ga zoë' Jesús nup dja'gac queë' tu bönni' nachúl lahuë', tá'ta'yuë' lahuë' canë' bönni' na'.

²³ Jesús gdel-lë'ë' në'ë bönni' na' nachúl lahuë', ati' bchë'ë lë' ni' ra' yöd. Ni' bdxie' xzöna' yöj lahuë' len bxoá në'ë lë'. Ni'r gnabné' lë', rnë':

—¿Ba rlé'inu' lati'?

²⁴Buyúé' bönni' na' nachúl lahué', rné':

—Rlé'igacda' bunách, nala'gac ca yugu' yag, san ta'dá bunách na'.

²⁵Leyúbl' bxoá nê'ê yôj lahué' Jesús, ati' buyutsqué' bönni' na' nachúl lahué' ati' böacté dxi'adau' yôj lahué'. Na'a rlé'iné' dxi'adau' yúgu'tê.

²⁶Ni'r Jesús busölê'ê lé' lidxé', rné':

—Cutu tsajdödu' lahui' yödZ, len nutu nu gui'u ca' lu yödZ ni.

Rné' Pedro Jesús naquê' Cristo

²⁷Gdöd na', guluzé'ê ni' Jesús len yugu' bönni' uséd queé', guladödê' yödZdau' nababgac Cesarea, ga na' rna bē'ê Filipo. Tsal ni' yu'uquê' nöz, Jesús gnabi yudxé' bönni' uséd queé', rné':

—¿Bizxa ta'ná quia' bunách nu naca'?

²⁸Gulubi'ê didza', ta'nê':

—Ta'ná la'gac bunách nacu' Juan, bönni' buquilé' bunách nis. Ta'ná yela'gac nacu' Elías, bönni' ni' bē'ê didza' uláz queé' Dios. Ta'ná yela'gac nacu' yetúé' bönni' bē'ê didza' uláz queé' Dios dza ni'tê.

²⁹Ni'r gnabné' lequé' Jesús, rné':

—Nazx lbi'ili', ¿bizxa rnali' quia' nu naca'?

Bubi'ê didza' Pedro, rné':

—Li' nacu' Cristo.

³⁰Ni'r gna bē'iné' lequé' Jesús nutu nu la'guíxjöi'nê' nu naqué'.

Rguíxjö'ê Jesús ca zi'a ludödê' Lé'

³¹Ni'r gzu lahué' Jesús rusédnê' bönni' da'quê' Lé', rné':

—Run bayúdx saca' qui'a neda', Bönni' Nuhuöaquê' Gdu Bunách. Luzóé' neda' tsla'l bönni' gul tu'zejni'i len yugu' bxuz uná bē' len bönni' gdau' tu'sédi. Ludödê' neda', san cati' gac tsonn dza ubana'.

³²Yalj lulu bē'lenê' lequé' didza' ni. Ni'r bchê'ê Jesús tsla'l Pedro len gzu lahué' rdil-lê' Lé' didza'.

³³Bueycjê' Jesús, buyúé' yezíca'rê' bönni' uséd queé', ati' buzeynê' bach Pedro, rné':

—Bcuit ga zoa'. Nacu' ca Satanás, tu' xöhui'. Le rza' ladxu'u cutu nac queé' Dios, san ca ta'zá' ládxi'gac bunách nac.

³⁴Ni'r Jesús bulidzê' yugu' bönni' uséd queé' lenca' bunách nacuá' ni', len gudxê' lequé':

—Chqui' rē'nnê' tē'ê neda' bönni', ral-la' uzóé' tsla'l le rē'ncznê' bönni' na', len gaquê' ca bönni' zijé' zajtê'ê lé'i yag cruz, ati' ni'r huac tē'ê neda'.

³⁵Nu bönni' rui'tsca ladxê'ê yöl-la' na'bán queé', unitiê' lei, san nu bönni' unitiê' yöl-la' na'bán queé' le dē'ê neda' o le dē'ê didza' dxi'a quia', uguel-lê'ê bönni' ni yöl-la' na'bán queé'.

³⁶¿Naru' uzi'tsê' xbey bönni' chqui' utubê' yúgu'tê le dē yödZlyú ni, san unít cuiné'?

³⁷Cutu bi gac unödZjê' bönni' le huöa'ui cuiné'.

³⁸Chqui' zoé' bönni' rutui'nê' neda' len xtídza'a laugac bunách ni nuca'ngac Dios len tun dul-la', lézca' cni neda', Bönni' Nuhuöaquê' Gdu Bunách, utui'da' bönni' na' cati' guídlena' yöl-la' yení' queé' Xuza', dzagquê' neda' gbaz la'y.

9

¹Gudxê' ca' lequé' Jesús, rné':

—Le nactê' rēpa' lbi'ili', nacuá' ni nup cutu lat cati' la'le'ir duná bē'ê luyú ni Dios, gla' lahui yöl-la' uná bē' zxon queé'.

Rdza' ca rna' lahué' Jesús

²Cati' chguc xop dza, Jesús bchê'ê Pedro len Jacobo len Juan, ati' légaczê' yjaquê' tu lu gui'a sib. Ni' bdza' ca rna' lahué' Jesús lauquê' yonnê' na'.

³Gyëp yös yení' lari' nacué' Jesús, guc chguichdau'z. Xzila'dau'z guc, nutu nu ra' lari' yödZlyú ni gac gun chguichdau'z ca guc lari' na'.

⁴Gululu' lauquê' Elías len Moisés, tuí'lenê' Jesús didza'.

⁵Ni'r Pedro gudxê' Jesús:

—Bönni' Usédi, bica' ba rē'u zoaru' ni. Gúntsca'tu' tsonn yu'u lága'dau', tu quiu', yetú queé' Moisés, len yetú queé' Elías.

⁶Cni gnê' Pedro le cutu nöznê' Pedro bi na' rnê', le tádxinê' bönni' uséd queé' Jesús na'.

⁷Ni'r grô' böaj glu'u zzul lequê', len byön chi'i nu rui' didza' lu böaj na', rna:

—Bönni' ni Zxi'na'. Nadxi'ida' Lé'. Gul-zê nagli' Lé'.

⁸La' guluyutê' san cutur nu ta'lé'iné'. Tuzê' Jesús zóalenê' lequê'.

⁹Tsal ni' yu'uquê' nöz, tu'dinnie' gui'a sib na', gna bē'iné' lequê' Jesús nutu nu lē' ca', lē' na' gulalé'iné', cati' ubanrê' lu yöl-la' gut Lé', Bönni' Nuhuöaquê' Gdu Bunách.

¹⁰ Qui lè ni na' gulagúz icjqüè' didza' ni bè'è, ati' la' légaczè' ta'nabi yudxi lza'què' bizxa rè'ni gna didza' na' bè'è: ubané' lu yöl-la' gut.

¹¹ Gulanabnè' Jesús, ta'nè':

—¿Bizx quiè ta'nè' bönni' gdau' usèdi run bayúdx guidè' Elías zi'al ca guidè' Cristo?

¹² Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Le nactè guidè' zi'al Elías len ucu'è yúgu'tè ca ral-la' gac. Na'a, ¿bizx quiè nayúju lu guich lè na' rna run bayúdx saca' qui'è szxöni Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, ati' lucá'n Lè' ca'z bunách?

¹³ Rè'pa' lbi'ilì: Chbidè' Elías, ati' glunè' queè' tsca glè'nnè', tsca nayúju lu guich la'y ca ral-la' gac queè'.

Ruúnè'-bi' Jesús bi'i bönni' yu'u lèbi' bö' xöhui'

¹⁴ Cati' ni' guludxinè' Jesús len bönni' dzagquè' Lè' ga na' nacu'è yezíca'rè' bönni' uséd queè' Jesús, gulalé'inè' nacua' ni' bunách zian, ati' ta'díl-lenè' yugu' bönni' uséd queè' na' didza' bönni' gdau' tu'sèdi.

¹⁵ Cati' gulalé'i Jesús bunách zian na', gulubannè' len jarélu'què' za'què' ga na' zè'è, djödxquè' Lè':

—Padiux.

¹⁶ Ni'r gnabnè' bönni' uséd queè' na' Jesús, rnè':

—¿Bizxa didza' na' rdíl-lenli' lequè'?

¹⁷ Bubi'è didza' bönni' nutsè'è ladj bunách zian na', rnè':

—Bönni' Usèdi, nachè'a-bi' quiu' ni bi'i bönni'dau' quia', yu'u lèbi' bö' xöhui' run ga curnèbi'.

¹⁸ Cati' ryu'u lèbi' bö' xöhui' na', rurix rutúl lèbi' lyu, ati' rbia bdxina' zidi' rú'abi' len rutíl-l láya'bi'. Qui lè ni na' zeaj rdxitbi'. Gnabca'-nè' bönni' uséd quiu' lubijè' bö' xöhui' na', san cutu gulazáqui'nè'.

¹⁹ Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Lbi'ilì, curéjlè'li'. ¿Gáca'xtécz ral-la' sóalena' lbi'ilì? ¿Gáca'xtécz ral-la' gua' glena' queè'li'? Gul-dguá'-bi' quia' ni.

²⁰ Djua'què'-bi' ga na' zoè'. Cati' ble'i Jesús bö' xöhui' na', la' buxiztè lèbi'. Gdzö'bi' lyu, ati' brix butúl lèbi', len gdxia bdxina' zidi' rú'abi'.

²¹ Ni'r gnabnè' xuzbi' bi'i na' Jesús, rnè':

—¿Gaca'x chguc rac cni queè'bi'?

Rnè' xuzbi' na':

—Ni' nactèbi' bi'idau' ré'ibi' cni.

²² Zian lzu r-ru'n lèbi' lu gui' len lu nis quiè gdödi lèbi'. Qui lè ni na', chqui' racu' lati', buechi' ladxì' netu', gáclenu' netu'.

²³ Jesús gudxè' lè':

—Chqui' huac tséjlè'u, yúgu'tè huac chqui' tséjlè'u Dios.

²⁴ La' bè'tè' zidzj didza' xuzbi' bi'i na', rnè':

—Réjlè'a. Guclen neda' quiè tséjlè'ra' Lè'.

²⁵ Cati' blé'inè' Jesús za'c bunách zian, tu'quí tu'tsútsj Lè', buzeynè' ba nadx bö' xöhui', rè' lei:

—Li', bö' xöhui' runu' ga curnè len curyöni bunách, rna bé'ida' li' uruju' lu bi'i ni, len cutur tsu'u lèbi'.

²⁶ Grödxya'a bö' xöhui' na', ati' brix butultsca lèbi' len burujtè, bucá'n bi'i na' ca bi'i natcz. Ca' nac, glui' didza' zian bunách ni', ta'ná:

—Chnatbi'.

²⁷ Ni'r gdel-lè'è na'bi' Jesús, buchisé'-bi' ati' gzuibi' bi'i na'.

²⁸ Ni'r gyaziè' Jesús tu yu'u, ati' la' légaczè' gulanabnè' Lè' bönni' uséd queè', ta'nè':

—¿Bizx quiè cutu guc ubijtu' bö' xöhui' na' netu'?

²⁹ Jesús gudxè' lequè':

—Cutu gac ubijli' ca'z bö' xöhui' cni, san tuz chqui' ulidzli'-nè' Dios len gunli' gubás.

Rguíxjö'è leyúbl' Jesús ca zi'a ludöddè' Lè'

³⁰ Cati' guluzè'è ni' Jesús len bönni' da'què' Lè', guladödè' luyú Galilea. Cutu rè'nnè' Jesús nu gnözi ga na' zoè'

³¹ le rusèdnè' yugu' bönni' uséd queè', rè' lequè':

—Ludödè' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, lu na'què' bönni' ludöddè' neda', san töd gatia', cati' gac tsonn dza ubana'.

³² Cutu gulayéjni'nè' didza' ni rè' lequè', ati' le tádxinè', cutu bi gulanabnè' Lè'.

Nu nac blau

³³ Ni'r guladxiné' yödZ Capernaum Jesús len bönni' da'quë' Lè', len tsal ni' nacu'ë lu yu'u, Jesús gnabné' lequë', rnë':

—¿Bizxa didza' na' rdil-len lza'li' cati' ni' yu'uli' nöZ?

³⁴ Lequë' guluséy rú'aquë', le ta'dil-len lza'quë' didza' la' nöZ ni' núzخالquë' gaquë' bönni' blau.

³⁵ Ni'r grö'ë Jesús len bulidzë' idxínnutë' bönni' uséd queë', rë' lequë':

—Nu rë'ni gac blau ral-la' gac ca tu bönni' cuidi'z lenca' ca ni'a na'li' yúgu'tëli'.

³⁶ Ni'r gdel-lë'ë-bi' tubi' bi'idau' Jesús len buzóë'-bi' gatsj lahui'l ga na' nacu'ë. Ni' runidë'-bi', rë' lequë':

³⁷ —Nu bönni' si' lu në'ë tu bi'idau' cni le náquibi' quia', si' lu në'ë ca' neda', ati' nu bönni' si' lu në'ë neda', clëg neda'z si' lu në'ë, san si' lu në'ë ca' Xuza', nasölë'ë neda'.

Nu curdá'baga' rë'u, raclen rë'u

³⁸ Ni'r Juan gudxë' Jesús:

—Bönni' Usëdi, blé'itu'-në' bönni' rubijë' yugu' bô' xöhui', rugunë' dxin lau'. Gna bé'itu' lë' cutur gunë' ca', le cutu dë'ë rë'u.

³⁹ Ni'r Jesús gudxë' lë':

—Cutu gna bé'ili' lë', le chqui' zoë' bönni' runë' tu yöl-la' huac za' yehua' yubá, rugunë' dxin la' neda', cutu ca' gac gnë' zi'ë quia' bönni' na'.

⁴⁰ Cni nac, nu curdá'baga' rë'u, raclen rë'u nu na'.

⁴¹ Núti'tëz nu gunn queëli' tu xzíga'dau' nis gui'jli' le da'li' neda', Cristo, si'cz le ral-la' si' nu na'.

Zoa banádx queëru' gunru' ga nu gun dul-la'

⁴² Gnë' ca' Jesús:

—Núti'tëz nu gun ga gunbi' dul-la' tubi' bi'idau' cni réjlë'bi' neda', dxi'ar gac nu ugal-la' guich ryëtu yag yeni nu na', len tsajchú'n lë' lu nis zxön.

⁴³ Chqui' tu na'u gun ga gunu' dul-la', bchugu lei. Dxi'ar gac quiu' tsajtsaziu' ga su' gbanu' zoa tuz na'u, clëg zoa chop na'u, ati' tsajtsaziu' lu gui' gabíl, ga ni' cutu ul gui' qui.

⁴⁴ Latj ni' cutu latba' bzuga' yu'ucba' nup tsajcuá' ni', ati' gui' na' cutu ca' ul.

⁴⁵ Lëzca' cni, chqui' tu ni'u gun ga gunu' dul-la', bchugu lei. Dxi'ar gac quiu', tsajtsaziu' ga su' gbanu' zoa tuz ni'u, clëg zoa chop ni'u, ati' tsajtsaziu' lu gui' gabíl, ga ni' cutu ul gui' qui.

⁴⁶ Latj ni' cutu latba' bzuga' yu'ucba' nup tsajcuá' ni', ati' gui' na' cutu ca' ul.

⁴⁷ Lëzca' cni, chqui' tu yöj lau' gun ga gunu' dul-la', gleaj lei. Dxi'ar gac quiu' tsajtsaziu' ga rna bë'ë Dios zoa tuz yöj lau', clëg zoa chop yöj lau', ati' tsajtsaziu' lu gui' gabíl.

⁴⁸ Latj ni' cutu latba' bzuga' yu'ucba' nup tsajcuá' ni', ati' gui' na' cutu ca' ul.

⁴⁹ Ruxi'iru' bëla' zödi', rugál-la'ru' lei ra' gui', cui gac ditj. Lë ni rusëdi rë'u ca luhuóac dxi'a yúgu'të bunách. Lëzca' cni, rë'nnë' Dios gzxi'i zödi' yúgu'të bóa' bëdxdu' tu'zégui'quë'-ba' lu bcugu la'y queë'.

⁵⁰ Dxi'a nac zödi', san chqui' nit yöl-la' sna' qui, ¿nacx úniru' lei sna'? Gul-gác la' lbi'izli' ca zödi' dxi'a, soali' dxi'adau' tuli' len yetuli'.

10

Rusëdnë' Jesús qui nu rulá'yöl-la' nutság na'

¹ Buzë'ë Jesús yödZ Capernaum, gyijë' luyú Judea len gdödë' yetslá'a yegu Jordán zaca' ga rlen gbidz. Ni' guludúb leyúbl ga zoë' bunách zian, ati' leyúbl busëdnë' lequë' ca runczë'.

² Ni'r guladxiné' ga zoë' Jesús bönni' gda' fariseo, të'nnë' lunë' ga bi gnë' Jesús quië gac luquië' Lë'. Gulanabné' Lë', ta'në':

—¿I dë latj bönni' nutság në'ë usanë'-nu ngul queë'?

³ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—¿Bizxa gna bé'inë' lbi'ili' Moisés?

⁴ Gulanë':

—Moisés bë'ë latj bönni' uzujë' lu guich le rna rulá'alenë'-nu, ati' ni'r usanë'-nu ngul queë' na'.

⁵ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Gna bé'inë' lbi'ili' cni Moisés le nac zid icj ládxi'dau'li',

⁶ san cati' gzu lau guta' yödZlyu, bönni' len ngul Dios benë' lequë'.

⁷ Gnë': “Qui lë ni na' uca'në' xuz xnë'ë bönni', tsajsoalenë'-nu ngul queë'

⁸ ati' chopë' ni luhuóaquë' ca tuz bunách.” Qui lë ni na' cutur nacquë' chopë' san tuz chnacquë'.

⁹ Qui lë ni na' ca', nu nac bunách cutu ral-la' ulá'a nup na' chnutsaguë' Dios.

¹⁰ Cati' guluyazië' yu'u, gulanabi yudxë' Jesús bönni' uséd queë' ca nac didza' na' bë'ë.

¹¹ Jesús gudxë' lequë':

—Núti'tëz bönni' ulá'alenë'-nu ngul queë' len utság ná'lenë'-nu ngul yubl, runë' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na' le ruspaguë'ë-nu dul-la' ngul na' gzóalenë'-nu zì'al.

¹² Lëzca' cni chqui' usannu-në' bönni' queënu ngul nutság ná'lennu lë', len si'nu-në' bönni' yubl, runnu ca' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Rulíd ztsahuë'ë-bi' Jesús yugu' bi'idau'

¹³ Ni'r guladxín ga zoë' Jesús bunách djua'gac bi'idau' quegac, të'ni gxoa në'ë lecbi', ati' galazú lauquë' bönni' uséd queë' Jesús ta'díl-l dídza'quë' nup na' djua'gac lecbi'.

¹⁴ Cati' blé'inë' lë ni Jesús, gleyne' len gudxë' lequë':

—Gul-güi'-cbi' latj bi'idau' la'dxinbi' quia'. Cutu uzága'gacli'-bi', le gata' quegac nup nacgac ca bi'idau' ni, latj ga rna bë'ë Dios.

¹⁵ Le nactë rëpa' lbi'ili': Nu cusí' lu në'i le rna bë'ë Dios ca runbi' bi'idau', cutu ca' tsaz ga ni' rna bë'ë.

¹⁶ Ni'r bunidë'-bi' yugu' bi'idau' na' Jesús, bxoá në'ë lecbi' len bulíd ztsahuë'ë-bi'.

Bönni' cuidi' rlé'inë' yöl-la' tsahui'

¹⁷ Cati' bu'ë nöz Jesús, jarélu'ë bidë' bönni', buzechu zxbië' lahuë' Jesús len gnabnë' Lë', rnë':

—Bönni' Usëdi' gdu dxi'a, ¿nacx guna' quië gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu?

¹⁸ Jesús gudxë' lë':

—¿Bizx quië ru'u quia' didza', rnau': "Gdu dxi'a"? Nutu nu bönni' naquë' gdu dxi'a. Tuzë' Dios naquë' gdu dxi'a.

¹⁹ Chnôzcznu' yugu' le gna bë'ë Dios, gnë':

Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Cutu gdöddu' bunách.

Cutu cuanu'.

Cutu gneu' qui lza'u le cunác.

Cutu ucachi' lanu'.

Ben ba la'n xuz xna'u.

²⁰ Bubi'ë didza' bönni' na', rë' Jesús:

—Bönni' Usëdi, yúgu'të lë ni runcza' cati' ni' nactea' bi'idau'.

²¹ Len yöl-la' dxi'i' ladxi' queë', buyúë' lë' Jesús, rnë':

—Tu le ryadzj quiu'. Gyeaj, yjëti' yúgu'të le dë quiu' len bnödzej quegac bunách yechi' lë na' si'u, ati' gata' quiu' yöl-la' tsahui' yehua' yubá. Ni'r huödu' quia', gacu' ca bönni' zijë' zajtë'ë lë'i yag cruz, ati' ta'u neda'.

²² Cati' byönnë' didza' ni, bui'nnë' ati' zhuöjër' rsëbi' ladxë'ë le dëtscá queë' yöl-la' tsahui'.

²³ Ni'r buyúë' Jesús gdu cuitië' len gudxë' yugu' bönni' uséd queë':

—Baníg nac la'yáz ga rna bë'ë Dios nup ta'le'i yöl-la' tsahui'.

²⁴ Gulubannë' bönni' uséd queë' ca nac xtídzë'ë ati' leyúbl Jesús gudxë' lequë':

—Lbi'ili', zxi'na'dau', baníg nac la'yazië' ga rna bë'ë Dios bönni' tu'zxoní ládxi'quë' yöl-la' tsahui' quequë'.

²⁵ Nacr baníg tsazië' ga rna bë'ë Dios nu bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui', ca tödba' böa' lu nag yötsi'.

²⁶ Cati' gulayönnë' didza' ni, gulubántërnë' ca', ta'në' la' légaczë':

—¿Nuzxa caz gac ulá, chqui'nu'?

²⁷ Buyúë' lequë' Jesús, rnë':

—Cutu gac gun lë ni bunách, san huaquë' Dios, le rzáqui'në' Dios yúgu'të.

²⁸ Ni'r Pedro gudxë' Lë':

—Xan, netu' nuca'ntu' yúgu'të len da'tu' Li'.

²⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', nu bönni' uca'në' lidxë', o böchë'ë, o zanë', o xuzë', o xnë'ë, o ngul queë', o yugu' zxi'në', o xyuë', le runë' xchina' o le runë' lban qui didza' dxi'a quia',

³⁰ bönni' ni huazí' queë' yetú gayua'tër ca' dza ni zoaru' na'a, yugu' lidxë', len yugu' böchë'ë, len yugu' zanë', len yugu' xnë'ë, len yugu' zxi'në', len yugu' xyuë', lenca' yugu' le la'bía ládxi'gac lë' bunách, ati' yödzyú zi'a za', gata' yöl-la' na'bán gdu queë'.

³¹ Zian nup nacgac blau na'a, lac cuidi'z ni', ati' nup nacgac cuidi'z na'a, lac blau ni'.

Leyúbl rguixjō'ë Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

³² Cati' ni' yu'uquë' nöz, ta'benë' zjaquë' Jerusalén, nanörë' Jesús lauquë' bönni' uséd queë'. Nanitcnë' len lu yöl-la' radxiz zjáclenë' Lë'. Leyúbl bchë'ë quizi idxinmutë' na' Jesús. Gzu lahuë' ru'ilenë' lequë' didza' ca nac le ral-la' gac queë',

³³ rnë':

—Rl'écizli' rbenru' zijru' Jerusalén ga ni' soa nu udöd neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, lu na'gac bxuz uná bé' len lu na'què' bönni' gdau' tu'sèdi. La'chuguè' quia' gatia', len ludödè' neda' lu na'què' bönni' gza'a.

³⁴ Luti'jè' neda' bönni' na' len lundè' neda' zi'. Luchijè' neda' zxöna'. Ni'r ludödè' neda', san cati' gac tsonn dza ubana' lu yöl-la' gut.

Ta'nabnè' Jesús Jacobo len Juan bi gunè' quequè'

³⁵ Ni'r gulabiguè'è lahuè' Jesús Jacobo len Juan, zxi'nè' Zebedeo, len tè' Lè':

—Bönni' Usèdi, rè'nitu' gunu' queètu' le gnabtu'.

³⁶ Jesús gudxè' lequè':

—¿Bizxa rè'nili' guna' queèli'?

³⁷ Glè' Lè':

—Cati' gdxin dza cö'u ga gna bè'u, ben ga cö'tu' tutu' cuitiu' yubél len yetutu' cuitiu' yögl.

³⁸ Ni'r Jesús gudxè' lequè':

—Cutu nözili' bi rnabli'. ¿Naru' huac si'li' le ral-la' si'a neda', le nac le saca' qui'a? ¿Naru' huac gdil-li' nis ca gdila' neda' nis, gatia'?

³⁹ Gulubi'è didza', ta'nè':

—Huactu'.

Jesús gudxè' lequè':

—Le nactè, le saca' qui'a neda', si'li' ca' lbi'ili', len ca gdila' neda' nis, gdil-li' ca' nis,

⁴⁰ san cutu dè lu na'a cöa' nu cö' cuitia' yubél len nu cö' cuitia' yögl. Dios unödzejè' quequè' bönni' chnupè'è quequè' yugu' latj' na'.

⁴¹ Cati' gulayönnè' didza' ni yechié' bönni' uséd queè' Jesús, lequè' ta'leynè' Jacobo len Juan na'.

⁴² Ni'r bulidzè' lequè' Jesús, rnè':

—Nöziczli' ca tun nup ta'ná be'i yugu' yödz, tu'zeynè' bach bunách, ati' nup nacgac blau ladjquè' ta'ná be'i lza'gac.

⁴³ Cutu gac cni queèli', san nu guè'ni gac zxön ga zoali', ral-la' gun xchinli' yezíca'rli',

⁴⁴ ati' núti'tèzl-li' nu guè'ni gac blau ral-la' gac ca bönni' nada'u queèli' yúgu'téli'.

⁴⁵ Cni ral-la' gunli' le bida' ni neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, clég quiè nu gun xchina', san quiè guna' xchingac bunách len udöda' yöl-la' na'bán quia' le huóá'uída' bunách zian.

Jesús ruínè' Bartimeo, bönni' nachúl lahuè'

⁴⁶ Ni'r guladxiné' yödz Jericó Jesús len bönni' da'què' Lè'. Cati' ni' rurujè' yödz ni Jesús, dzagguè' Lè' bönni' uséd queè' lenca' bunách zian. Ra' nöz ni' rö'è bönni' nachúl lahuè', lè' Bartimeo, zxi'nè' Timeo. Rnabè' nu bi gunnz queè'.

⁴⁷ Cati' byönnè' Bartimeo rdödè' ni' Jesús, bönni' Nazaret, gzu lahuè' ru'è zidz didza', rnè':

—Jesús, zxi'n xsoè' David. Buechi' ladxi' neda'.

⁴⁸ Guladíl-lè' didza' nup ta'död ni', tè'lè':

—Bseyj ru'u.

Ni'r zidzjr bulidzè', rnè':

—Zxi'n xsoè' David. Buechi' ladxi' neda'.

⁴⁹ Ni'r gzè' dxiz Jesús, rbözè', ati' rè' lequè':

—Gul-lidzè'.

Gululidzè' bönni' na' nachúl lahuè', tè' lè':

—Btip ladxu'u. Gyasch. Rulidzè' Li'.

⁵⁰ Ni'r gru'nè' tsla'l lari' naxóa yenè'. La' gyastè' len bidè' ga na' zoè' Jesús.

⁵¹ Gnabnè' lè' Jesús, rnè':

—¿Bizxa rè'nnu' guna' quiu'?

Bubi'è didza' bönni' na' nachúl lahuè', rnè':

—Bönni' Usèdi, rè'nda' gunu' ga huöalj yöj lahua'.

⁵² Jesús gudxè' lè':

—Böaj lidxu'. Chnuhuöacu' le réjlè'u neda'.

La' böaljté yöj lahuè' ati' zéajlenè' Jesús.

11

Ryaziè' Jesús yödz Jerusalén

¹ Guladxiné' Jesús len bönni' da'què' Lè' gal-la' ga dè Jerusalén, ga na' nacuá' yödz Betfagé len yödz Betania, len ga na' dè ca' Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo. Ni'r Jesús bsölè'è chopè' bönni' uséd queè',

² rè' lequè':

—Gul-tséaj lu yödzdau' dë lauru' ni', len cati' tsazli' ni', tsajxáca'li'-ba' ni' tuba' búrrodau' nága'ba', nutu nu rbiani lëba'. Gul-sédx-ba' len gul-ché'-ba' quia' ni.

³ Chqui' nu bi guië lbi'ili' le runli' lë ni, gul-guië nu na': "Xanru' rquinnë'-ba', ati' la' usóla'të'-ba' quiu'."

⁴ Ni'r yjaquë' yajxáca'quë'-ba' búrrodau' na', nága'ba' ga nu ryaz lö'a ga nac ra' nöz, ati' gulasedxë'-ba'.

⁵ Nup nacua' ni' të lequë':

—¿Bizxa ni runli'? ¿Bizx quië rsedxli'-ba' búrrodau' na'?

⁶ Gulubi'ë didza' bönni' uséd queë' Jesús, glë' lequë' ca na' chgudxczë' lequë' Jesús, ati' glui' lequë' latj bunách ni'.

⁷ Ni'r gulachë'ë-ba' búrrodau' na' ga na' zoë' Jesús. Gulaxóë' cúdzu'ba' lari' quequë' ati' Jesús gdxíë'-ba'.

⁸ Zian bönni' nacu'ë ni' gulachiljë' lari' quequë' gap nac la' nöz. Yela'gac bunách ni' gulagu'nsj zin le guluxxóa la' nöz.

⁹ Gulazú lau tuí' zidz didza' nup nanörgac lahuë' Jesús len nup na' za'c cúdzu'lë', ta'në':

—Yöl-la' ba. Dios gun la'yë' Bönni' zë'ë ni, nasölë'ë Lë' Xanru' Dios.

¹⁰ Dios gun la'yë' Bönni' ni z'i'a gna bë'ë, ca na' gna bë'ë xuz xtau'ru' David. Yöl-la' ba Dios.

¹¹ Cni' guc, bdxinë' Jesús Jerusalén, ati' gyazië' lö'a gdau'. Cati' budx buyüë' yúgu'të le nacua' gdu zbi'il ni', burujë' zaca' yödZ Betania le chrdzö', dzagquë' Lë' bönni' uséd queë'.

Jesús rulídZ zì'ë yag higo

¹² Cati' za' reni' yetü dza, ati' tu'rujë' yödZ Betania Jesús len bönni' da'quë' Lë', rdunë' Jesús.

¹³ Zi'tu' blé'inë' tu yag higo dxia xlagui'. Gbiguë'ë ga na' zoa yag na' chqui' utsajxaquë'ë lati' le rbia. Cati' bdxinë' ni' cutu bi yajxaquë'ë le rbia. Xlagui'z dxia le cutu rdxini dza quia.

¹⁴ Ni'r bulidzë' yag na' Jesús, rnë':

—Cutur nu gagu le rbia quiu'.

Gulayönnë' didza' ni bönni' uséd queë'.

Jesús rulatjë' lö'a gdau'

¹⁵ Cati' guladxinë' Jerusalén Jesús len bönni' da'quë' Lë', gyazië' Jesús lö'a gdau' len gzu lahuë' rubijë' ni'l nup tuti' len nup ta'u lö'a gdau'. Brixë' yugu' blag quegac nup tu'tsá' dumí gza'a, lenca' yugu' ga ta'bó' nup tuti' budödau'.

¹⁶ Cutu ca' bë'ë latj nu bi gua', uzóa nöz ga nac lö'a gdau'.

¹⁷ Busëdnë' nup nacua' ni', rnë':

—Nayú lu guich la'y, rna: "Lidxa' si' lei, yu'u ga lulídZ Dios bunách gdutë yödZlyu." Lbi'ili' chnunli' lei ca nac bloj quegac gban.

¹⁸ Cati' gulayönnë' didza' ni yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, gulazú lauquë' ta'zú ta'bó'ë ludóddë' Jesús, san le tádxinë' bunách, cutu bi glunë' queë', le tu'bani yúgu'të bunách ca nac le rusëdnë' Jesús.

¹⁹ Cati' chrdzö' burujë' Jesús lu yödZ na'.

Rbidx yag higo bulídZ zì'ë Jesús

²⁰ Cati' za' reni' yetü dza, guladödë' Jesús len bönni' da'quë' Lë' ga zoa yag higo na' bulidz zì'ë Jesús, len gulalé'inë' lei, chnabídx gdu lui.

²¹ Ni'r yajneyne' Pedro bi guc ati' gudxë' Jesús:

—Bönni' Usëdi, byutsca'. Yag higo ni bulidz zì'u nij, chnabídx.

²² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Gul-tsejlë' Dios.

²³ Le nactë répa' lbi'ili', chqui' nu bönni' guië' gu'adau' ni: "Bcuít ni, yajsóa lu nis xzön", len cugác chop ladxë'ë bönni' na' san gdu ladxë'ë tsejlë'ë gunë' Dios ca na' rnë', ca' gac.

²⁴ Qui lë ni na' répa' lbi'ili': Yúgu'të le gnabli' cati' ulidzli'-në' Dios, gul-tsejlë' chbennë' queëli' Dios lë na' rnabli', ati' gunnë' queëli'.

²⁵ Cati' ni' rulidzli'-në' Dios, chqui' zoa nu rleyli' nu bi ben queëli', gul-nít lau nu na' quië unít lahuë' ca' lbi'ili' ca' nac dul-la' nabága'li', Xuzli' na' zoë' yehua' yubá.

²⁶ Chqui' cu unít lauli' bunách, cutu unít lahuë' lbi'ili' dul-la' nabága'li' Xuzli' zoë' yehua' yubá.

Yöl-la' uná bë' dë lu në'ë Jesús

²⁷ Ni'r yhuójuë' Jerusalén Jesús len bönni' da'quë' Lë'. Cati' ni' rdë' Jesús ga nac nchil gdau', guladxinë' ga zoë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi len bönni' gul tu'zejni'i.

²⁸ Gulanabnë' Jesús, ta'në':

—¿Bizxa yöl-la' uná bë' dë lu na'u runu' yugu' lë ni? ¿Nuzxa caz budöd lu na'u yöl-la' uná bë' gunu' cni'?

²⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Neda' ca' gnabda' lbi'ili' tu didza'. Chqui' ubi'ili' quia' didza', ni'r gyëpa' lbi'ili' bi yöl-la' uná bē' runda' yugu' lē ni.

³⁰ ¿Nuzxa budód lu nē'ē Juan uquilē' bunách nis? ¿Naru' Dios o bunách? Gul-natsca'.

³¹ Gulazú lauquē' tun xtídza'quē' la' légaczē', ta'nē':

—Chqui' gnaru' Dios bsölē'ē lē', guiē' rē'u: “¿Bizx quiē cutu gyéjlē'li' lē'?”

³² ¿Naru' guiétsaru'-nē': “Gulasölē'ē lē' bönni'?”

Cni ta'zá' ládxin'quē' le tádxinē' bunách zian nacuá' ni' le taqui yúgu'tē bunách na' bē'ē didza' uláz queē' Dios Juan na'.

³³ Qui lē ni na' glē' Jesús:

—Cutu nōzitu'.

Ni'r Jesús gudxē' lequē':

—Neda' ca' cutu quíxjöi'da' lbi'ili' bi yöl-la' uná bē' dē lu na'a runda' yugu' lē ni.

12

Runē' lsaqui' Jesús quegac huen dxin cunacgac tshui'

¹ Ni'r gzu lahuē' Jesús ru'lenē' bönni' da'quē' Lē' didza' yugu' le runē' lsaqui', rnē':

—Gzoē' bönni', szxōni bdē'ē lba uva ga nac la' yēl queē'. Glequē' li'aj qui, len gchō'nē' rōga' guiōj ga gsiē' xisi uva na'. Budxiē' tu yu'u gup ga nac xtsa' ga nu uyú la' yēl na'.

² Ni'r budódē' lu na'quē' huen dxin la' yēl queē' na', la'zi'ē gatsj hueaj le nōdzj, ati' gyijē' yōdz zi'tu'.

³ Cati' bdxin dza luchibē' le rbia, bsölē'ē-bi' bi'i huen dxin queē' tsajxi'bi' lu na'quē' huen dxin na' le ral-la' si'ē xanbi' qui le gulabía lba uva na'.

⁴ Ni'r gulaguel-lē'ē-bi' bi'i na' yugu' huen dxin na' len glundē'-bi' zi', ati' gulusölē'ē-bi' ca'zbi'.

⁵ Ni'r bsölē'ē-bi' yetubi' bi'i huen dxin queē' bönni' xan la' yēl na', ati' bi'i ni gululadxē'-bi' guiōj, gululē'ē icjbi'. Glu'ē dö' queēbi'.

⁶ Ni'r bsölē'ē-bi' ca' yetubi' bi'i huen dxin queē' bönni' xan la' yēl na', ati' bi'i ni guludōddē'-bi'. Bsölē'ē-bi' ca' zianrbi' ati' la'cbi' gluncdē'-bi' zi' len yela'cbi' guludōcdē'-bi'.

⁷ Nutur nu nagá'n queē' xan la' yēl na'. Naga'nzbi' bi'i bönni' queē' ati' nadxi'itsquinē'-bi'. Ga yajseytē, bsölē'ē-bi' zxi'nē', rnē': “Lunē' ba la'n zxi'na'.”

⁸ Ni'r gulanē' la' légaczē' bönni' huen dxin na', ta'nē': “Bi'i ni ral-la' gaqui queēbi' la' yēl ni. Gul-dá, gdódiru'-bi' ati' gaqui queēru' la' yēl ni.”

⁹ Qui lē ni na' gulazōnē'-bi' len guludōddē'-bi'. Gularu'nē'-bi' ni' la' yēl qui lba uva na'.

¹⁰ Ni'r gnabnē' bönni' nacu'ē ni' Jesús, rnē':

—¿Nacx gunē' chqui'nu', bönni' xan la' yēl na'? Huidē' len huadōdcde' bönni' huen dxin na', ati' udōdē' lu na'gac bunách yubl la' yēl na'.

¹¹ ¿Naru' cu nulábnili' lē na' nayúj lu guich la'y? Cni rna:

Guiōj na' gularu'nē' bönni' tu'cu'ē zō'ō,

Na'a nac guiōj len, squin zō'ō.

¹² Xanru' Dios benē' ga nac cni

Ati' rubániru' ca nac lē ni rlē'iru'.

¹³ Ni'r gulazú gulabō'ē la'zōnē' Jesús le táquibe'inē' benē' lsaqui' ni ca nac quequē', san tádxinē' bunách zian nacuá' ni' len qui lē ni na' guluca'nē' Lē', zhuōjquē'.

Ca nac le ta'guíxj lazgac bunách

¹⁴ Gdód lē ni yugu' bönni' gdau' uná bē' na' gulasölē'ē ga zoē' Jesús la'quē' bönni' gdau' fariseo len bönni' da'quē' Herodes quiē lunē' ga bi gnē' Jesús quiē gac luquíē' Lē'.

¹⁵ Guladxinē' ga na' zoē' Jesús bönni' ni, len tē' Lē':

—Bönni' Usēdi, nōzitu' ru'u didza' gdu'tē li. Cutu rui' ladxu'u bi ta'náz bunách, le curuyuzu' le tu'lu'z cuingac bunách, san rusēdnu' ca nac le rē'nnē' Dios lun bunách. ¿I runn netu' latj zxba queē' Moisés quíxj laztu' le tu'quíxjē' uláz queē' César? ¿Naru' uguíxjtu' o cutu quíxjtu'?

¹⁶ Ráquibe'inē' Jesús tu'ē didza' lu yöl-la' rguilj ladx' quequē' ati' rē' lequē':

—¿Bizx quiē rubijli' neda' didza'? Gul-djua'tsca' quia' tu dumí rda quiē glé'ida' lei.

¹⁷ Djua'quē' lei ati' gnabnē' lequē' Jesús, rnē':

—¿Nuzxa lahui da' lē'i ni len nuzxa lei ni?

Gulubi'ē didza', ta'nē':

—Queē' César na'.

¹⁸ Ni'r Jesús gudxē' lequē', rnē':

—Gul-nōdzj queē' César le naqui queē' César, ati' queē' Dios le naqui queē' Dios.

Gulubannē' ca nac didza' bubi'ē Jesús.

Ca nac qui yöl-la' rubán lu yöl-la' gut

¹⁸ Ni'r guladxinè! ga zoè! Jesús la'què! bönni' gdau' saduceo. Bönni' ni ta'né! cutu lubán nup chnatgac. Qui lê ni na' glè! Jesús,

¹⁹ ta'né!:

—Bönni' Usèdi, Moisés nuzujè! queètu' lu guich chqui' gatiè! bönni' cuzóa bi'i queè!, ati' uga'nnu ngul queè!, ral-la' utság ná'lenbi'-nu bi'i bóché'è bönni' na' len uzoabi' bi'idau' gacbi' bi'i queèbi' bóchi'bi'.

²⁰ Gulacua'bi' gadxbi' bi'i nac bóchi'cbi'. Bi'i zi'al na' butság ná'lenbi'-nu ngul, ati' gutbi', nutu nu gul-la' bi'idau' queèbi'.

²¹ Bi'i buróp na' butság ná'lenbi'-nu ngul uzéb na', ati' gutbi' ca', nutu nu gul-la' bi'idau' queèbi'. Lèzca' cni guc queèbi' bi'i bunn.

²² Cni guc, gulutság ná'lenbi'-nu yúgu'tèbi', nutu nu gul-la' bi'idau' quecbi'. Ga yajseytè, gutnu ca' ngul na'.

²³ Na'a, cati' lubán nup chnatgac, ¿núzxabli' gáquinu queèbi' ngul na', le gulutság ná'lenbi'-nu igádxte'bi'?

²⁴ Bubi'è didza' Jesús, rè! lequè!:

—Rchíxili' le cunúnbè'li' le nayúj lu guich la'y len cutu nózili' ca' nac yöl-la' huac queè! Dios.

²⁵ Cati' lubán nup chnatgac, cutu ca' lutság na'què!, len cutu la'cuá'lenè'-nu ngul bönni', san lacquè! ca' nacquè! gbaz la'y queè! Dios, nacu'è yehua' yubá.

²⁶ Na'a, ca' nac quegac nup chnatgac chqui' lubán, ¿naru' cu nulábinili' le buzujè! lu guich Moisés? Rui' didza' ca' na' bulidzè! lê! Dios lu yag yótsi'dau' regui, rè! lê: “Neda' naca' Dios queè! Abraham len Dios queè! Isaac, len Dios queè! Jacob.” Le gnè' cni quequè!, nac bè' nabanquè! zal-la' glatiè! z'á!.

²⁷ Dios naquè! Dios quegac nup nabangac, clèg quegac nup natgac tsaz. Szxónitèr rchíxili'.

Le nac blau gna bè'è Dios

²⁸ Bidè' ca' ga zoè! Jesús bönni' gdau' usèdi. Byönnè' ca' na' glu'lenè! Jesús didza' len nözne' dxí'adau' bubì'è didza' Jesús. Qui lê ni na' gnabné! Jesús, rnè!:

—¿Bizxal le gna bè'è Dios nactèr blau ca' yúgu'tè le gna bè'è?

²⁹ Bubi'è didza' Jesús, rè! lê!:

—Le gna bè'è nactèr blau ca' yúgu'tè nac lê na' rna: “Gul-yöni bunách Israel. Xanru' Dios, tuzè! Lê! naquè! Xanru'.

³⁰ Ral-la' gdxì'inu' Xanu' Dios gdu ladxu'u, len lu gdu icj láchxi'da'u len lu gdu yöl-la' rejni'i quiu' len lu gdu yöl-la' huac quiu'.” Lê ni nac le gna bè'è nactèr blau.

³¹ Le gna bè'è nac buróp, tuz ca' nac. Cni rna: “Ral-la' gdxì'inu' lza'u ca' nadxí'i cuinu'.” Cutu ca' zoa yetú le gna bè'è nacr blau ca' chop ni gna bè'è.

³² Ni'r gudxè! Jesús bönni' gdau' usèdi na', rnè!:

—Dxí'adau' gnau', Bönni' Usèdi. Le nacz rnau'. Tuzè! naquè! Dios, len nutur nu zoa nac Dios.

³³ Quiè gdxì'iru'-nè! Dios gdu láchxi'ru', len lu gdu yöl-la' rejni'i queèru' len lu gdu icj láchxi'dau'ru' len lu gdu yöl-la' huac queèru', len quiè gdxì'iru' lza'ru' ca' nadxí'i cuinru', nacr Isaca' ca' yúgu'tè böa' bédxdau' rudódicru'-ba' lu bcugu la'y queè! Dios, lenca' ca' yúgu'tè böa' bédxdau' ruzégui'cru'-ba' lu bcugu na'.

³⁴ Cati' byönnè! Jesús dxí'adau' rubi'è didza' bönni' ni, ni'r gudxè! lê!, rnè!:

—Yelatiz ryadzj quiu' gúnbè'u le rna bè'è Dios.

Nutur nu burugui' bi' gnabi Jesús.

¿Nuzxa zxi'n naquè! Cristo?

³⁵ Cati' ni' rusèdnè! Jesús bunách ga nac nchil gdau', rnè!:

—¿Bizx quiè ta'né! bönni' gdau' usèdi naquè! Cristo zxi'n xsoè! David?

³⁶ Lèczè! David na' bè'è didza', zóalenè! lê! Dios Bö' La'y, gnè!:

Xanru' Dios gudxè! Xana':

“Grö' cuit lê'a yubé!

Cati' gunra' ga luzechu zxibgac Lau'

Nup cuta'le'i Li' dxí'a.”

³⁷ ¿Naru' nactsè! Cristo zxi'n xsoè! David chqui' lèczè! David na' rnè! queè! naquè! Xané?'

Guladzág láchxi'gac didza' ni bunách zian nacuá' ni' tu'zè naggac Lê!.

Jesús ruquiè! bönni' gdau' tu'sèdi

³⁸ Ni' rusèdnè! bönni' da'què! Lê! Jesús, rè! lequè!:

—Gul-gún chi'i cuinli' quequè! bönni' gdau' tu'sèdi. Ta'dzág láchxi'què! ta'dé! ni'l na'l, nácuquè! lari' tunn. Ta'dzág láchxi'què! ca' tu'lídz tsahui' lequè! bunách gap nac lu yè'y.

³⁹ Ta'b'ò'è yugu' latj blau lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bunách lenca' gap tu'dubè' ti'j tahuè'.

⁴⁰ Tu'gú'è lidxcnu ngul uzèb len quiè lulu'z tsahui' cuinquè', xtsey tu'lidzè' Dios. Yugu' b'ónni' ni, gúntscarè' lequè' zxguia' Dios.

Le bunödžnu queè' Dios tu ngul uzèbdau'

⁴¹ Tsal ni' rò'è Jesús nchil gdau' ga zoa gui'n ga ta'gú'u bunách dumí gun, ruyúè' ca tun bunách ta'gú'u dumí lu gui'n. Dumí zian ta'gu'è b'ónni' dè yòl-la' tsahui' quequè'.

⁴² Ni'r bdxinnu ni' ngul yechi' uzèbdau', glu'nu chop dumí lasdau', le záca'gac láti'dau'z.

⁴³ Ni'r bulidzè' yugu' b'ónni' uséd queè' Jesús, rè' lequè':

—Le nactè rèpa' lbi'ili', ngul yechi' uzèbdau' ni glu'rnu ca yúgu'tè nup bi ta'gú'u lu gui'n qui gdau'.

⁴⁴ Ta'gu'è qui le nagá'nz quequè' yúgu'tè b'ónni' ni, san ngul ni, lu yòl-la' yéchi'dau' queènu glu'nu gdu'tè la'z dui tsca le dèz queènu, le ral-la' gáhuinu.

13

Rgúxjö'è Jesús ca zi'a luquindjè' gdau'

¹ Cati' burujè' Jesús nchil gdau', gudxè' Lè' tuè' b'ónni' uséd queè', rnè':

—B'ónni' Usédi, byutsca' nactga yugu' yu'u zxon ni, len nactga yugu' guiöj lè'i zö'ò quegac.

² Bubi'è didza' Jesús, rè' lè':

—Rlè'inu' yugu' yu'u zxon ni, san cutu ca' ugá'n ni guiöj lahui lzè'i, le luquindj leygac bunách.

Le lac bè' cati' zi'a udx qui yödžlyú

³ Ni'r yjaquè' Jesús len b'ónni' da'què' Lè' lu Gui'a Ga Rò'gac Yag Olivo, gui'a na' dè ca dödl ra' gdau'. Cati' chrò'è ni' Jesús, glè' Lè' la' légaczè' Pedro len Jacobo len Juan len Andrés,

⁴ ta'né':

—Gdixjöi' netu' batx lac lè ni. ¿Bizxa gac bè' chzoa lac yúgu'tè lè ni?

⁵ Bubi'è didza' Jesús, rusèdnè' lequè', rnè':

—Gul-gún chi'i cuinli' qui nadxi nu si' ye'i lbi'ili'.

⁶ La'lá' laquè' zian b'ónni' si' laquè' ca lea' neda', la'né' nacque' Cristo. Cni la'z'í yé'inè' bunách zian.

⁷ Ni'r cati' yónili' rac gdil-l ni'l na'l, cutu gádxili'. Yúgu'tè lè ni ral-la' gac, san cutu rdxini dza udx.

⁸ Tu yödž til-len yetú yödž len tu ga nu rna bè' tsajtil-len yetú ga nu rna bè'. Zian latj sa' rrit len gac gbin. Lun rushó bunách. Yugu' lè ni lac le su lau la'zaca' la'gui'i bunách dza ni'.

⁹ Ni'r gul-gún chi'i cuinli', le ludódè' lbi'ili' lu na'què' b'ónni' yúlahui'. La'guinè' lbi'ili' gap tu'dubè' tu'sédè' queè' Dios b'ónni' judio. Gdxinli' laquè' b'ónni' ta'ná bè'è len laquè' b'ónni' ta'ná bè'inè' yödž z'itu'. Lunè' cni queèli' le da'li' neda', san ni' gunli' lna' lau quia' neda'.

¹⁰ Zi'al ca gdxin dza udx, run bayúdx gac lban qui didza' dxi'a quia' laugac bunách gdu'tè yödžlyú.

¹¹ Cati' ni' la'ch'è'è lbi'ili', len ludódè' lbi'ili' lu na'què' b'ónni' yúlahui', cutu güi' ládxi'li' bizxa gnali'. La' dza ni'z Dios gunnè' queèli' didza' güi'li', ati' lè ni gnali'. Cati' ni' güi'li' didza', clèg lbi'izli' na' gnali', san Dios Bò' La'y gnè'.

¹² Ludód la' böchi'gac bunách lu na'què' b'ónni' ludódcdè' lequè'. B'ónni' nacia'bi' bi'i quequè' ludódè' la' zxi'ngaczè' ca', ati' zxi'nquè' na' ludódbi' la' xuz xná'gacczbi' lu na'què' b'ónni' ludódcdè' lequè'.

¹³ Luzóa lbi'ili' tsla' l yúgu'tè bunách le da'li' neda', san nul-li' gua' glenli' lè na' gac ga gdxinr dza udx, ulali'.

¹⁴ Nup tu'láb didza' ni ral-la' la'yejni'i. Buzujè' lu guich Daniel, b'ónni' ni' bè'è didza' uláz queè' Dios, le rna cni: “Tsaz ga cutu ral-la' tsaz tu le xohui' le rusnít.” Dza ni'r ral-la' la'zxdnj nup nacia' luyú Judea, tsjac gap nac gu'adau'.

¹⁵ Nu zoa cju'u dza ni' ral-la' gzxundjtè, len cutu huötj zxan yu'u tsajxi' bi dè qui lu yu'u.

¹⁶ Nu zoa ladj guixi' ral-la' gzxundjtè, len cutu huóaj tsajxi' lari' rxoa yeni.

¹⁷ Bica' bayechi' ngul dza ni' nua'cnu-bi' bi'idau', lenca' ngul tu'gádxinu-bi' bi'idau'.

¹⁸ Gul-lidzè' Dios gnábili'-nè' cugún bayúdx gzxundjli' cati' nac beo' ziaj.

¹⁹ Yugu' dza ni' la'zaca' la'gui'r bunách ca le guc z'atèl cati' zi'a guta' yödžlyú le benè' Dios ga rdxintè na'a dza, ni dza zi'a za'c cutu gac cni.

²⁰ La'naru' cu nunè' Dios ga luhuóac nabábz yugu' dza ni', nutu nu ulá, san le nadxi'inè' nup chgröczè', chnunè' queè' gunè' ga luhuóac nabábz yugu' dza ni'.

²¹ Na'a, chqui' nu guiè lbi'ili': “Gul-yutsca, ni zoè' Cristo”, o gna: “Gul-yutsca, ni zoè'”, cutu ca' tséjlé'li' nu na'.

²² La'lá' lahui zian nup la'zí' ye'i bunách, la'né' nacquè' Cristo len la'né' nacquè' bönni' tu'è didza' uláz queè' Dios. Lului'né' le lac bé' len luné' yugu' yöl-la' huac zxön. Huala'zí' yé'iné' ca' nup gröczé' Dios la'naru' la'záqui'né'.

²³ Ni'r lbi'ili', gul-zóa ban ládx'i'li'. Yúgu'tè chgudxa' lbi'ili' zí'atèl ca gac.

Ca huödè' Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách

²⁴ Gnè' ca' Jesús:

—Yugu' dza ni', tód gac dza na' la'zaca' la'guí'i cni bunách, gchul gbidz len cutu gun yení' beo'.

²⁵ La'guíndj bölj luzxbá len la'zxíz le nala'gac, nacgac blau luzxbá na'.

²⁶ Ni'r la'le'i neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, za' la' böaj luzxbá, napa' yöl-la' huac zxön len yöl-la' yení' quia'.

²⁷ Gsóla'gaca'-né' gbaz la'y quia', lutubè' bunách rö quia' nacué' idáp la'a yödzlyú, ga naguél-la'tè luyú bidx, ga rdxintè ga naguel-la' luzxbá.

²⁸ Gul-tsejni' le rusédi lbi'ili' yag higo. Cati' ta'lén xuzu' né'i huè'ndau' len rubía xlagui' yulu, nözili' chzoa gdxin dza gba.

²⁹ Lëzca' cni, cati' glé'ili' tac lè ni, gnözili' chzoa gdxin dza udx na', len chrdzag lau.

³⁰ Le nactè rëpa' lbi'ili', yúgu'tè lè ni lac zí'atèl ca lat nup nacué' dza na'.

³¹ Huadöd qui luzxbá len qui luyú ni, san xtídza'a gatga tód qui.

³² Cati' gdxin dza ni' o dzó' ni', nutu nu nözi. Cutu nözcnè' gbaz la'y nacué' yehua' yubá, len cutu nözda' neda', Zxi'né' Dios. Tuzè' Dios Xuz nöznè'.

³³ Qui lè ni na', gul-spán ládx'i'li'. Gul-zóa sina' len gul-lidzè' Dios le cutu nözili' bizxa dza gac lè ni.

³⁴ Gac ca rac cati' zijè' zitu' tu bönni'. Cati' chzoa uzé'è lidxè', udödè' lu na'què' huen dxin queè' yugu' le dè queè'. Qui queè'què' gu'è xchinquè' len gna bé'è soa ban ladxi' nu zoa huen chi'i ga nu ryaz.

³⁵ Gul-zóa lbi'ili' ban ladxi' le cutu nözili' batx huödè' xan yu'u, cati' chrdzö', o gatsj lahui' yél, o cati' rbödxba' zxi'n druz, o zildau'.

³⁶ Gul-gún cni, cui duxaquè'è lbi'ili' rasli' chqui' huödè' tu tsalz.

³⁷ Lè ni rëpa' lbi'ili', rëpa' ca' yúgu'tè bunách: Gul-zóa ban ladxi'.

14

Tun xtídza'què' bönni' gdau' la'zönè' Jesús

¹ Yechóp dza ca' gac Lni Pascua cati' tu'spanè' bönni' judío ca benè' Dios, buslé' xuz xtau'què' luyú Egipto, nac lni cati' tahuè' yót xtil cunazí' xnè'i. Ta'zú ta'bó'è bxuz uná bé' len bönni' gdau' tu'sèdi la'zönè' Jesús bagachi'z quiè ludödè' Lè'.

² Ta'nè':

—Cutu gac sönru'-né' dza lni le lun rusbö bunách.

Ngul rgu'nu icjè' Jesús le rla' zxix

³ Zoé' Jesús yödz Betania, lu yu'u lidxè' Simón, bönni' güi'iné' huè' nudzu' ruzöd. Tsal ni' rö'è rahué' Jesús, gyaznu ngul, nua'nu böga'dau' náquini guíöj zaca', yudz le rla' zxix qui yöj susén las gdu, le zaca' szxöni. Bla'anu böga'dau' na' len glu'nu le rla' zxix icjè' Jesús.

⁴ Gulaléylanè' la'què' bönni' nacué'è ni', ta'né' la' légaczè':

—¿Bizx quiè gac ditj le zxix na'?

⁵ La'naru' nu guti' lè na', huazi' qui yelati' ca lazxjru' qui tu iz quiè nu quisi quegac bunách yechi'.

Szxöni gulanè' queënu.

⁶ Ni'r Jesús bé'è didza', rnè':

—Gul-güi'-nu latj. ¿Bizx quiè rnè' zii'li' queënu? Nac dxi'a le bennu quia'.

⁷ Nacué'lentecz lbi'ili' bunách yechi', len bátti'téz guè'nili', huac gunli' dxi'a quequè', san neda' cutu sóatecza' ga zoali'.

⁸ Tsca le gzxáqui'nu bennu ngul ni. Glu'nu neda' le rla' zxix ni, bupa'nu neda' zí'atèl ca ggacha'a yeru ba.

⁹ Le nactè rëpa' lbi'ili', gáti'téz ga gac lban qui didza' dxi'a quia' gdu yödzlyú, soa nu quixjö' ca' lè ni bennu quia' ngul ni. Cni gac quiè nu tsajnéy lënu.

Rzi' lu në'è Judas udödè' Jesús

¹⁰ Ni'r brujè' Judas Iscariote, bönni' nabáblenè' chinnuè' na' da'què' Jesús, gyijjè' ga nacué'è bxuz uná bé' quiè udödè' Jesús lu na'què'.

¹¹ Cati' gulayönnè' xtídze'è Judas na', guludzijnè' ati' gulazí' lu na'què' lu'è lè' dumí. Ni'r gzu lahué' Judas rzu rbó'è udödè' Jesús lu na'què'.

Le ri'j ráguru' ruspanru' ca gutiè' Xanru'

¹² Nac dza rzu lau lni tahuë' yöt xtil cunazi' xnë'i, dza na' tu'döddë'-ba' bö'cu' zxíla'dau' tahuë' Lni Pascua na', cati' tu'spanë' ca benë' Dios buslé' bönni' judío luyú Egipto. Ni'r gulanabné' Jesús bönni' uséd queë', ta'né':

—¿Gazx rë'nnu' tseajtu' tsajpa'tu' le gáguru' xtsó' qui Lni Pascua?

¹³ Ni'r bsölë'ë chopë' bönni' uséd queë' Jesús, rë' lequë':

—Gul-tséaj lu yódz. Ni' huadzagli' tu bönni' nu'ë rö'ò nís. Gul-tséajlenë'.

¹⁴ Ga na' tsazië', gul-guië' xan yu'u na': "Rnë' Bönni' Usëdi: ¿Gazx zoa yu'u ga na' gágulengaca'-në' bönni' uséd quia' xtsó' qui Lni Pascua?"

¹⁵ Ni'r ului'inë' lbi'ili' tu yu'u xzön ga nac buróp cuia ga chnabá'a. Gul-pá' ni' le gáguru'.

¹⁶ Gularujë' bönni' uséd queë' na', guladxiné' lu yódz, ati' yajxáca'quë' yúgu'të ca na' chgudxë' lequë' Jesús. Gulupë'ë ni' le lahuë' qui Lni Pascua.

¹⁷ Cati' chgul, bdxiné' ni' Jesús, dzagquë' Lë' idxínnutë' bönni' uséd queë'.

¹⁸ Tsal ni' rö'quë' tahuë', bë'ë didza' Jesús, rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', zoa nu dzag lbi'ili', nu rágulen neda' tsaxzön, udöd neda' lu na'gac bunách.

¹⁹ Ni'r guluhui'nnë' len gulazú laquë' të' Lë' tu tuë':

—¿Naru' neda'?

Yetúë' ca' gnë':

—¿Naru' neda'?

²⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Nac nu nutsa' ladj chínmul' ni, bönni' na' nun'ë në'ë tsaxzön len na'a lu xziga'.

²¹ Tsija' ga gatia' neda', Bönni' Nuhuóaquë' Gdu Bunách, ca na' nayúj lu guich la'y ca gac quia', san bica' bayechi' bönni' na' udödë' neda' lu na'quë' bönni' ludödë' neda'. Dxi'ar gac queë' bönni' na' la'naru' cu guljë'.

²² Tsal ni' tahuë', gdel-lë'ë yöt xtil Jesús. Gudxë' Dios: "Xclenu'." Buzxuzxjë' lei len bë'ë quequë', rnë':

—Gul-gagu. Lë ni nac gdu ca nayá' nabana'.

²³ Gdel-lë'ë ca' tu xziga'dau' len gudxë' Dios: "Xclenu'." Ni'r bë'ë quequë', ati' glë'jcdë' lei yúgu'të'.

²⁴ Rë' lequë' Jesús:

—Lë ni xchóna' le run tsutsu didza' cub rucá'n tsahui', le núnlenë' bunách Dios. Rön ni glalj ni'a quegac bunách zian.

²⁵ Le nactë rëpa' lbi'ili', cutur gui'ja' xisi uva ga gdxinr dza gui'ja' le cub ga ni' rna bë'ë Dios.

Rnë' Jesús gnë' Pedro cutu nunbë'ë Jesús

²⁶ Gdöd glul-lë' yöl-la' ba, gularujë' zjaquë' Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo.

²⁷ Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Yúgu'tëli' gac chop ládx'i'li', uca'nli' neda' na'a dzò', le nayúj lu guich la'y, rna: "Gdödä'-në' uyú bö'cu' zxíla', ati' láslasba' bö'cu' zxíla' na'."

²⁸ Töd ubana' lu yöl-la' gut, zi'al ca lbi'ili' tsija' luyú Galilea.

²⁹ Ni'r Pedro gudxë' Jesús, rnë':

—Zal-la' lac chop ládx'i'quë', luca'në' Li' yúgu'të', cutu ca' gac chop ladxa'a neda'.

³⁰ Jesús gudxë' lë', rnë':

—Le nactë rëpa' li', la' dzò' niz, zi'a cödxlba' xzi'n druz le buróp lzu, tsonn lzu gnau' cutu núnbë'u neda'.

³¹ Ni'r gneynë' Dios Pedro, rnë':

—Zal-la' gátlentea' Li' tsaxzön, cutu ca' gnia' cutu núnbë'a Li'.

Lézca' cni' gulanë' yúgu'të'.

Jesús rulidzë' Dios la'yël Getsemaní

³² Ni'r guladxiné' la' yël Getsemaní Jesús len bönni' da'quë' Lë', ati' gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-cö' ni, tsal tsija' neda', tsajlidza'-në' Dios.

³³ Bchë'ë Pedro len Jacobo len Juan, ati' gzu lahuë' rdzöbnë' Jesús len rsëbi ladxë'ë.

³⁴ Gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Huatzá' lu yöl-la' rsëbi ladx'i'. Gul-cöz ni len gul-ná' yël.

³⁵ Ni'r gzë'ë Jesús yeláti'dau' len butság lahuë' lyu, bulidzë' Dios. Gnabné' Lë', chqui' huac, ucuitë' queë' le ral-la' saca' qui'ë dza na'.

³⁶ Ni' rulidzë' Dios, rnë':

—Xúza'dau', yúgu'të huac gunu' Li'. Bcuit lë na' ral-la' saca' qui'a, san clëg ca rë'nda' neda', san ca rë'nnu' Li', gunu'.

³⁷ Ni'r böjë' Jesús ga na' nacu'ë bönni' uséd queë', yajxaquë'ë lequë' tasië'. Gudxë' Pedro:

—Simón, ¿rastsu? ¿Naru' cu rubijtsu' yen lau' tu chi'itèz?

³⁸ Gul-ná' yèl len gul-lidzè' Dios, gnábili'-nè' cui gata' latj dulú'u yöl-la' lbi'ili' tu' xòhui'. Le nactè' bõ' nacczli' zoac' sina', san lu yöl-la' bunách queèli' rcuídi'li'.

³⁹ Ni'r zijè' leyúbl Jesús, rulidzè' Dios, len la' tuz ca gnè'.

⁴⁰ Cati' bõjè' leyúbl ga na' nacu'è, yajxaquè'è lequè' tasiè' le dxia bëhcál lauquè'. Cutu nõzcnè' bizxa didza' lubi'è, lè' Lè'.

⁴¹ Cati' bõjè' le bunn lzu ga na' nacu'è, rè' lequè':

—¿Rástsali'? ¿Ruzi'tsa ládxi'li'? Tsca'ti' gaz. Chbdxin dza. Gul-yutsca', Neda', Bönni' Nuhuóaquè' Gdu Bunách, chnadóda' lu na'gac bunách dul-la'.

⁴² Gul-tsás, huajejru'. Gul-yutsca', chzè'è bönni' na' udödè' neda' lu na'gac bunách.

Ta'zönè' Jesús

⁴³ Ni' ru'è didza' ni Jesús, bdxinè' Judas, bönni' nabáblenè' chinnuè' na' da'què' Jesús, ati' zá'clenè' lè' bönni' zian, nua'què' guia tuchi' len yag. Nasóla'què' lequè' yugu'bxuz uná bè' len bönni' gdau' tu'sèdi len bönni' gul tu'zejni'i.

⁴⁴ Judas, bönni' na' rudödè' Jesús lu na'què' chnului'inè' lequè' tu le gac bè' nu nac Jesús, gnè':

—Bönni' na' utság lahua'-nè', Lè' na' Jesús. Gul-sönè' len gul-chè'è. Gul-yutsquè'.

⁴⁵ Cati' bdxinè' ni' Judas, la' gbíga'tè' ga na' zoè' Jesús len gudxè' Lè':

—Bönni' Usèdi, Bönni' Usèdi.

Ni'r butság lahuè' Jesús.

⁴⁶ Ni'r gulazönè' Jesús len gulachè'è Lè' nadzunè'.

⁴⁷ Ni'r tuè' bönni' ni' dè'è Jesús glijè' guia tuchi' len benè'-bi' huè' bi'i huen dxin queè' bxuz blau, bchuguè' guid nagbi'.

⁴⁸ Jesús gudxè' bunách na', rnè':

—¿Narújtsali' nua'li' guia tuchi' len yag quiè sönli' neda', runli' ca runli' rzönli'-nè' gban?

⁴⁹ Yugu' dza gzóalena' lbi'ili' rusédgacda' bunách ga nac nchil gdau' ati' cutu gzxönli' neda', san rac cni quiè utság le nayúj lu guich la'y.

⁵⁰ Ni'r guluca'nè' Jesús yúgu'tè bönni' uséd queè', ta'zxundjè'.

Rzxundjbi' tubi' bi'i ra'bán

⁵¹ Zoabi' ca' ni' bi' ra'bán zajnaubi' Jesús, nuxóaz cuinbi' lari' blaga'. Yugu' bönni' na' nachè'què' Jesús gulazönè'-bi'

⁵² san busanbi' lari' na', xguidzbi' buzxundjbi'.

Rdxinè' Jesús lauquè' bönni' yúlahui' blau

⁵³ Gulachè'è Jesús lahuè' bxuz blau, ati' ni' guludubè' yúgu'tè bxuz uná bè' len bönni' gul tu'zejni'i len bönni' gdau' tu'sèdi.

⁵⁴ Pedro yajnáuè' Jesús zi'tu' zi'tu'z, gyaziè' lö'a lidx bxuz blau na' len grö'lenè' tsaxzön ni'a nè'è bxuz blau na', rutsè'i cuinè' ra' gui'.

⁵⁵ Yugu' bxuz uná bè' len yúgu'tè bönni' yúlahui' blau guluguiljè' tu le luspaguè'è Jesús quiè gac la'chuguè' queè' gatiè' san cutu bi' guludzölnè'.

⁵⁶ Gulanè' queè' Jesús le cunác bönni' zian, san cutu yajlözgac le gulanè' queè'.

⁵⁷ Ni'r gulazuinè' bönni' gulanè' queè' Jesús le cunác, ta'nè':

⁵⁸ —Netu' byönitu' didza' bè'è bönni' ni, gnè': "Uquindja' gdau' ni, lè ni naqui lu ni'a lu na' bunách, ati' tsonn dzaz uchisa' yetú le cunaqui lu ni'a lu na' bunách."

⁵⁹ Ni lè ni, cutu yajlözgac xtídza'què'.

⁶⁰ Ni'r gyasè' bxuz blau na' gatsj lahui'l bunách nacuá' ni', len gnabnè' Jesús, rnè':

—¿Naru' cu rubi'tsu' didza'? ¿Bizxa na' ta'nè' quiu' bönni' ni'?

⁶¹ Jesús, dxiz zoè', cutu bi' didza' rubi'è. Gnabnè' Lè' leyúbl bxuz blau na', rnè':

—¿Naru' nacu' Li' Cristo, Zxi'nè' Dios La'y?

⁶² Bubi'è didza' Jesús, rnè':

—Naca'. Glé'ili' neda', Bönni' Nuhuóaquè' Gdu Bunách, soa' cõ'a cuitiè' yubél Dios napczè' yöl-la' huac cati' ni' huóda' lu böaj luzxbá.

⁶³ Ni'r lu yöl-la' rley queè' bchözè' lari' nacuè' bxuz blau na', rnè':

—¿Nuzzar naquíniru' nu quixjö'?

⁶⁴ Ryóniczli' ruca'nè' Dios ca'z len didza' ru'è. ¿Nacx runi lbi'ili'?

Yúgu'tè' gulachuguè' queè' gatiè'.

⁶⁵ Ni'r gulazú lauquè' la'què' tu'chijè' Jesús zxóna'. Guluseyjè' lahuè' len glundè' Lè' zi', ta'nè':

—Gnè ya'atsca' nuzxa na' bè' Li'.

Gulagapè'è ru'è Jesús bönni' ni'a nè'è bxuz blau.

Rnè Pedro cutu nunbè'è Jesús

⁶⁶ Cati' ni' zoë' Pedro lö'a zxan yu'u, bdxinbi' ga zoë' bi'i ngul huen dxin queë' bxuz blau na'.

⁶⁷ Cati' blé'ibi' Pedro, rö'ë rutsë'i cuinë' ra' gui', buyubi' lè', rnabi':

—Da'u ca' li' Jesús, bönni' Nazaret na'.

⁶⁸ Gdá'baguë'ë Pedro, rnë':

—Cutu núnbë'a-në', len cutu nözda' bizxa na' rnau'.

Burujë' Pedro yajsóë' ga nu ryaz lö'a. Ni'r grödxba' zxi'n druz.

⁶⁹ Buyubi' lè' leyúbl bi'i ngul huen dxin na', len gzu laubi' rëbi' nup nacua' ni':

—Bönni' ni dzaguë' lequë'.

⁷⁰ Leyúbl gdá'baguë'ë Pedro. Yelati' gdzey të Pedro nup nacua' ni', ta'ná:

—Le nactë dzagu' lequë', le nacu' bönni' Galilea. Yöl-la' rui'z quiu' didza' nac bë'u, le tuz ca rnëli'.

⁷¹ Gzu lahuë' Pedro rudxía dö' cuinë', len rneynë' Dios, rnë':

—Cutu ca' núnbë'a-në' bönni' na' rui'li' didza' ca nac queë'.

⁷² La' grödxë'ba' zxi'n druz le buróp lzu. Ni'r yajneynë' Pedro didza' na' bë'ë Jesús, gudxë' lè': “Zi'a cödxlba' zxi'n druz le buróp lzu, tsonn lzu gnau' cutu núnbë'u neda'.” Cati' yajneynë' didza' ni, gzu lahuë' rbödxtsquë'.

15

Rdxinë' Jesús lahuë' Pilato, bönni' rna bë'ë

¹ Ni' nac zildau', glun xtídaz'que' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zejni'i len bönni' gdau' tu'sëdi, len yúgu'të bönni' yúlahui' blau. Ni'r gulachë'ë Jesús náguë'ë len guludödë' Lè' lu në'ë Pilato, bönni' rna bë'ë.

² Pilato gnabnë' Jesús, rnë':

—¿Naru' nacu' Li' Bönni' gna bé'inë' bunách judío?

Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Ca nac rnau'.

³ Zian le guluquíë' Jesús bxuz uná bë'.

⁴ Ni'r gnabnë' Lè' leyúbl Pilato, rnë':

—¿Naru' cu rubi'tsu' didza'? Bzëtsca' nagu' cáti'ga zian le ta'né' quiu'.

⁵ Cutu bi didza' bubí'ë Jesús. Ca' guc, bubannë' Pilato.

Ta'chuguë' queë' Jesús gatië'

⁶ Dë tu le runë' Pilato cati' rac lni na', rusanë' quegac bunách tu bönni' nadzunë' lidz guía, nútí'tëz nu ta'náb.

⁷ Nadzunë' lidz guía bönni' lè' Barrabás, ati' dzaguë' lè' yela'quë' lzë'ë, bönni' guludödcde' bunách cati' guladá'baguë'ë yúlahui'.

⁸ Cati' guladxín ni' bunách zian, gulazú lauquë' ta'nabë' lahuë' Pilato gunë' quequë' ca runczë'.

⁹ Bubi'ë didza' Pilato, rnë':

—¿I ré'nili' usana'-në' queë'li' Bönni' Gna Bé'inë' Bunách Judío?

¹⁰ Cni gnë' Pilato le ráquibe'inë' guludödë' Jesús lu në'ë bxuz uná bë' le tu'zxé'inë' Lè'.

¹¹ Gulagu'ë xla ládxigac bunách zian na' bxuz uná bë' na', quië la'nabë' lahuë' Pilato usanë' lu na'quë' Barrabás.

¹² Ni'r gnabnë' lequë' leyúbl Pilato, rnë':

—¿Bizxa ré'nili' guna' queë' bönni' na' rui'li' lè', Bönni' Gna Bé'inë' Bunách Judío?

¹³ Glu'ë zidz didza', ta'né':

—Bdë'ë lè'i yag cruz.

¹⁴ Gnabnë' lequë' Pilato, rnë':

—¿Bizxa caz dö' nu'ë'?

Leyúbl tu'ë zidz didza', ta'né':

—Bdë'ë lè'i yag cruz.

¹⁵ Le gu'nnë' Pilato gunë' ga la'dzág ládxigac bunách zian na', busanë' lu na'quë' Barrabás. Ni'r gna bé'inë' nu quin Jesús, ati' budödë' Lè' lu na'quë' bönni' ludë'ë Lè' lè'i yag cruz.

¹⁶ Ni'r gulachë'ë Jesús lö'a yúlahui' bönni' rjaquë' gdil-l, ati' ni' gulutubë' lza'quë'.

¹⁷ Gulugacuë' Jesús lari' xna, len glunë' tu bregui' xzuza' në'i yötsi', guludxíë' icjë'.

¹⁸ Ni'r gulazú lauquë' tu'lidzë' Jesús, ta'né':

—Yöl-la' ba li', rna bé'inu' bunách judío.

¹⁹ Gulaguinë' gui icjë' len guluchijë' Lè' zxóna'. Guluzechu zxi'buquë' lahuë', len lu yöl-la' rutíj glunë' Lè' ba la'n.

²⁰ Cati' budx gulutitjè' Lè', gulugúè' lari' xna na' nacuè' ati' gulugacuè' Lè' lari' queëczè'. Ni'r gulachè'è Lè' ni'l yúlahui' na' quiè tsajda'què' Lè' lè'i yag cruz.

Tu'dè'è Jesús lè'i yag cruz

²¹ Glunè' ga gu'è yag cruz queè' Jesús bõnni' Cirene, rdödžè' ni' zuzè'è ladj guixi'. Lè' Simón, len naquè' xuzcbi' Alejandro len Rufo.

²² Gulachè'è Jesús latj nazi' lei Gólgota, tu didza' hebreo le rna lu didza' xidza', Latj Qui Böga' Icjru'.

²³ Glu'è le gui'jè' Jesús xisi uva nutsi'i nör sla' qui mirra, san Lè' cutu gu'è.

²⁴ Ni'r guludè'è Lè' lè'i yag cruz, ati' gulaguisiè' lari' nacuè' Jesús, gulazi' qui queëquè' bõnni' na' rjaquè' gdil-l. Gulubijè' le gac bè' quiè la'nöznè' bizxal gdel-la' qui queëquè'.

²⁵ Nac gdu xsil cati' guludè'è Lè' lè'i yag cruz.

²⁶ Didza' na' guluzóè' lè'i yag cruz icjlè' Jesús ca nac le tu'quiè' Lè' rna cni: "Bõnni' Rna Bé'inè' Bunách Judío."

²⁷ Tsaxxõn guludá'lenè' Jesús lè'igac yag cruz chopè' gban, tuè' cuít lè'è yubél len yetuè' cuít lè'è yögl.

²⁸ Cni guc, butság lè na' nayúj lu guich la'y, rna: "Gbáblenè' bõnni' tua'dò'."

²⁹ Bõnni' ta'dödè' ni' tu'lidz zi'è Jesús, tu'tá icjquè', ta'nè':

—Ja! ¿Naru' uquindjtsu' gdau' queè' Dios ati' tsonn dzaz uchistsu' lei?

³⁰ Buslá cuinu' na'a len bõtj lè'i yag cruz na'.

³¹ Lèzca' cni tu'titjè' Lè' yugu' bxuz uná bè' len bõnni' gdau' tu'sèdi, tè lza'què' tuè' yetuè':

—Bunách yubl buslé', san cutu gac uslá cuinè'.

³² Ta'nè' ca':

—Ja! ¿Nactsu' Cristo, Bõnni' Gna Bé'inè' Bunách Israel? Bõtjtsca' na'a lè'i yag cruz quiè glé'itu' ati' tséjlè'tu' Li'.

Gululidz zi'è ca' Lè' bõnni' na' da'què' tsaxxõn len Lè' lè'igac yag cruz.

Le guc cati' gutiè' Jesús

³³ Cati' bdxin gdu huagbídž, bchul gdu'tè yödzlyú, guc cni ga bdxintè gdu rdöd xhuö.

³⁴ Gdu rdöd xhuö na' bè'è zidž didza' Jesús, rnè':

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?

Didza' hebreo ni rna lu didza' xidza': "Dios quia', Dios quia', ¿bizx quiè nubj ladxu'u neda'?"

³⁵ Gulayõnnè' didza' ni bõnni' nacu'è ni', ati' ta'nè':

—Gul-zètsca' nagli'. Elías rulidžè'.

³⁶ Ni'r gxíti'è bõnni' nutsè'è ladjquè', buxúpinè' nup zi tu le blul ri'j nis. Budè'è lei lahui gui len bè'è le xupè' Jesús, rnè':

—Cõztsca'ru', uyuru' chqui' huidè' Elías uzõtjè' Lè'.

³⁷ Grõdxyè'è zidž Jesús, guttè'.

³⁸ Brõza' lari' yödx nal-la' lu gdau', bruj chopl, gdel-la' icjl burujtè zxanil.

³⁹ Bõnni' na' nacu'è lu nè'è bõnni' rjaquè' gdil-l zuinè' lahuè' Jesús, blé'inè' ca na' guc grõdxyè'è Jesús, guttè', ati' gnè':

—Le nactè bõnni' ni guquè' Zxi'nè' Dios.

⁴⁰ Nacua'nu ca' ni' ngul, zi'tu'z tu'yunu. Nútsa'cnu ladjcnu María Magdalena len Salomé len María, xna'cbi' Jacobo cuidi' len José.

⁴¹ Ngul ni yjáclennu Jesús cati' ni' gdè' luyú Galilea, gláclennu Lè', gulagu'nu le glahuè'. Nacua'nu ca' ni' yela'cnu ngul zian gulazá'clennu Lè' lu yödz Jerusalén.

Ta'gu'è Jesús yeru ba

⁴² Chza' ral len nac dza tu'pè'è, dza zi'a gdxin dza la'y quequè' bõnni' judío.

⁴³ Qui lè ni na' bidè' José, bõnni' yödz Arimatea, naquè' bõnni' blau ladjquè' bõnni' yúlahui' blau, len rbözè' ca' dza gna bè'è Dios. Gdu ladxè'è gyaziè' ga na' zoè' Pilato len gnabnè' lè' gu'è lè' latj u'è Jesús.

⁴⁴ Bubannè' Pilato le gnè' chgutiè' Jesús, ati' bulidžè' bõnni' na' nacu'è lu nè'è bõnni' rjaquè' gdil-l quiè gnabnè' lè' chqui' chnatiè' Jesús.

⁴⁵ Cati' byõnnè' ca na' gnè' bõnni' na' nacu'è lu nè'è bõnni' rjaquè' gdil-l, bè'è José latj u'è Jesús.

⁴⁶ Ni'r José na' gu'uè' lari' záqui'tsqi, ati' buzõtjè' Jesús lè'i yag cruz len buchõlinè' Lè' lari' záqui'tsqi na'. Ni'r glu'è Lè' yeru ba nadj lè'i gui'a guiój. Budè'è tu guiój blag zxon ga nu ryaz ba na'.

⁴⁷ Tu'yunu ga na' rgu'è Jesús María Magdalena len María, xnè'è José.

16

Rubanë' Jesús lu yöl-la' gut

¹ Cati' chnadöd dza la'y quegac bunách judío le nac dza sábadu, ta'zi'nu yugu' le rla' zxix quië tsajlu'cnu Jesús María Magdalena, len Salomé, len María, xnë'è Jacobo.

² Ni' nac zildau' dza domingo, yjacnu ra' yeru ba queë'. Guladxinnu ni' cati' zi'a blen gbidz.

³ Të lza'cnu:

—¿Nuzxa cuatsa queëru' guiöj na' da' ga nu ryaz ba queë'?

⁴ Cati' guladxinnu ni', guluyunu len gualalé'inu chnadúa guiöj na', ati' guiöj zxön nac.

⁵ Gulayu'nu yeru ba lë'i gui'a guiöj na', ati' ni' gualalé'inu-bi' tubi' bi'i bönni' ra'bán, nachi' gbaz la'y queë' Dios. Rö'bi' tsla'a yubél lu yeru ba na', nácubi' lari' tunn chguichdau'z. Gládxitsquinu.

⁶ Ni'r gudxbi' lecnu bi'i na', rnabi':

—Cutur gádxili'. Ruguilji' Jesús, bönni' Nazaret, Nu na' gda' lë'i yag cruz. Chbubanë'. Cutu zoë' ni. Gul-yú ga ni gulagu'ë Lë'.

⁷ Gul-tséaj na'a, gul-tsajtxjöi' ca' yugu' bönni' uséd queë' lenca' Pedro, guiëli' lequë': "Tsjjé' Jesús zi'al ca lbi'ili' luyú Galilea. Ni' ulé'ili'-në' ca na' chgudxczë' lbi'ili'."

⁸ Ni'r gularujnu ni', guluzxundjnu ra' yeru ba na' le ta'zxiznu lu yöl-la' radxi rdzöbi quecnu. Nutu nu glënu ca' le tádxinu.

Rulu' lahuë' Jesús launu María Magdalena

⁹ Cati' bubanë' Jesús zildau' dza domingo na', bului' lahuë' zi'al launu María Magdalena, ngul na' bubijé' gadx bö' xöhui' gulayú'u lënu.

¹⁰ Gyeajnu yajtxjöi'nu nup na' guladalén Jesús. Nup ni ta'sëbi ládxi'gac len ta'bödx.

¹¹ Cati' gulayönnë' didza' rui'nu, zoë' nabanë' Jesús ati' blé'icnu Lë', cutu gulayejlë'ë lënu.

Ta'lé'inë' Jesús chopë' bönni' uséd queë'

¹² Gdöd na', nadzá'l bului' lahuë' Jesús lauquë' chopë' bönni' uséd queë' yu'uquë' nöz, zjaquë' ga nac ladj guixi'.

¹³ Ni'r yjaquë', yajtxjöi'cnë' yezíca'rë', ati' ni xtídza'quë' cutu gulayejlë'ë.

Le rgu'ë Jesús lu na'quë' bönni' gbaz queë'

¹⁴ Ga yajseytë, bului' lahuë' Jesús lauquë' idxineajtë' tsal ni' rö'quë' tahuë', ati' gdil-lë' lequë' le cutu ta'yejlë'ë Lë' len le nac zid icj ládxi'dau'quë', cutu gulayejlë'ë xtídza'gac nup na' gulalé'i Lë' nubanë'.

¹⁵ Ni'r gudxë' lequë', rnë':

—Gul-tséaj gdu yödzyú tsjenli' lban qui didza' dxi'a laugac yúgu'të bunách.

¹⁶ Nu tsejlë' neda' len gdil nis, ulá nu na', san nu cutu tsejlë', grugu qui, gat nu na'.

¹⁷ Le lac bë' ni lunë' bönni' la'yejlë'ë neda'. Lugunë' dxin la' neda', lubijë' bö' xöhui' yu'ugac bunách len lu'ë didza' yubl.

¹⁸ Chqui' la'zönë'-ba' bël lu na'quë', o chqui' li'jé' le nachë' yöl-la' gut, cutu bi gun quequë'. La'xóa në'ë nup te'i, ati' luhuöactë.

Ruhuëpë' yehua' yubá Jesús

¹⁹ Cati' budx bë'lenë' lequë' didza' ni Xanru', buchisë' Lë' Dios yehua' yubá ga ni' grö'ë cuitië' yubél Dios.

²⁰ Gularujë' lequë', rjenquë' lban yúgu'të yödz. Gúclenë' lequë' Xanru', benë' ga glunë' le nacga bë' nac gdu'të li didza' tu'ë. Ca' nac.

DIDZA' DXI'A BUZUJĚ' LU GUICH SAN LUCAS

Didza' rgu'ë San Lucas lu në'ë Teófilo

¹ Zian nup chglun bayúdx luzúj lu guich, gaz lu dzö' yugu' le naccz, le guc ga zoaru',
² catëz na' gululu'i rë'u nup ni' dza ni'të gulale'i lei, len guluzë didza' qui.

³ Runi neda' nac dxi'a uzuja' quiu' lu guich, gaz lu dzö' yugu' lë ni, Teófilo, bönni' tsähui'dau', le chbuguilja' gazxj ga rë' ca nac yúgu'të lë na' guc dza ni'të.

⁴ Ruzuja' quiu' lu guich ni quië gnöznu' nac gdu'të li lë na' chnazëdu'.

Rulu'ë gbaz la'y queë' Dios ca zi'a galjĚ' Juan, bönni' uquilë' bunách nis

⁵ Dza ni'të cati' gna bë'ë luyú Judea Herodes, ni' zoë' bxuz lë' Zacarías. Nabáblenë' cö' bxuz, nazí' lei Cö' Queë' Abías. Nacnu ca' zxi'n xsoë' Aarón, bönni' guquë' bxuz blau zi'al, Elisabet, ngul queë' Zacarías na'.

⁶ Nacquë' tsähui' lahuë' Dios Zacarías len Elisabet, len gdu ládxi'quë' tunë' ca rna xtudzë'ë Dios len le rna bë' zxbá queë'. Cni guc, nutu nu guc bi gnë quequë'.

⁷ Nutu nu zoa bi'i quequë', le nacnu ngul huödx Elisabet, ati' chnagulquë' groptë'.

⁸ Bdxin dza gul-la' uláz qui cö' na' nabáblenë' Zacarías lunë' dxin lahuë' Dios, lu yöl-la' bxuz quequë'.

⁹ Ca nalëbcnë' tunë' bxuz, gul-la' uláz queë' Zacarías gyazië' lu latj la'y qui gdau' quië uzëgui'ë yal lahuë' Xanru' Dios.

¹⁰ Tsal ni' ruzëgui'ë yal Zacarías na', gulacua' ni' yúgu'të bunách, tu'lídZ Dios.

¹¹ La' na'z buluí' lahuë' gbaz la'y queë' Xanru' ga zoë' Zacarías na', zuinë' tsala' yubël bcugu la'y ga na' regui yal.

¹² Cati' blé'inë' gbaz la'y na' Zacarías, grö'ë baguí' len gudxi bdzöbnë'.

¹³ Ni'r gudxë' lë' gbaz la'y na', gnë':

—Zacarías, cutu gádxinu', le chbyönnë' Dios le rnabu' lahuë', ati' uzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau' Elisabet, ngul quiu', ati' gu'u labi' Juan.

¹⁴ Gata' quiu' le uzi'u xbey len udzijnu', ati' zian nup ludzijl ládxi'gac le guljbi' bi'idau' na',

¹⁵ le gáctscabi' zxön lahuë' Dios. Cutu gui'jbi' xisi uva len clëg tu le rsudxi bunách, ati' gdu sóalenë'-bi' Dios Bö' La'y cati' su lau zi'a galjbi'.

¹⁶ Gunë' Juan ni ga luhuöác queë' Xanru' zian bunách Israel.

¹⁷ Nörë' Lë' ca Xanru', ati' la'cua'len lë' Bö' na' len yöl-la' huac na' gulacua'len Elías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios. Cni gunë' quië unë' tuz nup nacgac xuz len zxi'nquë', len uzëjni'në' nup ta'dá'baga' quië lacquë' tsähui', len ucözë' bunách lacquë' sina' la'zi' lu na'quë' Xanru'.

¹⁸ Gnabnë' gbaz la'y na' Zacarías, rnë':

—¿Bizxa gac bë' quië gnözda' lac lë ni? Chnagula' neda' len chnagulnu ca' ngul quia'.

¹⁹ Bubi'ë didza' gbaz la'y na', rnë':

—Neda' lea' Gabriel. Runa' dxin lahuë' Dios. Lëczë' bsölë'ë neda' güi'lena' li' didza', len qui'xjöi'da' li' didza' dxi'a ni.

²⁰ Na'a, le cutu gyëjlë'u xtudz'a, gcödz'u len cutur gac gneu' cati' gacr lë ni. Yúgu'të lë ni udxín cati' gdxin dza qui.

²¹ Tsal ni' tac lë ni, nacua' ni' bunách, ta'bözë' Zacarías, ati' tu'bannë' le rdzeynë' xtsey ga na' zoë' lu latj la'y.

²² Cati' burujë' Zacarías, cutu guc güi'lenë' lequë' didza', ati' gláquibe'inë' blé'inë' tu le buluí'inë' lë' Dios lu latj la'y. Bulá' buluí'zë' Zacarías, buzëjni'në' lequë', le curác gnë'.

²³ Cati' bza'a yugu' dza na' ral-la' gunë' dxin lahuë' Dios Zacarías, ni'r böjë' lidxë'.

²⁴ Gdöd yugu' dza na' bia'nu-bi' lë'nu bi'idau' Elisabet, ngul queë' Zacarías na', ati' gdu gayu' beo' buga'nznu yu'u. Gza' ládxi'nu,

²⁵ rnanu:

—Cni runë' quia' Xanru'. Ruzá' ladxë'ë quia' bi'idau', len runë' ga cutur utui'da' laugac bunách.

Rgu'xjö'ë gbaz la'y ca zi'a galjbi' JesúS

²⁶ Cati' chguc xop beo', buluí' lahuë' gbaz la'y na', le bsölë'ë lëczë' Gabriel Dios, tsijë' Nazaret, tu yödZ luyú Galilea.

²⁷ Dios bsölë'ë lë' ni' tsajyüë'-bi' tubi' bi'i ngul ra'bandau' lëbi' María. Chnazí' lu na'bi' María utság ná'lenbi'-në' bönni' lë' José. Naquë' José zxi'n xsoë' David, bönni' gna bé'inë' bunách Israel.

²⁸ Cati' gyazië' Gabriel na' ga zoabi' María, gudxë'-bi':

—Padiux. Dios ruzá' ladxë'ë quiu'. Zóalenë' li' Xanru' Dios. Lëczë' benë' ga nacru' li' bica' ba ca yúgu'të ngul.

²⁹ Cati' blé'ibi' gbaz la'y na' María, grô'bi' bagu'i ni'a qui didza' na' bè'ë, len rubani ládi'bi' naxc rna didza' na' bulidzë'-bi' gbaz la'y na'.

³⁰ Ni'r gudxë'-bi' gbaz la'y na', rnë':

—María, cutu gádxinu', le chbdél-li'nu' le ruzá' ladxë'ë quiu' Dios.

³¹ Na'a, tsu'ubi' lë'u tubi' bi'idau', ati' uzú'-bi' tubi' bi'i bönni'dau', ati' gu'u labi' Jesús.

³² Jesús ni gáctërë' blau, len si' Lë' Zxi'në' Dios, Nu nactër blau. Xanru' Dios gunë' ga gna bè'ë ca na' gna bè'ë David, xuz gul gdöd queë'.

³³ Jesús na' gna bé'itecznë' bunách Israel, ati' le gna bè'ë Lë' gatga udx qui.

³⁴ Ni'r gnábibi' gbaz la'y na' María, rnabi':

—¿Nacxzc gac lë ni, le cutu zóalena' bönni'?

³⁵ Bubi'ë didza' gbaz la'y na', rë'-bi':

—Gdxinë' ga zu' Dios Bô' La'y, ati' soalen li' yöl-la' huac queë' Dios, Nu nactër blau, le gac ga zu' ca tu xzul rgu'u böaj. Qui lë ni na' bi'i bönni'dau' na' ral-la' galjbi', tsu'ubi' lu në'ë Dios, ati' si' labi' Zxi'në' Dios.

³⁶ Yetú ca', Elisabet, ngul di'a dza quiu', chnua'nu-bi' ca' lë'nu tubi' bi'i bönni'dau' zal-la' chnagulnu. Gulanë' queënu: “Nacnu ngul huödx”, san chzeaj xop beo' nua'nu-bi' lë'nu bi'idau' na'.

³⁷ Cutu bi' zoa le cusáqui'në' Dios.

³⁸ Ni'r María gnabi':

—Ni zoa'. Tsaz naca' huen dxin queë' Xanru'. Gac quia' ca na' chgnau'.

Ni'r la' buza'të' gbaz la'y na' ga zoabi' María.

María zajyubi'-nu Elisabet

³⁹ La' dza ni'z gyu'ubi' nöz María, ati' jarélu'bi' gyeajbi' ga nac gu'i'adau', bdxinbi' tu yödz luyú Judea.

⁴⁰ Ni' gyazbi' lidxë' Zacarías len gudxbi'-nu Elisabet:

—Padiux.

⁴¹ Cati' byöninu Elisabet didza' na' bè'bi' María, la' butatë cuinbi' bi'i huë'ndau' na' yu'ubi' lë'nu, ati' dusóalenë'-nu Dios Bô' La'y.

⁴² Ni'r bë'nu zidz didza' Elizabet, rnanu:

—Chnunë' Dios ga nacru' li' bica' ba ca yúgu'të ngul len chnunë' ca' ga nacbi' bica' ba bi'idau' na' yu'ubi' lë'u.

⁴³ ¿Núzxadë neda', za'nu quia' xnë'ë Xana'?

⁴⁴ Cati' byönda' didza' bë'u, bulidzu' neda', lu yöl-la' rudziji queëbi' la' butatë cuinbi' bi'i huë'ndau' ni yu'ubi' lë'a.

⁴⁵ Bica' bau' li' le gyéjlë'u xtidzë'ë gbaz la'y, ati' udxíncz lë na' gudxë' li' uláz queë' Xanru'.

⁴⁶ Ni'r gnabi' María:

“Gdu ladxá'a runa' Xanru' zxön,

⁴⁷ Len rudziji ládi'lëna'-në' Dios, Nu ruslá neda'.

⁴⁸ Dioscz buzá' ladxë'ë quia' neda'.

Yu'a lu në'ë, tsaz naca' huen dxin queë'.

Na'a su lau, ca nac quia' la'ná:

'Bica' ba ngul na'.

⁴⁹ Zxöntër nac le benë' quia' Dios uná bë'.

La'y nac lë'.

⁵⁰ Lë' ruhuechi' ládi'teczë' bunách tadxi Lë'

Na'a dza len dza zi'a za'c.

⁵¹ Yugu' yöl-la' huac zxön chbenë' Lë'.

Buzötjé' nup glun zxön yöl-la' rejni'i quegac.

⁵² Bugúé' yöl-la' uná bë' quegac nup glac blau,

Len benë' ga glac blau nup glac nöx ládi'.

⁵³ Benë' ga galuhuöjl guladze'i nup guladún,

Len buca'në' ca'z nup gulale'i yöl-la' tsahui'.

⁵⁴ Güclenë' bunách Israel, nup na' tun xchinë',

Le yajneynë' lequë' len buechi' ladxë'ë lequë'.

⁵⁵ Benë' ca gzxi' lu në'ë gunë' quequë' xuz xtau'ru'

Lenca' queë' Abraham len quegac zxi'n xsoë'.”

⁵⁶ Bugá'nlenbi'-nu Elisabet María gdu ca tsonn beo', ati' gdöd ni' böajbi' lidxbi'.

Le guc cati' guljé' Juan, bönni' buquilë' bunách nis

⁵⁷ Cati' bdxin dza ral-la' soabi' bi'idau' queënu Elisabet, buzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau'.
⁵⁸ Gulayöni dzag yu'u queënu len yugu' di'a dza queënu ca na' gac, buechi' ladxë'ë-nu Dios, ati' guludzjilen lënu.

⁵⁹ Cati' chguc xunu' dza zoabi' bi'idau' na', guladxinë' di'a dza queënu quië la'chuguë' lu xpëla'bi' bi'i bönni'dau' na' lë na' gac bë' náquibi' queë' Dios, ati' t'ënnë' lu'ë labi' Zacarías ca na' lë' xuzbi'.

⁶⁰ Ni'r bubu'inu didza' Elisabet, xna'bi', rnanu:

—Cutu. Juan si' labi'.

⁶¹ Gulanabnë'-nu, ta'në':

—¿Bizx queë? Nutu nu di'a dza quiu' lë' Juan.

⁶² Ni'r gululá' gulului'znë', gulanabnë' xuzbi' naxc rë'nnë' gu'ë labi'.

⁶³ Gnabë' tu blagdau' Zacarías na', ati' buzujë' lahu' cni: “Juan lë'bi'.” Gulubannë' yúgu'të'.

⁶⁴ La' ni'z böljtë' ru'ë Zacarías na' len buguitjtë' ladxë'ë, ati' bë'ë didza' le glu'ë Dios yöl-la' ba.

⁶⁵ Ni'r gládxinë' len gulubannë' yúgu'të' dzag yu'u quequë', ati' yúgu'të' yödzdau' nacuá' lu gu'adau' luyú Judea, gzë didza' ca gac lë ni.

⁶⁶ Gulazá' ládxi'gac yúgu'të' nup gulayöni ca na' gac, ta'ná:

—¿Naxcxc gachi' bi'i bönni'dau' ni? Le nactë zóalenë'-bi' Xanru'.

Didza' bë'ë Zacarías uláz queë' Dios

⁶⁷ Ni'r dusóalenë' Zacarías, xuzbi' Juan, Dios Bö' La'y, ati' bë'ë didza' uláz queë' Dios, rnë':

⁶⁸ “Yöl-la' ba Dios, Xangac bunách Israel

Le duyüë' rë'u, bunách queë', len böa'ue' rë'u.

⁶⁹ Bsölë'ë queëru' Nu uslá rë'u,

Len yöl-la' huac zxon qui,

Nu na' gulj ladj zxi'n xsoë' David,

Huen dxin queë' Dios.

⁷⁰ Dza ni'të' gzxi' lu në'ë gunë' cni,

Nac ca na' gnë' lu ru'aque' bönni' glu'ë didza' uláz queë'.

⁷¹ Gzxi' lu në'ë uslé' rë'u

Lu na'gac nup ta'léy rë'u

Lenca' lu na'gac nup cuta'le'i rë'u dxi'a.

⁷² Gzxi' lu në'ë huechi' ladxë'ë xuz xtau'ru'

Len tsajneynë' le gzxi' lu në'ë le nac la'y.

⁷³ Lë ni benë' tsutsu xtidzë'ë gzxi' lu në'ë,

Le gunë' queë' Abraham, xuzru' gul gdöd,

Le nac tu le ral-la' gunë' queëru' rë'u.

⁷⁴ Gzxi' lu në'ë uslé' rë'u

Lu na'gac nup cuta'le'i rë'u dxi'a

Quië cutur gádxiru' gunru' xchinë' Lë',

⁷⁵ Len quië gacru' ba'a ladx'i' len gdu dxi'a

Lahuë' Lë' yúgu'të' dza soaru' gbanru'.

⁷⁶ Li', zxi'na'dau', si' lau' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios Nu nactër blau

Le tsajnöru' ca Xanru'cz, upa'u nöz ga tödë'.

⁷⁷ Gunu' ga la'nözi bunách queë' ca gac lulá

Len ca na' unít lahuë' Dios dul-la' nabága'quë'.

⁷⁸ Cni gac, le ruhuéchi'tsca ladxë'ë rë'u Dios

Len runë' ga tseni' queëru' Nu nac yení' gdu.

⁷⁹ Lei gunn yení' ga nacuá' nup nacuá' gap nac chul len gap nac lu xzul qui yöl-la' gut

Quië ugú'u rë'u nöz ga cö' dxi ládxi'dau'ru'.”

⁸⁰ Gzxönb'i' bi'i bönni'dau' na' len bdip ládxi'bi'. Gzoazbi' gap nac lu latj ca'z cati' bdxin dza bulu' laubi' laugac bunách Israel.

2

Le guc cati' guljbi' Jesús

¹ La' dza ni'z gna bë'ë Augusto César la'yáz lu guich yúgu'të' bunách nacuá' yödzlyú.

² Cati' zi'al lzu gulayáz lu guich ni, rna bë'ë luyú Siria bönni' lë' Cirenio.

³ Yúgu'të' bunách yjac yödz qui queëquë' ga na' nababquë' quië la'yazie' lu guich.

⁴ Gzë'ë José yödz Nazaret luyú Galilea, zijë' luyú Judea, len bdxinë' yödz Belén, ga ni' guljë' David, le naquë' José zxi'n xsoë' David na'.

⁵ Gyijë' ni' José quië tsazie' lu guich, ati' dzagbi'-në' María, bi'i ngul nazí' lu na'bi' utság ná'lenbi' lë', len chzoa soabi' bi'idau' queëbi'.

⁶ Cati' ni' nacu'è lu yödZ Belén, bdxin dza soabi' bi'idau' queëbi'.

⁷ Ni' buzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau', bi'i zi'al queënu. Buchölinu-bi' yugu' lári'dau', ati' gdxijnubi' tu lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' böa' quegac bunách yu'ugac nöz. Cni guc, le cutu bdzöli latj la'cu'è lu yu'u ga ni' ta'dxiné' bönni' yu'ugac nöz.

Tu'lu' lahué' gbaz la'y queé' Dios ga nacu'è bönni' tu'yüé'-ba' bö'cu' zxila'

⁸ Gal-la' ra' yödZ Belén nacu'è ladj guixi' bönni' tu'yüé'-ba' bö'cu' zxila', tun chi'è-ba' chdzöl'.

⁹ La' bului'tè lahué' gbaz la'y queé' Xanru' ga na' nacu'è. Glu'u yení' ga na' nacu'è yöl-la' yení' queé' Xanru', ati' gládxiné'.

¹⁰ Ni'r gudxé' lequé' gbaz la'y na', rné':

—Cutu gádxili! Na'a rguáxjöi'da' lbi'ili' didza' gun ga udzjitsquili', le luzí' ca' xbey yúgu'tè bunách.

¹¹ Na'a chguljbi' ladjé' David Nu uslá lbi'ili'. Nu ni nac Cristo, Xanru'.

¹² Lè ni gac bè' nu nacbi'. Udzöli'bi' bi'idau' na', narölibi' yugu' lári'dau' len dëbi' tu lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' böa' quegac bunách yu'ugac nöz.

¹³ Ga na' zöé' gbaz la'y na', tu tsalz gululu' lauqué' zianr ca' gbaz la'y queé' Dios, narujqué' yehua' yubá len ta'gu'è Dios yöl-la' ba, ta'né':

¹⁴ Yöl-la' ba Dios zoé' xtsa',

Ati' gac luyú le cuequi dxi ládxí'dau'qué'

Bönni' rdzag ladjé'è lequé' Dios.

¹⁵ Cati' guluzé'è gbaz la'y na' ga ni' nacu'è, zhuöjqüé' yehua' yubá, ni'r glè lza'qué' tué' yetué' bönni' uyú bö'cu' zxila' na', ta'né':

—Uyéajtsca'ru' Belén quié glé'iru' lè ni chguc ca na' chbului'iné' rë'u Xanru'.

¹⁶ Jarélu'qué' yjaqué' ati' yajxáca'qué' María len José, lenca' bi'idau' na', dëbi' tu lu yu'udau' ga ta'gú'u le táguba' böa' quegac bunách yu'ugac nöz.

¹⁷ Cati' gualé'iné' lëbi', gulaguáxjö'è lè na' zi'a gudxé' lequé' gbaz la'y na' ca nac queëbi' bi'idau' na'.

¹⁸ Gulubani yúgu'tè nup gulayöni didza' glu'è bönni' uyú bö'cu' zxila' na'.

¹⁹ Glu'uz icj nagnu yugu' didza' ni María, ati' gza' ládxí'nu ca nac qui.

²⁰ Zhuöjqüé' bönni' na' uyú bö'cu' zxila', tuné' zxön Dios len ta'gu'è Lè' yöl-la' ba ni'a qui yúgu'tè lè na' gulayönné' len gualé'iné', le guc ca na' gudxé' lequé' gbaz la'y na'.

Ta'gu'è-bi' bi'idau' Jesús lu në'è Dios

²¹ Cati' chguc xunu' dza zoabi' bi'idau' na', gulachugué' lu xpéla'bi' lè na' nac bè' náquibi' queé' Dios, ati' glu'è labi' Jesús ca na' chbè'czé' labi' gbaz la'y na' zi'al cati' zi'a tsu'ubi' lè'nu xna'bi'.

²² Cati' chbza'a dza qui le tu'pá' cuincnu ngul ca rna bè' zxba queé' Moisés, gulaché'è-bi' bi'idau' Jesús Jerusalén quié la'gu'è-bi' lu në'è Xanru' Dios.

²³ Cni gluné', le nayú lu guich lu zxba queé' Xanru' le rna: “Yúgu'tëbi' bi'i bönni'dau' nacbi' bi'i zi'al queënu xna'cbi', lubijé'-bi' quizi queé' Xanru' Dios.”

²⁴ Qui lè ni na' yjaqué' ni' quié ludödcdé'-ba' len la'gu'qué'-ba' lahué' Dios chopba' gúgudau' o chopba' budödau' ca na' rna bè' zxba queé' Xanru' Dios.

²⁵ Dza ni'z zoé' Jerusalén tu bönni' lè' Simeón. Bönni' ni naqué' tsahui' len rej ladjé'è Dios. Rbözé' Nu na' gsölé'è Dios, Nu gaclen bunách Israel. Zóalené' Simeón na' Dios Bö' La'y,

²⁶ len chbului'iné' lè' cutu gatié' cati' glé'irné' Cristo, Nu na' gsölé'è Xanru' Dios.

²⁷ Bdxiné' Simeón na' nchil gdau' le bch'é'è lè' ni' Dios Bö' La'y. Cati' gulaché'è-bi' bi'idau' Jesús nchil gdau' xuz xna'bi' quié luné' queëbi' ca rna bè' zxba na',

²⁸ ni'r bunidé'-bi' Simeón na', len gyij ladjé'è Dios, rné':

²⁹ “Xana', na'a huac gunnu' neda' latj gatia',

Soa dxi ladxa'a

Le chguc le gudxu' neda', huen dxin quiu'.

³⁰ Chblé'ida' Nu na' buzoaczu', Nu uslá bunách,

³¹ Nu na' rulú'u lahui laugac yúgu'tè bunách.

³² Lëbi' nacbi' yení' uzení' bunách gza'a

Len nacbi' ca' yení' quegac bunách Israel quiu'.”

³³ Gulubanné' José len María, xna'bi' bi'idau' Jesús, ca nac lè na' gné' Simeón ca nac queëbi' Jesús.

³⁴ Gnabné' Dios Simeón guné' ga gac dxi'a quequé', ati' gudxé'-nu María, xna'bi' Jesús, rné':

—Byutsca'. Bi'i ni nuzóé'-bi' Dios quié gunbi' ga la'chixi bunách zian, ati' luhuóás bunách zian ladj bunách Israel. Gacbi' tu le nac bè', ati' la'né' queëbi' bunách.

³⁵ Gac cni quië la'lá' lahui le ta'zá' ládxi'gac bunách zian. Yugu' lë ni lac quiu' ca tu guia tuchi' le tsaz ládxi'da'u.

³⁶ Zoanu ca' ni' Ana, ngul rui'nu didza' uláz queë' Dios. Nacnu zxi'në' Fanuel, bönni' nababë' di'a dza queë' Aser. Chnagúltscanu Ana na', le gzóalennu bönni' queënu gdu gadx iz gdöd gucnu ra'bandau',

³⁷ ati' bga'nnu uzëb cati' bdxintë' dza chyu'unu gdu ca taplalj yu tap iz. Cutu ca' rubi'i ruza'nu ga nac nchil'gdau'. Rël len të dza rej ládxi'nu-në' Dios, runnu gubás len rulidznu-në' Dios.

³⁸ La' na'z bdxintënu ni', rënu-në' Dios: "Xclenu'." Gdixjöi'nu yúgu'të bunách ca nac queëbi' bi'idau' Jesús, bunách na' nacua' Jerusalén, ta'böz dza gdxin Nu na' gsölë'ë Dios gaclen bunách.

Zhuöjqüë' José len María yödZ Nazaret

³⁹ Gdöd glunë' José len María yúgu'të le rna bë' zxba queë' Xanru' Dios, yhuöjqüë' ladzquë' Nazaret luyú Galilea.

⁴⁰ Gzxönb'i' bi'idau' Jesús len bdip ládxi'bi'. Guta' queëbi' yöl-la' rejni'i, ati' zxön nac le ruzá' ladxë'ë queëbi' Dios.

Rudxinbi' bi'idau' Jesús nchil'gdau'

⁴¹ Yugu' iz rjaquë' Jerusalén xuz xna'bi' Jesús cati' rac Lni Pascua, lni tu'spanë' bönni' judío ca benë' Dios, bubijë' xuz xtau'quë' luyú Egipto.

⁴² Cati' chyu'ubi' chinnu iz bi'i Jesús, yjaquë' Jerusalén ca tunczë' cati' rac lni na'.

⁴³ Cati' gdöd lni, zhuöjqüë', san buga'nbi' Jerusalén bi'idau' Jesús, san cutu táquibe'inë' José len María, xna'bi' Jesús.

⁴⁴ Le táquinë' nüt'sa'bi' ladj bunách zian yú'ulengac lequë' nöz, tu dza nayá' gulazé'ë. Ni'r cati' gulugulijë'-bi' gap nacua' di'a dza quequë' len gap nacua' nup núnbë'quë'

⁴⁵ cutu guludzölnë'-bi'. Qui lë ni na' yhuöjqüë' Jerusalén, zajtiljqüë'-bi'.

⁴⁶ Cati' chguc dza bunn, guludzölnë'-bi' ga nac nchil'gdau', rö'bi' gatsj láhui'lë' bönni' gdau' tu'sëdi, ruzë nagbi' didza' tu'ë len rnabi yúdxibi' lequë'.

⁴⁷ Gulubani yúgu'të nup gulayöni didza' bë'bi' ca nac yöl-la' rejni'i queëbi' len ca nacgac didza' bub'i'bi'.

⁴⁸ Cati' gualalë'inë'-bi' xuz xna'bi', gulubannë', ati' gudxnu-bi' xna'bi', rnanu:

—Zxi'na', ¿bizx quië benu' cni queëtü'? Byutsca, len yöl-la' ruúbi rugu'i' buguiljtu' li' neda' len xuzu'.

⁴⁹ Ni'r gudxbi' lequë' Jesús, rnabi':

—¿Bizx quië buguiljli' neda'? ¿Naru' cu nözili' run bayúdx guna' xchinë' Xuza'?

⁵⁰ Cutu gulayëjni'në' xuz xna'bi' didza' na' gudxbi' lequë'.

⁵¹ Bóajlenbi' lequë' Jesús, budxinbi' Nazaret, ati' benbi' ca rna xtídza'quë' xuz xna'bi'. Glu'znu íc'j ládxi'dau'nu yúgu'të lë ni María, xna'bi' Jesús.

⁵² Rata' queëbi' bi'i Jesús yöl-la' rejni'i, len rxzönb'i'. Burujbi' dxi'a lahuë' Dios len laugac bunách.

3

Lban runë' Juan, bönni' ruquüë' bunách nis

¹ Cati' chguc chinu iz rna be'inë' gdu'të yödZlyú Tiberio César, ati' rna bë'ë Poncio Pilato luyú Judea, ati' Herodes rna bë'ë ca' luyú Galilea, ati' Felipe, böchë'ë Herodes na', rna bë'ë luyú Iturea len luyú Traconite, ati' Lisanias rna bë'ë luyú Abilinia,

² yugu' dza na' nacquë' bxuz blau Anás len Caifás, ati' la' na'z Dios bë'lenë' Juan, zxi'në' Zacarias, didza' cati' ni' zoë' Juan lu latj ca'z.

³ Rdë' Juan ni yúgu'të latj nacua' ra' yegu Jordán, runë' lban ca ral-la' la'díl nis nup tu'bi'i ládxi'gac quië unít lahuë' Dios dul-la' nabága'quë'.

⁴ Guc cni ca na' nayúj lu guich la'y yugu' didza' bë'ë Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, rna:

Ryön chi'ë bönni' rulidzë' lu latj ca'z, rnë':

“Gul-pá' nöz gdxin queëli' Xanru'.

Gul-bíj li yugu' nöz las tödë'.

⁵ Gdzë'igac yúgu'të gap nac röga'.

Luhuóac lachi' yúgu'të gui'a sib len gui'adau'.

Lurúj li nöz nayéycj naróligac,

Ati' luhuóac dxi'a nöz guiöj.

⁶ La'le'i yúgu'të bunách Nu na' gsölë'ë Dios, Nu uslá bunách.”

⁷ Cati' gularúj bunách zian quië la'díl nis lu në'ë Juan, lë' gudxë' lequë':

—Lbi'ili', di'a dza quecha' bël snia'. ¿Nuzxa buluí'i lbi'ili' gzxundjli' yöl-la' rusyúdx zi'a gac quegac bunách?

⁸ Na'a, gul-gún le lac bē' chbubí'i láchxi'li' len cutu sa' láchxi'li', cugnali': "Nactu' tshhui' le nactu' zxi'n xsoé' Abraham", le répa' lbi'ili', huac quel-l'é' Dios yugu' guiö' ni len guné' ga luhuóac zxi'n xsoé' Abraham.

⁹ Naci' ca yugu' yag. Chzoa rböz guia huag gchugu yugu' yag. Yúgu'té' yag cuta'bía le nac dxi'a, la'chugué' yag na' len la'gu'è' leygac lu gui'.

¹⁰ Ni'r gulanabi lé' bunách nacua' ni', ta'ná:

—¿Nacx gúntsatu'?

¹¹ Bubi'è' didza' Juan, rē' lequē':

—Nu dē chop zxe' ral-la' unöd'z qui nu cudé qui, ati' nu dē le gagu, lēzca' cni ral-la' quis quegac nup cudé le lagu.

¹² Guladxiné' ca' ni' quié' la'dilé' nis la'qué' bönni' tu'quizxjé' lazgac bunách uláz qui yöd'z zi'tu', ati' gulanabné' lé', ta'né':

—Bönni' usēdi, ¿nacx gúntsatu' netu'?

¹³ Juan gudxé' lequē':

—Cutu uquixzjrlí' tsca le chgna bé'iné' lbi'ili' bönni' uná bē'.

¹⁴ Gulanabné' ca' lé' la'qué' bönni' rjaqué' gdil-l, ta'né':

—¿Nax netu', nacx guntu'?

Juan gudxé' lequē':

—Cutur gun gádxili' nitú bunách quié' cúali' le dē qui. Cutur gnēli' quegac bunách le cunác'z quié' gunli' ga la'guixj lbi'ili', san gul-dzág láchxi'li' tsca razxjli'.

¹⁵ Ta'zá' láchxi'gac bunách na' ta'böz Nu na' ral-la' gsöl'é' Dios, chqui' naqué' Juan na' bönni' lé' Cristo.

¹⁶ Bubi'è' didza' Juan, gudxé' yúgu'té', rné':

—Le nacté' neda' ruquila' lbi'ili' nis, san zē'è' bönni' guné' le rulu'iz yöl-la' rdil nis ni, gchizié' lbi'ili' Dios Bö' La'y len le nac gui' queé'. Bönni' ni napré' yöl-la' uná bē' ca neda', ati' neda' cutu naca' lsaca' gleycja' lölé' nudé'è.

¹⁷ Zöné' lu nē'è' bcö' queé' ati' ulubé' ga rlub zxoá' xtil queé', lē' ni rulu' le gac quegac bunách. Utubé' zxoá' xtil, len cu'è' lei xlatji, san bēb qui uzégui'è' lu gui' le gatga ul.

¹⁸ Ca nacgac didza' ni len yela'gac zian didza' le bchizié' icj naggac bunách, bené' lban Juan laqué' qui didza' dxi'a.

¹⁹ Juan na' buquié' Herodes, bönni' rna bē'è, le zóalené'-nu Herodías, ngul queé' Felipe, bönni' böché'è, lenca' le runé' zian le cunác.

²⁰ Ni'r bené' Herodes tu le nacr huia'dö', glu'è' lidx guia Juan na'.

Rdilé' nis Jesús

²¹ Dza na' zi'a gdzuné' lidx guia Juan, cati' ni' ruquilé' bunách nis, bdilé' ca' nis Jesús. Cati' ni' ruidzè' Dios, gyalj luzxbá

²² ati' böjtjé' Dios Bö' La'y, bdxiné' ga na' zoé' Jesús. Buluí' lahué', rné'è ca tuba' budödau', ati' byön chí'i Nu rui' didza' yehua' yubá, rna:

—Li' nacu' Zxi'na'. Nadxi'ida' Li' len rdzag ladxa'a Li'.

Yugu' xuz xna' gul queé' Jesús

²³ Cati' gzu lahué' runé' xchiné' Jesús, yu'è ca chí uruá' iz. Taqui bunách naqué' zxi'né' José. Jesús naqué' zxi'n xsoé' Elí, nu na' naqué' xuznu María.

²⁴ Elí na' guqué' zxi'né' Matat,

nu ni guc zxi'né' Leví,

nu ni guc zxi'né' Melqui,

nu ni guc zxi'né' Jana,

nu ni guc zxi'né' yetúé' José.

²⁵ José ni guqué' zxi'né' Matatías,

nu ni guc zxi'né' Amós,

nu ni guc zxi'né' Nahum,

nu ni guc zxi'né' Esli,

nu ni guc zxi'né' Nagai.

²⁶ Nagai na' guqué' zxi'né' Maat,

nu ni guc zxi'né' yetúé' Matatías,

nu ni guc zxi'né' Semei,

nu ni guc zxi'né' yetúé' José,

nu ni guc zxi'né' Judá.

²⁷ Judá na' guqué' zxi'né' Joana,

nu ni guc zxi'në' Resa,
 nu ni guc zxi'në' Zorobabel,
 nu ni guc zxi'në' Salatiel,
 nu ni guc zxi'në' Neri.
²⁸ Neri na' guquë' zxi'në' yetüë' Melqui,
 nu ni guc zxi'në' Adi,
 nu ni guc zxi'në' Cosam,
 nu ni guc zxi'në' Elmodam,
 nu ni guc zxi'në' Er.
²⁹ Er na' guquë' zxi'në' Josué,
 nu ni guc zxi'në' Eliezer,
 nu ni guc zxi'në' Jorim,
 nu ni guc zxi'në' yetüë' Matat.
³⁰ Matat na' guquë' zxi'në' Leví,
 nu ni guc zxi'në' Simeón,
 nu ni guc zxi'në' Judá,
 nu ni guc zxi'në' yetüë' José,
 nu ni guc zxi'në' Jonán,
 nu ni guc zxi'në' Eliaquim.
³¹ Eliaquim na' guquë' zxi'në' Melea,
 nu ni guc zxi'në' Mainán,
 nu ni guc zxi'në' Matata,
 nu ni guc zxi'në' Natán.
³² Natán na' guquë' zxi'në' David,
 nu ni guc zxi'në' Isaí,
 nu ni guc zxi'në' Obed,
 nu ni guc zxi'në' Booz,
 nu ni guc zxi'në' Salmón,
 nu ni guc zxi'në' Naasón.
³³ Naasón na' guquë' zxi'në' Aminadab,
 nu ni guc zxi'në' Aram,
 nu ni guc zxi'në' Esrom,
 nu ni guc zxi'në' Fares,
 nu ni guc zxi'në' yetüë' Judá.
³⁴ Judá na' guquë' zxi'në' Jacob,
 nu ni guc zxi'në' Isaac,
 nu ni guc zxi'në' Abraham,
 nu ni guc zxi'në' Taré,
 nu ni guc zxi'në' Nacor.
³⁵ Nacor na' guquë' zxi'në' Serug,
 nu ni guc zxi'në' Ragau,
 nu ni guc zxi'në' Peleg,
 nu ni guc zxi'në' Heber,
 nu ni guc zxi'në' Sala.
³⁶ Sala na' guquë' zxi'në' Cainán,
 nu ni guc zxi'në' Arfaxad,
 nu ni guc zxi'në' Sem,
 nu ni guc zxi'në' Noé,
 nu ni guc zxi'në' Lamec.
³⁷ Lamec na' guquë' zxi'në' Matusalén,
 nu ni guc zxi'në' Enoc,
 nu ni guc zxi'në' Jared,
 nu ni guc zxi'në' Mahalaleel,
 nu ni guc zxi'në' yetüë' Cainán.
³⁸ Cainán na' guquë' zxi'në' Enós,
 nu ni guc zxi'në' Set,
 nu ni guc zxi'në' Adán,
 nu ni guc ca zxi'nczë' Dios.

¹ Buzé'ë Jesús ra' yegu Jordán, gdu zóalenë' Lë' Dios Bö' La'y, ati' Dios Bö' La'y na' bchë'ë Jesús lu latj ca'z.

² Gzoë' ni' Jesús gdu ca choa' dza, ati' gzxi' bë' Lë' tu' xöhui' quië gun ga gchíxinë' Jesús. Cutu bi gđahuë' Jesús yugu' dza na', ati' gđödr ni' rdunë'.

³ Ni'r gudx Jesús tu' xöhui' na', rna:

—Chqui' nacczu' Li' Zxi'në' Dios, gnatsca' luhuóac yöt xtil guiöj ni.

⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lei:

—Nayúj lu guich, rna: “Clëgz yöt xtil nabánigac bunách, san nabánigac ca' yúgu'të xtidzë'ë Dios.”

⁵ Ni'r bchë' Jesús tu' xöhui' na' ga nac tu lu gui'a sib ati' tu chí'idau'z bulu'i Lë' yúgu'të xlatjgac nup ta'ná bë' yödzyú.

⁶ Rë Jesús tu' xöhui' na', rna:

—Gunna' quiu' yúgu'të xlatjgac nup ta'ná bë' ni len yöl-la' tsahui' quegac, le nadöd lu na' yúgu'të lë ni, ati' nu rë'nzda' ru'a qui.

⁷ Chqui' Li' uzechu zxibu' lahua' gunu' neda' zxön, yúgu'të lë ni gaqui quiu'.

⁸ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lei:

—Bcuit ga zoa', Satanás, le nayúj lu guich la'y le rë netu', rna: “Xanu' Dios tsej ladxu'u-në', len tuzë' Lë' gunu' xchinë'.”

⁹ Ni'r bchë' Jesús Jerusalén tu' xöhui' na', ati' budxía Lë' cju'u gđau', len rë Lë':

—Chqui' nacu' Zxi'në' Dios, busládzu'tsca' cuinu' ni

¹⁰ le nayúj lu guich la'y, rna:

Dios gsólë'ë gbaz la'y queë', láclenë' Li'.

¹¹ Lu na'quë' luchisë' Li'

Cui tsajhegu'u guiöj, cugunu' zi' ni'u.

¹² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lei:

—Nayúj lu guich la'y, rë netu': “Cutu si' bë'u Xanu' Dios.”

¹³ Cati' cutu budzöli yetú le si' bë' Jesús tu' xöhui' na', buzá' ga zoë' tu chí'idau'.

Rzu lahuë' Jesús runë' xchinë' luyú Galilea

¹⁴ Böjë' Jesús luyú Galilea, dë lu në'ë yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y. Gzë didza' ca nac queë', ati' gulayöni bunách nacua' yúgu'të yödz gdu zbi'il.

¹⁵ Busëdnë' bunách Jesús gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' glun Lë' zxön yúgu'të bunách ni'.

Le benë' Jesús yödz Nazaret, ga nac ladzë'

¹⁶ Ni'r budxinë' Jesús yödz Nazaret ga ni' gzxönë'. Cati' bdxin dza la'y quequë' bönni' judío, ca runczë' Jesús, gyazië' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' gzuinë' quië ulabë' tu le nayúj lu guich la'y.

¹⁷ Guludödë' lu në'ë Jesús guich ga na' nayúj didza' bë'ë Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios. Cati' bsaljë' guich na', bdzölnë' ga nayúj lu guich le rna:

¹⁸ Zóalenë' neda' Bö' La'y queë' Xanru'

Le nubijë' neda' quizi queë'

Quië quíxjöi'da' bunách yechi' didza' dxi'a.

Bsólë'ë neda' una' nup rac zi' ládxi'dau'gac,

Len usyönda' nup nadzungac, ca gac lulá,

Len una' bunách nachúl laugac,

Len uslá' bunách zoa nu runi leygac zi',

¹⁹ Len guna' lban qui dza ruzá' ladxë'ë quegac bunách Xanru' Dios.

²⁰ Ni'r butubë' guich na' Jesús len bugu'ë lei lu në'ë bönni' run chí'ë yugu' guich la'y, ati' grö'ë. Ni'r gulaná' Jesús yúgu'të nup nudubgac lu yu'u na'.

²¹ Gzu lahuë' Jesús rë' lequë':

—Na'a dza ni zoali' lbi'ili', rudxíncz le nayúj lu guich ni.

²² Gulanë' dxi'a queë' yúgu'të', len gulubannë' ca nac didza' dxi'a ru'ë, ati' ta'në':

—¿Naru' clëg bönni' ni zxi'në' José?

²³ Rë' lequë' Jesús, rnë':

—Nazx huëli' neda' lë ni ta'ná bunách, le rna: “Li', bönni' ruún bunách, bun cuinu'.” Lëzca' cni huëli' neda': “Yugu' le byónitu' benu' Capernaum, ben ca' ga ni nac ladzu'.”

²⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Le nactë rëpa' lbi'ili', chqui' zoë' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios, cutu tun lë' ba la'n bunách uládz queë'.

²⁵ Le nactë rëpa' lbi'ili', gulacua'nu zian ngul uzëb luyú Israel yugu' dza ni' zoë' Elías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, cati' ni' cutu gul guiöj gdu ca tsonn iz yu xop beo' ati' gac gbín luyú na',

²⁶ san Dios cutu bsölë'ë Elías na' ga nacua'nu ngul uzëb nacua'nu luyú Israel, san bsölë'ë lë' ga na' zoanu ngul uzëb lu yödZ Sarepta, le nabáb yödZ Sidón.

²⁷ Lëzca' cni, gulacua' luyú Israel zian nup te' huë' nudzu' ruzöd dza ni' zoë' Eliseo, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, san cutu böaquë' nitúë' bönni' nutsë'ë ladj bunách Israel na', san böaquë' tuzë' Naamán, bönni' nababë' luyú Siria.

²⁸ Cati' gulayönnë' didza' ni, gulaleyne' yúgu'të bönni' nacu'ë lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios.

²⁹ Ni'r gulayasë' len gulubijë' Jesús ni'l ra' yödZ. Gulachë'ë Lë' ga nac lë'i gui'a guiöj ga na' dë' ladzquë' quië lusládzu'ë Lë' ga nac lë'i gui'a guiöj na'.

³⁰ Ni'r gdödë' Jesús gatsj lahui'l ga na' nacu'ë, zhuöjtë'.

Tu bönni' yu'u lë' bö' xöhui'

³¹ Ni'r gyijë' Jesús yödZ Capernaum luyú Galilea, ati' ni' busëdnë' bunách yugu' dza la'y quequë' bönni' judío.

³² Gulubannë' ca nac le rusëdnë' lequë' Jesús, le bë'ë didza' ca tu bönni' dë lu në'ë.

³³ Zoatë' ca' ni' lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' yu'u lë' bö' xöhui', ati' bë'ë zidz didza',

³⁴ rnë':

—Bsan netu'. ¿Bizxa rál-la'tu' quiu', Jesús, bönni' Nazaret? ¿Naru' za'u usnituu' netu'? Núnbë'a Li' nu nacu'. Bönni' La'y queë' Dios nacu'.

³⁵ Buzeyne' ba nadx bö' xöhui' na' Jesús, rë' lei:

—Bseyj ru'u len burúj lu bönni' ni.

Ni'r gru'n lyu bönni' na' bö' xöhui' na' laugac bunách nacua' ni' len burujtë lu bönni' na', san cutur bi ben queë'.

³⁶ Gulubannë' yúgu'të' len glu'ë didza' tuë' len yetúë', ta'në':

—¿Bizxa didza' ni ru'ë? Len yöl-la' uná bë' len yöl-la' huac zxön rna bé'inë' yugu' bö' xöhui', ati' tu'rujtë bö' xöhui' na'.

³⁷ Gzë didza' ca nac queë' Jesús, ati' gulayöni bunách yúgu'të yödZ gdu zbi'il.

Ruúnë' Jesús xna'nu ngul queë' Pedro

³⁸ Ni'r gyasë' Jesús len burujë' lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, ati' gyazië' lidxë' Simón. Ni' zoanu xna'nu ngul queë' Simón na', yu'unu tu xla, ati' gláta'yuë' lahuë' Jesús unë'-nu.

³⁹ Gbiguë'ë Jesús ga na' dënu, ati' bulidzë' huë' xla na' yu'unu. La' brujtë tu xla na' yu'unu, ati' la' gyästënu len bë'nu le glahuë'.

Ruúnë' Jesús zian nup te'i

⁴⁰ Cati' chrbia gbidz, guladxín ni' yúgu'të nup nacua'len lequë' nup na' te'i qui queëgac guidzhuë', ati' yjua'quë' leygac ga na' zoë' Jesús. Lë' bxoá në'ë nup na' te'i, bunë' leygac.

⁴¹ Gulurúj ca' zian bö' xöhui' yu'ugac bunách te'i na'. Ta'bödxya'a bö' xöhui', ta'ná:

—Li' nacu' zxi'në' Dios.

Ni'r buzeyne' ba nadx yugu' bö' xöhui' na' Jesús, len cutu bë'ë latj la'ná, le nözigac naquë' Cristo.

Runë' Jesús lban luyú Galilea

⁴² Cati' za' reni' yetú dza, brujë' Jesús Capernaum na', ati' gyijë' tu latj ca'z. Ni' guluguilj Jesús bunách zian. Cati' guladxinë' ga na' zoë', glë'nnë' lutseyne' Lë', cui uzë'ë ga na' nacu'ë.

⁴³ Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Run bayúdx tsija' gap nacua' yezica' yödZ, tsjena' ca' ni' lban qui didza' dxi'a ca rna bë'ë Dios. Qui lë ni na' bsölë'ë neda' ni.

⁴⁴ Cni' guc, benë' lban yugu' yödZ luyú Galilea len gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío.

5

Ta'dzunba' bül zian

¹ Cati' ni' zoë' Jesús ra' nis zxön nazi' lei Genesaret, guluquí gulutsútsj Lë' bunách zian quië la'yöni xtidzë'ë Dios.

² Ni'r blë'inë' chop bárcodau' Jesús, xzoagac lu nis zxön ga na' nac ra' yu'bidx, ati' narujquë' lë'igac bárcodau' na' bönni' uzön bül len ta'guibë' yöxj bül quequë'.

³ Grenë' Jesús tu lë'i bárcodau' na', le naqui queë' Simón Pedro, ati' gnabne' lë' udxiguë'të lei yeláti'dau' zi'tu' ga nac ra' yu'bidx na'. Ni'r grö'ë Jesús lë'i bárcodau' na', len rö'zë' ca' ni' rusëdnë' bunách zian nacua' ni' lu yu'bidx na'.

⁴ Cati' budx bë'ë didza' Jesús, ni'r gudxë' Simón, rnë':

—Bsa' bárcodau' ni lu nis zxön ga na' rö' zil, ati' ni' gul-zál yöxj bøl queëli' quië söñli'-ba' bøl.

⁵ Bubi'ë didza' Simón, rë' Jesús:

—Böñni' Usëdi, gdu yël chbentu' dxin len nituba' bøl cutu rzönitu'-ba', san didza' quiu' gzálgara' lei.

⁶ Cati' chgulazalë' yöxj na', gulazönë' ziantërba' bøl ati' ráquitiqui' gröza' yöxj bøl na'.

⁷ Ni'r gululá' gulului'znë', gululidzë' lza'quë' nacu'ë yetú lë'i bárcodau' na' djaquë' láclenë' lequë'. Cati' guladxinë' ni' guludzë'ë'-ba' bøl gproptë bárcodau' na' ati' chraqi luhuójt lu nis bárcodau' na'.

⁸ Cati' blé'inë' lë ni Simón Pedro, ni'r buzechu zxibë' lahuë' Jesús, rnë':

—Bcuit ga zoa', Xan, le naca' böñni' dul-la'.

⁹ Cni gnë' le radxi rdzöbnë' Pedro ni'a quecba' bøl zian na' gulazönquë'-ba', len lëzca' cni guc quegac nup nacua'len lë'.

¹⁰ Gladxi guladzöbnë' ca' Jacobo len Juan, yugu' zxi'në' Zebedeo, nup ni nacgac lzë'ë Simón Pedro na'. Ni'r rë' Simón na' Jesús, rnë':

—Cutu gádxinu'. Na'a su lau' gchë'u quia' bunách ca runu' rzönu'-ba' bøl.

¹¹ Cati' chguluschinë' yugu' bárcodau' na' ga nac ra' yu bidx, ni'r guluca'në' ni' yúgu'të, ati' zjáclenë' Jesús.

Ruínë' Jesús böñni' ré'inë' huë' nudzu' ruzöd

¹² Cati' zoë' Jesús tu lu yödz ni', bdxinë' ga na' zoë' böñni' ré'itsquinë' huë' nudzu' ruzöd. Cati' blé'inë' Jesús, butság lahuë' lyu, len gúta'yuë' lahuë', rnë':

—Xan, chqui' rë'nnu', huac unu' neda'.

¹³ Ni'r bulí në'ë Jesús len gdanë' lë'. Rë' lë':

—Rë'nda'. Gacu' dxi'a.

La' gbidxtë huë' nudzu' queë' böñni' na'.

¹⁴ Ni'r gna bé'inë' lë' Jesús nutu nu guië' ca'. Gudxë' lë':

—Gyeaj, yajlu' cuinu' lahuë' bxuz, ati' yajnödzj quië le un dxi'a li' qui gdu' ca gna bë'ë Moisés, lë na' ulu'i' lequë' chböacu'.

¹⁵ Gzëtër ca' didza' qui yöl-la' huac queë' Jesús, ati' guludúb ga na' zoë' bunách zian quië la'yöni xtudzë'ë len quië unë' lequë', ugüë' guidzhuë' quequë'.

¹⁶ Ni'r buzë'ë ni' Jesús, gyijë' tu latj ca'z, ati' ni' bulidzë' Dios.

Ruínë' Jesús böñni' huë' nacu'në' bin

¹⁷ Yetú dza, cati' ni' rusëdnë' bunách Jesús, rö'quë' ca' ni' yugu' böñni' gdu' fariseo len böñni' gdu' tu'sëdi taquë' zxba queë' Moisés, narujquë' yúgu'të yödz luyú Galilea len luyú Judea len lu yödz Jerusalén. Nac bë' dë lu në'ë Jesús yöl-la' huac queë' Xanru' Dios le ruínë' bunách te'i nacua' ni'.

¹⁸ Ni'r guladxinë' ni' böñni' nua'quë' le deynë' böñni' huë' nacu'në' bin, ati' gulaguiljë' nacx lunë' la'gu'ë lë' lu yu'u quië la'guixjë' lë' lahuë' Jesús.

¹⁹ Cati' cutu guladzölnë' nacx lunë', le nacua' ni' bunách zian, gulabenë' cju'u yu'u na' len gulasaljë' cju'u na'. Ni'r guluzötjë' ni' le deynë' böñni' huë' na', ati' gulaguixjë' lë' gatsj lahui' bunách ni' lahuë' Jesús.

²⁰ Cati' gúquibe'inë' Jesús ca na' ta'yejlë'ë Lë', gudxë' böñni' huë' na':

—Böñni', yugu' dul-la' nabagu'u chbunít lahua'.

²¹ Ni'r gulazú lauquë' ta'zá' ládxi'quë' böñni' gdu' tu'sëdi na' len yugu' böñni' gdu' fariseo, ta'në':

—¿Nuzxa caz böñni' ni rnë' le rucá'n Dios ca'z? ¿Nuzxa caz gac unít lau dul-la'? Tuzë' Dios runít lahuë' dul-la'.

²² Ráquibe'inë' Jesús le ta'zá' ládxi'quë' ati' rë' lequë':

—¿Bizx quië rza' ládxi'li' cni?

²³ Cutu nac baníg nu guiëz böñni' ni: “Yugu' dul-la' nabagu'u chbunít lahua”, san nac baníg nu gun ga tsasë' len së'i ni'ë.

²⁴ Guna' ga gnözili' dë lu na'a luyú ni neda', Böñni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, yöl-la' uná bë' unít lahua' dul-la'.

Ni'r gudxë' böñni' na' nacu'në' bin, rnë':

—Li' rëpa', gyas. Bua' le deynu' len böaj lidxu'.

²⁵ La' gyastë' böñni' huë' na' lauquë' ati' bu'ë lë na' gúti'në', zhuöjë' lidxë', rgu'ë Dios yöl-la' ba.

²⁶ Gulanítsquinë' yúgu'të', ati' gulagu'ë Dios yöl-la' ba, len tádxiznë' ca', ta'në':

—Na'a blé'iru' le run ga rubániru'.

Jesús rulidzë' Leví

²⁷ Gdöd glac lë ni brujë' ni' Jesús ati' blé'inë' tu bönni' uquízxj lazgac bunách lë' Leví, rø'ë ga na' ruquízxjë', ati' Jesús rë' lë':

—Gda' neda'.

²⁸ La' gyastë' Leví, ati' buca'në' yúgu'të, zéajlenë' Jesús.

²⁹ Gdöd ni', benë' Leví na' tu güi'i huagu queë' Jesús ga nac lu yu'u lidxë', ati' gulacu'ë ni' zian bönni' uquízxj len yela'quë' bönni' ta'bø'lenë' lequë' tahuë'.

³⁰ Ni'r gulanë' quequë' bönni' usëd queë' Jesús bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—¿Bizx quië ri'l rágulenli' yugu' bönni' uquízxj len yela'quë' bönni' dul-la'?

³¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Cutu naquincnë' nu un bunách bönni' nacu'ë dxi'a, san bönni' té'inë' naquincnë' nu un bunách.

³² Za'a, clëg ulídzgaca'-në' bönni' tsahui', san za'a ulídzgaca'-në' bönni' dul-la' quië lubí'i ládxi'quë'.

Ta'nabnë' Jesús ca nac qui yöl-la' run gubás

³³ Ni'r gulanabnë' Jesús bönni' gdau' na', ta'në':

—¿Bizx quië tunë' gubás zian lzu bönni' da'quë' Juan, len tu'lidzë' Dios, ati' tunë' ca' cni bönni' da'quë' yugu' bönni' gdau' fariseo, san bönni' da'quë' Li' tí'j tahuë'?

³⁴ Jesús rë' lequë':

—¿Naru' huactsa gunli' ga lunë' gubás bönni' nacu'ë lni qui yöl-la' rutság na' tsal ni' zóalenë' lequë' bönni' rutság në'ë?

³⁵ Huadxín dza cati' gduë' ga nacu'ë bönni' rutság në'ë. Dza ni'r lunë' gubás.

³⁶ Ni'r benë' lsaqui' ca nac lë ni Jesús, rë' lequë':

—Nutu nu bönni' ghuguë' lari' cub chnadia len cuijë' tstaca' le udë'ë lë'i lari' tëb. Chqui' gunë' cni, clëgz gac ditj lari' cub na', san lári'dau' na' gruj lë'i lari' cub na' cutu tsajlöz lari' tëb na'.

³⁷ Lëzca' cni, nutu nu bönni' rguë'ë xisi uva cub lu rø'ö gul náquini guid. Chqui' nu gun cni, ulá'a rø'ö gul na' náquini guid xisi uva cub na', ati' glalj xisi uva na', ati' gac ditj rø'ö gul na'.

³⁸ Qui lë ni na' ral-la' ca'aru' xisi uva cub lu rø'ö náquini guid cub, ati' groptë lac chí'i.

³⁹ Chqui' zoa nu ri'lj xisi uva gul, cutu guë'nitë gui'j xisi uva cub, le rna: “Nacr szxi' xisi uva gul na'.”

6

Ta'leycjë' deu zxoa' xtil dza la'y bönni' usëd queë' Jesús

¹ Cati' nac tu dza la'y quequë' bönni' judío, rdödë' Jesús gap dë yöl zxoa' xtil, ati' ta'leycjë' deu ga dxia zxoa' xtil bönni' usëd queë'. Ta'zxubi'ni na'quë' lei len tahuë'.

² Ni'r gulanabnë' lequë' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—¿Bizx quië runli' le cural-la' gunru' dza la'y?

³ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' cu nulábnili' ca benë' David cati' gdunë', ati' guladún ca' nup nacua'len lë'?

⁴ Gyazië' lu yu'u queë' Dios len gzxí'ë yöt xtil tu'cu'ë lahuë' Dios, lë na' cutu ral-la' gáguru', san tuz bxuz dë latj lahuë', ati' gdahuë' lei David len bë'ë ca' quegac nup nacua'len lë'.

⁵ Ni'r gudxë' lequë' Jesús, rnë':

—Naca' xani dza la'y neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

Tu bönni' narequi' në'ë

⁶ Cati' nac yetú dza la'y quequë' bönni' judío, gyazië' Jesús lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios len busëdnë' nup nacua' ni'. Zoë' ca' ni' bönni' narequi' në'ë yubël.

⁷ Tu'yúé' Jesús bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo quië la'lé'inë' chqui' unë' lë' cati' nac dza la'y quequë' quië ludzölnë' nacx luquië' Lë'.

⁸ Ráquibe'inë' Jesús le ta'zá' ládxi'quë', ati' gudxë' bönni' na' narequi' në'ë, rnë':

—Gyas. Gzui gatsj lahui' ni.

La' gyastë' bönni' na', gzuinë'.

⁹ Ni'r gudxë' yugu' bönni' gdau' na' Jesús, rnë':

—Unábitsqui'da' lbi'ili' tu didza'. ¿Naru' dë latj cati' nac dza la'y gunru' le nac dxi'a o gunru' le cunác? ¿Naru' dë latj uguë'l-la'ru' yöl-la' na'bán quegac bunách, o uguaru' lei?

¹⁰ Ni'r buyúé' Jesús yúgu'të bönni' na' nacu'ë gdu cuitië', ati' gudxë' bönni' huë' na':

—Bli na'u.

Bulí në'ë bönni' na', ati' la' böactë në'ë na'.

¹¹ Ni'r gulaleynë' bönni' gdau' na', ati' glun xtídz'a'quë' la' légazcë' nacx bi lunë' queë' Jesús.

Rböë' Jesús chinmuë' bönni' lacquë' gbaz queë'

¹² Dza ni' gyijë' Jesús ga nac tu lu guí'adau'. Ni' bulidzë' Dios, ati' gdu yël bé'lenë' Dios didza'.

¹³ Cati' za' rení', bulidzë' bönni' da'quë' Lë', ati' gröë' chinnuë' quië lacquë' gbaz queë'.

¹⁴ Bulidzë'

Simón, (lë' ca' Pedro),

Andrés, (böchë'ë Pedro),

Jacobo,

Juan,

Felipe,

Bartolomé,

¹⁵ Mateo,

Tomás,

Jacobo, (zxi'në' Alfeo),

Simón, (bönni' rui' ladxë'ë yödz queë'),

¹⁶ Judas, (böchë'ë Jacobo),

Judas Iscariote, (bönni' udödë' Jesús lu na'quë' bönni' ludöddë' Lë').

Ruünë' Jesús bunách zian

¹⁷ Bötjlenë' bönni' gbaz queë' na' Jesús lu guí'adau' na', ati' guladxinë' tu ga nac lachi', ga ni' nacu'ë zianr ca' bönni' usëd queë', nacua'len lequë' bunách zian narujgac yúgu'të yödz luyú Judea len yödz Jerusalén, len yugu' yödzdu' dëgac ra' nis zxön ga na' nacua' yödz Tiro len Sídón. Guladxín ni' bunách ni' quië luzë nagquë' xtidxë'ë Jesús, len luhuöaquë' lu guidzhuë' qui queëquë'.

¹⁸ Guluhuöaquë' ca' bönni' ni' ta'zaca' ta'gui'ë lu na'gac bö' xöhu'.

¹⁹ Yúgu'të bunách zian na' tui' ládi'gac la'gán Jesús le ruünë' yúgu'të' len yöl-la' huac queë'.

Nup nacgac bica' ba len nup nacgac bica' bayechi'

²⁰ Ni'r buyúë' Jesús bönni' usëd queë' nacu'ë ni', len gudxë' lequë':

—Bica' ba lbi'ili', nacli' yechi' ladxí', le gata' queëli' latj ga rna bé'ë Dios.

²¹ 'Bica' ba lbi'ili' rdunli' na'a, le huöjlji'.

'Bica' ba lbi'ili' rbödxli' na'a, le uzxidxli'.

²² 'Bica' ba lbi'ili', le za' dza cati' cula'le'i lbi'ili' dxi'a bunách len lubj lbi'ili' ga nacua' len la'në zi' queëli', len lucá'n ca'z le nazí' lali' ca tu le nac xöhu' le da'li' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

²³ Gul-zí' xbey dza na' len gul-dziji, le nac zxön le gaqui queëli' yehua' yubá. Lëzca' cni glunë' xuz xtau'gac bunách ni' quequë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

²⁴ 'Bica' bayechi' lbi'ili', dë yöl-la' tsahui' queëli', le chdë le ruzi'li' xbey.

²⁵ 'Bica' bayechi' lbi'ili' nuhuölj nadzë'ili' na'a, le huadunli'.

'Bica' bayechi' lbi'ili' ruzxidxli' na'a, le huí'nili' len cödx yéchi'li'.

²⁶ 'Bica' bayechi' lbi'ili' ta'në dxi'a queëli' yúgu'të bunách. Lëzca' cni glunë' xuz xtau'li', gulanë' dxi'a quequë' bönni' gulazí' yë'ë, gulanë' nacquë' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios.

Ral-la' gdxí'iru' nup cuta'le'i rë'u dxi'a

²⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Lbi'ili' zoali' ni' ryónili' neda', rëpa' lbi'ili': Gul-dxí'i nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a. Gul-gún le nac dxi'a quegac nup tu'dí'i lbi'ili'.

²⁸ Gul-náb lahuë' Dios gac dxi'a quegac nup tua' dö' queëli' len gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gáclenë' nup ta'në zi' queëli'.

²⁹ Chqui' nu capa' tsala'a xagu', bzë yetslá'a ca' xagu'. Chqui' nu cua lari' naxóa cudzu'u, bé' latj cua ca' zxau'.

³⁰ Núi'tëz nu bi gnab le dë quiu', bnödzej qui, ati' nu cua le naqui quiu', cutu unabu' lei.

³¹ Ca rë'nili' lun queëli' bunách, lëzca' cni gul-gún quequë'.

³² 'Chqui' nadxi'izli' nup nadxi'igac lbi'ili', ¿bizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lëzca' cni tunë' bönni' dul-la', ta'dxi'inë' nup nadxi'igac lequë'.

³³ Chqui' runli' le nac dxi'a quegac nup tun dxi'a queëli', ¿bizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lëzca' cni tunë' bönni' dul-la'.

³⁴ Chqui' runödzejli' quegac nup runli' löz lubí'i queëli', ¿bizxa yöl-la' ba gdél-li'li'? Lëzca' cni tunë' bönni' dul-la', tu'nödzejë' quegac nup tun dul-la', le tunë' löz lubí'i quequë' lë na' gulunödzejë'.

³⁵ Neda' rëpa' lbi'ili': Gul-dxí'i nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a len gul-gún le nac dxi'a. Gul-nödzej quegac bunách zal-la' cutu runli' löz nu ubí'i queëli'. Chqui' cni gunli', zxön nac le gata'

queëli', ati' gacli' zxi'nczë' Dios, Nu nactër blau, le runë' Lë' le nac dxi'a quegac bunách cuta'dzág ládxi'gac len quegac bunách tua'dö'.

³⁶ Gul-huechi' ladxi' bunách ca na' runë' Xuzli' Dios, ruhuechi' ladxë'ë yúgu'të bunách.

Cutu ral-la' gchugu bë'ru' qui lza'ru'

³⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu glag yudxli' lza'li', ati' nutu nu glag yudx lbi'ili'. Cutu cuiaj bë'li' qui lza'li', ati' nutu nu cuiaj bë' queëli'. Gul-nít lau lza'li', ati' Dios unít lahuë' ca' lbi'ili'.

³⁸ Gul-nödzej qui lza'li', ati' Dios gunnë' queëli'. Lunödzejë' queëli' le lurixë' len tu gui'n rbixi le nac gdu, le naguír, len naguí gazxj ga rë', len zoatsca gba. Ca nac le rurixli', la' ca'z urixë' ca' queëli' Dios.

³⁹ Benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' huactsa bönni' lau chul gchë'ë yetué' bönni' lau chul? Cutu ca' gac, le la'bixë' gropë' tu yeru.

⁴⁰ Cutu ca' gacrë' blau bönni' uséd ca nu rusëdi lë', san cati' udx gzëdë' bönni' na', gaquë' ca nac nu na' rusëdi lë'.

⁴¹ ¿Bizx quië ruyú' bëbdau' yu'u yøj lahuë' böchi' lza'u, len cutu rlé'inu' le zxön yu'u yøj lau' li'?

⁴² ¿Naru' huactsa gui'u-në' böchi' lza'u: “Böcha'a, benn latj cuija' bëbdau' yu'u yøj lau'”, len cutu rlé'inu' le zxön yu'u yøj lau' li'? Li', bönni' rulu'z tsahuí' cuiu'ni'. Gleaj zi'al le zxön yu'u yøj lau' li', ati' ni'r glé'inu' dxi'a quië cuiju' bëbdau' yu'u yøj lahuë' böchi' lza'u.

Le runru' nac bë' le nacru'

⁴³ Gnë' ca' Jesús:

—Cutu gac cuija le xöhui' yag dxi'a. Lëzca' cni, cutu gac cuija le nac dxi'a yag xöhui'.

⁴⁴ Cni nac, le rbia yag nac bë' ca nac yag na'. Cutu ruchibru' le rbia yag higo lu yag yötsi', len clëg lu bsequi' yötsi' cutu ruchibru' le rbia lba uva.

⁴⁵ Didza' dxi'a ru'ë bönni' dxi'a le yu'u icj ládxi'dau'huë' le nac dxi'a, ati' didza' xöhui' ru'ë bönni' xöhui' le yu'u icj ládxi'dau'huë' le xöhui'. Rnë rú'aru' ca nac le yu'u icj ládxi'dau'ru'.

Chop ca gac udxiaru' xlibi' yu'u'

⁴⁶ Gnë' ca' Jesús:

—¿Bizx quië rulidzli' neda', rnali': “Xantu', Xantu'”, san cutu runli' ca rna bé'ida' lbi'ili'?

⁴⁷ Ului'ida' lbi'ili' ca nac nu na' za' quia' len ryöni xtidza'a len run ca rna bé'ida' lei.

⁴⁸ Nu ni nac ca bönni', cati' benë' lidxë', ga rë' bchö'në' len bdxii' xlibi' yu'u ga nac lu guiöj. Cati' bötg gba'u, bchö'n cuit yu'u na', san cutu guc uquindj lei, le nulib ga nac lu guiöj.

⁴⁹ Na'a, nu ryöni xtidza'a len cutu run ca rna bé'ida' lei, nu ni nac ca bönni' benë' lidxë' ga nac lu yu ca'z, cutu nunë' xlibi. Cati' bchö'n cuit yu'u na' gba'u, la' bguindjtë, ati' gbix dëra zö'ö qui.

7

Ruünë'-bi' Jesús bi'i huen dxin queë' bönni' Roma

¹ Cati' budx bé'lenë' lequë' didza' ni, gyazië' Jesús Capernaum.

² Lu yödaz ni' zoë' bönni' Roma, nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l len zoabi' bi'i huen dxin queë' nadxi'itsquinë'-bi', ati' bi'i ni ré'ibi' len chraqüi gatbi'.

³ Cati' byönnë' bönni' ni didza' tu'ë bönni' ca nac queë' Jesús, la' bsöla'të' ga na' zoë' Jesús la'quë' bönni' gul tu'zejni'në' bönni' judio, tsjöta'yuquë' lahuë' Jesús guidë' duhuenë'-bi' bi'i huen dxin queë' na' ré'ibi'.

⁴ Guladxinë' ga zoë' Jesús bönni' gul tu'zejni' na', ati' gláta'yuë' lahuë' gdu ládxi'quë', ta'në':

—Naquë' lsaca' bönni' na' gunu' queë' lë ni,

⁵ le runë' ba la'n bunách uládz queëru' len benë' queëru' yu'u ga rudubru' rusëdru' queë' Dios.

⁶ Ni'r gyéajlenë' lequë' Jesús. Cati' chzoa la'dxinë' lidxë' bönni' na', lë' bsölë'ë ga zë'ë Jesús la'quë' böchi' lzë'ë, të' Lë':

—Xan, rnë' bönni' na': “Cutu ugui'inu', le cutu naca' lsaca' tsaziu' lidxa'

⁷ len cutu naca' lsaca' guida' ga zu'. Qui lë ni na' cutu burúguida' guida' ga zu'. Bë'z didza' ati' huóactëbi' bi'i huen dxin quia'.

⁸ Neda' ca', zoa nu rna be'i neda', ati' nacu'ë ca' bönni' rjaquë' gdil-l rna bé'ida' lequë'. Rëpa'-në' tuë': Gyeaj ni', ati' rijë'. Rëpa'-në' yetué': Gda ni, ati' ridë'. Rëpa'-në' ca' huen dxin quia': Ben dxin ni, ati' runë' dxin na'.”

⁹ Cati' byönnë' didza' ni Jesús, bubannë' queë' bönni' na', ati' bueycjë', len gudxë' bunách na' za'c cüdzu'lë', rnë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili', nutu nu bönni' Israel cutu rajxáqui'da'-në' rejlë'ë neda' ca rejlë'ë neda' bönni' ni.

¹⁰ Cati' guludxinë' bönni' na' bsölë'ë lequë' bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, gulayazië' ga nac lu yu'u lidxë' len gulalë'inë' chbôacbi' bi'i huen dxin na'.

Ruspanë'-bi' Jesús bi'i bönni' queënu ngul uzëb

¹¹ Gdöd guc lë ni, zijë' Jesús yödz Naín, dzagquë' Lë' bönni' uséd queë' lenca' bunách zian.

¹² Cati' bdxinë' gal-la' ra' yödz na', ni' blé'inë' bönni' nua'quë'-bi' tubi' bi'i bönni' nat zajcáchi'quë'-bi'. Bi'i nat na' nacbi' la'z dui bi'i queënu ngul uzëbdau'. Zjaclen-nu ngul uzëb na' zian bunách uláz queënu.

¹³ Cati' blé'inë'-nu Xanru', buechi' ladxë'ë-nu, ati' gudxë'-nu:

—Catur cödxu'.

¹⁴ Ni'r gbiguë'ë Jesús, gdanë' da'a yag ga na' dëbi' bi'i nat na'. Gulabözë' bönni' na' nua'quë'-bi', ati' Jesús gnë':

—Bi'i, li' rëpa', gyas.

¹⁵ Ni'r bubanbi'. Grö'bi' bi'i na' zi'al natbi', ati' gzu laubi' rui'bi' didza'. Budödë'-bi' Jesús lu na'nu xna'bi'.

¹⁶ Cati' gulalë'i lë ni bunách ni', gládxinë' yúgu'të', ati' gulagu'ë Dios yöl-la' ba, ta'në':

—Blë'ë queëru' bönni' blau, ru'ë didza' uláz queë' Dios. Dioscz ráclenë' bunách queë'.

¹⁷ Gzë didza' ca nac yöl-la' huac queë' Jesús, ati' gulayöni bunách yúgu'të yödz luyú Judea len yúgu'të yödz gdu zbi'il.

Le rnabë' Juan, bönni' buquilë' bunách nis

¹⁸ Gulagúxjöi'në' Juan bönni' da'quë' lë' yúgu'të lë ni runë' Jesús. Bulidzë' Juan chopë' bönni' na' da'quë' lë'

¹⁹ ati' bsölë'ë lequë' ga na' zoë' Jesús quië la'nabnë' Lë', la'në': “¿I nacu' Li' Cristo, bönni' ral-la' guidë', o naru' ral-la' cöztu'-në' bönni' yubl?”

²⁰ Cati' guladxinë' ga na' zoë' Jesús bönni' na' nasölë'ë Juan, të' Jesús:

—Nasölë'ë netu' Juan, bönni' buquilë' bunách nis, quië gnábitu' Li', gnatu': “¿I nacu' Li' Cristo, bönni' na' ral-la' guidë', o naru' ral-la' cöztu'-në' bönni' yubl?”

²¹ La' na'z ruúnë' Jesús zian nup te'í, yugu' bönni' huë' len bönni' yu'ugac lequë' bö' xöhui', ati' zian bönni' lau chul busaljé' yöj lauquë'.

²² Bubi'ë didza' Jesús, rë' chopë' bönni' na' nasölë'ë Juan, rnë':

—Gul-tséaj, gul-tsajtixjöi'-në' Juan ca nac le blé'ili' len le byönili'. Tu'lé'inë' bönni' bchul lauquë'. Tu'zë'ë bönni' glatsjé'. Nuhuôacquë' bönni' güi'cnë' huë' nudzu' ruzöd. Tu'yönnë' bönni' gulacödzuë'. Nubanquë' bönni' glatië'. Ta'yönnë' didza' dxi'a bönni' yechi'.

²³ Bica' ba nu cugác chopladxi' za'len neda' zal-la' cutu runa' ca raqui nu na' ral-la' guna'.

²⁴ Cati' guluzë'ë ni' bönni' na' bsölë'ë Juan, gzu lahuë' Jesús rë' bunách ni' ca nac queë' Juan, rnë':

—¿Bizxa brujli' yajyuli' lu latj ca'z? ¿Naru' brujli' yajyuli' gui rutá lei bö' reycj?

²⁵ ¿Bizxa caz brujli' yajyuli'? ¿Naru' brujli' yajyuli'-në' bönni' nacuë' lari' záca'tsqui' Nöziczli' nacuá' lidxquë' bönni' ta'ná bë'ë nup nácuag lari' záca'tsqui len tu'zi' xbey yöl-la' tsahu'.

²⁶ ¿Bizxa caz brujli' yajyuli'? ¿Naru' brujli' yajyuli'-në' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios? Ja, rëpa' lbi'ili', ati' náctërë' blau ca nu rui' didza' uláz queë' Dios.

²⁷ Naquë' Juan bönni' na' nayúj lu guich la'y ca nac queë', rna:

Byutsca', rsöla'a-në' gbaz quia', nörë' ca Li'.

Bönni' ni upë'ë nöz ga tödu'.

²⁸ Neda' rëpa' lbi'ili': Gap nacuá' bunách, chqui' zoë' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios, cutu nacrë' blau ca Juan, bönni' na' buquilë' bunách nis, san nu nactër cuidi'z ga rna bë'ë Dios nactër blau ca Juan na'.

²⁹ Cati' gulayöni didza' ni bë'ë Juan bunách ni' len bönni' tu'quizxjé' lazgc bunách, gláquibe'inë' le nac tsahu' lahuë' Dios, len guladilë' ca' nis lu në'ë Juan,

³⁰ san yugu' bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' tu'sëdi taquë' zxba queë' Moisé' cutu guladilë' nis lu në'ë Juan, ati' cni guc, guluca'në' ca'z le gu'nnë' Dios gunë' quequë'.

³¹ Gnë' ca' Xanru':

—¿Nacx usáqui'da' bunách dza ni zoaru' na'a? ¿Nacxcz nacquë'?

³² Nacquë' ca bi'idau' ta'guitjbi'. Ta'bö'bi' lu yë'y len ta'bödxya'abi'. Ta'nabi' tubi' yetubi': “Rucödxtu' queëli' gui san cutu rya'li'. Rul-l yéchi'tu' san cutu rbödxli'.”

³³ Cni nacli' le bidë' Juan, bönni' buquilë' bunách nis, len cutu gdahuë' yöt xtil, len cutu gu'ë xisi uva, ati' rnalí' queë': “Tu' xöhui' dzag lë'.”

³⁴ Cati' bida' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, len ri'j rahua', rnali' quia': "Bönni' ni naquë' bönni' huáguxó'ö len bönni' ri'jè'. Naquë' lza'quë' bönni' tu'quizxjè' len yezíca'rè' bönni' dul-la'."

³⁵ Répa' lbi'ili': Nac bè' nup napgac yöl-la' rejni'i queë' Dios ni'a qui le tun.

Le benë' Jesús lidxë' bönni' gdau' fariseo

³⁶ Bulidzé' Jesús gágulenë' lë' tsaxón bönni' gdau' fariseo, ati' gyazië' Jesús lidxë' bönni' na', len grö'ë rahuë'.

³⁷ Zoanu lu yödzu na' ngul udá dzag, len cati' gnözinu röh'ë ráhuë' Jesús lidxë' bönni' gdau' fariseo na', ni'r bdxinnu ni' nua'nu böga'dau' náquini guiöj zaca' le yudz tu le rla' zxi.

³⁸ Cati' bdxinnu zaca' cúdzu'lë' Jesús, grö'nu xni'ë rbödxnu. Ni'r gzu launu rgu'nu nis rbödxnu ni'ë Jesús len ruzxinu ni'ë len guitsa' icjnu. Butság launu ni'ë len glu'nu ni'ë lë na' rla' zxi.

³⁹ Cati' blé'inë' lë ni bönni' gdau' fariseo na' nulidzé' Jesús, gza' ladxë'ë, rnë': "La'naru' naquë' bönni' ni bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios, huáquibe'inë' nuzxa na' len nacx nacnu ngul ni rgannu Lë', le nacnu ngul udá dzag."

⁴⁰ Ni'r gudxë' bönni' fariseo na' Jesús, rnë':

—Simón, dë tu le ral-la' gyëpa' li'.

Bubi'ë didza' bönni' na', rnë':

—Gna, Bönni' Usëdi.

⁴¹ Jesús rë' lë':

—Zoë' bönni' dë dumí queë' ati' nacu'ë chopë' bönni' tal-lë'ë dumí queë'. Tuë' bönni' na' ral-lë'ë queë' lazxjè' qui chop iz, ati' yetüë' na' ral-lë'ë queë' lazxjè' qui chop beo'.

⁴² Le cudë quequë' dumí luguixjè' lë na' tal-lë'ë queë', qui lë ni na' bunít lahuë' gropë' lë na' tal-lë'ë queë'. Gnatsca' na'a. ¿Núxalë' bönni' chopë' ni gdx'i'rnë' bönni' na' bunít lahuë' lequë'?

⁴³ Bubi'ë didza' Simón na', rnë':

—Ráquida' neda', bönni' na' rál-la'rë' queë' dumí, lë na' bunít lahuë'.

Jesús gudxë' lë':

—Le nacz rnau'.

⁴⁴ Ni'r bueycjè' Jesús, ati' ni' ruyúë'-nu ngul na', rë' Simón:

—¿Naru' rlé'ínu' ngul ni? Gyazia' lidxu' ati' cutu bennu' quia' nis quibda' ni'a, san glu'nu ni'a nis rbödxnu ngul ni, len buzxinu ni'a len guitsa' icjnu.

⁴⁵ Cutu butság lau' neda', san cati' bdxintea' lidxu', cutu ruzóa dxinu ngul ni, rutság launu ni'a.

⁴⁶ Cutu glu'u icja' le za, san glu'nu ni'a lë na' rla' zxi ngul ni.

⁴⁷ Qui lë ni na' répa' li', dul-la' zian nabága'nu ngul ni, chgyu'u yöl-la' runít lau quegac, ati' nadxi'itsquinu neda'. Nu na' Dios runít lahuë' lei láti'dau'z, láti'dau'z nadxi'i Dios nu na'.

⁴⁸ Ni'r gudxë'-nu ngul na' Jesús, rnë':

—Dul-la' nabagu'u chgyu'u yöl-la' runít lau qui.

⁴⁹ Gulazú lauquë' tē lza'quë' bönni' na' ta'bó'lenë' Jesús tahuë', ta'në':

—¿Nuzxa caz bönni' ni, runít lautsë' ca' dul-la'?

⁵⁰ Ni'r gudxë'-nu ngul na' Jesús, rnë':

—Le réjlë'u neda', chbuláu' li'. Bōaj lidxu', zoa dxi ladxu'.

8

Ngul táclennu Jesús, ta'gu'nu le tahuë'

¹ Gdöd glac lë ni, gdë' Jesús gap nacuá' zian yödzu zxi len yugu' yödzdau', ati' ni' benë' lban len gdxijö'ë didza' dxi'a ca rna bē'ë Dios, dzagquë' Lë' idxínnutë' bönni' usëd queë'.

² Dzagcnu ca' Lë' la'cnu ngul bunë' lecnu Jesús, bubijë' bö' xöhui' yu'ugac lecnu, len bugúë' yugu' guidzhuë' quecnu. Nútsa'nu ladjcnu María, lënu ca' Magdalena, ngul na' bubijë' gadx bö' xöhui' yu'ugac lënu.

³ Nútsa'nu ca' ladjcnu Juana, ngul queë' Chuza, bönni' dë lu nē'ë le dë lidxë' Herodes, len nútsa'nu ca' ladjcnu Susana. Ta'gu'nu le tahuë' Jesús len yugu' bönni' usëd queë' ngul ni len zianrnu ca', tu'nödznju le dë quecnu.

Runë' lsaqui' Jesús ca nac queë' bönni' guz

⁴ Gularúj yugu' yödzu ni' bunách zian, guladxín ga na' zoë' Jesús. Cati' guludubë' ga na' zoë', Lë' benë' lsaqui', rë' lequë':

⁵ —Brújë' bönni' guz, zjësië' xseydau'. Cati' ni' zjësië', guluhuöxj ga nac la' nöz la'gac xseydau' na', ati' gululb leygac bunách. Guladxinba' ca' bguindau', glë'jba' xseydau' na' dzó' la' nöz.

⁶ Guluhuöxj yela'gac xseydau' na' lyu ga rô' guiöj. Cati' gulalén xseydau' na', la' gulabidxté le cunalapet' yu na'.

⁷ Guluhuöxj yela'gac xseydau' na' ga gululén lba yötsi'. Tsaxxön gulaxxön lba yötsi' na' len xseydau' na', ati' gularöli xseydau' na' gulalén, lba yötsi' na', len glun ditj leygac.

⁸ Guluhuöxj yela'gac xseydau' na' ga nac luyú dxi'a. Cati' chgularaxxön, gulunödzej. Tu dxigu' na' bunödzej yetú gayua'tér xseydau' ca'.

Cati' budx gnè' cni Jesús, bè'è zidzj didza', rnè':

—Nu zoa nag len ryöni ral-la' uzè nag.

Bizx quiè runè' lsaqui' Jesús

⁹ Ni'r gulanabné' Jesús bönni' uséd queè', ta'né':

—¿Bizxa rè'ni gna lè na' benu' lsaqui'?

¹⁰ Jesús gudxè' lequè':

—Dios ruzèjní'nè' lbi'ili' le nagachi' ca rna bè'è Lè', san yezica' bunách ni, ruí'léna' lequè' didza' le runa' lsaqui' quiè cati' luyúé', cutu la'lé'iné', len cati' la'yönné', cutu la'yèjní'nè'.

Rguíxjö'è Jesús le rulu' le benè' lsaqui'

¹¹ Gnè' ca' Jesús:

—Cni nac le rulu' lè na' bena' lsaqui': Xseydau' na' nac xtidxè'è Dios.

¹² Xseydau' na' guluhuöxj la' nöz tu'luí' ca rac quegac nup ni ta'yöni didza' na' san la' za'tè tu' xöhuí' len rgua didza' na' bdxin lu icj láchxi'dau'què' bönni' na', cui la'yèjlè'è len cui lulé'.

¹³ Xseydau' na' guluhuöxj lyu ga rô' guiöj tu'luí' ca rac quegac nup ni ta'yöni didza' na' len tu'dzjné' ta'zi'è lei, san nacquè' ca xseydau' na' cutu ben lui. Tu chí'z ta'yèjlè'è, le rdxin le rzi' bè' lequè', ati' la' tu'huóatè láchxi'què'.

¹⁴ Xseydau' na' guluhuöxj ga gululén lba yötsi' tu'luí' ca rac quegac nup ta'yöni didza' na', len cati' chgularayönné', tun nigui lequè' yugu' le tui' láchxi'què' yödzlyú ni, len yugu' yö-la' tsahui' qui, len yugu' le ta'dzág láchxi'què' tac ni, ati' cutu run dxin didza' na' lu icj láchxi'dau'què'.

¹⁵ Xseydau' na' guluhuöxj ga nac luyú dxi'a tu'luí' ca rac quegac nup ni, gdu láchxi'què' ta'yönné' didza' na' len ta'gu'è tsutsu lei lu icj láchxi'dau'què', ati' lu yö-la' rböz zxon láchxi' tuné' ca rna didza' na'.

Runè' lsaqui' Jesús qui le rgu'u yení' lidxru'

¹⁶ Gnè' ca' Jesús:

—Cutu ca' ruquel-lè'è gui' bönni' ati' la' rudúsi'tè' lei gui'n, len cutu rgu'è lei zxani le ráti'nè', san ruzóé' lei xlatj ga nac lna' lu yu'u, ati' luzi' xbey gui' na' nup la'yáz ni'.

¹⁷ Gla' lahui yúgu'tè le nagachi', ati' gac bè' len gruj ga lna' yúgu'tè le rac balanz.

¹⁸ 'Qui lè ni na', gul-zè nagli', le huadél-li'né' yelati' bönni' ruzóé' tsutsu icj láchxi'dau'huè' didza' ryönné', huazi'rè' xtidxè'è Dios, san bönni' curuzóé' tsutsu icj láchxi'dau'huè' didza' ryönné', huadúa didza' na' byönné'.

Xnè'è Jesús len yugu' bönni' böché'è

¹⁹ Ni'r guladxiné' ga na' zoè' Jesús xnè'è len yugu' bönni' böché'è, san cutu guc la'biguè'è gal-la' ga zoè' le nacua' ni' bunách zian.

²⁰ Zoa ni' nu bulídz Jesús, rna:

—Nacu'è lö'a xna'u len yugu' bönni' böchu'u, té'nné' lui'lené' Li' didza'.

²¹ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Nup ni ta'yöni xtidxè'è Dios len tun ca rna, bönni' ni nacquè' ca xna'cza' len yugu' bönni' böchi'cza'.

Jesús rbequi dxiè' bö' bduunu'

²² Tu dza grenè' Jesús tu lè'i bárcodau', dzagquè' Lè' bönni' uséd queè', ati' Jesús rè' lequè':

—Huadódtscaru' yetslá'a nis zxon ni.

Ni'r zjactè'.

²³ Tsal ni' ta'dödè' lu nis zxon na', rasiè' Jesús. Ni'r gzu lau reycj bö' bduunu' lu nis zxon na', ati' chraqi huötj zxan nis bárcodau' na' len zoa banádx quequè'.

²⁴ Ni'r gulabiguè'è ga dé' Jesús len guluspanè' Lè', ta'né':

—¿Bönni' Usédi! ¿Bönni' Usédi! Chraqi huötjru' lu nis.

Cati' bubané' Jesús, bulidzè' bö' na' reycj len nis na' ryas rdxiatcsa, ati' gzoa dxi bö' na' reycj len gró' dxi lu nis zxon na'.

²⁵ Ni'r gudxè' yugu' bönni' uséd queè' Jesús, rnè':

—¿Naru' cu réjlè'li' Dios?

Gládxiné' lequè' len tu'banné'. Glè lza'què', tuè' yetúé':

—¿Nuzza caz bönni' ní? Rna bé'iné' bö' reycj len nis zxon, ati' tun ca rna xtidxè'è.

Bönni'yödz Gadara yu'u lè' bö' xöhui'

²⁶ Ni'r guladxinè' lu xyuquè' bönni' Gadara, le dè yetslá'a nis zxön ca dödl ga dè luyú Galilea.

²⁷ Cati' brujè' lè'i bárcodau' na' Jesús ga nac lu yu na', dutsaguè' lè' bönni'yödz na'. Chgdzey yu'u lè' bö' xöhui', len cutur racuè' lari' len cutur rzoè' lu yu'u, san nun xlatjè' lu bloj ga nadjgac yeru ba.

²⁸ Cati' blé'inè' Jesús bönni' na' yu'u lè' bö' xöhui', grödxyé'è zidzj, ati' buzechu xzibè' lahuè' Jesús len bè'è zidzj didza', rnè':

—¿Bizxa ral-la'a quiu', Jesús, Zxi'nè' Dios náctèrè' blau? Ráta'yua' lau' cui usaca' zi'u neda'.

²⁹ Cni gnè' le chgna bé'inè' Jesús bö' xöhui' na' urúj lu bönni' na'. Zian lzu zí'atèl brix butultsca bönni' na' bö' xöhui' na', ati' glúguè'è lè' du guia bönni'yödz ni' len gulusijnè' bregui' guia ni'a në'è, san blè'è yugu' du guia na', ati' bchè' lè' lu latj ca'z bö' xöhui' na' yu'u lè'.

³⁰ Ni'r gnabnè' bö' xöhui' na' Jesús, rnè':

—¿Bi leu'?

Bö' xöhui' na' gudx Lè':

—Le Zian lea'.

Cni gna le yu'ugac lè' bö' xöhui' zian.

³¹ Ni'r gláta'yu lahuè' Jesús bö' xöhui' na' cutu göslè'è leygac latj chul quegac nup natgac.

³² Nacua'ba' ca' ni' tu cö'ba' cuch zian ta'daba' táguba' lu gu'adai' ni', ati' gulanáb yechi' Jesús bö' xöhui' na' gu'è leygac latj tsajtsu'ugac cuch zian na'. Jesús bè'è leygac latj.

³³ Gulurúj lu bönni' na' bö' xöhui', len yajtsu'ugac cuch zian na', ati' yjacha' cuch zian na' ga nac lè'i guiöj. Yajbixcba' lu nis zxön, ati' ni' gulayé'piba' nis.

³⁴ Cati' gualalé'inè' ca' na' guc quecha' bönni' tu'yuquè'-ba' cuch zian na', gladxi guladzöbnè'. Gulazzundjè' ni', ati' yhuöjquè' yajtíxjöi'cnè' nup nacua' yödz na' len nup nacua' ladj guixi' ni'.

³⁵ Ni'r gularujè' bönni'yödz na', yajyuquè' lè na' guc. Cati' guladxinè' ga na' zoè' Jesús, gualé'inè' bönni' na' gulayú'u lè' bö' xöhui', rö'è xni'è Jesús. Nacuè' lari' len dxi'adai' chzoè', ati' gládxinè'.

³⁶ Gulaguixjöi' lequè' ca guc nup na' gulale'i lè na' guc, böaquè' bönni' na' gulayú'u lè' bö' xöhui'.

³⁷ Ni'r gláta'yu lahuè' Jesús urujè' lu xyugac yúgu'tè bunách zian na' quegac yödz nababgac Gadara na', le tádxinè'. Bubenè' Jesús lè'i bárcodau' na' zhuöjè'.

³⁸ Gúta'yuè' lahuè' Jesús bönni' na' gulurúj lè' bö' xöhui' na' gu'è lè' latj tséajlenè' Lè' tsaxzön. Gna bé'inè' lè' Jesús uga'nè' ni', rnè':

—Böaj lidxu'. Yajtíxjöi' bunách uládz quiu' yugu' le zxön benè' quiu' Dios.

Böjè' lidxè' bönni' na', ati' buzè' didza' gdu lu yödz ni' ca nac le zxön benè' queè' Jesús.

Ruínè'-bi' Jesús bi'i ngul queè' Jairo lenca' ngul na' gdannu lari' nacué'

⁴⁰ Cati' budxinè' Jesús yetslá'a nis zxön na', guludziji queè' bunách zian nacua' ni', le ta'bözè' Lè' yúgu'tè'.

⁴¹ Ni'r bdxinè' ga zoè' Jesús Jairo, bönni' blau qui yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío. Byechuè' xni'è Jesús len gúta'yuè' lahuè' tsijè' lidxè'.

⁴² Cni benè' le zoabi' tubi' bi'i ngul queè', chraqui gatbi'. Nacbi' bi'i tuticz queè' len yu'ubi' ca chinnu iz. Tsal ni' zijè' Jesús, naugac Lè' bunách zian, tu'quir Lè'.

⁴³ Nútsa'nu ladj bunách zian na' ngul, chguc chinnu iz rzaca' rgui'nu, cutu ruhuí'i rön queènu qui huè' quégaccznu ngul, ati' chbutönu dèra le dè queènu, rguizzjnu nup tu'ún bunách, san cutu guc nu bönni' unè'-nu.

⁴⁴ Gbíga'nu zaca' cúdzu'lè' Jesús len gdannu rui'i lari' nacué', ati' la' bui'tè huè' rön queènu.

⁴⁵ Ni'r gnabnè' nup nacua' ni' Jesús, rnè':

—¿Nuzxa na' gdan neda'?

Guladá'baguè'è yúgu'tè'. Ni'r glè' Lè' Pedro len nup nacua'len lè', ta'nè':

—Bönni' Usèdi, nacua' ni bunách zian, tu'quir Li', len tu'dxiguè'è Li', ati' ¿rnatsu' "¿Nuzxa na' gdan neda'?"

⁴⁶ Ni'r Jesús gnè':

—Zoa nu gdan neda', le gúquibe'ida' bruj neda' yöl-la' huac le ruín bunách.

⁴⁷ Cati' ráquibe'inu ngul na' nöznè' Jesús le bennu, ni'r gzxiznu. Byéchuun xni'è Jesús len gdíxjöi'nu Lè' laugac bunách zian na' bizx quiè na' gdannu lari' nacué' len ca na' guc, la' böáctènu.

⁴⁸ Ni'r Jesús gudxè'-nu:

—Zxi'na', le réjlè'u neda' chböacu'. Böaj lidxu', zoa dxi ladxu'u.

⁴⁹ Cati' ni' ru'è didza' ni Jesús, bdxinè' ni' bönni' zè'è lidxè' bönni' blau na' qui yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios, ati' gudxè' bönni' blau na':

—Chgutbi' bi'i nguldau' quiu'. Cutur upixzjnu'-nè' Bönni' Usèdi.

⁵⁰ Cati' byönnè' lè ni Jesús, bubì'è didza', rè' bönni' blau na':

—Cutu gádxinu'. Gyejlè'z Dios. Huöacbi' bi'i nguldau' quiu'.

⁵¹ Cati' gyaziè' Jesús yu'u na', cutu bè'è latj nu tsazlen Lè' san légaczè' Pedro len Jacobo len Juan, lenca' xuz xna'bi' nguldau' na'.

⁵² Ta'bódx nup nacua' ni'. Ta'bódx yechè'è queèbi' bi'i nguldau' na', ati' rè' lequè' Jesús, rnè':

—Cutur cödxli'. Cutu natbi' nguldau' ni'. Raszbi'.

⁵³ Gulutitjè' Lè' le nözcnè' chnatbi'.

⁵⁴ Ni'r gdel-lè'è na'bi' Jesús len bè'è zidj didza', rnè':

—Bi'i nguldau', gyasch.

⁵⁵ Ni'r bu'u bö' nacczbi', bubanbi', ati' la' gyástèbi'. Gna bé'inè' lequè' Jesús lu'è le gágubi'.

⁵⁶ Gulubannè' xuz xna'bi', san Jesús gna bé'inè' lequè' nutu nu lè' ca na' guc.

9

Rsölè'è Jesús bönni' uséd queè' tsjenquè' lban

¹ Ni'r butubè' Jesús idxínmutè' bönni' uséd queè', ati' budödè' lu na'què' yöl-la' huac len yöl-la' uná bè' lubijè' bö' xöhui' yu'ugac bunách, len luúnè' nup te'i.

² Bsölè'è lequè' tsjenquè' lban ca rna bè'è Dios len tsajhuenquè' nup te'i.

³ Jesús gudxè' lequè':

—Cutu bi' gual'i' quiè la' nöz, ni xuyagdau', ni yöxj, ni yöt, ni dumí, len cutu gxoá yenli' chop lari'.

⁴ Bítì'tèz yu'u ga tsazli', gul-zóa ni' cati' uza'rli' yödz na'.

⁵ Gátì'tèz ga cutu lun lbi'ili' ba la'n bunách, gul-rúj yödz na' len gul-cuíb bëchtö da' lalabli', le uluf'i' lequè' nagá'n xzguia' nabága'què'.

⁶ Ni'r gularujè' bönni' uséd queè' na'. Guladödè' yúgu'tè yödzdau', tunè lban qui didza' dxi'a, len tu'únè' nup te'i yúgu'tè lu yödz na'.

Ca gutiè' Juan, bönni' buquilè' bunách nis

⁷ Byönnè' Herodes, bönni' rna bè'è, ca nac yúgu'tè le runè' Jesús, ati' grö'è baguí'i, le ta'ná bunách:

—Juan na' chbubanè' lu yöl-la' gut.

⁸ Yela'què' ta'nè':

—Chbulè'è Elías, bönni' na' bè'è didza' uláz queè' Dios.

Yela'què' ta'nè':

—Chbubanè' bönni' bitsè'è bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios dza ni'tè.

⁹ Herodes na' gnè':

—Juan na' brixá' yenè'. ¿Nuzza caz bönni' ni, ryönda' queè' runè' yugu' lè ni?

Rzu rbò'è Herodes glé'inè' Jesús.

Rugahuè' Jesús chián gayuá' bunách

¹⁰ Cati' guludxinè' ga zoè' Jesús bönni' gbaz nasölè'è Lè', gulului'inè' Lè' yúgu'tè le glunè'. Ni'r bchè'è lequè' quizi Jesús. Yjaquè' tu latj ca'z lu xyu yödz Betsaida.

¹¹ Cati' chnözigac lè ni bunách, yajnaugac Lè', ati' Jesús benè' lequè' ba la'n len bé'lenè' lequè' didza' ca rna bè'è Dios, ati' bunè' nup te'i.

¹² Cati' chza' ral dza na', gulabiguè'è ga zoè' Jesús idxínmutè' bönni' gbaz queè', len tè' Lè':

—Busöla' bunách ni tsjac gap dè yödzdau' len gap dè yu'udau' gdu zbi'il quiè tsajtlijquè' gap luga'nè' len bi lahuè', le nac latj ca'z ga ni zoaru'.

¹³ Ni'r Jesús rè' lequè':

—Gul-gu'è lbi'ili' le lahuè'.

Tè' Lè':

—Gayu'z yöt xtildau' dè len chopzba' böi dèba' queètu', o ¿naru' huayéajtsatu' tsjö'utu' le lagu bunách zian ni?

¹⁴ Nacu'è ni' ca chián gayu'è bönni'. Ni'r gudxè' yugu' bönni' uséd queè' Jesús, rnè':

—Gul-gún ga la'bò'è tu cò' hueajquè', lac ca chián hueajquè'.

¹⁵ Cni glunè' ati' gulabò'è yúgu'tè'.

¹⁶ Ni'r gdel-lè'è Jesús gayu' yöt xtil na' len chopba' böi na', ati' bchis lahuè' ruyúè' luzxbá, len rè' Dios: “Xclenu'.” Ni'r buzxuzxjè' leygac len bè'è quequè' bönni' uséd queè' quiè lucu'è laugac bunách na'.

¹⁷ Glahuè' yúgu'tè' len guluhuöljnè'. Gdöd na' gulutubè' yugu' le nagá'n, ati' guludzé'è gdu chinnu bdò'a.

Rnë' Pedro Jesús naquë' Cristo

¹⁸ Tu dza tsal ni' zoë' quizi Jesús, rulidzë' Dios, ati' dzagquë' Lë' bönni' uséd queë', gnabnë' lequë' Jesús, rnë':

—¿Nuzxa ta'ná bunách nu naca'?

¹⁹ Gulubi'ë didza', ta'në':

—Ta'ná la'gac bunách nacu' Juan, bönni' buquile' bunách nis. Ta'ná yela'gac nacu' Elías, ati' ta'ná yela'gac nacu' bönni' bitsë'ë bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios dza ni'të, nubanë' lu yöl-la' gut.

²⁰ Ni'r gnabnë' lequë' Jesús, rnë':

—Nazx lbi'ili', ¿nuzxa rnali' naca'?

Bubi'ë didza' Pedro, rnë':

—Nacu' Cristo nasölë'ë Dios.

Rguúxjö'ë Jesús ca zi'a ludöddë' Lë'

²¹ Ni'r gudxtsquë' lequë' Jesús len gna bé'inë' lequë' nutu nu lë' Nu naquë' Lë'.

²² Ni'r rë' lequë':

—Run bayúdx saca' qui'a neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, zian le gac quia'. Luca'në' neda' ca'z bönni' gul tu'zejni'i len yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi. Ludöddë' neda', san töd tsonn dza Dios uspanë' neda' lu yöl-la' gut.

²³ Gudxë' ca' yúgu'të':

—Chqui' rë'nnë' bönni' të'ë neda', ral-la' uzóë' tslal' le naqui queë' len gaquë' ca bönni' zijë' zajtë'ë lë'i yag cruz, ati' ni'r gac të'ë neda'.

²⁴ Nüti'tëz bönni' rui' ladxë'ë gun chi'ë yöl-la' na'bán queë', unitië' lei, san bönni' unitië' yöl-la' na'bán queë' le dë'ë neda', bönni' ni gata' queë' yöl-la' na'bán gdu.

²⁵ Cutu bi uzi'ë xbey bönni' chqui' utubë' queë' yúgu'të le dë yödzlyú ni san unitië' tsaz yöl-la' na'bán queë'.

²⁶ Nu bönni' rutui'në' neda' len rutui'në' ca' xtizda'a, lëzca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, utui'da' bönni' na' cati' huöda' duná bë'a, dzaggac neda' yöl-la' yení' queë' Xuza' len yöl-la' yení' quequë' gbaz la'y queë' Dios.

²⁷ Le nactë rëpa' lbi'ili', nacuá' ni la'quë' bönni' cutu latië' cati' la'lé'irnë' dza duná bë'të Dios.

Rdza' ca rna' lahuë' Jesús

²⁸ Cati' bza'a xunu' gbidz gdöd bë'ë yugu' didza' ni Jesús, ni'r bchë'ë Pedro len Juan len Jacobo, ati' grenë' tu lu guí'adau', ga na' bulidzë' Dios.

²⁹ Tsal ni' ruí'lenë' Dios didza', bdza' ca rna' lahuë', ati' böac chguichdau'z lari' nacuë' len gyëp yös yení'.

³⁰ Ni'r gululu' lauquë' ga zoë' Lë' chopë' bönni' tuí'lenë' Lë' didza'. Nacquë' Moisés len Elías.

³¹ Gulayëpë' yös yení' chopë' ni len tuí'lenë' Jesús didza' ca zi'a uzë'ë yödzlyú ni, gatië' lu yödz Jerusalén.

³² Zal-la' chraactsca lasië' Pedro len nup nacula'len lë', bayúdx gulana'zë' ta'lé'inë' yöl-la' yení' queë' Jesús len chopë' na' nacuá'lenë' Lë'.

³³ Cati' guluzë'ë ni' chopë' na' ga na' zoë' Jesús, ni'r Pedro gudxë' Lë':

—Bönni' Usëdi, dxi'a nac zoaru' ni. Güntsca'tu' tsonn yu'u lága'dau', tu quiu', yetú queë' Moisés, len yetú queë' Elías.

Cutu nöznë' Pedro bi na' rnë'.

³⁴ Tsal ni' ru'ë didza' ni, la' grö'të böaj bucachi' lequë', ati' gládxinë' le nacu'ë lu böaj na'.

³⁵ Ni'r byön chi'i Nu rui' didza' lu böaj na', rna:

—Bönni' ni naquë' Zxi'na'. Nadxi'ida' Lë'. Gul-zë nagli' didza' gu'ë.

³⁶ Cati' budx bë' didza' chi'i na', tuzë' Jesús nagá'nlenë' lequë'. Ta'cuá' dxië' bönni' uséd queë', ati' dza na' nutu nu glë' ca nac le gualalé'inë'.

Ruúnnë'-bi' Jesús bi'i bönni' yu'u-bi' bö' xöhui'

³⁷ Cati' za' rení' yetú dza guluhuötjé' lu guí'adau' na' Jesús len bönni' na' dzagquë' Lë', ati' gularúj bunách zian dutsaggac Jesús.

³⁸ Ni'r bë'ë zidzj didza' tu bönni' nutsë'ë ladj bunách zian na'. Bulidzë' Jesús, rnë':

—Bönni' Usëdi, ráta'yua' lau' duyú'-bi' bi'i bönni' quia' le nacbi' bi'i tuticz quia'.

³⁹ Yu'u lëbi' bö' xöhui' run ga rbödxya'abi' len ruxiztsca lëbi'. Run ga rbia bdxina' zidi' rú'abi' len rurix rutultsca lëbi', len gatga rusán lëbi'.

⁴⁰ Gúta'yua' lauquë' bönni' uséd quiu' lubijë' lei, san cutu gulazáqui'në'.

⁴¹ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Lbi'ili', curéjl'è'li' len nachixi icjli'. ¿Gáca'xtè ral-la' sóalena' lbi'ili' len gua' glena' queé'li'? Djua'-bi' ni bi'i bönni' quiu'.

⁴² Cati' ni' za'bi' rbíga'bi' ga na' zoè' Jesús, brix butultsca lèbi' bö' xòhui' na', ati' gdil-lè' bö' xòhui' na' Jesús len bunè'-bi' bi'i bönni' na'. Ni'r bugu'è'-bi' lu nè'è' xuzbi'.

⁴³ Gulubani yúgu'tè bunách ni' ca nac yöl-la' huac zxön queè' Dios.

Rgu'xjö'è' leyúbl Jesús ca zi'a ludöddè' Lè'

Tsal ni' tu'bani yúgu'tè bunách ca nac le zxön runè' Jesús, Lè' gudxè' yugu' bönni' uséd queè',

⁴⁴ rnè':

—Gul-cú'u' icj nagli' didza' ni, le zi'a ludöddè' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, lu na'gac bunách.

⁴⁵ Cutu gulayéjni'nè' didza' ni bönni' uséd queè', le cutu rui'nè' lequè' latj Dios la'yéjni'nè', san cutu gularúguiné' la'nabné' Jesús ca nac didza' ni.

Nu nac blau

⁴⁶ Ni'r gulazú lauquè' tunè' rusbö bönni' uséd queè' Jesús. Ta'nabi lza'què' tuè' yetué' núxalè' gaquè' blau.

⁴⁷ Ráquibe'inè' Jesús le ta'zá' ládxi'què', ati' gdel-lè'-bi' tubi' bi'idau', len buzöè'-bi' cuitiè'.

⁴⁸ Ni'r rè' lequè':

—Núti'téz bönni' gunè' ba la'n tu bi'idau' cni le náquibi' quia', néda'cza' gunè' ba la'n, ati' nu bönni' gunè' neda' ba la'n, gunè' ca' ba la'n Xuza' nasölè'è' neda'. Qui lè ni na' bönni' nutsè'è' ladjli' nacrè' nöx ladxí', bönni' ni naquè' blau.

Nu curdá'bagá' rë'u, raclen rë'u

⁴⁹ Ni'r bulidzè' Jesús Juan, rnè':

—Bönni' Usédi, blé'itu'-nè' bönni' rugunè' dxin lau' rubijè' bö' xòhui', ati' gna bé'itu'-nè' le cutu dè'è' rë'u.

⁵⁰ Jesús rë' lè':

—Cutu gna bé'ili'-nè', le raclen rë'u nu curdá'bagá' rë'u.

Rdil-lè' Jesús Jacobo len Juan

⁵¹ Cati' chza' gal-la' dza ral-la' gatiè' Jesús len huèpè' yehua' yubá, benè' bayúdx tsijè' Jerusalén.

⁵² Bsölè'è' yugu' bönni' gbaz queè' la'nörè' ca Lè', ati' yjaquè' tu yödzdau' quegac bunách Samaria tsajpa'què' ga uga'nè' tu dzò'.

⁵³ Cutu glunè' Jesús ba la'n bönni' yödz na' le chnac queè' Jerusalén zijè'.

⁵⁴ Cati' gualé'inè' lè ni Jacobo len Juan, bönni' uséd queè', tè' Jesús:

—Xan, ¿naru' gnábtscá'tu' huötj gui' za' yehua' yubá le usnit lequè', guntu' ca na' benè' Elías?

⁵⁵ Bueycjè' Jesús len gdil-lè' lequè', rnè':

—Cutu nözili' bizxa bö' dzag lbi'ili'.

⁵⁶ Bida' ni neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, clèg quiè usnitia' yöl-la' na'bán quegac bunách, san bida' duslá' bunách.

Ni'r yjaquè' yödz yubl.

Nup tè'ni tsjaclen Jesús

⁵⁷ Tsal ni' yu'uquè' nöz Jesús len bönni' da'què' Lè', bdxiné' ni' tu bönni', len rè' Jesús:

—Xan, rë'nda' sál'ena' Li' gáti'téz ga tsiju'.

⁵⁸ Jesús rë' lè':

—Yugu' böza', nacuá' zxan guiöj quecba', ati' yugu' bguindau', dxiagac lidxcba', san neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, cutu dè quia' ga gata' uzí' ladx'a.

⁵⁹ Ni'r gudxè' bönni' yubl Jesús, rnè':

—Gda' neda'.

Bönni' ni gudxè' Lè':

—Xan, benn neda' latj huöja' zi'al lidxa' ga gdxinr dza chbucacha'a-nè' xuza'.

⁶⁰ Jesús gudxè' lè':

—Bè' latj bönni' chzoa latiè' lucachè'è' nup chnat quequè', san li', gyeaj, yjen lban ca gna bè'è' Dios.

⁶¹ Ni'r bdxiné' yetué' ca', rè' Jesús:

—Xan, rë'nda' sál'ena' Li', san benn neda' latj tsija' zi'al tsajzéyagacda'-nè' didza' di'a dza quia'.

⁶² Jesús gudxè' lè':

—Núti'téz bönni' rui' ladxè'è' le rac yödzyly' naquè' ca bönni' ruga'nè'-ba' bédx len ruyúè' zaca' cüzdu'lè'. Nu run cni cutu nac lsaca' tsaz ga rna bè'è' Dios.

10

Rsolëë Jesús tsonnlalj yu chië' bönni' tsjenquë' lban

¹ Gdöd glac lê ni, gröë' Xanru' yetsonnlalj yu chië' ca' bönni' uséd queë', ati' bsölë'ë lequë' chop hueajquë' la'nörë' ca Lë' tsjaquë' yúgu'të yödzen yödzdau' gap chzoa tödë' Lë'.

² Gudxë' lequë':

—Le nactë, dëtsca dxin quia', le nac ca tu la' yël zxon ga nu tsajchib, san nabábz huen dxin quia'. Qui lê ni na', gul-gáta'yuhahuë' Dios, naquë' Xan la' yël na', gsölë'ë yugu' huen dxin ga nac la' yël queë'.

³ Gul-tséaj na'a. Gul-yutsca', neda' rsöla'a lbi'ili', nacli' ca bö'cu' zxila' zjacha' ladjcba' bö'cu' zuga' snia'.

⁴ Cutu gua'li' yöxj dumí ni bzud yöt, len cutu gua'li' yetú cö' löl-li', len cutu tseyli' güi'lenli' bunách didza' gap nac la' nöz.

⁵ Gáti'tëz yu'u ga tsazli', zi'al gnali': "Le rbequi dxi ladxi' gac quegac bunách nacua' yu'u ni."

⁶ Chqui' zoa ni' nu bönni' rö' dxi ladxë'ë, uga'nlen lë' le rbequi dxi ladxi' na' gnabli', san chqui' cuzóa ni' nu bönni' cni, uga'nlen lbi'ili' le rbequi dxi ladxi' na' gnabli'.

⁷ Gul-gá'n yu'u ga na' tsazli' len gul-guí'aj gul-gagu bi lunnë' queëli', le udzölcznë' bönni' huen dxin le gahuë'. Cutu tödli' yu'u yu'u.

⁸ Gáti'tëz yödzen ga tsazli' ati' lun lbi'ili' ba la'n, gul-gagu le lucu'ë lauli'.

⁹ Gul-ün nup te'i nacua' yödzen na', len gul-guí'ë lequë': "Chbdxin ga zoali' le rna bë'ë Dios."

¹⁰ Gáti'tëz yödzen ga tsazli', chqui' cutu lun lbi'ili' ba la'n, gul-rúj tsajsoali' la' nöz qui yödzen na', gnali':

¹¹ "Bëchtó qui ladzli' da' lalabtu' ruquindjtu' lei, le rului' nabága'li' zxguia', san ral-la' gnözili' lê ni, chbdxin ga zoali' le rna bë'ë Dios."

¹² Neda' rëpa' lbi'ili', cati' gdxin dza gchuguë' Dios quegac bunách, la'zaca' la'guí'ir bunách yödzen ni' ca la'zaca' la'guí'ir bunách yödzen Sodoma, nup ni' busnitië' Dios.

Le gac quegac nup culubi'i ládi'gac

¹³ Gnë' ca' Jesús:

—Bica' bayechi' lbi'ili', bunách yödzen Corazín. Bica' bayechi' lbi'ili', bunách yödzen Betsaida. La'naru' glac lu yödzen Tiro len lu yödzen Sidón yugu' yöl-la' huac rubani ca yugu' le bena' ga zoali', dza ni'të lubí'i ládi'quë' bönni' ni', lacuë' lari' ca'z len la'gu'ë dö cuinquë', le ului' chgulubi'i ládi'quë'.

¹⁴ Qui lê ni na', cati' gdxin dza gchuguë' Dios quegac bunách, saca' qui'rli' ca la'zaca' la'guí'ë bönni' Tiro len Sidón.

¹⁵ Lbi'ili', bunách Capernaum. ¿Naru' cugúg queëli' ca gyëpli' ga nu ryaz yehua' yubá? Huötjli' tsajtsazli' latj chul quegac nup natgac.

¹⁶ Ni'r gudxë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Nu ruzë nag lbi'ili', ruzë nag ca' neda', ati' nu rucá'n lbi'ili' ca'z, rucá'n ca' neda' ca'z, len nu rucá'n neda' ca'z, rucá'n ca' ca'z Xuza', nasölë'ë neda'.

Tu'dxinë' ga zoë' Jesús bönni' yjenquë' lban

¹⁷ Cati' guludxinë' ga zoë' Jesús tsonnlalj yu chië' bönni' na' bsölë'ë Lë', yjenquë' lban, ta'në':

—Xan, tun ca rnatu' bö' xöhui' cati' ruguntu' dxin lau' Li'.

¹⁸ Jesús gudxë' lequë':

—Neda' blé'ida' Satanás tu' xöhui', gbix zxan luzxbá ca run yös, ryaz luyú.

¹⁹ Gul-yutsca', neda' nudóda' lu na'li' yöl-la' uná bë' söncli'-ba' bël snia' len xajnö' ati' cutu bi gac queëli', ati' uxicjli' lu yöl-la' uná bë' qui tu' xöhui', nu curle'i rë'u dxi'a.

²⁰ Na'a, gul-dziji, clégz le tun ca rnali' bö' xöhui', san le nayujgac lali' lu guich ni' yehua' yubá.

Rudzijnë' Jesús

²¹ La' ni'z rudzijnë' Jesús, dzaguë' Lë' Dios Bö' La'y, rnë':

—Rgu'a Li' yöl-la' ba, Xuza', nacu' Xani yehua' yubá len Xani luyú ni, le bucachu'u yugu' lê ni lauquë' bönni' tac szxöni len bönni' ta'yejni'i, san bului'icnu'-bi' bi'idau' ca nac. Ca' gac, Xuza', le cni bdzag ladxu'u.

²² Ni'r gnë':

—Yúgu'të budödë' lu na'a Xuza'. Nutu nu bönni' nöznë' Nu naquë' Zxi'në' Dios, san tuzë' Dios Xuz nöznë', ati' nutu nu nözi Nu naquë' Dios Xuz, san tuzë' Zxi'në' nöznë', ati' gnözigac ca' nup na' Zxi'në' rë'nnë' ului'inë' lequë' Xuzë'.

²³ Ni'r buyué' yugu' bönni' uséd queë' Jesús len rë' lequë':

—Bica' bagac nup ta'le'i le rlé'ili' lbi'ili',

²⁴ le rēpa' lbi'ili': Glē'nnē' la'lé'inē' le rlé'ili' zian bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios len bönni' gulaná bē'ë, san cutu gulalé'inē' lei. Glē'nnē' la'yönnē' le ryönni', san cutu gulayönnē' lei.

Bönni' Samaria naquë' tsahui'

²⁵ Ni'r gyasë' bönni' gdau' usëdi, len quië si' bē'ë Jesús, gnabnē' Lē', rnē':

—Bönni' Usëdi, ¿bizxa ral-la' guna' quië gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu?

²⁶ Jesús rē' lē':

—¿Bizxa caz nayúj lu guich lu zxbá queë' Moisés? ¿Nacx rusaca' quiu' lē na' rulabu'?

²⁷ Bubi'ë didza' bönni' na', rnē':

—Cni rna: Gdxi'inu' Xanu' Dios gdu ladxu'u, len lu gdu icj ládxi'da'u, len lu gdu yöl-la' run quiu', len lu gdu yöl-la' rejni'i quiu', ati' gdxi'inu' böchi' lza'u ca nadx'i' cuinu'.

²⁸ Jesús rē' lē':

—Dxi'adau' bubi'u didza'. Ben cni, ati' gata' quiu' yöl-la' na'bán na'.

²⁹ Le gu'nnē' bönni' na' ubj dxi'a cuinë', rē' Jesús:

—¿Nuzxa na' böchi' lza'a'?

³⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rē' lē':

—Gz'ë Jerusalén bönni', rudinnië', zijë' yöd Jericó. La' nöz ni' gulazönë' lē' gban. Gulagüë' lari' nacué' len glunë' lē' huë'. Ni'r guluzé'ë ni', nuca'nquë' lē', chratzë'.

³¹ Ni'r gdödë' la' nöz ni' bxuz. Cati' blé'inë' bönni' huë' na', tsla'l gdödë'.

³² Gdödë' ca' ni' bönni' nababë' zxi'n xsoë' Leví, bönni' na' tunë' dxin qui gdu'. Cati' blé'inë' lē', tsla'l ca' gdödë'.

³³ Lézca' yu'ë nöz na' bönni' Samaria, ati' bdxinë' gal-la' ga dē' bönni' huë' na'. Cati' blé'inë' lē', buechi' ladxë'ë lē'.

³⁴ Gbiguë'ë ga na' dē', ati' glu'ë le za len xisi uva nal lu huë' queë', len buchölinë' lei lari'. Ni'r bdxie' lē' cüdzu'ba' bōa' queë' len bu'ë lē' yu'u ga ta'dxinë' bönni' yu'uquë' nöz, ati' ni' ben chi'ë lē'.

³⁵ Cati' za' reni' yetú dza, len chzoa uzé'ë ni' bönni' Samaria na', glijë' laxjë' qui chop dza, le buca'në' lu nē'ë bönni' xan yu'u na', rē' lē': “Ben chi'ë bönni' ni, len chqui' utóu' yelati' dumí, ubi'a quiu' neda' cati' huóda'.”

³⁶ Na'a, ¿nacx runi li? ¿Núzxalë' bönni' yonn ni guquë' böchi' lzë'ë bönni' na' glu'ë dö' queë' bönni' gban?

³⁷ Bubi'ë didza' bönni' gdau' usëdi na', rē' Jesús:

—Bönni' na' buechi' ladxë'ë lē'.

Ni'r Jesús gudxë' lē':

—Gyeaj na'a, yjen ca' li'.

Le benë' Jesús lidxcnu Marta len María

³⁸ Ni'r bu'ë nöz Jesús, bdxinë' tu yödzdau' ga ni' bchë'nu Lē' lidxcnu ngul lēnu Marta.

³⁹ Marta ni zoanu ngul zxilnu lēnu María, ati' María na' grō'tēnu ga nac xni'ë Jesús, ruzë nagnu xtídzë'ë.

⁴⁰ Marta na' bubi bugui'nu, zian dxin runnu, ati' gbíga'nu ga na' zoë' Jesús, rēnu Lē':

—Xan, ¿naru' cu rui' ládxi'tsu' neda' le nuca'nbi' neda' bi'i zxila' ni, ati' tuza' runa' dxin? Gudx-bi' gáclenbi' neda'.

⁴¹ Bubi'ë didza' Jesús, rē'-nu:

—Marta, Marta, ruubi ruguí'itsquinu', len zian le rui' ladxu'u runu'.

⁴² Tuz le run bayúdx nu gun, ati' María ni gröbi' lē na' nactër dxi'a, ati' lē na' gröbi' cutu gdua queëbi'.

11

Ca ral-la' ulidzru'-në' Dios

¹ Tu dza ni' rulidzë' Dios Jesús. Cati' budx bē'lenë' Dios didza', rē' Lē' tuë' bönni' usëd queë', rnē':

—Xan, bsëdi netu' ulidzru'-në' Dios güi'lentu'-në' didza', ca benë' Juan, busëdnë' bönni' da'quë' lē'.

² Ni'r Jesús rē' lequë':

—Cati' ulidzli'-në' Dios güi'lenli'-në' didza', gul-ná:

Xuztu', zu' yehua' yubá, gac zxon lau'.

Gda gna bé'u.

Luyú ni gac ca rdzag ladxu'u Li', ca na' rac ni' yehua' yubá.

³ Benn le gágutu' na'a dza.

⁴ Bnit lau netu' dul-la' nabága'tu'

Ca netu' ca' runit lautu' nup bi tun queëtu'.

Cutu gu'u latj si' bē' netu' le xōhui',
San buslá netu' lu na' nu rua' dō'.

⁵ Jesús rē' ca' lequē':

—Chqui' zoē' bōnni' nuts'ē' ladjli', len zoē' bōchi' lzē'ē, len chqui' tsijē' ga na' zoē' ladxi' yēl, ati' ulidzē' lē', gnē': “Bōcha'a, benn quia' tsonn yōt xtl

⁶ le zi'a bdxiné' quia' bōchi' lza'a, zē'ē zi'tu', san cutu bi dē gu'a-nē' gahuē'.”

⁷ ¿Naru' ubi'ē didza' cni bōnni' na' zoē' yu'u, guiē' lē': “Cutu utsa'u neda'. Chnayéj yu'u, ati' chdēlencbi' neda' bi'i quia'. Cutu gac tsasa' bi gunna' quiu'?”

⁸ Neda' rēpa' lbi'ili': Zal-la' cutu tsasē' bi unōdzjē' queē' le naquē' bōchi' lzē'ē, san tsasē' len unōdzjē' queē' yúgu'tē le rquinnē' quiē cutur upizxjnē' lē'.

⁹ Qui lē ni na' rēpa' lbi'ili': Gul-náb, ati' Dios gunnē' queēli'. Gul-quílj, ati' gdzōl queēli'. Gul-líd ra' yu'u, ati' tsalj queēli'.

¹⁰ Nu rnab, rzi' qui, ati' nu rguilj, rdzōl qui, ati' nu rulíd ra' yu'u, ryalj qui.

¹¹ 'Chqui' zoē' bōnni' nuts'ē' ladjli', naquē' xuz, len chqui' gnábibi' lē' yōt xtl zxi'nē', ¿naru' unōdzjtsē' queēbi' guiōj? Chqui' gnábibi' lē' tuba' bōl, ¿naru' unōdzjtsē' queēbi' bēl?

¹² Chqui' gnábibi' lē' dxi't qui bōrj, ¿naru' unōdzjtsē' queēbi' xajnó'?

¹³ Cni' nac, chqui' nacli' lbi'ili' huia'dō' san nōzili' unōdzjli' quecbi' zxi'nli' le nac dxi'a, nactēr lōz gunnē' queēli' Dios Bō' La'y Xuzli' zoē' yehua' yubá, nul-li' gnábili' Lē'.

Ta'nē' runē' dxin Jesús len yōl-la' huac qui tu' xōhui'

¹⁴ Tu dza bubijē' bō' xōhui' yu'u bōnni' Jesús, le run ga curnē'. Cati' burúj bō' xōhui' na', bē'ē didza' bōnni' na' cugnē', ati' gulubani bunách nacua' ni'.

¹⁵ La'gac bunách nacua' ni' ta'ná:

—Len yōl-la' huac qui tu' xōhui' Beelzebú, xangac bō' xōhui', rubijē' yugu' bō' xōhui' na'.

¹⁶ Glē'ni la'z'í bē' Jesús yela'gac bunách na', ati' gulanabi Lē' gunē' tu le gac bē' za' yehua' yubá.

¹⁷ Ráquibe'inē' Jesús le ta'zá' ládxi'quē', ati' rē' lequē':

—Gáti'tēz ga ta'ná be'i lza'gac bunách, chqui' la'rúj chopl la' leygacac bunách na', la'nít. Chqui' la'rúj chopl bunách nacua' tu yu'u, udx quegac.

¹⁸ Lēzca' cni' rac qui Satanás, tu' xōhui', lēzca' nazí' lei Beelzebú. Chqui' la'rúj chopl nup da'gac lei, ¿nacx gac gdia' yōl-la' uná bē' qui? ¿Rnásali' na'a: len yōl-la' huac qui Beelzebú rubija' yugu' bō' xōhui'?

¹⁹ Chqui' neda', len yōl-la' huac qui Beelzebú rubija' yugu' bō' xōhui', ¿nuzxa runn quegac nup da'gac lbi'ili' yōl-la' huac tu'bíj yugu' bō' xōhui'? Qui lē ni na', nup ni nacgac bē' nachíxili'.

²⁰ Chqui' neda', len yōl-la' huac queē' Dios rubíjgaca' bō' xōhui', le nactē chbdxin ga zoali' le rna bē'ē Dios.

²¹ 'Cati' dē lu nē'ē le rneynē' bōnni' nal, len run chi'ē lidxē', nac chi'i dēra le dē queē'.

²² Na'a, chqui' zē'ē yetué' bōnni' náltērē' ca lē' len uxicijē' lē', ni'r cuē' yúgu'tē le rneynē', lē na' ruzxōni ladxē'ē, ati' quisiē' le dē queē' bōnni' na'.

²³ Nu curaclen neda', rdá'bagá' neda'. Nu curutublen neda', ruslás nu na'.

Ca nac qui bō' xōhui' rudxín xlatj

²⁴ Gnē' ca' Jesús:

—Cati' r-ruj lu bōnni' bō' xōhui', rda gap nabídx, rguilj ga uzí' ladxi'. Chqui' cutu gdzōl qui, gna: “Huója' xlatja' ga ni' bruja'.”

²⁵ Cati' rudxín ni', rajxaca' bōnni' na', naquē' ca tu yu'u chnulúa len chnabá'a quiē nu tsajsóa ni'.

²⁶ Ni'r reaj len rajxí' yegádx bō' xōhui', nácgactēr xōhui' ca lei, ati' ta'yú'u bōnni' na'. Na'a, le rac queē' bōnni' na' nayáli'tēr ca le guc queē' zi'al.

Le nac bica' ba le nac gdu

²⁷ Tsal ni' ru'ē didza' ni Jesús, bē'nu zidzj didza' ngul nús'a'nu ladj bunách zian na', rnanu:

—Bica' ba ngul na' bia'nu Li' lē'nu, len bica' ba ca' lchu'nu ga na' gudxu'u.

²⁸ Bubi'ē didza' Jesús, gnē':

—Nácgactēr bica' ba nup ta'yōni xtidzē'ē Dios len tun ca rna.

Ta'nabnē' Jesús gunē' le gac bē' nuzxa naquē'

²⁹ Tsal ni' ta'biga' ga zoē' Jesús bunách zian, gzu lahuē' ru'ē didza', rnē':

—Ta'nabi neda' bunách tua'dō' ni guna' le gac bē' ga za' yōl-la' huac quia', san cutu bi le gac bē' la'lé'inē'. Tuz le gac bē' ca na' guc queē' Jonás la'lé'inē'.

³⁰ Ca na' guc queē' Jonás, guquē' tu le nac bē' laugac bunách yōdz Nínive, lēzca' cni' gac quia' neda', Bōnni' Nuhuóaquē' Gdu Bunách, gaca' tu le gac bē' laugac bunách dza ni zoaru' na'a.

³¹ Cati' gdxin dza gchuguè' Dios quegac bunách len cuequi xbeynè' bunách dza ni zoaru' na'a, Dios uchisè'-nu ngul dza ni'tè gna bé'inu bunách luyú ni' dè tsla'a ga rdöd gbidz beo' ziang, ati' le bennu ului' nabága'gac bunách ni zxguia', le bidnu lènu, brujnu ga nac zi'tu' quiè duzè nagnu didza' rejni'i bè'è Salomón, bõnni' gna bé'inè' bunách Israel, san na'a, zoa' ni neda', len nactèra' blau ca Salomón na'.

³² Lèzca' cni, Dios uchisè' bõnni' gulacu'è yöd Nínive cati' gdxin dza gchugu bè'è quegac bunách len cuequi xbeynè' bunách dza ni zoaru' na'a, ati' le glunè' ului' nabága'gac bunách ni zxguia', le gulubi'i ládxi'què' bõnni' Nínive cati' gulayõnnè' lban benè' Jonás, ati' na'a zoa' ni neda', len nactèra' blau ca Jonás na'.

Le rgu'u yení' lu icj ládxi'dau'ru'

³³ Gnè' ca' Jesús:

—Cati' nu ruquel-la' gui', cutu rgu'u lei ga nagachi', len cutu rudusi' lei gui'n, san ruzóa lei xtasa' ga lna', quiè uzení' quegac nup ta'yáz yu'u na'.

³⁴ Yój lauru' nac ca tu le rgu'u yení' lu icj ládxi'dau'ru'. Chqui' yój lau' nac dxi'a, gduteo' yudz le nac yení', san chqui' nac xõhui' yój lau', gduteo' yudz le nac chul xõhui'.

³⁵ Ben chi'i cuinu' na'a, cui huõac chul lè na' rgu'u yení' lu icj ládxi'da'u.

³⁶ Cni nac, chqui' gduteo' nadzè'iznu' le nac yení' len cutu bi zoalen li' le chul xõhui', yúgu'tè glé'ínu' dxi'a ca rac cati' ruzeni' quui' gui'.

Ruquiè' Jesús yugu' bõnni' gdau'

³⁷ Cati' budx bè'è didza' ni Jesús, bulidzè' Lè' tsajtágulenè' lè' bõnni' gdau' fariseo. Cati' gyaziè' Jesús lidxè' bõnni' gdau' na', grò'è rahuè'.

³⁸ Cati' blé'inè' Lè' bõnni' gdau' fariseo na', bubannè' le cutu gdib nè'è Jesús cati' zi'a gahuè'.

³⁹ Xanru' rè' lè':

—Lbi'ili', bõnni' gdau' fariseo, rguib cuinli' ca rguibli' láuuilgac le ri'iji ráhuili', san lu icj ládxi'dau'li' ruhuídi'li' len rza' ládxi'li' le cunác.

⁴⁰ Lbi'ili', bõnni' curéjni'li'. ¿Naru' cu nõzili', Nu ben le zoa lahuiz ben ca' le yu'u lè'il'?

⁴¹ Na'a, gul-gún gun le dè queèli', ati' ni'r huõac dxi'a yúgu'tè le dè queèli'.

⁴² 'Bica' bayechi' lbi'ili', bõnni' gdau' fariseo. Rguizzjli' qui gdau' tu cuia tsa tu chi cuia le rzi'li' qui xhueaj, len qui guixi' rud, len quegac guixi' cuandau', san rudõdzli' le nac tsahui' len yõl-la' nadxi'i queèli' Dios. Yugu' lè ni run bayúdx gunli', len cutu uca'nli' yezíca' lè na' runli'.

⁴³ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bõnni' gdau' fariseo. Ré'nili' cõ'li' gap nac blau lu yu'u ga rudubli' rusèdi' queè' Dios len ré'nili' lulídz lbi'ili' ba zxõn bunách gap nac lahui' laugac bunách.

⁴⁴ 'Bica' bayechi' lbi'ili', bõnni' gdau' usèdi, lenca' lbi'ili', bõnni' gdau' fariseo, bõnni' rulu'z tsahui' cuinli', le nacli' ca nacgac yeru ba quegac nup natgac le cunala'gac, ati' ta'dá láuigac yeru ba na' bunách len cutu táquibe'inè'.

⁴⁵ Ni'r bubí'è didza' bõnni' gdau' usèdi raquè' zxba queè' Moisés, rè' Jesús:

—Bõnni' Usèdi, cati' rnau' cni, netu' ca' runu' zi'.

⁴⁶ Jesús rè' lè':

—Bica' bayechi' ca' lbi'ili', bõnni' gdau' usèdi racli' zxba queè' Moisés, le ruspága'cli' bunách yua' zi'i le cugác nu gua', san lbi'ili' ni lati'z cutu ruláhuili' lei len na'li'.

⁴⁷ 'Bica' bayechi' lbi'ili', le rchisli' lguittj qui ba ga nagáchi'què' bõnni' glu'è didza' uláz queè' Dios, bõnni' ni' guludõddè' lequè' xuz xtau'li'.

⁴⁸ Cni nac, runli' lna' lau runli' tuz le glunè' xuz xtau'li' le guludõdcè' lequè' xuz xtau'li' na', ati' lbi'ili' rchisli' lguittj qui ba ga nagáchi'què'.

⁴⁹ 'Qui lè ni na', lu yõl-la' rejni'i queè', Dios gnè' cni: "Gsõla'a quequè' bõnni' lu'è didza' uláz quia' len yugu' bõnni' gbaz quia', ati' yugu' bõnni' ni, la'què' ludõdcè', len yela'què' la'bía ládxi'què'."

⁵⁰ Cni gunè' Dios le cuequi xbeynè' bunách dza ni zoaru' na'a, ni'a qui rön quegac yúgu'tè bõnni' glu'è didza' uláz queè', bõnni' ni' guludõdi lequè' bunách cati' gzu lau zi'a rata' yõdzlyú

⁵¹ ga gzu lau nu budõdi Abel, ga bdxintè guludõddè' Zacarias, bõnni' na' guludõddè' gatsj lahui' ga dè bcugu la'y ga na' tu'zégui'què'-ba' bõa' bédxdau' lahuè' Dios len ga zoa latj la'y. Qui lè ni na', répa' lbi'ili', Dios cuequi xbeynè' bunách dza ni zoaru' na'a, ni'a qui rön quegac yúgu'tè bõnni' na' guludõdcè' lequè' xuz xtau'li'.

⁵² 'Bica' bayechi' lbi'ili', bõnni' gdau' usèdi, racli' zxba queè' Moisés. La' lbi'izli' dè lu na'li' xzi'n guia qui latj ga rdzõrluru' yõl-la' rejni'i. Lbi'ili' cutu ryazli', ati' ruzága'li' xnõzgcac nup tè'ni la'yáz.

⁵³ Cati' budx bè'lenè' lequè' didza' ni Jesús, gulaléytsquinè' Lè' bõnni' gdau' tu'sèdi len yugu' bõnni' gdau' fariseo, ati' gulazú laquè' ta'nabi yúdxtsquinè' Lè' ca nac zian le tac,

⁵⁴ le tu'bijè' Lè' didza' quiè gac luquíè' Lè' ni'a qui didza' ubi'è.

12

Rusëdnë' Jesús ca nac yöl-la' rulu'z tsahui' cuini

¹ La' dza na'z guludúb ga zoë' Jesús zian gayua' bunách ga bdxintë ta'röliz lza'gac bunách na'. Ni'r gzu lahuë' Jesús rë' zi'al yugu' bönni' uséd queë', rnë':

—Gul-gún chi'i cuinli' qui le nac ca xnë'i yót xtil quequë' bönni' gdau' fariseo, le nac yöl-la' rulu'z tsahui' cuini quequë'.

² Cutu bi dë le nac landau'z le cuqlá' lahui, len cutu bi dë le nagachi' le cucág bë'.

³ Qui lë ni na', yúgu'të le chgnali' ga nac chul, la'yöni lei bunách ga nac lu yení', ati' didza' bë'li' bagachi'z ga gzoa lu yu'u nayéyj, gac lban qui ga nac lahui' laugac bunách.

Nu ral-la' gádxiru'

⁴ Gnë' ca' Jesús:

—Böcha'adau', rëpa' lbi'ili': Cutu gádxili' bönni' tu'dödcdë' bunách, ati' töd na' cutur bi gac lunë' quegac.

⁵ Ului'ida' lbi'ili' nu ral-la' gádxili'. Gul-gadxi Nu na' gac ugúa yöl-la' na'bán queëli', len töd na' dë lu në'ë yöl-la' uná bë' chu'në' lbi'ili' lu gui' gabíl. Ja, rëpa' lbi'ili', gul-gadxi Nu na'.

⁶ ¿Naru' cu túti'quë'-ba' gáyu'ba' bguindau' len chop dumí lasdau'? Nituba' lecha', cutu ral ladxë'ë-ba' Dios.

⁷ Lëzca' cni, yúgu'të guitsa' icjli' nababgac lahuë' Dios. Qui lë ni na', cutu gádxili'. Nazáca'tërli' lbi'ili' ca zianba' bguindau'.

Nup ta'ná náquigac queë' Jesús

⁸ Gnë' ca' Jesús:

—Rëpa' lbi'ili': Yúgu'të bönni' ta'në' náquicnë' quia' neda' laugac bunách, lëzca' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gnia' náquicnë' quia' lauguë' gbaz la'y queë' Dios,

⁹ ati' bönni' ta'dá'baguë'ë náquicnë' quia' laugac bunách, lëzca' neda' tá'bagaa' náquicnë' quia' lauguë' gbaz la'y queë' Dios.

¹⁰ Yúgu'të nup bi la'në' quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gac unít lahuë' leygac Dios, san nu gnë' zi' queë' Dios Bö' La'y, cutu unít lahuë' nu na' Dios.

¹¹ 'Cati' la'chë'ë lbi'ili' gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, len lauguë' bönni' la'bequi xbeynë' lbi'ili', len lauguë' bönni' dë lu na'quë', cutu ubi ugui'ili' nacx gunli' o bizxa didza' ubi'ili', o bizxa gnali'.

¹² La' dza na'z usëdnë' lbi'ili' Dios Bö' La'y le ral-la' gnali'.

Huac gun ga gal ládxi'ru'-në' Dios yöl-la' tsahui' queëru'

¹³ Rë' Jesús bönni' nutsë'ë ladj bunách zian na', rnë':

—Bönni' Usëdi, gudxë' böcha'a gunnë' uláz quia' le guta' queë' xuztu'.

¹⁴ Jesús rë' lë':

—Bönni'. ¿Naru' zoa nu buzóa neda' ca nu cuequi xbey lbi'ili', o nu gun gatsj le dë queëli'?

¹⁵ Ni'r gudxë' bunách nacuá' ni' Jesús, rnë':

—Gul-yutsca'. Gul-gún chi'i cuinli' cui uhuídi'li'. Le uzi'ë xbey bönni' cutu nacx le zian le dë queë'.

¹⁶ Ni'r bë'lenë' lequë' didza' Jesús, benë' lsaqui', rnë':

—Zoë' bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui' queë', ati' szxöni runódzj glap lu xyuë'.

¹⁷ Ni'r gza' ladxë'ë bönni' na', rnë': "¿Nacx guntsa'? Cutu dë ga gun chi'a le rulá' quia'."

¹⁸ Ni'r rnë': "Cni guna'. Uquindjca' yu'u ga run chi'a le rulá' quia', ati' guna' yugu' yu'u zxöntër ca', ati' ni' gun chi'a le rulá' quia' len yugu' le dë quia'.

¹⁹ Ni'r gac guië' cuina': Chdëtsca quia' zian le chnutuba', le gáhuida' zian iz. Uzi'tsca ladx'a. Gui'j gahua', len udzjidja'."

²⁰ Ni'r Dios rë' lë': "Li', bönni' cunözi. Na'a dzö' gatiu'. Na'a, ¿nuzxa caz gaqui qui, lë na' chnutubu'?"

²¹ Cni rac queë' bönni' rutubë' la' queëzë' yöl-la' tsahui', len cutu runë' le nac ca yöl-la' tsahui' lahuë' Dios.

Dios run chi'ë bunách queë'

²² Gdöd ni' gudxë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili': Cutu ubi ugui'ili' ni'a qui le gui'j gáguli', lë na' nabánili', o ni'a qui lari' gáculi'.

²³ Nacr lsaca' yöl-la' na'bán queëli' ca le ráguli', ati' nacr lsaca' gdu ca nayá' nabinli' ca lari' ráculi'.

²⁴ Gul-yutëz ca rac quecha' beycj. Cutu tazba', len cutu ta'lapba', len cutu nacuá' quecha' ga lun chi'iba' le rulá' quecha', san Dios rugahuë' lecha'. ¿Naru' cu nazáca'tërli' lbi'ili' ca yugu' bguindau'?

²⁵ ¿Nuzxa caz bönni' nutschë'ë ladjli' gac gunë' ga soë' gbanë' yetú chi'i'dau'z le ruúbi ruguí'i ládxi'dau'huë'?

²⁶ Qui lë ni na', chqui' cugác gunli' lë ni nac cuidi'z, ¿bizx quië ruúbi ruguí'ili' ni'a qui le nac zXöntër?

²⁷ 'Gul-yutëz ca ta'zXön yöjdau'. Cutu tun du lari' len cutu tab lari', san rëpa' lbi'ili', cutu gucr lach ca nacgac yöjdau' ni lari' gucuë' Salomón, zal-la' szXöni guta' queë' yöl-la' tsahui'.

²⁸ Chqui' runë' lach Dios yugu' yöj guíxi'dau' rò'gac na'a ladj guixi', ati' cxó huidzj la'gu'ë leygac lu gui', ¿naru' cu gunë' queëli' le zXöntër ca', lbi'ili', curéjlë'li' Dios gdu ládxi'li'?

²⁹ Qui lë ni na', cutu güi' ládxi'li' le ral-la' gáguli', len le ral-la' gui'jli', len cutu ubi uguí'i ládxi'dau'li'.

³⁰ Yúgu'të lë ni ta'guilj bunách yödzlyú ni, san chnözcznë' Xuzli' Dios yugu' le rquínili'.

³¹ Gul-güi' ládxi'li' tsazli' ga rna bë'ë Dios, ati' yúgu'të lë ni cu'ë xnöz queëli'.

Yöl-la' tsahui' rgu'ru' yehua' yubá

³² Gnë' ca' Jesús:

—Cutu gádxili', lbi'ili' na' nacli' yugu' bö'cu' zXíla'dau' quia'. Nababzli' zoali' san rdzag ladxë'ë Xuzli' Dios gunnë' lbi'ili' latj tsazli' ga ni' rna bë'ë Lë'.

³³ Gul-guti' le dë queëli' len gul-nödzej quegac bunách yechi'. Cni gac, gunli' queëli' yöxj dumj le cutu gac ditj, len cu'li' yehua' yubá yöl-la' tsahui' na' cutu ubídx udú, ga ni' cutu gdxin gban len cutu usnitba' lei böa'dau' qui.

³⁴ Ga ni' dë yöl-la' tsahui' queëli', ni' güi' ládxi'li' gdxinli'.

Ral-la' soaru' ban ladxí'

³⁵ Gnë' ca' Jesús:

—Gul-zóa sina' len gul-quel-la' gui' le uzení' queëli'.

³⁶ Gul-gác ca bönni' huen dxin ta'bözë' dza huödë' xanquë', bönni' zijë' lni qui yöl-la' rutság na', quië cati' udxinë' len ulidzë', la' la'saljté' queë' tsazië'.

³⁷ Bica' bagac huen dxin na' la'cu'ë ban ladxí' cati' huödë' xanquë'. Le nactë rëpa' lbi'ili', upá' cuinë' xanquë' na', ati' gunë' ga la'bö'ë ga lahuë', ati' cu'ë le lahuë'.

³⁸ Zal-la' huödë' cati' chral o gdu ladxí'yël, chqui' duxaquë' lequë' nacu'ë ban ladxí', bica' bagac huen dxin na'.

³⁹ Lë ni ral-la' gnözili'. La'naru' nöznë' xan yu'u bizxa dza huadxín gban, uspán ladxë'ë len cutu gu'ë latj bönni' udxíë' yeru lidxë', cui cuanë' le dzö' lidxë'.

⁴⁰ Qui lë ni na', gul-zóa ban ladxí' ca' lbi'ili', le huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, dza curbözli' neda'.

Bönni' huen dxin tsahui' len bönni' huen dxin cunác tsahui'

⁴¹ Ni'r Pedro gnabnë' Jesús, rnë':

—Xan, ¿naru' rë'u netu'z lë ni runu' lsaqui', o rë'u ca' cni yúgr'të bunách?

⁴² Rë'lë' Xanru':

—¿Nuzxa na' bönni' huen dxin tsahui' len réjni'inë', dë lu në'ë uláz queë' xanë'? Bönni' ni, xanë' udödë' lu në'ë lidxë' quië cati' gal-la'r lahuë' bönni' nacu'ë lidxë', gu'ë qui queëquë' le lahuë'.

⁴³ Bica' ba bönni' huen dxin na' cati' huödë' xanë', duxaquë'ë lë' runë' cni dxin na' nudödë' lu në'ë.

⁴⁴ Le nactë rëpa' lbi'ili', udödë' xanë' lu në'ë bönni' huen dxin tsahui' na' yúgu'të le dë queë'.

⁴⁵ Chqui' gáquinë' huadzeynë' huödë' xanë' bönni' huen dxin cni, ati' su lahuë' gu'ë dö' quequë' yezica'rë' huen dxin, bönni' len ngul, len su lahuë' gui'j gahuë' len súdxinë',

⁴⁶ ni'r huödë' xanë' bönni' huen dxin na' cati' curbözë'lë' len cati' curáquibe'inë', ati' usaca' zi'ë bönni' huen dxin cunaguë' tsahui' na', len gchuguë' queë' ca narugu quequë' bönni' cuta'yeylë'ë.

⁴⁷ Bönni' huen dxin na' nöznë' le rë'nnë' xanë', len cutu zoë' sina', len cutu runë' ca rnë' xanë', bönni' ni, szXónitër quinë' lë' xanë'.

⁴⁸ Chqui' cutu nöznë' le rë'nnë' xanë' bönni' huen dxin, len gunë' le gun ga gbaguë'ë le quinë' lë' xanë', bönni' ni quinë' lë' láti'dau'z. Bönni' yu'lu lu në'ë szXöni, szXöni unabë' xanë' lu në'ë, ati' bönni' na' xanë' nuzzöni ladxë'ë lë' szXöni, szXónitër ca' unabë' xanë' lu në'ë bönni' huen dxin na'.

Gun ga la'rúj chopt bunách le naquë' Jesús

⁴⁹ Gnë' ca' Jesús:

—Bida' neda' djena' ga tseguí gui' yödzlyú ni, len la' bíqui'czda' chnaguel-la' gui' na'.

⁵⁰ Na'a, dë tu le ral-la' saca' qui'a le nac ca tu le gdilda' nis, ati' rö'a baníg ga gdxintë gac cni quia'.

⁵¹ ¿Naru' ráquili' bida' dulequi dxia' le rac yödzyú ni? Rëpa' lbi'ili': Cutu. Bida' dulequia' le gun ga la' rúj chopl bunách.

⁵² Na'a su lau lula'alén lza'gac gayu' bunách nacua' tu yu'u. Tsonnë' la'dá'baguë'ë chopë' nazi'quë' xtida'za'a, ati' chopë' na' la'dá'baguë'ë tsonnë' na'.

⁵³ Nu bönni' zoabi' bi'i bönni' queë' tá'baguë'ë xzi'në' na', ati' bi'i bönni' na' tá'baga'bi' xuzbi'. Ngul zoabi' bi'i ngul queënu tá'baga'nu xzi'nnu na', ati' bi'i ngul na' tá'baga'bi' xna'bi'. Ngul zoanu ngul xzoa' lidxnu tá'baga'nu xzoa' lidxnu na', ati' ngul xzoa' lidxnu na' tá'baga'nu xtau' xzi'nnu.

Le nacgac bë' le tac na'a dza

⁵⁴ Gudxë' ca' bunách zian nacua' ni' Jesús, rnë':

—Cati' rlé'ili' za' böaj zaca' ga rbia gbidz, la' rnátëli': “Hual guiöj”, ati' cni rac.

⁵⁵ Cati' reycj bô' za' zaca' ga rdöd gbidz beo' ziaq, rnali': “Udzá'a na'a”, ati' cni rac.

⁵⁶ Lbi'ili', bönni' rulu'iz tshui' cuinli'. Nözili' le rulu' le rac luzxbá len le rac luyú ni, san cutu ráquibe'ili' le rulu' le nacgac bë' tac dza ni zoaru' na'a.

Ral-la' ugá'nlenru' tshui' nu rley rë'u

⁵⁷ Gnë' ca' Jesús:

—¿Bizx quië cutu rbequi xbeyli' la' lbi'izli' ca nac le nac tshui'?

⁵⁸ Chqui' zoa nu bi unabi yudxi li' ati' zeajli' gdxinli' yúlahui', bë' ladxu'u ugá'nlenru' tshui' nu na' tsal ni' yu'uli' nöz, cui uquí li' lahuë' bönni' cuequi xbeynë' lbi'ili', ati' bönni' cuequi xbey na' udödë' li' lu në'ë bönni' ruseyjë' lidx guía, ati' bönni' na' ruseyjë' lidx guía cu'ë li' lidx guía na'.

⁵⁹ Rëpa' li', cutu uruju' ni' cati' udxr quizzju' yúgu'të dumí lasdau' ral-lu'u qui nu na'.

13

Run bayúdx ubí'i ládxi'ru'

¹ La' dza ni'z guladxinë' ni' bönni' ta'guíxjöi'në' Jesús ca benë' Pilato, budödcdë' la'quë' bönni' Galilea len gzzi'ë rön quequë', le bugútsi'në' xchöncha' bôa' bëdx chguludödcdë'-ba' quië la'gu'ë lahuë' Dios xchöncha' na'.

² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—¿Naru' ráquili' glacrë' bönni' dul-la' bönni' Galilea na' ca yezíca'rë' bönni' Galilea, le gulazaca' gulagui'ë cni?

³ Rëpa' lbi'ili': Cutu, ati' chqui' cutu ubí'i ládxi'li', nitli' ca' yúgu'tëli'.

⁴ Lëzca' cni guc quequë' chizxunë' bönni' ni', yajbaga' lequë' yu'u zian cuia na' nazí' lei Siloé, ati' glatië'. ¿Naru' ráquili' gulabága'tërë' xzguia' lequë' ca yezica' bunách nacua' Jerusalén?

⁵ Rëpa' lbi'ili': Cutu, ati' chqui' cutu ubí'i ládxi'li', nitli' ca' yúgu'tëli'.

Runë' lsaqui' Jesús qui yag higo curbía

⁶ Ni'r benë' lsaqui' Jesús, rë' lequë':

—Zoë' bönni', zoa yag higo nazë' ga nac la' yël queë'. Rajtiljë' le rbia yag na', san cutu bi rdzölnë'.

⁷ Ni'r gudxë' bönni' runë' dxin la' yël queë' na', rnë': “Chguc tsonn iz rida' rdudilja' le cuia yag higo ni len cutu bi rdzölda'. Bchugu lei. ¿Bizx quië rnig luyú ni?”

⁸ Ni'r bubi'ë didza' bönni' huen dxin na', rë' lë': “Xan, bca'ngar lei yetú iztëz, ati' gzatsa' yu' xzani len cu'a bëb xzani.

⁹ Chqui' cuia yag ni, gac dxi'a, san chqui' cutu bi cuia, ni'r gchugu' lei.”

Ruünë' Jesús ngul ré'ínu cati' nac dza la'y

¹⁰ Tu dza rusednë' Jesús bunách nacua' yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío cati' nac dza la'y quequë'.

¹¹ Zoanu ni' ngul chguc chizxunu' iz ré'ínu, le yu'u lënu bô' xöhui' run ga te'i bunách, ati' nayéchutecznu rdanu, len cutu ca' rac ulí cuinnu.

¹² Cati' blé'inë'-nu Jesús, bulidzë'-nu, rnë':

—Nguldau', chbôacu' qui guidzhuë' quiu'.

¹³ Ni'r bxoá në'ë lënu Jesús, ati' la' bulitë cuinnu, len glu'nu-në' Dios yöl-la' ba.

¹⁴ Ni'r gleynë' bönni' blau qui yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios. Rleyne' le bunë'-nu ngul na' Jesús cati' nac dza la'y. Gudxë' nup nacua' ni' bönni' blau na', rnë':

—Xop dza nacua' runru' dxin. Dë latj yugu' dza ni guidli' nu un lbi'ili', len clëg dza la'y.

¹⁵ Ni'r bubi'ë didza' Xanru', rnë':

—Lbi'ili', bönni' rulu'iz tshui' cuinli', ¿naru' cu rusedxcli'-ba' bôa' bëdx qui queëli' ga na' da'cha' cati' nac dza la'y, ati' tsjua'gacli'-ba' li'jba' nis?

¹⁶ Nacnu zxi'n xsoë' Abraham ngul ni len gdu chixxunu' iz chy'u'nu lu yal-lj qui Satanás tu' xöhui'. ¿Naru' cu ral-la' nu usédx lënu zal-la' nac dza la'y?

¹⁷ Cati' bē'ē didza' ni Jesús, gulutui'nē' yúgu'tē bönni' nacu'ē ni' ta'leynē' Lē', san guludziji yezica' bunách, yúgu'tē nup nacua' ni', le ta'lē'inē' yugu' le zxön runē' Jesús.

Runē' lsaqui' Jesús qui xseydau' mostaza

¹⁸ Ni'r rnē' Jesús:

—¿Nacxzc rac rzxön le rna bē'ē Dios, o bizxa usáqui'tsaru' lei?

¹⁹ Rac ca rac qui xseydau' mostaza, le gzxī'ē bönni' ati' guzē' lei ga nac la' yēl queē'. Gzxön mostaza na' len guc ca yag zxön, ati' guladxinba' bguindau', glunba' lidxcha' lu zxuza' nē'i mostaza na'.

Runē' lsaqui' Jesús qui xnē'i yöt xtil

²⁰ Lézca' cni rnē' Jesús:

—¿Bizxa caz usáqui'tsada' le rna bē'ē Dios?

²¹ Nac ca xnē'i yöt xtil, le gzxī'nu ngul len bugútsi'nu tsonn cuia cua yöt xtil, ati' gyazx gdu'tē cua na'.

Tu ga tsazru' le nac guidau'

²² Tsal ni' yu'ē nöz Jesús, zijē' Jerusalén, rdödē' yugu' yödzc zxön len yugu' yödzcdu', rusēdnē' bunách nacua' gap na'.

²³ Gnabnē' Jesús bönni' zoē' ni', rnē':

—Xan, ¿naru' nabábz nup lulá?

Rē' nup nacua' ni' Jesús,

²⁴ rnē':

—Gul-güi' ládxi'li' tsazli' zaca' ga nu ryaz le nac guidau', le rēpa' lbi'ili': Zian nup lē'ni la'yáz ni', san cutu la'záqui'nē'.

²⁵ Töd tsasē' useyjē' yu'u xan yu'u, su lauli' lbi'ili' na' zoali' ni' l ulidzli'-nē' ra' yu'u na', guiēli'-nē': “Xan, Xan, bsalj queētu'.” Ni'r ubi'ē didza' Lē', guiē' lbi'ili': “Cutu nözda' nuzxa lbi'ili'.”

²⁶ Ni'r su lauli' gnali': “Güi' gdágulentu' Li', ati' busēdnu' gap nac lu yē'y queētu'.”

²⁷ Ni'r guiē' lbi'ili': “Rēpa' lbi'ili', cutu nözda' gazx bunách lbi'ili'. Gul-cuít ga zoa', yúgu'tēli' rua'li' dö'.”

²⁸ Ni'r cödx yéchi'li' len utíl-l láya'li' cati' glé'igacli'-nē' Abraham len Isaac, len Jacob, len yúgu'tē bönni' glu'ē didza' uláz queē' Dios, nacu'ē ga ni' rna bē'ē Dios, san lbi'ili' zoali' ni'.

²⁹ La'dxin bunách la'rúj zaca' ga rlen gbidez, len zaca' ga rbia gbidez, len zaca' ga za' bö'ziag, len zaca' ga rdöd gbidez beo' ziang, ati' la'bō'ē lahuē' ga ni' rna bē'ē Dios.

³⁰ Ni'r lac blau la'gac bunách nacgac ca'z na'a, ati' lugá'n ca'z la'gac nup nacgac blau na'a.

Rbödxc yechē'ē Jesús ni'a quegac bunách Jerusalén

³¹ La' dza ni'z guladxinē' ga zoē' Jesús bönni' gdau' fariseo len tē' Lē':

—Burúj, buzxündj ni, le rē'nnē' gdöddē' Li' Herodes.

³² Jesús rē' lequē':

—Gul-tséaj, gul-tsjödxē' bönni' na' naquē' ca tuba' böza', gnali': “Byutsca', rubíjgaca' bö' xöhui' len ruúna' bunách na'a len cxö, len cati' gac lidzj, udx guna' dxin quia'.”

³³ Run bayúdx tséajlenza' ca' nöz na'a len cxö len huidzj, ati' gdxina' Jerusalén, le tu'dödcde' ni' bönni' tu'ē didza' uláz queē' Dios.

³⁴ 'Lbi'ili', zoali' Jerusalén. Rudödigacli'-nē' bönni' tu'ē didza' uláz queē' Dios len ruládx'gacli'-nē' guiój bönni' gbaz rsölē'ē queēli' Dios. Cati'ga zian lzu gu'nda' utuba' lbi'ili' quia' ca runba' yjed, rutubba' zxi'nba' zxan xilba', san cutu gú'nili'.

³⁵ Gul-yutsca', ca'z ugá'n lidxli', ati' rēpa' lbi'ili', cutur glé'ili' neda' cati' gdxinr dza gnali': “Bica' ba nu za' uláz queē' Xanru'.”

14

Ruüñē' Jesús bönni' ré'inē' huē' gui

¹ Cati' nac dza la'y quequē' bönni' judío, gyaziē' Jesús lidxē' bönni' uná bē', bönni' gdau' fariseo. Rö'ē Jesús rahuē', ati' ta'nē'ē Lē' bönni' gdau' fariseo nacu'ē ni'.

² Zoē' ca' ni' lahuē' Jesús bönni' ré'inē' huē' gui.

³ Ni'r Jesús gnabnē' bönni' gdau' tu'sēdi taquē' zxba queē' Moisés len yugu' bönni' gdau' fariseo, rnē':

—¿Naru' dē latj unru' nu re'i cati' nac dza la'y?

⁴ Lequē' guluséyj ru'aquē'. Ni'r gdēl-lē'ē bönni' huē' na' Jesús len bunē' lē', ati' la' busöla'tē' lē'.

⁵ Ni'r rē' yugu' bönni' gdau' na' Jesús, rnē':

—Chqui' zoë' bönni' nutsë'ë ladjli', ati' nacua'ba' queë' böa' bëdx, ati' gbixba' tuba' lu yeru, çnaru' cu tsajlijtë'-ba', zal-la' nac dza la'y?

⁶ Cutu bi didza' guc lubi'ë ca nac lë ni.

Nu cö' latj blau

⁷ Cati' blë'inë' Jesús ca tunë' bönni' gdau' fariseo na', ta'bö'ë latj blau ga na' ta'bö'ë tahuë', ni'r benë' lsaqui', rë' lequë':

⁸ —Cati' nu ulídz li' guidu' ga rac lni qui yöl-la' rutság na', cutu cö'u latj blau. Nazx ca' nulidzë' ca' bönni' náctërë' blau ca li'.

⁹ Ni'r huidë' ga zu' bönni' na' bulidzë' li', len guië' li': “Bë' latj bönni' ni cö'ë ga zu'”, ati' ni'r lu yöl-la' rutu'i' quiu' tsajchö'u xzanti.

¹⁰ Qui lë ni na', cati' nu ulídz li', gyeaj yajchó' xzanti, quië cati' gdxinë' bönni' na' bulidzë' li', huë' li': “Böcha'a, gdöd yelati' nil.” Ni'r gacru' li' blau laugac nup ta'bö'len li' tsaxón.

¹¹ Nu run ba xzön cuini, lunë' ga huöta' huöxj, san nu zoa nöxj ladxí', lunë' ga gacr blau nu na'.

¹² Jesús rë' ca' bönni' na' bulidzë' Lë', rnë':

—Cati' gunu' güi'i huagu o lnidau', cutu ulidzcu'-në' yugu' böchi' lza'u len yugu' bönni' böchu'u len yugu' di'a dza quiu', len yugu' dzag yu'u quiu' ta'lë'inë' yöl-la' tsahui' quequë', le lulidzë' ca' li', ati' cni gac, ubí'i quiu'.

¹³ Cati' gunu' güi'i huagu, bulídz bunách yechi', len nup nabíx ni'a na'gac, len nup cuta'zá', len yugu' lau chul.

¹⁴ Ni'r gacu' bica' ba, le cutu gac bi lubi'ë quiu' bönni' cni, san ubí'i quiu' cati' gdxin dza lubán nup natgac, nacgac tsahui'.

Runë' lsaqui' Jesús qui lni xzön

¹⁵ Cati' byönnë' didza' ni bönni' rö'ë rágulenë' Jesús, rë' Lë':

—Bica' ba nu gagu ga ni' rna bë'ë Dios.

¹⁶ Jesús rë' lë':

—Zoë' bönni' benë' lni xzön, ati' zian nup bulidzë'.

¹⁷ Cati' chnabá'a la' huagu, bsölë'ë bönni' huen dxin queë' tsjödxe' nup na' chnulidzë', gnë': “Gul-dá, yúgu'të chnabá'a.”

¹⁸ Gulazú lauquë' yúgu'të' ta'nabë' latj cutsjaquë'. Bönni' zi'al na' rnë': “Zi'a gzxia tu la' yël, len runtsca bayúdx tsajyúa' lei. Ráta'yua' lau' gunnu' neda' latj.”

¹⁹ Yetüë' rnë': “Zi'a gzxia gayu' nözba' bëdx ati' tsajxí' bë'a lecba' ugúngaca'-ba' dxin. Ráta'yua' lau' gunnu' neda' latj.”

²⁰ Yetüë' rnë': “Zi'a butság na'a, len qui lë ni na' cutu gac guida'.”

²¹ Cati' böjë' bönni' huen dxin na', yajtíxjöi'në' xanë' yúgu'të lë ni. Ni'r gleyne' bönni' xan yu'u na', ati' gudxë' bönni' huen dxin na', rnë': “Gyeajtë na'a gap nac lu yë'y len gap nac la' nöz qui yöd z ni, ati' gchë'u ni bunách yechi' len nup nabíx ni'a na'gac, len nup cuta'zá', len yugu' lau chul.”

²² Cati' chnunë' cni bönni' huen dxin na', rnë': “Xan, chbena' ca na' gna bé'inu' neda', ati' ni dë latj.”

²³ Ni'r gudxë' bönni' huen dxin na' xanë', rnë': “Gyeaj gap nac la' nöz len gap nac nöz las, ati' ben bayúdx lid nup nacua' ni' quië gdza' lidxa'.

²⁴ Le rëpa' lbi'ili': Cutu gahuë' qui lni quia' nitüë' bönni' ni' bulidza' zi'al.”

Le rzáca'ru' zéajlenru'-në' Cristo

²⁵ Yugu' dza ni' rjaclen Jesús bunách zian, ati' bueycjë' Jesús, rë' lequë':

²⁶ —Chqui' guídenë' neda' bönni' len cutu gdxí'irnë' neda' ca nadxi'inë' xuz xnë'ë, len ngul queë', len yugu' zxi'në', len yugu' bi'i böché'ë, len yugu' bi'i zanë', len yöl-la' na'bán queë', cutu gac gaquë' bönni' uséd quia'.

²⁷ Nu bönni' cugaquë' ca tu bönni' zijë' zajtë'ë lë'i yag cruz, len të'ë neda', cutu gac gaquë' bönni' uséd quia'.

²⁸ Chqui' zoë' bönni' ladj lbi'ili' guë'nnë' gunë' tu yu'u zian cuia, çnaru' cu cö'ë zi'al ulabë' gaca'x dumí ral-la' gtöë' quië gnöznë' chqui' dë queë' tsca le rquinnë' quië usyudxë' gunë' yu'u na'?

²⁹ Chqui' cutu gunë' cni, len su lahuë' cuequië' xlibi yu'u na', ati' cutu gac usyudxë' gunë' yu'u na', ni'r la'zú laugac lutítj lë' yúgu'të nup la'le'i lei,

³⁰ la'ná: “Bönni' ni gzu lahuë' runë' yu'u, san cutu guc usyudxë' gunë'.”

³¹ Lëzca' cni, chqui' zoë' bönni' rna bë'ë, len ral-la' tsijë' gdíl-l tsajtíl-lenë' yetüë' bönni' rna bë'ë, çnaru' cu cö'ë zi'al cuequi icjë' chqui' sáqui'në' tsajtíl-lenë' bönni' ni' nachë'ë galj milë' bönni', ati' lë' chi milzë' bönni' nachë'ë?

³² Chqui' cutu sáqui'nè', cati' ni' zoè' zi'tu' yetüè' bönni' na' rna bè'è, gsolè'è queè' bönni' gbaz queè', ati' gnabè' nacx ral-la' gunè' quiè ludzagüè' dxi'a.

³³ Cni nac, chqui' zoè' bönni' ladj lbi'ili' cutu uca'nè' yúgu'tè le dè queè', cutu gac gaquè' bönni' uséd quia'.

Zödi' nanít yöl-la' sna' qui

³⁴ Gnè' ca' Jesús:

—Dxi'a nac zödi', san chqui' nit yöl-la' sna' qui, ¿nacx úniru' lei sna'?

³⁵ Cutur nac lsaca' zödi' na', ni quiè luyú, ni quiè ga r-ru'nru' bèb, san chu'nru' lei ni'l. Nu zoa nag len ryöni, ral-la' uzé nag nu na'.

15

Runè' lsaqui' Jesús ca nac queèba' bö'cu' zxila' gnitba'

¹ Guludubè' ga zoè' Jesús yúgu'tè bönni' uquízjx lazgac bunách len yugu' bönni' ca'z quiè luzé nagquè' Lè'.

² Qui lé ni na' gulanè' queè' yugu' bönni' gdau' fariseo, len bönni' gdau' tu'sèdi, ta'nè':

—Bönni' ni runè' ba la'n bönni' dul-la', len ráguLENè' lequè'.

³ Ni'r benè' lsaqui' ni Jesús, rè' lequè':

⁴ —Chqui' zoè' bönni' ladj lbi'ili', nacua'ba' queè' tu gayua'ba' bö'cu' zxila', len chqui' nitba' tuba', ¿naru' cu uca'nè' yezíca'rba' taplaj yu chénnaba' na' ga nac lu latj ca'z, ati' tsijè' tsajtiljè'-ba' bö'cu' zxila' na' nanitba', cati' udzölrnè'-ba'?

⁵ Cati' udzölnè'-ba', lu yöl-la' rudziji queè' gxoè'-ba' yen zxicjè',

⁶ len cati' udxinè' lidxé' utubè' yugu' böchi' lzé'è len yugu' dzag yu'u queè', ati' guiè' lequè': "Gul-dzjijlen neda', le chbudzölda'-ba' bö'cu' zxila' quia' gnitba'."

⁷ Rëpa' lbi'ili': Lézca' cni gactèr yöl-la' rudziji yehua' yubá ni'a queè' tuè' bönni' dul-la' ubi'i ladxé'è ca gac quequè' taplaj yu chénnè' bönni' tsahui', bönni' táquinè' cutu naquinçnè' lubí'i ládxi'què'.

Runè' lsaqui' Jesús qui dumí gnit

⁸ Rnè' ca' Jesús:

—Chqui' zoanu ngul, dè queènu chi dumí plata, len chqui' nit tu dumí plata na', ¿naru' cu ggál-la'nu gui', ati' gluanu yu'u, uguúl yúdxinu lei cati' udzölrnu lei?

⁹ Cati' udzölrinu lei, utubnu yugu' ngul lza'nu, len yugu' ngul dzag yu'u queènu, ati' guiènu lecnu: "Gul-dzjijlen neda', le chbudzölda' dumí plata na' gnit."

¹⁰ Rëpa' lbi'ili': Lézca' cni, ludzjtsquinnè' gbaz la'y queè' Dios ni'a queè' tuè' bönni' dul-la' ubi'i ladxé'è.

Runè' lsaqui' Jesús queèbi' bi'i gnitbi'

¹¹ Rnè' ca' Jesús:

—Zoè' bönni' nacua'bi' chopbi' bi'i bönni' queè'.

¹² Bi'i cuidi' na' rèbi' xuzbi': "Dad, benn quia' le dè quiu' le ral-la' gaqui quia'." Ni'r xuzbi' na' gdisiè' queebi' le dè queè'.

¹³ Nabábz dza gdzey, yúgu'tè butubbi' bi'i cuidi' na', gyeajbi' yödz zi'tu', ati' ni' butöbi' dëra le dè queèbi'. Le cunác benbi'.

¹⁴ Cati' chbutöbi' dëra le dè queèbi', guc gbin lu yödz ga na' zoabi', ati' byadzj queèbi'.

¹⁵ Ni'r gyeajbi' yajsoabi' huen dxin queè' bönni' lu yödz ni', ati' bönni' na' bsólè'è-bi' ga dè la' yél queè' tsajgáubi'-ba' yugu' cuch queè'.

¹⁶ Guc ládxi'bi' gágubi' guixi' ca'z na' táguba' cuch, san nutu nu bi bè' le gágubi'.

¹⁷ Ni'r bubí'i ládxi'bi', rnabi': "Cáti'ga zian bönni' huen dxin nacu'è lidxé' xuzá', len dëtsca le tahuè', san neda' ni huatzca' yöl-la' rdun.

¹⁸ Uzá'a ni, huöja' ga zoè' xuzá', len tsjödxa'-nè': Dad, bena' dul-la' lahuè' Dios, zoè' yehua' yubá, len lau' li'.

¹⁹ Cutur naca' neda' lsaca' gaca' zxi'nu'. Ben neda' ca bönni' huen dxin quiu'."

²⁰ Ni'r gyu'ubi' nöz, zhuöjbi' ga zoè' xuzbi'.

²¹ Cati' ni' zoabi' zi'tu' zuxa'bi', blé'inè'-bi' xuzbi', len buechi' ladxé'è-bi'. Jarélu'è yají'gal-lè'-bi' xuzbi' len yajnidé' yenbi', gdahuè'-bi' bzxidu.

²² Ni'r zxi'nè' na' rèbi'-nè': "Dad, bena' dul-la' lahuè' Dios, zoè' yehua' yubá, len lau' li'. Cutur naca' neda' lsaca' gaca' zxi'nu'."

²³ Ni'r xuzbi' ré' yugu' bönni' huen dxin queè', rnè': "Gul-tsajleajtè lari' záca'tsqi, len gul-gacu-bi'. Gul-cú'u le zaca' xbönni' na'bi', len gul-dá' lölbi' ní'abi'.

²⁴ Gul-tsajxi'-ba' bédx renni', ati' gul-dödi'-ba'. Gáguru'-ba' len gunru' lni,

²⁵ le guc bi'i bönni' quia' ni ca bi'i chnatbi', ati' bubanbi'. Gnitbi' ati' chbula'abi' na'a." Ni'r galuzú lauquè' tu'dzjñè'.

²⁵ Tsal ni' rac lè ni, zoabi' ladj guixi' bi'i bönni' zi'al queë' bönni' na'. Cati' zuza'bi' rudxinbi' gal-la' ra' yu'u, ryónibi' rac huil-l len rac huö'a lu yu'u na'.

²⁶ Ni'r bulidzbi'-nè' bönni' huen dxin zoë' ni', len gnábibi' lè' bizxa na' rac.

²⁷ Bönni' huen dxin na' rë'-bi': "Bi'i böchu'u na' budxinbi', ati' gna bë'ë xuzu' guludöddè'-ba' bëdx renni', le budxinbi' lu nê'ë dxi'a tsáhui'dau'."

²⁸ Ni'r gleybi' bi'i zi'al na' len cutu gú'nibi' tsazbi' yu'u. Ni'r brujë' xuzbi', len gúta'yuë' laubi' tsazbi'.

²⁹ Bubi'ibi' didza' bi'i zi'al na', rëbi'-nè' xuzbi': "Nözcnu' cáti'ga zian iz bena' dxin lau', len gatga gdá'baga'a li', san gatga bennu' quia' tuba' bö'cu' zxi'la'dau' gü'l'ena' xbey yugu' lza'a.

³⁰ Na'a, cati' budxinbi' bi'i quiu' ni busnitbi' yugu' le dë quiu', gdálenbi'-nu yugu' ngul udá dzag, benu' ga guludöddè'-ba' bëdx renni' ni'a queëbi'."

³¹ Ni'r rë'-bi' xuzbi', rnè': "Zxi'ná, li' zóalenczu' neda' ati' yúgu'tè le dë quia', quiu' naqui.

³² Ben bayúdx gunru' lni len udzjiru', le gucbi' bi'i böchu'u ni ca bi'i chnatczbi', ati' nubanbi'. Gnitbi' ati' chbula'abi'."

16

Runë' Isaqui' Jesús queë' bönni' huen dxin cunaquë' tsahui'

¹ Rë' ca' bönni' da'quë' Lè' Jesús, rnè':

—Zoë' bönni' dë yöl-la' tsahui' queë', len zoë' ca' queë' bönni' huen dxin dë lu nê'ë uláz queë'. Guladxinë' bönni' tu'quíë' bönni' huen dxin na' lahuë' xanë', ta'nè' queë' rutözë' le dë queë' xanë' na'.

² Ni'r bulidzë' bönni' huen dxin na' xan yu'u na', len rë'lè': "¿Bizxa didza' ni ryönda' quiu' Blui' neda' le nac bë' dxin nunu', le cutur gata' lu na'u uláz quia'?"

³ Ni'r gza' ladxë'ë bönni' huen dxin na', rnè': "¿Nacx guntsa't? Rubijë' neda' xana' latj blau ga runa' dxin. Cutu sáqui'da' guna' dxin gu'n, len utui'da' gnaba' nu bi gunnz quia'.

⁴ Na'a chnözda' nac guna' quië cati' ubijë' neda' latj blau ni, la'cuá' nup luzí' neda' lidxgac."

⁵ Ni'r bulidzë' yugu' bönni' bi tal-lè'ë queë' xanë' bönni' huen dxin na', ati' rë' bönni' zi'al: "¿Gaca'x ral-lu'u queë' xana'?"

⁶ Lè' rnè': "Tu gayuá' rö'ö chugu le za ral-la'a." Rë'lè' bönni' huen dxin blau na', rnè': "Ni dë guich ga nayúj le ral-lu'u. Grö'tè ni len bzuj yetú lu guich gna chián rö'ö chugu ral-lu'u."

⁷ Gdöd ni' gnabnë' yetué', rnè': "Nazx li', ¿gaca'x ral-lu'u?" Lè' rnè': "Tu gayuá' da'a zxoá' xtil." Ni'r rë'lè' bönni' huen dxin blau na', rnè': "Ni dë guich ga nayúj le ral-lu'u. Bzuj yetú lu guich gna taplalj da'a ral-lu'u."

⁸ Ráquibe'inë' xanë' na' sína'tè benë' bönni' huen dxin cunác tsahui' na'. Cni nac, nácgacrë' sina' bönni' yödzyú ni lu yugu' le tunë' la' légcacze', ca bunách ta'dalen Dios lu yeni' queë'.

⁹ Neda' répa' lbi'ili': Gul-cözlen dxi'a bunách, ugunli' dxin yöl-la' tsahui' dë queëli' yödzyú ni, quië cati' gdxin dza uca'nli' yugu' lè ni, lunë' lbi'ili' ba la'n latj ni' zoa tzalzú.

¹⁰ Nu rugún dxi'a dxin tu le cuidi'z dë lu nê'i, lëzca' ugún dxi'a dxin tu le zxon gata' lu nê'i. Nu cutu rugún dxi'a dxin tu le cuidi'z dë lu nê'i, cutu ugún dxi'a dxin tu le zxon gata' lu nê'i.

¹¹ Qui lè ni na', chqui' cutu rugunli' dxi'a dxin yöl-la' tsahui' dë queëli' yödzyú ni, ¿nuzxa caz udöd lu na'li' yöl-la' tsahui' le nac gdu?

¹² Chqui' cutu rugunli' dxi'a dxin le dë lu na'li' le naqui qui nu yubl, ¿nuzxa caz udöd lu na'li' le ral-la' gaqui quiëczli'?

¹³ Cutu gac gunë' xchingac chop xanë' nitúë' huen dxin, le udi'inë' tuë' len gdxin'inë' yetué', o gunë' ba la'n tuë', len uzóé' tsal' yetué' na'. Cutu gac gunli' xchinë' Dios, len gunli' ca' dxin quië uzi'li' xbey yöl-la' tsahui' qui yödzyú.

¹⁴ Gulayönnë' ca' didza' ni bönni' gdau' fariseo, ati' le nadxí'icnë' yöl-la' tsahui' quequë', qui lè ni na' gulutitjé' Jesús.

¹⁵ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Lbi'ili' rubij dxi'a cuinli' laugac bunách, san nözcne' Dios le yu'u icj ládxi'dau'li', le nac lè na' tun zxon bunách tu le ruzóë' Dios tsal'.

Zxba queë' Moisés len le rna bë'ë Dios

¹⁶ Gnë' ca' Jesús:

—Ga bdxintë dza zoë' Juan, ben dxin le rna bë' zxba queë' Moisés len le guluzujé' lu guich bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Ni'r cati' bdxinë' Juan na', gzu lau rac lban ca gac nu tsaz ga rna bë'ë Dios, ati' tun bayúdx yúgu'tè bunách la'yáz ni'.

¹⁷ Zal-la' rac cni, gacr huëz la'död qui luzxbá len qui luyú ni ca nit tu didza'z nayúj lu guich lu zxba queë' Dios.

Le rulá'a yöl-la' nutság na'

¹⁸ Gnë' ca' Jesús:

—Chqui' ulá'alenë' ngul queë' bönni', ati' utság ná'lenë'-nu ngul yubl, gunë' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na', ati' nu utság na'len ngul na' nusanë'-nu bönni' queënu, gun ca' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Bönni' dë'yöl-la' tsahui' queë' len Lázaro

¹⁹ Ni'r benë' lsaqui' Jesús, rnë':

—Zoë' bönni' rlé'inë' yöl-la' tsahui' queë'. Racué' lari' xna len lari' záca'tsqui, ati' yugu' dza rünteczë' lni, ti'j tahuë' le banaqui.

²⁰ Zoë' ca' ni' bönni' yéchi'dau' lë' Lázaro, bönni' rnabë' nu bi unódzj queë', ati' huë'tézë' rō'ë ra' yu'u queë' bönni' na' rlé'inë' yöl-la' tsahui'.

²¹ Rac ladxë'ë bönni' yéchi'dau' na' gahuë' le bizxj tu'huöxj zxani ga rahuë' bönni' na' rlé'inë' yöl-la' tsahui'. Ta'dxinba' ca' bō'cu', ta'lë'ëba' lu huë' queë' bönni' yéchi'dau' na'.

²² Bdxin dza gutië' bönni' yéchi'dau' na', ati' gulachë'ë lë' gbaz la'y queë' Dios tsajsóalenë' Abraham ga nac latj lach queë' Dios. Gutië' ca' bönni' na' blé'inë' yöl-la' tsahui', ati' gulucachë'ë lë' yeru ba.

²³ Cati' ni' rzaca' rgui'ë bönni' na' blé'inë' yöl-la' tsahui', zoë' latj quegac nup natgac, bchis lahuë' len blé'inë' Abraham zoë' zi'tu', dzaguë' lë' Lázaro na'.

²⁴ Ni'r bë'ë zidzj didza', rnë': "Xuza', Abraham, buechi' ladxi' neda'. Bsöla' quia' Lázaro uspisë' xbönni' në'ë len dusuhualë' ludxa'a, le rzaca' rguitsca' lu gui' ni."

²⁵ Rë' lë' Abraham, rnë': "Zxi'na', bsa' ladxu'u ca guc quui', buzi'u xbey yöl-la' tsahui' tsal ni' zu' nabanu', san Lázaro ni, guc queë' yöl-la' yechi', ati' na'a, ruzi' zxonë' Lázaro ni, san li' rzaca' rgui'u.

²⁶ Yetú ca', ra' gui'a sib nac, zoa gatsj lahui'l ga ni' zoali' lbi'ili' len ga ni' zoatu' netu'. Qui lë ni na' nup nacuá' ni len lë'ni la'dód ga zoali' lbi'ili', cutu ca' gac lunë' ca', len cutu gac lid ni nup nacuá' ni'."

²⁷ Ni'r rë' lë' bönni' na' blé'inë' yöl-la' tsahui', rnë': "Xuza' Abraham, ráta'yua' lau' gsölu'u-në' Lázaro tsijë' lidxë' xuzal'."

²⁸ le nacu'ë ni' gáyu'ë bönni' böcha'a. Bsölë'ë tsjenë' lna' lau qui le rac ni, cui djaquë' ca' latj ga ni' rzaca' rgui'a."

²⁹ Ni'r rë' lë' Abraham, rnë': "Dë quequë' le buzujë' lu guich Moisés len le galuzujë' lu guich bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Yugu' didza' quequë' na' ral-la' luzë nagquë'."

³⁰ Bubi'ë didza' bönni' na' blé'inë' yöl-la' tsahui', rnë': "Xuza' Abraham, cutu gac cni, san chqui' ubanë' bönni' lu yöl-la' gut, len tsijë' ga na' nacu'ë, lubi'í ladxí'quë'."

³¹ Rë' lë' Abraham, rnë': "Chqui' cutu tu'zé nagquë' didza' bë'ë Moisés len le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, cutu la'yejlë'ë zal-la' nu ubán lu yöl-la' gut."

17

Zoa banádx queëru' gunru' ga nu gun dul-la'

¹ Rë' bönni' da'quë' Lë' Jesús, rnë':

—Nacua'tecz le tun ga lun dul-la' bunách, san bica' bayechi' nu na' run ga nu gun dul-la'.

² Dxi'ar gac queë' bönni' na' runë' cni, nu ugal-la' yag yenë' guiöj ryëtu len tsajchú'n lë' lu nis zxon, cati'l gunë' ga gun dul-la' bönni'dau' náquinë' quia'.

³ Gul-gún chi'í cuinli'. Chqui' gu'ë dö' quiu' böchi'lza'u, bzejni'-në', len chqui' ubi'í ladxë'ë, bnit lau lë'.

⁴ Zal-la' gadx lzu tu dza gu'ë dö' quiu', len gadx lzu ca' guidë' ga zu' len guië' li': "Rubí'í ladxa'a", ral-la' unit lau' lë'.

Yöl-la' huac qui le réjlë'ru' Cristo

⁵ Ni'r tē' Xanru' bönni' gbaz queë', ta'në':

—Ben ga tséjlë'rtu'-në' Dios.

⁶ Rë' lequë' Xanru', rnë':

—La'naru' nac cuidi'z yöl-la' rejllë' queëli' Dios, nacz ca xseydau' mostaza, huac guiëli' yag zxon ni: "Bcuit ni, yajsóa lu nis zxon", ati' gun ca' rnali' yag na'.

Le ral-la' gun nu nac huen dxin

⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Chqui' zoë' bönni' ladj lbi'ili', len zoë' queë' bönni' nada'u ruga'në'-ba' bëdx o rlapë', cati' udx gunë' xchinë' xanë', çnaru' huëtsë' lë' xanë', gnë': "Gda, grō' gagu'."?

⁸ Cutu. Cni guië' lë': "Bpa'a le gahua'. Gzoa sina' cu'u le gui'j gahua', ati' tōdr na' huac gui'j gagu' li'."

⁹ ÇNaru' huëtsë' bönni' nada'u queë' na': "Xclenu!", le benë' ca gna bé'inë' lë'? Runi neda', cutu gunë' cni.

¹⁰ Lězca' cni gac queëli'. Cati' chnunli' yúgu'tè le gna bé'inè' lbi'ili' Dios, ral-la' gnali': "Nactu' huen dxin cunactu' lsaca', le benztu' le run bayúdx guntu'."

Chiè' bönni' té'inè' huè' nudzu' ruzöd

¹¹ Tsal ni' yu'è nõz Jesús, zijè' Jerusalén, rdödè' gap dè yödzdau' nababgac luyú Samaria len luyú Galilea.

¹² Cati' gyaziè' tu yödzdau', gularujè' dutsagquè' Lè' chiè' bönni' té'inè' huè' nudzu' ruzöd, ati' gulacu'è zi'tu'z,

¹³ len tu'è zidzj didza', ta'né':

—Jesús, Bönni' Usèdi, buechi' ladxi' netu'.

¹⁴ Cati' blé'inè' lequè' Jesús, rè' lequè':

—Gul-tséaj, gul-tsajluí' cuinli' laugac bxuz.

Tsal ni' zjaquè', guluhuöaquè' dxi'a.

¹⁵ Ni'r tuè' bönni' nutsè'è ladjquè', cati' ráquibe'inè' chnuhuöaquè' dxi'a, bøjè' ga na' zoè' Jesús, ruí'teczè' zidzj didza', rgu'è Dios yöl-la' ba.

¹⁶ Byechuè' len butság lahuè' lyu lahuè' Jesús, len rè' Lè': "Xclenu'."

Nababè' Samaria bönni' ni.

¹⁷ Ni'r Jesús rè' lè':

—¿Naru' cu guluhuöaquè' dxi'a chiè' bönni'? ¿Gazx nacua'tsè' yezíca'rè' bönni' na'?

¹⁸ ¿Naru' cu zoa nu huöd cu'u Dios yöl-la' ba, san tuzè' bönni' gza'a ni?

¹⁹ Ni'r gudxè' bönni' na' Jesús, rnè':

—Gyas len böaj lidxu'. Chböacu' dxi'a le réjlè'u neda'.

Ca gdxin le rna bè'è Dios

²⁰ Cati' ta'nabnè' Jesús bönni' gdau' fariseo batx ral-la' gdxin le rna bè'è Dios, Lè' bubi'è didza', rè' lequè':

—Ca gdxin le rna bè'è Dios, cutu nac le glé'iru'.

²¹ Nutu nu gac gna: "Ni bdxin", o gna: "Ni' bdxin." Gul-yutsca'. Rna bè'è Dios lu icj ládxi'dau'gac bunách.

²² Ni'r gudxè' yugu' bönni' usèd queè' Jesús, rnè':

—Huadxin dza cati' guè'nili' glé'ili' dza huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, san cutu glé'ili' lei.

²³ La'cuá' nup lè lbi'ili': "Ni zoè'", o la'ná: "Ni' zoè'." Cutu tseajli' ni', len cutu tséajlenli' lequè'.

²⁴ Ca rac cati' ryèp yös, ruzeni' gda'l luzxbá, lězca' cni gac cati' gdxin dza huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách.

²⁵ Zi'al ca gac lè ni, run bayúdx saca' qui'itsca', ati' lucá'n neda' ca'z bunách dza ni zoaru' na'a.

²⁶ Ca na' gac dza ni' zoè' Noé, lězca' cni gac cati' gdxin dza huöda' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách.

²⁷ Dza ni'tè na' gli'j glahuè'. Gulutság na'què' len guludödè' zxi'nquè' lu yöl-la' rutság na' ga bdxintè dza gyaziè' Noé lè'i barco zxön na' nazi' lei arca, ati' bdxintè nis guiöj usnit yödzyu' le busnit yúgu'tè'.

²⁸ Lězca' cni gac dza ni' zoè' Lot. Gli'j glahuè'. Gla'ue' len glúti'è. Glazè' xyuquè' len glunè' yugu' yu'u quequè'.

²⁹ Cati' bdxin dza na' burujè' Lot lu yödZ Sodoma, ca tu nis guiöj, böxj gui' len le ruzégui'tsca nazi' lei azufre, ati' busnit yúgu'tè'.

³⁰ Lězca' cni gac cati' gdxin dza ulu' lahua' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách.

³¹ Cati' gdxin dza na', chqui' zoè' cju'u bönni', len dzö' yu'u na' le dè queè', cutu ral-la' huötjè' tsajxi'è le dè queè', ati' nu zoa ladj guixi', lězca' cni, cutu ral-la' huötjè' lidxè'.

³² Gul-sá' ládxi'li' ca gac queènu ngul queè' Lot.

³³ Nu bönni' rè'nnè' gunc chi'è yöl-la' na'bán queè', unitiè' lei, san bönni' unitiè' yöl-la' na'bán queè', udel-lè'è lei.

³⁴ Rëpa' lbi'ili': Cati' gdxin rël na', la'cu'è chopè' bönni' tuz ga tasiè', ati' tuè' duxi'a-nè', len yetué' uca'na' lè'.

³⁵ La'cu'nu huètu tsazxön chopnu ngul, ati' tunu duxi'a-nu, len yetunu uca'na'-nu.

³⁶ La'cu'è ladj guixi' chopè' bönni', ati' tuè' duxi'a-nè', len yetué' uca'na' lè'.

³⁷ Cati' gulayönnè' lè ni bönni' usèd queè' Jesús, gulanabnè' Lè', ta'né':

—Xan, ¿gazx gac lè ni?

Jesús rè' lequè':

—Ga dè tu le nat, ni' ludubczba' bëchláb.

18

Ngul uzéb len bönni' rbequi xbey

¹ Ni'r bené' Isaquí' Jesús, rē' lequē' ca run bayúdx ulídzteczru'-nē' Dios, len cugác chop ládxi'ru'.

² Rnē':

—Zoē' tu yödž bönni' rbequi xbey curádxinē' Dios, len curunē' bönni' ba la'n.

³ La' yödž na'z zoanu ngul uzéb, ati' bdxinnu ga zoē' bönni' rbequi xbey na' ngul ni, rnanu: “Glequi xbey le run quia' nu rua' dō' quia'.”

⁴ Xtsey cutu gu'nnē' bi gunē' queēnu, san gdōd ni' gza' ladxē'ē, rnē': “Cutu rádxida'-nē' Dios, len cutu runa' bönni' ba la'n,

⁵ san le rupizxjnu neda' ngul uzéb ni, qui lē ni na' cuequi xbeyda'-nu, cui guídtecznu ni, len cui tōd bē'i upizxjnu neda'.”

⁶ Ni'r rē' lequē' Xanru', rnē':

—Gul-zé nagli' ca na' gnē' bönni' rbequi xbey na' cunaquē' tsahui'.

⁷ ¿Naru' cu cuequi xbeynē' Dios bunách grōczē' queē', nup na' tu'lídž Lē' rēl len tē dza? ¿Naru' huadzéytsanē' gáclenē' lequē'?

⁸ Rēpa' lbi'ili': La' cuequi xbéytenē' lequē'. Cati' huōda' neda', Bönni' Nuhuōaquē' Gdu Bunách, ¿naru' gdžōlda' luyú ni nup ta'yejlē' neda'?

Bönni' gdau' fariseo len bönni' uquízj

⁹ Benē' Isaquí' Jesús ca nac quequē' bönni' tu'bíj dxi'a cuinquē', len tu'ca'nē' ca'z yezica' bunách.

¹⁰ Cni rnē':

—Guládxinē' chopē' bönni' ga nac nchil gdau' quiē lulidžē' Dios. Naquē' bönni' gdau' fariseo tuē' bönni' na', ati' yetúē' na' naquē' bönni' uquízj lazgac bunách.

¹¹ Gzuinē' bönni' gdau' fariseo na', len cni bulidžē' Dios, rnē': “Dios, rēpa' Li': Xclenu', le cunaca' ca nacquē' yezica'rē' bönni', nacquē' gban, len cunacquē' tsahui'. Ta'guitsjé' zxba qui yōl-la' nutság na'. Lēzca' cutu naca' ca bönni' uquízj ni.

¹² Neda' runa' gubás chop lzu tsa xunu' dza hueaj, len runōdzja' qui gdau' tu cuia tsa tu chi cuia qui yúgu'tē le rata' quia'.”

¹³ Gzoazē' zi'tu' bönni' uquízj na', len cutu bōazxjnē' gchis lahuē' uyúē' luzxbá, san gdapē' lchu'ē, rnē': “Dios, buechi' ladxi' neda', bönni' dul-la'.”

¹⁴ Neda' rēpa' lbi'ili': Bōjē' lidxē' bönni' uquízj na', nuhuōaquē' tsahui' lahuē' Dios, clég yetúē' bönni' ni'. Núti'tēž bönni' run ba zxon cuinē', gunē' Dios ga huōta' huōxjē', san nu bönni' rzoē' nōxj ladxi', gunē' Dios ga gacrē' blau.

Rulídž tsahuē'ē-bi' bi'idau' Jesús

¹⁵ Ni'r guládxinē' ga zoē' Jesús yugu' bönni' len ngul, nachē'quē'-bi' bi'idau' quequē' quiē gxoa nē'ē lecbi' Jesús. Cati' gulalē'inē' lē ni bönni' uséd queē' Jesús, guladil-lē' lequē'.

¹⁶ Ni'r bulidžē' bönni' da'quē' Lē' Jesús, rnē':

—Gul-güi'-bi' latj la'dxinbi' ga zoa' bi'idau' ni, cu uzága'li' xnōzchi', le gata' quegac nup nacgac cni latj ga rna bē'ē Dios.

¹⁷ Le nactē rēpa' lbi'ili': Nu cusí' lu nē'i le rna bē'ē Dios, ca runbi' tubi' bi'idau', cutu ca' tsaz ga ni' rna bē'ē Lē'.

Bönni' rlē'inē' yōl-la' tsahui'

¹⁸ Gnabnē' Jesús bönni' uná bē', rnē':

—Bönni' Usédi gdu dxi'a. ¿Bizxa ral-la' guna' quiē gdél-li'da' yōl-la' na'bán gdu?

¹⁹ Jesús rē' lē':

—¿Bizx quiē rē'u neda': “Gdu dxi'a”? Nutu nu bönni' naquē' gdu dxi'a. Tuzē' Dios naquē' gdu dxi'a.

²⁰ Nōzcznu' yugu' le gna bē'ē Dios:

Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yōl-la' nutság na'.

Cutu gdōdcdud' bunách.

Cutu cuanu'.

Cutu gneu' qui lza'u le cunácž.

Ben ba la'n xuz xna'u.

²¹ Rē' Jesús bönni' na', rnē':

—Yúgu'tē lē ni runa' ga gdēl-la' naca' bi'idau'.

²² Cati' byōnnē' didza' ni Jesús, rē' lē':

—Yetú le ryadzj quiu' gunu'. Bēti' yúgu'tē le dē quiu', ati' lē na' si'u bnōdzj quegac bunách yechi', ati' gata' quiu' yōl-la' tsahui' yehua' yubá. Ni'r gda, gda' neda'.

²³ Cati' byōnnē' didza' ni bönni' na', ruhui'nnē', le dētsca yōl-la' tsahui' queē'.

- 24 Cati' blé'inè' Jesús ca na' ruhui'nnè' bönni' na', rnè':
 —Bica' baníg gac, la'yáz ga rna bè'è Dios nup ta'le'i yöl-la' tsahui'.
 25 Gacr huéz tódba' nag yötsi' böa', ca tsaziè' ga rna bè'è Dios bönni' rlé'inè' yöl-la' tsahui'.
 26 Ni'r nup gulayóni didza' ni ta'ná:
 —¿Nuzca caz gac ulá, chqui'nu'?
 27 Jesús gudxè' lequè':
 —Le cugác lunè' bönni', huac gunè' Dios.
 28 Ni'r Pedro rè' Jesús:
 —Byutsca', netu' nuca'ntu' yúgu'tè le dè queètu', len da'tu' Li'.
 29 Ni'r Jesús rè' lequè':
 —Le nactè rëpa' lbi'ili', nu bönni' uca'nè' lidxè', o xuz xnè'è, o yugu' böchi' zanè', o ngul queè', o yugu' zxi'nè', le rui' ladxè'è gna bè'è Dios,
 30 bönni' ni huazi'rè' dza ni zoaru' na'a, ati' dza zi'a za' gdél-li'nè' yöl-la' na'bán gdu.

Rgu'xjö'è leyúbl Jesús ca zi'a ludöddè' Lè'

- 31 Bchè'è quizi queè' idxínnutè' bönni' uséd queè' Jesús, len rè' lequè':
 —Gul-yutsca', rbenru' zijru' Jerusalén, ga ni' lutsäg yúgu'tè le nayujgac lu guich ca gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios ca ral-la' gac quia' neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách.
 32 Ludödè' neda' bönni' Jerusalén lu na'què' bönni' zi'tu', ati' lutitjè' neda', len lulídz zi'è neda', len luchijè' neda' zxóna'.
 33 La'guinë' neda', ati' tödr ni' ludöddè' neda', san cati' gac tsonn dza ubana'.
 34 Cutu gulayéjni'nè' didza' ni bönni' uséd queè', len cutu gláquibe'inè' le ru'lenè' lequè' didza' qui, le nac le cusaqui' la'yéjni'ndè'.

Jesús ruínè' bönni' Jericó nachúl lahuè'

- 35 Cati' chzoa gdxiné' Jesús yödzc Jericó, zoè' ni' bönni' nachúl lahuè'. Rö'è ra' nöz rna'bè' nu bi gunnz queè'.
 36 Bönni' ni' byönnè' ta'död ni' bunách zian, ati' gnabè' bizxa na' rac.
 37 Bunách ni' të lè':
 —Jesús, bönni' Nazaret, rdödè' ni.
 38 Ni'r bè'è zidzj didza' bönni' na' nachúl lahuè', rnè':
 —Jesús, Zxi'n xsoè' David, buechi' ladxi' neda'.
 39 Guladil-lè' bönni' na' nachúl lahuè' bönni' nanörquè' lahuè' Jesús, quiè uséyj ru'è, san lè' zidzjr bè'è didza', rnè':
 —Zxi'n xsoè' David, buechi' ladxi' neda'.
 40 Ni'r gzè' dxiz Jesús rbözè', ati' gna bé'inè' nu tsajlídzc lè' gdxiné' lahuè'. Cati' bdxiné' lahuè' Jesús bönni' na' nachúl lahuè', gnabnè' lè' Jesús,
 41 rnè':
 —¿Bizxa rë'nnu' guna' quiu'?
 Bönni' na' nachúl lahuè' rnè':
 —Rè'nda' huöalj yöj lahua'.
 42 Jesús rè' lè':
 —Chböalj yöj lau'. Chböacu' le réjlè'u neda'.
 43 La' ni'z bulé'itenè', ati' zéajlenè' Jesús, rgu'è Dios yöl-la' ba. Gulagú'ca' Dios yöl-la' ba yúgu'tè bunách nacua' ni' ta'le'i lè na' guc.

19

Jesús len Zaqueo

- 1 Ni'r gyaziè' Jesús Jericó, rdödè' lu yödzc na'.
 2 Ni' zoè' bönni' lè' Zaqueo, bönni' blau ladjqüè' bönni' uquízjx len dè yöl-la' tsahui' queè'.
 3 Rui' ladxè'è glé'inè' Jesús bönni' ni, san cutu guc queè' le nacua' ni' bunách zian, len naquè' ga rë'dau'z.
 4 Ni'r jarélu'è yajnörè' laugac bunách zian na', ati' yajchenè' lu yag quiè gac glé'inè' Jesús, le ral-la' tödè' ni'.
 5 Cati' bdxiné' ni' Jesús, bchis lahuè' ruyúé' ga na' dxiè' Zaqueo na', len rè' lè':
 —Zaqueo, böjtjtè lu yag na', le run bayúdx tsajga'na' lidxu' na'a.
 6 Ni'r la' böjtjtè' lu yag Zaqueo, ati' lu yöl-la' rudziji queè' bchè'è Jesús lidxè'.
 7 Cati' gulalè'i lè ni bunách nacua' ni', gulazú laquè' ta'nè' queè' yúgu'tè', ta'nè':
 —Gyaziè' Jesús ugá'nlenè' bönni' dul-la'.
 8 Ni'r gzuinë' Zaqueo, len rè' Xanru':
 —Xan, byutsca'. Gatsj le dè quia' gu'a quegac bunách yechi', len chqui' bi gdöd bè'i buquizjxa' bunách, ubi'a quegac bunách na' tap cuiatèl ca'.
 9 Jesús rè' lè':

—Na'a dza ni bdxin yöl-la' ruslá quegac nup nacuá' yu'u ni, le naquë' ca' bönni' ni zxi'n xsoë' Abraham.

¹⁰ Bida' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, dudilja' len duslá' nup nanitgac.

Runë' lsaqui' Jesús qui chi cö' dumí

¹¹ Tsal ni' ta'yönnë' didza' ni ru'ë Jesús, rë' lequë' le runë' lsaqui', le chzoa la'dxinë' Jerusalén, ati' táquinë' chzoatë' gla' lahui le rna bë'ë Dios.

¹² Cni rnë' Jesús:

—Zoë' bönni' blau, zijë' tu yödZ zi'tu' quië si' lu në'ë ni' yöl-la' uná bë', ati' ni'r huödë'.

¹³ Cati' chzoa tsijë' ni' bulidzë' chië' bönni' huen dxin queë', len bë'ë qui queëquë' tu cö' hueaj dumí, rë' lequë': “Gul-quiljen dumí ni tsal huöda.”

¹⁴ Cuta'lë'inë' lë' dxi'a bönni' uládz queë', ati' gulasölë'ë ga ni' tsijë' yugu' gbaz quequë', la'në': “Cutu rë'nitu' gna bé'inë' netu' bönni' ni.”

¹⁵ Ni'r gzxi' lu në'ë yöl-la' uná bë', ati' budxinë' ladzë'. Ni' gna bé'inë' nu tsajlídZ yugu' bönni' huen dxin na' budödë' lu na'quë' dumí na', quië gnöznë' gaca'x guluguiljenë' lei tu tuquë'.

¹⁶ Cati' bdxinë' lahuë' bönni' zi'al na', rnë': “Xan, tu cö' dumí quiu' na' chben icji yechí cö' ca'.”

¹⁷ Xanë' na' rë' lë': “Dxi'a benu'. Nacu' huen dxin tsahui'. Le dxi'adau' bugunu' dxin lati'z na' guta' lu na'u, na'a, guna' ga gna bé'inu' chi yödZ.”

¹⁸ Ni'r bdxinë' lahuë' yetüë' bönni' huen dxin na', rnë': “Xan, tu cö' dumí quiu' na' chben icji yegayu' cö' ca'.”

¹⁹ Xanë' na' rë' ca' lë': “Gna bé'inu' gayu' yödZ.”

²⁰ Ni'r bdxinë' lahuë' yetüë', rnë': “Xan, ni dë tu cö' dumí quiu' na'. Ben chi'a lei, butulda' lei lari’,”

²¹ le rádxida' li', le nacu' bönni' bizxj. Runu' ca na' ta'ná bunách: Ruzi'u le cutu bzu', len rlapu' ga cutu guzu'.”

²² Ni'r xanë' na' rë' lë': “Nacu' huen dxin cunác tsahui'. Ni'a qui didza' bë'u cuequi xbeyda' li'. Ráquibe'inu' naca' bönni' bizxj, len ruzi'a le cutu bzoa', len rlapa' ga cutu guza'.

²³ Na'a, ¿bizx quië cutu yajlú'u dumí quia' na' ga gun icji, quië cati' huöda', uzi'a lei gdu len icji?”

²⁴ Ni'r rë' nup nacuá' ni': “Gul-cúa lu në'ë dumí na', ati' gul-güi' queë' bönni' na' dë queë' chi cö' dumí.”

²⁵ Lequë' tē' lē': “Xan, chdë queë' chi cö' dumí.”

²⁶ Ni'r bubí'ë didza' xanquë', rnë': “Rëpa' lbi'ili': Nu rugún dxi'a dxin le dau' dë lu në'i, luzzöni ládxi'gac lë' yelati', san nu curugún dxi'a dxin le dau' dë lu në'i, lubíj lu në'i lë na' guta' lu në'i.

²⁷ Ca nac quequë' bönni' ni' cuta'lë'inë' neda' dxi'a, len cutu glë'nnë' gna bé'ida' lequë', gul-tsajxi' lequë' djaquë' ni, len gul-dödi lequë' lahua' ni.”

Len ba zxon ryazië' Jesús Jerusalén

²⁸ Cati' budx gnë' cni Jesús, buguel-lë'ë xnözë', zijë' zaca' Jerusalén.

²⁹ Cati' guladxinë' gal-la' ga nacuá' yödZ Betfagé len yödZ Betania, ga nac lu gui'adau' nazí' lei Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, bsölë'ë Jesús chopë' bönni' usëd queë',

³⁰ rë' lequë':

—Gul-tséaj yödZdau' ni' ca dödl ga zoaru', len cati' tsazli' ni', tsajxáca'li'-ba' tuba' búrrodau' nága'ba' ni', búrrodau' na' nutu nu rbiani lëba'. Gul-sédx-ba', len gul-ducké'-ba' quia' ni.

³¹ Chqui' zoa nu gnabi lbi'ili', gna: “¿Bizx quië rsedxli'-ba'?", ubi'ili' didza' cni gnali': “Xanru' rquinnë'-ba'.”

³² Zjaquë' bönni' usëd queë' na' nasölë'ë, ati' yajxáca'quë'-ba' ca na' chgudxë' lequë' Jesús.

³³ Cati' gulasédxë'-ba' búrrodau' na', bönni' xanba' tē' lequë':

—¿Bizx quië rsedxli'-ba' búrrodau' na'?

³⁴ Gulubi'ë didza', ta'në':

—Xanru' rquinnë'-ba'.

³⁵ Gulachë'ë-ba' ga na' zoë' Jesús. Cati' chgulaxóë' yugu' lari' tsla'a quequë' cúdzu'ba' búrrodau' na', guludxíë' Jesús cúdzu'ba' lahui lari' na'.

³⁶ Gap ral-la' tödë' Jesús, gulachiljé' lari' quequë' la' nöz.

³⁷ Cati' chguladxinë' gal-la' ga zoa ldinn qui Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo, lu yöl-la' rudziji quequë' gulazú laquë' yúgu'të bönni' da'quë' Jesús, tu'ë zidzj didza', ta'gu'ë Dios yöl-la' ba, ni'a quegac yöl-la' huac zxon gulalé'inë' benë' Jesús.

³⁸ Ta'në':

—Yöl-la' ba bönni' uná bë' ni zë'ë uláz queë' Xanru' Dios. Yehua' yubá za' le rbequi dxi ládxi'ru'. Yöl-la' ba Dios.

³⁹ Ni'r të' Jesús bönni' gdau' fariseo nùtsa'quë' ladj bunách zian ni', ta'né':

—Bönni' Usëdi, gdil-l yugu' bönni' usëd quiu'.

⁴⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Rëpa' lbi'ili': Chqui' la'cuá' dxië' bönni' ni, hualu'cz zidzj didza' yugu' guiöj.

⁴¹ Cati' bdxinë' gal-la' ra' yödz na', len rlé'iné' lei, rbödxë' qui Jesús,

⁴² rnë':

—Rac ladxa'a huanözili' na'a dza le gac gun ga cuequi dxi ládxi'li' lahuë' Dios, san na'a chnagachi' queëli', cui glé'ili' lei.

⁴³ Huala'dxin queëli' dza cati' la'bequi zö'ö gdu zbi'il ga zoali' nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a, len la'gú'u lbi'ili' li'aj, ati' yúgu'të latj gdu zbi'il lúnlené' lbi'ili' gdil-l.

⁴⁴ Luquindjë' zö'ö run chi'i yödz queëli', len ludödcde' nup nacuá' lu yödz ni. Cutu ugá'n guiöj lahui lzë'i. Yúgu'të lë ni gac queëli' le cutu gúquibe'ili' dza bidé' Dios duyüé' lbi'ili'.

Rulatjë' Jesús lö'a gdau'

⁴⁵ Ni'r gyazië' Jesús lö'a gdau', len gzu lahuë' rubijë' ni'l yúgu'të nup tuti', len nup ta'u ga nac lö'a gdau'.

⁴⁶ Rë' lequë':

—Nayúj lu guich la'y, rna: “Lidxa' nac yu'u ga lulíd Dios bunách”, san lbi'ili' chnunli' lei ca tu bloj quegac gban.

⁴⁷ Yugu' dza rusëdnë' Jesús bunách ga nac nchil gdau', ati' gulazú gulabö'ë ludöddë' Lë' yugu' bxuz uná bë', len bönni' gdau' tu'sëdi, len yugu' bönni' blau qui lu yödz.

⁴⁸ Cutu guludzölnë' nax ludöddë' Lë', le tu'zë naggac xtidzë'ë gdu ládxi'gac yúgu'të bunách.

20

Yöl-la' uná bë' dë lu në'ë Jesús

¹ Tu dza, cati' ni' rusëdnë' bunách Jesús ga nac nchil gdau', len rguá'xjö'ë didza' dxi'a, guladxinë' ga na' zoë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, len bönni' gul tu'zejni',

² ati' të' Jesús:

—Gdixjöi' netu'. ¿Bizxa yöl-la' uná bë' dë lu na'u runu' cni? ¿Nuzxa caz budöd lu na'u yöl-la' uná bë' ni?

³ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Huanabda' ca' lbi'ili' tu didza', ati' ubi'ili' gnali'.

⁴ ¿Nuzxa bsöla' Juan buquilë' bunách nis? ¿Naru' Dios, o bunách?

⁵ Glun xtídza'quë' la' légaczë' bönni' gdau' na', ta'né':

—Chqui' gnaru': Bsölë'ë lë' Dios, guië' rë'u: “¿Bizx quië cutu gyëjle'li'-në'?”

⁶ Chqui' guiëru'-në': Gulasölë'ë lë' bönni', luladxi' rë'u guiöj bunách lu yödz ni, le nözgaccznë' bë'ë didza' uláz queë' Dios Juan na'.

⁷ Ni'r gulubi'ë didza', ta'né':

—Cutu nözitu' nuzxa na' bsöla' Juan.

⁸ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Neda' ca' cutu gyëpa' lbi'ili' bi yöl-la' uná bë' rúnida' cni.

Bönni' huen dxin cunacgac tsahui'

⁹ Ni'r la' gzu lautë' Jesús ru'lenë' bunách nacuá' ni' didza', runë' lsaqui', rnë':

—Zoë' bönni' bdë'ë la' yël queë' yugu' lba uva, ati' budödë' la' yël na' lu na'quë' bönni' huen dxin lun gatsjë' len lë' le luzi'ë, ati' gyijë' zi'tu' ga ni' buga'në' xtsey.

¹⁰ Cati' bdxin dza luchibë' la' yël na', bsölë'ë tuë' bönni' gbaz queë' ga na' nacu'ë huen dxin na' quië si'ë uláz queë' qui le luzi'ë, san glundë' lë' zi' huen dxin na', len gulusölë'ë lë' ca'z.

¹¹ Leyúbl bsölë'ë yetüë' gbaz queë', ati' lequë' glundë' lë' ca' zi', len glu'ë dö' queë', ati' gulusölë'ë lë' ca'z.

¹² Leyúbl bsölë'ë quequë' bönni' bunn gbaz queë', ati' guludxië' ca' lë' huë', len gulubijë' lë' ni'l la' yël na'.

¹³ Ni'r gza' ladxë'ë xani la' yël na', gnë': “¿Naxc guntsa? Gsöla'a quequë' zxi'ncza' nadxi'ida'-bi'. Cati' la'lé'inë'-bi', nazc ca' lunë'-bi' ba la'n.”

¹⁴ Ni'r, cati' gualé'inë'-bi' huen dxin na', glun xtídza'quë' la' légaczë', ta'né': “Bi'i ni gaqui queëbi' la' yël ni. Gul-dá, gdödiru'-bi', quië gaqui queëru' le ral-la' gaqui queëbi'.”

¹⁵ Gulubijë'-bi' ni'l la' yël na', guludöddë'-bi'.

'Na'a, ¿naxcz gunë' quequë' xani la' yël na'?

¹⁶ Guidë' len gdöddë' yugu' huen dxin na', ati' udödë' la' yël queë' lu na'gac bunách yubl. Cati' gulayöni lë ni bunách nacuá' ni', gulanë':

—Dios cugnë' gac cni.

¹⁷ Ni'r buyüë' lequë' Jesús, rnë':

—¿Bizxa rē'ni gna lē na' nayúj lu guich la'y, rna:

Guiöj na' gularu'nē' bönni' huen zō'ö,

Guiöj ni chnac guiöjlen squin zō'ö?

¹⁸Núti'tēz nu gbix lahui guiöj ni, quitsj nu na', ati' nu bönni' tsajbaga' lē' guiöj ni, uzúxjxlē'.

Ca nac dumí ta'guúxj lazgac bunách

¹⁹La' dza ni'z, gulazú gulabō'ē la'zōnē' Jesús yugu' bxuz uná bē' len bönni' gdau' tu'sēdi, le táquibe'inē' gnē' quequē' lē na' benē' lsaqui', san gládxinē' bunách zian nacua' ni'.

²⁰Ni'r gulyuutsquē' Jesús, len gulasölē'ē bönni' lubijē' Lē' didza', lulu' cuinquē' ca bönni' tsahui', quiē lunē' ga bi gnē' Jesús, quiē gac ludödē' Lē' lu nē'ē bönni' rna bē'inē' lequē'.

²¹Quiē lunē' cni, gulanabnē' Jesús, ta'nē':

—Bönni' Usēdi, nózitu' le nacz rnaui', len le nacz rusēdnu', len cutu rbequi xbeynu' ca nac le tu'lu'z lahui bunách, san gdu'tē ni nac ca rusēdnu' zxba queē' Dios.

²²Gdixjōi' netu'. ¿Naru' run bayúdx quizxj laztu' queē' César, bönni' Roma rna bē'ē, o cutu?

²³Ráquibe'inē' Jesús le tē'nnē' lunē' queē', ati' rē' lequē':

—¿Bizx quiē rzi' bē'li' neda'?

²⁴Gul-lui'itsqui' neda' tu dumí rda. ¿Nuzxa lahui da' lē'i ni, len nuzxa lei nayúj ni?

Gulubi'ē didza', ta'nē':

—Queē' César na'.

²⁵Ni'r Jesús rē' lequē':

—Gul-nódzj queē' César le naqui queē' César, ati' queē' Dios le naqui queē' Dios.

²⁶Cutu guc lunē' bi gnē' Jesús quiē gac luquíē' Lē' laugac bunách zian na', san gulubannē' ca nac didza' bubí'ē, ati' guluséyj rú'aque'.

Ca gac quegac nup lubán lu yöl-la' gut

²⁷Ni'r guládxinē' bönni' gdau' saduceo, nup na' ta'ná cutu lubán nup chnatgac, ati' gulanabnē' Jesús,

²⁸ta'nē':

—Bönni' Usēdi, Moisés buzujē' queēru' lu guich, le rna: “Chqui' gatiē' bönni', ati' uga'nnu ngul queē', len chqui' nutu nu zoa bi'i queē', ni'r ral-la' si'bi'-nu ngul queē' na' bi'i bōchē'ē, quiē uzoabi' bi'i queē' bönni' bōchi'bi' na' gutiē'.”

²⁹Gulacua'bi' gadx bi'i bönni' naccbi' bōchi'bi', ati' bi'i zi'al na' butság ná'lenbi' bi'i ngul, len gutbi', cuzoabi' bi'i queēbi'.

³⁰Ni'r butság ná'lenbi'-nu ngul na' bi'i buróp na', ati' gutbi' ca' bi'i ni, cuzoabi' bi'i queēbi'.

³¹Butság ná'lenbi'-nu bi'i bunn na', ati' la' tuz ca glunbi' igádxtebi', len glatbi', cuzoabi' bi'i quecbi'.

³²Ga budxtē, gutnu ca' ngul na'.

³³Na'a, cati' lubán nup chnatgac, ¿núzxabí' gáquinu queēbi' ngul na', le gulutság ná'lenbi'-nu igádxtebi'?

³⁴Ni'r bubí'ē didza' Jesús, rē' lequē':

—Tu'tság na'gac bunách dza ni zoaru' na'a, len tu'nódzjē'-bi' zxi'nquē' quiē lutság na'cbi'.

³⁵Na'a, nup nacgac lsaca' lubán lu yöl-la' gut len tsajcuá' yödzyú zi'a gata', cutu lunē' yöl-la' rzoalen ngul len cutu lutság na'quē'.

³⁶Cni gac, le cutur latiē', san lacquē' ca nacquē' gbaz la'y queē' Dios, len lacquē' zxi'nē' Dios, nup na' lubán lu yöl-la' gut.

³⁷Ca na' ral-la' lubán nup chnatgac, rului'inē' rē'u Moisészc ga na' nayúj lu guich ca nac qui yag yōtsi' regui, ga ni' ru'ē didza' Xanru', rnē' naquē' Dios queē' Abraham, len Dios queē' Isaac, len Dios queē' Jacob.

³⁸Dios naquē' Dios, clēg quegac nup natgac tsaz, san quegac nup nabangac, le nabangac lahuē' Lē' yúgu'tē bunách, zal-la' glat luyú ni.

³⁹Ni'r gulubi'ē didza' la'quē' bönni' gdau' usēdi, ta'nē':

—Bönni' Usēdi, dxí'adau' gnau'.

⁴⁰Cutur gulurúguinē' la'nabnē' Lē' didza'.

¿Nuzxa zxi'n naquē' Cristo?

⁴¹Ni'r Jesús rē' lequē':

—¿Nacxzc na' ta'nē': “Cristo naquē' zxi'nē' David.”?

⁴²Davidcz bē'ē didza' le nayúj lu guich la'y ga nayujgac salmo, rna:

Xanru' Dios gudxē' Xana':

“Grō' cuit lē'a yubé!

⁴³Cati' gunra' ga luzechu zxi'bgac lau' nup ta'dá'baga' Li'.”

⁴⁴Davidcz na' gnē' queē' naquē' Xanē'. ¿Nacxzc nac, rnali' lbi'ili' naquē' zxi'nē'?

Jesús ruquíē' bönni' gdau' tu'sēdi

⁴⁵ Tsal ni' tu'zé naggac Jesús yúgu'tè bunách nacua' ni', rë' yugu' bönni' usëd queë':
⁴⁶ —Gul-gún chi'i cuinli' quequë' bönni' gdau' tu'sëdi, le ta'dzág ládxi'quë' ta'dë' nácuquë' lari' tunn, len të'nnë' lulidz lequë' xzön bunách gap nac lu yë'y, len ta'dzág ládxi'quë' ca' ta'bö'ë latj blau gap tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, len gap ta'bö'ë tahuë'.
⁴⁷ Ta'güë' lidxcnu ngul uzëbdau', len quië lulu' tsahui' cuinquë', xtsey tu'lidzë' Dios. Yugu' bönni' ni, szxönitër gunë' Dios ga la'zaca' la'gui'ë.

21

Gun glu'nu lahuë' Dios ngul yechi'

¹ Ga na' zoë' Jesús nchil gdau', bchis lahuë' len rlé'inë' bönni' dë yöl-la' tsahui' quequë', ta'gu'ë gun lu gui'n qui dumí gun qui gdau'.

² Blé'inë' ca' tu ngul yechi' uzëbdau', rgu'nu chop dumí lasdau', le záca'gac láti'dau'z.

³ Rnë' Jesús:

—Le nactë rëpa' lbi'ili', le xzöntër glu'nu ngul yechi' uzëbdau' ni ca yezica' bunách na' ta'gu'ë dumí.

⁴ Yúgu'të, tscá le nadód bë'i dë quequë', gulagu'ë gun qui gdau', san ngul ni, lu yöl-la' yechi' queënu glu'nu gdu'të le dë queënu, le ral-la' gáhuinu.

Rgu'xjö'ë Jesús ca lusnitië' gdau'

⁵ Nacua' ni' nup tui' didza' ca nac qui gdau' na', ca na' nazí' lguity qui, yugu' guiöj záqui'tsquistac len gundau' naccac lach, ati' rë' lequë' Jesús, rnë':

⁶ —Yúgu'të lë ni rli'ili', huadxin dza cati' cutur ugá'n ni guiöj lahui lzë'i, le lusnít gdau' ni bunách.

Le lac bë' cati' zi'a gdxin dza udx

⁷ Ni'r gulanabné' Jesús, ta'në':

—Bönni' Usëdi, ¿batx gac lë ni? ¿Bizxa gac bë' chzoa gac cni?

⁸ Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Gul-gún chi'i cuinli', qui nadxi nu si' ye'i lbi'ili', le la'la'quë' bönni' zian, la'z'í laquë' ca lea' neda', la'në' nacque' Cristo, len la'në': “Chza' gal-la' dza udx.” Neda' rëpa' lbi'ili': Cutu tsëajlenli' lequë'.

⁹ Cati' yönili' rac gdil-l, len ta'dá'baga' yúlahui' bunách, cutu gadxi gdzöbilibi', le run bayúdx lac zi'al le cni, san cutu zuitëni dza udx.

¹⁰ Ni'r rë' ca' lequë':

—Til-l tu yödZ len yetú yödZ, ati' bunách tu ga nu rna bë' la'dil-len bunách yetú ga nu rna bë'.

¹¹ Utittsca yödZlyú, ati' zian latj gac gbin len latsj guidzhuë' xzön. La'lá' lahui luzxbá le lun gadxi bunách len le lac bë'.

¹² Zi'atël cati' zi'a lac lë ni, la'zön lbi'ili' bunách len la'bía ládxi'gac lbi'ili'. La'chë'ë lbi'ili' gap tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios quië lusyudxë' lbi'ili', len la'gu'ë lbi'ili' lidx guía. La'chë'ë lbi'ili' laquë' bönni' ta'ná bë'ë, len laquë' bönni' blau, le da'li' neda'.

¹³ Gac cni queëli' quië sáqui'li' gunli' lna' lau quia' neda'.

¹⁴ Tsutsu gul-gún ládxi'li', cui cuequi icjli' zi'al nacx gnali' uláz queëli',

¹⁵ le gunna' queëli' didza' ubi'ili', len yöl-la' rejni'i, cui gac luxicjé' lbi'ili', len cui gac bi la'në' qui xtídza'li' bönni' ni' cuta'lé'inë' lbi'ili' dxi'a.

¹⁶ Ni'r ludödë' lbi'ili' xuzczli', len yugu' bönni' böchi'czli', len yugu' di'a dza queëczli', len yugu' böchi' lza'czli', ati' ludödcde' la'li'.

¹⁷ Luzóa lbi'ili' tsla'l yúgu'të bunách le da'li' neda',

¹⁸ san cutu nit nitú guitsa' icjli'.

¹⁹ Chqui' uga'nli' tsutsu, gdél-li'li' yöl-la' na'bán gdu.

²⁰ Cati' glé'ili' nagu'uquë' li'aj Jerusalén bönni' rjaquë' gdil-l, gnözili' chbdxin dza nit yödZ ni.

²¹ Ni'r nup nacua' luyú Judea ral-la' la'zxúndj ni len tsjac gap nac guí'adau', ati' nup nacua' lu yödZ ni ral-la' la'rúj ni, ati' nup nacua' ladj guixi', cutu ral-la' ludxin lu yödZ ni.

²² Yugu' dza ni' Dios gunë' xzguia' nup nacua' yödZ ni quië utság yúgu'të le nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac quequë'.

²³ Cati' gdxin dza ni', bica' bayechi' ngul nua'cnu-bi' bi'idau' zi'a laljbi', len ngul tu'gádxinu-bi' bi'idau', le la'zaca' la'gui'itsca bunách nacua' ni', ati' Dios guntsquë' xzguia' bunách ni'.

²⁴ Latie' zianë' lu gdil-l na', ati' la'chë'ë yela'quë' nadzunquë' ga la'dxinë' gdu'të yödZlyú, ati' yödZ Jerusalén ni, lulj lulibë' lei bönni' zi'tu' na', cati' gza'ar dza quequë'.

Le lac bë' zi'a huödë' Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách

²⁵ Gnè' ca' Jesús:

—Ni'r la'cuá' le lac bè' lu gbídz, len lu beo', len yugu' lu bõlj luzxbá ati' luyú ni luchixi bunách, ati' ládxinè', le yõn chi'i' gziu' yu qui nis zxõn len qui le ryas rdxia nis na'.

²⁶ Ludú ládxiquè' lu yõl-la' radxi quequè' le la'zá' ládxiquè' quegac le ral-la' lac yõdzlyú, le la'zxíz le nala'gac luzxbá.

²⁷ Ni'r la'lé'inè' neda', Bõnni' Nuhuõaquè' Gdu Bunách, guida' lu bõaj luzxbá, dè lu na'a yõl-la' uná bè', len gla' lahui yõl-la' yení' quia'.

²⁸ Cati' su lau lac lè ni, gul-típ ládxili', len gul-chís lauli', le chzoa udxina' neda', huõa'ua' lbi'ili'.

²⁹ Gudxè' ca' lequè' Jesús tu le benè' lsaqui', rnè':

—Gul-yutsca' ca rac qui yag higo, len qui bítitèz yag yubl.

³⁰ Cati' rlé'ili' ta'lén zxuza' nè'i huè'ndau', nõziczli' chza' gal-la' beo' ba.

³¹ Lézca' cni, cati' glé'ili' chtac lè ni, gnõzili' chza' gal-la' dza duná bè'è Dios luyú ni.

³² Le nactè' rëpa' lbi'ili', cutu lat bunách dza ni zoaru' na'a, cati' udxínr yúgu'tè lè ni.

³³ La'dód qui luzxbá len qui luyú ni, san xtídza'a, cutu tód ca'z, san udxínzc ca rna.

³⁴ 'Gul-gún chi'i' cuinli' cui gü'ili' latj tsaz icj ládxidau'li' le gun ditj lbi'ili', lè na' nac yõl-la' ragu lè'è, len yõl-la' rzudxi, len yõl-la' ruúbi ruguí'i, quiè cati' gdxin dza ni', cui soali' nit ladxi',

³⁵ len cui gac queèli' ca tu le rzõn bunách, ca nac le gac quegac yúgu'tè bunách nacua' gdutè yõdzlyú.

³⁶ Qui lè ni na', gul-zóa ban ladxi', len gul-lídzteczè' Dios, quiè gac ulali' lu lè na' ral-la' lac, len cui utuí'li' cati' gdxinli' lahua' neda', Bõnni' Nuhuõaquè' Gdu Bunách.

³⁷ Lahui' dza rzoè' Jesús nchil gdau', rusèdnè' bunách, ati' chdzõl' r-rujè' ni' rijè' lu gui'adau' nazí' lei Gui'a Ga Rõ'gac Yag Olivo.

³⁸ Yugu' zil guladxín ga zoè' Jesús nchil gdau' yúgu'tè bunách quiè luzè naggac xtídzè'è.

22

Tun xtídza'què' ludõddè' Jesús

¹ Cati' chzoa gdxin lni cati' tahuè' yõt xtil cunazí' xnè'i, nazí' lei Pascua lni na',
² guludubè' yugu' bxuz uná bè' len bõnni' gdau' tu'sèdi. Ta'zú ta'bõ'è ludõddè' Jesús, san cutu gulazáqui'nè' le tádxinè' bunách.

³ Ni'r yajtság Judas Satanás tu' xõhui'. Judas lè' ca' Iscariote, len nababè' idxínnutè' gbaz nasõlè'è Cristo.

⁴ Gyiè' Judas na', yjè'lenè' didza' yugu' bxuz uná bè' len bõnni' dè lu na'què' qui gdau', nacx gunè' quiè udõdè' Jesús lu na'què'.

⁵ Guludzijnè' bõnni' gdau' na', len gulazí' lu na'què' lunõdzjè' queè' dumí.

⁶ Rdzag ladxè'è Judas, ati' rzu rbõ'è udõdè' Jesús lu na'què' bagachi'z.

Le ráguru' rusá ládxiru' ca gutiè' Xanru'

⁷ Bdxin dza na' tahuè' yõt xtil cunazí' xnè'i, cati' ral-la' ludõddè'-ba' bõ'cu' zxila' tahuè' xtsõ' Lni Pascua.

⁸ Bsõlè'è Pedro len Juan, Jesús, rnè':

—Gul-tséaj, gul-tsajpá' queèru' le gáguru' dzõ' Lni Pascua.

⁹ Tè' Lè':

—¿Gazx rè'nnu' tsajpa'tu' queèru'?

¹⁰ Rè' lequè' Jesús, rnè':

—Gul-yutsca', cati' tsazli' lu yõdz ni, ni' grujè' bõnni' dutsaguè' lbi'ili', zunu'è rø'õ nis. Gul-tséajlenè' ga gdxintèli' yu'u ga tsaziè'.

¹¹ Gul-guiè' xan yu'u na': "Bõnni' Usèdi rè' li': ¿Gazx zoa yu'u lni ga gágulena' yugu' bõnni' usèd quia' xtsõ' Lni Pascua?"

¹² Ni'r uluí'inè' lbi'ili' tu yu'u zxõn xtsa' ga ni' chnabá'a. Gul-pá' ni' le gáguru'.

¹³ Ni'r yjaquè' len yajxáca'què' ca na' chgudxè' lequè' Jesús, ati' gulupé'è ni' le lahuè' xtsõ' Lni Pascua.

¹⁴ Cati' bdxin dzõ' na', grø'è Jesús ga lahuè', ati' gulabõ'lenè' Lè' tsaxzõn gbaz queè' na'.

¹⁵ Ni'r Jesús rè' lequè':

—Guctsca ladxá'a gágulena' lbi'ili' tsaxzõn xtsõ' ni zí'atèl cati' zi'a saca' qui'a len gatia'.

¹⁶ Rëpa' lbi'ili': Cutur gahua' lè ni cati' gdxinr dza gac le ruluí'z xtsõ' ni ga ni' rna bè'è Dios.

¹⁷ Gdel-lè'è xziga'dau' len gudxè' Dios: "Xclenu'." Ni'r rè' lequè':

—Gul-sí' lè ni len gul-guí'aj lati' hueaj,

¹⁸ le rëpa' lbi'ili': Cutur guí'ja' xisi uva cati' gdxinr le rna bè'è Dios.

¹⁹ Ni'r gdel-lè'è yõt xtil len gudxè' Dios: "Xclenu'." Gdõd ni' buzxuzxjè' lei len bè'è qui queèquè', rnè':

—Lè ni nac gdu ca nayá' nabana' le rudòda' uláz queëli'. Gul-gún cni quië usá' ládxi'li' neda'.

²⁰ Cati' budx glahuë', lèzca' cni bè'è didza' qui zxíga'dau' na', rnè':

—Zxíga'dau' ni rulu' ca nac didza' cub rucá'n tsahui', ati' run tsutsu lei rön quia', rön na' glalj n'a queëli'.

²¹ Na'a, rø'è rágulenë' neda' tsaxxõn bõnni' na' udödë' neda' lu na'gac bunách.

²² Le nactë huayija' ga ludöddë' neda', Bõnni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gac quia' ca na' nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac quia', san bica' bayechi' bõnni' na' udödë' neda'.

²³ Ni'r gulazú lauquë' ta'nabnë' Lè' tu tuë', ta'në':

—¿Núzxaltu' nu gun cni?

Tui' xtídzá'quë' núzxalquë' gaquë' blau

²⁴ Ni'r glu'è didza' la' légaczë' núzxalquë' gdél-li'në' latj blau.

²⁵ Jesús gudxë' lequë':

—Bõnni' ta'ná bè'è tu'gunë' dxin yöl-la' uná bè' quequë', ta'ná bé'inë' bunách, ati' nup ni dë lu na'gac yöl-la' uná bè', lèquë' bõnni' taclen.

²⁶ Lbi'ili' cutu ral-la' gunli' cni, san nu nac blau ladjli' ral-la' gac ca nu nac cuídi'tër, ati' nu rna bè' ral-la' gac ca nu run dxin qui lzë'i.

²⁷ ¿Nuzxal na' nacr blau, nu na' rø' ragu, o nu rupá' la' huagu? ¿Naru' clëg nu na' rø' ragu nacr blau? Neda' zóalena' lbi'ili' ca nu rupá' la' huagu.

²⁸ Lbi'ili' ni gzóaleni' neda' cati' ni' bi guc quia', yugu' le gulazi' bè' neda'.

²⁹ Qui lë ni na' udöda' lu na'li' tu ga gna bè'li', ca na' benë' Xuza', budödë' lu na'a ga gna bè'a neda'.

³⁰ Cni guna' quië gac cò'li', gui'j gágulenli' neda' ga ni' gna bè'a, ati' cò'li' xlatjczli' ga cuequi xbeyli' idxinnu cò' zxi'n xsoë' Israel.

Rnë' Jesús gnë' Pedro cutu nunbë'è Lë'

³¹ Gnë' ca' cni Xanru':

—Simón, Simón. Byutsca'. Chgnab lbi'ili' Satanás tu' xõhui', quië uríx udöd lbi'ili' ca nu ruríx rudöd xzoa' xtil

³² san chbulidza'-në' Dios gnabda' Lë' gáclenë' li', cui udx udú yöl-la' rejlë' quiu' neda'. Na'a, cati' huöacu' quia', btip ládxi'quë' böchi' lza'u.

³³ Pedro rë' Lë':

—Xan, chzoa' sá'lena' Li', clëgz tsija' lidx guia, san lèzca' gátlena' Li'.

³⁴ Jesús rë' lë':

—Pedro, rëpa' li': Zi'al còdxba' zxi'n druz na'a, chgdá'bagu'u tsonn lzu, gnau' cutu núnbë'u neda'.

Le benë' Jesús cati' chzoa ludöddë' Lë'

³⁵ Gnabnë' lequë' Jesús, rnë':

—Cati' bsòla'a lbi'ili' cunua'li' yõxj yöt, ni bzud dumí, ni chop cò' löl-li', ¿naru' bi byadzj queëli'?

Lequë' ta'në':

—Cutu bi.

³⁶ Ni'r rë' lequë':

—Na'a, nu dë qui yõxj yöt ral-la' gua' lei, ati' lèzca' cni ral-la' gun nu dë qui bzud dumí, ati' nu cudë qui guia tuchi' ral-la' guti' lari' rxoa yeni len si' tu guia tuchi'.

³⁷ Rëpa' lbi'ili': Run bayúdx gac quia' lë na' nayúj lu guich la'y, rna: "Glunë' queë' ca tunë' quegac nup tua' dö'", le lutság yúgu'të le nayujgac lu guich ca ral-la' gac quia'.

³⁸ Ni'r lequë' ta'në':

—Xan, ni dë chop guia tuchi'.

Lë' rë' lequë':

—Chnac.

Jesús rulidzë' Dios la' yël Getsemaní

³⁹ Ni'r brujë' Jesús len ca runczë' zijë' lu Gui'a Ga Rø'gac Yag Olivo, ati' zjáclenë' Lë' bõnni' usëd queë'.

⁴⁰ Cati' guladxinë' ni', rë' lequë' Jesús, rnë':

—Gul-lidzë' Dios, gnábili'-në' cui gata' latj si' bè' lbi'ili' tu' xõhui'.

⁴¹ Ni'r gzë'è ga na' nacu'è Jesús, gdödë' yelati' tsca ga rdxin guiøj r-ru'nru', ati' ni' buzechu xzibë' rulidzë' Dios.

⁴² Rnë':

—Xuz, chqui' rë'nnu', bcuas ga zoa' lë na' ral-la' saca' qui'a, san clëg ca rë'nda' neda', san ca rë'nnu' Li' gunu'.

⁴³ Ni'r buluí lahuë' gbaz la'y queë' Dios, zë'ë yehua' yubá, ati' butipë' ladxë'ë Jesús.

⁴⁴ Lu yól-la' rsëbi ladxí' queë', gdu ladxë'ë bulidzë' Dios Jesús, ati' guc ca rôn raba' luyú nis yös queë'.

⁴⁵ Cati' budx bulidzë' Dios, gyasë' len bøjë' ga na' nacu'ë bönni' uséd queë', ati' duxaquë'ë lequë' tasië' ni'a qui yól-la' ruhui'ni quequë'.

⁴⁶ Ni'r Jesús rë' lequë':

—¿Rástsali'? Gul-tsás, gul-lidzë' Dios gnábili'-në' cui gata' latj si' bë' lbi'ili' tu' xöhui'.

Ta'zönë' Jesús

⁴⁷ Tsal ni' ru'ë didza' Jesús, la' guladxintë' ni' bönni' zian, dzaguë' lequë' Judas, bönni' na' nababë' idxinnuë' bönni' uséd queë' Jesús, ati' nanörë' lauquë' bönni' zian na'. Gbiguë'ë ga zoë' Jesús quië utság lahuë' Lë'.

⁴⁸ Ni'r Jesús rë' lë':

—Judas, ¿naru' rudötsu' cni neda', Bönni' Nuhuóaquë' Gdu Bunách, rutság lau' neda'?

⁴⁹ Cati' gualé'inë' ca na' rac queë' Jesús bönni' na' nacuá'lenë' Lë', të' Lë':

—Xan, ¿naru' güi'tu' lequë' guía tuchi'?

⁵⁰ Tuë' bönni' uséd queë' Jesús benë' huë' guid naguë' bönni' huen dxin queë' bxuz blau. Burixë' guid naguë' yubél.

⁵¹ Jesús rnë':

—Chnac na'a. Tsca' gaz.

Gdanë' Jesús guid naguë' bönni' huen dxin na' len bunë' lei.

⁵² Ni'r rë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' dë lu na'quë' qui gdau' len bönni' gul tu'zejni'i, bönni' na' cuta'lé'inë' Lë' dxi'a, rnë':

—¿Narútsali' nua'li' guía tuchi' len yag quië sönli' neda' ca runli' rzönli'-në' gban?

⁵³ Yugu' dza gzóalencza' lbi'ili' nchil gdau', ati' cutu bi benli' quia', san na'a chbdxin dza queëli', nac dza dë lu në'i nu na' zoa latj chul.

Rnë' Pedro: "Cutu núnbë'a-në' Jesús"

⁵⁴ Ni'r gulazönë' Jesús len gulachë'ë Lë' ga na' tu'schinë' Lë' lidxë' bxuz blau. Pedro nahuë' Jesús zi'tu' zi'tu'z.

⁵⁵ Cati' chgulabequië' gui' lö'a lidxë' bxuz blau ni'a në'ë bxuz blau na', gulabö'ë gdu zbi'il ra' gui' na', ati' Pedro gró'lenë' lequë' tsaxzón.

⁵⁶ Cati' blé'ibi'-në' Pedro tubi' bi'i ngul huen dxin, ni' rözë' ra' gui', buyubi' lë', rnabi':

—Bönni' ni dë'ë ca' Jesús.

⁵⁷ Gdá'baguë'ë Pedro, rnë':

—Ngul, cutu ca' núnbë'a-në' bönni' na'.

⁵⁸ Yelati' gdzey blé'inë' Pedro yetué' bönni', ati' rnë':

—Li' da'u ca' lequë'.

Pedro gnë':

—Bönni', clëg neda'.

⁵⁹ Yelati'z gdzey, gnë' yetué' bönni':

—Le nactë bönni' ni dë'ë Jesús, le naquë' bönni' Galilea.

⁶⁰ Ni'r Pedro gnë':

—Bönni', cutu nözda' bizxa na' ru'u didza' qui.

Tsal ni' ru'ë didza' ni, la' grödx'tëba' zxi'n druz.

⁶¹ Ni'r bueycjë' Xanru' ruyüë' Pedro, ati' yajneynë' Pedro xtidzë'ë Xanru', ca na' gudxë' lë': "Zi'al cödxb'a' zxi'n druz na'a, li' chgdá'bagu'u' tsonn lzu, gnau' cutu núnbë'u neda'."

⁶² Burujë' ni'l Pedro ati' rönzc grödxë'.

Tu'titjë' Jesús

⁶³ Gulutitjë' Jesús bönni' na' zönquë' Lë', ati' gulaguinë' Lë'.

⁶⁴ Ni'r guluseyjë' lahuë' Jesús, ati' gulagapë'ë lahuë' len gulanabnë' Lë', ta'në':

—Gnëya'atsca'. ¿Nuzxa na' gdapa' Li'?

⁶⁵ Zianr ca' gulanë' queë' le glu'ë dö' queë'.

Rdxinë' Jesús lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey

⁶⁶ Cati' chza' reni' dza na', guludubë' bönni' gul tu'zëjni'në' bunách judío len yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, ati' gulachë'ë Jesús lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey, ati' ni' gulanabnë' Lë',

⁶⁷ ta'në':

—Gdixjöi' netu'. ¿Naru' nactusu' Li' Cristo?

Jesús rë' lequë':

—Chqui' gyëpa' lbi'ili' naca' Cristo, cutu tséjlë'li' neda',

⁶⁸ len chqui' unabda' lbi'ili' tu didza', cutu ubi'ili' didza', len cutu usanli' neda'.

⁶⁹ Na'a su lau, neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, cö'a cuít lë'ë yubél Dios, náptërë' yöl-la' uná bë'.

⁷⁰ Gulanabnë' Lë' yúgu'të', ta'në':

—¿Naru' nactusu' Li' Zxi'në' Dios?

Lë' gudxë' lequë':

—Le nacz rnalí'.

⁷¹ Ni'r ta'në':

—¿Nuzzar naquíniru' nu gun lna' lau queë'? La' rë'uz chbyöniru' didza' ru'ë.

23

Rdxinë' Jesús lahuë' Pilato

¹ Ni'r gulayasë' yúgu'të bönni' zian ni', ati' gulachë'ë Jesús lahuë' Pilato.

² Ni' gulazú lauquë' tu'quíë' Lë', ta'në':

—Bönni' ni, budzölitu' ca runë', runë' ga ta'dá'baga' yúlahui' bunách uládz queëtu', len ruzaguë'ë xnözgcac nup ta'guíxj laz ruquízxjë' César, len rnë' lëczë' naquë' Cristo, bönni' ral-la' gna bë'ë.

³ Ni'r Pilato gnabnë' Jesús, rnë':

—¿Naru' nacu' Li' nu gna be'i bunách judío?

Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Le nacz rnau'.

⁴ Ni'r Pilato gudxë' yugu' bxuz uná bë' len bunách nacuá' ni', rnë':

—Cutu bi rudzölda' le nac zxguia' nunë' bönni' ni.

⁵ Ni'r glunrë' tsutsu xtídza'quë', ta'në':

—Runë' ga tun rusbö bunách len rusëdnë' cni bunách gdu luyú Judea. Gzu lahuë' benë' cni luyú Galilea ga rdxintë runë' ca' ni.

Rdxinë' Jesús lahuë' Herodes

⁶ Cati' byönnë' didza' ni Pilato, tu'ë didza' qui luyú Galilea, ni'r gnabnë' lequë' chqui' naquë' Jesús bönni' Galilea.

⁷ Cati' gnöznë' nababë' Jesús ga ni' rna bë'ë Herodes, bsölë'ë Lë' lahuë' Herodes na', le zoë' ca' Jerusalén Herodes yugu' dza na'.

⁸ Cati' blë'inë' Jesús Herodes na', budzijnë', le chguc xtsey rë'nnë' glë'inë' Lë' le chbyönnë' le zian ca nac queë' Jesús len runë' löz glë'inë' tu yöl-la' huac gunë'.

⁹ Ni'r zian le gnabnë' Jesús Herodes, san Jesús, cutu bi didza' bubi'ë.

¹⁰ Nacu'ë ca' ni' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gdau' tu'sëdi, ati' guluquitsquë' Jesús.

¹¹ Ni'r guluca'në' Jesús ca'z Herodes len bönni' queë' rjaquë' gdil-l, len quië lutitjë' Lë', gulugacuë' Lë' lari' zaca' ca racuë' bönni' rna bë'ë, ati' leyúbl guluschinë' Lë' lahuë' Pilato.

¹² Dza na' guludzaguë' dxi'a Pilato len Herodes, le zi'al gualéy lza'quë' tuë' yetué'.

Ta'chuguë' queë' Jesús gatië'

¹³ Ni'r butubë' Pilato yugu' bxuz uná bë' len bönni' dë lu na'quë' len bunách lu yödz,

¹⁴ ati' rë' lequë':

—Djua'li'-në' lahua' neda' bönni' ni, rnalí' queë' runë' ga tun rusbö bunách, san cati' gnabi yudxda'-në', ati' zóatëli' ca' ni, cutu bi budzölda' le nac zxguia' nabaguë'ë, yugu' lë na' ruquili'-në'.

¹⁵ Cati' bsöla' lbi'ili' lahuë' Herodes, cutu bi budzölnë' le benë' bönni' ni le nac zxguia' nabaguë'ë quië nu gchugu queë' gatië'.

¹⁶ Na'a usaca' zi'a-në' len töd na' usana'-në'.

¹⁷ Run bayúdx bi gunë' Pilato, usanë' lu na'gac bunách tuë' bönni' nadzunë' cati' rac lni na', ca na' runczë'.

¹⁸ Ni'r glu'ë zidzj didza' yúgu'të bönni' nacu'ë ni', ta'në':

—Bdöddë' bönni' ni len bsanë' queëtu' Barrabás.

¹⁹ Nadzunë' lidx guia Barrabás na' le gdil-lenë' yúlahui' lu yödz na' len le budöcddë' bunách.

²⁰ Bulidzë' lequë' leyúbl Pilato, le rë'nnë' usanë' Jesús,

²¹ ati' leyúbl glu'ë zidzj didza', ta'në':

—Bdë'ë lé'i yag cruz, bdë'ë lé'i yag cruz.

²² Ni'r Pilato gudxë' lequë' le bunn lzu, rnë':

—¿Bizxa caz le cunác benë' bönni' ni? Cutu bi budzölda' nunë' le run ga nabaguë'ë zxguia' gatië'. Usaca' zi'a-në', ati' ni'r usana'-në'.

²³ Zidzjr glu'ë didza', ta'nabë' të'ë Jesús lë'i yag cruz. Le gulabödxyë'ë szxöni yugu' bönni' na' len yugu' bxuz uná bë', guladél-li'në' gac ca na' të'nnë'.

²⁴ Ni'r bchuguë' queë' Jesús Pilato, quië gac queë' ca na' ta'nabë'.

²⁵ Busanë' quequë' bönni' na' nadzunë' lidx guia le gdil-lenë' yúlahui' len budödcde' bunách, bönni' na' chgulanabë', ati' budödë' Jesús quië gac queë' ca na' të'nnë'.

Dë'ë Jesús lë'i yag cruz

²⁶ Cati' ni' ta'ché'ë Jesús tsajda'quë' Lë' lë'i yag cruz, gulazönë' Simón, bönni' yödZ Cirene, zuzë'ë ladj guixi', ati' gulaxóë' yen zxicjé' yag cruz na' quië gu'ë lei, tsijé' cúdzulë' Jesús.

²⁷ Zajnaugac Jesús bunách zian lenca' yugu' ngul, ta'bödXnu len ta'bödX yéchi'nu queë'.

²⁸ Ni'r bueycjé' Jesús ruyüë' lecnu, ati' rë' lecnu:

—Lbi'ili' ngul Jerusalén. Cutu cödXli' quia' neda', san gul-cödX queëcZli' len quecbi' zxi'nli'

²⁹ le huadXin dza la'ná: “Bica' bagac yugu' ngul huödX len ngul cutu glua'nu-bi' bi'idau', len cutu gulugádx'i'nu-bi' bi'idau'.”

³⁰ Ni'r la'zú laugac la'ná bunách, lë' yugu' gui'a sib: “Gul-dubaga' netu'”, len lë' ca' yugu' gui'adau': “Gul-cachi' netu'.”

³¹ Chqui' cni tunë' quia' neda', naca' ca tu yag ya'a, çnarü' cu lúntërë' ca' queëli', nacli' ca yag bidX?

³² Gulachë'ë ca' chopë' bönni' tua'dö', quië ludödcde' lequë' tsaxxon len Jesús.

³³ Cati' guladXinë' latj nazi' lei Calavera, le rna lu didza' xidza' Icjru'": “Latj Qui Böga' Icjru'”, ni' guludë'ë Jesús lë'i yag cruz. Guludë'ë ca' lë'igac yag cruz chopë' bönni' tua'dö' na'. Tuë' guludë'ë cuít lë'ë yubël Jesús, len yetüë' guludë'ë cuít lë'ë yögl.

³⁴ Ni'r Jesús rnë':

—Xuz, bnit lau lequë', le cutu nözcnë' bi tunë'.

Gululë'ë qui queëquë' le nacuë' Jesús bönni' rjaquë' gdil-l nacuë' ni', len guluquitjé' le gac bë' lahui.

³⁵ Gulutitjé' Jesús bunách nacua' ni' tu'yú len bönni' dë lu na'quë', ta'në':

—Yugu' nu yubl buslé' bönni' ni. Na'a ral-la' uslá cuinë' chqui' naquë' Cristo, bönni' gröczë' Dios.

³⁶ Gulutitjé' ca' Jesús bönni' na' rjaquë' gdil-l. Gulabiguë'ë ga na' zoë' len gulugui'jé' Lë' nup zi,

³⁷ ta'në':

—Chqui' nacu' Li' bönni' gna bé'inë' bunách judío, buslá cuinu'.

³⁸ Da' ca' lë'i yag cruz icjlë' Jesús tu le nayúj lu guich lu didza' griego len lu didza' latin len lu didza' hebreo, le rna cni: “Bönni' Rna Bé'inë' Bunách Judío.”

³⁹ Tuë' bönni' huia'dö' na' dë'ë lë'i yag cruz bulídz z'ë Jesús, rnë':

—Chqui' nacu' Li' Cristo, buslá cuinu' lenca' netu'.

⁴⁰ Bubi'ë didza' yetüë' bönni' huia'dö' na', gdil-lë' lzë'ë na', rnë':

—çNaru' cu rádxinu'-në' Dios? Lézca' li' narugu quiu' gatiu'.

⁴¹ Le nactë rë'u, le ral-la'z gac queëru' rzaca' rgu'ru', ca na' rajlöz dö' bia'ru', san Bönni' ni, cutu bi dö' nu'ë.

⁴² Ni'r bönni' ni rë' Jesús:

—Yajnéy neda' cati' gdxinu' ga ni' gna bë'u.

⁴³ Jesús rë' lë':

—Le nactë rëpa' li', na'a dza ni sóalenu' neda' latj lach quia'.

Ratië' Jesús

⁴⁴ Cati' bdxin gdu huagbídZ, bchul gdu'të yödzlyú ga bdxinr gdu rdöd xhuö.

⁴⁵ Bchul gbídZ, ati' lari' nal-la' lu gdau' bröza' chop di'il.

⁴⁶ Ni'r bë'ë zidZ didza' Jesús, rnë':

—Xuz, rgu'a lu na'u bö' naccza'.

Cati' budx gnë' cni, brujtë bö' nacczë', gutië'.

⁴⁷ Cati' blé'inë' ca na' guc bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, glu'ë Dios yöl-la' ba, rnë':

—Le nactë bönni' ni guquë' bönni' tsahui'.

⁴⁸ Cati' gulalé'inë' lë na' guc yúgu'të bönni' nacu'ë ni' tu'yüë', yhuöjqüë' yödz, ta'gapa' lchu'quë' le tu'bannë'.

⁴⁹ Zi'tu'z gulugá'n yúgu'të nup ni' núnbë'gac Jesús len ngul na' yjáclenu Lë' cati' ni' gzoë' luyú Galilea, tu'yüë' lë ni rac.

Rgachë'ë Jesús yeru ba

⁵⁰ Zoë' ca' ni' bönni' yödz Arimatea qui luyú Judea, lë' José. Bönni' ni naquë' dxi'a len tsahui', len nabáblenë' bönni' gdau' ta'bequi xbey.

⁵¹ Cutu benë' tuz nup na' gulachugu queë' Jesús, le rbözë' ca' José ni le rna bë'ë Dios.

⁵² Ni'r gyijë' lahuë' Pilato José na' len gnabë' latj u'ë Jesús.

⁵³ Cati' chnuzötjè! Lè', buchölinè! Lè' lari', ati' glu'è Jesús yeru ba, le nadj lè'i gui'a guiöj, ati' lu ba na', nutu nu nagüi'cnè'.

⁵⁴ Dza na' nac dza tu'pè'è qui dza la'y quequè' bönni' judío, le zi'a gdxin dza na'.

⁵⁵ Yjacnu ca' ni' ngul na' gulazá' lennu Jesús, cati' ni' gzoè' luyú Galilea, ati' gualé'inu yeru ba na', len ca na guc, gulagu'è Lè' ni'.

⁵⁶ Cati' yhuöjncu yu'u, gulupa'nu nör rla' zxix len yugu' le za rla' zxix. Ni'r guluzí' ládxi'cnu dza la'y na' quequè' bönni' judío ca na' rna bè' zxba queè' Dios.

24

Rubanè' Jesús lu yöl-la' gut

¹ Cati' bdxin dza rguel-la' semán na', cati' ni' nac zildau', guladxinnu ngul na' ra' yeru ba queè' Jesús. Nua'cnu yugu' le rla' zxix, lè na' chnupa'cnu, ati' dzagcnu lecnu yela'cnu ngul.

² Cati' guladxinnu ni', duxáca'cnu chnadúa guiöj na' da' ga nu ryaz yeru ba queè'.

³ Cati' gulayaznu yeru ba na', cutu guludzölinu ni' Xanru' Jesús.

⁴ Cati' ni' ta'bö'nu bagu'i' ni'a qui lè ni, la' guladxintè' ni' len gulazuinè' ga na' nacua'nu chopè' bönni' nácuquè' lari' ryöp yös yení'.

⁵ Ni'r gládxinu len guluzötj icjncu, tu'yunu lyu, ati' tè' lecnu gbaz la'y na', ta'né':

—¿Bizx quiè ruguiljli' xlatj nu nat nu zoa nabán?

⁶ Cutu zoè' ni, le chbubanè'. Gul-tsjajnéy lè na' chgudxczè' lbi'ili' cati' ni' zoè' luyú Galilea.

⁷ Gnè': "Run bayúdx nu udöd neda', Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, lu na'què' bönni' dul-la', ati' ludé'è neda' lè'i yag cruz, ati' ubana' cati' gac tsonn dza."

⁸ Ni'r yajneycnu didza' na' bè'è Jesús,

⁹ ati' guluzá'nu ra' yeru ba na', yajtíxjöi'cnu idxineajtè' bönni' gbaz queè' Cristo len yezíca'rè' ca', ca nac lè na' guc.

¹⁰ Ngul na' yajtíxjöi'cnu bönni' gbaz na' yugu' lè ni, naccnu María Magdalena, len Juana, len Maria, xnè'è Jacobo, len yela'cnu ngul na' dzagcnu lecnu.

¹¹ Gláquinè' bönni' gbaz na' didza' chixi tui'nu len cutu gulayejlè' lecnu.

¹² Ni'r gyasè' Pedro len jarélu'è zijè' ra' yeru ba na'. Cati' buyúè' lu ba na', blé'inè' yugu' lari'z nacua' ni', ati' ni'r böjè' lidxè', rubannè' ca nac lè na' guc.

Le guc la' nöz rdxintè' Emaús

¹³ La' dza na'z zjaquè' chopè', yu'uquè' nöz rdxintè' Emaús, le nac ca chop hora rza' Jerusalén.

¹⁴ Yú'ugaczè' ca' nöz, tu'è didza' ca nac yúgu'tè lè na' guc.

¹⁵ Tsal ni' yu'uquè' nöz, tu'è didza' ni la' légaczè', gbiguè'è gal-la' lèczè' Jesús len tsaxzön gdälénè' lequè'.

¹⁶ Cutu guluúnbè'è Lè' le nac ca tu le nabaga' yöj lauquè'.

¹⁷ Ni'r Jesús gnabnè' lequè', rnè':

—¿Bizxa didza' na' rui'li' la' lbi'izli' yu'uli' nöz? ¿Bizx quiè na' ruhu'i'nili'?

¹⁸ Bubi'è didza' bönni' na' lè' Cleofas, rè' Lè':

—¿Nactsu' bönni' zi'tu' lu yödž Jerusalén, len tuzu' li' cutu nöznu' lè na' guc nij nas ni'?

¹⁹ Ni'r Jesús rè' lequè':

—¿Bizxa na' guc?

Tè' Lè':

—Lè na' guc queè' Jesús, bönni' Nazaret. Guquè' bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios, ati' len yöl-la' huac zxön benè' dxin len bé'è didza' lahuè' Dios len laugac yúgu'tè bunách.

²⁰ Guludödè' Lè' yugu' bxuz uná bè' len bönni' ta'ná bé'inè' netu', glunè' ga nu bchugu queè' gatiè', ati' guludé'è Lè' lè'i yag cruz.

²¹ Netu' bentu' löz guquè' Lè' bönni' na' ral-la' huöa'ue' bunách Israel, san na'a chguc tsonn dza cati' glac lè ni.

²² Yetú ca', glunnu ga grö'tu' bagu'i' la'cnu ngul nútsa'cnu ladjtu'. Yjacnu ra' yeru ba queè' cati' zi'a glen gbidz na'a dza,

²³ len cati' cutu guludzölinu Lè', duhuöjncu, len glènu netu' gualé'inu ca' yugu' gbaz la'y queè' Dios, nup ni' glè lecnu zoè' nabanè' Jesús.

²⁴ Ni'r yjaquè' ra' yeru ba na' la'què' bönni' lza'tu' len yajxáca'què' lei ca na' gulananu ngul na', san cutu gualé'inè' Jesús.

²⁵ Ni'r Jesús gudxè' lequè':

—Lbi'ili', bönni' curejni'í. Nazid icj ládxi'dau'li' cui tséjlè'li' yúgu'tè le gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios.

²⁶ ¿Naru' cu ben bayúdx saca' qui'è Cristo yugu' lè ni len tsaziè' ga ni' gáctèrè' blau?

27 Ni'r gzu lahuë' Jesús rguíxjöi'në' lequë' yúgu'të le rui' didza' ca nac queë' nayujgac lu guich la'y, ca na' gzu lau bë'ë didza' Moisés ga bdxintë yugu' le gulanë' yúgu'të bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

28 Cati' guladxinë' yödzdau' ga na' zjaquë', benë' Jesús ca bönni' zéajtërë' zi'tu'.

29 Glunë' bayúdx ugá'nlenë' lequë', ta'në':

—Bga'nlen netu', le chrdzö' na'a, len chzoa gal.

Ni'r gyazië' yu'u Jesús, bugá'nlenë' lequë'.

30 Cati' ni' rō'ë rágulenë' lequë' Jesús, gdel-lë'ë yöt xtil len gudxë' Dios: "Xclenu'." Ni'r buzxuxjë' lei, len bë'ë quequë'.

31 La' ni'z bdúa lë na' gbaga' yöj lauquë', ati' guluúnbë'ë Jesús, ati' Lë' bunít cuinë' lauquë'.

32 Ni'r glë lza'quë' tuë' yetü'ë:

—¿Naru' cu böála'tsca ládxi'dau'ru' tsal ni' ruí'lenë' rë'u didza' la' nöz, len cati' ni' ruzálj la'në' le nayúj lu guich la'y?

33 La' ni'z gulayasë' yhuójqüë' Jerusalén, ati' yajxáca'quë' nudubquë' idxineajtë' bönni' gbaz queë' Jesús len nup nacua'len lequë'.

34 Ni'r glë' chopë' na' bönni' na' nacu'ë ni':

—Chbubanczë' Xanru', ati' buluí' lahuë', blé'inë' Lë' Simón.

35 Ni'r gulaguíxjö'ë ca na' guc quequë' la' nöz chopë' na', len ca na' guluúnbë'ë Jesús cati' ni' buzxuxjë' yöt xtil na'.

Tu'lé'inë' Jesús bönni' usëd queë'

36 Tsal ni' tu'ë didza' ca nacgac lë ni, la' yajsoatë' Jesús gatsj lahui'l ga na' nacu'ë, ati' rë' lequë':

—Gul-zóa dxi ládxi'li'.

37 Ni'r gladxi guladzöbnë' le táquinë' bxin ta'lé'inë'.

38 Jesús rë' lequë':

—¿Bizx quië rō'li' baguí'i? ¿Bizx quië rza' ládxi'li' yugu' lë ni?

39 Gul-yutsca' na'a len ni'a. Nédac'za' ni. Gul-cán neda' len gul-yú neda', le cutu da' bëla' bxin, len cutu yu'u dxit ca ni rlé'ili' nac quia' neda'.

40 Ni' rui'zë' ca' didza' ni, buluí'inë' lequë' në'ë len ni'ë.

41 Ni'a qui yöl-la' ruzdiji quequë' cutu gulayejlë'ë, len tsal ban raz gulacu'ë. Qui lë ni na' Jesús gudxë' lequë':

—¿I' dë queëli' ni le gahua'?

42 Ni'r gulunödzjé' queë' láti'dau'ba' böl chnégui'ba', len tu quízxi'ba' böz.

43 Gzxi'ë lei Jesús len gdahuë' lauquë'.

44 Ni'r rë' lequë':

—Lë na' glac quia' glac ca na' gudxcza' lbi'ili' cati' ni' zóalena' lbi'ili', gnía: "Run bayúdx utság yúgu'të le nayúj lu guich lu zxba queë' Moisés len le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, len le nayúj lu guich nazí' lei Salmos, ca ral-la' gac quia' neda'."

45 Ni'r buzéjni'në' lequë' lë na' nayujgac lu guich la'y,

46 rë' lequë':

—Cni nayúj lu guich ca run bayúdx gac queë' Cristo, saca' qui'ë len ubanë' lu yöl-la' gut cati' gac tsonn dza,

47 ati' gdu'të yödzyú ral-la' gac lban ca nac quia' neda' quië lubí'i ládxi'gac bunách quië unít lahuë' Dios dul-la' nabága'quë'. Lu yödZ Jerusalén su lau gac lban na'

48 ati' lbi'iczlí' na' blé'ili' yugu' lë ni ral-la' gunlí' lna' lau qui.

49 Gul-yutsca', gsóla'a queëli' le gzxi' lu në'ë Xuza' gunnë' queëli', san gul-gá'nz Jerusalén cati' gdxinr queëli' yöl-la' huac na' za' yehua' yubá.

Ruhuëpë' Jesús yehua' yubá

50 Ni'r bché'ë bönni' da'quë' Lë' Jesús, zjaquë' yödZ Betania, ati' ni' bchis në'ë len bulídZ tsahuë'ë lequë'.

51 Tsal ni' rulídZ tsáhuiz'ë' ca' lequë', gza'të' ga na' nacu'ë, buëpë' yehua' yubá.

52 Gdöd gulayj ládxi'quë' Lë', lu yöl-la' ruzdiji quequë' yhuójqüë' Jerusalén.

53 Gulacuá'teczë' nchil gdau', ta'gu'ë Dios yöl-la' ba len tunë' Lë' zxön. Ca' nac.

DIDZA' DXI'A BUZUJĚ' LU GUICH SAN JUAN

Bôac bunách Nu nazí' lei Didza'

¹ Cati' gzu lau, zi'atêl cati' zi'a gata' yödzyly, ni' zoaczê' Bönni' lè' Didza', ati' zóalenè' Dios Bönni' na' naquè' Didza', len naccz Dios Didza' na'.

² Zóalenè' Dios Bönni' na' naquè' Didza' cati' ni' gzu lau zi'a rata' yödzyly.

³ Lu nè'è Bönni' ni, Dios benè' yúgu'tè le dè, len cutu bi dè le nunè' Dios le cutu benè' lu nè'è Bönni' na'.

⁴ Dêcz queè' yöl-la' na'bán, ati' yöl-la' na'bán na' nac ca tu yení' ruzení' lu icj ládxi'dau'gac bunách.

⁵ Ruzení' ga nac chul xöhui' yení' na', san cutu ca' saqui' usúl yení' na' le chul xöhui'.

⁶ Dios bsölè'è ni bönni' lè' Juan.

⁷ Bidè' bönni' ni quiè gaquè' nu gun lna' lau. Bidè' quiè gunè' lna' lau queè' Bönni' na' naquè' yení', quiè tséjilè'gac Dios yúgu'tè bunách ni'a qui lè na' runè' lna' lau.

⁸ Cutu naquè' yení' na' Juan, san bidè' quiè gunè' lna' lau queè' Bönni' na' naquè' yení'.

⁹ Ni' ryaziè' yödzyly ni Bönni' na' naquè' yení' le nac gdu, ati' ruzení'è lu icj ládxi'dau'gac yúgu'tè bunách.

¹⁰ Bdxiné' yödzyly ni Bönni' na' naquè' yení', ati' lu nè'è Lè' Dios benè' yödzyly ni, san cutu guluúnbè'è Lè' bunách yödzyly.

¹¹ Bdxiné' ga naqui queè', san cutu ca' gulazí' lu na'què' Lè' bönni' nabáblenè'.

¹² Yúgu'tè bönni' gulazí' lu na'què' Lè', bönni' ni' gulayejlè'è Jesús, Lè' benè' ga dè lu na'què' lacquè' zxi'nè' Dios.

¹³ Nacquè' zxi'nè' Dios bönni' ni, clèg le nacquè' zxi'ngac bunách, len clèg le naljquè' ni'a qui le ta'zè ládxi'gac bunách, o ni'a qui tu le rê'nnè' tu bönni', san nacquè' cni le rê'ncznè' Dios.

¹⁴ Bôaquè' bunách Bönni' na' naquè' Didza', len tu chi'z gzóalenè' rè'u, gdu dzaggac Lè' le ruzá' ladxè'è queèru' Dios len le nac gdu'tè li. Blé'itu' yöl-la' yení' queè', ati' yöl-la' yení' queè' na' nac le rui' queèbi' bi'i la'z dui qui, Nu na' nac Xuzbi'.

¹⁵ Benè' lna' lau queè' Bönni' na' Juan, len bè'è zidzj didza', rnè':

—Naquè' Bönni' ni Nu na' gdíxjò'a qui, gnia': "Bönni' zi'a zá'tèlè' ca neda' náctèrè' blau ca neda', le zoaczê' Lè' zi'al ca neda'."

¹⁶ Le nac gdu queè' buzi'ru' xbey yúgu'tèru', lè na' buzá' ladxè'è queèru', len zianr ca' le ruzá' ladxè'è queèru'.

¹⁷ Bdxin queèru' zxba queè' Dios lu nè'è Moisés, san le ruzá' ladxè'è queèru' Dios len le nac gdu'tè li guladxin queèru' lu nè'è Jesucristo.

¹⁸ Gatga nu ble'i Dios, san Lè', la'z dui Zxi'nè' Dios, Nu na' nadxí'itsquinè' Dios Xuz, Lè' na' benè' ga núnbè'ru'-nè' Dios.

Le benè' lna' lau queè' Jesús Juan, bönni' buquilè' bunách nis

¹⁹ Lè ni nac le benè' lna' lau Juan, cati' ni' bönni' judío uná bè' nacu'è Jerusalén gulasölè'è ga zoè' Juan yugu' bxuz len yugu' bönni' zxi'n xsoè' Leví, nup naccgac ni'a na'què' bxuz, quiè la'nabné' Juan na', la'nè':

—¿Nuzxa bönni' li'?

²⁰ Yalj lulu bè'è didza' Juan len cutu gdá'baguè'è, san gdíxjò'è catèz nac, rnè':

—Cutu naca' Cristo, Bönni' na' gzxi' lu nè'è Dios gsölè'è queèru'.

²¹ Ni'r gulanabné' lè' leyúbl, tè' lè':

—¿Nuzxa caz li'? ¿Naru' nacu' li' Elías, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios?

Gnè' Juan:

—Cutu naca'.

Ni'r tè' lè':

—¿Naru' nacu' li' bönni' na' ral-la' guidè' gu'è didza' uláz queè' Dios?

Bubi'è didza' Juan, rnè':

—Clèg neda'.

²² Ni'r tè' lè':

—¿Nuzxa caz nacu' li'? Gdixjò'i netu' quiè gac quíxjò'i'tu' nup gulasóla' netu'. ¿Bizxa rnau' li' nuzxa nacu'?

²³ Bubi'è didza' Juan, rè' lequè':

—Neda' naca' bönni' na', nayúj lu guich la'y ca nac queè', rna: "Ryön chi'i nu rulídz lu latj ca'z, rna: Gul-bj li nöz gdxin queèli' Xanru'." Cni gnè' Isaías, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios.

²⁴ Nacquë' bönni' gda' fariseo bönni' na' nasöla'quë' bönni' judío uná bë'.

²⁵ Gulanabné' Juan, të' lë':

—¿Bizx quië ruquilu' bunách nis chqui' cutu nacu' li' Cristo, len cutu nacu' Elías, len cutu nacu' bönni' na' ral-la' guidë' gu'ë didza' uláz queë' Dios?

²⁶ Bubi'ë didza' Juan na', rë' lequë':

—Neda' ruquila' bunách nis lu nis, san gatsj lahui'l ga zoali' zoë' bönni' cutu núnbë'li'-në'.

²⁷ Bönni' ni naquë' Bönni' na' zi'a zá'tëlë' ca neda', len náctërë' blau ca neda', ati' cutu naca' Isaca' neda' uleycja' lölë' nudë'ë.

²⁸ Yúgu'të lë ni guc lu xyu yödz Betábara, ga nac yetslá'a yegu Jordán, zaca' ga rlen gbidz, ga ni' buquilë' bunách nis Juan.

Jesús naquë' ca bö'cu' zxíla'dau' tu'döddë'-ba' lahuë' Dios ni'a qui dul-la'

²⁹ Dza buróp ni' Juan blé'inë' Jesús, zë'ë ga zoë', ati' rnë':

—Gul-yutsca'. Bönni' ni naquë' bö'cu' zxíla'dau' queë' Dios, rugüë' dul-la' quegac bunách yödzlyú.

³⁰ Lë' naquë' bönni' na' gnia' queë': "Zi'a zá'tëlë' ca neda' tu bönni', náctërë' blau ca neda', le zoaczë' zi'al ca neda'."

³¹ Cutu núnbë'a-në' neda' zi'al, san bida', ruquila' bunách nis quië lumbë' Lë' bunách Israel.

³² Benë' lna' lau queë' Lë' Juan, rnë':

—Blé'ida'-në' Dios Bö' La'y, bötjé' brujë' yehua' yubá, gnë'ë ca rna'ba' budöda', ati' bdxinë' ga zoë' Jesús len bugá'nlenë' Lë'.

³³ Cutu núnbë'ida' Lë' neda' zi'al. Gudx neda' Nu na' bsöla' neda' uquila' bunách nis, gnë': "Cati' glé'inu'-në' huötjé' Dios Bö' La'y, tsajsóalenë' Bönni' len ugá'nlenë' Lë', Bönni' ni gunë' le rulu'z yöl-la' rdil nis ni, uchizië' bunách Dios Bö' La'y."

³⁴ Na'a, chblé'ida' lë na' len runa' lna' lau queë' Bönni' ni, naquë' Zxi'në' Dios.

Yugu' bönni' usëd' zi'al queë' Jesús

³⁵ Yetú dza ca', leyübl zoë' ni' Juan ati' nacua'lenë' lë' chopë' bönni' da'quë' lë'.

³⁶ Cati' Juan na' blé'inë' Jesús, rdödë' ni', ni'r gudxë' bönni' na' da'quë' lë', rnë':

—Gul-yutsca'. Ni' zoë' bönni' na' naquë' bö'cu' zxíla'dau' queë' Dios.

³⁷ Gulayönnë' didza' ni bë'ë Juan chopë' bönni' na' da'quë' lë', ati' yajnauquë' Jesús.

³⁸ Ni'r bueycjé' Jesús len blé'inë' chopë' ni nauquë' Lë', ati' rë' lequë':

—¿Bizxa rguilji'?

Të' Lë':

—Bönni' Usëdi, ¿gazx zu'?

³⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Gul-dá, uyuli'.

Ni'r yjáclenë' Lë' len gualé'inë' ga na' zoë', ati' gulugá'nlenë' Lë' dza na', le chza' ral.

⁴⁰ Andrés, böché'ë Simón Pedro, naquë' tuë' bönni' chopë' ni' gulayönnë' didza' bë'ë Juan len yajnauquë' Jesús.

⁴¹ Andrés na', zi'al yajtiljë' bönni' böché'ë, lë' Simón, ati' rë' lë':

—Chbdzölitu'-në' Mesías.

Mesías nac tu didza' hebreo le rna lu didza' griego: "Cristo", ati' lu didza' xidza: "Bönni' naböczë' Dios".

⁴² Ni'r Andrés na' la' bchë'të' Simón ga na' zoë' Jesús. Cati' blé'inë' lë' Jesús, rë' lë':

—Li' nacu' Simón, zxi'në' Jonás. Na'a, si' lau' Cefas.

Cefas nac ca' tu didza' hebreo le rna: "Pedro" lu didza' griego, ati' lu didza' xidza: "Guiöj".

Jesús ruldzë' Felipe len Natanael

⁴³ Cati' za' reni' yetú dza, gu'nnë' Jesús tsijë' luyú Galilea, ati' yajxaquë'ë Felipe, len rë' lë':

—Gda' neda'.

⁴⁴ Naquë' Felipe bönni' yödz Betsaida, le nac ladzquë' Andrés len Pedro.

⁴⁵ Felipe bdzölnë' Natanael, len rë' lë':

—Chbdzölitu'-në' bönni' na' buzujë' queë' lu guich Moisés lu zxba queë' Dios, ati' guluzujë' ca' queë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Bönni' ni Jesús, zxi'në' José, bönni' yödz Nazaret.

⁴⁶ Natanael rë' lë':

—¿Naru' huala'tsa Nazaret tu le nac dxi'a'?

Felipe rë' lë':

—Gda uyú'.

⁴⁷ Cati' blé'inë' Jesús zë'ë ga zoë' Natanael na', rnë':

—Gul-yú ni bönni' naquë' gdu bönni' Israel len cutu rnazë' ca' bönni' ni.

48 Ni'r Natanael gnabnë' Jesús, rë' Lë':
 —¿Naru' núnbë'tsu' neda'?
 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':
 —Cati' zi'a ulídz'tërë' li' Felipe, cati' ni' zu' zxan yag higo, blé'ida' li'.
 49 Ni'r bubi'ë didza' Natanael, rë' Lë':
 —Bönni' Usëdi, Li' nacu' Zxi'në' Dios. Li' nacu' Nu gna be'i bunách Israel.
 50 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':
 —¿Réjlë'tsu', le gudxa' li': "Blé'ida' li' zxan yag higo"? Yugu' le zxöntër ca lë ni hualé'ínu'.
 51 Lëzca' cni rë' lequë' Jesús, rnë':
 —Le nactë rëpa' lbi'ili', glé'ili' nayálj luzxbá, len yugu' gbaz la'y queë' Dios ta'benë' len tu'huötjë' ga zoa' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

2

Lni qui yöl-la' rutság na' guc lu yödZ Caná

1 Cati' chguc tsonn dza, guc lni qui yöl-la' rutság na' lu yödZ Caná luyú Galilea, ati' zoanu ni' xnë'ë Jesús.

2 Lëzca' zoa nu bulídz Jesús len yugu' bönni' uséd queë' djaquë' lni na'.

3 Cati' byadzj xisi uva li'jë', ni'r gudxnu Jesús xnë'ë, rnanu:

—Cutur dë xisi uva li'jë'.

4 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Nguldau'. ¿Bizx quië rulidzu' neda'? Cutu ca' rdxini dza ulu'a lahui yöl-la' huac quia'.

5 Ni'r gudxnu-në' bönni' huen dxin ta'gu'ë le tahuë' xnë'ë Jesús, rnanu:

—Gul-gún yúgu'të le guië' lbi'ili'.

6 Nacuá' ni' xop yusu' guiöj tu'gunë' dxin bönni' judío cati' tu'pá' cuinquë' ca nalëbcnë' tunë', len rúdzugac chop tsonn rö'ö nis tu tu yusu' na'.

7 Gudxë' yugu' bönni' huen dxin na' Jesús, rnë':

—Gul-dzá' nis yugu' yusu' ni.

Guludzë'ë nis yugu' yusu' na'.

8 Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-gachì' na'a, len gul-tsuá' lahuë' bönni' zoë' ra' yusu'.

Yjua'quë' na'.

9 Buyúë' chqui' nazxí' nis na' nuhuöác xisi uva bönni' na' zoë' ra' yusu', san cutu ráquibe'inë' gazx za'. Nözcne' bönni' huen dxin na' gláchë'ë nis na'. Ni'r bulídzë' bönni' utság në'ë bönni' na' zoë' ra' yusu',

10 len rë' lë':

—Zi'al tu'nödZjë' xisi uva nacr szxi' yúgu'të bönni', len cati' chgli'jë' szxöni, ni'r tu'nödZjë' le cunazxi'. Li', ga bdxintë na'a ben chí'u xisi uva nacr szxi'.

11 Yöl-la' huac nac bë' ni benë' Jesús lu yödZ Caná luyú Galilea nac le rzu lau yugu' yöl-la' huac gunë'. Cni guc, bulu'ë lahui yöl-la' zxon queë', ati' gulayejlë'ë Lë' bönni' uséd queë'.

12 Gdöd na' gyijë' Jesús yödZ Capernaum, dzagquë' Lë' xnë'ë len yugu' bönni' böchë'ë len yugu' bönni' uséd queë', ati' zian dza gulacu'ë Capernaum na'.

Rulatjë' Jesús lö'a gdau', rubijë' nup tun le cural-la' lun ni'

13 Cati' chzoa gdxin Lni Pascua cati' tu'spanë' bönni' judío ca benë' Dios, buslë' xuz xtau'quë' luyú Egipto, gyijë' Jesús Jerusalén.

14 Lu yödZ na' yajxaquë'ë Jesús dzö'ë lö'a gdau' bönni' túti'ë-ba' yugu' bëdx, len yugu' bö'cu' zxila', len yugu' budödau', böa' bëdx na' tu'dödcde'ë-ba' lahuë' Dios. Rö'quë' ca' ni' bönni' tu'tsë'ë dumí za' gdu'të yödZlyu.

15 Cati' blé'inë' lë ni Jesús, buzal-lë' yugu' du las le quindë' bunách na', ati' bulaguë'ë yúgu'të' ni'l lö'a gdau', len bulaguë'ë-ba' ca' ni'l yugu' bö'cu' zxila' len yugu' bëdx. Bësië' lu yu dumí quequë' bönni' na' tu'tsë'ë dumí, len brixë' yugu' blag quequë'.

16 Ni'r Jesús gudxë' bönni' na' túti'ë-ba' yugu' budödau', rnë':

—Gul-cúa ni yugu' lë ni. Cutu únili' yë'y lidxë' Xuza'.

17 Ni'r yajneycnë' bönni' uséd queë' Jesús le nayúj lu guich la'y, rna: "Le rui'tsca ladxa'a lidxu', regui rla ládxid'au'hua'."

18 Ni'r gulubi'ë didza' bönni' judío uná bë' nacu'ë ni', të' Jesús:

—¿Bizxa yöl-la' huac ului'ínu' netu' le gac bë' dë lu na'u runu' yugu' lë ni?

19 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Gul-quíndj gdau' ni, ati' tsonn dzaz uchisa' lei.

20 Ni'r të' Lë' bönni' judío, ta'në':

—Gdu xopán iz gya' gdau' ni, ati' Li', ¿tsonn dzaz uchistu' lei?

21 Gdau' na' bë'ë didza' qui Jesús nac la' cuinczë'.

²² Qui lè ni na', cati' bubanè' Jesús lu yöl-la' gut, yajneycnè' bönni' usèd queè' Jesús ca na' gnè', ati' gulayejlè'è le nayúj lu guich la'y lenca' yugu' didza' bè'è Jesús.

Jesús nunbè'è yúgu'tè bunách

²³ Cati' ni' zoè' Jesús Jerusalén, cati' rac Lni Pascua na', gulayejlè' Jesús bunách zian, le gulalé'inè' yugu' yöl-la' huac runé'.

²⁴ Cutu buzxóni ladxè'è lequè' Jesús, le núnbè'czè' yúgu'tè bunách.

²⁵ Cutu naquinnè' Jesús nu quixjöi' Lè' ca nacgac bunách, le nõzcznè' Lè' le yu'u icj ládxi'dau'gac bunách.

3

Jesús len Nicodemo

¹ Nicodemo, bönni' gda' fariseo, nabáblenè' yugu' bönni' judío uná bè'.

² Chdzö'l bidè' ga zoè' Jesús bönni' ni, len rè' Lè':

—Bönni' Usèdi. Ráquibe'itu' nasölè'è Li' Dios quiè usèdnu' netu'. Cutu sáqui'nè' bönni' gunè' yöl-la' huac nacgac bè' ca nacgac le cni runu' Li' chqui' cuzóalenè' lè' Dios.

³ Bubi'è didza' Jesús, rè' lè':

—Le nactè rëpa' li', nu cugálj leyúbl, cutu ca' gle'i latj ga ni' rna bè'è Dios.

⁴ Gnabné' Lè' Nicodemo, rnè':

—¿Nacxcz sáqui'nè' bönni' galjè' leyúbl cati' chnaquè' bönni' gul? ¿Naru' huactsa u'è leyúbl lè'nu xnè'è, ati' galjè' yetú?

⁵ Bubi'è didza' Jesús, rè' lè':

—Le nactè rëpa' li'. Nu bönni' cugaljè' ni'a qui nis len ni'a queè' Dios Bö' La'y, cutu gac tsaziè' ga rna bè'è Dios.

⁶ Nu na' nalj lu ni'a lu na' bunách, bunáchz nac, san nu nalj ni'a queè' Dios Bö' La'y, Bö' La'y nabani nu na'.

⁷ Cutu ubannu' le rëpa' li', run bayúdx galju' leyúbl.

⁸ Gátitèz reyç bö', ati' ryónnu' rnè' bö' na', san cutu nõznu' gazx za', o gazx zeaj. Lèzca' cni rac quegac nup naljgac ni'a queè' Dios Bö' La'y.

⁹ Ni'r gnabné' Jesús Nicodemo, rnè':

—¿Nacxcz gac lè ni'?

¹⁰ Bubi'è didza' Jesús, rè' lè':

—¿Rusèdtsanu' li' bunách Israel, len cutu nõznu' yugu' lè ni'?

¹¹ Le nactè rëpa' li', le nõztu' rui'tu' didza' qui, len le blé'itu' runtu' lna' lau qui, san cutu rzi' lu na'li' lè na' runtu' lna' lau.

¹² Chqui' cutu rejlé'li' neda' cati' rui'léna' lbi'ili' didza' ca nac le rac yödzyú ni, ¿nacxcz gac tséjlè'li' chqui' gyèpa' lbi'ili' le tac yehua' yubá?

¹³ Gatga grenè' bönni' yehua' yubá, san tuza' neda', Bönni' Nuhuóaquè' Gdu Bunách, bötja' bruja' yehua' yubá, ati' zoacza' ni' yehua' yubá.

¹⁴ Ca na' benè' Moisés lu latj ca'z, buchisè'-ba' bèl náquiniba' guía, budè'è-ba' lè'i yag, lèzca' cni run bayúdx gac quia' neda', Bönni' Nuhuóaquè' Gdu Bunách, luchisè' neda' xtsa'.

¹⁵ Cni gac quia', cui la'nít yúgu'tè nup la'yejlè' neda', san gata' quequè' yöl-la' na'bán gdu.

Dios nadxí'itsquinè' bunách yödzyú

¹⁶ Le bdxí'itsquinè' bunách yödzyú Dios, budödè' la'z dui Zxi'nè', cui la'nít yúgu'tè nup la'yejlè' Lè', san gata' quequè' yöl-la' na'bán gdu.

¹⁷ Dios bsölè'è Zxi'nè' yödzyú ni, clèg quiè gchuguè' quegac bunách yödzyú ni, san quiè lula' bunách yödzyú ni ni'a queè' Lè'.

¹⁸ Nu bönni' rejlé'è Lè', Zxi'nè' Dios, cutu ca' narugu queè', san bönni' curejlè'è Lè', chnarugu queè', le cutu rejlé'è Lè', la'z dui Zxi'nè' Dios.

¹⁹ Qui lè ni na' chnarugu quegac bunách, le bdxinè' yödzyú ni Bönni' na' naquè' yení', san glunr xzón le nac chul xóhui' bunách ni ca le glunè' xzón Bönni' na' naquè' yení', le nacgac xóhui' le tunè'.

²⁰ Cutu rdzag ládxi'què' yení' yúgu'tè bönni' tu'è dö', len cutu djaquè' lu yení', cui gla' lahui le tunè'.

²¹ Rdxin lu yení' nu run le nac gdu'tè li quiè gac bè' nungac ni'a queè' Dios le run nu na'.

Ru'è didza' ca nac queè' Jesús Juan, bönni' ruquilè' bunách nis

²² Gdöd na', gyéajlenè' bönni' da'què' Lè' Jesús, guladxiné' luyú Judea, ati' ni' gzóalenè' lequè', tu'quilè' bunách nis.

²³ Lèzca' ruquilè' bunách nis Juan ga nazí' lei Enón, gal-la' ga dè yödç Salim, le dè ni' nis zil. Latj na' ta'dxín bunách len ta'díl nis.

²⁴ Rac cni zí'atèl cati' zi'a gdzunè' lidx guía Juan na'.

²⁵ Ni'r gulazú lauquë' la'quë' bönni' da'quë' Juan ta'díl-lenë' bönni' judío didza' ca nac qui yöl-la' rupá' cuini qui gdau'.

²⁶ Guladxinë' ga zoë' Juan len të' lë':

—Bönni' usëdi. Byutsca'. Ruquilë' bunách nis bönni' na' gzóalenë' li' yetslá'a yegu Jordán, bönni' na' benu' lna' lau queë', ati' ta'dxín ga zoë' yúgu'të bunách.

²⁷ Ni'r bubì'ë didza' Juan, rë' lequë':

—Cutu bi dë lu në'ë bönni', chqui' Dios cutu nudödë' lei lu në'ë.

²⁸ Byöniczli' lë na' bena' lna' lau, gnia': "Cutu naca' neda' Cristo", san Dios nasölë'ë neda' quíxjöi'da' bunách zi'a zë'ë Lë'.

²⁹ Bönni' na' rzi'ë-bi' bi'i ngul rutság na'bi' naquë' bönni' rutság në'ë, san böchi' lzë'ë bönni' rutság në'ë, len dzaguë' lë', ruzë' naguë' didza' ru'ë, len rudzijnë' le ryönnë' didza' ru'ë bönni' rutság në'ë. Lëzca' cni, rudzjtsquida' neda' le rac cni lë ni.

³⁰ Run bayúdx gacrë' blau ca' Cristo, san neda', run bayúdx gacra' cuidi'z.

Nu za' zaca' yehua' yubál

³¹ Gnë' ca' Juan:

—Bönni' na' zë'ë zaca' xtsa'l náctërë' blau ca yúgu'të bunách. Bönni' naquë' bunách yödzyú ni, qui yödzyú ni naquë', len ru'ë didza' qui le rac yödzyú ni, san Bönni' na' zë'ë zaca' yehua' yubál náctërë' blau ca yúgu'të bunách.

³² Bönni' ni runë' lna' lau qui le blé'inë' len le byönnë', san nutu nu rzi' lu në'i le runë' lna' lau.

³³ Núti'tëz bönni' rzi' lu në'ë lë na' runë' lna' lau, bönni' ni rulu'ë lahuì rejlë'ë nac gdu'të li didza' ru'ë Dios.

³⁴ Bönni' na' nasölë'ë Dios, didza' queë' Dios ru'ë, le nuzóë' Dios gdu ladxë'ë lu Bönni' na' Dios Bò' La'y.

³⁵ Dios Xuz nadxi'inë' Zxi'në', ati' yúgu'të le dë chnudödë' lu në'ë Zxi'në' na'.

³⁶ Nu bönni' rejlë'ë Dios Zxi'n, dë yöl-la' na'bán gdu queë', san bönni' curejlë'ë Dios Zxi'n, cutu gdél-li'në' yöl-la' na'bán na', san nabaguë'ë zxguia' lahuë' Dios bönni' na'.

4

Jesús ru'lenë'-nu didza' ngul Samaria

¹ Gulayönnë' bönni' gdau' fariseo ca na' da'gac Jesús zianr bunách ca da'gac Juan, ati' ruquilë' ca' nis zianr bunách ca ruquilë' nis Juan.

² Cutu ruquilë' bunách nis Jesúscz, san tu'quile' bunách nis bönni' usëd queë'.

³ Cati' gúquibe'inë' lë ni Jesús, buzé'ë luyú Judea, zijé' leyúbl luyú Galilea.

⁴ Ga ni' zijé', run bayúdx tódë' luyú Samaria.

⁵ Cni guc, bdxinë' Jesús tu yödzdau' luyú Samaria, nazí' lei Sicar, gal-la' ga dë yu na' bunödzejé' Jacob queëbi' José queë' dza ni'të.

⁶ Latj na' zoa tu yeru nis nachó'në' ga rë' Jacobo na'. Cati' bdxinë' ni' Jesús, grö'ë ra' yeru nis na' le yajxáqui'në' yu'ë nöz. Guc gdu huagbíd.

⁷ Ni'r bdxinnu ni' ngul Samaria quië si'nu nis. Jesús rë'-nu:

—Benn le gui'ja'.

⁸ Tuzë' zoë' Jesús le chzjaquë' bönni' usëd queë' lu yödz zajxi'quë' le lahuë'.

⁹ Ni'r rënu Jesús ngul Samaria na', rnanu:

—¿Rnábsanu' neda' le gui'ju', len nacu' bönni' judío? Neda' ni naca' ngul Samaria.

Cní gnanu le cutu ta'dzág dxi'a bunách Samaria len bunách judío.

¹⁰ Bubì'ë didza' Jesús, rë'-nu:

—La'naru' núnbë'u le runödzejé' Dios, len nuzxa na' rë li': "Benn le gui'ja'", li' gnabu' ati' Lë' gunnë' quiu' nis runn yöl-la' na'bán.

¹¹ Ni'r rënu Lë' ngul na', rnanu:

—Bönni', cutu nu'u le cuájnu' nis, ati' yeru nis ni, dxi'tër rō'. ¿Gazx dë nis na' runn yöl-la' na'bán?

¹² ¿Naru' náctërtsu' Li' zxön ca xuzru' gul gdöd Jacob, bönni' ni' bennë' queëtu' yeru nis ni, ga ni gzxí'ë nis gu'ë, len gli'jbi' ca' zxi'në', len glë'jba' ca' bōa' bëdx queë'?

¹³ Bubì'ë didza' Jesús, rë'-nu:

—Núti'tëz nu gui'j nis ni, leyúbl ubídx nis,

¹⁴ san nu gui'j nis na' unödza' neda', cutur gbídx icj ládxi'dau'huë', le unödza' queë' nis na' gac lu icj ládxi'dau'huë' ca tu ga ralj nis, le güi' queë' yöl-la' na'bán gdu.

¹⁵ Ni'r rënu Lë' ngul na', rnanu:

—Bönni', benn quia' nis na', quië cutur ubídxa', len cutur duxi'a nis ni.

¹⁶ Jesús rë'-nu:

—Gyeaj, yajlidzë' bönni' quiu', ati' huödu' ni.

17 Bubi'inu didza' ngul na', rënu Lë':

—Cutu nu zoa bönni' quia'.

Ni'r Jesús rë'-nu:

—Ca nacz rnau', "cutu nu zoa bönni' quia'",

18 le chgzóalenu' gayu' bönni', ati' bönni' na' zóalenu'-në' na'a, cutu naquë' bönni' quiu'.
Didza' ni ru'ua, ca nacz rnau'.

19 Ni'r rënu Lë' ngul na', rnanu:

—Bönni', runi neda' nacu' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios.

20 Gulayj ládxi'quë' Dios xuz xtau'ru' lu gui'a ni, san rnali' lbi'ili' Jerusalén nac ga ral-la' la'yj ládxi'gac Dios bunách.

21 Jesús rë'-nu:

—Ngul, gyejlë' neda'. Za' dza cati' tsej ládxi'li'-në' Dios Xuz zal-la' cutu dusoali' gu'adau' ni, len cutu tsajsoali' Jerusalén.

22 Lbi'ili' rej ládxi'li' Nu cu núnbë'tu' Nu na' rej ládxi'tu', le benë' queë' Dios gla' lahu' yöl-la' ruslá ni'a quequë' bönni' judío.

23 Na'a, za' dza, len chrdxin dza na', cati' nup le nactë ta'yj ládxi'gac Dios, la'yj ládxi'quë' Lë', zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y len le nac gdutë li, le rë'nnë' Dios Xuz lacquë' queë' bönni' la'yj ládxi'quë' Lë' cni.

24 Dios naquë' Bö', ati' nup ta'yj ládxi'gac Lë', run bayúdx la'yj ládxi'quë' Lë', zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y len le nac gdutë li.

25 Ni'r rënu Lë' ngul na', rnanu:

—Nózda' ral-la' guidë' Mesias, Bönni' na' lë' Cristo. Cati' guidrë' Lë' quíxjö'në' rë'yu yúgu'të.

26 Jesús rë'-nu:

—Lëczë', ru'lenë' li' didza'.

27 Ractë cni guludxinë' bönni' uséd queë' Jesús, ati' gulubannë' le ru'lenë'-nu ngul didza', san cutu burúguinë' gnabnë' Lë' nitúë', cugnë': "¿Bizxa rnabnu' lënu?" o: "¿Bizxa didza' ru'lenu'-nu?"

28 Ni'r buca'nnu ni' xchö'nu ngul na', ati' böajnu la' yöd, zjödnu nup nacuá' ni',

29 rnanu:

—Gul-dá, glé'ili'-në' bönni' gudxë' neda' yúgu'të le chnuna'. ¿Naru' cunactsë' Lë' Cristo?

30 Ni'r gularúj bunách yöd na', guladxinë' ga zoë' Jesús.

31 Tsal ni' zhuójnu ngul na', glunë' bayúdx bönni' uséd queë' Jesús, të' Lë':

—Bönni' Usëdi, gdagu.

32 Jesús rë' lequë':

—Dë tu le rahua', le cunözili'.

33 Ni'r gulanabi lza'quë' tuë' yetúë' bönni' uséd queë', ta'në':

—¿Nuzxa chdguat'za le gdahuë'?

34 Ni'r Jesús rë' lequë':

—Le nabánida' nac guna' ca rë'nnë' Xuza' nasólë'ë neda', len udx guna' xchinë'.

35 Cni rnali' lbi'ili': "Yetáp beo' huadxin dza lapru'." Neda' rëpa' lbi'ili': Gul-chís lauli' uyuli' bunách nacga ca gap naduzgac, le chnabidxgac quië tsajlapru'.

36 Bönni' na' rlapë' rzi'ë laxxjë', ati' lë na' rlapë' bönni' na', nac quië gata' quegac bunách yöl-la' na'bán gdu, quië gac ludziji tsazxön nu raz len nu rlap.

37 Nac gdutë li lë na' rna cni: "Tu nu raz, len yetú nu rlap."

38 Neda' bsóla'a lbi'ili' tsajlapl' ga cutu guzli'. Glun dxin glaz bunách yubl, ati' lbi'ili' ruzi'li' xbey dxin na' nunquë'.

39 Gulayejlë'ë Jesús zian bunách Samaria nacuá' yöd Sicar na' ni'a qui xtídza'nu ngul na', bennu lna' lau queë', gnanu: "Gudxë' neda' yúgu'të le chnuna'."

40 Cati' guladxinë' bönni' Samaria ga ni' zoë' Jesús, gláta'yuë' lahuë' ugá'nlenë' lequë'. Yechóp dza buga'në' ni' Jesús.

41 Cni guc, gulayejlë'ë Lë' zióntërë' ca' bönni' ni' ni'a qui didza' bë'ë Jesús.

42 Ni'r glë'-nu ngul na' bönni' ni', ta'në':

—Na'a réjlë'tu' Lë', clëgz ni'a qui didza' bë'ua li, san lëzca' le byönitu' Lë' netu', len nõzitu' le nactë naquë' Cristo, Nu ruslá bunách yödzyly, bönni' ni.

Ruúnë' Jesús xzi'në' tuë' bönni' dë lu në'ë

43 Yechóp dza ca', buzë'ë Jesús luyú Samaria, zijë' luyú Galilea.

44 Cni benë', le gdíxjö'ë Lëczë' Jesús, gnë': "Cutu tun ba la'n bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios, bunách uládz queë'."

45 Cati' bdxinë' Jesús luyú Galilea, glunë' Lë' ba la'n bönni' Galilea na' le yjaquë' ca' Jerusalén cati' guc Lni Pascua len galalë'inë' le benë' ni' Jesús.

⁴⁶ Ni'r bōjë' Jesús yōdz Caná luyú Galilea, ga ni' benë' ga böac xisi uva nis. Lu yōdz Capernaum na' zoë' bönni' dë lu në'ë uláz queë' bönni' rna bē'ë, ati' ré'ibi' bi'i bönni' queë' bönni' na' dë lu në'ë.

⁴⁷ Cati' byōnnë' bönni' ni chbuzë'ë Jesús luyú Judea len budxinë' luyú Galilea na', ni'r gyijë' ga na' zoë' Jesús, len gúta'yuë' lahuë' guidë' lidxë', duhuenë'-bi' bi'i bönni' queë' na', le chraqui gatbi'.

⁴⁸ Ni'r Jesús rë' lë':

—Cutu ca' tséjlë'li' chqui' cutu glé'ili' le nacgac bē' len yugu' yöl-la' huac guna'.

⁴⁹ Ni'r gudxë' Jesús bönni' na' dë lu në'ë uláz queë' bönni' rna bē'ë, rnë':

—Bönni', dia'të qui nadxi gatbi' bi'i quia'.

⁵⁰ Ni'r Jesús rë' lë':

—Böaj lidxu'. Nabanbi' bi'i quiu'.

Gyejlë'ë didza' bē'ë Jesús bönni' ni, ati' zhuöjë'.

⁵¹ Tsal ni' yu'ë nöz zhuöjë', duxi'gal-la'quë' lë' bönni' huen dxin queë' ati' gulaguixjö'në' lë', ta'në':

—Nabanbi' bi'i quiu'.

⁵² Gnabnë' lequë' bat cal gzu lau ruhuöac lãdxi'bi'. Të' lë':

—Ba'y, gdu huagbãdz, burúj tu xla yu'ubi'.

⁵³ Ni'r gúquibe'inë' xuzbi' bi'i na', böacbi' cati' ni' bē'lenë' lë' didza' Jesús, gudxë' lë': "Nabanbi' bi'i quiu'." Qui lë ni na' gyejlë'ë Jesús ati' gulayejlë' ca' Lë' bunách nacua' lidxë'.

⁵⁴ Yöl-la' huac ni nac le buröp benë' Jesús cati' ni' zoë' luyú Galilea, gdöd buzë'ë luyú Judea.

5

Ruñë' Jesús bönni' nacu'në' bin ga nazi' lei Betesda

¹ Gdöd guc lë ni, guc lni quequë' bönni' judío, ati' gyijë' Jesús Jerusalén.

² Lu yōdz na', gal-la' ga tu'ú'uba' bö'cu' zxila', dë tu pil nis zxon, nazi' lei Betesda lu didza' hebreo, len nacua' gayu' nchil don qui.

³ Yugu' nchil na' dëquë' zian bönni' té'inë', bönni' nachúl lauquë', len bönni' cuta'zë'ë, len bönni' nacu'nquë' bin. Ta'bözë' bat cal utá cuini nis na'.

⁴ Cni rac, le ruhuötjë' tu chi' huaej gbaz la'y queë' Dios, ryazië' lu nis na', len rutë' nis na'. Huöactë' ca nac bíti'tëz guidzhuë' rac queë' bönni' tsajtsu'ë zi'al lu nis na' cati' rutá cuini.

⁵ Zoë' ni' bönni', chguc chizxunu' uruá' iz ré'inë'.

⁶ Cati' blé'inë' dë' ni' bönni' huë' na' Jesús, len ráquibe'inë' chguc zian iz ré'inë', gnabnë' lë', rnë':

—¿I rë'nnu' huöacu'?

⁷ Bubi'ë didza' bönni' huë' na', rë' Jesús:

—Bönni', nutu nu zoa cu'u neda' lu nis na' cati' rutá cuini. Tsal zija' neda', ryazië' bönni' yubl zi'al ca neda'.

⁸ Jesús rë' lë':

—Gyasch. Bua' le deynu', len gzë'i.

⁹ La' böactë' bönni' na', ati' bu'ë le gúti'në' len gzë'ë. Dza na' rac cni nac dza la'y quequë' bönni' judío.

¹⁰ Ni'r glë' bönni' na' nuhuöaquë' bönni' judío uná bē', ta'në':

—Dza la'y nac na'a. Cutu ral-la' u'u le ráti'nu'.

¹¹ Bubi'ë didza' bönni' na', rë' lequë':

—Gudxczë' neda' bönni' na' bunë' neda', gnë': "Bua' le deynu' len gzë'i."

¹² Ni'r gulanabnë' lë', ta'në':

—¿Nuzxa na' gudx cni li': "Bua' le deynu' len gzë'i"?

¹³ Cutu nöznë' nuzxa na' bönni' na' nuhuöaquë', le chbuzë'ë Jesús latj ni' le nacua' ni' bunách zian.

¹⁴ Gdöd guc lë ni, yajxaquë'ë bönni' na' Jesús ga nac nchil gdau', ati' rë' lë':

—Byutsca'. Chböacu'. Cutur gunu' dul-la', cui gac quiu' tu le nacr zi' ca lë na' guc quiu'.

¹⁵ Gyijë' bönni' na', yajtíxjö'në' yugu' bönni' judío uná bē' Jesús na' bunë' lë'.

¹⁶ Qui lë ni na' gulabía lãdxi'quë' Jesús bönni' judío uná bē' len glë'nnë' ludöddë' Lë', le runë' yugu' lë ni cati' nac dza la'y quequë'.

¹⁷ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Xuza' na'atë runë' dxin, ati' neda' ca' runa' dxin.

¹⁸ Qui lë ni na' glë'nnë' bönni' judío uná bē' ludöddë' Jesús, clëgz le gditsjë' zxba qui dza la'y quequë', san lëzca' le gnë' naquë' Dios Xuzczë', ati' cni nac nun cuinë' tuz ca naquë' Dios.

Yöl-la' uná bē' dë lu në'ë Zxi'në' Dios

¹⁹ Ni'r bubì'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Le nactè rèpa' lbi'ili'. Cutu bi gac guna' neda', Zxi'nè' Dios, racz quia' san tuz lè na' rlé'ida' runè' Dios Xuz. Yúgu'tè le runè' Dios Xuz, lèzca' cni runa' neda', Zxi'nè'.

²⁰ Dios Xuz nadxi'inè' neda', Zxi'nè', len rului'inè' neda' yúgu'tè le runè', ati' yugu' le zxöntèr ca lè ni ului'inè' neda', le lun ga ubánili' lbi'ili'.

²¹ Ca na' runè' Dios Xuz, ruspanè' nup natgac, len ruhuè'è quequè' yöl-la' na'bán, lèzca' cni runa' neda', Zxi'nè', runödza' quegac bunách yöl-la' na'bán ca rè'nczda'.

²² Nutu nu rbequi xbeyne' Dios Xuz, san chnudödè' lu na'a neda', Zxi'nè', yúgu'tè yöl-la' uná bè' cuequi xbeyda' bunách.

²³ Cni nac quiè lun ba la'n neda', Zxi'nè', yúgu'tè bunách ca na' tun ba la'n Dios Xuz. Nu cu run ba la'n neda', Zxi'nè', cutu run ba la'n Dios Xuz, nasölè'è neda', Zxi'nè' na'.

²⁴ Le nactè rèpa' lbi'ili'. Dè yöl-la' na'bán gdu queè' bönni' ryönnè' didza' ru'a len rejle'è Dios Xuz na' nasölè'è neda', ati' cutu grugu queè', san naquè' ca nu chnubán lu yöl-la' gut le chdè yöl-la' na'bán gdu queè'.

²⁵ Le nactè rèpa' lbi'ili', za' dza, len chrdxin dza na', cati' la'yöni chi'a neda', Zxi'nè' Dios, nup chnatgac, ati' nup la'yöni xtidza'a len lun ca rna, huöata' yöl-la' na'bán quequè'.

²⁶ Ca na' dè lu nè'è Dios Xuz unödzejè' quegac bunách yöl-la' na'bán, lèzca' cni benè' ga dè lu na'a neda', Zxi'nè', unödza' quegac bunách yöl-la' na'bán.

²⁷ Lèzca' cni budödè' lu na'a yöl-la' uná bè' cuequi xbeyda' bunách, le naca' Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách.

²⁸ Cutu ubánili' ca nac lè ni, le huadxín dza cati' la'yöni chi' la' yúgu'tè nup chnatgac,

²⁹ len lurúj yeru ba. Lubán nup na' glun le nac tsahui', huöata' quequè' yöl-la' na'bán, san nup na' glun le cunác, lubán, ati' grugu quequè' latie' tsaz.

Le nac bè' le naquè' Jesús

³⁰ Gnè' ca' Jesús:

—Cutu bi gac guna' la' neda'z. Ca nac le ryönda' rè' neda' Xuza', cni rbequi xbeyda', ati' ca na' rbequi xbeyda' nac tsahui', le cutu runa' ca rè'nczda' neda', san ca rè'ncznè' Xuza' nasölè'è neda', runa'.

³¹ Chqui' neda' runa' lna' lau qui la' cuincza', cutu nac lsaca' lè na' runa' lna' lau.

³² Zoa Nu yubl Nu run lna' lau quia' neda', Lè' Xuza', ati' nözda' nac lsaca' le runè' lna' lau quia'.

³³ Lbi'ili' bsöla'li' bönni' yajnabcnè' Juan, ati' lè na' benè' lna' lau quia' nac gdutè li.

³⁴ Neda' cutu naquinda' nu bönni' gunè' lna' lau quia', san ru'a didza' ni quiè ulali'.

³⁵ Guc ca tu gui' yör didza' bè'è Juan na', le gyegui len buzení', ati' lbi'ili', tu chi'z bdzag ládxi'li' uzi'li' xbey yení' queè'.

³⁶ Na'a, zoa le run lna' lau quia' neda' le nacr gdu ca lè na' benè' lna' lau quia' Juan. Yugu' le budödè' lu na'a guna' Dios Xuz, la' leyz na' runa', ati' yugu' lè na' runa', tun lna' lau quia', len nacgac bè' bsölè'è neda' Dios Xuz.

³⁷ Lèzca' runè' lna' lau quia' Dios Xuz nasölè'è neda'. Gatga byönili' chi'è, len gatga blé'ili' lahuè',

³⁸ len cutu nazí' lu na'li' xtidzè'è, le cutu réjlè'li' neda', nu na' bsölè'è.

³⁹ Rusèdli' le nayúj lu guich la'y, le ráquili' huata' queè'li' yöl-la' na'bán gdu ni'a qui lè na' nayúj lu guich la'y, ati' lè na' nayúj lu guich run lna' lau quia' neda'.

⁴⁰ Cutu ré'nili' guidli' quia' neda' quiè gata' queè'li' yöl-la' na'bán.

⁴¹ Cutu rguilja' yöl-la' ba la'gú'u neda' bunách.

⁴² Neda' núnbè'a lbi'ili', len nözda' cutu nadxi'ili'-nè' Dios.

⁴³ Bdxina' ni uláz queè' Dios Xuz, ati' lbi'ili' cutu rzi' lu na'li' neda', san chqui' huadxín nu yubl nu guid racz qui, bönni' na' si' lu na'li'.

⁴⁴ ¿Nacxzc gac tséjlè'li' Dios chqui' rzi'li' yöl-la' run zxön qui lza'li' tuli' yetuli', len cutu rguilji' yöl-la' run zxön na' za' lu nè'è la'z dui Dios?

⁴⁵ Cutu uzóa icjli' uquía' lbi'ili' lahuè' Xuza'. Nu na' uquí lbi'ili' nac lèczè' Moisés, bönni' na' ruzzöni ládxi'li'-nè', zal-la' gutiè' dza ni'tè.

⁴⁶ La'naru' réjlè'li'-nè' Moisés, tséjlè'li' ca' neda', le buzujè' Moisés lu guich ca nac quia' neda'.

⁴⁷ Na'a, ¿nacxzc gac tséjlè'li' didza' ru'a neda' chqui' cutu réjlè'li' yugu' le buzujè' lu guich Moisés?

6

Rugahuè' Jesús zianr ca chián gayuá' bunách

¹ Gdöd guc lè ni, gyijè' Jesús yetslá'a Nis Zxön Qui Galilea, nazí' lei ca' Nis Zxön Queè' Tiberias.

- ² Yajnaugac Jesús bunách zian le gulale'i yugu' yöl-la' huac benë', bunë' bönni' té'inë'.
- ³ Ni'r grenë' Jesús, gyijë' ga nac tu lu guí'adau', ati' ni' gró'lenë' yugu' bönni' uséd queë'.
- ⁴ Chzoa gdxin Lni Pascua cati' tu'spanë' bönni' judío ca benë' Dios, bubijë' luyó Egipto xuz xtau'quë'.
- ⁵ Cati' bchis lahuë' Jesús len blé'inë' bunách zian za'c ga zoë', ni'r rë' Felipe:
—¿Gaxz tsjò'uru' yöt xtil lagu bunách zian ni'?
- ⁶ Cni gnë' Jesús quië si' hë'ë Felipe na', le nözcznë' Lë' nac gunë'.
- ⁷ Bubi'ë didza' Felipe, rnë':
—La'naru' si'ru' yöt xtil lazxjru' qui gdu xunu' beo', cutu gaqui láti'dau' hueaj lagu bunách zian ni.
- ⁸ Ni'r rë' Jesús bönni' uséd queë', lë' Andrés, böchë'ë Simón Pedro, rnë':
⁹ —Ni zoabi' bi'i bönni', nua'bi' gayu' yöt xtil náquini xzoa' cebada, len chopba' böl cuidi'dau'. ¿Naru' huáqui'tsa ugagu cáti'ga zian bunách le dau' ni'?
- ¹⁰ Ni'r Jesús rë' lequë':
—Gul-gún ga la'bó' lyu bunách zian ni.
Latj na', szxóni rō' daca', ati' ni' gulabō'ë gdu ca chián gayu'ë bönni'.
- ¹¹ Ni'r gdel-lë'ë Jesús yöt xtil na'. Cati' chgudxë' Dios: “Xclenu'”, gdisië' lei quequë' bönni' uséd queë', ati' lequë' gulaguisië' lei quegac yúgu'të nup na' rō'gac lu daca' ni'. Lëzca' cni glunë' quecba' böl cuidi'dau' na', ati' glahuë' tsca glë'nnë' lahuë'.
- ¹² Cati' chguluhuöljnë', rë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':
—Gul-túb le bizxj naga'ngac, cui lac ditj.
- ¹³ Gulutubë' ca', ati' guludzë'ë chinnu bdō'adau' le bizxj quegac gayu' yöt xtil náquini xzoa' cebada na', le gulugá'n quequë' bönni' na' glahuë'.
- ¹⁴ Cati' gualé'inë' bönni' ni' yöl-la' huac na' benë' Jesús, ta'në':
—Le nactë bönni' ni naquë' bönni' na' ru'ë didza' uláz queë' Dios, bönni' na' ral-la' guidë' yödzyú ni.
- ¹⁵ Le ráquibe'inë' Jesús tē'nnë' la'chë'ë Lë' bayúdx quië lunë' ga gna bé'inë' lequë', qui lë ni na' buzë'ë ni', zijë' tuzë' tu lu gui'a.
- Rzë'i ni'ë Jesús lu nis zxön*
- ¹⁶ Cati' chza' ral, yjaquë' bönni' uséd queë' Jesús, guladxinë' ra' nis zxön.
- ¹⁷ Ni' gulabenë' tu lë'i bárcodau', zjaquë' ta'dödë' lu nis zxön na', quië ludxinë' Capernaum. Chnac chul ati' Jesús cutu rdxíninë' ga na' nacu'ë.
- ¹⁸ Gzu lau reycj bö' bdunu' lu nis zxön na', ati' ryas rdxia nis na'.
- ¹⁹ Cati' chgulusë'ë bárcodau' na', gza' le nac tsca rza'ru' tu hora, ni'r gualé'inë' Jesús rzë'i ni'ë lu nis zxön na', len zë'ë rbiguë'ë ga na' zeaj barco na', ati' gladxi guladzöbnë'.
- ²⁰ Ni'r Jesús rë' lequë':
—Néda'cza'. Cutu gádxili'.
- ²¹ Ni'r len yöl-la' rudziji quequë' guluguel-lë'ë Lë' lë'i bárcodau' na', ati' la' bdxintë bárcodau' na' lu yu bidx ga ni' zjaquë'.
- Tu'guilj Jesús bunách zian*
- ²² Dza buróp ni', gláquibe'i bunách zian na' naga'ngac yetslá'a nis zxön bdxin ni' tuz bárcodau' ati' Jesús cutu grénlenë' yugu' bönni' uséd queë' lë'i bárcodau' na', san légcaczé' na' yjaquë'.
- ²³ Ni'r gularúj yela'gac bárcodau' lu yödZ Tiberias, ati' guladxín tu latj dë gal-la'z ga ni' glahuë' yöt xtil cati' ni' Xanru' Jesús gudxë' Dios: “Xclenu'”, qui.
- ²⁴ Le gualé'inë' cutur zoë' ni' Jesús len cutu nacu'ë ni' bönni' uséd queë', qui lë ni na' gulabenë' lë'igac bárcodau' na', yjaquë' Capernaum, tu'guiljé' Jesús.
- Naquë' Jesús yöt xtil nabánigac tsaz bunách*
- ²⁵ Cati' guladxín bunách zian na' yetslá'a nis zxön na', yajxáca'quë' Jesús, len tē' Lë':
—Bönni' Usëdi, ¿batx bdxinu' ni'?
- ²⁶ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':
—Le nactë rëpa' lbi'ilil': Ruguiljli' neda', clëg le blé'ilil' yugu' yöl-la' huac bena', san le gdáguli' yöt xtil ni' len böljli'.
- ²⁷ Gul-gún dxin, clëg quië si'li' la' huagu rdöd qui, san quië si'li' la' huagu na' uga'ntecz, len runn yöl-la' na'bán gdu. Lë ni la' huagu gunna' queëli' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, le bulu'ë lahuu' Xuzá' Dios naca' Zxi'në'.
- ²⁸ Ni'r gulanabnë' Lë', ta'në':
—¿Bizxa run bayúdx guntu' quië guntu' le rdzag ladxë'ë Dios?
- ²⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':
—Lë ni le rdzag ladxë'ë Dios, quië tsëjlë'li' neda', naca' nu bsölë'ë Lë'.

³⁰ Ni'r gulanabnë' Lë', ta'në':

—¿Bizxa le nac bë' runu', le glé'itu' quië tséjlë'tu' Li'? ¿Bizxa yöl-la' huac runu'?

³¹ Glahuë' xuz xtau'ru' yöt xtil nazi' lei maná lu latj ca'z, ca nayúj lu guich la'y, rna: “Yöt xtil qui yehua' yubá bë'ë quequë' Moisés, glahuë'.”

³² Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili': Clëg Moisés na' bennë' queëli' yöt xtil qui yehua' yubá, san Xuza' Dios runnë' queëli' yöt xtil gdu qui yehua' yubá.

³³ Yöt xtil na' runnë' quegac bunách Dios naca' neda', lë na' bruj yehua' yubá len runödzej quegac bunách yödzyü ni yöl-la' na'bán.

³⁴ Ni'r të' Lë':

—Xan, benntecz queëtu' yöt xtil na'.

³⁵ Jesús rë' lequë':

—Neda' naca' yöt xtil nabánigac tsaz bunách. Nu za'len neda', huölj gdze'i tsaz nu na' le nac queë' Dios, ati' nu tsejlë' neda', chnë'j tsaz le nac queë' Dios.

³⁶ Nac ca na' chgudxcza' lbi'ili', zal-la' rlé'ili' neda', cutu ca' réjlë'li' neda'.

³⁷ Yúgu'të nup na' runnë' quia' Xuza', lid quia', ati' nup na' lid quia', cutu usá'gaca'-në'.

³⁸ Cni nac, le bötja' bruja' yehua' yubá, clëg quië guna' ca rë'nda' néda'cza', san quië guna' ca rë'nnë' Dios Xuz, nasölë'ë neda'.

³⁹ Lë ni le rë'nnë' Xuza' nasölë'ë neda', rë'nnë' cutu unitia' nitú nup na' bennë' quia', san uspana' lequë' dza udx.

⁴⁰ Lë ni le rë'nnë' Dios Xuz nasölë'ë neda', rë'nnë' gata' yöl-la' na'bán quequë', yúgu'të nup na' la'le'i neda', Zxi'në', len la'yéjlë'ë neda', ati' neda' uspana' lequë' dza udx na'.

⁴¹ Ni'r gulanë' queë' Jesús bönni' judío uná bë' le gnë': “Neda' naca' yöt xtil na' bötj, bruj yehua' yubá.”

⁴² Qui lë ni na' ta'në':

—¿Naru' clëg bönni' ni Jesús, zxi'në' José? Núnbë'czru' xuz xnë'ë. ¿Nacxzc nac na', rnë' bönni' ni: “Bötja' bruja' yehua' yubá?”

⁴³ Ni'r bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Cutu gnëli' quia' la' lbi'izli'.

⁴⁴ Cutu sáqui'në' guidë' quia' nitú'ë bönni' chqui' cutu dugu'ë quia' nu na' Xuza' nasölë'ë neda', ati' neda' uspana' nu na' dza udx.

⁴⁵ Nayúj lu guich la'y ca gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, rna cni: “Dios usëdnë' yúgu'të bunách.” Qui lë ni na', za'quë' quia' yúgu'të bönni' ta'yönnë' chi'ë Xuza' len nazëdquë' lu në'ë Lë'.

⁴⁶ 'Nutu nu bönni' blé'inë' Dios Xuz, san tuzë' Bönni' na' brujë' ga zoë' Dios. Bönni' ni rlé'icznë' Dios Xuz.

⁴⁷ Le nactë rëpa' lbi'ili': Núti'tëz bönni' rejlë'ë neda' dë queë' yöl-la' na'bán gdu.

⁴⁸ Neda' naca' yöt xtil nabánigac tsaz bunách.

⁴⁹ Glahuë' xuz xtau'li' yöt xtil na' nazi' lei maná lu latj ca'z, len cati' bza'a dza quequë' glatië'.

⁵⁰ Neda' naca' yöt xtil ruhuötj r-ruj yehua' yubá, ati' núti'tëz bönni' gahuë' lei, cutu ca' gatië' bönni' na'.

⁵¹ Néda'cza' naca' yöt xtil na' nabánigac bunách, bötj bruj yehua' yubá, ati' chqui' núti'tëz bönni' gahuë' yöt xtil na', gbánteczë' bönni' na'. Yöt xtil na' runödzej'a neda' nac xpëla'a, le runödzej'a' quië gata' yöl-la' na'bán quegac bunách yödzyü.

⁵² Ni'r gulachixi lza'quë' bönni' judío uná bë', ta'në':

—¿Naru' huactsa bönni' ni gunnë' queëru' xpëlë'ë gáguru' lei?

⁵³ Qui lë ni na' Jesús rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili': Chqui' cu gáguli' xpëla'a neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, len chqui' cu gui'jli' xchöna', cutu ca' zualen lbi'ili' yöl-la' na'bán.

⁵⁴ Núti'tëz nu gagu xpëla'a len gui'j xchöna', dë qui yöl-la' na'bán gdu, ati' neda' uspana' nu na' dza udx.

⁵⁵ Cni gac, le nac xpëla'a la' huagu gdu, ati' xchöna' nac tu le nac gdu quië nu gui'j lei.

⁵⁶ Núti'tëz bönni' gahuë' xpëla'a len gui'j'ë xchöna', sóalenteczë' neda' bönni' na', ati' neda' sóalentecz'a lë'.

⁵⁷ Ca na' zoë' nabanë' Dios Xuz nasölë'ë neda', ati' neda' nabánida' Lë', lëzca' cni gbáninë' neda' núti'tëz bönni' gahuë' neda'.

⁵⁸ Lë ni yöt xtil bötj bruj yehua' yubá, len cutu nac ca yöt xtil na' nazi' lei maná, lë na' glahuë' xuz xtau'li', len cati' bza'a dza quequë', glatië'. Núti'tëz bönni' gahuë' yöt xtil ni gbánteczë'.

⁵⁹ Yugu' didza' ni bë'ë Jesús ga nac tu lu yu'u ga tu'dubë' tu'sedë' queë' Dios bönni' judío, ati' guc lë ni tsal ni' rusëdnë' bunách Capernaum.

Didza' tunn queëru' yöl-la' na'bán gdu

⁶⁰ Cati' gu layönnë' didza' ni, gulanë' qui zian bönni' uséd queë' Jesús, ta'në':

—Banigtë didza' ni. ¿Nuzxa caz gac si' lu në'i lei?

⁶¹ Ráquibe'inë' Jesús ta'në' qui xtídzë'ë bönni' uséd queë', ati' gnabné' lequë', rnë':

—¿Naru' run lbi'ili' zi' didza' ni?

⁶² ¿Nacxzc gac chqui' hualé'ili' neda', Bönni' Nuhuôaquë' Gdu Bunách, huëpa' huôja' ga ni' zoa' zi'al?

⁶³ Le nac queë' Dios Bô' La'y nac le runn queëli' yöl-la' na'bán. Le nac bëla'z cutu ca' nu uzí' xbey. Yugu' didza' na' bë'lëna' lbi'ili' nacgac queë' Dios Bô' La'y len tunn quegac bunách yöl-la' na'bán.

⁶⁴ Na'a, la'li' cutu réjlë'li'.

Gnë' cni Jesús le nõzcnë' dza ni'të nup na' cuta'yejlë', lenca' nu na' udöd Lë' lu na'quë' bönni' ludöddë' Lë'.

⁶⁵ Qui lë ni na' gnë':

—Qui lë ni na' chgudxcza' lbi'ili': “Cutu sáqui'në' të'ë neda' nitüë' bönni' chqui' cutu gu'ë lë' latj Dios Xuz.”

⁶⁶ Dza na' glac chop ládxi'quë' zian bönni' uséd queë' len cutur guladälënë' Lë'.

⁶⁷ Ni'r Jesús gnabné' idxínnutë' bönni' uséd queë' na', rë' lequë':

—¿Naru' ubíga'tsali' ca' lbi'ili'?

⁶⁸ Bubi'ë didza' Pedro, rë' Lë':

—Xan, ¿nuzxa qui tseajtu'? Li' napu' didza' tunn queëtu' yöl-la' na'bán gdu.

⁶⁹ Netu' ni réjlë'tu' Li', len núnbë'tu' Li', nacu' Cristo na' nasölë'ë Dios, len nacu' ca' Zxi'në' Dios ban.

⁷⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Gröcza' lbi'ili' chínnuli' ni, san tuë' bönni' ladj lbi'ili' dzag lë' tu' xöhui'.

⁷¹ Didza' ni bë'ë Jesús queë' Judas Iscariote, zxi'në' tu' bönni' lë' Simón, le naquë' Judas bönni' na' udödë' Jesús lu na'quë' bönni' ludöddë' Lë', len nabáblënë' yechineajë' bönni' uséd queë' Jesús.

7

Cutu ta'yejlë'ë Jesús bönni' böchi'czë'

¹ Gdöd gac lë ni gdë' Jesús luyú Galilea. Cutu gu'nnë' tsijë' luyú Judea le të'nnë' bönni' judío uná bë' ni' ludöddë' Lë'.

² Dza ni' chzoa gdxin lni quequë' bönni' judío cati' tu'spanë' ca gulacu'ë zxan lbin lága'dau' xuz xtau'quë'.

³ Qui lë ni na' të' Jesús bönni' böchë'ë, ta'në':

—Bruj ni len gyeaj luyú Judea quië la'lé'inë' ca' yugu' yöl-la' huac runu' bönni' uséd quiu' nacu'ë ni'.

⁴ Chqui' rë'nnë' bönni' lumbë' lë' bunách, cutu runë' bagachi'z le runë'. Le runu' yugu' yöl-la' huac cni, blui' cuinu' laugac yúgu'të bunách.

⁵ Cni gulanë', le cu ta'yejlë'ë Jesús bönni' böchë'ë.

⁶ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Cutu rdxini dza quia' ulu' lahua' laugac bunách, san dza queëli' tseajli' ni' choacz.

⁷ Cutu tu'zóa lbi'ili' tsla'l bunách yödzyú ni, san tu'zóa neda' tsla'l le runa' lna' lau quequë', rnia' nac xöhui' le tunë'.

⁸ Gul-tséaj lbi'ili' lni na'. Cutu tsija' na'a lni na' le cutu rdxini dza quia'.

⁹ Cati' chgudxë' lequë' lë ni, buga'në' ni' luyú Galilea.

Zijë' Jesús lni quegac bunách judío

¹⁰ Gdöd zjaquë' lni na' bönni' böchë'ë Jesús, ni'r zijë' ca' Lë', clég yalj lulu, san bagachi'z zijë'.

¹¹ Ga na' rac lni na', guluguiljë' Jesús bönni' judío uná bë', ta'në':

—¿Gazx zoë' bönni' na'?

¹² Szxóni glui' didza' ca nac queë' Jesús bunách zian ni'. La'quë' ta'në':

—Naquë' dxi'a.

Yela'quë' ta'në':

—Cutu naquë' dxi'a le rzi' yé'inë' bunách.

¹³ Cutu bë'ë didza' yalj lulu ca nac queë' Jesús nitüë' bönni', le tadxi yugu' bönni' judío uná bë' bunách zian na'.

¹⁴ Cati' chbdxin gatsj lni na', blë'ë Jesús ra' gdau' len busëdnë' bunách nacuá' ni'.

¹⁵ Gulubannë' bönni' judío, ta'në':

—¿Nacxzc nac, raquë' szxóni bönni' ni len cutu ca' nazëdë' qui gdau'?

¹⁶ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Le rusëdda' neda', clëg quia' na', san queë' Dios Xuz na' nasölë'ë neda'.

¹⁷ Chqui' rë'nnë' nu bönni' gunë' ca rë'nnë' Dios, huáquibe'inë' bönni' na' chqui' naqui queë' Dios le rusëdda' bunách o chqui' racz quia' ru'a didza'.

¹⁸ Nu bönni' ru'ë didza' racz queë', runë' cni quië lun lë' ba la'n bunách, san bönni' na' rë'nnë' lun bunách ba la'n nu nasöla' lë', bönni' ni ru'ë didza' gdu'të li len cutu ca' rzi' yë'ë.

¹⁹ 'Bennë' queëli' zxba queë' Dios Moisés, san nituli' cutu runli' ca rna bè' zxba na'. ¿Bixz quië rzu rbö'li' gdödili' neda'?

²⁰ Gulubi'i didza' bunách zian na', të Lë':

—Tu' xöhui' dzag li'. ¿Nuzxa caz rzu rbö' gdödi li'?

²¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Tu yöl-la' huac bena', ati' rubánili' yúgu'tëli'.

²² Le nactë bennë' queëli' Moisés lë na' nac bë' narugu lu xpëla'li'. Clëg Moisészc bennë' queëli' lë na', san gzxi'ë lei lu na'quë' xuz xtau'huë'. Na'a, zal-la' nac dza la'y, rchúguli' lu xpëla'cbi' bi'i bönni'dau' lë na' nac bë' náquicbi' queë' Dios.

²³ Chqui' ta'zi'bi' lu xpëla'cbi' lë na' nac bë' cati' nac dza la'y, cui quitsjli' zxba queë' Moisés, ¿naru' rléysali' neda' le buna-në' bönni', böaquë' dxí'adau' cati' nac dza la'y?

²⁴ Cutu ral-la' cuequi xbeyzli' ca', san gul-bequi xbey ca rajlöz le nac gdu'të li.

Rgúxjö'ë Jesús ga narujë'

²⁵ Ni'r glu'ë didza' la'quë' bönni' nacu'ë Jerusalén, ta'në':

—¿Naru' clëg bönni' ni nu na' tu'guiljé' bönni' judío uná bë' quië ludöddë' Lë'?

²⁶ Gul-yutsca', yalj lulu ru'ë didza' len cutu bi' të' Lë'. ¿Naru' táquibe'inë' bönni' ta'ná bé'inë' rë'u, le nactë bönni' ni naquë' Cristo, Nu na' ral-la' gna be'i rë'u?

²⁷ Bönni' ni, nöziczru' gazx bönni' Lë'. Cati' guidë' Cristo, nutu nu gnözi gazx bönni' Lë'.

²⁸ Ni' zoë' Jesús rusëdnë' bunách nchil gda'u, len cati' byönnë' didza' ni, ni'r bë'ë zidzj didza', rnë':

—¿Naru' núnbë'tsali' neda' len nözitsali' gazx bönni' neda'? Bidà' ni, clëg racz quia', san Dioszc nasölë'ë neda', ati' Lë', cutu núnbë'li'-në' lbi'ili'.

²⁹ Neda' núnbë'a-në', le za'a queë' Lë' ati' Lëczë' nasölë'ë neda'.

³⁰ Ni'r glunë' bayúdx la'zönë' Lë', san nutu nu gzxön Lë', le cutu rdxini dza queë' tsu'ë lu na'quë'.

³¹ Gulayejlë' Lë' zian bunách ni', ta'ná:

—Cati' guidë' Cristo, ¿naru' gunë' zianr yöl-la' huac ca le runë' bönni' ni?

Ta'sölë'ë bönni' gda'u nup la'zön Jesús

³² Gulayönnë' bönni' gda'u fariseo yugu' didza' ni tui' bunách ca nac queë' Jesús, ati' gulasölë'ë ni'a na'quë' tsajxönquë' Jesús yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' gda'u fariseo na'.

³³ Ni'r Jesús gnë':

—Yëtú chí'z sóalena' lbi'ili' ati' ni'r huöja' ga zoë' Xuz'a nasölë'ë neda'.

³⁴ Uguiljli' neda' san cutu udzölili' neda'. Ga ni' tsajsóa' neda' cutu gac guidli' lbi'ili'.

³⁵ Ni'r të' lza'quë' bönni' judío, ta'në':

—¿Gazx tseajtsë' bönni' ni, ga ni' cutu udzöliru'-në'? ¿Naru' huayejtsë' ga nacu'ë bönni' judío náslasquë' gdu'të yödzlyú len usëdnë' yugu' bönni' gza'a ni'?

³⁶ ¿Bixza rë'ni gna didza' na' bë'ë: "Uguiljli' neda' san cutu udzölili' neda'", lenca: "Ga ni' tsajsóa' neda' cutu gac guidli' lbi'ili'?"

Nis yegu runn queëru' yöl-la' na'bán

³⁷ Cati' ni' nac dza udx qui lni na', dza na' nac blau, gyasë' gzuinë' Jesús len bë'ë zidzj didza', rnë':

—Chqui' zoë' bönni' rbidx icj ládxí'dau'huë', ral-la' guidë' ga zoa' bönni' na' len gui'jë'.

³⁸ Nu bönni' rejlë' neda', gac queë' ca na' nayúj lu guich la'y, rna: "Lu icj ládxí'dau'huë' bönni' na' glen le nac ca nis yegu", lë na' luzí' xbey bunách, gata' quequë' yöl-la' na'bán.

³⁹ Didza' ni bë'ë Jesús ca nac queë' Dios Bö' La'y, Nu ral-la' dusoalen bönni' na' la'yeljë'ë Jesús. Cni gnë' Jesús le cutu rdxíninë' Dios Bö' La'y, le cutu ruhuëpnë' Jesús ga gáctërë' blau.

Ta'rúj chopl bunách

⁴⁰ Cati' gulayöni didza' ni, gulaná la'gac bunách zian na', ta'ná:

—Le nactë naquë' bönni' ni bönni' na' ru'ë didza' uláz queë' Dios, bönni' na' gzxi' lu në'ë Dios gsölë'ë queëru'.

⁴¹ Ta'në' yela'quë':

—Naquë' Cristo bönni' ni.

Ta'ná la'gac bunách:

—¿Naru' Galilea grujtsë' Cristo?

⁴² Nayúj lu guich la'y le rna: “Cristo galjê' ladj zxi'n xsoë' David len gaquë' ca' bönni' Belén le guc ladjë' David na'.”

⁴³ Cni guc, gularúj chopl bunách na' ni'a queë' Jesús.

⁴⁴ Tê'nnë' la'quë' la'zönë' Jesús san nutu nu bi ben queë'.

Cutu ta'yejlë'ë Jesús bönni' uná bë'

⁴⁵ Ni'r guludxinë' ni'a na'quë' yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' gdau' fariseo ga na' nacu'ë bönni' gdau' na', ati' lequë' glë' ni'a na'quë' na', ta'në':

—¿Bizx quië cutu zuchë'li'-në'?

⁴⁶ Gulubi'ë didza' ni'a na'quë', ta'në':

—Nutu nu bönni' ru'ë didza' ca ru'ë didza' bönni' ni.

⁴⁷ Ni'r gulubi'ë didza' bönni' gdau' fariseo na', ta'në':

—¿Naru' bë'tsali' latj gzxi' yé'inë' ca' lbi'ili'?

⁴⁸ ¿Naru' gyëjlë'tsë' Lë' nu bönni' uná bë' o nu bönni' gdau' fariseo?

⁴⁹ Bönni' ni cutaquë' zxba queë' Dios, dö' dxiaquë'.

⁵⁰ Zoë' ca' ni' Nicodemo, bönni' na' bdxinë' ga zoë' Jesús chdzö'l, le naquë' ca' bönni' gdau' fariseo, ati' rë' lequë':

⁵¹ —¿Naru' rusyúdxtsaru' bönni' lu zxba queëru' chqui' cutu yóniru' lë' zi'al quië gnöziru' bi benë'?

⁵² Ni'r gulubi'ë didza' yezíca'rë' na', tē' lë':

—¿Nactsu' ca' li' bönni' Galilea? Blab le nayúj lu guich la'y ati' uyú' gatga bruj luyú Galilea nitúë' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios.

⁵³ Ni'r qui queëquë' yhuöjquë' lidxquë'.

8

¹ Gyijë' Jesús ga nac lu Gui'a Ga Rö'gac Yag Olivo.

Ngul naguitsjnu zxba qui yöl-la' nutság na'

² Cati' za' reni' budxinë' Jesús ra' gdau', ati' guladxin ga zoë' yúgu'të bunách. Grö'ë ni' Jesús, rusëdnë' lequë'.

³ Ni'r duchë'quë'-nu ga zoë' Jesús ngul, bönni' gdau' tu'sëdi len yugu' bönni' gdau' fariseo, guladzölnë'-nu ni' rguitsjnu zxba qui yöl-la' nutság na'. Guluschinë'-nu laugac bunách na' tu'zë naggac Jesús,

⁴ ati' tē' Lë':

—Bönni' Usëdi, ngul ni gzxöntu'-nu ni' runnu dul-la' rguitsjnu zxba qui yöl-la' nutság na'.

⁵ Lu zxba queë' Moisés, gna bé'inë' netu' uládxu'tu'-nu guiöj ngul runnu cni, gatnu. ¿Nazxga Li', naxc rna'u'?

⁶ Cni gulanë' quië la'zi' bë'ë Jesús quië la'záqui'në' luquíë' Lë'. Ni'r byechuë' Jesús, ruyúë' lyu len ruzujë' lyu na' len xbönni' në'ë.

⁷ Cati' gulanábtquinë' Lë', ni'r buzuinë' Jesús len rë' lequë':

—Nul-li' cununli' dul-la' su lauli' uládxu'li'-nu guiöj.

⁸ Leyúbl byechuë' Jesús, ruyúë' lyu len bguel-lë'ë ruzujë' leyúbl lyu na'.

⁹ Cati' galayönnë' didza' ni, guluxós lequë' ládxi'dau'quë', ati' gularujë' tu tuë', gulazú lauquë' bönni' gulr ga bdxintë bönni' cuidi'. Naga'në' ni' Jesús, dzagnu Lë' ngul na' zoanu gatsj lahui'l nup na' tu'zë naggac Lë'.

¹⁰ Ni'r buzuinë' leyúbl Jesús, len nutu nu blé'inë' nu ruquí lënu, san tuznu ngul na', ati' rë'-nu:

—Ngul, ¿gazx nacua' nup na' guluquí li'? ¿Naru' cutu zoa nu bönni' rchuguë' quiu'?

¹¹ Lënu rnanu:

—Nutu nucz, Xan.

Ni'r Jesús rë'-nu:

—Lëzca' neda', cutu rchuga' quiu'. Böaj lidxu', len cutur gunu' dul-la'.

Naquë' Jesús yení' quegac bunách yödzyú

¹² Leyúbl bē'lenë' lequë' didza' Jesús, rnë':

—Neda' naca' yení' quegac bunách yödzyú. Nu bönni' zá'lenë' neda', cutu tē' ga chul xöhui' san soalen bönni' na' yení' ulu'i lë' nac gata' yöl-la' na'bán gdu queë'.

¹³ Ni'r tē' Lë' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—Li' runu' lna' lau qui la' cuinzu'. Cutu nac lsaca' le runu' lna' lau. Daduz nac.

¹⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Zal-la' runa' lna' lau qui la' cuinza', gdu'të li nac le runa' lna' lau, le nözda' ga bruja' len ga tsija', san lbi'ili' cutu nözili' gazx za'a len clëg gazx tsija'.

¹⁵ Lbi'ili' rbequi xbeyli' ca le tac yödzyú ni, san neda', racz quia' nutu nu bönni' cutu rbequi xbeyda' lè'.

¹⁶ La'naru' cuequi xbeyda', ca nacz cuequi xbeyda', le clëg neda'z cuequi xbeyda', san gunë' neda' tsaxón Xuza' nasölë'ë neda'.

¹⁷ Lëzca' cni lu xba queë' Moisés nayúj lu guich le rna: "Le tunë' lna' lau chopë' bönni', gdu'të li nac."

¹⁸ Neda' runa' lna' lau qui la' cuinza', ati' Xuza' nasölë'ë neda', runë' ca' lna' lau quia'.

¹⁹ Ni'r gulanabnë' Lë' bönni' gdau' fariseo na', ta'në':

—¿Gax zoatsë' Xuzu'?

Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Cutu núnbë'li' neda', len cutu núnbë'li'-në' Xuza'. La'naru' núnbë'li' neda', lëzca' Xuza' gúnbë'li'-në'.

²⁰ Yugu' didza' ni bë'ë Jesús cati' ni' zoë' rusëdnë' bunách nchil gdau', ga na' nacuá' gui'n gap ta'gu'ë gun qui gdau', san nutu nu gzxón Lë', le cutu rdxini dza queë' tsu'ë lu na'quë'.

Rnë' Jesús: "Ga tsija' neda', cutu gac guidli'"

²¹ Leyúbi rë' lequë' Jesús, rnë':

—Uzá'a yödzyú ni, ati' uguiljli' nu uslá lbi'ili', san ugá'n dul-la' nabága'li', gatli'. Ga tsija' neda', cutu gac guidli'.

²² Ni'r glu'ë didza' bönni' judío uná bë', ta'në':

—¿Naru' gdödi cuinë'? Rnë': "Ga tsija' neda', lbi'ili' cutu gac guidli'."

²³ Jesús rë' lequë':

—Lbi'ili' nacli' qui luyú dë dxi'l ni, san neda' za'a yehua' yubá xtsa'. Lbi'ili' nacli' bunách yödzyú ni, san neda' cutu naca' bönni' yödzyú ni.

²⁴ Qui lë ni na' gudxa' lbi'ili': "Ugá'n dul-la' nabága'li', gatli'." Chqui' cutu tséjle'li' naccza' Nu uslá, ugá'n dul-la' nabága'li', gatli'.

²⁵ Ni'r gulanabnë' Lë', ta'në':

—¿Nuxa caz nacu'?

Jesús rë' lequë':

—Naca' la' leyz ca na' chgudxa' lbi'ili' dza ni'të.

²⁶ Zian le ral-la' gyëpa' lbi'ili' len cuequi xbeyda' le nac queë'li'. Didza' gdu'të li ru'ë Xuza' nasölë'ë neda', ati' didza' byönda' ru'ë Lë', ru'lëna' bunách yödzyú ni didza'.

²⁷ Cutu gulayëjni'në' ru'lëne' lequë' didza' ca nac queë' Dios Xuz.

²⁸ Qui lë ni na' Jesús rë' lequë':

—Cati' gdxin dza uchisli' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, gdödili' neda', ni'r gáquibe'li' naccza' Nu ruslá, len cutu bi runa' racz quia', san ca na' bului'inë' neda' Xuza', ca' ru'a didza'.

²⁹ Zóalënë' neda' Xuza' nasölë'ë neda'. Cutu nuca'në' neda' tuza' Xuza', le rúntecza' le rdzag ladxë'ë Lë'.

³⁰ Cati' bë'ë didza' ni Jesús, gulayëjle'ë Lë' bönni' zian.

Nup nacgac zxi'në' Dios, len nup nadzungac lu na' dul-la'

³¹ Ni'r Jesús gudxë' bönni' judío na' ta'yejlë'ë Lë', rnë':

—Chqui' gúnteczli' ca rna xtida'za, gacli' gdu bönni' usëd quia'.

³² Gúnbë'li' le nac gdu'të li ati' usán lbi'ili' le nac gdu'të li na'.

³³ Gulubi'ë didza', të' Lë':

—Zxi'n xsoë' Abraham nactu', len nutu nu ben netu' bönni' nadá'ugac. ¿Ati' rnatsu: "Usán lbi'ili'?"

³⁴ Jesús rë' lequë':

—Le nactë rëpa' lbi'ili': Yúgu'të nup tun dul-la', nadzungac lu na' dul-la'.

³⁵ Cutu uga'ntecz lidxë' xan yu'u nu nac bönni' nada'u, san nu nac zxi'në' xan yu'u na' ruga'ntecz lidx nu na' nac xan yu'u.

³⁶ Cni nac, chqui' usán lbi'ili' Nu na' nac Zxi'në' Dios, le nactë ulali'.

³⁷ Nözda' nacli' zxi'n xsoë' Abraham, san rzu rbö'li' gdödili' neda', le cunazi' lu na'li' xtida'za.

³⁸ Neda' ru'a didza' ca nac le blé'ida' ga na' zoë' Xuza', san lbi'ili' runli' le byönili' ga zoa xuzczli'.

³⁹ Gulubi'ë didza', të' Lë':

—Abraham naquë' xuztu'.

Ni'r Jesús rë' lequë':

—La'naru' nacli' gdu zxi'n xsoë' Abraham, gunli' ca na' benë' Abraham.

⁴⁰ Na'a, rzu rbö'li' gdödili' neda', zal-la' ru'lëna' lbi'ili' didza' gdu'të li, didza' na' byönda' bë'ë Dios. Cutu benë' cni Abraham.

⁴¹ Lbi'ili' runli' ca run xuzczli'.

Ni'r të' Lè':

—Netu' cutu ca' nactu' bi'i lagu. Tuzè' Dios naquè' Xuztu'.

⁴² Ni'r Jesús rè' lequè':

—La'naru' naquè' Dios gdu Xuzli', huadxi'ili' neda', le bruja' neda' ga zoè' Dios, bida' luyú ni, len clèg racz quia' bida', san Dioscz bsòlè'è neda'.

⁴³ ¿Bizx quiè cutu gac tséjni'li' didza' ru'a? Nac le curé'nili' uzè nagli' xtidza'a.

⁴⁴ Xuzczli' nac tu' xòhui'. Náquili' qui tu' xòhui' len ré'nili' gunli' le rzè ladxì' xuzli' na'. Dza ni'tè nac gdòdi bunách tu' xòhui' len cutu nazì' lu nè'i le nac gdu'tè li, le cutu ca' rui' didza' gdu'tè li. Cati' rzi' yè' tu' xòhui', ca naccz rui' didza', le nac nu rzi' yè', len nac ca xuzgaccz nup ta'zi' yè'.

⁴⁵ Le ru'a neda' didza' gdu'tè li cutu réjlè'li' neda'.

⁴⁶ ¿Núxal-li' gac uspàga'li' neda' dul-la'? Chqui' ru'a didza' gdu'tè li, ¿bizx quiè cutu réjlè'li' neda'?

⁴⁷ Nu nac queè' Dios, ruzè nag xtidzè'è Dios, san lbi'ili', le cunacli' queè' Dios, cutu ruzè nagli' xtidzè'è.

Cristo zoaczè' zì'atèl' ca Abraham

⁴⁸ Ni'r gulubi'è didza' bònni' judío, të' Jesús:

—Catèz gnatu' cati' gnatu' nacu' bònni' Samaria, ati' dzag Li' tu' xòhui'.

⁴⁹ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Cutu dzag neda' tu' xòhui'. Neda' runa' Xuza' ba la'n, ati' lbi'ili' ruzoali' neda' tsla'.

⁵⁰ Cutu runa' zxön cuina'. Zoa Nu run zxön neda', ati' Lè' rbequi xbeynè' rè'u.

⁵¹ Le nactè rèpa' lbi'ili': Nu bònni' si' lu nè'è xtidza'a, cutu ca' gatiè' bònni' na'.

⁵² Ni'r të' Lè' bònni' judío na', ta'nè':

—Na'a ráquibe'itu' dzag Li' tu' xòhui'. Abraham gutiè', ati' glatiè' ca' bònni' glu'è didza' uláz queè' Dios, san Li' rnau': “Nu bònni' si' lu nè'è xtidza'a, cutu ca' gatiè' bònni' na'.”

⁵³ ¿Naru' náctèrtsu' Li' blau ca xuzru' Abraham? Gutì' lè' ati' glatiè' ca' bònni' glu'è didza' uláz queè' Dios. ¿Núxatèr run cuinu'?

⁵⁴ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Chqui' neda' guna' zxön cuina', yöl-la' zxön na' cutu bi gac. Xuza' runè' neda' zxön, ati' lbi'ili' rnali' naquè' Dios queè'li'.

⁵⁵ Lbi'ili' cutu núnbè'li'-nè' Dios Xuz, san neda' núnbè'a-nè'. La'naru' gnia': Cutu núnbè'a-nè', gaca' nu rzi' yè' ca na' nacli' lbi'ili', rzi' yè'li'. Na'a, le nactè núnbè'a-nè' len nazì' lu na'a xtidzè'è.

⁵⁶ Xuzli' Abraham budzijnè' le ral-la' glé'inè' dza soa' yòdzlyú ni, len zal-la' gutiè' dza ni'tè, blé'inè' lei, len budzjtsquinè'.

⁵⁷ Ni'r të' Jesús bònni' judío na', ta'nè':

—Cutu yui'nu' chián iz. ¿Naru' blé'itsanu' Abraham?

⁵⁸ Jesús rè' lequè':

—Le nactè rèpa' lbi'ili': Zì'atèl' ca soè' Abraham, neda' zoacza'.

⁵⁹ Ni'r gulaguel-lè'è guiøj luladxè' Jesús, san Lè' bunittè cuinè', burujè' lō'a gdau' na'. Gdödè' gatsj lahui'l ga na' nacu'è, zhuøjè'.

9

Ruúnè' Jesús bònni' guljè' nachultè lahuè'

¹ Cati' gdödè' Jesús tu latj, blé'inè' ni' bònni' guljè' nachultè lahuè'.

² Gulanabhè' Jesús bònni' uséd queè', ta'nè':

—Bònni' Usèdi, ¿nuzxa ben dul-la'? ¿Naru' bònni' ni o xuz xnè'è le guljè' nachultè lahuè'?

³ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—Cutu nac le benè' dul-la' bònni' ni, len clèg le glunè' dul-la' xuz xnè'è, san nac quiè gla' lahui yöl-la' huac queè' Dios ni'a queè' bònni' ni.

⁴ Run bayúdx gunru' xchinè' Xuza' nasòlè'è neda', tsal ni nac ca lahui' dza. Huadxi'n dza gac chul qui yöl-la' gut, cati' nutu nu gac gun dxin.

⁵ Tsal ni zoa' yòdzlyú ni, naca' yenì' quegac bunách yòdzlyú.

⁶ Cati' budx bè'è didza' ni Jesús, gru'nè' xzòna' lyu, ati' benè' gúna'dau' len xzòna' na', len bugu'è guna' na' yøj lahuè' bònni' na' nachúl lahuè'.

⁷ Ni'r rè' lè':

—Gyeaj yajtíb lau' lu biaj nis nazì' lei Siloé.

Siloé nac tu didza' hebreo le rna: “Nasöla!”

Ni'r gyijè' ni' bònni' na' nachúl lahuè', yajtíb lahuè'. Cati' buzè'è ni' chrlé'inè'.

8 Ni'r gulubani bunách dzag yu'u queë' len nup ni' gulale'i lè' zí'atèl cati' ni' nachúl lahuë', ta'ná:

—¿Naru' clëg bönni' ni bönni' na' rbö'ë rnabë' nu bi gnödzy queë'?

9 La'quë' ta'në':

—Lë' na'.

Yela'quë' ta'në':

—Cutu ca', san ca rna' lahuë' bönni' na', rna' lahuë' ca' bönni' ni.

Lë' rnë':

—Neda' na'.

10 Ni'r gulanabnë' lë', ta'në':

—¿Nacxzc guc, gyalj yöj lau'?

11 Bubi'ë didza', rë' lequë':

—Bönni' na' lë' Jesús benë' gúna'dau' ati' gdëbë' yöj lahua' gúna'dau' na', len gudxë' neda': "Gyeaj ra' biał nis nazí' lei Siloë, yajtíb lau'." Gyija' ni', yajtíb lahua', ati' gyaljtë yöj lahua'.

12 Ni'r gulanabnë' lë', ta'në':

—¿Gazx zoë' bönni' na'?

Lë' rë' lequë':

—Cutu nõzda'.

Bönni' gdau' ta'nabi yudxnë' bönni' na' gyalj yöj lahuë'

13 Ni'r gulachë'ë bönni' na' zi'al nachúl lahuë', guluschinë' lë' lauquë' bönni' gdau' fariseo.

14 Le nac dza la'y quequë' cati' benë' Jesús gúna'dau' na', len bsaljë' yöj lahuë' bönni' na' zi'al nachúl lahuë',

15 qui lë' ni na' gulanabnë' lë' leyúbl bönni' gdau' fariseo na' nacx guc gyalj yöj lahuë'. Lë' gudxë' lequë':

—Budxíë' gúna'dau' yöj lahua', ati' yajtíba' lei len rlé'ida'.

16 Ni'r glu'ë didza' la'quë' bönni' gdau' fariseo na', ta'në':

—Cutu naquë' queë' Dios bönni' na', le curún chi'ë dza la'y.

Yela'quë' ta'në':

—¿Naru' huactsa bönni' dul-la' gunë' yugu' yöl-la' huac runë' bönni' na'?

Cni guc, gularujë' choapl.

17 Leyúbl gulanabnë' bönni' na' zi'al nachúl lahuë', ta'në':

—¿Bizxa rnau' li' queë' bönni' na', bsaljë' yöj lau'?

Lë' rnë':

—Naquë' bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios.

18 Cutu gulayejlë'ë bönni' judío uná bë' na' guljë' nachultë lahuë' bönni' na', len gyalj yöj lahuë', cati' gululidzrë' xuz xnë'ë bönni' na' gyalj yöj lahuë',

19 len gulanabnë' lequë', ta'në':

—¿Naru' naquë' zxi'nli' bönni' ni, rnali' guljë' nachultë lahuë'? ¿Nacxzc nac rlé'inë' na'a?

20 Gulubi'ë didza' xuz xnë'ë na', të' lequë':

—Nözitu' naquë' zxi'ntu' bönni' ni, len guljë' nachultë lahuë',

21 san nacx guc, rlé'inë' na'a, cutu nõzitu', len nuzxa na' bsalj yöj lahuë', cutu nõzitu'. Gul-náb-në' lë', le chnaquë' bönni' chnac. Lëczë' quíxjö'ë.

22 Cni gulanë' xuz xnë'ë bönni' na' zi'al nachúl lahuë', le tádxinë' yugu' bönni' judío uná bë', le chglun xtídza'quë' bönni' judío na' chqui' nu bönni' si' lu në'ë naquë' Cristo Jesús, tsaz lubijë' bönni' na' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío.

23 Qui lë' ni na' gulanë' xuz xnë'ë: "Gul-náb-në' lë', le chnaquë' bönni' chnac."

24 Ni'r gululidzë' leyúbl bönni' na' zi'al nachúl lahuë' bönni' judío uná bë', ati' të' lë':

—Ni'a queë' Xanru' Dios gdxíjöl' le nacx. Netu' ráquibë'itu' naquë' bönni' dul-la' bönni' na'.

25 Ni'r bubi'ë didza', rnë':

—Chqui' naquë' bönni' dul-la' cutu nõzda'. Tu le nõzda'. Zi'al nachúl lahua', ati' na'a rlé'ida'.

26 Gulanabnë' lë' leyúbl, ta'në':

—¿Bizxa benë' quiu'? ¿Nacx benë' bsaljë' yöj lau'?

27 Bubi'ë didza', rë' lequë':

—Chgudxcza' lbi'ili', san cutu gúnili' si' lu na'li' xtídza'a. ¿Bizx quië na' ré'nili' yónili' leyúbl? ¿Naru' ré'nili' ta'li' ca' Lë'?

28 Ni'r gululidz zi'ë lë', ta'në':

—Li' da'u Lë', san netu' da'tu' Moisés.

29 Netu' nõzitu' bë'lenë' Moisés didza' Dios, san ca nac queë' bönni' ni, cutu nõzitu' nuzxa caz bsöla' Lë'.

30 Ni'r bubi'ë didza' bönni' na', rë' lequë':

—Lè ni run ga rubanda'. Lbi'ili' cutu nózili' nuzxa bsöla' bönni' ni, ati' Lè' bsaljè' yøj lahua'.

³¹ Nöziru' cutu ryönnè' yugu' bönni' dul-la' Dios, san chqui' rej ladxè'è Dios bönni' len runè' ca rè'nnè' Lè', bönni' ni, Dios ryönnè' lè'.

³² Dza ni'tè cutu ryön nu gna chqui' nu bönni' bsaljè' yøj lahuè' bönni' guljè' nachultè lahuè'.

³³ La'naru' cunaquè' queè' Dios bönni' ni, cutu bi gac gunè'.

³⁴ Ni'r gulubi'è didza', tè' lè':

—Ca gulju' nac bè' nabagu'u dul-la'. ¿Ati' li' rusèditsanu' netu'?

Ni'r gulubijè' lè' ni'l.

Nup nacgac chul nit

³⁵ Byönnè' Jesús ca glunè' bönni' judío uná bè', gulubijè' bönni' na' zi'al nachúl lahuè'. Cati' budzaguè' lè', gudxè' lè':

—¿I réjlè'u Zxi'nè' Dios?

³⁶ Bubi'è didza' lè', rè' Jesús:

—¿Nuzxa na', Xan, quiè tséjlè'a Lè'?

³⁷ Jesús rè' lè':

—Chblé'inu' Lè', ati' neda' ni ru'lèna' li' didza', naca' Zxi'nè' Dios.

³⁸ Ni'r bönni' na', gyalj yøj lahuè', gyij ladxè'è Jesús, len rè' Lè':

—Xan, réjlè'a Li'.

³⁹ Jesús rnè':

—Quiè cuequi xbeyda' bunách bida' yödzyú ni, quiè lule'i nup nachúl nanitgac, len lac ca nu nachúl lahuì nup taqui ta'le'i.

⁴⁰ Cati' gulayönnè' didza' ni bönni' gdau' fariseo na' nacuá'lenè' Jesús, ni'r tè' Lè':

—¿Naru' nachúl nanítsatu'?

⁴¹ Bubi'è didza' Jesús, rè' lequè':

—La'naru' nachúlz yøj laulì, cutu gbága'li' dul-la'. Na'a rnali': “Rlé'itu'.” Qui lè ni na' nabága'li' dul-la'.

10

Runè' lsaqui' Jesús qui li'aj quecha' bö'cu' zxila'

¹ Gnè' ca' Jesús:

—Le nactè répa' lbi'ili': Nu bönni' curyaziè' zaca' ga nu ryaz li'aj quecha' bö'cu' zxila', san tsaziè' zaca' ga yubl, bönni' ni naquè' gban len rbanczè'.

² Nu bönni' ryaziè' zaca' ga nu ryaz naquè' bönni' run chí'igacczè'-ba' bö'cu' zxila' na'.

³ Quiè tsaziè' bönni' ni, rsalj nu zoa run chí'i ga nu ryaz, ati' ta'yóniba' chí'è bö'cu' zxila' na' len tu'únbè'ba'-nè'. Lè' rulidzè'-ba' qui queè'ba' ca lèc'ba' len rubijè'-ba' yugu' bö'cu' zxila' na'.

⁴ Cati' chnubijè'-ba' yúgu'tè'ba' bö'cu' zxila' náquic'ba' queè', rajnrè' lauc'ba', ati' bö'cu' zxila' na' rajnauc'ba' lè', le tu'únbè'ba' chí'è.

⁵ Bönni' yubl cutu tsajnauc'ba' lè', san luzxúndjiba' lè', le cutu núnbè'c'ba' chí'iquè' bönni' yubl.

⁶ Le run lsaqui' ni gudxè' lequè' Jesús, san cutu gulayé'jni'nè' lè na' rè' lequè'.

Naquè' Jesús ca bönni' run chí'è-ba' bö'cu' zxila'

⁷ Ni'r rè' lequè' leyúbl Jesús, rnè':

—Le nactè répa' lbi'ili': Neda' naca' ca tu ga ta'yazba' bö'cu' zxila'.

⁸ Chgualé'è zian bönni' gulanè' nacquè' Cristo, san yúgu'tè bönni' na' guladxinè' zi'al ca neda', nacquè' gban len ta'banczè', ati' cutu guluzé nagc'ba' lequè' bö'cu' zxila' na'.

⁹ Neda' naca' ca tu ga nu ryaz. Núti'téz bönni' tsázlenè' neda', ulè' bönni' na', len gaquè' ca tuba' bö'cu' zxila' ryazba' len rurujba', len rdzóliba' le ráguba'.

¹⁰ 'Za'zè' gban quiè cuanè'-ba' len gdöddè'-ba' len usnitè'-ba'. Neda' bida' quiè gata' yöl-la' na'bán gdu quegac bunách nacgac ca bö'cu' zxila' quia', len gata' gdu quequè' yöl-la' na'bán gdu na'.

¹¹ Neda' run chí'igaca' bunách quia' ca runè' bönni', lu yöl-la' dxi'i ladxì' queè' run chí'è-ba' bö'cu' zxila'. Bönni' cni run chí'è-ba' bö'cu' zxila' zoaczè' udödè' yöl-la' na'bán queè' ni'a quecha' bö'cu' zxila' queè'.

¹² Bönni' nazxjè' run chí'è-ba' bö'cu' zxila', cati' rlé'inè' za'ba' bö'cu' zuga' snia', rucanè'-ba' bö'cu' zxila' na', len ruzxundjè', ati' ráguya'aba' yugu' bö'cu' zxila' na' bö'cu' zuga' snia' na' len ruslasba' lec'ba'. Cni runè' bönni' na' run chí'è-ba' bö'cu' zxila' le cunaquè' gdu nu run chí'i-ba' bö'cu' zxila', ati' cutu náquic'ba' queèczè' bö'cu' zxila' na'.

¹³ Ruzxundjê' bönni' nazxjê' na' le run chi'ê-ba' bö'cu' zxila' na' quië si'zê' dumí len cutu rui' ladxê'ê-ba' bö'cu' zxila' na'.

¹⁴⁻¹⁵ 'Neda' naca' bönni', lu yöl-la' dxi'i ladxí' quia' run chí'igaca'-ba' bö'cu' zxila'. Ca na' nunbê'ê neda' Xuza', ati' neda' núnbê'a-nê' Xuza', lëzca' cni núnbê'gaca' bunách quia' nacgac ca bö'cu' zxila' quia', len rudôda' yöl-la' na'bán quia' ni'a quecba' bö'cu' zxila' na', ati' bö'cu' zxila' na' náquicba' quia' núnbê'cba' neda'.

¹⁶ Lëzca' nacua'ba' quia' yelá'gacba' bö'cu' zxila' cunababcha' ni. Lëzca' lecba' ral-la' tsajxí'gaca'-ba'. Lecba' luzé' nagcba' chi'a, len lacba' tuz len yezíca'rba' bö'cu' zxila' quia', ati' néda'cza' gun chí'igaca'-ba'.

¹⁷ 'Qui lë' ni na' nadxi'inê' neda' Xuza', le rudôda' yöl-la' na'bán quia', gu'a latj nu gdödi neda', ati' uzi'a lei leyúbl, ubana' lu yöl-la' gut.

¹⁸ Nutu nu bönni' sáqui'nê' gdöddê' neda' san néda'cza' rudôda' yöl-la' na'bán quia', gatia'. Dë lu na'a udôda' lei, len dë lu na'a uzi'a lei leyúbl. Cni nac le gna bé'inê' neda' Xuza'.

¹⁹ Catí' gulayönnê' didza' ni bönni' judío, leyúbl gularujê' chopl ca táquinê' queê'.

²⁰ Zianê' ta'nê':

—Yu'u Lê' bö' xöhui', len nachixi icjê'. ¿Bizx quië ruzé' nagli' Lê'?

²¹ Yela'quê' ta'nê':

—Cutu ca' ru'ê cni didza' bönni' yu'u lë' bö' xöhui'. ¿Naru' huactsa bö' xöhui' usálj yöj lauquê' bönni' nachúl lauquê'?

Tu'zôê' Jesús tsala'l bönni' judío uná bê'

²² Rac beo' ziang len nac dza na' tunê' lni yödz Jerusalén, tu'spanê' ca gulagu'ê lu në'ê Dios gdau' quequê'.

²³ Rdê' Jesús ra' gdau' ga nac nchil qui, nazí' lei Nchil Queê' Salomón.

²⁴ Gulagu'ê Jesús li'aj bönni' judío uná bê' len tê' Lê':

—¿Batxcz usanu' runu' ga rô'tu' baguí'i? Chqui' nacu' li' Cristo, ca nacz gdxijöi' netu'.

²⁵ Jesús rê' lequê':

—Chgudxcza' lbi'ili', san cutu réjlê'li' neda'. Nacgac bê' nu naca' yugu' dxin runa' le dë lu na'a uláz queê' Xuza'.

²⁶ Lbi'ili' cutu réjlê'li' neda', le cutu nabáblenli' nup nacgac bö'cu' zxila' quia', ca na' chgudxcza' lbi'ili'.

²⁷ Ta'yöniba' chi'a bö'cu' zxila' quia', len tu'únbê'ba' neda', ati' neda' núnbê'gaca'-ba', ati' rdjáclenba' neda'.

²⁸ Neda' runödza' quecba' yöl-la' na'bán gdu, ati' cutu ca' la'nitba', ati' nutu nu saqui' ubíj lecba' lu na'a neda'.

²⁹ Bennê' quia' lecba' Xuza' Dios, ati' Lê' náptêrê' yöl-la' huac ca yúgu'tê bunách, ati' nutu nu saqui' ubíj lecba' lu në'ê Xuza'.

³⁰ Neda' len Dios Xuz, tuz nactu'.

³¹ Leyúbl guluguel-lê'ê guiöj luladxê' Jesús bönni' judío uná bê' na'.

³² Jesús rê' lequê':

—Zian le nac dxi'a bena' lauli' le dë lu na'a uláz queê' Xuza'. ¿Ni'a qui bizxal dxin dxi'a ni uládxí'li' neda' guiöj?

³³ Gulubi'ê didza' bönni' judío uná bê' na', tê' Lê':

—Ni'a qui dxin dxi'a cutu uládxí'tu' li' guiöj, san le curnéu' dxi'a queê' Dios, le nacu' li' bunáchz, len run cuinu' Dios.

³⁴ Bubi'ê didza' Jesús, rê' lequê':

—¿Naru' cu nayúj lu guich lu zxba queê'li' ca gnê' Dios, rna: “Neda' rnia': Nacli' yugu' dios”?

³⁵ Nöziczru' tsaz nayújcz le nayúj lu guich la'y. Lu guich la'y na' rui' laquê' dios, bönni' ni' bé'lenê' lequê' didza' Dios.

³⁶ Dios bubijê' neda' quizi queê' len bsölê'ê neda' yödzlyú ni. ¿Naru' rnátsali' quia': “Li' cutu rneu' dxi'a queê' Dios”, le gnia': Zxi'nê' Dios naca'?

³⁷ Chqui' cutu runa' dxin budôdê' lu na'a Xuza' Dios, cutu ral-la' tséjlê'li' neda'.

³⁸ Chqui' runa' dxin budôdê' lu na'a Dios, zal-la' cutu réjlê'li' néda'cza', gul-tsejlê' le nacgac bê' dxin na' runa', quië gáquibe'ili' naquê' tuz len neda' Dios Xuz, ati' neda' ca' naca' tuz len Xuza'.

³⁹ Leyúbl gulazú gulabö'ê la'zönê' Jesús, san Lê' bulê' lu na'quê'.

⁴⁰ Ni'r gyijê' Jesús leyúbl yetslá'a yegu Jordán, ga ni' zí'atêl buquilé' bunách nis Juan, ati' buga'nê' ni' Jesús.

⁴¹ Guladxin ga zoê' Jesús bunách zian, ta'ná:

—Le nactê cutu benê' Juan nitú yöl-la' huac xzön, san yúgu'tê le gnê' Juan na' ca ral-la' gac queê' bönni' ni, gdu'tê li nac.

42 Qui lè ni na' gulayejlè'è Jesús bönni' zian ga na' zoë'.

11

Le guc cati' gutië' Lázaro

1 Dza ni' ré'inë' Lázaro, bönni' Betania, le nac ladcnu María len Marta. Nacnu Marta zxilnu María.

2 Nacnu María na' ngul zanë' Lázaro, bönni' na' ré'inë', len nacnu ca' ngul na' glu'nu le rla' zxi' ni'è Xanru', len buzxinu ni'è len guitsa' icjnu.

3 Gulasóla'nu ngul zanë' Lázaro na' nu yjòdx Jesús, gna:

—Xan, byutsca', ré'inë' Lázaro, bönni' na' nadxi'inu'-në'.

4 Cati' byönnë' didza' ni Jesús, gudxë' nup nacua' ni', rnë':

—Guidzhué' ni cutu nac le gdödi lè' tsaz, san nac quië' gla' lahui yöl-la' yení' queë' Dios, ati' ni'a qui guidzhué' ni gla' lahui ca' yöl-la' yení' quia' neda', Zxi'në' Dios.

5 Jesús nadxi'inë'-nu Marta, len ngul zxilnu Marta na', len Lázaro na'.

6 Zal-la' nadxi'inë' lequë' Jesús, cati' byönnë' ré'inë' Lázaro, yechóp dza ca' buga'në' ga na' zoë'.

7 Cati' bza'a chop dza na', gudxë' yugu' bönni' uséd queë' Jesús, rnë':

—Huayejru' leyúbl luyú Judea.

8 Ni'r të' Lë' bönni' uséd queë', ta'né':

—Bönni' Usëdi, zi'a gulazú gulabö'ë luladxë' Li' guiöj bönni' judío uná bë' ni'. ¿Naru' huayejtsu' ni' leyúbl?

9 Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Zoacz chinnu hora lahui' dza. Nu bönni' rdë' lahui' dza, cutu tsajchégu'ë, le rlé'inë', le zoalen lë' yení' zoa yödzlyú ni.

10 Chqui' rdë' chdzö'l bönni', rajchégu'ë, le cutu zoalen lë' yení'.

11 Cati' budx bë'ë didza' ni Jesús, ni'r gudxë' lequë':

—Rasië' Lázaro, böchi' lza'ru', ati' tsija' neda', tsajs pana'-në'.

12 Ni'r të' Lë' bönni' uséd queë', ta'né':

—Xan, chqui' rasië', huöaquë'.

13 Gnë' cni Jesús le chgutië' Lázaro, san lequë' táquinë' gnë': “Raszë' Lázaro.”

14 Ni'r gudxë' lequë' yalj lulu Jesús, gnë':

—Chgutië' Lázaro.

15 Rudzijda' le cutu zoa' ni', le gac na'a tu le uzi'li' xbey, le gun ga tséjlë'li' neda'. Huayejru' na'a ga na' dë' Lázaro.

16 Ni'r gudxë' yezíca'rë' bönni' uséd queë' Jesús Tomás, bönni' na' tu'ë lë', Bönni' Cuach, rnë':

—Huayejru' ca' rë'u, gátlenru'-në'.

Naquë' Jesús Nu ruspán nup chnatgac, lenca' Nu nabániru'

17-19 Dë gal-la'z ga dë Jerusalén yödz Betania na', nac ca rza'ru' tu hóratëz. Qui lè ni na' chguladxiné' zian bönni' judío ga na' nacua'nu Marta len María, tu'hui' zxonë' lecnu le gutië' bönni' zancnu. Cati' bdxiné' ni' Jesús, byönnë' chguc tap dza yu'ë yeru ba Lázaro na'.

20 Cati' byóninu didza' Marta, zë'ë Jesús, ni'r brujnu yu'u, yajtsagnu Lë', san María buga'nnu yu'u na'.

21 Marta na' rënu Jesús:

—Xan, la'naru' zu' ni, cutu gatië' bönni' zana'.

22 Lëzca' na'a, nözda' yúgu'të le gnabu' lahuë' Dios, Dios gunnë' quiu'.

23 Jesús rë'-nu:

—Ubanë' bönni' zanu'.

24 Marta rënu Lë':

—Nözda' ubanë' cati' gdxin dza udx cati' lubán nup chnatgac.

25 Ni'r Jesús rë'-nu:

—Nacza' neda' Nu ruspán nup chnatgac lenca' Nu nabánigac bunách. Nu tsejlë' neda', zal-la' gat nu na', ubáncz,

26 ati' yúgu'të bönni' nabanquë' len ta'yejlë'ë neda', cutu ca' latie' tsaz. ¿I réjlë'u lè ni?

27 Marta rënu Lë':

—Ja, Xan. Réjlë'a nacu' Li' Cristo, Zxi'në' Dios, Bönni' na' gzxi' lu në'ë Dios gsölë'ë yödzlyú ni.

Rbödxë' Jesús le ruhui'ni ladxë'ë ni'a quecnu ngul zanë' Lázaro

28 Cati' budx bë'nu didza' ni Marta na', böajnu yu'u, yajlidznu María, zxilnu, len bagachi'z rënu lënu:

—Bönni' Usëdi zoë' ni, rulidzë' li'.

²⁹ Cati' byöninu didza' ni María, la' gyástënu, zeajnu ga na' zoë' Jesús.

³⁰ Cutu ryaznë' Jesús la' yödzdau' na', san zoazë' ga na' yajtsagnu Lë' Marta.

³¹ Cati' gulalé'inë'-nu María na' gyasnu len jarélu'nu brujnu bönni' judío na' nacua'lenë'-nu ga nac lu yu'lu len tu'huí' zxonë'-nu, ni'r glauquë'-nu, ta'në':

—Huayejnu ra' yeru ba tsajchödxnu ni'.

³² Ni'r bdxinnu María ga na' zoë' Jesús. Cati' blé'inu Lë', byéchu nu xni'ë, rënu Lë':

—Xan, la'naru' zu' ni, cutu gatië' bönni' zana'.

³³ Cati' blé'inë' Jesús rbödxnu, len ta'bödxë' ca' bönni' judío na' dzagquë'-nu, ni'r bui'nnë' len gnëtsca ladxë'ë.

³⁴ Rnë':

—¿Gaxz bucáchi'li'-në'?

Të' Lë':

—Gda uyú'.

³⁵ Grödxë' Jesús.

³⁶ Ni'r gulanë' bönni' judío na', ta'në':

—Gul-yutsca' tscáti'ga nadxi'inë' lë'.

³⁷ La'quë' ta'në':

—Benë' ga rlé'inë' bönni' na' zi'al nachúl lahuë' bönni' ni. ¿Naru' cu guctsa gunë' ga cu gatië' Lázaro?

Rubanë' Lázaro lu yöl-la' gut

³⁸ Leyúbl gnëtsca ladxë'ë Jesús, ati' bdxinë' ra' yeru ba na'. Ba na' nac tu yeru nadj lë'i gui'ga guiöj, ati' da' tu guiöj blag nuséyj ga nu ryaz lei.

³⁹ Gudxë' nup nacua' ni' Jesús, rnë':

—Gul-cúa guiöj ni.

Ni'r Marta, ngul zanë' bönni' nat na', rënu Lë':

—Xan, chrlë'ë zgut le chguc tap dza natië'.

⁴⁰ Jesús rë'-nu:

—¿Naru' clëg chgudxcza' li' chqui' réjlë'u, hualé'inu' yöl-la' yení' queë' Dios?

⁴¹ Ni'r gulagúë' guiöj blag na' nuséyj ga nu ryaz yeru ba ga na' yu'ë bönni' nat na'. Buyüë' Jesús zaca' luzxbál, rnë':

—Xuzá, xcленu', rëpa' Li', le ryönnu' neda'.

⁴² Neda' nözda' ryöntecznú' neda', san ru'a didza' ni quië luzi' xbey bunách zian ni len la'yejlë' Li' na' nasölu'u neda'.

⁴³ Cati' budx bë'ë didza' ni Jesús, zidzj bulidzë', rnë':

—Lázaro, burúj nil.

⁴⁴ Burujë' bönni' nat na' lu yeru ba, naröligacr ni'a në'ë yugu' lári'dau', len nagachi' ca' lahuë' yetú lári'dau'. Ni'r Jesús rë' lequë':

—Gul-lí lari' na' naröli ni'a në'ë len gul-gu'ë latj së'ë.

Tun xtídzë'ë judío uná bë' ludöddë' Jesús

⁴⁵ Ni'r gulayejlë'ë Jesús zian bönni' judío na' yjáclenë' tsaxxón María len gulalé'inë' lë na' benë' Jesús.

⁴⁶ La'quë' yjaquë' ga nacu'ë bönni' gdau' fariseo len gulaguíxjöi'në' lequë' ca na' benë' Jesús.

⁴⁷ Ni'r guludúblenë' tsaxxón bönni' gdau' ta'bequi xbey yugu' bönni' gdau' fariseo na', len yugu' bxuz uná bë', ta'në':

—¿Nacxzc gunru'? Runë' bönni' ni zian yöl-la' huac zxon.

⁴⁸ Chqui' güi'zru'-në' latj gunë' ca ni runczë', la'yejlë' Lë' yúgu'të bunách, ati' udjaquë' ni bönni' Roma, duquindjquë' gdau' la'y queëru', len yödzc queëru'.

⁴⁹ Ni'r bë'ë didza' Caifás, bxuz blau iz na', len dzaguë' lequë', rë' lequë':

—Lbi'ili' cutu bi nözili',

⁵⁰ len cutu ráquibe'ili' run bayúdx gatië' tuë' bönni' ni'a quegac bunách, cui nit gdu yödzc.

⁵¹ Clëg racz queë' bë'ë didza' ni, san le naquë' bxuz blau iz na', qui lë ni na' bë'ë didza' uláz queë' Dios ca ral-la' gatië' Jesús ni'a quegac bunách yödzc na'.

⁵² Gatië' Jesús, clëgz ni'a qui yödzc na', san gatië' ca' quië utubë' xzi'në' Dios náslasquë', quië lacquë' tuz.

⁵³ Cni' guc, la' dza na'z glun xtídzá'quë' ludöddë' Jesús.

⁵⁴ Qui lë ni na' cutur gdë' Jesús yalj lulu gap nacua' bunách judío, san buzë'ë ni', zijë' tu latj gal-la' ga nac latj ca'z, ati' bdxinë' yödzc Efraín, ga ni' buga'në', ati' dzagquë' Lë' bönni' usëd queë'.

⁵⁵ Dza na' chza' gal-la' Lni PAscua quequë' bönni' judío cati' tu'spanë' ca benë' Dios, bubijë' luyú Egipto bunách queë'. Gularúj bunách zian yugu' yöd z ni', ati' gulabenë', zjaquë' Jerusalén cati' zi'a gdxin lni na' quië tsajpá' cuinquë' ca nac qui gdau'.

⁵⁶ Tu'gulijë' Jesús bönni' na' nacu'ë Jerusalén, len cati' ni' nacu'ë nchil gdau', gulanabi lza'quë' tuë' yetüë', ta'në':

—¿Bizxa rsáca'li'? ¿Huidtsë' lni, o cutu guidë'?

⁵⁷ Chgulaná bë'ë yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' gdau' fariseo chqui' nu nözi ga zoë' Jesús, ral-la' dudixjoi' lequë' quië gac tsajxönquë' Lë'.

12

María rgu'nu ni'ë Jesús le rla' zxiç

¹ Cati' ni' naga'ngac yexóp dza gdxin Lni Pascua cati' tu'spanë' ca benë' Dios, bubijë' luyú Egipto bunách queë', ni'r bdxinë' Jesús lu yöd z Betania, ga na' zoë' Lázaro, bönni' na' gutië' len bubanë' lu yöl-la' gut.

² Ni' gulagu'ë tu güi'i' haugu gahuë' Jesús. Glu'nu le lahuë' María, ati' nutsë'ë Lázaro ladj bönni' ró'lenquë' Jesús tahuë'.

³ Ni'r gdél-la'nu María ca tu guía le rla' zxiç qui yöj susén las gdu, le záqui'tsqui, len glu'nu lei ni'ë Jesús. Buzxinu ni'ë len guitsa' icjnu. Gdütë lu yu'u na' gze bö' zxiç.

⁴ Ni'r bë'ë didza' bönni' uséd queë' Jesús, lë' Judas Iscariote, zxi'në' tu bönni' lë' Simón, len naquë' bönni' na' udödë' Jesús lu na'quë' bönni' gdau', rnë':

⁵ —¿Bizx quië cugda'u le rla' zxiç na' le zaca' lazxjru' qui tu iz, ati' huac nu quis dumí na' quegac bunách yechi'?

⁶ Gnë' cni, clëg le rui' ladxë'ë bunách yechi', san le naquë' gban, len lëczë' nu'ë bzud dumí quequë', len rubíjlanë' dumí na' tu'chijë' lu bzud na'.

⁷ Ni'r Jesús rë' lë':

—Bë'-nu latj, le nac lë ni bennu tu le nabá'a quië dza ggacha'a.

⁸ La'cuá'lentecz lbi'ili' bunách yechi', san neda' cutu ugá'ntecz'a ga goali'.

Tun xtídza'quë' bönni' judío uná bë' ludöddë' Lázaro

⁹ Cati' gulayönnë' zoë' Jesús Betania, guladxinë' ni' zian bönni' judío, clëgz le zoë' ni' Jesús, san lëzca' le té'nnë' la'lë'inë' Lázaro, bönni' na' buspanë' lë' Jesús lu yöl-la' gut.

¹⁰ Ni'r glun xtídza'quë' bxuz uná bë', ludöddë' ca' Lázaro,

¹¹ le ta'yejlë'ë Jesús len chnulá'alenuë' bxuz uná bë' na' zian bönni' judío ni'a queë' Lázaro na'.

Len ba zXön ryazië' Jesús Jerusalén

¹² Guladxín Jerusalén bunách zian dza Lni Pascua, ati' dza buróp na' ta'yönnë' zë'ë Jesús ni'.

¹³ Ni'r gulaguitsjë' zin len gularujë' zajxi'gal-la'quë' Jesús, ati' glu'ë zidz didza', ta'në':

—Yöl-la' ba Dios. Yöl-la' ba Bönni' ni zë'ë uláz queë' Xanru', gna bé'inë' bunách Israel.

¹⁴ Bdzölnë'-ba' tuba' búrrodau' Jesús, ati' gdxie'-ba' ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

¹⁵ Cutu gádxili', lbi'ili', zoali' yöd z Sión.

Gul-yutsca', zë'ë Bönni' gna bé'inë' lbi'ili'.

Dxië'-ba' tuba' búrrodau'.

¹⁶ Cati' ni' zi'a guc lë ni, cutu gulayëjní'në' bönni' uséd queë' Jesús, san gdöd ni', cati' bubanë' Jesús lu yöl-la' gut, buëpë' yehua' yubá queë', ni'r yajneycnë' lë ni nayúj lu guich la'y ca ral-la' gac queë', ati' guc cni queë' lë ni.

¹⁷ Lëzca' glunë' lna' lau queë' Jesús bönni' na' gulacua'lënë' Lë' cati' ni' bulidzë' Lázaro, yu'ë yeru ba, len buspanë' lë' lu yöl-la' gut.

¹⁸ Qui lë ni na' ca' gularujë' bönni' yajxi'gal-la'quë' Jesús, le gulayönnë' ca nac yöl-la' huac ni benë' Lë'.

¹⁹ Ni'r gulanë' la' légaczë' bönni' gdau' fariseo, ta'në':

—Chnac bë' cutu bí sáqui'ru' gunru'. Gul-yú ca da'gac Lë' yúgu'të bunách.

Tu'gulijë' Jesús bönni' gza'a

²⁰ Dzagquë' nup na' guladxín Jerusalén dza Lni Pascua na' la'quë' bönni' gza'a quië la'yj ládxi'quë' Dios.

²¹ Yajtsagquë' Felipe, bönni' Betsaida qui luyú Galilea, yugu' bönni' gza'a na', ati' gláta'yuë' lahuë', ta'në':

—Bönni', rë'nitu' glé'itu'-në' Jesús.

²² Gyijë' Felipe na', yjödxe' ca' Andrés. Ni'r Andrés len Felipe na' glë' ca' Jesús.

²³ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Chzoa gdxin dza gatia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, huöja' xlatja' yehua' yubá.

²⁴ Le nactë rëpa' lbi'ili': Ugá'n leyz tu xseydau' chqui' cutu ggachi' luyú len udx qui. Chqui' udx qui xseydau' na', ati' glen, szxónitër unódzj.

²⁵ Nu bönni' rui' lãdxi'tsquë' yöl-la' na'bán queë', unitië' lei, le gatië' tsaz bönni' na'. Nu bönni' cutu rui' lãdxë'ë yöl-la' na'bán dë queë' yódzlyú ni gun chi'ë lei ga góxinr dza gata' yöl-la' na'bán gdu queë'.

²⁶ Chqui' rë'nnë' bönni' gunë' xchina', ral-la' të'ë neda' bönni' na', ati' ga ni' tsajsóa' neda', ni' tsajsóë' ca' bönni' na' runë' xchina'. Chqui' runë' xchina' bönni', gunë' ba la'n bönni' na' Xuza' Dios.

Rguúxjö'ë Jesús ca zi'a ludóddë' Lë'

²⁷ Gnë' ca' Jesús:

—Na'a röt'sca' baguí' neda'. ¿Nacx gnatsa'? ¿Naru' gnia': Xuza', buslá neda' lu le ral-la' gac quia' na'a? Qui lë ni na' bida', quië gua' glena' le ral-la' gac quia' na'a.

²⁸ Xuza', ben ga gla' lahui yöl-la' yení' quiu'.

Ni'r byön chi'i Nu rui' didza' yehua' yubá, rna:

—Chbena' ga nalá' lahui yöl-la' yení' quia', ati' leyúbl guna' ga gla' lahui yöl-la' yení' quia' na'.

²⁹ Gulayöni chi'i ni bunách zian nacua' ni', ati' ta'ná:

—Gziu' na' gnë.

Yela' gac bunách na' ta'ná:

—Bé'lenë' Lë' didza' gbaz la'y queë' Dios.

³⁰ Ni'r bubí'ë didza' Jesús, rë' lequë':

—Byön chi'i ni, clëg quië uzi'a xbey neda', san quië uzi'li' xbey lbi'ili'.

³¹ Chbdxin dza cuequi xbeyne' bunách yódzlyú ni Dios. Na'a chu'në' Dios ni' tu' xöhui' rna be'i bunách yódzlyú ni.

³² Na'a, chqui' luchisë' neda' xtasa' bönni' ludóddë' neda', guna' ga ludúb quia' yúgu'të bunách.

³³ Didza' ni bë'ë Jesús nac bë' nac gatië'.

³⁴ Të Jesús bunách zian na', ta'ná:

—Netu' byönitu' nup gululáb le rna bë' zxba queë' Dios, lë na' rna: “Sóateczë' Cristo.”

¿Nacx nac, rnau' Li': “Run bayúdx Bönni' Nuhuóaquë' Gdu Bunách, luchisë' Lë' xtasa'?”
¿Nuzxa na' Bönni' Nuhuóaquë' Gdu Bunách?

³⁵ Ni'r Jesús rë' lequë':

—Yetú chi'idau'z sóalena' lbi'ili' neda', naca' yení' queë'li'. Gul-tá tsal ni zóalena' lbi'ili' len dë queë'li' yení', cui gchul nitli'. Nu bönni' rdë' ga chul xöhui' cutu nöznë' gazx zijë'.

³⁶ Tsal ni zóalena' lbi'ili' neda', naca' yení' queë'li'. Gul-tsejlë' neda' naca' yení' queë'li' quië glé'ili' yení' na' nac gdu.

Cati' budx bë'ë didza' ni Jesús, yhuöjë' yajcachi' lahuë' laquë'.

Le run nigui bunách judío, cui la'yejlë' Jesús

³⁷ Zal-la' benë' Jesús zian yöl-la' huac lauquë', cutu gulayejlë'ë Lë'.

³⁸ Cni guc quië butság lë na' buzujë' lu guich Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':
Xan, ¿nuzxa caz gyejlë' didza' bë'tu'?

¿Nuzxa caz bului'inë' lei Xanru' yöl-la' huac queë'?

³⁹ Cni guc, cutu guc la'yejlë'ë Jesús. Guc ca na' gnë' ca' Isaías:

⁴⁰ Dios benë' ga gulachúl gulanitië',

Ati' guc zid lãdxi'dau'quë'

Cui la'lé'inë' len yöj lauquë',

Len cui la'yéjni'në' lu icj lãdxi'dau'quë'.

Cutu luhuóaquë' quia' quië úngaca'-në'.

⁴¹ Bë'ë didza' ni Isaías le blé'inë' yöl-la' yení' queë' Cristo, len bë'ë didza' ca nac queë' Lë'.

⁴² Zal-la' rac cni, gulayejlë' Jesús bunách zian, len ga bdxintë gulayejlë'ë Lë' la'quë' bönni' uná bë', san le tádxinë' yugu' bönni' gdau' fariseo, cutu glunë' ina' lau queë' yalj lulu, cui luhijë' lequë' tsaz ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios.

⁴³ Cni glunë' le tunrë' zxon le tun lequë' ba la'n bunách ca le runë' lequë' ba la'n Dios.

Didza' bë'ë Jesús lun ga grugu quegac bunách cuta'yejlë'

⁴⁴ Bë'ë zidzj didza' Jesús, rnë':

—Nu bönni' rejle'ë neda', clëg neda'z rejle'ë, san rejle'ë ca' Xuza' nasólë'ë neda'.

⁴⁵ Lëzca' cni, nu bönni' rlé'inë' neda', rlé'inë' ca' Xuza' nasólë'ë neda'.

⁴⁶ Neda' naca' yení' len bida' yódzlyú ni, cui luga'në' ga chul xöhui' yúgu'të bönni' la'yejlë'ë neda'.

⁴⁷ Chqui' ryönnë' xtidza'a bönni' len cutu runë' lei ba la'n, clëg neda' gchuga' queë' bönni' na', le bida' ni, clëg quië gchuga' quegac bunách yödzyú ni, san quië uslá' bunách yödzyú ni.

⁴⁸ Nu bönni' ruzóë' neda' tsla'l len cutu rzi' lu në'ë xtidza'a, chzoa le gchugu queë' bönni' na'. Didza' na' chbë'lëna' lbi'ili' nac tu le gchugu queë' bönni' na' dza udx.

⁴⁹ Cni nac, ru'a didza', clëg racz quia', san gudxë' neda' Xuza' nasölë'ë neda' le ral-la' gnia', lenca' ca ral-la' gu'a didza'.

⁵⁰ Nözda' gna bë'ë cni Dios quië gata' quegac bunách yöl-la' na'bán gdu. Cni nac, didza' na' ru'a, ru'a didza' ca na' chgudxczë' neda' Xuza'.

13

Jesús rguibë' ní'aque' bönni' usëd queë'

¹ Ni' nac dza zi' a gdxin Lni Pascua cati' tu'spanë' ca benë' Dios, bubijë' luyú Egipto bunách queë'. Nöcznë' Jesús chbdxin dza queë' gatië', cati' ral-la' uzë'ë yödzyú ni, huöjë' ga zoë' Xuzë'. Ca na' nadxi'inë' bunách queë' nacua' yödzyú ni, na'a nadxi'inë' lequë' ga gdxintë gatië' uláz quequë'.

² Chnagú'u yöl-la' Judas Iscariote, zxi'në' tu bönni' lë' Simón, Satanás tu' xöhui', quië udödë' Jesús lu na'gac nup ludödi Lë'.

³ Nöcznë' Jesús ca nac, brujë' ga zoë' Dios, len huöjë' ca' ga na' zoë' Dios, ati' chnudödë' lu në'ë Lë' Dios Xuzë' gdu'të yöl-la' uná bë' queë'.

⁴ Qui lë ni na', cati' ni' tahuë', gyasë' Jesús len gduë' lari' rxoa yenë'. Gdel-lë'ë tu lari' ruzxinä na'ru' le bdë'ë lë'ë.

⁵ Ni'r gdë'ë nis lu xziga' guia, ati' gzu lahuë' rguibë' ní'aque' bönni' usëd queë', len ruzxinë' ní'aque' len lari' na' da' lë'ë.

⁶ Cati' bdxinë' ga rö'ë Simón Pedro, Pedro na' rë' Lë':

—Xan, ¿naru' Li' quibtsu' ni'a?

⁷ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Lë ni runa', cutu réjni'nu' na'a, san huadzéy tséjni'nu'.

⁸ Ni'r Pedro rë' Lë':

—Cutu quibczu' Li' ni'a.

Jesús rë' lë':

—Chqui' neda' cutu quiba' li', cutu ca' sáqui'nu' gunu' neda' tsaxzón.

⁹ Ni'r Simón Pedro rë' Lë':

—Xan, clëgz ni'a quibu', san quibu' ca' na'a len icja'.

¹⁰ Jesús rë' lë':

—Nu nayár, ní'azë' run bayúdx tsar, le nacczë' dxi'a gdu'të, ati' lbi'ili' nacli' dxi'a, san clëg yúgu'tëli'.

¹¹ Gnë' cni Jesús: “Clëg yúgu'tëli' nacli' dxi'a”, le nöcznë' nulquë' na' udödë' Lë'.

¹² Gdöd gdibë' ní'aque' Jesús, buguel-lë'ë lari' na' buxóa yenë'. Bubö'ë ga tahuë', ati' rë' lequë':

—¿I réjni'li' lë na' zi'a bena' queëli'?

¹³ Lbi'ili' rui'li' la' “Bönni' Usëdi”, lenca' “Xan”. Dxi'a nac ca rnalí', le cni naca'.

¹⁴ Na'a, chqui' neda' naca' Xanli' len Bönni' Usëdi queëli', ati' gdiba' ní'ali', lëzca' cni ral-la' gunli' lbi'ili', quibli' ni'a lza'li' tuli' yetuli'.

¹⁵ Tu le bului'ida' lbi'ili' quië gunli' lbi'ili' ca na' bena' neda'.

¹⁶ Le nactë répa' lbi'ili': Cutu nactë'rë' blau ca xanë' bönni' huen dxin, ati' bönni' gbaz cutu nactë'rë' blau ca nu nasöla' lë'.

¹⁷ Chqui' réjni'li' yúgu'të li' ni, bica' ba lbi'ili' chqui' gunli' cni.

¹⁸ Didza' ni ru'a cutu répa' yúgu'tëli'. Nöczda' nup gröcza' neda', san run bayúdx utság lë na' nayúj lu guich la'y, rna: “Nu rágulen neda' tsaxzón, nu ni tá'baga' neda'.”

¹⁹ Na'a rguixjö'da' lbi'ili' zi'al ca gac, quië cati' gac cni, tséjlë'li' zoacza' neda'.

²⁰ Le nactë répa' lbi'ili': Nu bönni' gunë' ba la'n gbaz gsöla'a neda', neda' ca' gunë' ba la'n, ati' nu bönni' gunë' neda' ba la'n, gunë' ca' ba la'n Xuza', nasölë'ë neda'.

Rguixjö'ë Jesús ca gunë' Judas, udödë' Lë'

²¹ Cati' budx bë'ë didza' ni Jesús, bui'nnë' ati' yalj lulu gnë':

—Le nactë répa' lbi'ili': Tu bönni' nutsë'ë ladjli' udödë' neda'.

²² Ni'r guluyú lau lza'quë' tuë' yetüë' bönni' usëd queë' len gulabö'tsquë' baguí' ta'náb ládxi'quë' nuzxa qui na' gnë' cni Jesús.

²³ Tuë' bönni' usëd queë' Jesús, bönni' na' Jesús nadxi'inë' lë', zoë' cuit lë'ë.

²⁴ Simón Pedro bulá' bului'izë' bönni' ni quië gnabnë' Jesús nuzxa qui na' gnë' cni.

²⁵ Ni'r bönni' na' zoë' cuit lë'ë Jesús rë' Lë':

—Xan, ¿nuzxa na' ru'u didza' qui?

²⁶ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Naquë' bönni' na' gu'a-në' yöt xtil nabís.

Ni'r buspisë' yöt xtil na', len bë'ë queë' Judas Iscariote, zxi'në' bönni' lë' Simón.

²⁷ Gdöd gdahuë' yöt xtil na' Judas, gyaz icj lãdxi'dau'huë' Satanás tu' xöhui'. Ni'r Jesús rë' lë':

—Lë na' gunu', yjentë na'a.

²⁸ Cutu ta'yéjmi'në' bizx quië na' gudxë' lë' cni Jesús yezíca'rë' bönni' uséd queë' rë'queë' tahuë'.

²⁹ Le nu'ë Judas bzud dumí quequë', táquinë' la'quë' gudxë' lë' Jesús: “Yajxí' le gáguru' lni”, o gnë': “Bë' lati' quegac bunách yechi'.”

³⁰ Cati' budx gdahuë' yöt xtil na', len ni' nac chdzó'l, la' brujtë' Judas.

Tu zxba cub

³¹ Cati' chbrujë' Judas na', ni'r gnë' Jesús:

—Na'a chzoa gla' lahui yöl-la' yení' quia' neda', Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách, len gla' lahui ca' yöl-la' yení' queë' Dios.

³² Chqui' gla' lahui yöl-la' yení' queë' Dios ni'a quia' neda', Zxi'në', lëzca' Lëczë' Dios gunë' ga gla' lahui yöl-la' yení' quia' neda', Zxi'në', len la' guntë' cni.

³³ Zxi'na'dau', yetú chi'z zóalena' lbi'ili'. Uguiljli' neda', ati' ca na' chgúdxgaca'-në' bönni' judío, lëzca' cni rëpa' lbi'ili' na'a: Ga na' tsija' neda', cutu gac guidli' racz queëli'.

³⁴ Tu zxba cub rna bé'ida' lbi'ili' le rna cni: “Gul-dxí'i lza'li' tuli' yetuli'”. Ca na' neda' nadxi'ida' lbi'ili', lëzca' cni ral-la' gdxí'ili' lza'li' tuli' yetuli'.

³⁵ Chqui' huadxí'i lza'li' tuli' yetuli', láquibe'i yúgu'të bunách da'li' neda'.

Rnë' Jesús gnë' Pedro cutu nunbë'ë Lë'

³⁶ Ni'r gnabné' Jesús Simón Pedro, rnë':

—Xan, ¿gazxcz tsiju'?

Bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Ga na' tsija' neda', cutu gac sálenu' neda' na'a, san huadzéy guidu' ga tsija' neda'.

³⁷ Pedro rë' Lë':

—Xan, ¿bizx quië cutu gac sálenu' Li' na'a? Chzoa' udöda' yöl-la' na'bán quia', gatia' le nadxi'ida' Li'.

³⁸ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—¿Naru' udödu' yöl-la' na'bán quiu' le nadxi'inu' neda'? Le nactë rëpa' li', tsonn lzu tá'bagu'u, gnau' cutu núnbë'u neda' zi'al ca cödxba' zxi'n druz.

14

Naquë' Jesús nöz tséjlenru' gdxinru' ga zoë' Dios Xuz

¹ Rnë' Jesús:

—Cutu gchixi icj lãdxi'dau'li'. Gul-tsejlë' Dios, len gul-tsejlë' ca' neda'.

² Lu yu'u lidxë' Xuza' latj zian nacua'. La'naru' cu nac cni, neda' chgudxcza' lbi'ili'. Tsija' na'a, tsajpá'a queëli' latj ga tsajsoali'.

³ Chqui' huayija' len tsajpá'a queëli' latj ga tsajsoali', huöda' leyúbl, uchë'a lbi'ili' latj quia', quië ga na' tsajsóa' neda', ni' tsajsoali' ca' lbi'ili'.

⁴ Nözcizli' ga ni' tsija', len núnbë'li' ca' nöz.

⁵ Tomás rë' Lë':

—Xan, cutu nözitu' gazx na' tsiju'. ¿Nacxcz gac gúnbë'tu' nöz?

⁶ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Neda' naccza' nöz, len naca' ca' le nac gdutë li, len naca' ca' Nu nabánigac bunách. Ni'a quia' neda'z gac nu gdxin ga zoë' Dios Xuz.

⁷ La'naru' núnbë'li' neda', Xuza' ca' núnbë'li'-në'. Na'a, núnbë'li'-në' len chblë'ili'-në'.

⁸ Ni'r Felipe rë' Lë':

—Xan, buluí'i netu' Xuzu', ati' nactë queëtu'.

⁹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Felipe, xtsey chguc zóalena' lbi'ili'. ¿Naru' cu núnbë'tsu' neda'? Nu bönni' rlé'inë' neda', rlé'inë' ca' Xuza'. ¿Rnatsu': “Buluí'i netu' Xuzu'?”

¹⁰ ¿Naru' cu réjlë'u zóalencza'-në' Xuza', ati' Xuza' zóalenczë' neda'? Yugu' didza' ni ruí'lëna' lbi'ili', clëg racz quia' ru'a didza' ni, san Xuza' zóalenczë' neda', Lëczë' runë' dxin ni.

¹¹ Gul-tsejlë' neda', zóalencza'-në' Xuza', ati' Xuza' zóalenczë' neda'. Chqui' cugác gunli' cni, gul-tsejlë' neda' ni'a quegac dxin ni runa'.

¹² Le nactë rëpa' lbi'ili': Yugu' dxin ni runa' neda', lëzca' cni gunë' bönni' na' réjlë'ë neda', ati' le zxöntër ca' gunë' bönni' na' le huöja' ga zoë' Dios Xuz.

¹³ Yúgu'tè le gnabli' lahuè' Dios Xuz len ugunli' dxin la' neda', neda' guna' lè na' gnabli', quiè ulu'a lahui yòl-la' yení' zxon queè' Dios Xuz neda', Zxi'nè'.

¹⁴ Bítí'tèz bi gnabli' len ugunli' dxin la' neda', neda' guna' lei.

Gsölè'è Dios Bò' La'y Jesús, dusóalenè' bunách queè'

¹⁵ Rnè' ca' Jesús:

—Chqui' nadxi'ili' neda', gul-gún le rëpa' lbi'ili',

¹⁶ ati' neda' gáta'yua' lahuè' Dios Xuz, ati' Lè' gsölè'è queè'li' Nu yubl Nu gaclen lbi'ili', Nu hui' zxon lbi'ili', len sóalencz lbi'ili'. Nu ni nac Dios Bò' La'y, Nu rui' didza' gdu'tè li.

¹⁷ Cutu gac luzi' xbè' Lè' bunách yödzyly ni, le cutu gac la'lé'inè' Lè' len cutu gac lumbè'è Lè', san zóalenczè' lbi'ili', ati' soè' lu icj ládxi'dau'li'.

¹⁸ Cutu uca'na' lbi'ili' ca yugu' bi'i uzëbdau'. Huöda' dusóalena' lbi'ili'.

¹⁹ Yetú chí'idau'z cutur la'le'i neda' bunách yödzyly ni, san lbi'ili' ulé'ili' neda'. Le zoacza' nabana' neda', lbi'ili' ca', tsaz soali' gbanli'.

²⁰ Dza ni'r cati' dusóalenè' lbi'ili' Dios Bò' La'y na', gnöziczli' zóalencza'-nè' Xuza' Dios, ati' lbi'ili' zóaleni' neda', ati' neda' ca' zóalencza' lbi'ili'.

²¹ Nu bönni' rzi' lu nè'è xtidza'a len runè' ca rna, nac bè' nadxi'inè' neda' bönni' na'. Xuza' Dios gdx'i'inè' bönni' na' nadxi'inè' neda', ati' neda' gdx'i'ida'-nè' bönni' na' len ulu' lahua' lahuè'.

²² Judas rë' lè', san clëg Judas Iscariote, rnè':

—Xan, z'nacxcz gac ulu' lau' lautu' netu', len cutu ulu' lau' laugac bunách yödzyly'

²³ Bubi'è didza' Jesús, rë' lè':

—Gunè' ca rna xtidza'a bönni' nadxi'inè' neda', ati' Xuza' Dios gdx'i'inè' bönni' na', ati' guidtu' dusóalentu'-nè' bönni' na' lu icj ládxi'dau'huè'.

²⁴ Cutu runè' ca rna xtidza'a bönni' cunadxi'inè' neda'. Didza' na' byönili' bè'a neda', clëgz quia' na', san nac queè' Dios Xuz nasölè'è neda'.

²⁵ 'Rëpca' lbi'ili' yugu' lè ni tsal ni zóalena' lbi'ili',

²⁶ san gáclenè' lbi'ili' len hui' zxonè' lbi'ili' Dios Bò' La'y, Nu na' gsölè'è queè'li' Xuza' Dios le ugunli' dxin la' neda'. Usëdnè' lbi'ili' yúgu'tè, len usé'è ládxi'li' ca nac yúgu'tè didza' na' chgudxa' lbi'ili'.

²⁷ 'Ruca'na' queè'li' le cuequi dxi ládxi'li'. Runna' queè'li' le rø' dxi ladx'i' quia'. Le rø' dxi ladx'i' na' runna' queè'li' cutu nac ca le tunn queè'li' bunách yödzyly ni. Cutu gchixi icj ládxi'dau'li', len cutu gadxi gdzöbili'.

²⁸ Chbyönili' ca na' chgudxa' lbi'ili': Huöja', ati' huöda' dusóalena' lbi'ili'. La'naru' nadxi'ili' neda', udz'ijili' cati' ni' gudxa' lbi'ili' huöja' ga zoè' Dios Xuz, le náctèrè' blau Dios ca neda'.

²⁹ Na'a, chgudxa' lbi'ili' zi'al ca zi'a gac, quiè cati' gac cni, tséjlè'li' neda'.

³⁰⁻³¹ 'Cutur güi'lena' lbi'ili' didza' zian, le za' tu' xöhui', nu rna be'i bunách yödzyly ni. Zal-la' cutu bi dè lu nè'i bi gun quia' neda', cni ral-la' gac quiè láquibe'i bunách yödzyly ni nadxi'ida'-nè' Dios Xuz, len runa' ca na' chgudxè' neda' guna'. Gul-tsás, uza'ru' ni.

15

Ca nac qui lba uva len xzuza' nè'i lba na'

¹ Lëzca' cni gudxè' lequè' Jesús:

—Naca' neda' ca tu lba uva le nac gdu, ati' Xuza' naquè' ca bönni' guz gu'n run chi'è lba na'.

² Ugüé' yúgu'tè xzuza' nè'i lba na' naca' neda', le cutu bi ta'bía, ati' uchi'è yúgu'tè xzuza' nè'i na' ta'bía, quiè la'bía yelati'.

³ Lbi'ili' chnacli' dxi'a ni'a qui didza' na' chgudxa' lbi'ili'.

⁴ Gul-da'tecz neda', ca na' neda' dá'tecza' ca' lbi'ili'. Ca nac qui xzuza' nè'i lba na', cutu gac bi cuia racz qui, chqui' cuda'tecz lba na', lëzca' cni nac queè'li', cutu bi gac gunli' chqui' cutu tá'teczli' neda'.

⁵ 'Naca' neda' ca lba na', ati' lbi'ili' nacli' ca xzuza' nè'i. Nu bönni' dá'teczè' neda', ca na' neda' dá'tecza' lè', bönni' ni naquè' ca xzuza' nè'i lba na' rbia szxöni, le chqui' nulá'aleni' neda', cutu bi gac gunli'.

⁶ Nu bönni' cu dá'teczè' neda', gac queè' ca rac quegac xzuza' nè'i lba na' cunacgac dxi'a, ta'ru'nè' xzuza' nè'i na' ati' la'bídx. Cati' chnabídxgac xzuza' nè'i na', lutubè' leygac len la'gu'è leygac lu guí', ati' tséguigac.

⁷ Chqui' tá'teczli' neda', len gunli' ca rna xtidza'a, huac gnabli' bi guè'nili', ati' neda' guna' lè na' gnabli'.

⁸ Gunli' ba la'n Xuza' Dios cati' gunli' xchinè', gac'li' ca xzuza' nè'i lba na' ta'bía, len cni gac bè' nacli' gdu bönni' ta'dé'è neda'.

⁹ Ca na' nadxi'inè' neda' Dios Xuz, lèzca' cni nadxi'ida' lbi'ili'. Gul-guntecz ca ral-la' gunè' bõnni' nadxi'ida'-nè'.

¹⁰ Chqui' gunli' ca rëpa' lbi'ili', gunli' ca ral-la' gunè' bõnni' nadxi'ida'-nè', ca na' neda' ca' runa' ca chgudxè' neda' Xuza' Dios guna', len rüntecza' le rdzag ladxè'è Dios nadxi'inè' neda'.

¹¹ Yugu' didza' ni rëpa' lbi'ili' quiè udzjilenli' tsaxxõn neda' len gac gdu ca na' udzjili'.

¹² Lè ni nac le rëpa' lbi'ili' gunli'. “Gul-dxi'i lza'li' tuli' yetuli', ca na' neda' ca' nadxi'ida' lbi'ili'.”

¹³ Cutu gac gdxir'nè' lzè'è bõnni' ca nu udõd yõl-la' na'bán qui, gatiè' bõnni' na' quiè gáclenè' yugu' bõchi' lzè'è le nadxi'inè' lequè'.

¹⁴ Lbi'ili' nacli' bõchi' lza'a chqui' gunli' ca na' chgudxa' lbi'ili' gunli'.

¹⁵ Cutur gnia' queèli' nacli' huen dxin quia', le cutu nõznè' bõnni' huen dxin nac gunè' xanè'. Neda' chgnia' queèli' nacli' bõchi' lza'a, le chbena' ga nõzili' yúgu'tè le chgudxè' neda' Xuza' guna'.

¹⁶ Clèg lbi'ili' grõli' neda', san neda' grõcza' lbi'ili', len buzóa' lbi'ili' quiè tseajli' bi tsjenli', ca na' tun zxuza' nè'i lba na' ta'bia szxõni, ati' uga'ntecz lè na' gunli'. Cni gac, gunnè' queèli' Xuza' Dios yúgu'tè le gnabli' lahuè' len ugunli' dxin la' neda'.

¹⁷ Lè ni nac le rëpa' lbi'ili' gunli': “Gul-dxi'i lza'li' tuli' yetuli'.”

Tu'zóa tsla'l Jesús len nup da'gac Lè' bunách yõdzlyú

¹⁸ Gnè' ca' Jesús:

—Chqui' tu'zóa lbi'ili' tsla'l bunách yõdzlyú ni, nõzili' chguluzóè' neda' tsla'l zi'al ca tu'zóè' lbi'ili' tsla'l na'a.

¹⁹ La'naru' nacli' tuz len bunách yõdzlyú ni, huala'dxi'i lbi'ili' bunách yõdzlyú ni ca na' ta'dxi'i lza'gac, san tu'zóa lbi'ili' tsla'l bunách yõdzlyú ni le cunacli' tuz len leygac, le grõcza' lbi'ili' neda', len bubija' lbi'ili' ladj bunách yõdzlyú ni.

²⁰ Gul-tsajnéy didza' na' chgudxa' lbi'ili', gnia': “Cutu nác'terè' blau bõnni' huen dxin ca xanè'.” Chqui' gulabía lãdxi'gac neda' bunách, la'bia lãdxi'gac ca' lbi'ili'. Chqui' nacua' nup tun ca rna xtídza'a, lun ca' ca rna xtídza'li' lbi'ili'.

²¹ Yúgu'tè lè ni lun queèli' bunách le da'li' neda', le cutu núnbè'gac Dios Xuz nasölè'è neda'.

²² La'naru' cu bida', len la'naru' cu bé'lena' lequè' didza', cutu la'baguè'è dul-la', san na'a le bida' ni, cutu bi zoa bi la'nè' qui dul-la' nabága'què' le ubj lequè' dxi'a.

²³ Nu bõnni' ruzóè' neda' tsla'l, ruzóè' ca' tsla'l Xuza' Dios.

²⁴ La'naru' cu bena' yugu' yõl-la' huac ga nacué, yugu' le nutu nu ben ca glac, cutu la'baguè'è dul-la'. Na'a, gulalè'inè' yugu' lè na' bena', ati' tu'zóè' neda' tsla'l len tu'zóè' ca' tsla'l Xuza'.

²⁵ Cni rac, quiè utság ca rna xtídzè'è Dios, le nazí' lu na'què', rna: “Tu'zóè' neda' tsla'l len cutu zoa bízx queè'.”

²⁶ “Cati' gdxiné' ni Dios Bõ' La'y, Nu rui' didza' gdu'tè li, len Nu gaclen lbi'ili' len hui' zxõn lbi'ili', Nu na' gsõla'a queèli' uláz queè' Dios Xuz, Nu ni gun lna' lau quia' neda'.

²⁷ Lbi'ili' ca' gunli' lna' lau quia', le zóalenczli' neda' tsaxxõn dza ni'tè.

16

¹ Yugu' didza' ni chgudxa' lbi'ili', cui gac chop lãdxi'li.

² Tsaz lubijè' lbi'ili' ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bõnni' judío, ati' gdxin dza cati' nu bõnni' gdõddè' lbi'ili' gáquinè' dxin queè' Dios runè'.

³ Cni lunè', le cunúnbè'què' Dios Xuz, len le cunúnbè'què' neda'.

⁴ Rëpa' lbi'ili' yugu' didza' ni, quiè cati' gdxin dza na', tsajneyli' didza' ni chgudxcza' lbi'ili'.

Le gunè' Dios Bõ' La'y

Gnè' ca' Jesús:

—Yugu' didza' ni cutu gudxa' lbi'ili' dza ni'tè, le ni' zóalencza' lbi'ili'.

⁵ Na'a huõja', tsajsóalena'-nè' Dios Xuz, nasölè'è neda', ati' cutu gnábili' neda' nituli' lbi'ili', cugnali': “¿Gazx tsiju'?”

⁶ Na'a, le rëpa' lbi'ili' yugu' didza' ni, rsèbi lãdxi'li.

⁷ Neda' rëpa' lbi'ili' le nac gdu'tè li. Dxi'ar gac queèli' huõja', le chqui' cuhuõja', cutu dusóalènè' lbi'ili' Dios Bõ' La'y, Nu na' gaclen lbi'ili' len hui' zxõn lbi'ili', san chqui' huõja', gsõla'a-nè', dusóalènè' lbi'ili'.

⁸ Cati' guidè' Lè', gunè' ga láquibe'i bunách yõdzlyú ni nabága'gac dul-la', len cutu núnbè'gac le nac tsahui', ati' gchuguè' quequè' Dios.

⁹ Nabága'què' dul-la' le cuta'yejlè'è neda'.

¹⁰ Cutu núnbè'què' le nac tsahui' le ludõddè' neda', huõja' ga zoè' Dios Xuz, Nu nac tsahui', ati' cutur la'lé'inè' neda'.

- ¹¹ Chguguë' quequë' Dios le chbchuguë' qui tu' xöhui' nu rna be'i bunách yödzyú ni.
¹² Yela'gac zian didza' rë'nda' güi'lena' lbi'ili', san cutu gac tséjni'li' na'a.
¹³ Cati' guidë' Dios Bö' La'y, Nu rui' didza' gdutë li, Lë' usëdnë' lbi'ili' yúgu'të le nac gdutë li na', le cutu gu'ë didza' racz queë', san gu'ë yúgu'të didza' na' yönnë' ru'ë Xuza', len gunë' ga gnözili' yúgu'të le ral-la' gac.
¹⁴ Lë' gunë' neda' ba la'n, le si'ë le naqui quia', len gunë' ga gnözili' lei.
¹⁵ Yúgu'të le naqui queë' Dios Xuz naqui quia'. Qui lë ni na' gnia' si'ë le naqui quia', len gunë' ga gnözili' lei.

Yöl-la' rsëbi ladxì' huöac yöl-la' rudziji

- ¹⁶ Gnë' ca' Jesús:
 —Yetú chi'idau'z len cutur glé'ili' neda', ati' yetú chi'idau'z ca' ulé'ili' neda', le huöja' ga zoë' Dios Xuz.
¹⁷ Ni'r të lza'quë' tuë' yetüë' bönni' usëd queë', ta'në':
 —¿Bizxa rna didza' ni rë' rë'u? Rnë': “Yetú chi'idau'z, len cutur glé'ili' neda', ati' yetú chi'idau'z ca' ulé'ili' neda', len nac le huöja' ga zoë' Dios Xuz.”
¹⁸ Ni'r gulanë':

- ¿Bizxa caz rë'ni gna didza' ni, gnë': “Yetú chi'idau'z”? Cutu réjni'tu' didza' ni ru'ë.
¹⁹ Ráquibe'inë' Jesús të'nnë' la'nabnë' Lë', ati' rë' lequë':
 —¿Naru' rnabitsa lza'li' ca nac qui didza' na' bë'a, gnia': Yetú chi'idau'z, len cutur glé'ili' neda', ati' yetú chi'idau'z ca' ulé'ili' neda'?
²⁰ Le nactë rëpa' lbi'ili': Cödxli' len gsëbi ládxi'li', san bunách yödzyú ni ludziji cati' ludöddë' neda'. Ni'r zal-la' gsëbi ládxi'li', huöac yöl-la' rudziji yöl-la' rsëbi ladxì' queëli' cati' ulé'ili' neda'.

²¹ Tu ngul cati' chzoa soabi' bi'idau' queënu, rzaca' rguì'nu, le chbdxin dza queënu, san cati' choabi' tubi' bi'i bönni'dau' queënu, cutur rajneyu lë na' butsagnu, le rudzjinu le chguljbi' tubi' bi'i bönni'dau' yödzyú ni.

²² Lëzca' cni rac queëli', rsëbi ládxi'li' na'a, san huöda' duyúa' lbi'ili', ati' ni'r udziji ládxi'li', ati' cutu sáqui'në' bönni' ugüë' yöl-la' rudziji queëli' na'.

²³ 'Dza ni'r cutu bi gnábili' neda'. Le nactë rëpa' lbi'ili': Yúgu'të le gnabli' lahuë' Dios Xuz, len ugunli' dxin la' neda', Lë' gunnë' queëli'.

²⁴ Ga rdxintë na'a dza cutu rugunli' dxin la' neda' cati' bi rnábili'-në' Dios Xuz. Gul-náb cni, ati' gdél-li'li' lë na' gnabli', quië gac gdu yöl-la' rudziji queëli'.

Ruxicjë' Jesucristo lu le rac yödzyú ni

- ²⁵ Gnë' ca' Jesús:
 —Yugu' lë na' chbë'lena' lbi'ili' didza' bena' lsaqui'. Huadxín dza cati' cutur güi'lena' lbi'ili' didza' le runa' lsaqui', san yalj lulu güi'lena' lbi'ili' didza' ca nac queë' Dios Xuz.
²⁶⁻²⁷ Dza na' gnabli' lahuë' Dios len ugunli' dxin la' neda', ati' rëpa' lbi'ili', cutu gun bayúdx gáta'yua' lahuë' Dios Xuz uláz queëli', le nadxi'inë' lbi'ili' Lëczë' Dios Xuz. Nadxi'inë' lbi'ili' le nadxi'ili' neda' len réjlë'li' bruja' ga zoë' Dios.

²⁸ Bruja' ga zoë' Dios Xuz, len bdxina' yödzyú ni. Yetú ca', uca'na' yödzyú ni, ati' huöja' ga zoë' Dios Xuz.

- ²⁹ Ni'r glë' Lë' bönni' usëd queë', ta'në':
 —Na'a ru'u didza' yalj lulu, len cutur runu' lsaqui'.
³⁰ Na'a ráquibe'itu' nözcznu' Li' yúgu'të len cutu run bayúdx nu bi gnabi yudxi Li', le rguixjoi'nu' netu' le zi'a gnabtu'. Qui lë ni na' réjlë'tu' bruja' ga zoë' Dios.

- ³¹ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lequë':
 —¿Naru' réjlë'tsali' neda' na'a?
³² Gul-yú, huadxín dza, len chrdxin dza na', cati' gáslasli' qui queëli', uca'nli' neda' tuza', san cutu soa' tuza', le zóalenczë' neda' Dios Xuz.

³³ Yugu' didza' ni chgudxa' lbi'ili' quië cuequi dxi ládxi'li', le nacli' quia' neda'. Yödzyú ni gac queëli' le usaca' zi' lbi'ili', san gul-típ ládxi'li'. Neda' chbuxicja' lu le rac yödzyú ni.

17

Jesús rnabnë' Dios gáclenë' nup da'gac Lë'

- ¹ Budx bë'ë yugu' didza' ni Jesús, bchis lahuë', ruyüé' yehua' yubál, rnë':
 —Dios Xuz, chbdxin dza. Ben ga gla' lahui yöl-la' yení' quia' neda', Zxi'nu', quië gac guna' ga gla' lahui yöl-la' yení' quiu' Li'.
² Ben cni le chnudödu' lu na'a yöl-la' uná bë' gna bé'ida' yúgu'të bunách, len gu'a yöl-la' na'bán gdu quegac yúgu'të nup na' chbennu' quia'.
³ Lë ni nac yöl-la' na'bán gdu na', le núnbë'quë' Li', nacu' la'z dui Dios gdu, len le núnbë'quë' ca' neda', Jesucristo, ati' Li' nasölu'u neda'.

4 'Neda' chbena' ga nalá' lahui yöl-la' yení' quiu' yödzyú ni, len chbudx bena' dxin na' budödu' lu na'a.

5 Na'a, Xuz, ben ga gla' lahui yöl-la' yení' napa' tsaxxön len Li', gac quia' yöl-la' yení' na' gata' quia' tsaxxön len Li' dza ni'tè' zì'a gata' yödzyú.

6 'Chbulu'a lahui le nacu' Li' laquë' bönni' ni bennu' quia', nup na' bubiju' ladj bunách yödzyú. Gláquinë' quiu' bönni' ni, ati' bénggacu'-në' quia', ati' tunë' ca rna xtidzu'u.

7 Na'a nözcnë' lu na'u Li' za'c yúgu'tè' lë na' bennu' quia',

8 le chbudöda' lu na'quë' didza' na' budödu' Li' lu na'a neda', ati' lequë' nazí' lu na'quë' lei, len táquibe'inë' brujá' ga zu' Li', len ta'yejlë'è' Li' nasölu'u neda'.

9 'Neda' ráta'yua' Lau' gáclenu' lequë'. Ráta'yua' Lau', clëg gáclenu' yúgu'tè' bunách yödzyú, san gáclengacu'-në' bönni' ni chbénggacu'-në' quia', le náquicnë' quiu'.

10 Yúgu'tè' nup náquigac quia' náquigac ca' quiu', ati' nup na' náquigac quiu' náquigac ca' quia', ati' ca nacgac nup na' rulu' lahui yöl-la' yení' quia'.

11 'Na'a, cutur uga'na' yödzyú ni, san luga'në' yödzyú yugu' bönni' ni, ati' neda' dusóalena' Li'. Xuz La'y, len yöl-la' huac quiu' ben chí'i nup ni chbennu' quia', quië lacquë' tuz, ca na' nacru' tuz rë'u.

12 Cati' ni' gzóalena' lequë' yödzyú ni, ben chí'igaca'-në', buguna' dxin yöl-la' huac na' bennu' quia'. Nup na' bennu' quia', ben chí'igaca'-në', ati' nitüë' cutu bunitia'-në', san tuzë' bönni' na' naquë' ca xzi'n tu' xöhui', len ral-la' nitüë' tsaz, quië utság le nayúj lu guich la'y.

13 'Na'a dusóalena' Li', san tsal ni zoa' yödzyú ni, ru'a yugu' didza' ni quië gac gdu quequë' yöl-la' rudziji ca na' rac quia' neda' yöl-la' rudziji.

14 Neda' chbudöda' lu na'quë' xtidzu'u, ati' tu'zóa lequë' tsal' bunách yödzyú ni le cunacquë' tuz len leygac, ca na' nac quia' neda', cutu naca' tuz len bunách yödzyú ni.

15 Ráta'yua' Lau', clëg cuacu'-në' yödzyú ni, san gun chí'igacu'-në', cui la'dzunë' lu na' tu' xöhui'.

16 Cutu nacquë' tuz len bunách yödzyú ni ca na' nac quia' neda', cutu naca' tuz len bunách yödzyú.

17 Bubíj quizi quiu' lequë', ugunu' dxin le nac gdu'tè' li. Le nac gdu'tè' li na' nac xtidzu'u.

18 Ca na' benu' Li', bsölu'u neda' ladj bunách yödzyú ni, lëzca' cni runa' neda', rsöla'gaca'-në' ladj bunách yödzyú.

19 Le nadxi'igacda'-në' rudöd cuina' quiu', quië lurujë' ca' lequë' quizi quiu' le nazí' lu na'quë' le nac gdu'tè' li.

20 'Ráta'yua' Lau', clëg quégaczë' bönni' ni, san lëzca' quequë' bönni' ni' la'yejlë'è' neda' ni'a qui didza' lu'ë bönni' ni.

21 Ráta'yua' Lau' gunu' ga lacquë' tuz yúgu'tè', len lacquë' ca' tuz len rë'u, ca na' nacu' Li', Xuza', nacu' tuz len neda', ati' neda' ca', naca' tuz len Li'. Cni ral-la' lacquë' quië la'yejlë' yezica' bunách yödzyú ni, bsöla'czu' neda' Li'.

22 Yöl-la' yení' na' bennu' quia', neda' bë'a ca' quequë', quië lacquë' tuz, ca na' nacru' tuz rë'u.

23 Li' nacu' tuz len neda', ati' neda' gaca' tuz len lequë', quië gac gdu ca nacquë' tuz, len cni láquibe'i yezica' bunách yödzyú ni, bsöla'czu' neda' Li', ati' nadxi'igacdu'-në' ca na' nadxi'inu' neda'.

24 'Xúza'dau', rë'nda' la'cuá'lenë' neda' ga na' tsajsóa' bönni' ni bénggacu'-në' quia', quië la'lë'inë' yöl-la' yení' na' bennu' quia' le nadxi'inu' neda' dza ni'tè', cati' zì'a gunu' yödzyú.

25 Xuza' tsahui', cutu núnbë'gac Li' bunách yödzyú ni, san neda' núnbë'cza' Li', ati' yugu' bönni' ni chnözcnë' bsöla'czu' neda' Li'.

26 Bena' ga nözcnë' le nacu' Li', len gunra' ca' ga la'nöznë' lë ni quië ca na' nadxi'inu' Li' neda', lëzca' cni la'dxi'i lza'quë', ati' gaccza' ca' tuz len lequë'.

18

Ta'zönë' Jesús

1 Cati' budx bë'ë yugu' didza' ni Jesús, brujë' ni' ati' zéajlenë' yugu' bönni' usëd queë'. Gdödë' yetslá'a yegu Cedrón len bdxinë' ga ni' dë tu la' yël, ati' latj ni gyázlenë' yugu' bönni' usëd queë'.

2 Lëzca' Judas, bönni' na' udödë' Jesús, nunbë'è' la' yël na', le butubë' ni' Jesús zian lzu yugu' bönni' usëd queë'.

3 Ni'r bchë'è' Judas tu cö' bönni' rjaquë' gdil-l len yugu' bönni' ni'a na'quë' bxuz uná bë' len ni'a na'quë' bönni' gdau' fariseo, ati' yjaquë' ga ni' zoë' Jesús, nua'quë' yugu' gui' yör, len yugu' le ta'neynë'.

4 Ni'r, le nözcnë' Jesús yúgu'tè' le ral-la' gac queë', brujë' ga ni' zoë' len rë' lequë':

—¿Nuzza rguiljli'?

⁵ Gulubi'ë didza', të' Lë':

—Jesús, bönni' Nazaret, rguiljtu'-në'.

Jesús rë' lequë':

—Néda'cza'.

Zóalenë' ca' lequë' Judas, bönni' na' rudödë' Jesús lu na'quë'.

⁶ Cati' Jesús gudxë' lequë': "Néda'cza'", ni'r gulubiguë'ë guzcudzu'l len guladzö'ë Iyu.

⁷ Jesús gnabnë' lequë' leyúbl, rnë':

—¿Nuzxa rguiljli'?

Të' Lë':

—Jesús, bönni' Nazaret, rguiljtu'-në'.

⁸ Ni'r bubi'ë didza' Jesús, rnë':

—Chgudxa' lbi'ili', néda'cza'. Chqui' rguiljli' neda', gul-güi'-quë' latj tshuöjquë' bönni' ni.

⁹ Cni gnë' Jesús quië butság didza' na' bë'ë, gnë': "Nup ni bennu' quia', nitüë' cutu bunitia'-në'."

¹⁰ Ni'r, le nu'ë guia tuchi' Simón Pedro, gleycjë' lei, len bentë' huë' Malco, huen dxin queë' bxuz blau, bchuguë' guid naguë' yubél bönni' na'.

¹¹ Ni'r Jesús rë' Pedro na':

—Bugú'u lidx, guia tuchi' quiu'. ¿Naru' cu ral-la' saca' qui'a lë na' chnunë' quia' Xuza'?

Rdxinë' Jesús lahuë' bxuz blau

¹² Gulazönë' Jesús len glúguë'ë Lë' bönni' na' rjaquë' gdil-l len bönni' na' nacu'ë lu në'ë, lenca' yugu' bönni' ni'a na'quë' bönni' judío uná bë'.

¹³ Ni'r gulachë'ë Lë' zi'al lahuë' Anás, le naquë' xtau' zxi'në' Caifás, bönni' naquë' bxuz blau iz na'.

¹⁴ Naquë' Caifás bönni' na' buzéjni'në' yugu' bönni' judío uná bë', bului'inë' lequë' dxi'ar gac gatië' tuzë' bönni' len clëg nit gdutë yödz quequë'.

Rnë' Pedro: "Cutu núnbë'a-në' Jesús"

¹⁵ Yjaquë' cúdzulë' Jesús Simón Pedro len yetüë' bönni' uséd queë' Jesús, zajnaquë' Lë'. Bönni' uséd ni gyázlenë' Jesús lö'a qui lidx bxuz blau, le nunbë'ë lë' bxuz blau na'.

¹⁶ Buga'në' Pedro ni'l ga nu ryaz lö'a na'. Qui lë ni na' burujë' bönni' uséd na' nunbë'ë lë' bxuz blau, ati' bë'lenë'-nu didza' ngul na' run chi'inu ga nu ryaz lö'a na', len benë' ga gyazië' Pedro lö'a.

¹⁷ Ni'r rënu Pedro ngul na' run chi'inu ga nu ryaz lö'a, rnanu:

—¿Naru' cu da'u ca' li' bönni' ni'?

Bubi'ë didza' Pedro, rnë':

—Clëg neda'.

¹⁸ Le run ziaq, nabéquiquë' gui' yugu' bönni' huen dxin len yugu' bönni' ni'a na'gac bunách gdau', ati' zuicnë' ra' gui' na', tu'tsë'i cuinquë'. Lëzca' zuflenë' lequë' Pedro, rutsë'i cuinë'.

Bxuz blau rnabi yudxnë' Jesús

¹⁹ Ni'r gnabi yudxnë' Jesús bxuz blau quië gnöznë' nupx da'gac Lë' len nacx nac le rusëdnë' bunách Jesús.

²⁰ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Yalj lulu bë'lëna' yúgu'të bunách didza'. Busédtecza' lequë' gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'tsëdë' queë' Dios lenca' nchil gdau', ga ni' tu'dubë' yúgu'të bönni' judío, len cutu bi didza' bë'a bagachi'z.

²¹ ¿Bizx quië rnabi yudxnu' neda'? Gnabi yudxi nup ni' gulayöni didza' bë'lëna' lequë'. Byutsca', nözcnë' didza' na' bë'lëna' lequë' bönni' na'.

²² Cati' budx bë'ë didza' ni Jesús, gdapë'ë ru'ë Jesús bönni' ni'a na'gac bunách gdau' zoë' ni', rnë':

—¿Naru' cni rubi'tsu' didza' lahuë' bxuz blau?

²³ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Chqui' cugnía' dxi'a, gdixjö' bizxal didza' bë'a cunác dxi'a, len chqui' guc dxi'a didza' bë'a, ¿bizx quië' g'gdapu'u neda'?

²⁴ Ni'r bsölë'ë Jesús náguë'ë Anás na', ati' guluschinë' Lë' lahuë' Caifás, naquë' gdu bxuz blau.

Leyúbl rnë' Pedro: "Cutu núnbë'a-në' Jesús"

²⁵ Cati' ni' zuinë' Pedro ra' gui' rutsë'i cuinë', glë' lë' bönni' nacu'ë ni', ta'në':

—¿Naru' cu da'u ca' li' Jesús na'?

Gdá'baguë'ë Pedro, rnë':

—Clëg neda'.

²⁶ Zoë' ni' bönni' huen dxin queë' bxuz blau, naquë' di'a dza queë' bönni' na' Pedro bchuguë' guid naguë', ati' bönni' huen dxin na' rë' Pedro:

—¿Naru' cu blé'icзда' li' la' yël ni', dzagu'-në' Jesús?

²⁷ Leyúbl gdá'baguë'ë Pedro, ati' la' gródxhtëba' zxi'n druz.

Rdxinë' Jesús lahuë' Pilato

²⁸ Ni'r gulachë'ë Jesús, guluzë'ë lidxë' Caifás na', len guladxinë' yúlahui' queë' bönni' rna bë'ë, nazi' lei Pretorio. Chza' reni' dza na' ati' cutu gulayazië' yúlahui' na' bönni' judío, le táquinë' la'baguë'ë zxguia' chqui' la'yazië' ni', le gun ga cugác lahuë' xtsó' Lni Pascua, lni na' tu'spanë' ca benë' Dios, bubijë' bunách Israel luyú Egipto.

²⁹ Ni'r brujë' Pilato, bönni' rna bë'ë na', bdxinë' ga na' nacué, len rë' lequë':

—¿Bizxa ruquili'-në' bönni' ni'?

³⁰ Gulubi'ë didza', të' lë':

—La'naru' cu nu'ë dö' bönni' ni, cutu udödtu'-në' lau'.

³¹ Ni'r rë' lequë' Pilato, rnë':

—Lbi'iczli' gul-chë'ë, len gul-bequi xbey Lë' ca rna bë' zxba queëli'.

Të' lë' bönni' judío, ta'në':

—Cutu dë lu na'tu' nu gdöditu'.

³² Cni guc quië butság xtidzë'ë Jesús, le bë'ë nac ral-la' gatië'.

³³ Ni'r buazië' yúlahui' na' Pilato, ati' bulidzë' Jesús len rë' Lë':

—¿I nacu' Li' Bönni' Rna Bé'inë' Bönni' Judío?

³⁴ Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—¿I racz quiu' rnau' cni, o glë li' cni bunách ca nac quia'?

³⁵ Pilato rë' Lë':

—¿Naru' ráquitsanu' naca' judío? Guludödë' Li' lu na'a yugu' bönni' uládz quiu' len yugu' bxuz uná bë'. ¿Bizxa caz benu'?

³⁶ Ni'r bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Rna bë'a neda', san clëg ca ta'ná bë' bunách yödzyú ni. La'naru' rna bë'a ca ta'ná bë' bunách yödzyú, la'dil-lë' bönni' da'quë' neda', cui lu'ë latj nu udód neda' lu na'quë' bönni' judío. Ca rna bë'a neda' cutu nac ca ta'ná bë' bunách yödzyú ni.

³⁷ Ni'r Pilato rë' Lë':

—¿Nactusu' ca' bönni' rna bë'ë?

Bubi'ë didza' Jesús, rë' lë':

—Naca' ca na' rnau'. Qui lë ni na' bida' ga gulja' yödzyú ni, quië guna' lna' lau qui le nac gdutë li. Tu'zë naggac didza' ru'a yúgu'të nup ni tun le nac gdutë li.

³⁸ Pilato rë' Lë':

—¿Bizxa na' le nac gdutë li?

Ta'chuguë' queë' Jesús gatië'

Cati' budx gnë' cni Pilato, burujë' leyúbl ga na' nacué bönni' judío uná bë' na', len rë' lequë':

—Cutu bi dö' rudzöldä' nu'ë bönni' ni.

³⁹ Lbi'ili' dë tu le nalëbili' runli' cati' rac Lni Pascua ni, rnabli' lahua' usana'-në' queëli' tuë' bönni' nadzunë'. ¿I rë'nili' usana'-në' queëli' Bönni' Rna Bé'inë' Bönni' Judío?

⁴⁰ Ni'r glu'ë zidz didza' leyúbl yúgu'të', ta'në':

—Clëg bönni' ni, san Barrabás usanu'-në' queëtu'.

Barrabás na' naquë' gban.

19

¹ Ni'r bchë'ë Jesús Pilato, len benë' ga gulaguinë' Lë' bönni' rjaquë' gdil-l.

² Glunë' tu bregui' zxuza' në'i yötsi' bönni' rjaquë' gdil-l, ati' guludxíë' lei icjë' Jesús, len gulugacuë' Lë' tu lari' tunn xna ca nac le tacuë' bönni' ta'ná bë'ë.

³ Ni'r gulabiguë'ë lahuë' Jesús, len të' Lë':

—Bica' bau' Li', Bönni' Rna Bé'inë' Bunách Judío.

Ni'r gulagapë'ë lau ru'ë.

⁴ Ni'r burujë' leyúbl Pilato, len rë' yugu' bönni' judío uná bë', rnë':

—Gul-yú, ubija'-në' lauli' ni quië gnózi'li' nitú le nac dö' cutu rudzöldä' nu'ë bönni' ni.

⁵ Ni'r brujë' Jesús, dxia icjë' bregui' zxuza' në'i yötsi' na' len nacué' lari' tunn xna na'. Pilato rë' lequë':

—Ni zoë' bönni' ni.

⁶ Cati' gulalé'inë' Jesús yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' ni'a na'quë', zidz glu'ë didza', ta'në':

—Bdë'ë lë'i yag cruz. Bdë'ë lë'i yag cruz.

Pilato rē' lequē':

—Lbi'iczi' gul-ch'ē'ē len gul-tsaid'ē'ē lē'i yag cruz. Neda' cutu bi dō' budzōlda' nu'ē bōnni' ni.

⁷ Ni'r bōnni' judío na' tē' lē':

—Dē queētu' tu zxba, len rna bē' zxba queētu' na' ral-la' gatiē' bōnni' ni le gnē' naquē' Zxi'nē' Dios.

⁸ Cati' byōnnē' didza' ni Pilato, gudxrnē'.

⁹ Leyúbi' buaziē' yúlahui' na', len rē' Jesús:

—¿Gaxztē bōnni' Li'?

Cutu bi didza' bubi'ē Jesús.

¹⁰ Ni'r Pilato rē' Lē':

—¿Naru' cu ubi'itsu' didza', quíxjöi'nu' neda'? ¿Naru' cu nōznu' dē lu na'a udá'a Li' lē'i yag cruz, len dē lu na'a usana' Li'?

¹¹ Bubi'ē didza' Jesús, rē' lē':

—Cutu bi dē lu na'u gunu' quia' la'naru' cu nudōdē' lu na'u yōl-la' uná bē' na' Dios. Qui lē ni na', bōnni' na' budōdē' neda' lu na'u nabága'rē' zxguia' ca li'.

¹² La' ni'z rzu rbō'ē Pilato usanē' Jesús, san glu'ē zidzj didza' bōnni' judío uná bē', ta'nē':

—Chqui' usanu'-nē' bōnni' ni, cutu rdzagu'-nē' dxi'a César, bōnni' rna bé'inē' gdu'tē yōdzyú. Nu bōnni' run cuinē' bōnni' rna bē'ē, rdá'baguē'ē César na'.

¹³ Cati' byōnnē' didza' ni Pilato, gna bé'inē' nup tsajxi'gac Jesús, ati' grō'ē xlatjē' ga rbequi xbeynē', latj na' nazi' lei Lō'a Ga Zxoagac Guiōj Blag, len ca nac didza' hebreo nazi' lei Gabata.

¹⁴ La' dza na'z nac dza zi'a gdxin Lni Pascua, len nac gdu huagbídz. Ni'r gudxē' yugu' bōnni' judío uná bē' na' Pilato, rnē':

—Ni zoē' bōnni' rna bé'inē' lbi'ili'.

¹⁵ Glu'ē zidzj didza', ta'nē':

—Bētiē', bētiē'. Bdē'ē lē'i yag cruz.

Pilato rē' lequē':

—¿Rnábitali' neda' udá'a-nē' lē'i yag cruz bōnni' rna bé'inē' lbi'ili'?

Gulubi'ē didza' bxuz uná bē', ta'nē':

—Nutur nu zoa rna be'i netu'. Tuzē' César rna bé'inē' netu'.

¹⁶ Qui lē ni na' budōdē' Jesús lu na'quē' Pilato, quiē tsajda'quē' Lē' lē'i yag cruz. Ni'r gulaguel-lē'ē Jesús, len gulach'ē'ē Lē' ni'l.

Tu'dē'ē Jesús lē'i yag cruz

¹⁷ Brujē' ni' Jesús, nu'ē yag cruz queē', zijē' latj nazí' lei Latj Qui Bōga' Icju', len ca nac didza' hebreo nazí' lei Gólgota.

¹⁸ Ni' guludē'ē Jesús lē'i yag cruz, ati' guludá'lenē' Lē' tsaxxōn lē'igac yag cruz yechopē' bōnni'. Tsla'a hueaj ta'dē'ē, ati' Jesús dē'ē gatsj lahui'l chopē' bōnni' na'.

¹⁹ Bsölē'ē Pilato bōnni' buzujē' lu guich tu didza' le buzōē' lē'i yag cruz icjlē' Jesús, le rna cni: "Jesús, Bōnni' Nazaret, Bōnni' Rna Bé'inē' Bōnni' Judío."

²⁰ Gululabē' didza' ni zian bōnni' judío, le zoa gal-la'z ra' yōdz ga na' guludē'ē Jesús lē'i yag cruz, ati' didza' na' nuzujē' lu didza' hebreo, len lu didza' griego, len lu didza' latín.

²¹ Tē' Pilato bxuz uná bē' quequē' bōnni' judío, ta'nē':

—Cutu uzuju', Bōnni' Rna Bé'inē' Bōnni' Judío. Bzujcni: "Lē' gnē': Gna bé'ida' bōnni' judío."

²² Bubi'ē didza' Pilato, rē' lequē':

—Le chnuzuja', tsaz chnuzuja'.

²³ Cati' budx guludē'ē Jesús lē'i yag cruz bōnni' na' rjaquē' gdil-l, gulaguel-lē'ē lari' nacuē' Jesús. Gulabijē' tapl, tu cuia hueaj guta' qui queēquē'. Gulaguel-lē'ē ca' lari' gxoa yenē' Jesús, ati' lari' na' cutu nadá, san nadúb tuz ca nadúb.

²⁴ Ni'r bōnni' na' rjaquē' gdil-l glē lza'quē' tuē' yetúē', ta'nē':

—Cutu gchúguru' lei, san dxi'ar gac uyuru' le gac bē' quiē gnōziru' nuzxa gaqui qui.

Cni guc, butság ca nayúj lu guich la'y, rna:

Gulaguisiē' qui queēquē' lari' nacua',

Len qui lari' quia' guluyúē' le nac bē'.

Cni glunē' bōnni' na' rjaquē' gdil-l.

²⁵ Gulacua'nu gal-la' ga na' dē'ē Jesús lē'i yag cruz xnē'ē, len ngul zxilnu xnē'ē, len María, ngul queē' Cleofas, len María Magdalena.

²⁶ Cati' blé'inē'-nu xnē'ē Jesús, len blé'inē' ca' ni' bōnni' usēd queē' na' nadxi'inē', gudxē'-nu xnē'ē:

—Na'a, na' zoē' zxi'nu'.

²⁷ Ni'r gudxē' bōnni' usēd queē' na':

—Na' zoanu xna'u.

La' dza ni'z benè' ga yajsoanu lidxè' bõnni' uséd na'.

²⁸ Gdöd ni, le nõzcznè' Jesús yúgu'tè chböa budzág lahui, len quiè utság le nayúj lu guich la'y, gnè':

—Rbídxa' nis.

²⁹ Dè ni' tu zxiga' yudz nup zi. Ni'r bõnni' na' rjaquè' gdil-l gulugui'jè' nup zi na' tu le blul rzxup nis, ati' guluzdè' lei lahui gui, len guludè'è lei ru'è Jesús quiè xupè'.

³⁰ Budx gu'è Jesús nup zi na', gnè':

—Chnactè.

Ni'r buzõtj icjè'. Burujtè bö' nacczè', gutiè'.

Runè'è yag tuchi' cuit lè'è Jesús bõnni' rijè' gdil-l

³¹ Ni'r, le nac dza zi'a gdxin Lni Pascua na', len le cural-la' lugá'n nup natgac lé'igac yag cruz cati' nac dza la'y quequè', le nac tu dza la'y zxõtè, qui lè ni na' gláta'yuè' lahuè' Pilato bõnni' judío guiè' bõnni' rjaquè' gdil-l tsajtitsjqquè' zxgatsjqquè' bõnni' da'què' lé'igac yag cruz, len luzõtjè' lequè' lé'igac yag cruz na'.

³² Qui lè ni na' gulabiguè'è ni' bõnni' rjaquè' gdil-l, ati' gulaguitsjè' zxgatsjè' bõnni' zi'al, len lèzca' cni glunè' queè' yetuté' bõnni' na' dá'lenè' Jesús lè'i yag cruz.

³³ Cati' guladxinè' ga na' dé'è Jesús len gulalé'inè' chnatiè', cutu gulaguitsjè' zxgatsjè'.

³⁴ Ni'r bunè'è yag tuchi' cuit lè'è Jesús tuè' bõnni' na' rijè' gdil-l, ati' la' brujtè ròn len nis.

³⁵ Neda', Juan, blé'ida' lè ni, len runa' lna' lau qui, ati' le runa' lna' lau nac gdutè li. Nõzczda' ru'a didza' gdutè li, quiè tséjlè'li' ca' lbi'ili' ca nac queè' Jesús.

³⁶ Glac yugu' lè ni quiè butság le nayúj lu guich la'y, rna: "Cutu gatsj nitú dxit yu'è."

³⁷ Yetú le nayúj ca' lu guich rna cni: "Luyué' bõnni' na' gulunè'è lè'è yag tuchi'."

Tu'cachè'è Jesús

³⁸ Gdöd guc yúgu'tè lè ni, gyijè' José, bõnni' yöd Arimatea, len dè'è Jesús, san bagachi'z le rádxinè' yugu' bõnni' judío uná bè', ati' gnabè' lahuè' Pilato gu'è lè' latj u'è Jesús. Pilato bè'è lè' latj. Ni'r bdxinè' José ga na' dé'è Jesús lè'i yag cruz, ati' bu'è Lè'.

³⁹ Lèzca' bdxinè' ni' Nicodemo, bõnni' na' gyijè' zi'al yajyúè' Jesús chdzò'l, nu'è tu le nutsi'i nör sla' qui mirra, len tu le rla' zxi, nac ca tu gayuá' guia.

⁴⁰ Ni'r gulaguel-lè'è Jesús José len Nicodemo na', len guluchólinè' Lè' yugu' lári'dau' ati' gulagu'è lahuil lè na' nutsi'i nör sla' qui mirra len le rla' zxi, glunè' ca nalèbcnè' tunè' bõnni' judío cati' tu'cachè'è bõnni' nat.

⁴¹ Gal-la' ga na' guludè'è Jesús lè'i yag cruz dè tu la' yèl, ati' gatsj lahui'l la' yèl na' zoa tu yeru ba cub nadj lè'i gui'a guiöj, yeru ba na' nutu nu ta'gü'nè'.

⁴² Lu yeru ba na' gulagu'è Jesús le dè gal-la'z yeru ba na' len le nac dza tu'pè'è qui Lni Pascua bõnni' judío.

20

Rubanè' Jesús lu yöl-la' gut

¹ Cati' chnac zildau' dza domingo, ni' nac chul, gyeajnu María Magdalena ra' yeru ba na', ati' blé'inu chnadúa guiöj blag na' buséyj ga nu ryaz yeru ba na'.

² Ni'r jarélu'nu böajnu ga zoè' Simón Pedro, dzaguè' lè' yetuté' bõnni' uséd, bõnni' na' Jesús nadxi'inè' lè', ati' rènu lequè':

—Gulubijè' Xanru' yeru ba ni', len cutu nõzitu' gazx gulagu'è Lè'.

³ Ni'r gularujè' Pedro len yetuté' bõnni' uséd na', zjaquè' ra' yeru ba na'.

⁴ Tsaxxón ta'xítì'è gropè', san yetuté' bõnni' uséd na' jarélu're' gxítì'è ca Pedro, ati' zi'al lè' bdxinè' ra' yeru ba na'.

⁵ Byechuè' len buyúè' lu yeru ba na', len blé'inè' yugu' lári'dau' na' gularöli-nè' Jesús, nacua' ni', san cutu gyaziè' yeru ba na'.

⁶ Ni'r bdxinè' Simón Pedro cúdzu'lè' yetuté' bõnni' uséd na', ati' gyaziè' lè' yeru ba na', len blé'inè' lári'dau' na' nacua' ni'.

⁷ Lèzca' blé'inè' lári'dau' na' gulaxóè' icjè' Jesús, cutu dèlen yezica' lári'dau' na', san tsla'l nudúb quizi.

⁸ Ni'r gyaziè' ca' yetuté' bõnni' uséd na' bdxinè' zi'al ra' yeru ba na', len blé'inè' ca na' nac, ati' gyejlè'è didza' hè'è Jesús.

⁹ Cni guc, le cutu ta'yéjni'nidè' le nayúj lu guich la'y ca run bayúdx gac queè' Jesús, ubanè' lu yöl-la' gut.

¹⁰ Ni'r gropè' bõnni' uséd na' yhuöjqquè' lidxquè'.

Rulu' lahuè' Jesús launu María Magdalena

¹¹ Buga'nnu María ni'l ra' yeru ba na', rbödöxnu. Tsal ni' rbödöxnu, byéchu, buyunu lu yeru ba na'.

¹² Ni' blé'inu chopè' gbaz la'y queè' Dios, nácuquè' lari' chguich. Rö'què' ni', tuè' icjl ba na', len yetúè' xni'l ba na' ga ni' gulagu'è Jesús.

¹³ Tè' lènu gbaz la'y na', ta'nè':

—Nguldau', ¿bizx quiè rbödöxu'?

Rènu lequè':

—Le guluú'è Xana', len cutu nözda' gazx gulagu'è Lè'.

¹⁴ Cati' budx gnanu cni, bueycju len blé'inu-nè' Jesús, zoè' ni', san cutu ráquibe'inu Jesús na'.

¹⁵ Ni'r Jesús gudxè'-nu:

—Nguldau', ¿bizx quiè rbödöxu'? ¿Nuzxa ruguilju'?

Le ráquinu naquè' Lè' bönni' run chi'è la' yèl na', rènu Lè':

—Bönni', chqui' li' bu'u-nè', gdixjöi' neda' gazx glu'u-nè', ati' neda' u'a-nè'.

¹⁶ Ni'r Jesús gudxè'-nu:

—María.

Ni'r bueycju, len lu didza' hebreo rènu Lè':

—Raboni.

Didza' ni rna: “Bönni' Usèdi quia”.

¹⁷ Jesús rè'-nu:

—Cutu canu' neda', le cutu ruhuépida' ga zoè' Xuza'. Na'a, gyeaj ga nacu'è böchi' lza'a, ati' yjödöx-què': “Cni rnè' Jesús: Huèpa' ga zoè' Xuza', naquè' ca' Xuzli'. Naquè' Dios quia', len Dios queèli'.”

¹⁸ Ni' gyeajnu María Magdalena na', yajtixjöi'nu bönni' uséd queè' Jesús chblé'inu-nè' Xanru' len ca nac didza' na' gudxè'-nu.

Ruluí' lahuè' Jesús lauquè' bönni' uséd queè'

¹⁹ Cati' chgul la' dza na'z, le nac dza domingo, nudubquè' bönni' uséd queè' Jesús, ati' nayéyj yu'u ga na' nacu'è le tädxinè' yugu' bönni' judío uná bè'. Ni'r bului' lahuè' Jesús gatsj lahuí'l ga na' nacu'è, len rè' lequè':

—Gul-zóa dxi lädxi'li'.

²⁰ Cati' budx gudxè' lequè' didza' ni, bului'inè' lequè' nè'è len cuít lè'è. Ni'r tu'dzijnè' bönni' uséd na' le tu'lé'inè' Xanru'.

²¹ Ni'r rè' lequè' leyúbl Jesús, rnè':

—Gul-zóa dxi lädxi'li'. Ca benè' Xuza', bsólè'è neda', lèzca' cni rsóla'a lbi'ili' tsjenli' xchina'.

²² Cati' budx gnè' cni, bulubè' lauquè' len rè' lequè':

—Gul-sí' lu na'li' Dios Bó' La'y.

²³ Núti'tèz nu unít lauli', nu na' ben dul-la', chy'u yöl-la' runít lau qui, ati' núti'tèz nu cutu unít lauli' lei, nagá'n dul-la' qui nu na' nun dul-la'.

Cutu rejlé'è Tomás

²⁴ Cutu zóalenè' lequè' Tomás cati' duyúè' lequè' Jesús. Naquè' Tomás tuè' bönni' chinnuè' ni', len tu'è ca' lè' Bönni' Cuach.

²⁵ Gdöd ni' glè' Tomás yezíca'rè' bönni' uséd na', ta'nè':

—Chblé'itu'-nè' Xanru'.

Tomás rè' lequè':

—Chqui' cutu glé'ida' nè'è ga bnè' bdidj, len gnè'a xbönni' na'a ga na' bnè'gac bdidj na', len gnè'a na'a cuít lè'è ga na' bnè' yag tuchi', cutu ca' tséjlè'a.

²⁶ Cati' chgdöd yexunu' dza, nudubquè' leyúbl lu yu'u bönni' uséd na', ati' zóalenè' lequè' Tomás na'. Zal-la' nayéyj yu'u ga na' nacu'è, buluí' lahuè' Jesús gatsj lahuí'l ga na' nacu'è, len rè' lequè':

—Gul-zóa dxi lädxi'li'.

²⁷ Ni'r Jesús rè' Tomás na':

—Bnè' ni' xbönni' na'u, len byu na'a ni. Bnè' na'u cuít lè'a ni, len cutur gac chop ladxu'u, san gyejlè' neda'.

²⁸ Ni'r bubí'è didza' Tomás, rè' Lè':

—Xána'dau', len Dios quia'.

²⁹ Jesús rè' lè':

—Tomás, le blé'inu' neda', réjlè'u. Bica' ba nup ni' la'yejlè' neda' zal-la' cutu la'le'i neda'.

Le rè'ni gun didza' nayúj lu guich ni

³⁰ Benè' Jesús zianr ca' yöl-la' huac lauquè' bönni' uséd queè', le cunayujgac lu guich ni.

³¹ Yugu' lè ni nuzuja' lu guich quiè tséjlè'li' naquè' Jesús Bönni' na' ru'è Dios lè' Cristo, Zxi'nè' Dios, len cati' tséjlè'li', gata' queèli' yöl-la' na'bán gdu le réjlè'li'-nè'.

21

Rulu' lahuè' Jesús lauquè' gadxè' bönni' uséd queè'

¹ Gdöd guc lè ni, leyúbl bului' lahuè' Jesús lauquè' bönni' uséd queè' ga nac ra' nis zxön qui Tiberias, ati' cni guc ca na' bului' lahuè' lauquè'.

² Nudubquè' Simón Pedro, len Tomás, bönni' na' tu'è ca' lè' Bönni' Cuach, len Natanael, bönni' yödZ Caná qui luyú Galilea, len yugu' bönni' zxi'nè' Zebedeo, len yechopè' ca' bönni' uséd queè' Jesús.

³ Simón Pedro rè' lequè':

—Tsija' tsajxöna'-ba' böl.

Tè' lè' yezica'rè', ta'nè':

—Huazá'lentú' ca' li'.

Ni'r yjaquè' len gulabenè' tu lè'li bárcodau', ati' rèl ni' nituba' böl cutu gulazönè'-ba'.

⁴ Cati' chza' reni', yajsóè' Jesús luyú ra' nis na', san cutu táquibe'inè' Jesús na' bönni' uséd queè'.

⁵ Ni'r Jesús rè' lequè':

—Zxi'na'dau', ¿naru' cudeyba' lati' böl queèli'?

Gulubi'è didza', tè' Lè':

—Nituba'.

⁶ Ni'r Jesús rè' lequè':

—Gul-chilj' tsla'a yubél barco yöxj böl queèli' ati' söngacli'-ba'.

Ni'r gulachiljè' lei, ati' cutur guc lubijè' lei, le nagú'ra'ba' böl lè'li yöxj böl na'.

⁷ Ni'r rè' Pedro bönni' uséd na' nadxi'inè' lè' Jesús, rnè':

—Xanru' na'.

Cati' byönnè' Simón Pedro, “Xanru' na'”, böacuè' lari' gucuè', le nagúè' lei zi'al, ati' gyaziè' lu nis.

⁸ Guladxinè' yezica'rè' bönni' uséd na', tu'sé'è barco na', zuna'yjquè' yöxj ga na' dzö'ba' böl, le cutu nac zi'tu' ga dè luyú bidx, nacZ ca tu gayuá' laga' ní'aru'.

⁹ Cati' guladxinè' luyú bidx na', gulalé'inè' rō' ni' gui' yal, len zxoaba' lahui tuba' böl, len dè ca' ni' yöt.

¹⁰ Jesús rè' lequè':

—Gul-dguá'-ba' ni böl na' zi'a gzxöngacli'-ba'.

¹¹ Grenè' Pedro lè'li barco na', gu'yjè' yöxj na' zaca' luyú bidx, nadzá'gacra'ba' böl zxön, gdu tu gayuá' yu chí'inuánba'. Zal-li naccba' böl zian, cutu bröza' yöxj na'.

¹² Ni'r Jesús rè' lequè':

—Gul-dá gáguli'.

Cutu burúguinè' gnabnè' Lè' nitüè' bönni' uséd na', cugnè': “¿Nuzxa Li'?” Nözgaccznè' naquè' Xanru'.

¹³ Ni'r gbiguè'è Jesús len gdel-lè'è yöt na' lenca' böl na', ati' bè'è quequè'.

¹⁴ Lè ni nac le bunn lzu bului' lahuè' Jesús lauquè' bönni' uséd queè' gdöd bubanè' lu yöl-la' gut.

Ru'lenè' Simón Pedro didza' Jesús

¹⁵ Cati' budx glahuè', Jesús rè' Simón Pedro:

—Simón, zxi'nè' Jonás, ¿naru' nadxi'irnu' neda' ca nadxi'icnè' neda' bönni' ni?

Bubi'è didza' Pedro, rè' Lè':

—Ja, Xan. Li' nözcZnu' rdzag ladxa'a Li'.

Jesús rè' lè':

—Bgagu yugu' bö'cu' zxíla'dau' quia'.

¹⁶ Jesús rè' lè' le buróp lzu, rnè':

—Simón, zxi'nè' Jonás, ¿naru' nadxi'inu' neda'?

Bubi'è didza' Pedro, rè' Lè':

—Ja, Xan. Li' nözcZnu' rdzag ladxa'a Li'.

Jesús rè' lè':

—Bgagu yugu' bö'cu' zxíla' quia'.

¹⁷ Jesús rè' lè' le bunn lzu:

—Simón, zxi'nè' Jonás, ¿ba rdzag ladxu'u neda'?

Bui'nnè' Pedro le chbunn lzu gnabi yudxnè' lè', gnè': “¿Ba rdzag ladxu'u neda'?” Bubi'è didza' Pedro, rè' Lè':

—Xan, yúgu'tè nözcZnu' Li'. NöZnu' rdzag ladxa'a Li'.

Jesús rē' lē':

—Bgagu yugu' bō'cu' zxila' quia'.

¹⁸ Le nactē rēpa' li', cati' ni' nacu' ra'bandau', racz quiu' bugacu cuinu', len ca gnaz quiu' gdau'. Cati' ggulu', ulí na'u, ati' nu yubl ugacu li' lari', len gchē' li' ga ni' cutu guē'nnu' tsiju'.

¹⁹ Yugu' didza' ni bē'ē Jesús nac bē' nac gatiē' Pedro, tsajtē'ē lē'i yag cruz, quiē gac yōl-la' ba queē' Dios. Cati' budx gnē' cni Jesús, gnē' ca' yetú:

—Gda' neda'.

Ru'ē didza' Jesús ca gac queē' bōnni' usēd na' nadxi'inē'

²⁰ Bueycjē' Pedro len blé'inē' zajnauē' lequē' bōnni' usēd na' Jesús nadxi'inē' lē'. Naquē' bōnni' usēd na' grō'ē cuit lē'ē Jesús cati' ni' glahuē', len gudxē' Jesús: “Xan, ¿nuzxa na' udōd Li'?”

²¹ Cati' blé'inē' lē' Pedro, rē' Jesús:

—Xan, ¿bizxa gunē' bōnni' ni'?

²² Jesús rē' lē':

—Chqui' rē'nda' uga'nē' bōnni' ni ga gdxinr dza huōda', cutu ral-la' cō'u bagu'i. Gda' neda' li'.

²³ Gzē didza' ni ga nacu'ē bōchi'ru' ta'yejlē'ē Cristo. Táquinē' cutu gatiē' bōnni' usēd na'. Cutu gudxē' lē' Jesús cutu gatiē', san cni gnē': “Chqui' rē'nda' uga'nē' bōnni' ni ga gdxinr dza huōda', cutu ral-la' cō'u bagu'i.”

²⁴ Bōnni' usēd ni naca' neda', Juan. Runa' lna' lau quegac lē ni, len nuzuja' lu guich yugu' lē ni, ati' nōzili' nac gdutē li le runa' lna' lau.

²⁵ Zianr ca' le benē' Jesús. Chqui' nu uzúj leygac lu guich tu tu, rsaca' quia' yōdzlyú ni cutu gaqui la'cuá' guich na' ral-la' nu uzúj. Ca' gac.

LE GLUNĒ' BÖNNI' GBAZ NASÖLĒ'È CRISTO

Le gzxì' lu nĕ'è Dios, gsölĕ'è Dios Bō' La'y

¹ Cati' buzuja' quiu' lu guich zi'al, li', Teófilo, neda', Lucas, buzuja' lu guich yúgu'tĕ le gzu lahuĕ' runĕ' Jesús len rusĕdnĕ'

² ga bdxintĕ dza buĕpĕ' yehua' yubá. Cati' zi'a huĕpĕ' yehua' yubá Jesús, dzaguĕ' Lĕ' Dios Bō' La'y, gna bĕ'ĕ ca ral-la' lunĕ' gbaz queĕ', bönni' na' grĕczĕ' lequĕ'.

³ Gdōd gzxaca' gdi'ĕ Jesús, gutiĕ'. Ni'r bubanĕ' len bului' lahuĕ' laquĕ' gbaz queĕ' na'. Bului'inĕ' lequĕ' zian le glac bĕ' zoĕ' nabanĕ', le cugác nu tá'baga'. Zian lzu bului' lahuĕ' laquĕ' gdu ca choa' dza, len bĕ'lenĕ' lequĕ' didza' ca rna bĕ'ĕ Dios.

⁴ Cati' ni' nacu'ĕ tsaxxōn, gna bĕ'inĕ' lequĕ' culuzĕ'ĕ Jerusalén. Gudxĕ' lequĕ' Jesús, rnĕ':

—Gul-cōz ni' le gzxì' lu nĕ'ĕ gsölĕ'ĕ queĕli' Xuza' ca na' chgdixjō'czda' lbi'ili'.

⁵ Gnĕ' ca':

—Le nactĕ buquĕlĕ' bunách nis Juan lu nis, ati' cutu tseytsqui gac queĕli' le rulu' yōl-la' rdil nis ni, dusóalenĕ' lbi'ili' Dios Bō' La'y.

Ruhuĕpĕ' Jesús yehua' yubá

⁶ Ni'r gulanabnĕ' Jesús bönni' ta'yejlĕ'ĕ Lĕ' nudubquĕ' ni', ta'nĕ':

—Xan, ĩnaru' gunu' ga la'ná bĕ' leyúbl bunách Israel dza ni zoaru' na'a?

⁷ Jesús gudxĕ' lequĕ':

—Cutu naqui queĕli' gnōzili' bizxa dza o bizxa dzō' gunĕ' Dios Xuz le nuzōĕ' lu na'czĕ'.

⁸ Si'li' yōl-la' huac cati' guidĕ' Dios Bō' La'y dusóalenĕ' lbi'ili'. Ni'r gunli' lna' lau quia' neda' lu yōdz Jerusalén, len gdu luyú Judea, len luyú Samaria, len ga gdxintĕli' gduĕ' yōdzlyú.

⁹ Cati' budx bĕ'lenĕ' lequĕ' didza' ni, tsal ni' tu'yuzĕ' ca' Lĕ', la' buĕptĕ' xtsa' ga rō' bōaj le buchachi' Lĕ', ati' cutur gulalĕ'inĕ' Lĕ'.

¹⁰ Tsal ni' tu'yúĕ' luzxbál cati' ni' buĕpĕ' Jesús, gululu' laquĕ' ga na' nacu'ĕ chopĕ' gbaz la'y, nácuquĕ' lari' chguichdau'z.

¹¹ Glĕ' lequĕ' chopĕ' ni, ta'nĕ':

—Bōnni' Galilea, ĩbizx quiĕ ruyuli' luzxbál? Lĕczĕ' Jesús ni zi'a gzĕ'ĕ ga zoali', buĕpĕ' yehua' yubá, lĕzca' cni huōdĕ' leyúbl ca na' chblĕ'ili'-nĕ' zhuōjĕ' yehua' yubá.

Ta'bōĕ' Matías tsaziĕ' xlatjĕ' Judas

¹² Ni'r gulazĕ'ĕ gu'adau' na' nazí' lei Gui'a Ga Rō'gac Yag Olivo, yhuōjqĕ' Jerusalén. Dĕ gal-la'z ga dĕ Jerusalén gu'adau' ni, tsca nazí'quĕ' latj ta'zĕ'ĕ dza la'y quequĕ'.

¹³ Cati' guludxinĕ' yōdz ni', gulabenĕ' ga nac burōl caia lu yu'u, ga ni' ta'cuĕ' Pedro len Jacobo len Juan len Andrés len Felipe len Tomás len Bartolomé len Mateo len Jacobo, zxi'nĕ' Alfeo, len Simón, bönni' na' rui' ladxĕ'ĕ ladxĕ', len Judas, bōchĕ'ĕ Jacobo.

¹⁴ Tsaxxōn tu'lidzĕ' Dios yúgu'tĕ bönni' ni, ati' nunquĕ' lequĕ' tsaxxōn yugu' bōchĕ'ĕ Jesús, len María, xnĕ'ĕ Jesús, len yela'cnu ngul ca'.

¹⁵ La' dza na'z gzuinĕ' Pedro gatsj lahui'l ga nacu'ĕ bōchi' lza'ru' na' ta'yejlĕ'ĕ Cristo. Glac gdu ca xoplalj bunách nup nudubgac ni'.

¹⁶ Gudxĕ' lequĕ' Pedro, rnĕ':

—Bōchi' lza'adau'. Ben bayúdx butság le nayúj lu guich la'y, ca na' gnĕ' zí'atĕl Dios Bō' La'y, le buzujĕ' lu guich David, ca gac queĕ' Judas, bönni' na' bchĕ'ĕ nup ni' gulazōn Jesús.

¹⁷ Gbáblenĕ' rĕ'u Judas na', len bénlenĕ' rĕ'u tsaxxōn dxin ni.

¹⁸ Gulazi'nĕ' tu la' yĕl lazj qui dō' na' bi'ĕ bönni' ni. Gbixĕ' brōza' lĕ'ĕ Judas ni, ati' gularúj yúgu'tĕ le dzō' lĕ'ĕ.

¹⁹ Cati' gulayōni lĕ ni bunách nacua' Jerusalén, glu'ĕ lei la' yĕl na' Acéldama, tu didza' hebreo le rna lu didza' xidza': “La' Yĕl Qui Rōn”.

²⁰ Cni gac queĕ' Judas, ca na' nayúj lu guich la'y nazí' lei Salmos, le rna:

Ugá'n ca'z lidxĕ',

Len cutu gdzōl nu soa yu'u na'.

Rna ca':

Nu yubl tsaz xlatjĕ'.

²¹⁻²² Run bayúdx na'a cōru'-nĕ' bönni' gunĕ' rĕ'u tsaxxōn quiĕ gunĕ' lna' lau queĕ' Jesús, ca gac, bubanĕ' lu yōl-la' gut. Ral-la' gaquĕ' bönni' nutsĕ'ĕ ladj bönni' ni' gulacua'lenĕ' rĕ'u dza ni'tĕ cati' ni' gdálenĕ' rĕ'u Xanru' Jesús, gulazú laquĕ' nacua'lenĕ' rĕ'u cati' ni' buquĕlĕ' bunách nis Juan, ga bdxintĕ dza buĕpĕ' Jesús yehua' yubá, gzĕ'ĕ ga zoaru'.

²³ Ni'r gululu'ĕ chopĕ', José len Matías. José na' lĕ' ca' Barsabás, len zoa yetú lĕ' Justo.

²⁴ Ni'r gululidzĕ' Dios, ta'nĕ':

—Xantu' Dios, núnbë'czu' icj lãdxi'dau'gac yúgu'të bunách. Bulu'i' netu' nulquë' chopë' ni chgröczu' Li'

²⁵ quië tsazië' lu dxin ni quië gaquë' gbaz quiu', tsazië' xlatjë' Judas, bönni' ni' bnitië' xlatjë' le benë' dul-la', ati' gyijë' xlatjczë' latj chul.

²⁶ Ni'r guluzujë' yugu' lu guich laquë', tu queë' José len yetú queë' Matías. Gulugútsi'në' lza'gac len gulubijë' tu, ati' bruj le nayúj lë' Matías. Cni guc, gbáblenë' yechineajë' gbaz queë' Cristo Matías na'.

2

Dusóalenë' lequë' Dios Bô' La'y

¹ Cati' chbdxin dza Pentecostés, tsaxxön nudubquë' yúgu'të bönni' ta'yejlë'ë Cristo.

² Tu tsalz byön bö bruj luzxbá, byön ca ryön cati' reycj bö' bdunu', ati' byön gdtë lu yu'u ga na' rë'quë'.

³ Gululu' lahui lauquë' lu bö'z yugu' blul gui'dau', ati' gulaguís qui queëquë', yajsóalengac lequë'.

⁴ Dusóalenë' yúgu'të' Dios Bô' La'y, ati' gulazú lauquë' tu'ë didza' yubl, tsca nac le bë'ë qui queëquë' Dios Bô' La'y lu'ë didza' yubl na'.

⁵ Nacu'ë Jerusalén dza na' bönni' judío, nacquë' bönni' ta'yj lãdxi'quë' Dios, len za'quë' narujquë' yúgu'të yödz gdu yödzlyú ni.

⁶ Cati' gulayönnë' bö na', guludubë' bönni' zian, ati' szxöni gulabö'ë bagu'i, le gulayönnë', ca nac xtídza'quë' qui queëquë', tu'ë didza' bönni' na' ta'yejlë'ë Cristo.

⁷ Gulaná' badxë' yúgu'të', len gulubannë', ta'në':

—Gul-yutsca'. ¿Naru' clëg bönni' Galilea yúgu'të bönni' ni tu'ë didza'?

⁸ ¿Nacxzc nac ryöniru' tu'ë xtídza'ru' ca nac didza' rui'ru' tu turu'?

⁹ Rë'u ni nacru' bönni' zian yödz, bönni' narujquë'

luyú Partia,

len luyú Media,

len luyú Elam,

len luyú Mesopotamia,

len luyú Judea,

len luyú Capadocia,

len luyú Ponto,

len luyú Asia,

¹⁰ len luyú Frigia,

len luyú Panfilia,

len luyú Egipto,

len luyú África, le nacr zi'tu' ga zoa luyú Cirene.

Lëzca' nacu'ë ni bönni' yödz Roma. La'quë' nacquë' bönni' judío len yela'quë' nazi' lu na'quë' le ta'yejlë'ë Dios bönni' judío.

¹¹ Lëzca' nacu'ë ni bönni' narujquë' Creta, len luyú Arabia. Ryöniru' tu'ë didza' rui'ru' qui queëru', ta'guixjô'ë yugu' le zxön benë' Dios, le run ga rubániru'.

¹² Cni guc, gulubannë' yúgu'të', len szxöni gulabö'ë bagu'i. Glë lza'quë' tuë' yetué', ta'në':

—¿Bizxa caz lë ni?

¹³ Gulutitjë' la'quë', ta'në':

—Ta'zúdxinë'.

Lban benë' Pedro laugac bunách

¹⁴ Ni'r Pedro gzuilenë' yechineajë' gbaz na' nasölë'ë Cristo, ati' gzu lahuë' ru'ë zidzj didza', rë' lequë':

—Lbi'ili', bönni' Judea, len yúgu'tëli' zoali' Jerusalén. Lë ni ral-la' gnözili'. Gul-zë nagli' le gyëpa' lbi'ili'.

¹⁵ Netu' ni cutu rzúdxitu' ca na' ráquili' lbi'ili', le ni zoaru' zi'a gal-la' xsil, ati' nutu nu rzudxi hora cni.

¹⁶ Lë ni nac le gnë' Joel, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

¹⁷ Cni rnë' Dios:

Lë ni le gac dza tsajséytëgac.

Gsöla'a Bô' La'y quia'

Tsajsóalenë' yúgu'të bunách.

Lui'bi' didza' uláz quia' zxi'nli', bönni' len ngul.

La'lë'ibi' bi'i ra'bán le ulu'a lahui,

Ati' la'neynë' yël bönni' gul.

¹⁸ Cati' gdxin dza ni' quisia' Bô' La'y quia'

Tsajsóalenë' huen dxin quia', bönni' len ngul,
Ati' lu'ë didza' uláz quia'.

¹⁹ Ulu'a luzxbá xtsa' le lun ga lubani bunách,
Ati' yödzyú ulu'a le lac bë',
Rön len gui', len dzön ca böaj.

²⁰ Gchul gbidz

Ati' gac xna beo' ca nac rön.

Cni gac cati' zi'a gdxin dza ni' chbulu'ë Dios.

Gac dza ni' ca gatga rlé'iru'.

²¹ Lulá yúgu'tè nup ni' lulídz Lé' Xanru',

Lu yöl-la' rejlé' quequë' Lé'.

²² 'Gul-zé nagli' lè ni gyëpa' lbi'ili', bönni' Israel. Dioscz benë' ba la'n ga zoali' Jesús, bönni' Nazaret. Dios bë'ë Lé' latj benë' le tun ga rubániru', yugu' yöl-la' huac, len le tac bë'. Yúgu'tè lè na' benë' Dios lu në'ë Jesús, ca na' chnöziczli'.

²³ Lézca' cni, Dios bë'ë latj nu budöd Jesús lu na'li'. Cni guc, ca na' chgna ladxë'ë Dios gunë', len ca nac le chbucözë' dza ni'tè. Lbi'iczi' gzxönlí-në' Jesús, len budödlí-në' lu na'quë' bönni' xöhui' tua'dö', bönni' guludöddë' Lé' cati' ni' guluda'quë' Lé' lè'i yag cruz.

²⁴ Ni'r Dioscz buspanë' Jesús na', buslé' Lé' lu yöl-la' gut, le cutu guc uga'në' tsaz lu yöl-la' gut na'.

²⁵ Ca nac lè ni, bë'ë didza' uláz queë' Dios David ca nac queë' Jesús, gnë':

Blé'iteczda'-në' Xanru', zoë' lahua'.

Lè' zoë' cuit lè'a yubél, rzönë' neda',

Cui gac nu bi gun quia'.

²⁶ Qui lè ni na' budziji ladxa'a,

Ati' lu yöl-la' rudziji quia' bil-la'.

Qui lè ni na' guna' löz Lé'

Cati' gdxin dza gatia'.

²⁷ Xantu' Dios, nõzda' cutu uca'nu' neda' latj chul quegac nup natgac.

Cutu gu'u latj nit gdu ca nayá' nabana',

Naca' bönni' nadxi'icznú' Li'.

²⁸ Buzéjni'nu' neda' ca ral-la' guna'

Quië gdél-li'da' yöl-la' na'bán gdu.

Gunu' ga udzjida' le zóalenczu' neda'.

²⁹ 'Na'a, böcha'a. Nac bë' gutië' xz tau'ru' David, len bgachë'ë yeru ba, ati' dë ga zoaru' ba queë' na' ga rdxintë' na'a dza.

³⁰ Bë'ë didza' uláz queë' Dios David na', len gnözñë' David, benë' tsutsu didza' Dios le gzxi' lu në'ë queë', gunë' ga galjë' Cristo ladj zxi'n xsoë', ati' Cristo na' gna bë'ë, tsazië' xlatjë' David na'.

³¹ Le blé'inë' lè ni zi'al David, bë'ë didza' ca guc, bubanë' Cristo, len ca guc, cutu buga'në' latj chul quegac nup natgac, ati' cutu gnit le gya' gbanë'.

³² Dios buspanë' Jesús lu yöl-la' gut, len ca guc lè ni yúgu'tëtü' runtu' lna' lau qui.

³³ Cni guc, len yöl-la' huac queë', Dios buchisë' Lé' xtsa' ga ni' náctërë' zxón. Na'a, Cristo chbsölë'ë ni Dios Bö' La'y, rac ca na' gzxi' lu në'ë Dios gunë' lu në'ë Cristo, ati' Dios Bö' La'y na' runë' yugu' lè ni rlé'ili' len ryönili'.

³⁴ Cutu buëpë' yehua' yubá David na', san lëczë' David na' gnë':

Xanru' Dios gudxë' Xana':

“Grö' cuit lè'a yubél ga nac blau

³⁵ Cati' gunra' ga luzechu xzibgac lau' nup ta'dá'baga' Li'.”

³⁶ 'Na'a, bunách Israel, le nacz ral-la' gnözili'. Dios benë' ga naquë' Xanru' len Bönni' Ruslá, Lëczë' Jesús ni, bönni' na' buda'li'-në' lè'i yag cruz.

³⁷ Cati' gulayönnë' lè ni bönni' ni', gulabö'ë baguí'i, ati' glé' Pedro len yezíca'rë' bönni' gbaz queë' Cristo, ta'në':

—Böchi'tu', ¿nacx gúntsatu'?

³⁸ Ni'r Pedro gudxë' lequë':

—Gul-bí'i ládxi'li', len gdíl-li' nis tu tuli' lu lè' Jesucristo quië unít lahuë' Dios dul-la' nabága'li', ati' dusóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y, Nu gsólë'ë queëli' Dios.

³⁹ Queëli' naqui le gzxi' lu në'ë Dios, len quegac zxi'nli', lenca' quegac yúgu'tè bunách gza'a, yúgu'tè bönni' ni' ulidzë' lequë' Xanru' Dios.

⁴⁰ Yugu' didza' ni len yela'gac zian didza' benë' lna' lau Pedro, bchizië' icj nagquë', gnë':

—Gul-gún ga ulali', gcuítli' ga nacua' bunách tua'dö' nacua' dza ni zoaru' na'a.

⁴¹ Cni guc, guladíl nis nup ni' gulazí' lu na'gac didza' na' bë'ë Pedro. Dza na' glun taz lequë' ca chi uruá' gayuá' bunách.

⁴² Glunë' yúgu'tè' gdutë' le gulusëdnë' lequë' gbaz nasölë'ë Cristo. Glaquë' tuz tuë' len yetué', len tsaxón glahuë' le rusá' ládxi'ru' ca gutië' Jesús, ati' glunë' tsaxón, gululidzë' Dios.

Ca tun bunách queë' Cristo

⁴³ Zian le run ga rubániru' len zian le tac bè' glunë' gbaz queë' Cristo, san gladxi guladzöbi yezica'r bunách.

⁴⁴ Tuz glac yúgu'tè' nup na' ta'yejlë' Cristo, ati' guluúnë' tuz yúgu'tè' le dë quequë'.

⁴⁵ Cati' gulalé'inë' ta'yadzji nup nütsa'gac ladjquë', ni'r bönni' bi dë quequë' glúti'ë lei, ati' gulaguisië' dumí na' qui queëgac nup ni' bi ta'yadzji.

⁴⁶ Yugu' dza guludubë' tsaxón nchil gdau', ati' gap nac lu yu'u glahuë' le rusá' ládxi'ru' ca gutië' Xanru'. Tsaxón glahuë', ati' guludzijnë' len glac gdu ládxi'quë'.

⁴⁷ Gulagu'ë Dios yöl-la' ba, ati' glun lequë' ba la'n yúgu'tè' bunách. Tu tu dza buzanë' Xanru' nup tu'dúb queë', nup na' tu'la.

3

Ruhuöaquë' bönni' curzë'ë

¹ Dza ni' gulabenë' zjaquë' tsaxón nchil gdau' Pedro len Juan, cati' tu'dúb ni' tu'líd Dios bunách, le nac gdu rdöd xhuö.

² Ga ni' ta'dödë' zoë' bönni' curzë'ë dza ni'tè' ni' naquë' bi'idau'. Yugu' dza rjua'quë' lë' ni', ta'bequë' lë' ra' gdau' ga nazi' lei Ga Nu Ryaz Lach, quië gnabë' nu bi unödzejzë' ladj nup ni' ta'yáz nchil gdau'.

³ Bönni' ni, cati' blé'inë' Pedro len Juan zjaquë' ta'yazië' nchil gdau', gúta'yuë' lauquë' bi lunödzejzë' queë'.

⁴ Ni'r guluyüë' lë' Pedro len Juan, ati' gudxë' lë' Pedro:

—Byu netu'.

⁵ Ni'r buzëtsca naguë' lequë' bönni' na' le runë' löz bi lunödzejzë' queë'.

⁶ Pedro gudxë' lë':

—Cutu dë quia' dumí plata ni oro, san le dëz quia' gunna' quiu'. Ni'a qui yöl-la' huac qui lë' Jesucristo, bönni' Nazaret, gyas len gzë'i.

⁷ Ni'r gdel-lë'ë në'ë yubél bönni' huë' na' Pedro, len bchisë' lë', ati' la' böactë ni'ë len buguítj beycj ni'ë bönni' na'.

⁸ Ni'r gzuinë' bönni' na' ati' gxíti'ë len gzë'ë. Gyázlenë' tsaxón Pedro len Juan nchil gdau', rzë'i ni'ë len rxíti'ë, len rgu'ë Dios yöl-la' ba.

⁹ Yúgu'tè' bunách nacua' ni' ta'le'i lë' rzë'i ni'ë len rgu'ë Dios yöl-la' ba.

¹⁰ Cni' guc, gládxinë' len gulubannë' ca nac lë na' guc, le guluúnbë'ë lë', naquë' bönni' na' rbö'ë ra' gdau' ga nazi' lei Ga Nu Ryaz Lach, r nabë' nu bi unödzejzë' queë'.

Didza' bë'ë Pedro nchil gdau'

¹¹ Tsal ni' zönë' na'quë' Pedro len Juan bönni' na' cuzgë'ë ati' böaquë', guludúb yúgu'tè' bunách ga na' nacu'ë nchil gdau' nazi' lei: Nchil Queë' Salomón, ati' gulaná' badxë'.

¹² Cati' blé'inë' lë ni Pedro, gudxë' bunách na':

—Lbi'ili', bönni' Israel, ¿bizx quië rubánili' ca nac lë ni? ¿Bizx quië ruyuli' netu', ráquitsali' netu'z buntu'-në' bönni' ni, bentu' ga gzë'i ni'ë ni'a qui yöl-la' huac queëztu', o ni'a qui le rej ládxi'tu'-në' Dios?

¹³ Nac lë ni le benë' Dios, naquë' Dios quequë' xuz xtau'ru' Abraham len Isaac len Jacob, béntërë' Jesús, Zxi'në', ba la'n. Jesús ni, lbi'iczi' budödili'-në' lu na'quë' bönni' ta'ná bé'inë' lbi'ili'. Cati' gu'nnë' Pilato usanë' Jesús, gdá'baga'li'-në'.

¹⁴ Gdá'baga'li'-në' Bönni' Tshui' len La'y, ati' gnabli' gsanë' queë'li' bönni' gdödi bunách.

¹⁵ Cni' guc, budödili'-në' Bönni' runnczë' queëru' yöl-la' na'bán gdu. Ni'r Dios buspanë' Lë' lu yöl-la' gut, ati' ca nac lë ni runtu' lna' lau qui.

¹⁶ Le gyejlë'ë Jesús, böac ni'ë bönni' ni, rlé'ili'-në' len núnbë'li'-në'. Le rejle'ë Jesús, Lë' bunë' dxí'adau' bönni' ni, ati' rlé'ili' yúgu'téli' le nac na'.

¹⁷ 'Na'a, böcha'a, nözda' benli' cni, budödili'-në' Jesús le cutu gyéjni'li', len cutu gulayéjni'në' bönni' ta'ná bé'inë' lbi'ili'.

¹⁸ Cni buschinë' Dios didza' na' bë'ë zi'al, le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' ca ral-la' saca' qui'ë Cristo.

¹⁹ Qui lë ni na', gul-bí'i ládxi'li', len gul-huöác queë' Dios, quië ugüë' dul-la' nabága'li', len gunë' ga huöac ládxi'li'.

²⁰ Ni'r gsölë'ë leyübl Jesús, Bönni' na' dza ni'tè' buzöë' quië gaquë' Cristo, Nu na' gna be'i lbi'ili'.

²¹ Na'a, run bayúdx uga'ně' ni' yehua' yubá cati' gdxinr dza duhueně' tsahui' yúgu'tě le rac, gac ca na' chgnaczě' Dios, lě na' gulaně' bōnni' glu'ě didza' uláz queě', bōnni' ni' gulacu'ě dza ni'tě.

²² Lězca' cni gudxě' xuz xtau'ru' Moisés, gně': "Xanru' Dios gsólě'ě queěli' bōnni' galjě' ladjgac di'a dza queěli'. Gaquě' bōnni' gu'ě didza' uláz queě' Dios. Gsólě'ě Lě' queěli' ca na' bsólě'ě neda'. Run bayúdx uzě nagli'-ně' ca nac yúgu'tě le guiě' lbi'ili'.

²³ La'nít len lula'alēn bunách queě' Dios yúgu'tě nup culuzě naggac bōnni' ni' gu'ě didza' uláz queě' Dios."

²⁴ 'Ca nac dza ni zoaru' na'a, gulagu'xjō'ě yúgu'tě bōnni' glu'ě didza' uláz queě' Dios ga gděl-la'tě zoě' Samuel len gdōd ni'.

²⁵ Lbi'ili' nacli' xzi'n xsoaquě' bōnni' glu'ě didza' uláz queě' Dios, ati' naqui queěli' didza' rucá'n tsahui', le bėneně' xuz xtau'ru' Dios, cati' ni' gudxě' Abraham: "Ni'a qui le guně' xzi'n xsu' lac bica' ba yúgu'tě bunách yōdzlyú."

²⁶ Cati' Dios buspaně' Zxi'ně' lu yōl-la' gut, bsólě'ě Lě' zi'al queěli' quiě guně' ga gacli' bica' ba, uca'nli' le cunáč runli'.

4

Ta'dxině' Pedro len Juan lauquě' bōnni' gdau' ta'bequi xbeyně'

¹ Tsal ni' tuí'leně' bunách na' didza' Pedro len Juan, tu tsalz guladxině' ga na' nacu'ě yugu' bxuz judío len yugu' bōnni' gdau' saduceo, len bōnni' nacua' lu ně'ě ni'a na'quě' bōnni' gdau'.

² Gulaleyně' bōnni' ni le tu'sědně' bunách Pedro len Juan, len ta'gu'xjō'ě lubán nup chnatgac le bubaně' Jesús.

³ Ni'r gulazōně' Pedro len Juan, ati' gulagu'ě lequě' lidx guia ga gdxinr dza yubl le chrdzō' dza na'.

⁴ Gulayejlě' Cristo zian nup ni' gulayōni didza' glu'ě Pedro len Juan. Na'a, bōnni'z ta'yejlě'ě Cristo nacquě' gdu chián gayu'ě.

⁵ Dza buróp ni', guludubě' Jerusalén yugu' bōnni' uná bě', len bōnni' gul tu'zejni'ně' bunách judío, len bōnni' gdau' tu'sědi.

⁶ Guludubě' ca' ni' Anás, bxuz blau, len Caifás, len Juan len Alejandro, lenca' yúgu'tě bōnni' di'a dza quequě' bxuz blau.

⁷ Ni'r gulachě'ě Pedro len Juan, ati' guluschině' lequě' gatsj lahui' ga na' nacu'ě, len gulanabně' lequě', ta'ně':

—¿Bizxa yōl-la' uná bě' dē lu na'li' runli' lě ni? ¿Nuzxa budōd lu na'li' yōl-la' uná bě' ni?

⁸ Ni'r gudxě' lequě' Pedro, zóaleně' lě' Dios Bó' La'y, rně':

—Lbi'ili', nul-li' rna bé'ili' netu', bunách Israel, len lbi'ili' bōnni' gul.

⁹ Na'a, zrnábitsali' netu' ca nac dxin dxi'a bentu' queě' bōnni' huě' ni, len nacx gac, bōaquě' bōnni' ni?

¹⁰ Rgu'xjō'itu' lbi'ili' quiě la'nōzi yúgu'tě bunách Israel. Zoě' ni lauli' bōnni' ni, nuhuōaquě' le ben dxin yōl-la' huac queě' Jesucristo, bōnni' Nazaret, Bōnni' ni' buda'li'-ně' lě'i yag cruz, san Dios buspaně' Lě' lu yōl-la' gut.

¹¹ Dios bě'ě didza' ca nac queě' Jesús ni, cati' ni' gně': "Guiōj na' gru'nli' lbi'ili', rucua'li' zō'ō, san guiōj ni grōcza' neda' quiě gac guiōjlen zō'ō."

¹² Nutur nu zoa nu gac uslá bunách, le cutu ca' zoa yōdzlyú ni yetúě' bōnni' nuzōě' Dios, nu gac uslá rě'u.

¹³ Cati' gualalé'ině' nacquě' rugu ladxí' Pedro len Juan, len gláquibe'ině' cunazědquě' qui gdau' len nacquě' bōnni' ca'z, gulubanně' ati' yajneycně' gulacua'leně' Jesús Pedro len Juan na'.

¹⁴ Lězca' gualalé'ině' ni' bōnni' na' bōaquě', zuině' lauquě', ati' cutu ca' gac bi la'ně' quequě'.

¹⁵ Ni'r gulaná bé'ině' nup lubj' lequě' lō'al yu'u ga na' nudubquě', ati' glun xtídza'quě' la' légaczě'.

¹⁶ Gulaně':

—¿Nacx gūntsaru' quequě' bōnni' ni? Le nactě gluně' tu le run ga tu'bani bunách, ati' nōzigac cni yúgu'tě bunách nacua' Jerusalén. Cutu gac tá'baga'ru' lei.

¹⁷ Na'a, cui sēr didza' la'yōni zianr ca' bunách, uzeyru' ba nadx lequě' cui lu'lenrě' bunách didza' ca nac queě' Jesús na'.

¹⁸ Ni'r gululidzě' Pedro len Juan, ati' guluzeyně' ba nadx lequě' cui lu'lenrě' bunách didza', len cui lusědně' lequě' ca nac queě' Jesús.

¹⁹ Ni'r gulubi'ě didza' Pedro len Juan, glě' lequě':

—Gul-bequi xbey lbi'ili' chqui' nac tsahui' lahuě' Dios uzěr nagtu' xtídza'li' lbi'ili' ca xtídzě'ě Dios.

²⁰ Cutu gac soa dxitu'. Run bayúdx gū'itu' didza' qui le blé'itu' len le byōnitu'.

²¹ Ni'r guluzeynë' ba nadx lequë' bönni' gda'u ta'bequi xbey, san gulusanë' lequë' le cutu guludzölnë' nacx lunë' lequë' zxguia'. Cni glunë' le gládxinë' bunách lu yödzt ni', le ta'gu'ë Dios yöl-la' ba yúgu'të' ni'a qui lë na' guc.

²² Bönni' na' böaquë', guc queë' lë na' run ga rubániru', chyurë' ca choa' iz.

Ta'nabnë' Dios gunë' ga lacquë' rugu ladxi'

²³ Cati' gulusanë' lequë', guludxinë' Pedro len Juan ga na' nacu'ë lza'quë', ati' gulgaxjõi'në' lequë' yúgu'të' lë na' glë' lequë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zëjni'në' bönni' judío.

²⁴ Cati' gulayönnë' lë ni, tsazxön gululidzë' Dios, gulanë':

—Xantu' Dios, náctëru' blau. Li' nacu' Dios, benu' luzxbá. Benu' luyú. Benu' nis zxon. Benu' yúgu'të' le nacua' tu tu latj na'.

²⁵ Uláz quiu' Li' bë'ë didza' David, bönni' huen dxin quiu', gzóalenë' lë' Dios Bö' La'y, gnë':

¿Bizx quië tun rusbó bunách

Len ta'zá' ládxi'gac le cunác?

²⁶ Glunë' rusbó bönni' ta'ná bë'ë yödztlyú ni

Ati' glaquë' tuz bönni' uná bë'.

Guladá'baguë'ë Xanru' Dios,

Lenca' Cristo, bönni' gröczë' Lë'.

²⁷ 'Le nactë glaquë' tuz lu yödzt ni Herodes len Poncio Pilato len yugu' bönni' gza'a len yugu' bönni' Israel. Guladá'baguë'ë Jesús, Zxi'nu' la'y, Nu na' buzú' queëtu'.

²⁸ Glunë' yúgu'të' le bucözu' zí'atël ca gzxi' lu na'u ati' guc ca na' benu' tsutsu xtidzu'u ca ral-la' gac.

²⁹ Na'a, Xantu', byu le tu'zeynë' ba nadx netu', len ben ga gactu' rugu ladxi', güi'tu' xtidzu'u, netu' bönni' huen dxin quiu'.

³⁰ Ben ga gac úngactu' nup te'i, soalen netu' yöl-la' huac quiu', len ben ga gac gúngactu' le lun ga ubánitu' len le lac bë', gac cni le zóalenë' netu' Jesús, Zxi'nu' la'y. Ca' gac.

³¹ Cati' budx gululidzë' Dios, gzxi' latj ga na' nacu'ë, ati' gdu gzóalenë' yúgu'të' Dios Bö' La'y, ati' len yöl-la' rugu ladxi' quequë' glu'ë xtidzë'ë Dios.

Tu'únë' tuz le dë quequë'

³² Bunách zian na' ta'yejlë' Cristo, tuz ca rë' icjuë' len tuz ca glunë'. Cutu gnë' naqui queëzë' le dë queë' nitüë' bönni' nutsë'ë ladjquë', san guluünë' tuz le dë quequë'.

³³ Len yöl-la' huac zxon gulaguixjõ'ë ca bubanë' Xanru' Jesús gbaz na' nasölë'ë Lë', ati' guclen yúgu'të' le buzá' ladxë'ë quequë' Dios.

³⁴ Nutu nu bi byadzj nu nutsa' ladjquë'. Yúgu'të' bönni' bi dë quequë', xyuquë', o lidxquë', glúti'ë lei, ati' dumí qui na' yjua'quë'

³⁵ len guludödë' lei lu na'quë' gbaz na' nasölë'ë Cristo, ati' lequë' gulaguisië' lei qui queëgac nup bi byadzj quegac.

³⁶ Zoë' ni' José, bönni' guluzöë' yetú lë' Bernabé gbaz na' nasölë'ë Cristo, le rna lu didza' xidza', Bönni' Ruhui' Zxonë'. Nabáblenë' zxi'n xsoë' Levi, len guljë' luyú Chipre.

³⁷ Bëti'ë tu cõ' xyuë' bönni' ni, ati' yju'ë dumí qui na', len budödë' lei lu na'quë' gbaz na' nasölë'ë Cristo.

5

Dul-la' glunë' Ananías len Safira

¹ Zoë' bönni' yubl lë' Ananías, bëti'ë tu cõ' xyuë', ati' bennu tsazxön lë' Safira, ngul queë'.

² Bucáchi'lanë' dumí qui yu na' Ananías na', ati' nözinu ca' ngul queë'. Le bugá'nz yju'ë len glu'ë lei lu na'quë' gbaz nasölë'ë Cristo, rnë':

—Tscaníz gzxi'a.

³ Pedro gudxë' lë':

—Ananías, ¿naru' gyatzsa Satanás tu' xõhui' lu icj ládxi'da'u len ben ga rzi' yé'inu' Dios Bö' La'y, ati' bucáchi' lanu' dumí qui xyu' na'?

⁴ Tsal ni' nagá'n lu na'u yu na', ¿naru' cu naqui quizi quiu'? Gdöd bëti'u lei, ¿naru' cu dëcz lu na'u dumí qui na'? ¿Bizx quië grõ' icju' gunu' cni? Dioscz gzxi' yé'inu', clëgz bunách.

⁵⁻⁶ Cati' byönnë' didza' ni Ananías, gdzõ'ë len guttë'. Ni'r gulabíga'tëbi' bi'i ra'bán, ati' guluchõlibi' lë' lari' len glua'bi' lë' yajcáchi'cbi' lë'. Gladxi guladzõbi yúgu'të nup ni' gulayöni ca guc lë ni.

⁷ Ca tsonn hora gdöd ni', bdxinnu ni' ngul queë' Ananías na', len cutu nözinu lë na' guc queë' bönni' queënu.

⁸ Ni'r Pedro gudxë'-nu:

—Gdixjõi' neda'. ¿Naru' gzxi'li' tscaníz xyuli' na'?

Gnanu:

—Ja, tscaníz gzzi'tu'.

⁹Ni'r Pedro gudxé'-nu:

—¿Bizx quiè ben tuz xtídza'li' gzzi' bè' xòhui'li' Dios Bò' La'y? Byutsca'. Chzoa ludxinbi' bi'i gulucáchi'bi'-nè' bònni' quiu', ati' lubijbi' ca' li'.

¹⁰Ni'r la' gdzò'tènu xni'è Pedro len gúttènu. Cati' gulayazbi' bi'i ra'bán na', gualalé'ibi'-nu chnatnu. Ni'r gulubijbi'-nu, ati' yajcáchi'cbi'-nu cuit lè'è bònni' queènu.

¹¹Qui lè ni na' gladxi guladzòbi yúgu'tè bunách queè' Dios, ati' gladxi ca' yúgu'tè nup gulayòni ca guc lè ni.

Tunè' zian le tac bè' bònni' gbaz nasölè'è Cristo

¹²Zian le tac bè' len yugu' yöl-la' huac zxön glunè' laugac bunách lu yödz bònni' gbaz na' nasölè'è Cristo. Guludubè' tsaxzön yúgu'tè' ga nac nchil gdau' nazi' lei Nchil Queè' Salomón.

¹³Ladj nup ni' cuta'yejlè' Cristo, nutu nu burugui tsajta' lequè', ati' glun lequè' ba la'n bunách lu yödz ni'.

¹⁴Ni'r gulayejlè' Cristo yela'gac bunách zian ca', bònni' len ngul.

¹⁵Cati' gulalé'i bunách yugu' le tunè' bònni' ni' ta'yejlè'è Cristo, yjua'gac gap nac la' nöz nup te'i, ati' gulaxóè' lequè' lu da'a yag len yela'gac lu da'az, quiè cati' tódè' ni' Pedro, tsa zxulz queè' cu'u zxul la'gac bunách huè' na', quiè luhuóac.

¹⁶Lézca' gularúj bunách yugu' dzag yödz, guladxinè' Jerusalén, nua'què' nup te'i len nup ta'zaca' ta'gu'i, yu'ugac lequè' bõ' xòhui', ati' guluhuóaquè' yúgu'tè'.

Ta'bia ládxi'gac bònni' gbaz nasölè'è Cristo bunách gdau'

¹⁷Qui lè ni na' guluzxé'inè' Pedro bxuz blau len yugu' bònni' gdau' saduceo na' da'què' bxuz blau.

¹⁸Ni'r gulazönè' yugu' gbaz na' nasölè'è Cristo bxuz blau na' len bònni' na' da'què' lè', ati' gulagu'è lequè' lidx guia.

¹⁹Ni'r chdzò'l bdxinè' gbaz la'y queè' Xanru', ati' bsaljè' lidx guia na' len bubijè' lequè'.

²⁰Gudxè' lequè' gbaz la'y na', rnè':

—Gul-tséaj, gul-tsajsóa nchil gdau' len gul-tsjè'len bunách ni' didza', quíxjö'i'li' lequè' ca nac yöl-la' na'bán gdu ni len ca gac la'dél-li'nè' lei.

²¹Cati' gulayónnè' didza' ni ru'è gbaz la'y na', len cati' za' reni' zildau' gulayaziè' nchil gdau', len gulusèdnè' bunách.

La' ni'z guludubè' bxuz blau len nup nacua'len lè' tsaxzön len bònni' gdau' ta'bequi xbey len bònni' gul tu'zèjni'nè' bunách Israel, ati' gulasölè'è nup tsjac lidx guia tsajxi'cquè' gbaz na' nasölè'è Cristo, táquinè' ni' nacu'è lidx guia na'.

²²Cati' guladxinè' ni' ni'a na'què' bònni' gdau' na', cutu yajxáca'què' lequè' lu yu'u lidx guia na', ati' ni'r guluhueycjè' dutíxjö'què' ca'.

²³Glè' bònni' gdau' ta'bequi xbey na', ta'nè':

—Le nactè yajxáca'tu' nayeyjtè lidx guia, ati' nacua' ra' lidx guia na' nup tun chi'i, san cati' bsaljt'u', nutu nu yajxáca'tu' lu yu'u na'.

²⁴Cati' gulayónnè' didza' ni bxuz blau len yugu' bxuz uná bè' len bònni' nacua' lu nè'è ni'a na'gac bunách gdau', gulabò'tsquè' baguí'i le cutu nözcne' gazx gdxintè lè na' rac.

²⁵Ni'r bdxinè' ni' bònni' gdíxjö'i'nè' lequè', rnè':

—Gul-yutsca'. Nacu'è nchil gdau' tu'sèdnè' bunách bònni' na' glú'gacli'-nè' lidx guia.

²⁶Ni'r gyijè' bònni' na' nacu'è lu nè'è ni'a na'gac bunách gdau', dzagquè' lè' ni'a na'què' na', ati' gulachè'è yugu' gbaz na' nasölè'è Cristo, san cutu bi glunè' quequè', le gládxinè' luladxi' lequè' guióy bunách nacua' ni'.

²⁷Cati' chnachè'què' yugu' gbaz na', guluschinè' lequè' lauquè' bònni' gdau' ta'bequi xbey na', ati' gnabné' lequè' bxuz blau,

²⁸rnè':

—¿Naru' cu gudxtscatu' lbi'ili' cu usédili' bunách ca nac queè' bònni' na'? Na'a, chgdisl'i' zxba ni gdu'tè yödz Jerusalén, len ré'nili' uspága'li' netu' zxguia' ni'a qui yöl-la' gut queè' bònni' ni.

²⁹Ni'r gulubi'è didza' Pedro len yezíca'rè' gbaz na' nasölè'è Cristo, ta'nè':

—Run bayúdx uzér nagtu' xtídzé'è Dios ca xtídza'gac bunách.

³⁰Lbi'ili' budódlili'-nè' Jesús cati' ni' buda'li'-nè' lè'i yag cruz, san Dios quequè' xuz xtau'ru' buspanè' Lè'.

³¹Jesús ni, Dios buzoaczè' Lè' ga náctèrè' blau cuit lè'è yubél, quiè gaquè' Bònni' Blau len Bònni' Ruslá, len gunè' ga lubi'i ládxi'gac bunách Israel, quiè gac unít lahuè' dul-la' nabága'què'.

³²Ca nac lè ni, runtu' lna' lau qui netu', ati' lèzca' runè' lna' lau qui Dios Bò' La'y, Nu na' rsölè'è Dios quegac nup tun ca rna xtídzé'è.

³³ Cati' gulayönnë' lë ni bönni' gdau' ta'bequi xbey na', gulaleyne' len glë'nnë' ludödcë' lequë'.

³⁴ Ni'r gzuinë' laquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na' Gamaliel, bönni' gdau' fariseo. Ractsquë' zxba queë' Moisés bönni' ni, ati' tun lë' ba la'n yúgu'të bunách. Gna bé'inë' nup lubj ló'al tu chi'ídu' yugu' gbaz na' nasölë'ë Cristo.

³⁵ Ni'r gudxë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na', gnë':

—Lbi'íli', bönni' Israel, gul-yutëz queëli' ca nac le rë'nili' gunli' quequë' bönni' ni.

³⁶ Ral-la' tsajneyli' ca guc zí'atël zí'a gdxin dza ni zoaru'. Gyasë' Teudas, ati' ben cuinë' ca bönni' náctërë' blau. Glaquë' bönni' yajta'quë' lë' gdu tap gayu'ë bönni'. Guludöddë' lë' bönni' rjaquë' gdil-l, ati' glaslas yúgu'të nup ni' yajta'gac lë', ati' gnitz ca' yúgu'të le benë' bönni' na'.

³⁷ Gdöd guc lë ni, gyasë' ca' Judas, bönni' Galilea. Benë' cni cati' ni' nac dza ta'yáz lu guich bunách, ta'guíxj lazquë', ati' yajta'gac lë' bunách zian. Lëzca' guludöddë' bönni' ni, ati' glaslas yúgu'të nup ni' yajta'gac lë'.

³⁸ Qui lë ni na' rëpa' lbi'íli': Gul-sán-quë' bönni' ni, len cutu bi gunli' quequë'. Chqui' nac quegaczbunách lë ni ta'në' o lë ni tunë', nitzc,

³⁹ san chqui' nac queë' Dios, cutu gac usnitli' lei. ¡Qui nadxi tíl-lenli'-në' Dios!

⁴⁰ Ni'r glunë' tuz didza' len lë'. Gululidzë' yugu' gbaz na' nasölë'ë Cristo, ati' gulaguinë' lequë' len guluzeynë' lequë' ba nadx cui luí'lenrë' bunách didza' ca nac queë' Jesús. Ni'r gulusanë' lequë'.

⁴¹ Gularujë' laquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na' gbaz na' nasölë'ë Cristo, tu'dzjinë' le bë'ë lequë' latj Dios gulazaca' gulagu'ë le da'quë' Jesús.

⁴² Yugu' dza gulusédtecznë' bunách len glunë' lban queë' Jesucristo nchil gdau' len gap nac lu yu'u lidxgac bunách.

6

Tu'cu'ë gadx bönni' láclenë' bunách queë' Cristo

¹ Dza ni', le gulayán bunách ta'yeylë' Cristo, gulanë' quequë' bönni' judío tu'ë didza' hebreo yugu' bönni' judío tu'ë didza' griego, ni'a qui le rac cati' ta'guisë' le lágunu ngul uzëb, nutu nu ru' le lágunu ngul uzëb quequë' bönni' ni' tu'ë didza' griego.

² Ni'r gultubë' yúgu'të bunách ni' ta'yeylë' Cristo idxínnutë' gbaz na' nasölë'ë Cristo, ati' të' lequë':

—Cutu nac dxi'a soa dxitu' cuguntu' lban qui xtidzë'ë Dios quië guntu' dxin cu'tu' le lagu bunách.

³ Qui lë ni na', böchi' lza'tu', gul-có-quë' gadxë' bönni' ladjli' quië ugu'ru' lu na'quë' dxin ni. Yugu' bönni' na' run bayúdx lacquë' bönni' tun lequë' ba la'n yúgu'të bunách, len nacquë' bönni' ta'yeyni'i, len nac bë' zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y.

⁴ Netu' ni ulidzecztu'-në' Dios, len usëditu' bunách xtidzë'ë Dios.

⁵ Guladzág ládxi'quë' didza' ni yúgu'të, ati' gulaböë' Esteban, bönni' rejlä'ë Cristo gdu ladxë' len gdu zóalenë' lë' Dios Bö' La'y. Lëzca' gulaböë' Felipe, len Prócoro, len Nicanor, len Timón, len Parmenas, len Nicolás, bönni' yödz Antioquia, zí'al butsé'ë ca runë' quië tsej ladxë' Dios ca tunë' bönni' judío.

⁶ Ni'r guluschinë' nup na' gulaböë' lauquë' gbaz na' nasölë'ë Cristo. Gulaxóa na'quë' lequë' bönni' gbaz na', tu'lidzë' Dios.

⁷ Gzër xtidzë'ë Xanru', ati' gulayantsca bunách ta'yeylë' Cristo nacúa' Jerusalén. Lëzca' galazí' lu na'quë' le réjlë'ru' Cristo zian bxuz judío.

Ta'zönë' Esteban

⁸ Benë' le tun ga rubániru', len le tac bë' laugac bunách lu yödz Esteban, gdu zoalen lë' yöl-la' huac queë' Dios le buzá' ladxë'ë queë'.

⁹ Ni'r gulayasë' la'quë' bönni' nababquë' yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, nazi' lei Yu'u Quegac Bönni' Nadzangac. Glunë' lequë' tsaxzón bönni' narujquë' Cirene len Alejandría, len luyú Cilicia, len luyú Asia. Bönni' ní guladíl-lenë' Esteban didza'.

¹⁰ Cutu guluxicjë' didza' ru'ë, le bë'ë didza' Esteban len yöl-la' rejni'i, le zóalenë' lë' Dios Bö' La'y.

¹¹ Ni'r gulaguixjë' bönni' la'zí' yë'ë, la'në': “Netu' byönitu' didza' ru'ë Esteban, rnë zi'ë queë' Moisés len queë' Dios.”

¹² Cni guc, gulagu'ë xla ládxi'gac bunách bönni' ni. Gulagu'ë xla ládxi'quë' ca' bönni' gul tu'zejni'i, len bönni' gdau' tu'sëdi. Gulabía di'ë Esteban bönni' ni. Gulazönë' lë' len gulachë'ë lë' laquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey.

¹³ Lëzca' gulucu'ë laquë' nup gulaguixjö' le cunác, bönni' na' gulanë':

—Cutu zoë' dxiz bönni' ni rnë zi'ë qui gdau' la'y ni, len qui zxba queë' Dios.

¹⁴ Byõnitu' didza' bē'ē bönni' ni ca gunē' Jesús, bönni' Nazaret, rnē' usnitiē' gdau' ni, len utsē'ē yugu' le nalēbiru' runru', yugu' lē na' gna bē'inē' rē'u Moisés.

¹⁵ Nī'r guluyūē' Esteban bönni' gdau' ta'bequi xbey len yūgu'tē nup rō'gac ni', ati' gulalē'inē' lahuē', rna' ca rna' lahuē' gbaz la'y queē' Dios.

7

Didza' bē'ē Esteban, gnē' uláz queē'

¹ Nī'r gnabnē' Esteban bxuz blau, rnē':

—¿Naru' nacz cni'?

² Bubi'ē didza' Esteban, rnē':

—Lbi'ili', bönni' gul, len lbi'ili', böcha'a. Gul-zē nagli' le gyēpa' lbi'ili'. Dios, Nu nactēr blau, bulul' lahuē' ga zoē' Abraham, xuzru' gul gdōd, cati' ni' zoē' luyú Mesopotamia, cati' zi'a tsajsōē' yōdz Harán.

³ Dios gudxē' lē': "Bruj ladzu' len bla'alēn di'a dza quiu', ati' gyeaj luyú ni' ului'ida' li'."

⁴ Nī'r brujē' Abraham luyú Mesopotamia le nac xyugac bunách Caldea, ati' yajsōē' Harán. Lu yōdz ni' gutiē' xuzē' Abraham na', ati' lē' buzē'ē ni', ati' Dios bchē'ē lē' latj ni, ga ni zoaru' na'a.

⁵ Dios cutu bē'ē lē' latj gaqui queē' luyú ni. Ni lati' bunōdzjē' queē' ga soē' luyú ni, san gzxi' lu nē'ē Dios unōdzjē' queē' luyú ni, ati' tōd gatiē' Abraham gaqui quegac zxi'n xsoē' luyú ni, zal-la' cutu nacu' nibi' bi' queē'.

⁶ Lēzca' cni' gudxē' Abraham Dios: "Tsjaquē' zxi'n xsu' lu xyugac bunách gza'a, ati' ni' lacquē' ca bunách zi'tu'. Lunē' bönni' luyú ni' ga lacquē' bönni' nadá'ugac zxi'n xsu'. Lusaca' zi'ē lequē' gdu ca tap gayuá' iz."

⁷ Lēzca' gudxē' lē' Dios: "Neda' usyudxa' bunách luyú ni', ga ni' lacquē' bönni' nadá'ugac zxi'n xsu', ati' tōd ni' lurujē' ni', ati' lunē' xchina' luyú ni."

⁸ Dios benlenē' Abraham didza' rucá'n tsahui' len gna bē'inē' lē' gchuguē' lu xpēla'quē' bönni' nacu'ē lidxē' tu le gac bē' nazi' lu na'quē' didza' na' rucá'n tsahui'. Gdōd ni' guquē' Abraham xuzbi' bi'i Isaac, len cati' chgúquibi' xunu' gbidz, bchuguē' lu xpēla'bi' lē na' nac bē'. Isaac na', lēzca' cni' benē' queēbi' bi'i Jacob, zxi'nē', len cni' benē' ca' Jacob quegac idxinutēbi' bi'i bönni' queē', nup ni' glac xuz xtau'gac idxinu cō' di'a dza quegac bunách Israel.

⁹ Xuz xtau'ru' na', lu yōl-la' ruzxe'i quequē', glúti'ē-bi' bi'i José, böchi'quē', lu na'quē' bönni' ni' yjua'quē'-bi' luyú Egipto. Dios gzóalēnē'-bi' bi'i José na'

¹⁰ len buslē'-bi' lu le glac queēbi'. Dios bē'ē-bi' yōl-la' rejni', le ben ga bdzag ladxē'ē-bi' Faraón, bönni' rna bē'inē' bunách Egipto, ati' Faraón na' budōdē' lu na'bi' bi'i José yōl-la' uná bē' gna bē'ibi' luyú Egipto len yūgu'tē bunách nacuá' lidxē'.

¹¹ Nī'r guctsa gbīn gdu luyú Egipto, len luyú Canaán ni, ati' gulazaca' gulagu'i yūgu'tē bunách dza ni'. Cutu bdzōli le lahuē' xuz xtau'ru'.

¹² Cati' byōnnē' Jacob dē zxa' xtil luyú Egipto, bsōlē'ē ni' yugu' zxi'nē', bönni' ni' nacquē' xuz xtau'ru'. Cni' gac le zi'al lzu yjaquē' ni'.

¹³ Cati' le buróp lzu yjaquē' luyú Egipto, benē' José ga guluúnbē'ē lē' böchē'ē. Cni' gac, gnōznē' Faraón nup nacgac di'a dza queē' José.

¹⁴ Nī'r bsōlē'ē didza' José, benē' ga bdxinē' ni' Jacob, xuzē', dzaggac lē' di'a dza queē', glac gdu tsonnlaj yu chinu bunách.

¹⁵ Cni' gac, bdxinē' Jacob luyú Egipto, ga ni' gutiē' lē', ati' glatiē' ca' ni' xuz xtau'ru' cati' bza'a dza quequē'.

¹⁶ Cati' glatiē' tu tu xuz xtau'ru' yjua'quē' lequē' luyú Siquem yugu' zxi'n xsoaquē', ati' ni' gulucachē'ē lequē' yeru ba lu bloj na' gu'uē' Abraham lu na'gac zxi'nē' Hemor, bönni' Siquem.

¹⁷ Gdōd zian iz, cati' bdxin dza ral-la' gac le gzxi' lu nē'ē Dios, lē na' benē' tsutsu xtidzē'ē gunē' queē' Abraham, gulayán bunách yugu' cō' zxi'n xsoē' Israel, glac bunách zian cati' ni' gulacua' luyú Egipto.

¹⁸ Nī'r gyaziē' bönni' yubl gna bē'ē luyú Egipto na', len gatga byōnnē' ca nac le benē' José, gúclēnē' bunách Egipto.

¹⁹ Gzxi' yé'inē' bunách uládz queēru' bönni' na' rna bē'ē. Busaca' zi'ē xuz xtau'ru' na' len benē' ga lusanē'-bi' bi'i bönni' huē'ndau' qui queēquē', quiē latbi'.

²⁰ La' dza ni'z guljbi' ca' bi'idau' Moisés, ati' bdzag ladxē'ē-bi' Dios. Gdu ca tsonn beo' guluscul-lē'-bi' xuz xna'bi' lidxquē'.

²¹ Cati' bdxin dza lusanē'-bi' xuz xna'bi' quiē gatbi' bi'idau' Moisés na', bdxinnu ngul zxi'nē' Faraón ga ni' guluca'nē'-bi', ati' yajxi'nu-bi' len buscul-lnu-bi' ca bi'i queēcnu.

²² Cni guc, bzëdbi' bi'i Moisés yúgu'të le taquë' bönni' Egipto len gúctërbi' zxön ca nac didza' bë'bi' len ca nacgac le benbi'.

²³ 'Cati' chy'u'ubi' choa' iz bi'i Moisés, gna ládxi'bi' tsajyubi' bunách uládz queëbi', bunách Israel.

²⁴ Cati' bdxinbi' ga na' nacu'ë, blé'ibi'-në' bönni' Egipto, rusaca' zi'ë bönni' uládz queëbi'. Ni'r gúclenbi'-në' bönni' uládz queëbi' na' len budódi'bi'-në' bönni' Egipto na'. Cni guc, buzi' labi' bönni' na' bi'i Moisés uládz queë' bönni' uládz queëbi'.

²⁵ Gúquibi' Moisés huala'yéjni'në' bönni' böchi'bi' gunë' Dios ga uslabi' lequë' lëczbi', san lequë' cutu gulayéjni'në'.

²⁶ Yetú dza ca' yajxáca'bi' yechopë' bönni' Israel, ta'dil-lë', ati' gú'nibi' cuequi dxibi' lequë', len gudx'bi' lequë': "Lbi'ili', böchi'li' nac. ¿Bizx quië rua'li' lza'li' dö'?"

²⁷ Ni'r bönni' na' ru'ë dö' qui lzë'ë budxiguë'ë-bi' bi'i Moisés, gnë': "¿Núzxatë buzóa li' gna bé'inu' netu', len cuequi xbeynu' le runtu'?"

²⁸ ¿Naru' ré'nitsanu' gdöddu' ca' neda' ca benu' nij, budöddu'-në' bönni' Egipto na'?"

²⁹ Cati' byönibi' didza' ni bi'i Moisés, buzzundjbi' ni', yajsoabi' luyú Madián ga ni' gzoabi' ca bönni' zi'tu'. Luyú Madián na' butság ná'lenbi'-nu ngul lu yödz ni', ati' guljcbi' chopbi' bi'i bönni' queë'.

³⁰ 'Cati' chgdöd choa' iz zoë' ni', buluí' lahuë' ga zoë' gbaz la'y queë' Dios lu gui' qui yag yötsi'dau' regui, ga ni' nac lu latj ca'z, le zoa lu gui'a nazi' lei Sinai.

³¹ Cati' blé'inë' gui' na' Moisés, bubannë', ati' gbiguë'ë gal-la' quië glé'inë' dxi'a, ati' ni' byönnë' chi'ë Xanru'.

³² Cni gudxë' lë' Xanru': "Neda' naca' Dios quequë' xuz xta'u. Naca' Dios queë' Abraham, len Dios queë' Isaac, len Dios queë' Jacob." Ni'r lu yöl-la' radxi queë', gzxiztsquë' Moisés, len cutur burúguinë' uyütë'.

³³ Gudxë' lë' Xanru': "Bleyej lölu' nuda'u, le nac la'y ga ni zu' le zoacza' ni neda', naca' Dios.

³⁴ Le nactë chblé'ida' le ta'zaca' ta'gu'i' bunách quia' nacua' luyú Egipto, len chbyönda' ta'bödx yechë'ë. Bötja', zoa' ni quië uslá' lequë'. Gda na'a, gsöla'a li' luyú Egipto."

³⁵ 'Zal-le guluca'në' lë' ca'z bönni' uládz queë' Moisés, gulanë': "¿Núzxatë buzóa li' gna bé'inu' netu', len cuequi xbeynu' le runtu'?", Dios bsölë'ë lë' quië gaquë' bönni' uná bë', len bönni' ruslá, ca na' gudxë' Moisés gbaz la'y na' queë' Dios, buluí' lahuë' lu yag yötsi'dau' regui ga na' zoë'.

³⁶ Moisés ni bubijë' luyú Egipto bönni' uládz queëru', guc cni gdöd benë' le glun ga gulubani bunách ni', len le tac bë' benë' luyú ni'. Lëzca' cni benë' lu nis zxön nazi' lei Nis Xna. Cni benë' lauquë' gdu ca choa' iz lu latj ca'z.

³⁷ Lëczë' Moisés na' gudxë' bunách Israel ni', gnë': "Xanru' Dios gsölë'ë queëli' bönni' galjë' ladj di'a dza queëli', gaquë' bönni' gu'ë didza' uládz queë' Dios. Gsölë'ë lë' queëli' ca na' bsölë'ë neda'. Lëczë' run bayúdx uzë nagli'-në'."

³⁸ Lëzca' lëczë' Moisés na' gzóalenë' bunách nudubgac queë' Dios lu latj ca'z, ati' bdzaguë' lë' gbaz la'y queë' Dios, nu na' bë'len lë' didza' lu gui'a Sinai na'. Gzóalenë' xuz xtau'ru' Moisés, ati' Dios budödë' lu në'ë zxba la'y queë', le rui' didza' ca gac la'del-li' yöl-la' na'bán bunách, ati' zxba ni budödë' Moisés lu na'gac zxi'n xsoaquë' ga rdxintý queëru' ré'u.

³⁹ 'Cutu glë'nnë' xuz xtau'ru' lunë' ca rna xtudzë'ë Moisés, san guluzöë' lë' tsla'l, len glë'nnë' tshuöjquë' luyú Egipto.

⁴⁰ Cati' ni' zoë' lu gui'a Sinai na' Moisés, lequë' glë' Aarón, böchë'ë Moisés na', gulanë': "Ré'nitú' gunu' yugu' dios queëtu', bdau' guiöj bdau' yag, quië la'nór lautu'. Cutu nózitu' bi guc queë' Moisés, bönni' na' nubijë' netu' luyú Egipto."

⁴¹ Ni'r glunë' tu bdau' oro le nac ca tu bëdx'dau', ati' guludödcde'-ba' bö'cu' zxila'dau', len galagu'quë'-ba' lau bdau' oro na', ati' glunë' lni lau bdau' na' nunquë'.

⁴² Qui lë ni na' buca'në' lequë' Dios len bubij ladxë'ë lequë'. Ni'r gulayé ládxi'quë' le ta'yëp luzxbá. Ca nac lë ni nayúj lu guich le gulanë' bönni' glu'ë didza' uládz queë' Dios, rna:

Lbi'ili', bunách Israel,

¿Naru' glú'gactsali'-ba' quia' neda' böa' bëdx ni'

Budódigac'li'-ba' len buzégu'gacli'-ba',

Lë na' benli' lu latj ca'z gdu ca choa' iz?

⁴³ Cutu glú'gacli'-ba' quia' neda',

San bia'li' nich qui Moloc, bdau' guiöj queëli'.

Bia'li' ca' tu le nac ca bölj luzxbá nazi' lei Refán,

Lë na' buzoali' ca Dios queëli'.

Yugu' bdau' guiöj bdau' yag ni,

La' lbi'izli' benli' quië gyij ládxi'li' leygac.

Qui lë ni na', ubija' lbi'ili' lu xyuli',

Gchë'a lbi'ili' zi'tu'r' ga dë luyú Babilonia.

⁴⁴ 'Cati' ni' gulacu'ë xuz xtau'ru' lu latj ca'z, guta' quequë' yu'u lari' ga glun chi'ë zxba queë' Dios, lë na' nac bë' zóalenë' lequë' Dios. Glunë' yu'u lari' na' ca na' gna bé'inë' Moisés Dios, cati' ni' gudxë' lë' gunë' lei ca nac lë na' blé'inë', le bului'inë' lë' Dios lu gui'a ni'.

⁴⁵ Lëzca' guludödë' yu'u lari' na' lu na'quë' zxi'nquë' ga bdxintë dza ni' glu'ë lei luyú ni xuz xtau'ru', cati' ni' dzaguë' lequë' Josué, ati' gulagüë' xyugac bunách gza'a, nup ni' bulaguë'ë Dios lauquë' xuz xtau'ru'. Cni glunë' zian iz ga bdxintë dza zoë' David.

⁴⁶ Bdzag ladxë'ë David na' Dios, ati' lë' gnabnë' Dios gu'ë lë' latj gunë' tu yu'u ga soë' Dios queë' Jacob.

⁴⁷ Cutu bë'ë lë' latj Dios, san benë' yu'u queë' Dios Salomón, zxi'në' David na'.

⁴⁸ Cni benë' zal-la' cutu zoë' Dios, Nu nactër blau, lu gdau' nungac bunách. Ca nac lë ni gnë' bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

⁴⁹ Yehua' yubá nac ga rō'a rna bë'a

Ati' yödzyú nac xlibi ni'a.

Rnë' Xanru': "¿Naru' gúntsali' lidxa'?

¿Naru' zoatsa latj ga ral-la' uzi' ladxa'a?

⁵⁰ ¿Naru' clëg len na'cza' bena' yúgu'të lë ni'?"

⁵¹ Ni'r gudxë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na' Esteban, gnë':

—Lbi'ili', bönni' zid, cutu bi ryaz icj nagli. Nazíd icj ládxi'dau'li' ca rac quegac bunách cunúnbë'gac Dios. Rdá'baga'teczli'-në' Dios Bō' La'y. Ca na' glunë' xuz xtau'li', runli' ca' lbi'ili'.

⁵² Gulabía ládxi'quë' yúgu'të bönni' ni' glu'ë didza' uláz queë' Dios xuz xtau'li' na'. Lëzca' guludödcdë' bönni' ni' gulaguixjö'ë zi'al ca ral-la' guidë' Cristo, Bönni' Tsahui', ati' na'a, cati' ni' bdxinë' Bönni' Tsahui' na', lbi'iczli' budödli'-në' lu na'quë' bönni' guludödë' Lë'.

⁵³ Lbi'iczli' dë lu na'li' zxba queë' Dios, lë na' guludödë' lu na'quë' xuz xtau'li' yugu' gbaz la'y queë' Dios, san cutu runli' ca rna.

Tu'dödë' Esteban

⁵⁴ Cati' gulayönnë' didza' ni bönni' gdau' ta'bequi xbey na', gualaléytsquinë' Esteban, ati' lu yöl-la' rley quequë' lë' gulutíl-l láyi'quë'.

⁵⁵ Ni'r buyüë' luzxbál Esteban na', zóalenë' lë' Dios Bō' La'y, ati' blé'inë' latj yení' ga zoë' Dios lenca' Jesús, zuinë' cuít lë'ë yubél Dios ga náctërë' blau.

⁵⁶ Ni'r gnë':

—Gul-yutsca'. Rlé'ida' nayálj luzxbá, ati' zuinë' cuít lë'ë yubél Dios Bönni' Nuhuöaquë' Gdu Bunách.

⁵⁷ Ni'r guluséyj nagquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na', ati' gulabödxý'ë zidzj, len tsazxön gulabía di'ë lë'.

⁵⁸ Gulubijë' lë' ni'l ra' yödž na', ati' ni' gululadxë' lë' guiöj. Yugu' bönni' ni' tunë' lna' lau le tu'quië' Esteban gulucu'ë lari' ta'xóa yenquë' xni'ë bönni' lë' Saulo cati' ni' gululadxë' Esteban guiöj.

⁵⁹ Cati' ni' tu'ladxë' Esteban guiöj, lë' bulidzë' Dios, gnë':

—Xana' Jesús. Buzí' bō' naccza'.

⁶⁰ Ni'r byechuë', buzechu xzibë', len bë'ë zidzj didza', gnë':

—Xan. Cutu uspagu'u lequë' dul-la' ni.

Cati' budx bë'ë didza' ni, guttë'.

8

Saulo rbia ladxë'ë bunách queë' Cristo

¹⁻³ Saulo benë' tsazxön bönni' ni' guludödë' Esteban.

La' ni'z glua'quë' Esteban bönni' ta'yj ládxi'quë' Dios, ati' yajcáchi'quë' lë'. Szxöni gulabödxë' queë'.

Dza na' szxöni gulabía ládxi'quë' bunách queë' Cristo nacua' Jerusalén bönni' judío cuta'yëjlë'. Lëzca' gdxia ladxë'ë bunách queë' Cristo Saulo. Gyazië' gap nac lu yu'u quequë', ati' gzxönë' yugu' bönni' len ngul, glu'ë lequë' lidx guía.

Ni'r glaslas gdu luyú Judea len luyú Samaria yelat'z cuguluhuöatë bunách queë' Cristo, ati' guluga'në' Jerusalén légaczë' gbaz na' nasölë'ë Cristo.

Rac lban qui didza' dxi'a luyú Samaria

⁴ Yjaquë' yúgu'të latj bönni' na' gláslasië', ati' glunë' lban qui didza' dxi'a.

⁵ Ni'r gyijë' luyú Samaria Felipe, bönni' dzaguë' nup na' glaslas, ati' ni' benë' lban ca nac queë' Cristo.

⁶ Guludúb bunách ni', ati' gdu ládxi'quë' guluzë nagquë' didza' ru'ë Felipe na', le gulayönnë' xtídzë'ë len gualalé'inë' le tac bë' runë'.

⁷ Cni guc, le benë' ga gulurúj zian bö' xöhui' yu'ugac bunách, ta'bödxya'a zidzj, ati' guluhuóac zian nup te'i hué' nacu'n bin len nup cuta'zá'.

⁸ Cni guc, guludziji bunách yödz ni'.

⁹ Zoë' ni' Simón, bönni' zi'al guquë' bönni' udzá' unë ya'a lu yödz na', len gzxi' yé'inë' bunách Samaria na', gnë' lëczë' naquë' bönni' náctërë' zxón.

¹⁰ Guluzëtsca naggac bönni' ni yúgu'të bunách, ga rguel-la' yugu' bönni' ca'z ga rdxintë yugu' bönni' blau, gulanë': "Bönni' ni, dë lu në'ë yöl-la' huac zxon queë' Dios."

¹¹ Cni guc, glunë' lë' ba la'n, le xtsey nazi' yé'inë' lequë' len yöl-la' udzá' unë ya'a queë'.

¹² Cati' gulayejlë'ë lban runë' Felipe qui didza' dxi'a ca rna bë'ë Dios len ca nac queë' Jesucristo, ni'r guladilë' nis, bönni' len ngul.

¹³ Ni'r gyejlë'ë ca' Simón na', len bdilë' nis, ati' gdálenteczë' tsazxon Felipe na'. Cati' blé'inë' yugu' yöl-la' huac zxon len le tac bë' runë' Felipe, bubannë' Simón na'.

¹⁴ Cati' gulayönnë' ca guc lë ni gbaz na' nasölë'ë Cristo nacué' Jerusalén, chnazí' lu na'gac xtidzë'ë Dios bunách luyú Samaria, ni'r gulasölë'ë ni' Pedro len Juan.

¹⁵ Cati' guladxinë' ni' Pedro len Juan na', gululidzë' Dios uláz quegac bunách ni' ta'yejlë' Cristo quië dusóalenë' lequë' Dios Bö' La'y.

¹⁶ Ga bdxintë dza na', cutu rdxíninë' quequë' Dios Bö' La'y. Nadílgaczë' nis quië lacquë' tuz len Xanru' Jesús.

¹⁷ Ni'r gulaxóa na'quë' bunách Samaria na' Pedro len Juan na'. Gululidzë' Dios, ati' dusóalenë' lequë' Dios Bö' La'y.

¹⁸ Cati' blé'inë' Simón, bönni' udzá' na', le guc cati' gulaxóa na'quë' bunách ni' gbaz na' nasölë'ë Cristo, dusóalenë' lequë' Dios Bö' La'y, gu'nnë' quizzjé' lequë' dumí,

¹⁹ rë' lequë':

—Benn ca' quia' yöl-la' huac ni, quië cati' gxo'a na'a núti'tëz bunách, dusóalenë' nu na' Dios Bö' La'y.

²⁰ Ni'r gudxë' lë' Pedro, rnë':

—Nít tsazxon len lí' dumí quiu', le ráquinu' len dumí gdél-li'nu' yöl-la' huac queë' Dios.

²¹ Cutu nacú' Isaca' gutsu'u lë ni, le cunác dxi'a icj lãdxi'da'u lahuë' Dios.

²² Bubi'i ladxu'u ca nac huia'dö' ni runu', len gúta'yu lahuë' Dios, nazx ca' unít lahuë' lí' ca nac lë ni rza' ladxu'u.

²³ Rlé'ida' nabagu'u xzguia' len nadzunu' lu yal-lj qui tu' xöhui'.

²⁴ Ni'r bubí'ë didza' Simón na', rë' lequë':

—Gul-lidzë' Dios, gáta'yuli' lahuë' Xanru' ni'a quia' cui gac quia' nitú lë na' chgnali'.

²⁵ Cati' budx glunë' ina' lau queë' Cristo lu yödz ni' Pedro len Juan na', len gulaguúxjö'ë xtidzë'ë Dios, glunë' ca' lban qui didza' dxi'a gap nacué' zian ladzquë' bönni' Samaria, ati' gdód ni' yhuójqüë' Jerusalén.

Felipe len bönni' Etiopía

²⁶ Ni'r bël'enë' Felipe didza' gbaz la'y queë' Xanru', gudxë' lë':

—Gyas len gyeaj zaca' ga rdöd gbidz beo' ziaq, gdxinu' ga ni' rla'a nöz zeaj Jerusalén zeajtë yödz Gaza, nöz na' rdöd lu latj ca'z.

²⁷ Ni'r gyu'ë nöz Felipe na', zijë'. La' nöz ni' yajtsaguë' bönni' Etiopía, naquë' bönni' huödx. Luyú Etiopía naquë' blau launu Candace, ngul rna bé'ínu bunách Etiopía na', len yu'u lu në'ë yúgu'të yöl-la' tsahui' queënu dzö' lidxnu. Gyijë' Jerusalén bönni' ni quië gyij ladxë'ë Dios.

²⁸ Na'a, zhuöjë' ladzë', rö'ë lu carreta queë', len rulabë' le nayúj lu guich ca gnë' Isaías, bönni' bë'ë didza' uláz queë' Dios.

²⁹ Ni'r Dios Bö' La'y gudxë' Felipe na':

—Gbiga' ga zeaj carreta na', len gyeajlen lei.

³⁰ Cati' chgbiguë'ë ni' Felipe, byönnë' ru'ë didza' bönni' huödx na', rulabë' le nayúj lu guich ca gnë' Isaías, ati' gudxë' lë':

—¿Naru' réjni'nu' lë na' rulabu'?

³¹ Bubi'ë didza' bönni' Etiopía na', gnë':

—¿Nacx gac tséjni'da' chqui' nutu nu zoa uzejni'i neda'?

Ni'r gúta'yuë' lahuë' Felipe cuenë' len có'lenë' lë' tsazxon lu carreta na'.

³² Lë na' nayúj lu guich rulabë', rna cni:

Ca bó'cu' zxíla'dau',

Gulachë'ë Lë' quië ludöddë' Lë',

Len ca bö'cu' zxíla'dau',

Cutu rnëba' cati' nu rchugu lítsa'ba',

Ca' benë' Lë', cutu bsalj ru'ë gnë'.

³³ Guluca'në' Lë' ca'z,

Len cutu glu'ë latj nu cuequi xbey Lë'.

¿Nuzxa caz gac quixjò' zxguia' nabága'gac bunách uládz queë'?

La' légaczë' guludöddë' Lë'.

³⁴ Gnabné' Felipe bönni' huödx na', rë' lë':

—Ráta'yua' lau' quixjò'nu' neda'. ¿Nuzxa qui gnë' cni bönni' na' bë'ë didza' uláz queë' Dios? ¿Naru' queëczë', o qui nu yubl?

³⁵ Ni'r la' didza' niz bguel-lë'ë Felipe, gdíxjò'në' lë' didza' dxi'a ca nac queë' Jesús.

³⁶ Cati' ni' yu'quë' nõz zjaquë', guladxinë' ga dë nis, ati' rë' Felipe bönni' huödx na', rnë':

—Byutsca'. Ni dë nis. ¿Naru' huactsa gdila' nis?

³⁷ Felipe gudxë' lë':

—Chqui' réjlë'u gdu ladxu'u, huac gdilu' nis.

Lë' bubi'ë didza', rnë':

—Réjlë'a Jesucristo, naquë' Zxi'në' Dios.

³⁸ Ni'r benë' ga gzoa dxiz carreta queë' na', ati' guluhuötjé' groptë', yajtsazquë' lu nis. Ni'r Felipe buquülë' bönni' huödx na' nis.

³⁹ Cati' gulurujë' lu nis, buchë'ë Felipe Dios Bö' La'y, ati' cutur blé'inë' lë' bönni' huödx na'. Ni'r buguel-lë'ë xnözë', zhuöjé' rudzijnë'.

⁴⁰ Cati' chraqube'inë' Felipe, zoë' lu yödZ Azoto. Gdödë' yúgu'të yödZ ni', ati' benë' lban qui didza' dxi'a, ga bdxintë' yödZ Cesarea.

9

Saulo ruhuöaquë' queë' Cristo

¹ Ni' ruzeyné' ba nadx nup ta'yejlë' Xanru' Saulo, gu'nnë' gdödcë' lequë'. Quië gunë' cni bdxinë' lahuë' bxuz blau

² len gnabné' lë' guich uná bë' le tsju'ë lauquë' bönni' uná bë' quegac yu'u gap tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío nacu'ë Damasco, ati' chqui' utsajxaquë'ë ni' yugu' bönni' len ngul ta'yejlë'ë Jesús, gac gchë'ë lequë' nadzunquë' lu yödZ Jerusalén.

³ Tsal ni' yu'quë' nõz Saulo len nup nacula'len lë', zjaquë', len cati' chzoa la'dxinë' Damasco, tu tsalz buzeni'tsca yení' za' luzxbá, le buzení' ga ni' zjaquë'.

⁴ Ni'r gdzö'ë lyu Saulo, len byönnë' chí'i nu rë' lë':

—Saulo, Saulo, ¿bizx quië rbia ladxu'u neda'?

⁵ Gnabné' Lë' Saulo, gnë':

—¿Nuzxa li', Xan?

Lë' gnë':

—Neda' Jesús, nu rbia ladxu'u. Run zi' cuinu', rdá'bagu'u neda'. Rac quiu' ca na' rac queë'ba' bëdx, run zi' cuinba' rchégu'ba' yag tuchi' tundë'-ba' zi'.

⁶ Ni'r gzxiztsquë', gúdxinë' Saulo, gnë':

—Xan, ¿bizxa rë'nnu' guna'?

Xanru' gudxë' lë':

—Gyas len gyaz lu yödZ, ati' ni' gsöla'a quiu' nu guië li' le ral-la' gunu'.

⁷ Gládxinë' bönni' na' zjáclenë' Saulo, le gulayönnë' chí'i na', zal-le nutu nu gulalé'inë'.

⁸ Ni'r böasé' luyú Saulo, len cati' gxa' yöj lahuë', cutu ca' rlé'inë'. Qui lë ni na' gulaguel-lë'ë në'ë, len gulachë'ë lë' Damasco.

⁹ Gzoë' ni' tsonn dza nachúl lahuë', len cutu bi güi' gdahuë'.

¹⁰ Zoë' ca' Damasco Ananías, bönni' rejlé'ë Cristo, ati' Xanru' buluí' lahuë' ga zoë' ca tu lu yël bëchcál, len gudxë' lë':

—Ananías.

Lë' bubi'ë didza', gnë':

—Ni zoa', Xan.

¹¹ Xanru' gudxë' lë':

—Gyas, len gyeaj ga nac la' nõz na' nazí' lei Nöz Li, ati' lu yu'u lidxë' Judas gnab didza' queë' Saulo, bönni' Tarso. Lu yu'u na' rulidzë' Dios.

¹² Chblé'inë' bönni' ni ca tu lu yël bëchcál zë'ë tsazië' ga zoë' bönni' lë' Ananías, len gxoa në'ë lë' quië huöalj yöj lahuë'.

¹³ Ni'r bubi'ë didza' Ananías, rë' Lë':

—Xan, zian nup chgulaguixjò' neda' ca runë' bönni' ni, zian le nac dö' nu'ë le benë' quegac bunách ta'yejlë' Li', nacu'ë Jerusalén.

¹⁴ Zë'ë ca' ni, dë lu në'ë uláz quequë' bxuz uná bë' sönë' yúgu'të nup tu'lídz Dios len lau' Li'.

¹⁵ Ni'r Xanru' rë' Ananías na', rnë':

—Gyeaj, le gröcza' neda' bönni' ni quië gunë' lban ca nac quia' laugac bunách gza'a, len lauquë' bönni' ta'ná bé'inë' lequë', lenca' laugac bunách Israel.

¹⁶ Ului'ida' lë' le zian le saca' qui'ë uláz quia' neda', gunë' xchina'.

¹⁷ Ni'r gyijë' ni' Ananías, ati' gyazië' yu'u len bxoá në'ë Saulo, rë' lë':

—Böcha'a Saulo, Xanru' Jesús, Nu na' buluí' lahui la' nöz ga ni' za'u, bsölë'ë neda' quië huólaj yøj lau' len dusóalenë' li' Dios Bö' La'y.

¹⁸ La' ni'z gulaguíndj lu yøj lahuë' le nac ca xlácuba' bøl, ati' la' böaljté yøj lahuë'. Ni'r gyasë' Saulo, len bdilë' nis.

¹⁹ Gdöd ni' gdahuë' len böac ladxë'ë. Ca chop tsonn dza gzóalenë' bönni' ta'yejlë'ë Cristo nacu'ë Damasco.

Runë' lban Saulo lu yödZ Damasco

²⁰ La' gzu lautë' Saulo runë' lban queë' Cristo gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, rnë':

—Jesúscz naquë' Zxi'në' Dios.

²¹ Gulubannë' yúgu'të bönni' ni' ta'yönnë' lë', ta'në':

—¿Naru' clëg bönni' ni bönni' na' busnitië' nup nacuá' Jerusalén, tu'lídZ Dios lu lë' Jesús? Quië gunë' cni bidë' ca' ni quië gchë'ë lequë' nadzunquë' lauquë' bxuz uná bë'.

²² Bdípr ladxë'ë Saulo, len benë' ga gulabö'ë baguí' bönni' judío nacu'ë Damasco, buluí'inë' lequë' Jesúscz naquë' Cristo, bönni' na' tunë' löz duná bé'inë' lequë'.

Rulë' Saulo lu na'quë' bönni' judío

²³ Cati' chgdöd zian dza, glun xtídza'quë' bönni' judío ni' ludöddë' Saulo.

²⁴ Rël len të dza gulabö' nisiä' lë' bönni' judío ga nu ryaz zö'ö run chí'i yödZ na' quië ludöddë' lë', san gúquibe'inë' Saulo le të'nnë' lunë' queë'.

²⁵ Ni'r gulaguel-lë'ë Saulo chdzö'l bönni' ta'yejlë'ë Cristo, ati' gulagu'ë lë' tu lu bdö'a xzön naga' du, len guluzötjé' lë' ni'l lu zö'ö run chí'i yödZ na'.

Rudxinë' Saulo Jerusalén

²⁶ Cati' budxinë' Saulo Jerusalén, gu'nnë' tsjenë' tsaxön bönni' ni' ta'yejlë'ë Cristo, san gládxinë' lë' yúgu'të', le cuta'yejlë'ë rejlé'ë Cristo Saulo na'.

²⁷ Ni'r gdel-lë'ë Saulo Bernabé, len bchë'ë lë' ga na' nacu'ë gbaz nasölë'ë Cristo. Gdíxjö'i'në' lequë' ca na' guc queë' Saulo, blé'inë' Xanru' la' nöz, ati' bé'lenë' lë' didza' Xanru'cz, len ca na' benë' Saulo lu yödZ Damasco, len yöl-la' rugu ladxí' benë' lban ca nac queë' Jesús.

²⁸ Ni'r gzóalenë' lequë' Saulo lu yödZ Jerusalén, ati' gdálenë' lequë'.

²⁹ Lu yöl-la' rugu ladxí' benë' lban Saulo ca nac queë' Xanru', len gdíl-lenë' didza' bönni' judío tu'ë didza' griego, ati' lequë' gulazú gulabö'ë ludöddë' lë'.

³⁰ Cati' gláquibe'inë' lë' ni böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo, gulachë'ë Saulo lu yödZ Cesarea, ati' gulasölë'ë lë' Tarso, le nac ladzë' Saulo.

³¹ Ni'r guc dxi'a quegac yúgu'të có' bunách queë' Cristo, nacuá' gdu luyú Judea, len luyú Galilea, len luyú Samaria, ati' guladíp ládxí'quë'. Gulacu'ë lu yöl-la' radxi quequë' Xanru', ati' gulayanë' le gúclenë' lequë' Dios Bö' La'y.

Pedro ruínë' Eneas

³² Yetú le guc, cati' yajyüë' yugu' böchi'ru' Pedro, bdxinë' ga nacu'ë bönni' ta'yejlë'ë Jesús lu yödZ Lida.

³³ Yajxaquë'ë ni' bönni' lë' Eneas, chguc xunu' iz dë' ré'inë' nacu'në' bin.

³⁴ Pedro gudxë' lë':

—Eneas, ruínë' li' Jesucristo. Gyas len btub xta'u.

La' gyastë' Eneas na'.

³⁵ Gulale'i lë' yúgu'të nup nacuá' yödZ Lida, len yödZ Sarón, ati' guluhuöaquë' queë' Xanru', ta'yejlë'ë Lë'.

Ratnu Dorcas len rubannu

³⁶ Yetú ca' le guc, lu yödZ Jope zoanu ngul réjlë'nu Cristo, lënu Tabita, len ca nac didza' griego lënu Dorcas. Benu zian le nacgac dxi'a len le taclen bunách yechi' ngul ni.

³⁷ Le guc dza ni', güi'ínu Dorcas na' len gutnu. Gdöd gulaguibnu lënu, gulaguixjé'-nu tu lu yu'u ga nac buróp cuia.

³⁸ Le dë gal-la'z ga na' dë yödZ Jope yödZ Lida ga na' zoë' Pedro, gulayönnë' zoë' ni' Pedro bönni' Jope na' ta'yejlë'ë Cristo, ati' qui lë' ni na' gulasölë'ë ga zoë' chopë' bönni', gláta'yuë' lahuë', të' lë':

—Cutu tseynu' guidu' queëtu'.

³⁹ Ni'r la' gyastë' Pedro, zéajlenë' lequë'. Cati' bdxinë' ni', la' gulachë'të' lë' ga nac lu yu'u ga dënu ngul nat na'. Ni'r guludubnu gdu cuitië' ngul uzëb, ta'bödxnu len tu'lui'ínu lë' lari' quequë' bönni' len ngul, yugu' le benu Dorcas cati' ni' zóalennu lecnu.

⁴⁰ Ni'r bubijë' ni'l yúgu'të nup nacua' ni' Pedro, ati' buzechu zxibë', rulidzë' Dios. Ni'r ngeycjë' ga dënu Dorcas na', gnë':

—Tabita, gyas.

La' buxa'të yôj launu Dorcas. Cati' blé'inu-në' Pedro, la' gyástënu, grô'nu.

⁴¹ Gdel-lë'ë na'nu Pedro, buchisë'-nu. Ni'r bulidzë' bönni' na' ta'yejlë'ë Jesús, len yugu' ngul uzëb na', ati' buschinë'-nu lauguë' Dorcas na', nabannu.

⁴² Ca guc lë' ni gzë didza' gdu lu yôdz Jope, ati' gulayejlë' Xanru' bunách zian.

⁴³ Zian dza buga'në' Pedro yôdz Jope na' lu yu'u lidxë' Simón, bönni' runë' tsahui' guid zxa bëdx.

10

Le benë' Pedro lidxë' Cornelio

¹ Zoë' Cesarea bönni' lë' Cornelio, nacu'ë lu në'ë tu gayu'ë bönni' rjaquë' gdil-l, nazí' laquë' Bönni' Italia Rjaquë' Gdil-l.

² Rej ladxë'ë Dios Cornelio na' len rádxinë' Lë', ati' nungac lë' tsazxón yúgu'të bunách nacua' lidxë'. Dumí zian runôdzjë' le raclen bunách yechi', len rulidztecze' Dios.

³ Gdu rdôd xhuô blé'inë' Cornelio ca tu lu yël bëhcál, ryazië' ga zoë' gbaz la'y queë' Dios, len rë' lë':

—Cornelio.

⁴ Gúdxinë' Cornelio. Buyüë' gbaz la'y na', len gudxë' lë':

—¿Bizxa rnau', Xan?

Gudxë' lë' gbaz la'y na', rnë':

—Dios ryönnë' le rulidzu'-në', len nözcznë' ca runu', ráclenu' bunách yechi'.

⁵ Na'a, gsóla'cu'-në' bönni' tsjaquë' yôdz Jope tsajlidzquë' bönni' lë' Simón, zoa yetú lë' Pedro.

⁶ Bönni' ni zoë' lidxë' bönni' runë' tsahui' guid zxa bëdx. Bönni' ni, lëzca' lë' Simón, ati' zoa lidxë' ra' nis xzón. Pedro na' guië' li' le ral-la' gunu'.

⁷ Cati' chbuzë'ë gbaz la'y na' bé'lenë' lë' didza', bulidzë'-bi' Cornelio chopbi' bi'i huen dxin queë' len tuë' bönni' rijë' gdil-l rej ladxë'ë Dios, dzaguë' bunách nacua' lidxë' Cornelio.

⁸ Cati' budx gdxjô'i'në' lequë' yúgu'të le guc, bsölë'ë lequë' yôdz Jope.

⁹ Dza buróp, tsal ni' yu'uquë' nôz, len ta'dxinë' gal-la' ga dë Jope na', la' ni'z grenë' Pedro cju'u quie ulidzë' Dios, ni' nac gdu huagbidz.

¹⁰ La' na'z rdunë' Pedro len gu'nnë' gahuë', san tsal ni' tu'pë'ë queë', blé'inë' le nac ca tu lu yël bëhcál.

¹¹ Blé'inë' nayálj luzxbá len ruhuôtj ga zoë' tu le nac ca lari' guitsa' xzón, naga' idáp la'a.

¹² Lahui lari' na' dxiacba' bôa' guixi' gza'a nacua' tap ni'a na'cba', len bôa' ta'yj lë'cba' lyu, len bôa' zoa xilcba'.

¹³ Ni'r byönnë' chi'i nu rë lë':

—Pedro, gyas. Bðödi-cba' len gdagu.

¹⁴ Bubi'ë didza' Pedro, rnë':

—Cutu, Xan. Gatga gdahua' le cural-la' gágutu' o le cunác dxi'a.

¹⁵ Le buróp lzu byönnë' chi'i nu na' gudx lë':

—Le nunë' dxi'a Dios, cutu gnau' qui: “Cunác dxi'a”.

¹⁶ Tsonn lzu guc cni, ati' ni'r la' buëptë luzxbá lari' xzón na'.

¹⁷ Tsal ni' rö'ë bagu'i Pedro, rza' ladxë'ë bizxa rë'ni gna lë na' blé'inë' ca tu lu yël bëhcál, guladxinë' ra' yu'u bönni' na' nasölë'ë lequë' Cornelio, ta'nabë' gazx zoa lidxë' Simón na'.

¹⁸ Cati' guladxinë' ni', gululidzë' nup nacua' yu'u na', len gulanabnë' lequë' chqui' zoë' ni' bönni' lë' Simón, zoa yetú lë' Pedro.

¹⁹ Tsal ni' rza' ladxë'ë Pedro ca nac lë na' blé'inë', gudxë' lë' Dios Bö' La'y, gnë':

—Byutsca'. Chguladxinë' ni' tsonnë' bönni', tu'guiljë' li'.

²⁰ Gyasch na'a. Bôtj zcan yu'u. Cutu gac chop ladxu'u tséajlenu' lequë', le nasöla'a lequë' neda'.

²¹ Ni'r bôtjë' Pedro zcan yu'u ga na' nacu'ë bönni' na' nasölë'ë Cornelio, len gudxë' lequë':

—Neda' bönni' ruguiljli'. ¿Bizxa huen za'li' ni'?

²² Gulubi'ë didza', të' lë':

—Nasölë'ë netu' Cornelio, bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l. Naquë' bönni' tsahui', len rádxinë' Dios. Tunë' ba la'n bönni' ni len nadxi'icnë' lë' yúgu'të bönni' judío. Yetú ca' le guc, bé'lenë' lë' didza' gbaz la'y queë' Dios, gudxë' lë' gsölë'ë nu dulidz li' guidu' lidxë' quie yönnë' didza' gu'u.

²³ Ni'r glu'ë lequë' lu yu'u Pedro len bë'ë ga la'cu'ë. Cati' za' rení' yetú dza, gyasë' Pedro, ati' gyéajlenë' lequë'. Glunë' lë' tsazxón la'quë' bóchi'ru' nacu'ë Jope na'.

²⁴ Dza bunn ni', guladxinè' Cesarea. Choze' rbözè' lequè' Cornelio, len chnutubè' lidxè' yugu' di'a dza queè', len yugu' böchi' lzè'è' nadxi'irnè'.

²⁵ Cati' gyaziè' Pedro lö'a, brujè' yu'u Cornelio, yajtsaguè' lè'. Byechuè' xni'è' Pedro len gyij ladxè'è' lè' ca' runru' queè' Dioscz.

²⁶ Pedro buchisè' lè', len gudxè' lè':

—Gyas. Lèz bunách yödzyü naca' ca' nacu' li'.

²⁷ Ni' tui'zè' ca' didza', gyaztè' yu'u Pedro, len yajxaquè'è' nudubgac ni' bunách zian.

²⁸ Ni'r gudxè' lequè' Pedro, rnè':

—Lbi'ili' nöziczli' ca' rna bè' zxbá queè' Moisés, cural-la' gunè' bönni' judío tsazxón o tsázlenè' bönni' gza'a. Na'a, Dios bului'inè' neda' cutu ral-la' gnia' queè' nitúè' bönni' naquè' ca'z o cunaquè' dxi'a.

²⁹ Qui lè ni na' cati' bulidzli' neda', la' bidtea', len cutu guc chop ladxa'a. Rnaba' na'a, çbix quiè na' bulidzli' neda'?

³⁰ Ni'r bubi'è' didza' Cornelio, gnè':

—Chguc tap dza ca hora zoaru' na'a, gdu rdöd xhuö, cati' ni' runa' gubás len rulidza'-nè' Dios lu yu'u lidxa' ni, blé'ida'-bi' bi'i bönni' ra'bán nácubi' lari' ryèp yös yení', dului' laubi' neda'!

³¹ Cni gudxbi' neda': “Cornelio. Dios ryönnè' le rulidzu'-nè', len nöznè' ca' runu', ráclenu' bunách yechi'.

³² Na'a, gsölu' lu yödzy Jope nu tsajlíd bönni' lè' Simón, zoa yetü lè' Pedro. Bönni' ni zoè' lidxè' bönni' runè' tsahui' guid zxa bédx, len lè' ca' Simón. Zoa ra' nis zxon lidxè' bönni' ni. Cati' gdxinè' ga zu' Pedro na', güi'lenè' li' didza'.”

³³ Cni guc, la' bsöla'tea' nu tsajtíl li', ati' dxi'a benu' bidu' ga zoatu' ni. Qui lè ni na' zoatu' ni yúgu'tètu', nudubtu' lahuè' Dios quiè uzé' nagtu' yúgu'tè le gna bé'inè' li' Dios gui'u netu'.

Didza' bè'è' Pedro lidxè' Cornelio

³⁴ Ni'r gzu lahuè' Pedro ru'è' didza', rnè':

—Le nactè réjni'da' na'a, cutu ruyuzè' yöl-la' rnèz quegac bunách Dios, san tuz nunè' rè'u.

³⁵ Rdzag ladxè'è' bunách gdu'tè yödzyü Dios, nup na' tadxí Lè' len tun le nac dxi'a.

³⁶ Bsölè'è' xtídzè'è' Dios ga nacua' bunách Israel, len bsölè'è' nu ben lban qui didza' dxi'a, le run ga rac dxi'a quegac bunách, lè na' bdxin queèru' lu në'è' Jesucristo. Lèczè'è' naquè' Xanru' yúgu'tèru'!

³⁷ Lbi'iczi'li' nözili' lè na' guc luyú Judea, le gzu lau guc luyú Galilea gdöd benè' lban Juan quiè la'díl bunách nis.

³⁸ Nözili' ca' benè' Dios le guc queè' Jesús, bönni' Nazaret. Bsölè'è' queè' Dios Bö' La'y len yöl-la' huac queè'. Nözili' ca' na' gdé' Jesús, runè' le nac dxi'a, len ruúnè' yúgu'tè nup gulazaca' gulagu'i' lu na' tu' xöhui'. Cni benè', le gzóalenè' Lè' Dios.

³⁹ Na'a, netu' runtu' lna' lau qui yúgu'tè lè na' benè' Jesús luyú Judea len lu yödzy Jerusalén, len ca' na' guc, guludöddè' Jesús, guludè'è' Lè' lè'i yag cruz.

⁴⁰ Ni'r Dios buspanè' Lè' cati' guc tsonn dza natiè', len benè' ga bului' lahuè' ga zoatu' netu'!

⁴¹ Cutu bului' lahuè' laugac yúgu'tè bunách, san lautu' netu' bului' lahuè'. Dios gröhè' netu' dza ni'tè quiè guntu' lna' lau queè' Jesús, ati' güi' gdágulentu' Lè' tsazxón gdöd bubanè' lu yöl-la' gut.

⁴² Gna bé'inè' netu' Dios guntu' lban laugac bunách, ati' runtu' lna' lau queè' Cristo, naquè' Nu buzoaczè' Dios quiè cuequi xbeynè' nup nabangac len nup chnatgac.

⁴³ Lèzca' glunè' lna' lau queè' Jesús yúgu'tè bönni' glu'è' didza' uláz queè' Dios, gulanè': “Yúgu'tè nup la'yejlè' Lè', Dios unít lahuè' dul-la' nabága'què' ni'a qui le benè' Lè'.”

Dusóalenè' bunách gza'a Dios Bö' La'y

⁴⁴ Ni' rui'zè' cni didza' Pedro, la' bdxintè' Dios Bö' La'y, dusóalenè' lequè', yúgu'tè nup ni' ta'yöni lban runè' Pedro.

⁴⁵ Gulaná' badxè' bönni' judío ta'yejlè'è' Cristo, nup na' guladxin ni' tsazxón len Pedro, le dusóalenè' bunách ni' cunagac judío Dios Bö' La'y, nasölè'è' Lè' Dios Xuz.

⁴⁶ Cni glunè' le gulayönnè' tu'è' didza' yubl, len tunè' Dios zxon bönni' gza'a na'.

⁴⁷ Ni'r bè'è' didza' Pedro, gnè':

—çNaru' huactsa nu gna be'i bunách ni cui la'díl nis? Nac bè' dusóalenè' lequè' Dios Bö' La'y, ca' na' dusóalenè' ca' netu'!

⁴⁸ Gna bè'è' Pedro la'dilè' nis le nazí' lu na'què' lè' Xanru' Jesús. Ni'r gláta'yuè' lahuè' Pedro bönni' ni' ugá'nlenè' lequè' ca' chop tsonn dza.

11

Didza' bè'è' Pedro laugac bunách queè' Cristo nacu'è' Jerusalén

1 Gulayönnë' gbaz nasölë'ë Cristo len böchi'ru' nacu'ë luyú Judea ca na' gulazí' lu na'quë' xtidzë'ë Dios bönni' cunacquë' judío.

2 Cati' budxinë' Pedro Jerusalén, guladíl-lenë' lë' didza' böchi'ru' judío.

3 Glë' Pedro:

—¿Bizx quië yjítslenu' bönni' cunacquë' judío, len gdágulenu' lequë' tsaxxón?

4 Ni'r gzu lahuë' Pedro rguíxjöi'në' lequë' gdtutë lë na' guc,

5 rnë':

—Gzoa' lu yödZ Jope, len cati' ni' rulidza'-në' Dios, blé'ida' ca tu lu yël bëchcál tu le bului'inë' neda' Dios. Blé'ida' bö'tj bruj luzxbá tu le nac ca lari' guitsa' zxon, naga' idáp la'a, ati' bdxin ga na' zoa'.

6 Cati' ni' ruyúa' lei quië glé'ida' le dxia lahuil, blé'igacda'-ba' böa' guixi' nacua' tap ni'a na'cba', yugu' böa' guixi' snia', len böa' ta'yj lë'cba' lyu, len böa' zoa xilcba'.

7 Byönda' chi'i nu gudx neda': "Pedro, gyas. Bðödi-ba' len gdagu."

8 Ni'r gudxa'-në': "Cutu, Xan. Gatga gdahua' le cural-la' gágutu', o le cunác dxi'a."

9 Ni'r le buróp lzu lidáz neda' chi'i luzxbá na', gudx neda': "Le nunë' dxi'a Dios, cutu gnau' qui: cunác dxi'a."

10 Tsonn lzu guc cni, ati' ni'r la' buëptë luzxbá gdtutë lë na' blé'ida'.

11 La' ni'z guladxintë' ra' yu'u ga na' zoa' tsonnë' bönni', narujquë' yödZ Cesarea, nasölë'ë lequë' bönni' lë' Cornelio. Dudiljquë' neda'.

12 Dios Bö' La'y gudxë' neda': "Gyeajlen lequë', cucág chop ladxu'u." Lëzca' gulazá'lenë' neda' tsaxxón izxoptë' böchi'ru' ni, gyeajtu' Cesarea ati' gyaztu' lidxë' bönni' zoë' ni'.

13 Bönni' ni' gdxíxjöi'në' netu' ca na' blé'inë', bdxinë' gbaz la'y queë' Dios lu yu'u lidxë'. Gzuinë' lahuë' len gudxë' lë': "Na'a gsöla'cu'-në' bönni' tsjaquë' yödZ Jope, tsajlidzquë' Simón, zoa yetú lë' Pedro.

14 Bönni' na' gü'lenë' li' didza' nac gac uláu' li' len lulá ca' yúgu'të bunách nacua' lidxu'."

15 Cati' ni' gzu lahua' ruí'lena' lequë' didza', dusóalenë' lequë' Dios Bö' La'y ca na' dusóalenë' rë'u zí'atël.

16 Ni'r yajneyda' didza' na' bë'ë Xanru', gnë': "Le nactë Juan buquillë' bunách nis lu nis, san lbi'íli', gac queë'li' le rulu'iz yöl-la' rdil nis na', dusóalenë' lbi'íli' Dios Bö' La'y."

17 Qui lë ni na', chqui' Dios bsölë'ë quequë' Dios Bö' La'y, la' tuz ca benë' queëru' rë'u réjilé'ru' Xanru' Jesucristo, ¿núzcatë neda' gna bé'ida'-në' Dios?

18 Ni'r, cati' gulayönnë' lë ni, gulacua' dxië' len gulagu'ë Dios yöl-la' ba, ta'në':

—Cni nac, Dios ru'ë ca' latj bönni' cunacquë' judío, tu'bí'i ládxi'quë' quië la'dél-li'në' yöl-la' na'bán gdu.

Ta'yejlë'ë Cristo bönni' nacu'ë Antioquía

19 Cati' ni' guludöddë' Esteban bönni' judío cuta'yejlë' len gulabía ládxi'quë' yezica' bunách ta'yejlë' Cristo, guluxxúndj bunách ni len glaslas zian yödZ luyú Fenicia len luyú Chipre len lu yödZ Antioquía. Ni' glunë' lban qui xtidzë'ë Dios, san laugac bunách judío.

20 Gulacua'lenë' ca' lequë' yugu' bönni' Chipre, len yugu' bönni' Cirene, ati' bönni' ni, cati' guladxinë' Antioquía, gluí'lenë' ca' didza' yugu' bönni' gza'a, glunë' lban lauquë' qui didza' dxi'a ca nac queë' Xanru' Jesús.

21 Gzoalen lequë' yöl-la' huac queë' Xanru', ati' gulayejlë' Xanru' bunách zian, len guluhuóac queë'.

22 Cati' bdxin didza' ca guc lë ni, ati' gulayönnë' bönni' queë' Cristo nacu'ë Jerusalén, gulasölë'ë Bernabé tsijë' Antioquía na'.

23 Cati' bdxinë' Antioquía Bernabé, blé'inë' le ruzá' ladxë'ë quequë' Dios, ati' budzijnë'. Buchizíë' icj nagquë' la'ña'teczë' queë' Xanru' gdu ládxi'quë'.

24 Naquë' tsahui' Bernabé na' len gdu zóalenë' lë' Dios Bö' La'y, len gdu ladxë'ë rejlé'ë Cristo. Ni'a qui lban benë' Bernabé, gulayejlë' Xanru' bunách zian lu yödZ na'.

25 Gdöd ni', gyijë' Bernabé yödZ Tarso, yajtiljë' Saulo. Cati' budzölnë' lë', buchë'ë lë' Antioquía.

26 Gdu ca tu iz gulacu'ë ni', tunë' tsaxxón bunách queë' Cristo, len tu'sëdnë' bunách zian. Lu yödZ Antioquía na', le zí'al lzu gulazí' laquë' bunách queë' Cristo, nup ni' ta'yejlë' Lë'.

27 Dza ni' gularujë' Jerusalén, yjaquë' Antioquía la'quë' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios.

28 Gzuinë' Agabo, bönni' dzaguë' yugu' bönni' na', len uláz queë' Dios Bö' La'y buzéjni'në' lequë', gnë':

—Zi'a gac gbin gdtutë yödZlyú.

Guc gbin na' cati' ni' rna bé'ë Claudio, bönni' Roma.

29 Ni'r gulazí' lu na'quë' bönni' ta'yejlë'ë Cristo nacu'ë Antioquía la'sölë'ë tsca le dëz qui queëquë', le gaclen böchi'ru' nacu'ë luyú Judea.

³⁰ Cni glunë', ati' lë na' gulunödzjë', gulagu'ë lu na'quë' Bernabé len Saulo quië lu'ë lei laquë' bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo nacu'ë Judea.

12

Tu'döddë' Jacobo len ta'gu'ë Pedro lidx guia

¹ Dza na' benë' ga gulazönë' la'quë' bönni' queë' Cristo Herodes, bönni' rna bë'ë, quië lusaca' zi'ë lequë'.

² Gna bé'inë' bönni' guludöddë' Jacobo, böchë'ë Juan. Glu'ë lë' guia tuchi'.

³ Cati' gúquibe'inë' Herodes guladzág ládxi'quë' lë ni bönni' judío, benë' ga gulazönë' ca' Pedro. Glac lë ni dza ni' rac lni cati' tahuë' yöt xtil cunazi' xnë'.

⁴ Gdöd gulazönë' Pedro, gulagu'ë lë lidx guia, len guludödë' lë' lu na'quë' tap cö' bönni' rjaquë' gdil-l, nacu'ë tapë' tu hueaj cö' na', quië lun chi'ë lë'. Yu'u ladxë'ë Herodes ubijë' Pedro laugac bunách töd Lni Pascua, lni na' tu'spanë' ca benë' Dios, bubijë' bunách judío luyú Egipto.

⁵ Cni guc, nun chí'igacrë' Pedro lu yu'u lidx guia na', san gululidztec Dios bunách queë' Cristo, ta'nabë' queë' Pedro lahuë' Dios.

Rubijë' Pedro lidx guia Dios

⁶ Cati' zi'a gdxin dza yu'u ladxë'ë Herodes ubijë' Pedro lidx guia na', la' dzö' ni'z dë' rasië' Pedro, len nacu'ë chopë' bönni' rjaquë' gdil-l cuit lë'ë Pedro na', nuga'quë' lë' chop du guia. Gulacu'ë ga nu ryaz lidx guia na' yela'quë' bönni' rjaquë' gdil-l tun chi'ë.

⁷ Tu tsalj bulu' lahuë' ni' gbaz la'y queë' Xanru', ati' buzeni'tsca yení' lidx guia. Gdanë' cuit lë'ë Pedro gbaz la'y na', ati' buspanë' lë' len gudxë' lë':

—Gyasch.

Ni'r guluhuëdx du guia na' naga' në'ë Pedro.

⁸ Gudxë' lë' gbaz la'y na', gnë':

—Bega' lë'u len bda' lölu'.

La' bentë' cni Pedro. Ni'r gudxë' lë' gbaz la'y, rnë':

—Bxoa lari' yenu' len gda len neda'.

⁹ Burujë' Pedro, zéajlenë' gbaz la'y na', san cutu ráquibe'inë' nacz le runë' gbaz la'y na'. Gúquinë' yëlz rneynë'.

¹⁰ Cati' chguladödë' ga nacu'ë bönni' zi'a len bönni' buróp cö' bönni' na' rjaquë' gdil-l tun chi'ë, guladxinë' ga zoa le náquini guia nuséyj ga nu ryaz lidx guia na', le rurúj la' nöz qui yöd. Ga nu ryaz na', rac qui gyalj. Cati' gularujë' ni', gulazë'ë ga rdzag yetúr nöz, ati' ni' la' bulá'alentë' Pedro gbaz la'y na'.

¹¹ Ni'r ráquibe'inë' Pedro, ati' lu icj ládxi'dau'zë' gnë':

—Na'a chnözda' le nactë bsölë'ë Xanru' gbaz la'y queë', len buslé' neda' lu në'ë Herodes, len lu yúgu'të le glë'nnë' lunë' quia' bönni' judío.

¹² Tsal ni' yu'ë nöz Pedro, rza' ladxë'ë ca nac lë na' guc, ati' bdxinë' lidxnu María, xna'bi' Juan, bi'i na' zoa yetú labi' Marcos. Lu yu'u ni nudubgac bunách zian ta'yejlë' Cristo, tu'lidzë' Dios.

¹³ Cati' bulidzë' Pedro ra' yu'u lö'a, brujbi' bi'i ngul lëbi' Rode quië gnözibi' nuzxa na'.

¹⁴ Cati' búnbë'bi' chi'ë Pedro bi'i ngul ni, lu yöl-la' rudziji queë'bi' cutu bsaljbi' yu'u, san jarélu'bi' böajbi' lu yu'u, yajtúxjöi'bi' nup nacuá' ni', rnabi':

—Zoë' Pedro ra' yu'u.

¹⁵ Ni'r glë' lëbi':

—Rchixi icju'.

Lëbi' tsutsur ben xtídza'bi' nac cni. Ni'r gulanë':

—Clëg lë'. Bxin queë' na'.

¹⁶ Tsal na' cutu zoa dxië' Pedro rulidzë' nup nacuá' lu yu'u. Cati' gulasaljë' yu'u, gulanitznë', gualalë'inë' lë'.

¹⁷ Ni'r bchis në'ë Pedro quië la'cu'ë dxiz, ati' gdáxjöi'në' lequë' ca benë' Xanru', bubijë' lë' lidx guia. Ni'r gudxë' lequë':

—Gul-tsahtixjöi'-cnë' ca' Jacobo len yugu' bóchi'ru' ca na' guc.

Ni'r burujë' ni' Pedro, zijë' ga yubl.

¹⁸ Cati' za' rení' dza na', glunë' rusbó bönni' rjaquë' gdil-l nacz guc, cutur yu'ë lidx guia Pedro.

¹⁹ Ni'r bsölë'ë Herodes nup tsajxi'gac Pedro. Cati' cutu guludzölnë' lë', gnabi yudxnë' bönni' na' rjaquë' gdil-l glun chi'ë Pedro. Gdöd ni' gna bé'inë' nup guludödi bönni' na' rjaquë' gdil-l. Ni'r gzë'ë Herodes luyú Judea, zijë' Cesarea, ati' ni' buga'në'.

Ca gutië' Herodes

²⁰ Dza ni'z rleynè! Herodes bunách yödZ Tiro len Sidón. Zi'al gulasöla! bunách lu xyuè! Herodes na' le byadzj quegac bunách lu xyugac yödZ Tiro len Sidón na', san le rleynè! lequè! Herodes, cutur bi ta'sölè'è quequè!. Ni'r glunè' tuz bönni' Tiro len Sidón na' ati' glunè' ga soè! Blasto unè quequè! lahuè! Herodes na'. Naquè! Blasto na' huen dxin nadél-li'nè! latj blau lahuè! Herodes. Glè'nnè! la'dxinè! lahuè! Herodes bönni' Tiro len Sidón na', quiè la'nabné! lè' ugá'na tsahui! didza! bizxj quequè!.

²¹ Ni'r bdxie' bè! Herodes dza yönnè! lequè!, ati' dza na' grò'è xlatjè! ga rbequi xbeynè! bi rac, nacuè! lari' zaca' ati' benè! lban laquè!.

²² Ni'r gululidzè! zidzj bönni' na', ta'nè!:

—Clèg bönni'z ni. Dioscz ni ru'è didza!.

²³ La' na'z la' bè'tè! lè! gbaz la'y queè! Xanru' le buzi'è lèczè! yöl-la' ba ral-la' gac queè! Dios. Ni'r grò'è bzuga! Herodes na', ati' gutiè! le táguba! lè!.

²⁴ Ni'r guc lban qui xtizdè'è Xanru', ati' gulayán nup nazi' lu na'gac lei.

Le zi'al lzu rjenquè! lban Bernabé len Saulo

²⁵ Cati' chguludödè! dumí na' Bernabé len Saulo lu na'què! bönni' gul tun chi'è bunách queè! Cristo nacu'è Jerusalén, guluzè'è ni!, yhuöjquè! Antioquia. Gulachè'è-bi' ca' bi'i Juan, zoa yetú labi! Marcos.

13

¹ Dza na'z gulacu'è Antioquia bönni' tu'è didza! uláz queè! Dios len bönni' tu'sèdnè! bunách, nútsa'què! ladj bunách queè! Cristo lu yödZ na'. Cni lèquè!:

Bernabé,

Simón, (lè' ca' Niger),

Lucio, (bönni' Cirene),

Saulo,

Manaén, (bönni' na' gzxónlenè! tsaxón Herodes, bönni' rna bè'è luyú Galilea).

² Tsal ni' nudubquè! queè! Xanru' len tunè! gubás bönni' ni, gudxè! lequè! Dios Bò! La'y, rnè!:

—Gul-bíaj-què! quizi quia! Bernabé len Saulo quiè tsjenquè! dxin na' bulidza! lequè! lunè!.

³ Budx glunè! gubás len gululidzè! Dios, ni'r gulaxóa na'què! chopè! ni, len gulasölè'è lequè!.

Tunè lban luyú Chipre gbaz nasölè'è Cristo

⁴ Ni'r, yjaquè! yödZ Seleucia Bernabé len Saulo, le bsölè'è lequè! ni! Dios Bò! La'y, ati' ni! gulabenè! tu lè'i barco le bchè! lequè! ga nac tu luyú bidx lu nis xzón, nazi' lei Chipre.

⁵ Cati' guladxinè! ni' lu yödZ Salamina, ni' gulaguúxjö'è xtizdè'è Dios gap nac lu yu'u ga tu'dubè! tu'sèdè! queè! Dios bönni! judío. Nachè!què!-bi' bi'i Juan quiè gáclenbi' lequè!.

⁶ Budx guladödè! gdu gap dè yödZdau! luyú bidx na' lu nis xzón, ni'r guladxinè! yödZ Pafos. Ni' yajxaca'què! Barjesús, bönni! judío. Naquè! bönni! udzá! rzi! yè'è, rnè! ru'è didza! uláz queè! Dios.

⁷ Bönni! ni dzaguè! Sergio Paulo, bönni! rejni'i rna bè'è. Bulidzè! Bernabé len Saulo bönni! rna bè'è na', le ré'nnè! yönnè! xtizdè'è Dios.

⁸ Ni'r gdá'baguè'è Bernabé len Saulo bönni! udzá! na', le gu'nnè! gunè! ga cu tsejlè'è Dios bönni! rna bè'è. Lè' ca' Elimas bönni! udzá! na', tsca nac xtízda'gac bunách gza'a.

⁹ Ni'r buzóa tsutsu lahuè! Saulo, lè' ca' Pablo, gdu zóalenè! lè! Dios Bò! La'y, ruyúè! Elimas na'

¹⁰ len rè! lè!:

—Li!, bönni! rzi! yè! len bönni! huia'dò!, nacu' ca xzi'ncz tu! xöhui! len bönni! curle'i dxi'a yúgu'tè le nac tsahui!. ¿Naru! cuzóa dxitsu' ca runu!, rdá'bagu'u didza! tsahui! queè! Xanru', len ruzagu'u xnöz nu ré'ni tsejlè! Lè'?

¹¹ Na'a, usaca' zi'è li' Xanru', ati' gchul lau!, len cutu glé'ínu! gbidz nabáb dza.

La' bchultè lahuè! Elimas na', ati' gdè! na'l ni'l, rguiljè! nuzxa sön nè'è gchè! lè!.

¹² Cati' blé'inè! lè na' guc bönni! na' rna bè'è, bubannè! ca nac xtizdè'è Xanru', ati' gyejlè'è Cristo.

Le glunè! Pablo len Bernabé lu yödZ Antioquia luyú Pisidia

¹³ Ni'r guluzè'è yödZ Pafos na' Pablo len bönni! dzagquè! lè!, nacu'è tu lè'i barco, ati' guladxinè! yödZ Perge luyú Panfilia. Lu yödZ na' bulá'alenbi' lequè! bi'i Juan, böajbi! Jerusalén.

¹⁴ Gdöd ni' guluzè'è Perge na', yjaquè! Antioquia luyú Pisidia. Lu yödZ na', cati' ni' nac dza la'y quequè! bönni! judío, gulayaziè! lu yu'u ga tu'dubè! tu'sèdè! queè! Dios, ati' lu yu'u na' gulabó'è.

¹⁵ Ni'r bulabè' guich ga nayúj zxba queè' Dios bönni' zoè' ni', lenca' le nayúj lu guich ca gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios. Gdöd ni' gulasól'è nu yjödχ Saulo len Bernabè bönni' uná bè' qui yu'u na', gnè':

—Lbi'ili', böchi'tu'. Chqui' ral-la' bi gnali' le uzejni'i netu', gul-nè.

¹⁶ Ni'r gyasè' Pablo, len bchis nè'è quiè la'cu'è dxiz, gnè':

—Gul-zè nagli' le gyèpa' lbi'ili', bönni' Israel, len lbi'ili', nul-li' rádxili'-nè' Dios.

¹⁷ Xanru' Dios, Nu ta'yj ládxi'gac bunách Israel, gröczè' xuz xtau'ru' len benè' ga gulayantsquè' cati' ni' nacquè' bönni' zì'tu' luyú Egipto. Len yöl-la' huac zxon queè' bubijè' lequè' luyú ni'.

¹⁸ Gdu choa' iz bia' blenè' quequè' Dios cati' ni' guladé' gdu luyú bidχ lu latj ca'z.

¹⁹ Cati' budχ busnitiè' gadχ cö' yödχ gulacúa' luyú Canaán, bunödzejè' quequè' xuz xtau'ru' xyugac bunách ni'.

²⁰ Gdöd ni', le guc gdu ca tap gayuá' yu chián iz, Dios bucu'è quequè' bönni' glequi xbeynè' lequè' ga bdxintè' zoè' Samuel, bönni' bè'è didza' uláz queè' Dios.

²¹ Ni'r gulanabè' lahuè' Dios uzóè' quequè' bönni' gna bè'è, ati' Dios buzóè' quequè' Saúl, zxi'nè' Cis, nababè' di'a dza queè' Benjamín. Gdu ca choa' iz gna bé'inè' lequè' Saúl na'.

²² Gdöd ni' Dios gduè' Saúl na', ati' buzóè' quequè' David quiè gna bè'è. Dios benè' lna' lau queè' David ni, gnè': “Nözda' runè' le rdzag ladx'a'a David, zxi'nè' Isai, len gunè' yúgu'tè le rè'nda' neda'.”

²³ Ladj zxi'n xsoè' David ni, Dios benè' ga guljè' Jesús quiè uslé' bunách Israel, ca na' zì'atèl gzxi' lu nè'è Dios gunè'.

²⁴ Zi'al cati' zi'a glè'è Jesús, benè' lban Juan laugac yúgu'tè bunách Israel quiè lub'i' ládxi'gac len la'díl nis bunách ni'.

²⁵ Cati' ni' chzoa udx gunè' lban Juan na', gnè': “¿Nuzxa ráquili' naca' neda'? Cutu naca' Cristo, bönni' na' ral-la' guidè'. Na'a, gul-yutsca'. Chza' gal-la' gdxinè' ga zoa' ni bönni' na', ati' neda' cutu naca' Isaca' gleycja' lölè' nud'è'è.”

²⁶ Lbi'ili', böcha'a, yugu' zxi'n xsoè' Abraham, len nul-li' zoali' ni, rádxili'-nè' Dios. Dioscz bsöl'è' queèli' didza' ni quiè ulali'.

²⁷ Cutu guluúnbè' Jesús nup nacua' Jerusalén len bönni' ta'ná bé'inè' lequè', len cutu gulayéjni'nè' le nayúj lu guich le gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios, zal-la' tu'labczè' yugu' didza' ni yugu' dza la'y, san lu yöl-la' curejni'i quequè' glunè' ga butság ca rna didza' ni cati' ni' gulachuguè' queè' Jesús gatiè'.

²⁸ Zal-la' cutu budzöli le nabaguè'è Jesús gatiè', gulanabè' lahuè' Pilato gna bé'inè' bönni' ludöddè' Lè'.

²⁹ Cati' budχ glunè' queè' yúgu'tè le nayúj lu guich ca ral-la' gac queè', guluzötjè' Lè' lè'i yag cruz len gulucachè'è Lè' yeru ba.

³⁰ Ni'r Dios buspanè' Lè' lu yöl-la' gut,

³¹ ati' zian dza buluí' lahuè' Jesús laugac nup yjaclen Lè' tsazxon cati' ni' gzè'è Galilea, bdxinè' Jerusalén. Na'a, tunè' lna' lau queè' yugu' bönni' na' laugac bunách.

³² Cni nac, lèzca' netu' ni rguíxjöi'tu' lbi'ili' didza' dxi'a ca nac lè na' gzxi' lu nè'è Dios gunè' quequè' xuz xtau'ru'.

³³ Lè na' gzxi' lu nè'è quequè' Dios, Lèczè' benè' ga butság queèru', nacru' zxi'n xsoaquè'. Cni benè' cati' buspanè' Jesús, guc ca na' nayúj lu guich ga zoa salmo buróp, le rna cni: “Li' nacu' Zxi'na'. Neda' buzoacza' Li'.”

³⁴ Ca nac na', Dios buspanè' Lè' lu yöl-la' gut cui nit le gya' gbanè', Lèczè' Dios gnè' cni: “Gonna' queèli' le nacgac bica' ba gzxi' lu na'a lahuè' David.”

³⁵ Qui lè ni na' nayúj ca' lu guich, ga zoa yetú salmo, le rna cni: “Cutu gu'u latj uga'nè' bönni' la'y quiu' ga nit le gya' gbanè'.”

³⁶ Le guc queè' David nac bè'. Gdöd benè' dxin laugac bunách uládz queè', ca na' gna bé'inè' lè' Dios, ni'r gutiè' ati' gulagu'è lè' yeru ba ga nacu'è xuz xtau'huè', ati' gnit le gya' gbanè'.

³⁷ Na'a, Jesús na', Dios buspanè' Lè', ati' cutu gnit lu yeru ba le gya' gbanè'.

³⁸ Lbi'ili', böcha'a, ral-la' gnözili' lè ni rguíxjöi'tu' lbi'ili'. Dios runit lahuè' lbi'ili' ca nac dul-la' nabága'li' ni'a qui le benè' Jesús ni.

³⁹ Na'a, Dios ruúnè' tsahui' yúgu'tè nup ta'yejlè' Jesús, rugúè' yugu' dul-la' na' le cugúç ugúa zxba queè' Dios, le bè'è Moisés.

⁴⁰ Gul-gún chi'i cuinli' na'a cui gac queèli' le nayúj lu guich le gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios, rna cni:

⁴¹ Gul-yutsca', lbi'ili', bönni' cutún ba la'n.

Ubánili' san lu yöl-la' curejlè' queèli' gatli'.

Neda' guna' tu dxin dza ni zoali',

Ati' zal-la' nu quixjöi' lbi'ili' le rulu' dxin na', cutu ca' tséjlè'li'.

⁴² Cati' gulurujë' lu yu'u ga na' tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío Pablo len bönni' na' dzagquë' lë', ni'r gláta'yu lauquë' bunách ni' la'guíxjö'në' lequë' yugu' lë ni cati' gdxin yetú dza la'y quequë'.

⁴³ Cati' ni' gulurujë' lu yu'u na' bönni' nudubquë' ni', glunë' tsaxxón Pablo len Bernabé zian bönni' judío len bönni' nuhuöacquë' judío, bönni' ta'yíj láchxí'quë' Dios. Chopë' ni glu'lenë' lequë' didza', len gulusë'ë láchxí'quë' quië láchteczë' tsutsu, lunë' löz le ruzá' ladxë'ë quequë' Dios.

⁴⁴ Yëxunu' gbidz ca' cati' bdxin yetú dza la'y quequë', guludubë' yelati'z cugululuhoatë bunách lu yödz na' quië la'yönnë' xtidzë'ë Dios.

⁴⁵ Ni'r guluzxë'inë' bönni' judío cuta'yejlë', cati' gualé'inë' bunách zian na', ati' gulanë' qui didza' ru'ë Pablo, len guladá'baguë'ë lei.

⁴⁶ Ni'r gdu lu yöl-la' rugu ladxí' quequë', glë' yugu' bönni' judío na' Pablo len Bernabé, ta'në':

—Ben bayúdx guíxjö'tu' lbi'ili' zi'al xtidzë'ë Dios, san le ruca'nli' ca'z didza' ni, len runi lbi'ili' cutu nacli' lsaca' gdél-li'li' yöl-la' na'bán gdu ni, qui lë ni na', na'a uyeajtu' ga nacua' bunách gza'a.

⁴⁷ Lëzca' cni gna bé'inë' netu' Xanru' Dios guntu' lban queë' Cristo laugac bunách gza'a, nac ca rna didza' na' bë'ë Dios ca nac queë' Cristo, gnë':

Nuzóa' Li' quië gacu' yení' quegac bunách gza'a, Len gacu' Nu uslá bunách gdu'të yödzlyú.

⁴⁸ Cati' gulayöni didza' ni bunách gza'a nacua' ni', guludzijnë' len gulagu'ë Xanru' yöl-la' ba ni'a qui xtidzë'ë. Gulayejlë' Cristo yúgu'të nup ni' chnunë' quegac Dios gata' quegac yöl-la' na'bán gdu.

⁴⁹ Cni guc, gzë xtidzë'ë Xanru', ati' gulayöni lei bunách yúgu'të yödz nacua' luyú ni'.

⁵⁰ Ni'r gulagú'u yöl-lë'ë yugu' bönni' blau qui yödz ni' bönni' judío cuta'yejlë' na' cui la'lé'inë' dxi'a Pablo len Bernabé. Lëzca' cni gulagú'u yöl-lë'ë ngul blau ni' ta'yíj láchxí'nu Dios. Cni guc, glunë' ga gulabía láchxí'quë' Pablo len Bernabé, ati' gululaguë' chopë' ni ni'l lu xyuquë'.

⁵¹ Ni'r guluquindjë' yu bëchtö da' lalabquë' Pablo len Bernabé le ruluí'i nagá'n zxguia' nabága'gac bunách lu yödz na', ati' yjaquë' lu yödz Iconio.

⁵² Guludzijnë' bönni' yödz Antioquia na', bönni' ta'yejlë' Xanru', ati' gzóalenë' lequë' Dios Bó' La'y.

14

Le glunë' Pablo len Bernabé lu yödz Iconio

¹ Cati' guladxinë' Iconio Pablo len Bernabé, gulayazië' tsaxxón lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, ati' ni' glu'ë didza'. Cni guc, gulayejlë' Cristo zian bunách judío, lenca' zian bunách gza'a.

² Ni'r gulagú'u yöl-lë'ë la'quë' bönni' gza'a bönni' judío cuta'yejlë', cui la'lé'inë' dxi'a böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo.

³ Le gulayejlë' Cristo bunách zian na', zian dza gulacu'ë ni' Pablo len Bernabé, ati' lu yöl-la' rugu ladxí' glu'ë xtidzë'ë Dios, le tu'zxóni láchxí'quë' Xanru'. Lëczë' Xanru' bulu'ë nac gdu'të li didza' tu'ë ca nac le ruzá' ladxë'ë quegac bunách Dios, le bë'ë latj glunë' le tac bë' len le tun ga tu'bani bunách.

⁴ Ni'r gularúj chopl bunách lu yödz na'. La'quë' guladë'ë bönni' judío cuta'yejlë', ati' yela'quë' guladë'ë Bernabé len Pablo, gbaz na' nasölë'ë Cristo.

⁵ Ni'r bönni' judío cuta'yejlë' na' len yugu' bönni' gza'a ni' glunë' tuz bönni' ta'ná bé'inë' lequë', ati' gularujë' quië lu'ë dö' quequë' gbaz na' nasölë'ë Cristo len luladxë' lequë' guiöj.

⁶ Cati' táquibe'inë' lë ni Pablo len Bernabé, guluzxundjë' ni', yjaquë' yödz Listra len Derbe luyú Licaonia, ati' ni' guladödë' yúgu'të yödzdau' gdu zbi'il,

⁷ gap ni' glunë' lban qui didza' dxi'a ca nac queë' Cristo.

Tu'ladxë' Pablo guiöj lu yödz Listra

⁸ Lu yödz Listra zoë' bönni' curzë'ë. Rö'zë' ni' le curza'czë' cati' ni' guljë' len gatga gzë'i ni'ë.

⁹ Ruzë' naguë' didza' ru'ë Pablo bönni' ni. Buyúë' lë' Pablo len gúquibe'inë' rejllë'ë Cristo quië huöaquë'.

¹⁰ Ni'r bë'ë zidzj didza' Pablo, rë' lë':

—Gzui.

La' gxítí'të' bönni' na' len gzë'i ni'ë.

¹¹ Cati' gualé'inë' lë na' benë' Pablo bönni' Listra, gulazú lauquë' tu'ë zidzj didza' lu didza' tu'ë bönni' Licaonia na', ta'në':

—Yugu' dios bönni' ni. Nuhuötjqüè' ga zoaru', tu'luí' cuinquè' ca nacquè' bönni'.

¹² Bernabé na', gulané' naquè' Júpiter, ca lè' dios blau quequè', atí' Pablo, gulané' naquè' Mercurio, yetú dios quequè'. Cni gulané' le ru'è didza' Pablo ca na' ta'né' runé' Mercurio na'.

¹³ Ga ni' nacu'è zoa gdau' qui Júpiter, cuit nöztéz ga ni' ta'yáz bunách yödza na'. La' bdxintè' ni' bxuz qui Júpiter na', naché'è-ba' yugu' bédx len nu'è ca' yugu' bregui' yöj, atí' dzaggac lè' bunách zian. Glè'nnè' ludödcde'-ba' bédx na' laquè' Pablo len Bernabé quiè la'yíj ládxi'què' lequè' ca tunè' quegac dios quequè'.

¹⁴ Cati' gláquibe'inè' lè ni Bernabé len Pablo, gbaz na' nasölè'è Cristo, gulachözè'è lari' nacuquè'. Tu'hui'nnè' le tunè' bönni' ni le cural-la' lunè', atí' gulaxiti'è, yajcu'è gatsj lahui' bunách zian na', len glu'è zidz didza',

¹⁵ tè' lequè':

—Lbi'ili' bunách. ¿Bizz quiè runli' cni? Lèz bönni' ca lbi'ili' nactu', len rguíxjöi'tu' lbi'ili' lè nicz ral-la' uca'nli', le cunáczi ni, quiè gáquili' queè' Dios ban. Dios ni bené' luzxbá len yödzlyú, len nis zxon, len yúgu'tè le nacua' tu tu latj na'.

¹⁶ Iz chguladöd, glun yúgu'tè bunách ca rnaz qui queégac, atí' Dios cutu buzaguè'è xnözgac,

¹⁷ san bené' ga glac le tun lna' lau queè', ni'a qui le nacgac dxi'a bené' quequè'. Rsölè'è queèru' nis guiöj, len runé' ga ta'yán le razru'. Ruzólj rudzé'inè' rè'u len runé' ga rudziji ládxi'ru'.

¹⁸ Zal-la' glè' lequè' cni Bernabé len Pablo, cannz guluxicjè' guluzaguè'è xnözgac bunách zian na', cui ludödcde'-ba' bédx na' laquè'.

¹⁹ Ni'r guladxinè' ni' la'què' bönni' judío cuta'yejlè'è, narujquè' Antioquia len Iconio, atí' gulagú'u yöj-lè'è bunách zian na'. Ni'r guladaxè' Pablo guiöj yúgu'tè', len gla'yjè' lè' ni'l ra' yödz na', le táquinè' chnatiè'.

²⁰ Ni'r cati' guludubè' gdu zbi'il ga dè' Pablo bönni' ta'yejlè'è Cristo, gyasè' Pablo len buaziè' lu yödz na'. Cati' za' reni' yetú dza, burújlenè' Bernabé, yjaquè' yödz Derbe.

²¹ Lu yödz ni' glunè' lban qui didza' dxi'a ca nac queè' Jesucristo, atí' gulayejlè' Cristo bunách zian ni'. Gdöd ni' yhuöjqüè' Lистра, len Iconio, len Antioquia.

²² Cati' guladödè' yugu' yödz na' Bernabé len Pablo, gulutipè' ládxi'què' bönni' ni' ta'yejlè'è Cristo, len gulusè'è ládxi'què' luga'nè' tsutsu ca na' ta'yejlè'è Lè'. Glè' lequè':

—Rè'u tsazczru' ga rna bè'è Dios, run bayúdx saca' qui'ru' zian le gac queèru'.

²³ Tu cö' hueaj bunách ni' queè' Cristo, gulucu'è bönni' gul lun chi'è bunách queè' Cristo na'. Cati' chgululidzè' Dios len glunè' gubás, ni'r gulagu'è lequè' lu në'è Xanru', Nu na' ta'yejlè'è.

Tu'dxinè' Antioquia luyú Siria Pablo len Bernabé

²⁴ Ni'r guladödè' luyú Pisidia Pablo len Bernabé, atí' guladxinè' luyú Panfilia.

²⁵ Budx glunè' lban qui xtidzè'è Cristo lu yödz Perge, yjaquè' yödz Atalia.

²⁶ Guluzè'è ni', atí' gulabenè' tu lè'i barco len guludxinè' yödz Antioquia, ga na' nacu'è bönni' queè' Cristo, bönni' na' gulasölè'è lequè' tsjenquè' lban, cati' ni' gulagu'è lequè' lu në'è Dios, Nu na' ruzá' ladx' quequè' lunè' xchinè', dxin na' chbudx glunè'.

²⁷ Cati' ni' guludxinè' Antioquia, guludúb bunách queè' Cristo nacua' ni'. Ni'r gulagüxjöi'nè' lequè' Pablo len Bernabé ca nacgac le zxon bené' Dios lu na'què', lenca' ca bené' Dios, bè'è latj ta'yejlè' ca' Lè' bunách gza'a.

²⁸ Zian dza gulugá'nlenè' bunách ni' ta'yejlè'è Cristo Pablo len Bernabé.

15

Tu'dubè' Jerusalén huen dxin queè' Cristo

¹ Ni'r guladxinè' Antioquia la'què' bönni' narujquè' luyú Judea, atí' gulusèdnè' böchi'ru' ni', ta'nè':

—Chqui' cutu grugu lu xpèla'li' ca nalèbitu' runtu' ca na' gna bè'è Moisés, cutu gac ulali'.

² Ni'r guladíl-lenè' lequè' didza' Pablo len Bernabé, atí' glactsca rusbö. Gdöd ni', gulaböè' Pablo len Bernabé len yela'què' bönni' böchi'ru' ni', quiè tsjaquè' Jerusalén, la'dxinè' laquè' gbaz ni' queè' Cristo, lenca' laquè' bönni' gul tun chi'è bunách queè' Cristo ni', quiè lu'lenè' lequè' didza' ca nac lè ni rac, tu'sèdnè' bunách bönni' na' le nachixi.

³ Ni'r gulugu'è lequè' nöz bönni' queè' Cristo nacu'è Antioquia, atí' guladödè' lu xyu yödz Fenicia len luyú Samaria, atí' gulagüxjöi'nè' böchi' lza'ru' ni' ca guc, guluhuöaquè' queè' Cristo bönni' gza'a. Lè ni ben ga guludzijné' yúgu'tè böchi' lza'ru' ni'.

⁴ Cati' guladxinè' Jerusalén Pablo len Bernabé, glunè' lequè' ba la'n bönni' queè' Cristo nacu'è ni', lenca' yugu' gbaz nasölè'è Lè', len bönni' gul tun chi'è. Gulagüxjöi'nè' lequè' Pablo len Bernabé yúgu'tè le bené' Dios lu na'què'.

⁵ Ni'r gulayasè' la'què' bönni' gdau' fariseo chta'yejlè'è Cristo, ta'nè':

—Run bayúdx grugu lu xpéla'quë' bönni' gza'a na' ta'yejlë'ë'ë Cristo, len gna bé'iru' lequë' lunë' ca rna bé' zxba queë' Moisés.

⁶ Ni'r guludubë' gbaz nasölë'ë Cristo len bönni' gul tun chi'ë bunách queë', quië la'bequi xbeynë' lë ni rac.

⁷ Gdöd glu'ë zian didza', gzuinë' Pedro len gudxë' lequë':

—Böcha'a. Nözcizli' ca guc dza ni'të, Dios gröczë' neda' quië guna' lban laugac bunách gza'a quië la'yönnë' didza' dxi'a len la'yejlë'ë Cristo.

⁸ Dios, Nu nunbë'cz le yu'u icj lãdxi'dau'gac bunách, buzöë' le nac bë' runë' lequë' ba la'n, le bsölë'ë quequë' Dios Bö' La'y, lëz ca bsölë'ë queëru' Lë'.

⁹ Cutu butsé'ë ca benë' quequë' len queëru', ati' lëzca' lequë' bunë' dxi'a icj lãdxi'dau'quë' le ta'yejlë'ë Cristo.

¹⁰ Na'a, ¿bizx quië run leyli'-në' Dios, ruspága'li' yua' xyengac böchi'lza'ru'? Yua' ni, le nac le ta'ná bë' zxba queë' Moisés, cutu guc gua'ru' rë'u, len cutu guc lu'ë xuz xtau'ru'.

¹¹ Rë'u ni, réjlë'ru' nularu' ni'a qui le buzá' lãdxë'ë queëru' Xanru' Jesús, len lëz ca nularu' rë'u, lulë' ca' lequë'.

¹² Cati' budx bë'ë didza' ni Pedro, gulacu'ë dxiz yúgu'të', ati' guluzë' nagquë' didza' glu'ë Bernabé len Pablo, gulaguíxjö'i'në' lequë' le tac bë' len le tun ga tu'baní bunách, yugu' le benë' Dios lu na'quë' ga nacua' bunách gza'a.

¹³ Cati' budx glu'ë didza' ni Bernabé len Pablo, bubí'ë didza' Jacobo, gnë':

—Böcha'a. Gul-zë nagli' le gyëpa' lbi'ili'.

¹⁴ Chgdíxjö'i'cznë' rë'u Simón Pedro ca benë' Dios, bulu'ë lahui yö'l-la' huac queë' le zi'al lzu laugac bunách gza'a quië bubijë' quizi queë' bunách nútsa'gac ladjquë'.

¹⁵ Ca nac lë ni rajlözgac xtídza'quë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

¹⁶ Dza töd lë ni huöda' len uchisa' Nu gna bë',

Tsazië' xlatjë' David,

Guna' ca run nu ruchís tu yu'u naguíndj.

Uchisa' ca' bunách la'cuá' lidxë', nup naga'ngac,

Guna' ca run nu ruchís tu zö'ö glu.

Cni uchisa' le gna bë'ë David

¹⁷ Quië luguílj Xanru' yezica' bunách.

Luguílj Lë' bunách gza'a,

Ati' si' lagac: bunách queë' Dios.

¹⁸ Cni rnë' Xanru',

Nu na' dza ni'të ben ga nac bë' yúgu'të lë ni.

¹⁹ Qui lë ni na' runi neda' cutu ral-la' gun níguiru' bunách gza'a, nup tu'huöác queë' Dios.

²⁰ Ral-la' uzujru' quequë' lu guich quië luca'në' yugu' le cural-la' lahuë', le nadöd laugac bdau' guiöj bdau' yag, len cui lunë' le cunác, len cui lahuë' xpéla'cba' böa' guixi' cunarujcba' rön, len cui lahuë' xchönba' núti'téz böa' guixi'.

²¹ Dza ni'të nacua' yúgu'të yödz nup tun lban lu yu'u gap tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío, len tunë' lban qui le buzujë' lu guich Moisés. Tu'labczë' lei yugu' dza la'y.

²² Ni'r guladzág lãdxi'quë' gbaz nasölë'ë Cristo len bönni' gul tun chi'ë, len yúgu'të bunách queë' Cristo, la'böë' la'quë' bönni' ladjquë' quië la'sölë'ë lequë' Antioquia, tsjáclenë' Pablo len Bernabé. Chopë' na' gulaböë', lëquë' Judas, zoa yetú lë' Barsabás, lenca' Silas, nacquë' bönni' blau dzagquë' böchi'ru' ni'.

²³ Guluzujë' lu guich le guludödë' lu na'quë' lu'ë, le rna cni:

—Netu', gbaz nasölë'ë Cristo, len bönni' gul tun chi'ë, len yugu' böchi'ru', rugaptu' lbi'ili' Dios, böchi'tu', nacli' bunách gza'a zoali' Antioquia len yugu' yödz luyú Siria len Cilicia.

²⁴ Byönitu' ca tun la'gac bunách gularúj ga zoatu', bönni' na' cutu bsöla'tu' lequë'. Dutsa'quë' lbi'ili' ni'a qui le ta'në', len tu'chíxinë' icj lãdxi'dau'li', le ta'ná bë'ë grugu lu xpéla'li' len gunli' ca rna bë' zxba queë' Moisés.

²⁵ Qui lë ni na' bdzag lãdxi'tu' cati' chben tuz xtídza'tu', grötu' chopë' bönni', nup gsöla'tu', duyuguë' lbi'ili'. Guídenquë' Bernabé len Pablo, nup ni nadxi'iru'.

²⁶ Chyjaquë' gap gzoa banádx latië' Bernabé len Pablo le nadxi'icnë' Xanru' Jesucristo.

²⁷ Cni nac, rsöla'tu' queëli' Judas len Silas. Chopë' ni la'guíxjö'i'në' lbi'ili' lë ni ruzujtu' lu guich ni.

²⁸ Bului'inë' netu' Dios Bö' La'y le rdzag lãdxë'ë, len lëzca' cni rdzag lãdxi'tu' netu', cutu uspága'rtu' lbi'ili' yua', le nac le rna bë' zxba queë' Moisés, san tuz yugu' lë ni run bayúdx gunli'.

²⁹ Cutu gáguli' le nadöd laugac bdau' guiöj bdau' yag.

Cutu gáguli' rön.

Cutu gáguli' xpéla'cba' böa' guixi' cunarujcba' rön.

Cutu gunli' le cunác.

Chqui' gun chi'i cuinli', gunli' ca rna yugu' lë ni, gunli' dxi'a.

³⁰ Cni guc guladxinë' Antioquía yugu' bönni' na' nasöla'quë'. Ni' golutubë' bunách queë' Cristo nacua' ni', ati' gulagu'ë lu na'quë' guich na'.

³¹ Cati' chbudx gululabë' lei, guludzijnë' ca nac le nayú lu guich na', le ruhuí' zxön lequë'.

³² Le nacquë' ca' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios Judas len Silas, guluhuí' zxönë' lequë' len golutipë' ládxi'quë' böchi'ru' ni', gulugunë' dxin didza' zian glui'lenë' lequë'.

³³ Gdöd guludzeynë' ni' nabáb dza chopë' ni, ni'r böchi'ru' ni' guluzeynë' lequë' dxi'a didza' quië tshuójuë' Jerusalén ga nacu'ë bönni' gulasölë'ë lequë'.

³⁴ Bdzag ladxë'ë Silas buga'në' Antioquía.

³⁵ Guluga'në' ca' Antioquía Pablo len Bernabé, ati' gulusëdnë' bunách len glunë' lban qui xtidzë'ë Xanru'. Lëzca' cni glun zianr ca' bunách.

Rzu lahuë' Pablo rjenë' lban le buróp lzu

³⁶ Gdöd nabáb dza Pablo gudxë' Bernabé:

—Huayejru' leyúbi tsajyucru'-në' böchi'ru' nacu'ë yúgu'të yöd z gap chyjenru' lban qui xtidzë'ë Xanru', quië glé'iru' naxc rac quequë'.

³⁷ Gu'nne' Bernabé la'chë'ë-bi' bi'i Juan Marcos, tséajlenbi' lequë',

³⁸ san cutu bdzag ladxë'ë Pablo la'chë'ë-bi' tséajlenbi' lequë' le bulá'alenbi' lequë' luyú Panfilia len cutur yjénlenbi' lequë' dxin queë' Xanru'.

³⁹ Cutu guc tuz xtídza'quë' Bernabé len luyú Pablo ga bdxintë gululá'alenë' tuë' yetué'. Bchë'ë-bi' bi'i Marcos Bernabé ati' gulabenë' tu lë'i barco, yjaquë' luyú Chipre.

⁴⁰ Pablo gröë' Silas quië tséajlenë' lë'. Ni'r gulagu'ë lequë' lu në'ë Xanru' böchi'ru', gulanabnë' Lë' uzá' ladxë'ë quequë', ati' zjaquë' Pablo len Silas.

⁴¹ Guladödë' yugu' yöd z luyú Siria len Cilicia, ati' golutipë' ládxi'gac bunách queë' Cristo nacua' ni'.

16

Runbi' tsaxxön Pablo len Silas bi'i Timoteo

¹ Gdöd ni' guladxinë' yöd z Derbe len Listra Pablo len Silas. Ni' zoabi' bi'i bönni' réjlë'bi' Cristo, lëbi' Timoteo. Nachi' zxi'nnu ngul judío réjlë'nu Cristo, san cutu naquë' judío xuzbi'.

² Tunë' Ina' lau queëbi' böchi'ru' nacu'ë Listra len Iconio, ta'në' runbi' le nac dxi'a.

³ Gu'nne' Pablo tséajlenbi' lë' bi'i ni, ati' gdel-lë'ë-bi' len bchugue' lu xpëla'bi' ca tun bunách judío. Cni benë' cui la'në' queëbi' bönni' judío nacu'ë ni', le nözcnë' yúgu'të' cutu naquë' judío xuzbi'.

⁴ Cati' guladödë' gap nacua' yöd z ni' Pablo len nup dzaggac lë', tu tu yöd z na' guludödë' lu na'quë' böchi'ru' nacu'ë ni' yugu' zxba na' glunë' gbaz nasölë'ë Cristo len bönni' gul tun chi'ë bunách queë', nacu'ë Jerusalén. Guludödë' zxba ni lu na'quë' quië lunë' ca rna bë' zxba na'.

⁵ Cni guc, guladíp ládxi'gac ca nac le réjlë'ru' Cristo yúgu'të cö' bunách queë' Cristo, ati' gulayán tu tu dza.

Rulidzë' Pablo bönni' Macedonia lu yël bëchcál

⁶ Guladödë' luyú Frigia len luyú Galacia Pablo len bönni' dzagquë' lë', le buzaguë'ë xnözquë' Dios Bö' La'y, cui tsajtíxjö'quë' xtidzë'ë Xanru' luyú Asia.

⁷ Cati' guladxinë' luyú Misia, glé'nnë' tsjaquë' luyú Bitinia, san cutu bë'ë lequë' latj Dios Bö' La'y, Nu rsölë'ë queëru' Jesús.

⁸ Ni'r guladödë' gal-la' ga dë Misia, ati' yjaquë' yöd z Troas. Neda' Lucas, ruzuja' quiu' lu guich lë ni, gzoa' Troas na', ati' yajsóalena'-në' Pablo.

⁹ Lu yöd z ni' Dios bului'inë' Pablo tu le blé'inë' lu yël bëchcál. Bului' lahuë' lë' bönni' Macedonia, zuinë' len ráta'yue' lahuë' Pablo, rnë': "Gdöd ladztu', lu xyutu' Macedonia, len guclen netu'."

¹⁰ Cati' blé'inë' lë ni Pablo, lë na' bului' lahui lë', la' bë' ládxi'tëtu' tseajtu' luyú Macedonia, le gúquibe'itu' Dios chbulidzë' netu' tsjentu' lban qui didza' dxi'a laugac bunách luyú ni'.

Le glunë' Pablo len Silas lu yöd z Filipos

¹¹ Ni'r grentu' lë'i barco, buza'tu' Troas. Tinz gdödtu' ga bdxintu' Samotracia, ati' gdöd yetú dza bdxintu' yöd z Neápolis.

¹² Buza'tu' ni', ati' bdxintu' Filipos, yöd z na' nacr blau ca yúgu'të yöd z nababgac tsala' ni' luyú Macedonia. Lu yöd z ni' nucua'quë' bunách uládz quequë' bönni' Roma. Lu yöd z niz gzoatu' nabáb dza.

¹³ Cati' bdxin tu dza la'y, brujtu' lu yöd z, gyeajtu' ra' yegu ga na' tu'dúbcz, tu'líd z Dios bunách yöd z na'. Ni' grö'tu' len gdíxjö'itu' ngul nudubcnu ni' ca nac xtidzë'ë Xanru'.

¹⁴ Nútsa'nu ladjcnu ni' Lidia, ngul Tiatira. Nacnu ngul huëti' lari' xna záqui'tsqui. Rej ládxi'nu Dios ngul ni, ati' buzé nagnu didza' bë'ë Pablo, ati' Xanru' gúclenë'-nu quië gzxi' lu na'nu didza' na' bë'ë Pablo.

¹⁵ Ni'r bdilnu nis lënu, ati' guladíl ca' nis bunách nacua' lidxnu. Gdöd ni' gúta'yunu lautu', gnanu:

—Chqui' ráquibe'ili' réjlë'a Xanru', gul-tszáz lidxa', len gul-zóa ni'.

Bennu bayúdx uga'ntu' ni'.

¹⁶ Yetú le guc tu dza tsal ni' zeajtu' ga na' rulidztu'-në' Dios, brujbi' dutsagbi' netu' bi'i ngul yu'u lëbi' bö' run ga rnë ya'abi'. Len yöl-la' rnë ya'a queëbi' runbi' ga ta'zi'tsquë' dumí bönni' xanbi'.

¹⁷ Bi'i ngul ni zajnaubi'-në' Pablo len netu', rui'bi' zidz didza', rnabi':

—Bönni' ni tunë' xchinë' Dios náctërë' blau. Ta'guixjö'në' lbi'ili' nac gac ulali'.

¹⁸ Cni benbi' zian dza. Cati' cutur bdzag ladxë'ë Pablo, bueycjë' len bulidzë' bö' na' yu'u lëbi', rnë':

—Ni'a queë' Xanru' Jesucristo, rna bé'ida' li'. Burúj icj ládxi'dau'bi' bi'i ngul ni.

La' ni'z burujtë bö' na'.

¹⁹ Cati' gulalé'inë' xanbi' chburúj bö' na' run ga rnë ya'abi', len cutur nac löz la'zi'ë dumí ni'a queëbi', qui lë ni na' gulazönë' Pablo len Silas, ati' gulachë'ë lequë' lauquë' bönni' yúlahui', nudubquë' ga nac lu yë'y.

²⁰ Gulucu'ë lequë' lauquë' bönni' yúlahui' na', ta'në':

—Nacquë' judío bönni' ni len tunë' ga tun rusbö bunách yödz ni.

²¹ Tu'sëdnë' le cural-la' si' lu na'ru' len cural-la' gunru', le nababru' Roma.

²² Ni'r guladá'baga' Pablo len Silas bunách zian ni', ati' gulaná bé'inë' nup gulaléycj lari' nácuquë' Pablo len Silas bönni' yúlahui', ati' gulaguinë' lequë' gba'y.

²³ Gdöd gulaguinsquë' lequë', gulagu'ë lequë' lidx guia. Gulaná bé'inë' bönni' ruseyjë' lidx guia na' gun chi'itsquë' lequë'.

²⁴ Bönni' ni, cati' chgulaná bé'inë' lë' cni, glu'ë lequë' lu yu'u död lidx guia na', len glu'ë ni'acquë' yeru yag ta'zön ni'acquë'.

²⁵ Gdu ladxí yël tu'lidzë' Dios Pablo len Silas, len tul-lë' yöl-la' ba queë' Dios, ati' ta'yönnë' bönni' nadzunquë' lidx guia na'.

²⁶ Ni'r tu tsalz gtittsca luyú. Cni guc ga bdxintë gzxiz xlibi zö'ö lidx guia na', ati' la' gulayaljtë yúgu'të gap nu ryaz, ati' guluhuédx ca' du guia nága'gac bönni' nadzunquë' ni'.

²⁷ Bubané' bönni' na' ruseyjë' lidx guia. Cati' blé'inë' nayaljgac gap nu ryaz lidx guia na', gleycjë' guia tuchi' queë' quië gdödi cuinë', le ráquinë' chguluzzundjë' bönni' nadzunquë' lidx guia na'.

²⁸ Ni'r zidz bulidzë' lë' Pablo, gnë':

—Cutu bi guni cuinu', le zoatu' ni yúgu'tëtu'.

²⁹ Ni'r gnabë' gui' bönni' na', ati' gda'atë' lu yu'u lidx guia na'. Gzxiztsquë' lu yöl-la' radxi, ati' byechuë' xni'acquë' Pablo len Silas.

³⁰ Cati' chnubijë' lequë' lidx guia na', gudxë' lequë':

—Lbi'ili', bönni', ¿bizxa ral-la' guna' quië ulá'?

³¹ Lequë' të' lë':

—Gyejlë'ë Xanru' Jesucristo ati' uláu' li', len lëzca' cni lulá bunách nacua' lidxu'.

³² Glui'lenë' lë' didza' ca nac qui xtidzë'ë Xanru', dzaggac lë' yúgu'të bunách nacua' lidxë'.

³³ La' na'z, ni' nac chdzö'l la' bchë'të' lequë', ati' yajtibë' lequë' ga dxiaquë' huë'. Gdöd ni', la' bdiltë' nis, ati' guladíl ca' nis yúgu'të bunách nacua' lidxë'.

³⁴ Ni'r bchë'ë lequë' lidxë', len bë'ë le glahuë'. Rudzijnë' lë' len tu'dziji ca' yúgu'të bunách nacua' lidxë' le ta'yëjlë'ë Dios.

³⁵ Cati' za' reni' dza na', gulasölë'ë ni'a na'quë' bönni' yúlahui', ati' glë' bönni' na' ruseyjë' lidx guia, ta'në':

—Bsan-quë' bönni' na'.

³⁶ Ni'r gdixjö'në' Pablo didza' ni bönni' na' ruseyjë' lidx guia, gnë':

—Gulasölë'ë didza' bönni' yúlahui' usana' lbi'ili'. Na'a, gul-rúj, len gul-huój dxí'adau' ga rzoali'.

³⁷ Ni'r brujjë' Pablo len gudxë' yugu' ni'a na'quë' bönni' yúlahui' na', gnë':

—Chgulaguinë' netu' laugac bunách zal-la' cutu narúguini queëtu' ca rna bë' zxba, len gulagu'ë netu' lidx guia, ati' netu' ni nababtu' Roma. ¿Naru' tu'santsë' netu' bagachi'z? Cutu ca' gac. Lidgarë' lequë' dusanquë' netu'.

³⁸ Yhuöjqüë' ni'a na'quë' bönni' yúlahui' na' yajtíxjö'cnë' bönni' yúlahui' didza' ni, ati' lequë' gládxinë' cati' gulayönnë' nababquë' Roma Pablo len Silas.

³⁹ Cati' guladxinë' lidx guia ni', gláta'yue' lauquë' Pablo len Silas cutu luspaguë'ë lequë' zxguia'. Ni'r gulabijë' lequë' lidx guia na' len gláta'yue' lauquë' lurujë' yödz na'.

⁴⁰ Ni'r gularujë' lidx guia na' Pablo len Silas, ati' gulayazië' lidxnu Lidia. Cati' chgualalé'inë' böchi'ru' nacu'ë ni', guluchizië' didza' icj nagquë' ati' la' guluza'të' ni'.

17

Tun rusbö bunách Tesalónica

¹ Guladödë' Pablo len Silas lu yödZ Anfípolis len lu yödZ Apolonia, ati' guladxinë' lu yödZ Tesalónica, ga ni' zoa lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío.

² Buga'në' ni' Pablo gdu galj dza, len ca runczë', gyijë' ga zoa yu'u na' cati' nac dza la'y quequë' bönni' judío, ati' bë'lenë' lequë' didza'.

³ Busálj la'në' len bului'inë' lequë' rusëdi le nayúj lu guich la'y run bayúdx saca' qui'ë Cristo, Nu na' tunë' löz bönni' judío duslë' lequë', ati' töd gatië' ubanë' lu yöl-la' gut. Ni'r gudxë' lequë' Pablo:

—Cni' guc queë' bönni' na' lë' Jesús, runa' lban queë' ga ni' zoali'. Bönni' ni' naquë' Cristo.

⁴ Ni'r gulayejlë'ë Cristo la'quë', ati' glunë' tsaxxón Pablo len Silas. Lëzca' cni' gulayejlë'ë Cristo zian bönni' gza'a, bönni' ta'yj ládxi'quë' Dios. Lëzca' gulayejlë'nu Cristo ngul blau zian.

⁵ Ni'r lu yöl-la' ruzxe'i quequë' Pablo bönni' judío cuta'yejlë', golutubë' bönni' cunacquë' tsahui', bönni' ta'dazë' ca'. Cati' chgolutubë' bunách zian, glunë' ga glun rusbö gdu lu yödZ na', ati' bayúdx gulayazië' lidxë' Jasón quië lubijë' Pablo len Silas laugac bunách na' tun rusbö.

⁶ Cati' cutu guludzölnë' Pablo len Silas, gulabijë' Jasón len yezíca'rë' böchi'ru' nacu'ë ni', ati' gulachë'ë lequë' lauquë' bönni' yúlahui'. Glu'ë zidZ didza', ta'në':

—Chguladxinë' ca' ni bönni' na' nutsá'quë' bunách gdu'të yödZlyú.

⁷ Jasón ni' glu'ë lequë' lidxë'. Ta'dá'baguë'ë zxba queë' César, bönni' rna bë'inë' rë'u, yúgu'të bönni' ni, ta'në': “Zoë' yetüë' bönni' rna bë'ë, lë' Jesús.”

⁸ Cati' gulayönnë' lë ni, gulabö'ë bagu'i bönni' lu yödZ len bönni' yúlahui' na'.

⁹ Ni'r, gdöd gulazi'ë dumí le bucá'ngarë' Jasón len yezíca'rë' bönni' na' bönni' yúlahui', gulusanë' lequë'.

Le glunë' Pablo len Silas lu yödZ Berea

¹⁰ Ni'r la' gulasöla'të' Pablo len Silas böchi'ru' ni', ni' nac chdzö'l, zjaquë' yödZ Berea. Cati' guladxinë' ni', gulayazië' lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío nacu'ë ni'.

¹¹ Glacrë' tsahui' bönni' ni ca bönni' nacu'ë Tesalónica, le gulazí' lu na'quë' xtidzë'ë Xanru' gdu ládxi'quë'. Yugu' dza gululabtsquë' dxi'a le nayúj lu guich la'y, quië láquibe'inë' chqui' nacz lë na' rnë' Pablo.

¹² Cni' guc, gulayejlë'ë Cristo zian bönni' judío. Lëzca' cni, gulayejlë'ë Cristo zian bönni' gza'a, yugu' ngul blau len yugu' bönni'.

¹³ Ni'r cati' gláquibe'inë' bönni' judío nacu'ë Tesalónica, lëzca' rguixjö'ë Pablo xtidzë'ë Dios lu yödZ Berea, yjaquë' ni', len glunë' ca' ni' ga glun rusbö bunách zian.

¹⁴ Ni'r la' gulasöla'të' Pablo böchi'ru' ni', tsijë' ga nac ra' nis zxón, san guluga'nzë' Berea Silas len bi'i Timoteo.

¹⁵ Gulachë'ë Pablo bönni' Berea na' lu yödZ Atenas. Ni'r la' yhuöjctë' lu yödZ Berea, tu'ú'ë xtidzë'ë Pablo, lë' Silas len bi'i Timoteo tsjactë' ga ni' zoë' Pablo.

Le benë' Pablo lu yödZ Atenas

¹⁶ Tsal ni' zoë' Pablo rbözë' Silas len bi'i Timoteo lu yödZ Atenas, ruhui'ni ladxë'ë le rlé'inë' ta'yj ládxi'gac bdau' guiöj bdau' yag yúgu'të bunách yödZ na'.

¹⁷ Qui lë ni na' bë'lenë' bönni' judío len bönni' ta'yj ládxi'quë' Dios didza' ga nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios. Yugu' dza bë'lenë' nup ta'dá lu yë'y didza' ca nac xtidzë'ë Cristo.

¹⁸ Glui'lenë' Pablo didza' la'quë' bönni' da'quë' le tu'sëdnë' bönni' epicúreo len le tu'sëdnë' bönni' estoico. La'quë' gulanë':

—¿Bizxa ré'nitsanë' gnë' bönni' huë' didza' ni?

Yela'quë' gulanë':

—Ráquitu' naquë' nu run lban quegac dios zi'tu'.

Cni' gulanë' le runë' lban Pablo lauquë' qui didza' dxi'a queë' Jesús, len qui yöl-la' rubán.

¹⁹ Ni'r gulaguel-lë'ë në'ë Pablo, len gulachë'ë lë' lu gui'a ga tu'dubë' tu'ë didza', nazí' lei Areópago, ta'në':

—¿Naru' huactsa yönnitu' didza' cub ni rguixjö'u?

²⁰ Rusyönnu' netu' le tun ga rubánitu'. Na'a, ré'nitu' gnözitu' bizxa rna didza' ni ru'u.

²¹ Cutur bi ta'dzág ládxi'quë' lunë' bönni' Atenas na' len bönni' gza'a nacu'ë ni', san la'yönniznë' len lui'zë' didza' tu le cub.

²² Ni'r gzuinë' Pablo gatsj lahui'l lö'a Areópago na', gnë':

—Bönni' Atenas, yúgu'të le rlé'ida' nac bë' szxöni rej ládxi'gacli' dios queëli'.

²³ Cati' gdöda' lu yödZ len buyúgaca' le rej ládxi'li', yajxaca'a ca' tu nich ga ni' nayúj le rna cni: "Tu Dios, Nutu Nu Nunbé' Lè'." Dios na' rej ládxi'li'-nè' zal-la' cutu núnbè'li'-nè', Dios ni runa' lban queè' lauli'.

²⁴ Dios ni benè' yödZlyú len yúgu'tè le nacua' yödZlyú ni. Naquè' Xani yehua' yubá len Xani luyú ni, len cutu ca' zoè' gdau' nungac bunách.

²⁵ Cutu bi ryadzj queè' le gac lunödZj queè' bunách, le runödZjè' Lèczè' quegac yúgu'tè bunách yöl-la' na'bán len yúgu'tè le rquíniru'.

²⁶ Lè' benè' tuzè' bönni' ga za'c yúgu'tè bunách gza'a quiè la'cuá' gdu yödZlyú, len bulu'è dza la'cuá' len gap ral-la' la'cuá'.

²⁷ Dios bucu'è lequè' quiè luguiljè' Lè', chqui' nácti'tèz la'dzölnè' Lè' zal-la' la'gán la'zöznè'. Cni rac zal-la' cutu zoè' zi'tu' ga zoaru' tu turu'.

²⁸ Lèczè' runè' ga zoaru' nabanru', len bi gac gunru', len le nacru'. Nac ca na' gulanè' la'què' bönni' nùtsa'què' ladjli', nup guluzúj yugu' le rul-l, gulanè': "Di'a dza queè' Dios nacru'."

²⁹ Na'a, chqui' nacru' di'a dza queè' Dios, cutu ral-la' gnaru' naquè' Dios ca tu bdau' guiöj bdau' yag o le náquini oro, o plata, o guiöj, le nungac bunách ca nac tu le ta'guindz icjgac.

³⁰ Dios budödè' ca'z yugu' le glunè' lu yöl-la' curejni'i quequè' iz chguladöd, san na'a rna bé'inè' yúgu'tè bunách gdu'tè yödZlyú lubí'i ládxi'gac.

³¹ Dios chnulu'è tu dza cati' cuequi xbeynè' yúgu'tè bunách. Gdu tsahui' nac ca cuequi xbeynè' lequè' lu nè'è' Jesús, bönni' na' buzoaczé' Lè', ati' laugac yúgu'tè bunách benè' tsutsu gac cni le buspanè' Lè' lu yöl-la' gut.

³² Cati' gulayönnè' didza' bè'è' Pablo ca guc, zoa nu nubán lu yöl-la' gut, gulutitjè' la'què', ati' yela'què' gulanè':

—Yönigatu' yetú lè ni ru'u didza' qui.

³³ Ni'r burujè' Pablo gatsj lahui'l ga na' nacu'è, zhuöjè'.

³⁴ Gulayejlè' Cristo la'què', len glunè' tsaxxón Pablo. Nutsè'è ladjquè' Dionisio, bönni' areópago, ati' nùtsa'nu ca' ladjquè' ngul na' lènu Dámaris. Gulayejlè'è ca' Cristo yela'què' na'.

18

Le benè' Pablo lu yödZ Corinto

¹ Gdöd guc lè ni, buzè'è Pablo yödZ Atenas na', ati' gyijè' yödZ Corinto.

² Ni' yajxaquè'è Aquilo, bönni' judío. Guljè' bönni' ni luyú Ponto, len zi'a bdxíngazè' Corinto na'. Buzè'è luyú Italia len ngul queè', lènu Priscila, le gna bè'è Claudio, bönni' uná bè', lurujè' yödZ Roma bönni' judío. Gyijè' Pablo ga nacu'è Aquilo len Priscila na'

³ le nac tuz dxin tunè' Aquilo len Pablo. Bugá'nlenè' lequè', ati' tsaxxón glunè' dxin, tunè' yu'u lári'dau'.

⁴ Cati' nacgac dza la'y quequè' bönni' judío, ryaziè' Pablo lu yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios, ga ni' bé'lenè' lequè' didza'. Gu'nnè' ului'inè' bönni' judío len bönni' gza'a nacu'è ni', nac gdutè li le rguíxjò'è ca nac queè' Jesucristo.

⁵ Cati' guladxinè' ni' Silas len bi'i Timoteo, nuza'què' luyú Macedonia, nugu'tsquinë' Pablo, runè' lban qui xtidzè'è Dios len runè' lna' lau laquè' bönni' judío, rnè':

—Jesús naquè' Cristo, Nu na' tunè' löz bönni' judío duslè' lequè'.

⁶ Cati' guladá'baguè'è xtidzè'è bönni' judío nacu'è ni', len gulanè' zi'è qui, ni'r gdxibè' lari' nacuè' Pablo quiè ului'inè' lequè' cutur nabaguè'è lè' ni'a quequè', ati' gudxè' lequè':

—La' cuinzli' nabága'li' zxguia' qui yöl-la' gut queè'li', clèg neda' nabaga'a lei. Na'a, huayija' ga nacua' bunách gza'a.

⁷ Ni'r burujè' ni' Pablo, gyijè' lidxè' Justo, bönni' rej ladxè'è Dios, ati' zoa lidxè' gal-la' ra' yu'u ga tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios bönni' judío.

⁸ Gyejlè'è Xanru' Jesús Crispo, bönni' blau qui yu'u ga na' tu'dubè' tu'sèdè' queè' Dios, dzaggac lè' yúgu'tè bunách nacua' lidxè'. Cati' gulayönnè' xtidzè'è Dios, gulayejlè'è Cristo zian bönni' Corinto, ati' guladilè' nis.

⁹ Ni'r Lèczè'è Xanru' gudxè' Pablo lu yèl bëchcál, gnè':

—Cutu gádxinu', len cutu su' dxiz, quíxjò'u xtidza'a,

¹⁰ le zóalencza' li' neda', ati' nutu nu ulapa' nè'i li' quiè gua' dö' quiu', le náquigac quia' bunách zian lu yödZ ni.

¹¹ Gdu ca tu iz yu gatsj buga'nè' ni' Pablo, ati' busèdnè' lequè' xtidzè'è Dios.

¹² Cati' bdxin dza rna bè'è Galión luyú Acaya, glaquè' tuz bönni' judío cuta'yejlè', ati' guladá'baguè'è Pablo, len gulachè'è lè' ga rø'è rbequi xbeynè' Galión na'.

¹³ Glè' Galión na':

—Bönni' ni rgu'u yöl-lè'è bunách quiè lunè' ba la'n Dios, ca rdá'bagu' zxba queè'tu'.

¹⁴ Cati' chzoa gu'è didza' Pablo, Galión na' gudxè' yugu' bönni' judío, rnè':

—Lbi'ili, bönni' judío, la'naru' guc le rguitsj zxbá queé' César, o tu le cunác, gua' glena' uzé naga' xtídza'li' ca ral-la' guna',

¹⁵ san chqui' nac didza' bizxj qui didza'z, o qui lagac bunách, len ca nac zxbá queézli', gul-cán' tsahui' lbi'izli', le cutu rē'nda' neda' gaca' nu cuequi xbey yugu' le cni.

¹⁶ Ni'r bulagué'è lequé' Galión lu yu'u yúlahui'.

¹⁷ Ni'r gulaguel-lé'è Sóstenes, bönni' blau qui yu'u ga tu'dubé' tu'sédé' queé' Dios bönni' judío, yúgu'té bönni' uládz na', ati' gulaguiné' lé' lö'a yúlahui', san cutu bé' ladxé'è Galión lé na' rac.

¹⁸ Zian dza buga'né' lu yödza na' Pablo, ati' gdöd buzeyné' böchi'ru' nacué' ni' didza', gyijé' yödza Cencrea, ga ni' bené' yutuz icjé', le dē tu le nazi' lu nē'è lahué' Dios guné'. Ni'r grené' tu lé'i barco, gyijé' luyú Siria, dzagqué' lé' Priscila len Aquilo.

¹⁹ Cati' guladxiné' yödza Éfeso, ni' bulá'alené' lequé' Pablo. Gyazié' lu yu'u ga tu'dubé' tu'sédé' queé' Dios bönni' judío, ati' bé'lené' nup nacué' ni' didza'.

²⁰ Glá'tayué' lahué' Pablo bönni' ni' ugá'nlené' lequé' yelati' xtsey, san lé' cutu gu'nné'.

²¹ Buzeyné' lequé' didza', gné':

—Run bayúdx soa' gapa' lni zi'a gac Jerusalén, ati' leyúbl huóda' ga ni zoali', chqui' hué'nné' Dios.

Ni'r grené' lé'i barco Pablo, buzé'è Éfeso na'.

Rudxiné' Pablo yödza Antioquia, len rzu lahué' rjené' lban le bunn lzu

²² Gdöd bdxiné' Pablo yödza Cesarea, grené' gyijé' Jerusalén, ga ni' yajyúé' bunách queé' Cristo, ati' ni'r buzé'è ni', gyijé' Antioquia.

²³ Gdöd zoé' ni' nabáb dza, brujé' ni', zijé' tu tu yödza luyú Galacia len Frigia. Bené' tsutsu böchi'ru' nacué' ni' ca nac le ta'yejlé'è Cristo.

Runé' lban Apolos lu yödza Éfeso

²⁴ Tu dza ni' bdxiné' Éfeso Apolos, bönni' judío. Guljé' bönni' ni lu yödza Alejandría, len nabé'itsquiné' ru'è didza', len nazédtsqué' le nayúj lu guich la'y.

²⁵ Chnazédé' bönni' ni ca nac le réjlé'ru' Xanru'. Gdu ladxé'è bé'è didza', len ca nac busédnē' bunách ca nac queé' Jesús, zal-la' nunbé'è tuz le ruquíl bunách nis ca bené' Juan.

²⁶ Gzu lahué' Apolos ru'è didza' gdu ladxé'è ga nac lu yu'u ga tu'dubé' tu'sédé' queé' Dios bönni' judío. Cati' gulayönné' didza' ru'è Apolos na' Priscila len Aquilo, gulaché'è lé' quizi, ati' guluzéjni'né' lé' dxi'ar ca nac didza' queé' Dios.

²⁷ Cati' gu'nné' Apolos tódé' luyú Acaya, gulutipé' ladxé'è böchi'ru' nacué' Éfeso, ati' guluzujé' lu guich le tsju'é' lo na'qué' bönni' ta'yejlé'è Cristo luyú Acaya na', quie' luné' ba la'n Apolos. Cati' bdxiné' Apolos luyú ni', guluzi'tsca xbey didza' ru'è Apolos na' nup ni' chta'yejlé'è Cristo, le ruzá' ladxé'è quequé' Dios.

²⁸ Cni' guc, le buxicjé' yugu' bönni' judío ni' Apolos laugac yúgu'té bunách, le buguné' dxin le nayúj lu guich la'y, bulu'è naqué' Cristo bönni' na' lé' Jesús.

19

Le bené' Pablo lu yödza Éfeso

¹ Tsal ni' zoé' Apolos lu yödza Corinto, gdödé' Pablo gap nacué' yödza yelati' ra'l, ati' bdxiné' Éfeso. Ni' yajxaqué'è la'qué' bönni' ta'yejlé'è Cristo.

² Gnabné' lequé' Pablo, rné':

—¿Naru' dusóalené' lbi'ili' Dios Bö' La'y cati' ni' zi'a gyéjilé'li' Cristo?

Glé' lé':

—Cutu nayónitu' chqui' zoé' Dios Bö' La'y.

³ Ni'r gnabné' lequé' Pablo, rné':

—¿Nacx guc le bdil-li' nis?

Ta'né':

—Ca buquilé' bunách nis Juan.

⁴ Pablo gné':

—Buquilé' bunách nis Juan, nup ni' gulubí'i ládxi'gac, ati' Juancz gudxé' lequé' ral-la' la'yejlé'è Nu na' zi'a za'tél ca lé', ati' Nu ni nac Jesús, lé' Cristo.

⁵ Cati' gulayönné' didza' ni ru'è Pablo bönni' na', guladilé' nis le chta'yejlé'è Xanru' Jesús.

⁶ Cati' b'xoa né'è lequé' Pablo, ruidzé' Dios, dusóalené' lequé' Dios Bö' La'y, ati' glu'è didza' yubl, len glu'è didza' uláz queé' Dios.

⁷ Glaqué' bönni' ni gdu chinnué'.

⁸ Gdu ca tsonn beo' zoé' ni' Pablo, ati' gyazié' lu yu'u ga tu'dubé' tu'sédé' queé' Dios bönni' judío, len lu yöl-la' rugu ladxi' bené' lban lauqué'. Bé'lené' lequé' didza', gu'nné' ului'iné' lequé' nac le rguixjö'è ca rna bé'è Dios.

⁹ Ni'r bzdí icj ládxi'dau'quë' la'quë' len cutu gulayejlë'ë Cristo, ati' gulanë zi'ë qui didza' queë' Xanru' ga nacua' bunách zian na'. Ni'r bulá'alenë' lequë' Pablo len bubijë' quizi nup ta'yejlë' Cristo. Yugu' dza bé'lenë' bunách ni ta'yejlë' Cristo didza' ga na' tu'dubë' lu yu'u ga rusëdnë' bunách Tiranno.

¹⁰ Cni bénteczë' Pablo gdu ca chop iz, ati' cni guc, gulayöni didza' ca nac queë' Xanru' Jesús yúgu'të bunách gap nacua' yöd z luyú Asia, bunách judío len bunách gza'a.

¹¹ Dios benë' yugu' yöl-la' huac zxön lu në'ë Pablo.

¹² Cni guc, gulazi'ë yugu' lári'dau' béguë'ë icjë' Pablo len yugu' lari' tsala bugal-lë' lë'ë la'quë' bönni', ati' yjua'quë' leygac gap nacua' nup te'i, ati' guluhuöaquë' ca nac guidzhuë' qui queëquë', len gulumúj bö' xöhui' yu'ugac bunách na'.

¹³ Ni'r glë'nnë' lugunë' dxin lë' Xanru' Jesús la'quë' bönni' judío udá dzag tu'bijë' bö' xöhui', quië lubijë' bö' xöhui' yu'ugac bunách, ta'në':

—Len lë' Jesús, Nu na' runë' lban qui Pablo, rna bé'itu' lbi'ili' urujli'.

¹⁴ Cni glunë' gadx bönni' zxi'në' Esceva, bönni' judío, bönni' blau ladjquë' bxuz uná bë'.

¹⁵ Bubi'i didza' bö' xöhui' na', gna:

—Núnbë'a-në' Jesús, len nözda' nu nac Pablo, san lbi'ili', ¿nuzxatë lbi'ili'?

¹⁶ Ni'r gxiti'ë bönni' na' yu'u lë' bö' xöhui', yjenë' lequë' zi' len buxicjë' yúgu'të, le gzxáqui'rnë' ca lequë'. Cni guc, xguidgaczë' len huë'gactzë' guluzxundjë' lu yu'u ni' gadxë' bönni' na'.

¹⁷ Ca guc lë ni gzë didza' ati' gulayöni yúgu'të nup nacua' Éfeso, bunách judío len bunách gza'a, ati' yúgu'të gládxinë' Dios. Qui lë ni na' glunë' zxön lë' Xanru' Jesús.

¹⁸ Lëzca' guládxinë' zian bönni' ta'yejlë'ë Cristo len gulaxóalëpë' dul-la' nabága'quë' len gulaguúxjö'ë le chglunë'.

¹⁹ Lëzca' cni glunë' zian bönni', zi'al glunë' yöl-la' udzá'. Djua'quë' yugu' guich udzá' quequë', ati' guluzëgui'ë leygac laugac yúgu'të bunách. Gululabë' tsca dáca'gac guich na', guc gdu chi un mil dúca' plata.

²⁰ Cni guc, gzëtscá didza' len bdél-li'tsca bunách xtidzë'ë Xanru'. Gdu ládxi'quë' gulayejlë'ë Cristo.

²¹ Gdöd glac lë ni, benë' queë' Pablo tsijë' Jerusalén, san zi'al ral-la' tödë' yugu' yöd z luyú Macedonia len Acaya, ati' gnë':

—Töd tsija' Jerusalén, run bayúdx tsija' ca' Roma.

²² Ni'r bsölë'ë-bi' luyú Macedonia chopbi' bi'i bönni' táclenbi' lë', lëcbi' Timoteo len Erasto, san buga'në' lë' nabáb dza luyú Asia na'.

Tun rusbö bunách lu yöd z Éfeso

²³ Dza ni' glun rusbö bunách Éfeso, ati' guladá'baguë'ë xtidzë'ë Xanru'.

²⁴ Benë' ga glunë' rusbö na' Demetrio, bönni' bëdx guia plata. Runczë' yugu' lidx bdau' guiöj bdau' yag náquicni plata qui dios quequë', lënu Diana. Szxöni gulazi'ë dumí bönni' tunë' dxin ni.

²⁵ Butubë' yezíca'rë' bönni' tunë' la' dxin niz Demetrio, ati' gudxë' lequë':

—Böcha'a, nöziczli' ca nac dxin runru', runn dumí queëru'.

²⁶ Rlë'ili' len ryönili' ca runë' Pablo na'. Clëgz Éfeso ni, san gdu luyú Asia chbdél-li'në' bunách zian, ati' chbutsë'ë ca tunë', rë' lequë': "Cutu nacgac dios le nungac bunách."

²⁷ Clëgz zoa banádx ugá'n ca'z dxin ni runru', san lëzca' zoa banádx ugá'n ca'z gdau' qui dios zxön lënu Diana. Cni gac, ugá'n ca'z yöl-la' zxön queënu, dios ni ta'yj ládxi'gac-nu bunách gdu'të luyú Asia lenca' gdu'të yöd zlyú.

²⁸ Cati' gulayönnë' didza' ni bönni' na', gulaleynë', ati' glu'ë zidz didza', ta'në':

—Náctërmu zxön Diana, dios queëru' rë'u, bunách Éfeso.

²⁹ Cni guc, glun rusbö bunácx gdu'të lu yöd z na', ati' tuz glaquë', len jarélu'quë' yjaquë' lö'a yúlahui'. Gla'yjë' ni' Gayo len Aristarco, bönni' nababquë' Macedonia len dzagguë' Pablo.

³⁰ Cati' gu'nnë' Pablo tsazië' ga nacua' bunách zian na', cutu ca' glu'ë lë' latj bönni' ta'yejlë'ë Cristo.

³¹ Lëzca' cni glunë' la'quë' bönni' yúlahui' qui luyú Asia, bönni' ta'lé'inë' Pablo dxi'a. Gulasölë'ë queë' nup gláta'yu lahuë' cu tsijë' lö'a yúlahui' na'.

³² Ga ni' tunë' rusbö len ta'bödxyë'ë, tu le ta'në' la'quë', len yetú le ta'në' yela'quë', le chrö'gaczë' bröli bönni' zian na' tunë' rusbö, len yelati'z cuguluhuöatë' cutu nözcnë' bizz quië na' nudubquë' ni'.

³³ Ni'r gulabijë' Alejandro ladj bunách zian na' bönni' judío, ati' guludxiguë'ë lë' lauquë'. Bulu'ë len në'ë Alejandro na', quië la'bö'ë dxiz, le gu'nnë' gu'ë didza' gaclen yugu' bönni' judío na' laugac yúgu'të bunách na'.

³⁴ Cati' gláquibe'inë' naquë' judío, glu'ë tsaxxön zidz didza' yúgu'të' gdu ca chop hora, ta'në':

—Náctërnü zxön Diana, dios queëru' rë'u bunách Éfeso.

³⁵ Ni'r benë' bönni' uzúj qui yúlahui' ga la'bó' dxiz bunách zian na', gnë':

—Bönni' Éfeso, nõzigac yúgu'të bunách zoa ni gdau' queënu Diana, dios zxön. Rë'u ni, bunách Éfeso, run chi'iru' gdau' na' lenca' bdau' na' böxj ga zoaru', bruj luzxbá.

³⁶ Nutu nu gac tá'baga' lë ni. Qui lë ni na' run bayúdx soali' dxiz, len cutu bi gúntëzli'.

³⁷ Nachë'gacli'-në' ni bönni' ni, len cutu ta'banë' le dzó' gdau', len cutu ta'në xöhuë'ë queënu dios queëli'.

³⁸ Qui lë ni na', chqui' zoa didza' bizxj quequë' Demetrio len bönni' bëdx guia plata nacué'lenë' lë', len nútí'tëz bönni', dë latj ga nu uzë nag lequë', ati' zoa nu cuequi xbey lequë'. Ni' huac luquí lza'quë' tuë' yetúë'.

³⁹ Na'a, chqui' dë yetú le gnabli', huac uca'nru' tsahui' lei cati' ludúb bönni' yúlahui' ca na' rna bë' yúlahui'.

⁴⁰ Zoa banádx nu uquí rë'u ni'a qui rusbó ni guc na'a, gna rdá'baga'ru' yúlahui'. Cutu bi gac quíxjö'ru' bizx quië guc rusbó ni.

⁴¹ Cati' budx bë'ë didza' ni, busölë'ë lidxgac bunách zian na' nudubgac ni'.

20

Zijë' Pablo luyú Macedonia len luyú Grecia

¹ Cati' gró' dxi rusbó na' guc lu yódz Éfeso, bulidzë' Pablo yugu' bönni' ta'yejlë'ë Cristo, ati' bchizië' icj nagquë' didza'. Gdöd ni' bunidë' lequë' len la' bulá'alentë' lequë'. Brujë' ni' ati' gyijë' luyú Macedonia.

² Gdödë' yugu' yódz luyú ni', ruzëjní'tsquinë' böchi'ru' nacu'ë ni', ati' gdöd ni' bdxinë' luyú Grecia.

³ Ni' gzoë' Pablo gdu ca tsonn beo'. Cati' chzoa cuenë' tu lë'i barco tsijë' luyú Siria, gúquibe'inë' ta'bó' nisië' lë' bönni' judío quië la'zönë' lë'. Qui lë ni na' bguel-lë'ë nõz zhuójë' luyú Macedonia, ati' bdxinë' yódz Filipos.

⁴ Zjáclenë' lë' tsazzön Sópater, zxi'në' Pirro, bönni' Berea, len Aristarco len Segundo, yugu' bönni' Tesalónica, len Gayo, bönni' Derbe, lenca' bi'i Timoteo len Tíquico len Trófimo, yugu' bönni' Asia.

⁵ Ni'r yajnörquë' lahuë' Pablo bönni' ni, yjaquë' yódz Troas, ga ni' gulabözë' lë'.

⁶ Lu yódz Filipos na', neda', Lucas, yajtsaga'-në' Pablo. Cati' chgdöd lni cati' tahuë' bönni' judío yöt xtil cunazí' xnë'i, gyaztu' tu lë'i barco len buza'tu' Filipos na'. Gdöd gayu' dza budzagtu' bönni' ni' yajnörquë' lahuë' Pablo, yjaquë' Troas, ati' ni' buga'ntu' gadx dza.

Le benë' Pablo lu yódz Troas

⁷ Dza domingo guludubë' bönni' ta'yejlë'ë Cristo quië lahuë' yöt xtil le rusá' ládxi'ru' ca gutië' Jesucristo. Ni' busëdnë' lequë' Pablo, len le ral-la' uzë'ë ni' cati' za' reni' dza na', xtsey bë'ë didza', ga bdxintë' gdöd ladxí' yël.

⁸ Ga ni' nudubquë' nac lu yu'u xtsa', ati' nacué' ni' zian le ta'gú'u yení'.

⁹ Zoabi' ni' bi'i Eutico, rób'i' ga ra'a leni' qui yu'u na', ati' nadódr yël queëbi' le rtunn lban runë' Pablo. Ga ni' rób'i' rasbi' bi'i na' nac ga bunn cuia yu'u, ati' raszbi' ca' gbixtëbi', böxjbi' ga bdxintëbi' zxan yu'u. Náttëbi' gululisë'-bi'.

¹⁰ Bötjë' Pablo zxan yu'u na', ati' yajxóë' lëbi', len bunidë'-bi'. Ni'r gudxë' nup nacué' ni': —Cutu gadxi gdzóbili'. Nabanbi'.

¹¹ Cati' chbubenë' xtsa' Pablo, gdél-lë'ë yöt xtil, gdahuë'. Ni'r bé'lenë' lequë' didza' Pablo ga bdxintë zil bal. Gdöd ni' burujë' ni'.

¹² Bi'i bönni' ra'bán na' gbixbi', nabanbi' guluchë'ë-bi' len szxöni' guluzí' zxonë'.

Ca guc bdxintu' Mileto

¹³ Gnórtu' yajchentu' lë'i barco, ati' gdódtu' ga bdxintu' yódz Asón quië tsajtsagtu'-në' ni' Pablo, gac ca na' chben xtídza'tu', le gu'nnë' Pablo tsijë' ni' së'iz ni'ë.

¹⁴ Cati' chbudzagtu'-në' lu yódz Asón na', grénlenë' netu' lë'i barco, ati' gyeajtu' Mitilene.

¹⁵ Buzá' ni' barco, ati' dza buróp bdxintu' töd li ga zoa luyú bidx nazi' lei Quío, ati' yetú dza ca' gdódtu' töd li ga dë Samos len bdxintu' yódz Trogilio ga ni' gzoatu' tu chi'i. Yetú dza ca' bdxintu' yódz Mileto.

¹⁶ Cni bentu' le chbenë' queë' Pablo tödzë' Éfeso, cui tseyne' luyú Asia, le run bayúdx soë' Jerusalén cati' nac dza Pentecostës chqui' sáqui'në'.

Didza' bë'ë Pablo lu yódz Mileto

¹⁷ Cati' ni' zoë' Pablo lu yódz Mileto, bsölë'ë nu yajlídz bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo nacu'ë Éfeso.

¹⁸ Cati' guladxinë' ga zoë' Pablo, lë' gudxë' lequë':

—Lbi'ili' chnöziczli' ca béntecza' ga zoali' ga gdel-la' bdxina' luyú Asia.

¹⁹ Yugu' dza bena' xchiné' Xanru' lu yól-la' nōxj ladxí', ga bdxinté grōdxa' ni'a queēli', ati' zian le guc quia' le gzxi' bē' neda' ni'a qui le cunác gluné' quia' bunách judío cuta'yejlé'.

²⁰ Béntecza' lban ga zoali' qui yúgu'té le ruzi'li' xbey, len busēdda' lbi'ili' yalj lulu ga nudubli' len gap nac lu yu'u lidxlí'.

²¹ Bena' lna' lau laugac bunách judío len laugac bunách gza'a quié lubí'i ládxi'gac, luhuóac queé' Dios, len la'yejlé' Xanru' Jesucristo.

²² Na'a, chnuné' quia' Dios Bō' La'y tsija' Jerusalén, len cutu nōzda' bizxa gac quia' ni'.

²³ Yúgu'té yōdz ga rda', rguíxjöi'né' neda' Dios Bō' La'y, rē' neda' la'gu'è neda' lidx guia len lusaca' zi'è neda' bōnni' judío cuta'yejlé'.

²⁴ Cutu bi runi neda' qui lē na' gac, zal-la' gatia' o cugatia', san rui' ládxi'zga' udx guna' le chbdel-la'a runa', quié guna' dxin na' budōdē' lu na'a Xanru' Jesús, le nac guna' lban qui didza' dxi'a ca nac le ruzá' ladxé'è queēru' Dios. Cni guna' len yól-la' rudziji.

²⁵ Na'a, yúgu'téli' na' chbena' lban lauli' ca rna bē'è Dios, nōzda' cutur glé'ili' neda'.

²⁶ Qui lē ni na', le nac rēpa' lbi'ili' na'a dza. Cutu nabaga'a neda' queēli' nituli' lbi'ili'.

²⁷ Cutu bi bucáchi'da' lbi'ili', san gdíxjöi'da' lbi'ili' yúgu'té le rné' Dios.

²⁸ Qui lē ni na', gul-gún chí'i cuinli', len gul-gún chí'i yúgu'té bunách queé' Cristo, le nuzóé' libi'li' Dios Bō' La'y quié uyuli' lequé', len gun chí'ili' bunách queé' Xanru', Nu na', uláz quequé' gutiē, bulaljé' xchōné' le bōá'uínē' lequé'.

²⁹ Chnōzda', tōd uzá'a ga zoali', la'yáz ga zoali' nup lē'ni lusnít bunách queé' Cristo, lunē' ca tunba' bō'cu' zuga' snia', tu'snítba' yugu' bō'cu' zxila'.

³⁰ La'rujé' bōnni' nūtsa'qué' ladjli', ati' lu'è didza' cunác quié lubijé' quégaczé' nup ta'yejlé' Cristo nūtsa'gac ladjli'.

³¹ Qui lē ni na', gul-zóa ban ladxí' len gul-tsajnéy ca bena' neda' gdu ca tsonn iz, rēl len té dza buchizia' icj nagli' tu tuli' ga bdxinté grōdxa' queēli'.

³² Na'a, bōchi' lza'adau', rgu'a lbi'ili' lu nē'è Dios. Rnaba' lahué' uzá' ladxé'è queēli', guné' ca rna xtídzé'è. Dios guné' lbi'ili' tsutsu len guné' ga gdél-li'li' gunli' tsaxón nup nubijé' quizi queé'.

³³ Gatga gzé ladxá'a le naqui quequé' bōchi' lza'a. Cutu gzé ladxá'a dumí, o lari' quequé'.

³⁴ Nōziczli' dxi'a, na' cuincza' bena' dxin quié gac ga'ua' le byadzj quia' len quegac nup gulacua' len neda'.

³⁵ Ca nac yúgu'té le bena', bului'ida' lbi'ili' cni ral-la' gunru' dxin quié gac gáclenru' nup bi ta'yadzji. Ral-la' tsajneyru' didza' bē'è Xanru' Jesús, gné': "Uzír' xbey nu bi runōdzj ca nu bi rzi'."

³⁶ Catí' budx bē'è didza' ni Pablo, buzechu zxibé', ati' bené' tsaxón yúgu'té', gululidzé' Dios.

³⁷ Ni'r gulabōdxé' yúgu'té', ati' gulunidé' yené' Pablo, len glahué' lē' bzxidu.

³⁸ Cni gluné' le guluhui'nné' ni'a qui didza' na' bē'è Pablo, gné': "Cutur glé'ili' neda'." Tsaxón yjáclené' lē', guladxiné' ga grené' lē' lē'i barco.

21

Zijé' Pablo Jerusalén

¹ Gdōd bulá'alentu' lequé', gyu'uté nōz barco na', ati' tinz gyeajtu' ga zoa luyú bidx nazí' lei Cos. Dza buróp na', gdōdtu' yetú latj nazí' lei Rodas, ati' buza'tu' ni' len bdxintu' yōdz Pátara.

² Ni' yajxáca'tu' barco yubl zeaj luyú Fenicia. Grentu' lē'i barco na', ati' gyu'uté nōz.

³ Gdōdtu' ga nalá' Chipre, dē tsla'a yōgl, ati' gyeajtu' luyú Siria. Ni' gyaz barco na' lu yōdz Tiro, le ral-la' tsajcá'n ni' yua' dzō' lē'i barco na'.

⁴ Lu yōdz Tiro na' yajxáca'tu' bōnni' ni' ta'yejlé'è Cristo, ati' ni' bugá'nentu' lequé' gdu gadx dza. Le chbului'iné' lequé' Dios Bō' La'y le ral-la' gac queé' Pablo, glé' lē' cutu tsijé' Jerusalén.

⁵ Catí' chbza'a dza na', burujtu' ni', ati' tsaxón gulazá'lené' netu' yúgu'té' len yugu' ngul quequé' len yugu' bi'i quequé', ga bdxintétu' ni'l ra' yōdz na'. Ra' nis zxón ni' buzechu zxiibtu' len bulidztu'-né' Dios.

⁶ Budx bunida' lza'tu' tutu' yetutu', bubentu' lē'i barco, ati' lequé' yhuōjqé' lidxqué'.

⁷ Buza'té barco na' lu yōdz Tiro, ati' ga yajséy bdxin lu yōdz Tolemaida. Ni' burujtu' lē'i barco na'. Bugaptu' Dios bōchi'ru' nacu'è ni', ati' bugá'nentu' lequé' tu dza.

⁸ Catí' za' rení' yetú dza, burujé' ni' Pablo, ati' dzagtu'-né' netu' gyeajtu' yōdz Cesarea. Ni' gyaztu' lu yu'u lidxé' Felipe, ati' bugá'nentu' lē'. Runé' lban qui didza' dxi'a Felipe na', len bitsé'è gadxé' bōnni' ni' gulucu'è dza ni'té quié láclené' bunách queé' Cristo.

⁹ Nacua'bi' tap bi'i ngul ra'bán queé' Felipe na', tui'bi' didza' uláz queé' Dios.

¹⁰ Gdöd gdzeytu' ni' chop tsonn dza, ni'r bdxinë' Agabo, bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios, narujë' luyú Judea.

¹¹ Bönni' ni duyúë' netu', ati' gdel-lë'ë pan guid queë' Pablo. Béguë'ë ni'a na' cuinë', gnë': —Cni rnë' Dios Bó' La'y: “Cni lunë' bönni' judío nacu'ë Jerusalén. Lúguë'ë bönni' ni naqui queë' pan guid ni, ati' ludödë' lë' lu na'gac bunách gza'a.”

¹² Cati' byönitu' didza' ni, gúta'yutu' lahuë' Pablo, netu' len nup nacua' ni', cui tsijë' Jerusalén.

¹³ Bubi'ë didza' Pablo, gnë':

—¿Bizxa ni runli', rhödxli' len rushu'nili' neda'? Neda' chzoacza' sina', clëgz lúguë'ë neda', san gatia' ca' Jerusalén ni'a queë' Xanru' Jesús.

¹⁴ Le cutu gzxáqui'tu'-në' didza', cutur bi gudxtu'-në', ati' gnatu':

—Gac ca dzag ladxë'ë Xanru'.

¹⁵ Cati' chguladöd dza na', bupa'tu' queëtu', ati' gyeajtu' Jerusalén.

¹⁶ Gulazá'lenë' netu' la'quë' bönni' ta'yejlë'ë Cristo, nacu'ë Cesarea, ati' dzaguë' lequë' Mnasón, bönni' Chipre. Rejlë'ë Cristo dza ni'të, ati' ral-la' tsajga'ntu' lidxë' bönni' ni.

Pablo rajyúë' Jacobo

¹⁷ Cati' bdxintu' Jerusalén, len yöl-la' rudziji quequë' glunë' netu' ba la'n böchi'ru' ni' ta'yejlë'ë Cristo.

¹⁸ Dza buróp na' gyázlenë' netu' Pablo lu yu'u, yajyutu'-në' Jacobo, ati' nudubquë' ni' yúgu'të bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo nacu'ë Jerusalén.

¹⁹ Cati' chbugapë' Dios lequë' Pablo, bului'inë' lequë' yúgu'të le benë' Dios lu në'ë lë' ga nacua' bunách gza'a.

²⁰ Cati' gulayönnë' lë ni, gulagu'ë Dios yöl-la' ba. Ni'r glë' Pablo:

—Rlë'iczu', böchi'tu', cáti'ga zian gayu'ë bönni' judío ta'yejlë'ë Cristo, ati' tuntsquë' ba la'n zxba queë' Moisés yúgu'të.

²¹ Chgulayönnë' yugu' le tui' quiu' didza' bunách, ta'ná rgu'u yöl-lu'u yúgu'të bönni' judío nútsa'quë' ladj bunách gza'a, quië luca'në' le gna bé'ë Moisés, len rna bé'ínu' lequë' cu' la'chuguë' lu xpëla'chi' bi'i bönni'dau' quequë', len cu lunë' ba la'n yugu' le nalëbiru' runru' rë'u, bunách judío.

²² ¿Nacx gunru' na'a? Huala'rúj bunách zian cati' la'yöni chbdxinu' ni.

²³ Na'a, ben lë ni rëtu' li'. Nacuá'lenë' netu' ni tapë' bönni', chnazí' lu na'quë' lahuë' Dios tu le lunë'.

²⁴ Bchë'ë quiu' yugu' bönni' ni, len ben tsaxxön lequë' gun dxi'a cuinli' ca nac qui gdau', len gdixj li' le ral-la' la'guizzjë' quië lun yutuz icjuë'. Ni'r la'nöznë' yúgu'të bönni' judío cutu nac lë na' ta'në' quiu', san lëzxa' li' runu' le nac dxi'a len runu' ca rna bé' zxba queë' Moisés.

²⁵ Ca nac quegac bunách gza'a, nup ni' chta'yejlë' Cristo, chben xtídzá'tu' len buzujtu' lu guich ca ral-la' lunë'. Cutu run bayúdx lun chi'ë yugu' lë ni tunë' bönni' judío, san tuz: Cu lahuë' le ta'gú'u bunách laugac bdau' guiöj bdau' yag,

Len cu lahuë' rön,

Len cu lahuë' xpëla'cba' böa' guixi' cunarujcha' rön,

Len cu lunë' le cunác.

Ta'zönë' Pablo lö'a gdau'

²⁶ Ni'r bchë'ë queë' Pablo tapë' bönni' na', ati' dza buróp ni' ben dxi'a cuinë' tsaxxön len lequë' ca nac qui gdau'. Ni'r gyazië' lö'a gdau', quië gac bé' bizxa dza udx lunë' le tu'ún dxi'a cuinquë', dza ni' ral-la' tsjua'quë' le la'gu'ë lahuë' Dios qui queëquë'.

²⁷ Cati' chzoa gza'a gadx dza na', gulalé'inë' Pablo la'quë' judío narujquë' luyú Asia, zoë' lö'a gdau'. Glunë' ga glun rusbö bunách zian, ati' gulazönë' Pablo.

²⁸ Glu'ë zidj didza', ta'në':

—Gul-gaclen netu', bönni' Israel. Bönni' ni yúgu'të latj rusëdnë' yúgu'të bunách lucá'n ca'z yödز queëru' len zxba queë' Moisés, len gdau' queëru' ni. Na'a, chglu'ë gdau' ni yugu' bönni' gza'a. Cni runë', run ditjnë' latj la'y ni.

²⁹ Cni gulanë' le gulalé'inë' Pablo zi'al lu yödز dzaguë' Tróximo, bönni' Éfeso, len táquinë' glu'ë gdau' bönni' ni.

³⁰ Cni gac, guludúb yúgu'të bunách yödز, len gulaguirë' ni'. Ni'r gulazönë' Pablo len gla'yjë' lë', gulubijë' lë' lö'a gdau', ati' la' guluseyjtë' ga nu ryaz lö'a gdau' na'.

³¹ Cati' chtáquicznë' ludödë' Pablo, bdxin didza' lahuë' bönni' blau nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l. Byönnë' tun rusbö yúgu'të bunách Jerusalén.

³² La' butubtë' bönni' rjaquë' gdil-l len bönni' ta'ná bé'inë' lequë' bönni' blau ni, ati' jarélu'ë gyéajlenë' lequë' ga na' tun rusbö bunách na'. Cati' gulalé'i bunách ni' bönni' blau na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, len bönni' na' rjaquë' gdil-l, gulanänë' ta'guinë' Pablo.

³³ Ni'r gbiguë'ë bönni' blau na', len gzxönë' Pablo, ati' gna bé'inë' bönni' rjaquë' gdil-l lúguë'ë lë' chop du guia. Gdöd ni' gnabné' bunách zian ni', rnë':

—¿Nuzxa caz bönni' ni, len bizxa benë'?

³⁴ Ta'bödxya'a bunách zian na', len qui queëgac ca ta'ná. Cni guc, cutu bi guc tséjni'në' bönni' blau na', le tun rusbó bunách na', ati' gna bé'inë' bönni' rjaquë' gdil-l la'chë'ë Pablo lu yu'u zxön ga tu'dubë' bönni' rjaquë' gdil-l.

³⁵ Cati' guladxinë' ga nac ni'yëpi' qui yu'u zxön na', glui'në' Pablo bönni' na' rjaquë' gdil-l, le dxíadi'igac lequë' bunách zian,

³⁶ le za'c cúdzu'quë' bunách na', ta'bödxya'a, ta'ná:

—Gul-döddë'.

Didza' bë'ë Pablo uláz queë' laugac bunách

³⁷ Cati' ni' gulazú lauquë' la'gu'ë Pablo lu yu'u zxön ni', lë' gudxë' bönni' blau na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, gnë':

—¿Naru' gunnu' latj gyëpa' li' tu didza'?

Bönni' blau na' gudxë' Pablo:

—¿Ractus' didza' griego?

³⁸ ¿Naru' clëg li' bönni' Egipto na' dza lahui niz butubë' bönni' guladá'baguë'ë yúlahui', ati' bchë'ë lu latj ca'z gdu choa' gayu'të bönni' gdödi bunách?

³⁹ Ni'r gudxë' lë' Pablo, gnë':

—Le nactë naca' neda' judío. Gulja' Tarso, yödz blau luyú Cilicia. Ráta'yua' lau' gunnu' neda' latj gu'a didza' laugac bunách ni.

⁴⁰ Bë'ë lë' latj bönni' blau na', ati' gzuinë' Pablo ga nac ni'yëpi', len bchis në'ë quië la'cuá' dxiz bunách zian ni'. Cati' chgulu'ë dxiz, bë'lenë' lequë' didza' Pablo lu didza' hebreo.

22

¹ Cni gnë' Pablo:

—Lbi'ili', bönni' gul, len lbi'ili' böcha'a. Gul-zë nagli' le gyëpa' lbi'ili' ca nac le runa'.

² Cati' gulayönnë' ru'ë didza' hebreo, gulacua'rë' dxiz. Gudxë' lequë' Pablo, rnë':

³ —Naccza' neda' judío. Gulja' lu yödz Tarso luyú Cilicia, san gzxöna' lu yödz ni, ati' busëdnë' neda' Gamaliel gdu ca nac zxba quequë' xuz xtau'ru'. Bë'tecz ladxa'a gyij ladxa'a Dios ca runli' lbi'ili' na'a.

⁴ Zi'al gdxia ládxi'gaca'-në' bönni' nazí' lu na'quë' xtídzë'ë Cristo, len bchë'gaca'-në' ga latië'. Gzxöngaca'-në', len glú'gaca'-në' lidx guia, yugu' bönni' len ngul.

⁵ Lëzca' huac lunë' lna' lau qui le glunë' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zejni'i. Glunë' giuch uná bë' le yju'a ga nacu'ë böchi'ru' judío lu yödz Damasco. Gyija' ni' tsajxöngaca' nup ni' ta'yëjlë' Cristo, quië duchë'gaca'-në' nága'quë' Jerusalén ni, quië lacquë' zxguia'.

Rgu'xjö'ë Pablo ca böaquë' queë' Cristo

⁶ Ni'r gnë' Pablo:

—Cati' ni' zija' la' nöz, len zi'a gdxina' Damasco, guc gdu huaghídz, tu tsalz gyëp yös yení' za' luzxbá, le buzení' ga na' zija'.

⁷ La' yjótá'tea' lyu, len byönda' chi'i Nu gudx neda': "Saulo, Saulo, ¿bizx quië rbia ladxu'u neda'?"

⁸ Ni'r gnabda' lë', gnia: "¿Nuzxa li, Xan?" Lë' gudxë' neda': "Neda' ni Jesús, bönni' Nazaret. Néda'cza' rbia ladxu'u."

⁹ Gulale'icx yení' na' nup ni' gulacua'len neda', len gladxi, san cutu gulayöni chi'i Nu na' bulídz neda'.

¹⁰ Ni'r gudxa'-në': "¿Nacx guna, Xan?" Xanru' gudxë' neda': "Gyas, len gyeaj Damasco. Ni' zoa nu guië li' ca nac yúgu'të le ral-la' gunu'."

¹¹ Le cutur bi rlé'ida' le budí'i lahua' yös yení' na' gyëptsca, qui lë ni na' gulaguel-lë'ë na'a bönni' dzagquë' neda', ati' gulachë'ë neda' ga bdxintea' Damasco.

¹² Ni' zoë' Ananías, bönni' runë' gdu ca rna bë' zxba queë' Dios, ati' tunë' lë' ba la'n bönni' judío nacu'ë Damasco.

¹³ Bdxinë' ga zoa' Ananías na', len gudxë' neda': "Saulo, böcha'a, huöalj yöj lau'." La' ni'z böalj yöj lahua', ati' blé'ida' lë'.

¹⁴ Lë' gudxë' neda': "Dios quequë' xuz xtau'ru', dza ni'të gröczë' li' quië gnöznu' le rë'ncznë' Lë', len glé'inu'-në' Bönni' tsahui', Lëczë' Zxi'në', len yönnu' le guië' li' Lëczë'.

¹⁵ Cni gac, le ral-la' gunu' lna' lau queë' Lë' laugac yúgu'të bunách, quíxjö'nu' lequë' ca nac le chblé'inu' len le chbyönnu'.

¹⁶ Na'a, ¿bizx quië rdzeynu'? Gyas, len bdil nis. Blídzë' Xanru' unë' li' dxi'a, ugüë' dul-la' nabagu'u."

Cristo bsöië'ë Pablo gunë' lban laugac bunách gza'a

¹⁷ Gnë' ca' Pablo:

—Gdöd ni', cati' budxina' Jerusalén, len tsal ni' rulidza'-në' Dios nchil gdau', blé'ida' tu le nac ca tu lu yël bëchcál.

¹⁸ Blé'ida'-në' Xanru', ati' gudxë' neda': "Jarelu' gyeaj. Burujtë Jerusalén ni, le cutu lunë' ba la'n le gunu' lna' lau quia' bönni' ni."

¹⁹ Neda' gudxa'-në': "Xan, nõzgaccznë' ca bena' neda'. Gyazia' gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios bönni' judío. Gdina' nup ni' ta'yejlë' Li', len glú'gaca'-në' lidx guia.

²⁰ Cati' ni' guludöddë' Esteban, bönni' ni' benë' lna' lau quiu', lëzca' zoa' ni' neda', bena' tuz bönni' guludöddë' lë' le ben chi'a lari' nácuquë' bönni' na' gululadxë' lë' guiöj."

²¹ Ni'r gudxë' neda' Xanru': "Gyeaj, le rsöla'a li' laugac bunách gza'a."

Pablo ruí'lenë' bönni' blau didza', bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l

²² Niz ze lau guluzë nagquë' didza' bë'ë Pablo bönni' judío, ati' ni'r gulabödxyë'ë. Glu'ë zidzj didza', ta'në':

—Gul-döddë' bönni' ni. Cutur ral-la' soë' gbanë'.

²³ Ni'r le ta'bödxyë'ë, len ta'chöztsquë' le nácuquë' lu yöl-la' rley quequë', len tu'chijë' bëchtö yu lu bö'z,

²⁴ gna bë'ë bönni' blau na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l lugu'ë Pablo yu'u xzón na'. Lëzca' gna bë'inë' lequë' la'guinë' Pablo quie' quixjö'ë le nacz, quie' la'nöznë' bizx quie' na' ta'bödxyë'ë cni queë' Pablo bönni' judío.

²⁵ Cati' glúguë'ë lë' pan guid quie' la'guinë' lë', Pablo gudxë' tu bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l zoë' ni', rnë':

—¿Naru' dë latj quinli' neda'? Nababa' Roma, ati' nutu nu glequi xbey neda' chqui' nabaga'a xzguia'.

²⁶ Cati' byönnë' lë ni bönni' na', gyijë' yajtixjö'i'në' bönni' blau na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l. Rë' lë':

—¿Bizxa caz ni runru'? Bönni' ni nababë' Roma.

²⁷ Ni'r bidë' ga zoë' Pablo bönni' blau na', len gudxë' lë':

—Gdixjö'. ¿Naru' nababu' li' Roma?

Pablo gudxë' lë':

—Ja, nababa'.

²⁸ Bubi'ë didza' bönni' blau na', gnë':

—Neda' ni, dumí zian gdizxja' quie' gbaba' Roma.

Ni'r Pablo gudxë' lë':

—Neda' gbaba' Roma cati' ni' gulja' le nababquë' Roma xuz xna'a.

²⁹ Cati' gulayönnë' lë ni, la' gulubíga'të' ga zoë' Pablo bönni' na' chzoa la'guinë' lë'. Lëzca', cati' gnöznë' nababë' Roma Pablo, gudxinë' bönni' blau na' le chgna bë'ë glúguë'ë lë'.

Rdxinë' Pablo lauquë' bönni' gda' ta'bequi xbey

³⁰ Dza buröp ni', gu'nnë' bönni' blau na' gnöznë' gazxj ga rë' bizxa na' tu'quie' Pablo bönni' judío. Gna bë'ë gulusedxë' du guia na' náguë'ë Pablo, ati' gna bë'ë ludubë' bxuz uná bë' judío, len yúgu'të bönni' gdau' ta'bequi xbey. Ni'r bubijë' Pablo ga na' nagu'uquë' lë' ati' buzöë' lë' lauquë'.

23

¹ Ni'r buyutsquë' lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na' Pablo, gnë':

—Lbi'ilí, böcha'a. Ga rdxintë na'a rböza' dxí'adau'. Cni nac, cutu zoa le ruxós neda' ládxi'dau'hua' lahuë' Dios.

² Ni'r gna bë'inë' nup nacuá' cuit lë'ë Pablo Ananías, bxuz blau, la'gapë'ë ru'ë.

³ Pablo gudxë' lë':

—Lëzca' cni ubi'ë quiu' Dios, li', ruluí'z tsahui' cuinu'. ¿Naru' rë'czu' rbequi xbeynu' neda' ca rna bë' zxba, san rdöd bë'i runu' ca rna bë' zxba na', rna bë'ínu' la'gapë'ë neda'?

⁴ Nup nacuá' ni' të Pablo:

—¿Naru' rulídz zi'tsu'-në' bxuz blau queë' Dios?

⁵ Pablo gudxë' lequë':

—Lbi'ilí, böcha'a. Nayúj lu guich, rna: "Cutu ulídz zi'u nu rna be'i bunách uládz quiu'", san neda' cutu gúquibe'ida' naquë' bxuz blau.

⁶ Ni'r gúquibe'inë' Pablo nacquë' bönni' gdau' saduceo la'quë', ati' yela'quë' bönni' gdau' fariseo, ati' bë'ë zidzj didza' lauquë' bönni' gdau' ta'bequi xbey na', gnë':

—Lbi'ilí, böcha'a. Naca' bönni' fariseo, len naca' xzi'në' bönni' fariseo. Na'a rbequi xbeyli' neda' le runa' löz lubán nup chnatgac.

⁷ Cati' bë'ë didza' ni Pablo, gularujë' chopl bönni' gdau' fariseo len bönni' gdau' saduceo, ati' guladil-l didzë'ë la' légazcë'.

⁸ Cni glunè' le ta'nè' bönni' saduceo na' cutu lubán nup chnatgac, len cutu nacu'è gbaz la'y, len cutu nacuá' bö' naccgaccz bunách, san ta'yejlè'è bönni' gdau' fariseo nacz yúgu'tè lè ni.

⁹ Qui lè ni na' gulabödxyé'è. Ni'r gulayasè' bönni' nazèdquè' zxba queè' Dios, bönni' gdau' fariseo, ati' guladíl-l didzè'è, ta'nè':

—Rusáca'tu' queétu' cutu bi dõ' nu'è bönni' ni, le chqui' bè'len lè' didza' bö' naccz bunách, o chqui' bè'lenè' lè' didza' gbaz la'y queè' Dios, cutu ral-la' tá'baga'ru'-nè' Dios.

¹⁰ Cati' chta'dil-ltsca didzè'è bönni' judío na', gúdxinè' bönni' blau na' nacu'è lu në'è bönni' rjaquè' gdil-l, le ráquinè' luzxúzj luquindjè' Pablo. Ni'r gna bè'è tsjaquè' bönni' rjaquè' gdil-l tsajliajquè' Pablo ladj bönni' judío na', len luchè'è lè' lu yu'u zxõn ga na' tu'dubè' bönni' rjaquè' gdil-l.

¹¹ Cati' chnac chdzõ'l la' dza na'z, buluí' lahuè' Xanru' ga zoè' Pablo, len gudxè' lè':

—Butíp ladxu'u, Pablo. Ca na' chbentu' lna' lau quia' Jerusalén ni, lèzca' run bayúdx gunu' lna' lau quia' lu yódz Roma.

Tun xtídza'què' ludöddè' Pablo

¹² Cati' za' rení' yetú dza, glun xtídza'què' la'què' bönni' judío len glun tsutsu xtídza'què', ta'nè' gunè' lequè' zxguia' Dios chqui' cutu lunè' lè na' glun xtídza'què', le gulanè' cutu ca' li'j lahuè' ga gdxintè dza ludöddè' Pablo.

¹³ Nayánr ca choa'què' bönni' na' glun tsutsu xtídza'què' cni.

¹⁴ Yjaquè' bönni' ni ga nacu'è bxuz uná bè' len bönni' gul tu'zèjni'nè' bönni' judío, ati' gulanè':

—Chben tsutsu xtídza'tu', gnatu' gunè' netu' zxguia' Dios chqui' cuguntu' cni, le cutu gui'j gágutu' ga gdödirtu'-nè' Pablo.

¹⁵ Na'a, lbi'ili' len yugu' bönni' gdau' ta'bequi xbey, gul-guiè' bönni' blau nacu'è lu në'è bönni' rjaquè' gdil-l duchè'è Pablo cxõ quiè gdxinè' ga nudubli', gnali' ré'nili' gnábili'-nè' Pablo tu didza' ga ré' nõxj. Netu' cõ' nistu'-nè' la' nõz, ati' gdödirtu'-nè' cati' zi'a gdxinè' ni.

¹⁶ Byõnibi' bi'i bönni' queènu ngul zanè' Pablo ca na' la'bõ' nisiè' Pablo, ati' gyeajbi', len gyazbi' yu'u zxõn na', yajtjõjõ'bi'-nè' Pablo.

¹⁷ Pablo bulidzè' tuè' bönni' nacu'è lu në'è bönni' rjaquè' gdil-l, len gudxè' lè':

—Bchè'-bi' bi'i ni lahuè' bönni' blau, le nua'bi' didza' guièbi'-nè'.

¹⁸ Ni'r gdel-lè'è-bi' bönni' na', len bchè'è-bi' ga na' zoè' bönni' blau na', ati' gudxè' lè':

—Bulidzè' neda' Pablo, bönni' na' yu'è lidx guia, len gúta'yuè' lahua' dgu'a-bi' lau' bi'i ni, le ré'nibi' gúi'lenbi' li' didza'.

¹⁹ Gdel-lè'è na'bi' bönni' blau na' len bchè'è-bi' quizi, ati' gnabnè'-bi', rnè':

—¿Bizxa na' ral-la' gui'u neda'?

²⁰ Lèbi' gudxbi'-nè':

—Chnunuè' didza' bönni' judío la'ta'yuè' lau' gchè'u-nè' Pablo cxõ, quiè gdxinè' lauquè' bönni' gdau' ta'bequi xbey. Lè' li' tè'nnè' la'nabnè' lè' tu didza' ga ré' nõxj,

²¹ san li', cutu tséjle'u lè na' la'nè', le nayánr ca choa'què' ta'bõ' nisiè' Pablo. Chglun tsutsu xtídza'què' bönni' ni, ta'nè' gunè' lequè' zxguia' Dios chqui' cutu ludöddè' Pablo, len cutu li'j lahuè' ga ludödrdè' lè'. Na'a, chnac'uè sina' ta'bözè' si' lu na'u gunu' lè na' la'nabnè' li'.

²² Ni'r gna bé'inè'-bi' bönni' blau na' nacu'è lu në'è bönni' rjaquè' gdil-l, nutu nu guièbi' lè na' chgudxbi' lè', ati' ni'r busölè'è-bi' bi'i ni.

Rdxinè' Pablo lahuè' Félix, bönni' blau uná bè'

²³ Ni'r bönni' blau na' bulidzè' chopè' bönni' nacu'è lu na'què' tu tuè' tu gayu'è bönni' rjaquè' gdil-l, ati' gna bé'inè' lequè' lucözè' chop gayu'è bönni' rjaquè' gdil-l ta'zè'i ní'acquè', len tsonnalj yu chiè' bönni' rjaquè' gdil-l dxiaquè' bõa', len chop gayu'è bönni' rjaquè' gdil-l lu'è yag tuchi' quiè tsjaquè' Cesarea gdu rdöd xtsõ'.

²⁴ Lèzca' gna bé'inè' lequè' lucözè'-ba' bõa' cuiè'-ba' Pablo, ati' la'chè'è lè' dxí'adau', cutu bi gac queè', quiè gdxinè' lahuè' Félix, bönni' blau uná bè'.

²⁵ Bsölè'è ca' guich rna cni:

²⁶ “Neda', Claudio Lisias, ruzuja' quiu' lu guich, bönni' blau uná bè', Félix. Rugapa' Dios li'.

²⁷ Bönni' ni rsõla'a-nè' quiu', gulazõnè' lè' bönni' judío, len glè'nnè' ludöddè' lè'. Cati' gúquibe'ida' nababè' Roma, bchè'gaca'-nè' bönni' rjaquè' gdil-l len buslá'-nè' lu na'què' judío na'.

²⁸ Gu'nda' gnõzda' bizxa benè', lè na' tu'quíè' lè' bönni' judío, ati' bchè'a-nè' lauquè' bönni' gdau' ta'bequi xbeyenè' lequè'.

²⁹ Cati' buedxi didza', gnõzda' tu'quíè' lè' ca nac le rna bè' zxba quequè', len cutu bi nabaguè'è bönni' ni quiè nu gdõdi lè', o nu cu'u lè' lidx guia.

³⁰ Ni'r cati' bdxin nu gdxijöi' neda' ta'bö' nisië' lë' bönni' judío, la' bsöla'tea' lë' ga zu', ati' gna bé'igacda'-né' bönni' ni tu'quíë' lë' la'dxinë' lau' li', quië' la'guixjöi'në' li' bi didza' napquë' lë'. Dios gáclenë' li'."

³¹ Ni'r gulaguel-lë'ë Pablo bönni' na' rjaquë' gdil-l, len glunë' ca na' chgna bé'inë' lequë', ati' gulachë'ë lë' yödZ Antípatris, ni' nac chdzö'.

³² Cati' za' reni' yetü dza yhuöjqüë' Jerusalén bönni' rjaquë' gdil-l ta'zë'i ní'acquë', ati' guluú'ë nöZ bönni' rjaquë' gdil-l dxiaquë' böa', dzagquë' Pablo.

³³ Cati' guladxinë' Cesarea bönni' na' rjaquë' gdil-l nachë'quë' Pablo, gulunödZjé' guich na' lu në'ë bönni' blau uná bë', len guluschinë' Pablo lahuë'.

³⁴ Gdöd bulabë' guich na' bönni' blau uná bë', gna bnë' Pablo gazx bönni' lë'. Cati' gúquibe'inë' nababë' luyú Cilicia,

³⁵ gudxë' lë':

—Yönda' le gnau' cati' la'dxin ni nup tu'quí li'.

Ni'r gna bë'ë lun chi'ë lë' lu yu'u yúlahui' ga rbö'ë rbequi xbeyne' bunách Herodes, bönni' rna bë'ë.

24

Pablo ru'ë didza' uláz queë' lahuë' Félix

¹ Cati' chbza'a gayu' dza, bdxinë' ni' Ananías, bxuz blau, dzagquë' lë' la'quë' bönni' gul tu'zejni'i, len Tértulo, bönni' nabé'itsquinë' didza'. Guladxinë' lahuë' bönni' blau uná bë', ati' gulanë' queë' Pablo.

² Cati' chgululidZë' Pablo, ati' bdxinë' ni', gzu lahuë' Tértulo ruquíë' lë', rnë':

—Bönni' blau uná bë', Félix. Ni'a quiu' li' ruzi'tu' xbey le rac dxi'a queëtu', ati' lu yöl-la' rejni'i quiu' rna bé'inu' dxi'a bunách ulázZ queëtu'.

³ Yúgu'të lë' ni ruzi'tecztu' xbey gáti'téz, ati' gdu ládxi'tu' rëtu' li': "Xclenu'."

⁴ Na'a, cui upizxjrtu' li', ráta'yua' lau' gun zxon ladxu'u, yönnu' tu chi'idau' le guiëtu' li'.

⁵ Gúquibe'itu' rgu'u yöl-lë'ë bunách bönni' ni, len runë' ga ta'dá'baguë'ë yúlahui' bönni' judío nacu'ë gdu'të yödZlyú, len naquë' bönni' blau quequë' bönni' da'quë' bönni' Nazaret na'.

⁶ Lëzca' gu'nnë' gun ditjnë' gdau' queëtu'. Qui lë' ni na' gzxöntu'-né' len gú'nitu' cuequi xbeytu' lë' ca nac zxba queëtu'.

⁷ Ni'r bdxinë' ga zoatu' Lisias, bönni' blau nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, ati' lu yöl-la' snia' zxon bugüë' bönni' ni lu na'tu'.

⁸ Ni'r gna bé'inë' Lisias na' lid ga zu' nup tu'quí lë'. Na'a, li'cz, cati' gnabi yudxnu'-né' Pablo ni, huac gnöZnu' ga rë' nöxj yúgu'të lë' ni ruquitu' lë'.

⁹ Lëzca' cni gulanë' bönni' judío ni', gulanë' naccz cni.

¹⁰ Ni'r butáz në'ë bönni' blau uná bë' na' quië' gu'ë didza' Pablo, ati' lë' bubi'ë didza', gnë': —Gdu ladx'a quíxjö'a ca nac le runa', le chnac zian iz rbequi xbeynu' le rac quegac bunách ladtzu'.

¹¹ Le bena' huac gnabu'. Cutu ráquini chinnu dza gyija' Jerusalén quië tsej ladx'a-a-në' Dios.

¹² Cutu yajxáca'quë' neda' nu rdíl-lena' didza', len cutu bena' ga lun rusbö bunách ga nac nchil gdau', ni lu yu'u ga tu'dubë' tu'sëdë' queë' Dios, ni lu yödZ.

¹³ Cutu ca' gac lubj lië' yugu' lë' ni tu'quíë' neda'.

¹⁴ Lë' ni rxóalëpa' lau'. Ca runa' xchinë' Dios quequë' xuz xtau'tu' rajlöz le gulusëdnë' lequë', san tu'ë léi: le rdá'bagu' Dios, bönni' judío ni, le réjlë'a yúgu'të le rna bë' zxba queë' Dios lenca' yúgu'të le guluzujë' lu guich bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

¹⁵ Ca na' tunë' löz Dios lequë', lëzca' neda' runa' löz Dios, uspanë' nup chnatgac, bunách tsahui' len bunách cunacgac tsahui'.

¹⁶ Qui lë' ni na' rui' ládxi'tecza' cui gbaga'a le gun ga uxös neda' ládxi'dau'hua' lahuë' Dios o laugac bunách.

¹⁷ Gdöd zoa' ga yubl gdu chop tsonn iz, budxina' ga nacua' bunách ulázZ quia' quië unödZja' gun gaclen bunách yechi' len unödZja' le rgu'a lahuë' Dios.

¹⁸ Tsal ni' runa' cni, duxáca'quë' neda' la'quë' bönni' judío narujquë' luyú Asia. Ni' gzoa' lö'a gdau', nubij dxi'a cuina' ca nac qui gdau', len cutu nutuba' bunách zian, len cutu nuna' ga lun rusbö bunách.

¹⁹ Ral-la' la'dxinë' lau' li' bönni' judío ni, luquíë' neda' chqui' napquë' neda' didza'.

²⁰ La'natsquë' bönni' judío ni chqui' guludzölnë' bi le cunác bena' cati' ni' bdxina' laquë' bönni' gdau' ta'bequi xbeyne' lequë'.

²¹ Tuz cati' ni' zoa' laquë', zidZj bë'a didza', gnia': "Rbequi xbeyli' neda' na'a le runa' löz lubán nup chnatgac."

²² Cati' byönnë' didza' ni Félix, len dxí'adau' chnözñë' ca nac qui lê na' rusëdnë' Pablo, buzë lähui'zë' ca' didza' bizxj ni, gnë':

—Cati' gdxinë' Lisias, bönni' blau nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, udx yönda' ca nac didza' bizxj queëli'.

²³ Ni'r Félix gna bé'inë' bönni' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l zoë' ni', gun chi'ë Pablo, san gu'ë lê' latj të' lö'a, len cutu luzaguë'ë xnözquë' böchi' lzë'ë duyuquë' lê' bi dxin lunë' queë'.

²⁴ Chop tsonn dza dzey, bidë' ni' leyúbl Félix na'. Dzagnu lê' Drusila, ngul queë'. Nacnu ngul judío. Félix bulidzë' Pablo ati' buzë naguë' xtidzë'ë ca nac le réjlë'ru' Jesucristo.

²⁵ Cati' bë'ë didza' Pablo ca ral-la' gacru' tsahui' len gna be'i cuinru', ati' gdxinru' ga cuequi xbeynë' rë'u Dios dza zi'a za', ni'r gudxi bdzöbnë' Félix len gudxë' Pablo:

—Gyeaj na'a. Cati' gapa' latj lidza' li'.

²⁶ Lëzca' gu'nnë' Félix si'ë dumí unödzjë' Pablo quië usanë' lê', len qui lê ni na', zian lzu bulidzë' Pablo, len bë'lenë' lê' didza'.

²⁷ Cati' bza'a chop iz gyazië' Porcio Festo xlatjë' Félix, ati' le gu'nnë' Félix gunë' le la'dzág lãdxi'quë' bönni' judío, buca'në' Pablo nadzunë' lidx guia.

25

Rdxinë' Pablo lahuë' Festo

¹ Bdxinë' Festo Cesarea quië tsazië' xlatjë', gaquë' bönni' blau uná bë'. Cati' bza'a tsonn dza buzë'ë yödz na', zijë' Jerusalén.

² Ni' guladxinë' lahuë' Festo yugu' bxuz uná bë' len yugu' bönni' blau quequë' judío quië la'në' queë' Pablo, ati' gláta'yuë' lahuë' Festo

³ bi uzá' lãdxë'ë quequë', gsölë'ë nup tsajxi'gac Pablo, quië udxinë' Jerusalén. Glë'nnë' la'bõ' nisië' lê' la' nöz quië ludöddë' lê'.

⁴ Bubi'ë didza' Festo, gudxë' lequë':

—Lu yödz Cesarea nadzunë' Pablo, ati' ni' ral-la' tsija' cxõ huidzj niz.

⁵ Qui lê ni na', núti'tëz-li' dë lu na'li', ral-la' sá'lenli' neda', len chqui' nabaguë'ë zxguia' bönni' ni', huac uquili'-në'.

⁶ Gdzeynë' Festo Jerusalén gdu ca xunu' gbidz, ati' ni'r böjë' Cesarea. Cati' za' reni' yetú dza grö'ë ga rbequi xbeynë', len gna bé'inë' nup tsajxi'gac Pablo.

⁷ Cati' chbdxinë' ni' Pablo, gulagu'ë lê' li'aj bönni' judío narujquë' Jerusalén, len zian le gulanë' queë'. Guluquië' lê' le tu'spaguë'ë lê' zxguia', san cutu guc lubj lië' yugu' lê na' gulanë' queë'.

⁸ Ni'r bë'ë didza' Pablo uláz queë', gnë':

—Cutu bi le cunác bena' qui zxba quequë' bönni' judío, ni qui gdau' quequë', ni queë' César, bönni' rna bé'inë' rë'u.

⁹ Gu'nnë' Festo gunë' le la'dzág lãdxi'quë' bönni' judío, ati' bubí'ë didza', gudxë' Pablo:

—Zi rë'nnu' sa'u Jerusalén, ati' ni' soa nu cuequi xbey li' ca naccac lê ni ta'në' quiu'?

¹⁰ Bubi'ë didza' Pablo, gudxë' lê':

—Zoacza' ga rō' nu rbequi xbey uláz queë' César, ga na' ral-la' cuequi xbeynë' neda'. Cutu bi huia'dō' nuna' quequë' bönni' judío, ati' chnözcznu' lê ni.

¹¹ La'naru' nuna' tu le cunác, o bítitëz le run ga gbag'a zxguia' gatia', cutu tá'baga'a gatia'. Na'a, chqui' cutu nuna' ca na' ta'në' quia' bönni' ni, nutu nu dë lu në'i udód neda' lu na'quë'. Rnaba' tsija' lahuë' César ga cuequi xbeynë' neda'.

¹² Cati' chbë'lenë' yugu' bönni' yúlahui' didza' Festo, bubí'ë didza', gudxë' Pablo:

—Chgnabu' tsiju' lahuë' César. Lahuë' César uyiju'.

Ru'ë didza' Pablo lahuë' Agripa

¹³ Gdöd chop tsonn dza, bdxinë' Cesarea Agripa, bönni' rna bë'ë, dzagnu lê' Berenice, duyuquë' Festo.

¹⁴ Cati' chgulacu'ë ni' zian dza, Festo gdxjõ'i'në' Agripa, bönni' rna bë'ë, ca nac queë' Pablo. Gudxë' lê':

—Zoë' ni bönni' buca'në' lê' lidx guia Félix.

¹⁵ Cati' gzoa' Jerusalén, guladxinë' lahua' yugu' bxuz uná bë' len bönni' gul tu'zejni'i, ati' gulanë' queë' bönni' ni. Gulanabnë' neda' gchuga' queë' gatië'.

¹⁶ Neda' bubí'a didza', gudxa' lequë' cutu nalëbcnë' bönni' Roma la'chuguë' queë' bönni' gatië' chqui' cutu la'dxini lahuë' nup tu'quí' lê', quië gac ubi'ë didza' ca nac lê na' ta'në' queë'.

¹⁷ Qui lê ni na', cati' guladxinë' lequë' ni, cutu ca' gdzeyda', san cati' gza' gyeni' yetú dza grō'a ga rbequi xbeyda', ati' gna bé'ida' nup yajxi'gac bönni' ni.

¹⁸ Cati' gulacu'ë ni bönni' na' tu'quí'ë' lê', cutu bi gulanë' queë' ca busaca' quia' la'në'.

¹⁹ Gulanë' queë' la'gac didza' bizxj ca nac le ta'yeylë'ë Dios, len ca nac queë' bönni' lë' Jesús, nu na' gut, san Pablo runë' tsutsu xtudzë'ë rnë' ni zoë' nabanë' leyübl.

²⁰ Le buchixida' ca nacgac lë ni, gnabda'-në' Pablo chqui' rë'nnë' tsijë' Jerusalén, ati' ni' soa nu cuequi xbey lë' ca nacgac lë ni.

²¹ Ni'r cati' gnabë' Pablo tsijë' lahuë' Augusto César quië cuequi xbeynë' lë' ni', gna bé'ida' bönni' rjaquë' gdil-l lun chí'igarë' lë' cati' gal-la'r dza gsöla'a-në' lahuë' César.

²² Ni'r Agripa gudxë' Festo na':

—Lëzca' neda' rë'nda' yönda' le gnë' bönni' na'.

Festo gudxë' lë':

—Cxö yönnu' le gnë'.

²³ Cati' za' reni' yetü dza, len ba xzön guladxinë' ni' Agripa len Berenice. Gulayazië' ga ral-la' lu'ë' didza', dzagquë' lequë' bönni' uná bë', ati' gulasölë'ë nup tsajxi'gac Pablo.

²⁴ Ni'r Festo gudxë' Agripa, bönni' rna bë'ë:

—Bönni' uná bë', Agripa, len yúgu'tëli' zoali' ni tsazxön len netu'. Ni zoë' rlé'ili'-në' bönni' na', ta'në' queë' yúgu'të bönni' judío nacu'ë Jerusalén lenca' nup nacua' ni, të' neda' ral-la' gatië'.

²⁵ Runi neda' cutu bi benë' le nabaguë'ë zxguia' gatië', san le gnabë' lëczë' tsijë' ga cuequi xbeynë' lë' Augusto César, qui lë ni na' chnuna' quia' gsöla'a-në' lahuë' Augusto.

²⁶ Le cutu nözda' bi ral-la' uzuja' lu guich le uqui bönni' ni, quië gsöla'a lu në'ë César, xana', qui lë ni na' nachë'a-në' lauli', len le nacr blau, nachë'a-në' lau' li', Agripa, bönni' uná bë', quië cati' udx gnabi yudxu'-në', ni'r gnözda' bi ral-la' uzuja' lu guich ca nac queë' bönni' ni.

²⁷ Ráquida' cutu nac dxi'a gsöla'a-në' ni' bönni' náguë'ë chqui' cutu gac ulu'a le nabaguë'ë.

26

Didza' bë'ë Pablo uláz queë' lahuë' Agripa

¹ Ni'r Agripa gudxë' Pablo:

—Dë latj gu'u didza' uláz quiu'.

Bchilj në'ë Pablo lahuë' Agripa, ati' gzu lahuë' ru'ë didza', rnë':

² —Bönni' uná bë', Agripa. Rdzag ladx'a le dë latj na'a gu'a didza' uláz quia' lau' li' ca nac yúgu'të le nuquiquë' neda' bönni' judío.

³ Rdzag ladx'i'ra' le nünbë'u yúgu'të le nalëbcnë' tunë' bönni' judío, lenca' yugu' lë ni rdil-ltu' didza'.

Yugu' le benë' Pablo zí'atël

⁴ Gnë' ca' Pablo:

—Nözgaccznë' yúgu'të bönni' judío ca na' bena' ga gdél-la'të cuidia' ga nacua' bunách uláz quia' lenca' lu yödz Jerusalén.

⁵ Nözgaccznë' ca' len huac la'guixjõ'ë ca na' bena' dza ni'të. Guca' bönni' fariseo. Yugu' bönni' fariseo tui' ladx'i'crë' la'yij ladx'i'quë' Dios ca tunë' yezíca'rë' bönni' judío.

⁶ Na'a, zoa' ni lauli' quië nu cuequi xbey neda' le runa' löz Dios, uspanë' bönni' nat, gunë' ca na' gzxi' lu në'ë lauquë' xuz xtau'tu'.

⁷ Tunë' löz bönni' idxinnu cõ' di'a dza queëtu' la'dél-li'në' lë na' gzxi' lu në'ë Dios. Qui lë ni na' ta'yij ladx'i'quë' Dios len tunë' xchinë' rël len të dza. Le runa' löz lë ni, nuquiquë' neda' bönni' judío. Cni nac, bönni' uná bë', Agripa.

⁸ Na'a, çnaru' ráquitsali' lbi'ili' cutu nac le tséjlë'ru', uspanë' Dios bönni' nat?

Gdxia ladxë'ë bunách queë' Cristo Pablo

⁹ Gnë' ca' Pablo:

—Lëzca' neda', zí'atël gúquida' le zian ral-la' guna', tá'baga'a-në' Jesús, bönni' Nazaret.

¹⁰ Cni bena' lu yödz Jerusalén. Glu'a lidz guia zian bunách ta'yeylë' Jesús, le guludödë' lu na'a yöl-la' uná bë' bxuz uná bë'. Cati' guludödë' bunách ni', bënlena' lequë' tuz didza'.

¹¹ Zian lzu busaca' zí'a yugu' bönni' ni' quië lusán ladx'i'quë' ca ta'yeylë'ë Cristo. Cni bena' gap nac lu yu'u ga tu'dubë' tu'sedë' queë' Dios bönni' judío. Gléytsquida' lequë', ati' gdxia ladx'a'a lequë' ga bdxintë gyija' gap nacua' yödz zí'tu' yajxóngaca'-në'.

Rguixjõ'ë ca böaquë' queë' Cristo Pablo

¹² Gnë' ca' Pablo:

—Quië guna' cni gyija' yödz Damasco, ati' nudödquë' lu na'a yöl-la' uná bë' bxuz uná bë' nasöla'quë' neda'.

¹³ Cni guc, bönni' uná bë', Agripa. Cati' ni' zija' la' nöz, ni' nac gdu huagbíd, blé'ida' tu yeni' luzxbá le buzeni'r ca gbídz. Buzeni' ga na' zoa' len ga nacua' nup zjaclen neda'.

¹⁴ Ni'r yúgu'tétu' gdzö'tu' lyu, ati' byönda' chi'i nu bulídiz neda'. Bè'è didza' hebreo, gnè': "Saulo, Saulo, ¿bizz quiè rbia ladxu'u neda'? Run zi' cuinu', rdá'bagu'u neda'. Rac quiu' ca rac queëba' bëdx, run zi' cuinba', rchégu'ba' yag tuchi' le tundé'-ba' zi'."

¹⁵ Ni'r gudxa'-nè': "¿Nuzxa li', Xan?" Xanru' gudxé' neda': "Neda' ni Jesús, Nu na' rbia ladxu'u."

¹⁶ Na'a, gyas, len gzui, le buluí' lahua' li' na'a, quiè uzó'a li' gunu' xchina' len gunu' Ina' lau qui lè ni chblé'ínu', lenca' quegac le ului'ida' lí', uluí' lahua' ga zu'.

¹⁷ Uslá' li' lu na'què' bönni' uládz quiu', len lu na'què' bönni' gza'a, laugac nup ni' rsöla'a li' na'a.

¹⁸ Rsöla'a li' ga na' nacu'è quiè gunu' ga luhuóálj yöj lauquè' len luhuóaquè' queè' Dios, luca'nè' le nac chul xöhui' len la'dxinè' lu yení'. Lurujè' lu na' Satanás tu' xöhui' len la'yaziè' lu nè'è Dios. Chqui' la'yèjlè'è neda', Dios unít lahuè' lequè', len ugüè' dul-la' nabága'què', ati' la'dél-li'nè' la'bablenè' bunách chnubijè' quizi queè' Dios."

Benè' Pablo ca nac le bului'inè' lè' Xanru'

¹⁹ Gnè' ca' Pablo:

—Qui lè ni na', bönni' uná bè', Agripa, cutu gdá'bagu'a guna' le bului'inè' neda' Dios, zoè' yehua' yubá.

²⁰ Buzéjni'da' nup nacuá' yödz Damasco, len gdöd ni' nup nacuá' Jerusalén len nup nacuá' luyú Judea, len bunách yugu' yödz zi'tu' quiè lubí'i ládxi'gac len luhuóac queè' Dios, len lun le lac bè' chgulubí'i ládxi'gac.

²¹ Le bena' cni, gulazönè' neda' bönni' judío cati' ni' zoa' lö'a gda'u, ati' glè'nnè' ludöddè' neda'.

²² Ni'r gücnenè' neda' Dios, ati' ga rdxintè' na'a dza zoa' gdu ladxa'a, runa' Ina' lau lauquè' bönni' ca'z len lauquè' bönni' blau. Cutu ru'a didza' yubl, san ca gulanazè' zi'al bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios lenca' ca gnè' Moisés ca ral-la' gac.

²³ Gulanè': "Saca' qui'è Cristo, len töd gatiè' gaquè' nu su lau ubán tsaz lu yöl-la' gut, quiè ulu'è lahui nac löz la'dxín latj yení' bunách, len gac Iban quegac lè ni laugac bunách uládz queètu' lenca' laugac bunách gza'a."

Pablo ruzéjni'nè' Agripa quiè tsejlè'è Cristo

²⁴ Cati' chbè'è yugu' didza' ni Pablo, le bè'è uláz queè', ni'r bè'è zidzj didza' Festo, gnè':

—Nachixi icju', Pablo. Le nazèdu' szxöni, chbchixi icju'.

²⁵ Ni'r Pablo gudxè' lè':

—Cutu nachixi icja', rëpa' li', Festo, ati' didza' ni ru'a nac gdutè li, len nac Isaca'.

²⁶ Lëczè' Agripa, bönni' ni rna bè'è, nöczznè' yugu' lè ni, len qui lè ni na', gdu ladxa'a ru'a didza' lahuè' lè'. Nöczznè' yugu' lè ni, le cutu gac bagachi'z lè na' gac.

²⁷ Bönni' uná bè', Agripa. ¿Naru' réjlè'u le gulanè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios? Nözda' réjlè'u lè ni.

²⁸ Ni'r Agripa gudxè' Pablo:

—Yelati'z la' ráquinu' gdél-li'nu' neda' gaca' queè' Cristo.

²⁹ Pablo gudxè' lè':

—Ni'a queè' Xanru' Dios rë'nda', zal-la' yelati'z o szxöni, clëgz li', san lëzca' yúgu'tè nup ni ta'yöni neda', gacli' gdu ca naca' neda', náquida' queè' Cristo, san clëg gága'li' du guia ca ni nága'a neda'.

³⁰ Cati' budx bè'è didza' ni Pablo, gyasè' bönni' blau uná bè' na', ati' gulayasè' ca' bönni' rna bè'è len Berenice len nup rø'lengac lequè'.

³¹ Cati' gularujè' quizi, glu'i xtídza'què', ta'nè':

—Cutu bi nunè' bönni' ni le nabaguè'è zxguia' gatiè' len clëg tsaziè' lidx guia.

³² Agripa gudxè' Festo:

—Huac usana'-nè' bönni' ni la'naru' cu gnabè' tsijè' lahuè' César ga cuequi xbeynè' lè'.

27

Ta'sölè'è Pablo yödz Roma

¹ Cati' chglunè' quequè' la'sölè'è netu' lè'i barco tsiajtu' Roma, luyú Italia, gulaguel-lè'è Pablo len yela'gac nup nadzungac, ati' guludödè' lequè' lu nè'è Julio, bönni' yu'u lu nè'è tu cö' bönni' rjaquè' gdil-l nazi' lei: "Bönni' Queè' Augusto Rjaquè' Gdil-l'."

² Grentu' tu lè'i barco qui luyú Adramitio, le ral-la' töd yugu' yödz gap ta'dxín barco ga nac luyú Asia, ati' yu'uztu' ca' lè'i barco na', gza'tu' Cesarea. Dzagué' ca' netu' Aristarco, bönni' Tesalónica, le nabáb Macedonia.

³ Cati' za' rení' yetú dza, bdxintu' yödz Sidón, ati' ni' Julio, bönni' na' nacu'è lu nè'è bönni' rjaquè' gdil-l, lu yöl-la' dxi'i ladxi' queè', bè'è Pablo latj tsijè' ga nacu'è böchi' lzè'è quiè lácnenè' lè' bi ryadzj queè'.

⁴ Gdöd ni', bubentu' lë'i barco, ati' gza'tu' ni'. Gdödtu' tsla'a ga dë luyú bidx Chipre ga rō' dxi bö' na' reycj, le za' zaca' lautu' bö' reycj lu nis zxön na'.

⁵ Ni'r gdödtu' lu nis zxön ga nalá' luyú Cilicia len luyú Panfilia, ati' bdxintu' Mira, tu yödز nabáb Licia.

⁶ Bönni' na', nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, nachë'ë netu', yajxaquë'ë ni' tu barco narúy yödز Alejandria, barco na' zeaj luyú Italia. Lë'i barco na' glu'ë netu'.

⁷ Zian dza gza' tsahui' ládxi'dau' barco na', ati' len yöl-la' rzaca'z bdxintu' ga nalá' luyú bidx nazí' lei Gnido, ati', le ruzaga' netu' bö' na' reycj, gdödtu' tsla'a luyú bidx nazí' lei Creta ga rō' dxi bö' na' reycj, len gdödtu' ga nalá' yödز Salmón.

⁸ Lu yöl-la' rzaca'z gdödtu' tsla'a ga dë luyú bidx Creta na', len bdxintu' tu latj ga ta'dxín barco, nazí' lei Buenos Puertos, le dë gal-la' ga na' dë yödز Lasea.

⁹ Le chgdzëytsquitu', chgul-la' zoa banádx gac ditj bíti'tëz barco rza' lu nis zxön na', le chgdöd yugu' dza tunë' gubás cati' zi'a gdxin beo' ziang cati' reycjtsca bö'. Qui lë ni na' buzëjni'në' lequë' Pablo,

¹⁰ rnë':

—Lbi'ili', bönni', ráquibe'ida' ga tseaj barco ni, huazóa banádx gac ditj barco ni len yugu' yua' dzō' lë'i, len lëzca' soa banádx queëru' gatru'.

¹¹ Bönni' na', nacu'ë lu në'ë bönni' rjaquë' gdil-l, gyéjlë'rë' le gulanë' bönni' na' dë lu në'ë barco len bönni' xancz, ca le gnë' Pablo.

¹² Le cunác dxi'a latj ni' ga ta'dxín barco, nazí' lei Buenos Puertos, quië luga'në' ni' yugu' beo' ziang, qui lë ni na' yelati'z cuguluhuöatë' bönni' nacu'ë lë'i barco na' glun tuz xtídza'quë' luzë'ë ni', chqui' huac la'dxinë' ga ta'dxín barco lu yödز Fenice, lëzca' dë luyú bidx na' nazí' lei Creta, le dë tsla'a ga rbia gbidz, ati' ni' glë'nnë' luga'në' yugu' beo' ziang.

Reycj bö' bdunu' lu nis zxön

¹³ Le reycj tu bö'dau' za' zaca' tsla'a ga rdöd gbidz beo' ziang, táquinë' chrac lunë' ca të'nnë', ati' gululisé' guia zi'i naga' du guia le ruzóa dxiz barco, ati' gdöd barco na' gal-la' ra' luyú bidx na' nazí' lei Creta.

¹⁴ Yetú chi'z ca', gyeycj bö' bdunu' za' lautu', nazí' lei Euroclidón.

¹⁵ Le ruzéaj tsla'l barco bö' na' reycj, ati' le cutu guc tseaj barco ga za' bö', ni'r bë'tu' latj bö' na' buzéaj barco na' ga rë'ni.

¹⁶ Cati' gdöd barco na' ga bdxintu' tsla'a tu luyú bidxdau' nazí' lei Cauda, tsla'a ni' cutu reycjtsca bö', ni' lu yöl-la' rzaca'z buchistu' bárcodau' na'yj barco zxön ga na' yu'utu'.

¹⁷ Gdöd burentu' lei lahui barco zxön na', ni'r bëga'ratu' barco zxön na'. Zxanti barco na' buchölitu' du, cui gundj lu nis. Le gúdxitu' tōd barco na', nidx lu yuzx lu nis zxön na', buzōjtju' lari' qui, le rutúb bö' rusá' barco na'. Cniz bë'tu' latj buzéaj barco bö' na' reycj.

¹⁸ Cati' za' rení' yetú dza, len ni' ruzeajtsca barco na' bö' bdunu' reycj, ni'r gru'ntu' lu nis zxön lati' yua' dzō' lë'i barco na'.

¹⁹ Dza bunn, len na' cuintu' gru'ntu' lu nis zxön le tun dxin qui barco na'.

²⁰ Cati' chguc zian dza cutu rlë'itu' gbidz ni bölj, len le reycjtsca bö' na' ruzéaj barco na' yu'utu', cutur runtu' lōz ulatu'.

²¹ Le chguc zian dza cutu nágu'tu', gzuinë' Pablo gatsj lahui' lequë', len gudxë' lequë':

—Lbi'ili', bönni', dxi'ar guc la'naru' uzë nagli' neda', len cutu uza'ru' luyú Creta, len cutu dutsagru' lë ni rzaca' rgui'ru', len yugu' lë ni rac ditj qui barco ni.

²² Na'a, rëpa' lbi'ili': Tsutsu gul-gún ládxi'li', le cutu gatli' nituli' lbi'ili' tscali' zoali' ni, zal-la' gac ditj barco ni.

²³ Cni gac le duluí' lahuë' neda' gdyël gbaz la'y queë' Dios. Dios ni náquida' queë' len runa' xchinë'.

²⁴ Gudxë' neda' gbaz la'y na', gnë': “Pablo, cutu gádxinu'. Run bayúdx gdxinu' lahuë' César. Le nadxi'inë' li' Dios, uslé' yúgu'të bunách nacia'len li' lë'i barco ni.”

²⁵ Qui lë ni na', tsutsu gul-gún ládxi'li', le ruzxöni ladxa'a-në' Dios, gac ca na' chgudxë' neda' gbaz la'y queë'.

²⁶ Cni gac zal-la' run bayúdx gac ditj barco ni tu luyú bidxdau', ga ni' tsajcán rë'u.

²⁷ Cati' ni' chgdöd chidá' dza, ati' bö' na' reycj ruzéaj barco na' lu nis zxön nazí' lei Adriático, gdu ladxi' yël gláquinë' bönni' tunë' dxin lu barco na' chzoa gdxin barco gal-la' tu luyú bidx.

²⁸ Gularu'në' du lu nis zxön na', ati' gulanöznë' galj bös nac ga bdxintë ga rë' lu nis. Cati' gdöd yelati'dau' barco na', gularu'në' du na' leyúbl, len gulanöznë' chnac chinu bös.

²⁹ Le gládxinë' tsajdín lu guiöj barco na', qui lë ni na', zaca' tsla'a cudzi' barco na' gularu'në' lu nis tap guia zi'i nága'gac du guia le tu'zóa dxiz barco. Lu yöl-la' ruúbi ruguí'iz ládxi'dau'quë' gulabözë' tsení'.

³⁰ Ni'r glè'nnè' bõnni' tunè' dxin lu barco luzxundjè' lè'i barco na'. Guluzõtjè' lu nis zxõn b́arcodau' na' dè lahui barco zxõn na'. Glunè' ca tè'nnè' lu'è yelati' zi'tu' guia zi'i na' naga' du guia le ruzóa dxiz barco na', le zoa zaca' tsla'a lahuil.

³¹ Ni'r Pablo gudxè' bõnni' na' nacu'è lu nè'è bõnni' rjaquè' gdil-l len bõnni' na' rjaquè' gdil-l, gnè':

—Chqui' culuga'nè' bõnni' ni lè'i barco ni, cutu gac ulali'.

³² Ni'r gulachuguè' du naga' b́arcodau' na' bõnni' na' rjaquè' gdil-l, ati' glu'è latj gbix lu nis zxõn.

³³ Cati' chza' reni', gúta'yue' lauquè' Pablo bi lahuè' yúgu'tè'. Gudxè' lequè':

—Na'a chguc chidá' dza rubij yen lauli' len runli' gubás, cutu bi náguli'.

³⁴ Qui lè ni na', ráta'yua' lauli' gáguli' quiè huóac ládxi'li', le cutu ca' gatli' nituli' lbi'ili'.

³⁵ Cati' budx bè'è didza' ni Pablo, gdèl-lè'è yõt xtil, len gudxè' Dios: “Xclenu'.” Cni benè' lauquè' yúgu'tè'. Ni'r buzxuzxjè' yõt xtil na' len gzu lahuè' rahuè'.

³⁶ Ni'r guladí' ládxi'què' yúgu'tè', len glahuè'.

³⁷ Tscatu' zoatu' lè'i barco na', guctu' gdu chop gayuá' yu tsonnlaj yu chizxoptu'.

³⁸ Gdöd glahuè', guluhuölnjè', ni'r gularu'nè' lu nis zxoa' xtil dè lè'i barco na', quiè lulahuè' yua' dzó' lè'i barco na'.

Rac ditj barco lu nis zxõn

³⁹ Cati' chguc lahui' dza, cutu guluúnbè'è luyú na' bõnni' tunè' dxin lu barco na', ati' gualé'inè' ga rajrò' nis zxõn na' gatsj lahui' luyú bidx na', len dè latj ni' ga nac lachi' ra' nis zxõn. Glè'nnè' lunè' ga tsaz ni' barco na'.

⁴⁰ Ni'r gulusedxè' yugu' du guia nága'gac guia zi'i tu'zóa dxiz barco na', len gulusanè' leygac, ati' gulabíx lu nis zxõn. Gulusedxè' ca' du naga' nè'i yag ruzéycj rudxi'i barco. Ni'r guluchisè' lari' qui, le rutúb bõ' le zoa tsla'a lahuil barco na', ati' gzu lau rdöd barco zaca' ga rajrò' nis zxõn gatsj lahui' luyú bidx na'.

⁴¹ Cati' bdxin barco na' tu latj ga rdzag nis, ni' gnidx tsla'a lahuil barco na' lu yuzx lu nis zxõn na', ati' bugá'nz ni' barco na'. Cutur guc bi utá lei, ati' tsla'a cudzi'l barco na', gzu lau rguitsj lei nis zxõn na', len yöl-la' rza' qui.

⁴² Ni'r glè'nnè' bõnni' rjaquè' gdil-l ludòdcde' bõnni' nadzunquè', cui la'zxundjè', la'zxóè' lu nis.

⁴³ Gu'nnè' uslè' Pablo bõnni' nacu'è lu nè'è bõnni' na' rjaquè' gdil-l, ati' gna bé'inè' bõnni' na' rjaquè' gdil-l cutu lunè' ca na' tè'nnè'. Ni'r gna bé'inè' bõnni' tac la'zxóè' lu nis, zi'al lequè' la'yaziè' lu nis quiè la'dxinè' luyú bidx.

⁴⁴ Gna bé'inè' ca' bõnni' naga'nquè' la'zxóè' lu blag, len yela'què' láhuigac yagdau' qui barco na'. Cni guc, gululè' yúgu'tè'. Cniz guladxinè' luyú bidx na'.

28

Le benè' Pablo luyú bidx nazí' lei Malta

¹ Cati' chbulatu' yúgu'tètu', gnózitu' nazí' lei Malta luyú bidx ga na' zoatu'.

² Lu yöl-la' dxi'i ladxí' quequè' glunè' netu' ba la'n bõnni' xidza' nacu'è luyú bidx na'. Gulabequè' gui, ati' gululidzè' netu' yúgu'tètu' dutsè'i cuintu', le ral guiøj len runtsca ziang.

³ Ni'r gúché'è tsalén huag zxisi bidxdau' Pablo, len cati' glu'è lei lu gui', brujba' ladjl zxisi na' tuba' bèl snia', rzxundjba' bóchla qui gui' na', ati' yajti'nba' yen nè'è Pablo.

⁴ Cati' gualé'inè' bèl na' bõnni' xidza' na', nála'ba' yen nè'è Pablo, glè' tuè' yetué':

—Le nactè naquè' gdódi bunách bõnni' ni. Zal-la' bulè' lu nis zxõn, cutu ru'è lè' latj soè' gbanè' dios queèru' lè Tsahui'.

⁵ Butí' nè'è Pablo, busládzu'è-ba' bèl snia' na'. Yajxóatèba' lu gui', ati' lè' cutu bi guc queè'.

⁶ Tu'yúé' Pablo bõnni' xidza' nacu'è ni', bat cal cõ'è gui, o tsó'tè' gatiè'. Ni'r cati' chgdzey ta'bözè', len gualé'inè' cutu bi rac queè', yetú le gláquinè', ati' gulanè' naquè' diosc.

⁷ Latj ni'z dè xyuè' Publio, bõnni' blau qui luyú bidx na', ati' benè' netu' ba la'n bõnni' ni. Lu yöl-la' dxi'i ladxí' queè' glu'è netu' lidxè' gdu tsonn dza.

⁸ Dza na' dè' ré'inè' xuzè' Publio na', yu'è tu xla len ré'inè' guidz rön. Gyaziè' Pablo zajyúè' lè', ati' gdöd bulidzè' Dios, ni'r bxoa nè'è bõnni' huè' na', len bunè' lè'.

⁹ Le benè' lè ni Pablo, lèzca' guladxín ga zoè' nup te'i, nacuá' luyú bidx ni', ati' guluhuóaquè'.

¹⁰ Glunè' netu' ba la'n bõnni' ni, zian le glunè' queètu'. Cati' chzoa uza'tu' luyú ni', gulunódzjè' queètu' yugu' le naquínitu'.

Rdxinè' Pablo lu yódz Roma

¹¹ Cati' chguc tsonn beo' zoatu' ni', ni'r grentu' tu lè'i barco qui yódz Alejandria, le bugá'n luyú bidx na' yugu' beo' ziang. Barco ni da'gac tsla'a lahuil bdau' yag léggac Cástor len Pólux, dios cuach quegac bunách Alejandria na'.

¹² Gza' ni' barco na', ati' bdxin yödz Siracusa, ga ni' buga'ntu' tsonn dza.

¹³ Buza'tu' ni', ati' gdödtu' tsla'l luyú ni', len bdxintu' yödz Regio. Cati' za' reni' yetú dza, le reycj bö' za' zaca' ga rdöd gbidz beo' ziang, buza'tu' ni', ati' dza buróp na' bdxíntëtü' yödz Puteoli.

¹⁴ Lu yödz na' yajxáca'tu' böchi'ru' ta'yejl'ë Cristo, ati' gláta'yué' lautu' ugá'nlentu' lequé' gdu xunu' dza. Cati' bza'a dza na' buza'tu' ni' quié tseajtu' Roma, rzé'i ní'atu'.

¹⁵ Chgulayönné' böchi'ru' nacu'ë Roma chzoa gdxintu' ni', ati' gularujé' duxí'gal-la'qué' netu'. Guladxiné' tu yödzdau' nazí' lei Yè'y Qui Apio. Yela'qué' guladxiné' tu latj nazí' lei Tsonn Yu'u Quequé' Bönni' Yu'uqué' Nöz. Cati' blé'iné' lequé' Pablo, bdip ladxé'ë len gudxé' Dios: "Xclenu'."

¹⁶ Cati' bdxintu' Roma, bönni' na' nacu'ë lu në'ë bönni' rjaqué' gdil-l, bchë'ë bönni' na' nadzunqué', ati' budödé' lequé' lu në'ë bönni' blau nacu'ë lu në'ë bönni' rjaqué' gdil-l, ati' bë'ë Pablo latj soé' queözé', zóalené' lé' tu bönni' rijé' gdil-l ruyúé' lé'.

Runé' Pablo lban lu yödz Roma

¹⁷ Cati' chgdöd tsonn dza, bulidzé' Pablo yugu' bönni' blau quequé' bönni' judío nacu'ë Roma. Cati' chguludubé' ga na' zoé' Pablo, lé' gudxé' lequé':

—Lbi'ili', böcha'a, zal-la' cutu bi bena' quegac bunách ladzru', len clég quegac le nalébiru' runru' ca na' gluné' xuz xtau'ru', guludödé' neda' bönni' judío nacu'ë Jerusalén lu na'qué' bönni' Roma nacu'ë Jerusalén quié luseyjé' neda' lidx guia.

¹⁸ Ni'r cati' chgulanabi yudxné' neda' bönni' Roma, glë'nné' lusané' neda', le gláquibe'iné' cutu nabaga'a zxguia' gatia'.

¹⁹ Guladá'baguë'ë nup na' glé'ni lusán neda' bönni' judío ni', ati' ben bayúdx gnaba' tsija' lahué' César ga cuequi xbeyné' neda', len clég quié uquia' bunách uládz queëru'.

²⁰ Qui lé ni na' bulidza' lbi'ili' quié glé'ida' lbi'ili' len gü'l'ena' lbi'ili' didza', le nága'a du guia ni le runa' löz le runru' löz ré'u, bunách Israel, gacté lé na' gzxi' lu në'ë Dios gata' queëru'.

²¹ Ni'r lequé' glé' Pablo:

—Cutu rdxini queëtu' guich le za' luyú Judea ca nac lé na' rac quiu', len nutu nu rdxini nu nac böchi'ru' judío, nu quixjö' netu' nu bi rné quiu' le cunác.

²² Na'a, ré'nitu' yónitu' xtidzu'ü, le rguindj icju', le chnözitu' yúgu'té latj ta'né bunách quegac nup ta'dá' didza' cub ni.

²³ Cni guc, guludxié' bë' tu dza, ati' dza na' guladxiné' ga na' zoé' Pablo ziané'. Gzu lahué' Pablo zildau' ati' ni' güli'ni buzéjni'né' lequé' len busálj la'né' le rna bé'ë Dios. Gu'nné' ului'iné' lequé' nac gduté li lban runé' queé' Jesús. Quié guné' cni buguné' dxin le rna bé' zxa queé' Moisés lenca' le gulané' bönni' glu'ë didza' uláz queé' Dios.

²⁴ Gulazí' lu na'qué' didza' bé'ë Pablo la'qué', san yela'qué' cutu ca' gulayejl'ë.

²⁵ Le gularujé' chopl, gulazú lauqué' tu'z'é'ë ni', ati' gudxé' lequé' Pablo, rné':

—Didza' nacz bé'ë Dios Bö' La'y, lé na' gné' Isaías, bönni' bé'ë didza' uláz queé' Dios, ca na' buzéjni'né' xuz xtau'ru', gné':

²⁶ Gyeaj laugac bunách ni', yjödch lequé':

Yöni nagli', san cutu tséjni'li'.

Uyuli' gna'li', san cutu glé'ili'.

²⁷ Bönni' ni chnazid icj ládxi'dau'qué'

Len cutu ryaz icj nagqué'.

Gluné' ca tun nup nachúl láhuigac

Cui la'lé'iné' len yöj lauqué'

Len cui la'yöni nagqué'

Len cui luzejni'i ládxi'qué'

Len cui lé'nné' luhuöaqué' queé' Dios

Quié gac una' lequé'.

²⁸ Na'a, ral-la' gnözili' lé ni. Dios rsölé'ë netu' laugac bunách gza'a quié lulá, ati' lequé' la'yönné'.

²⁹ Cati' budx bé'ë didza' ni Pablo, gularujé' bönni' judío, ta'dil-ltsca didzé'ë la' légaczé'.

³⁰ Gdu chop iz buga'né' ni' Pablo, zoé' lu yu'u ga na' rguixzjé', ati' bené' ba la'n yúgu'té nup duyugac Lé'.

³¹ Lu yö-la' rugu ladxí' bené' lban ca rna bé'ë Dios. Busëdné' bunách ca nac queé' Xanru' Jesucristo, ati' nutu nu buzaga' xnözé'. Ca' nac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ ROMA

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Roma

¹ Neda', Pablo, naca' bönni' nada'u queë' Jesucristo len gbaz queë', le bulidzë' neda' Dios len gröczë' neda' quië guna' lban qui didza' dxi'a queë'.

² Dza ni'të gzx'i' lu në'ë Dios gsölë'ë queëru' didza' dxi'a na'. Gnë' cni len rú'acquë' bönni' glu'ë didza' uláz queë', ati' lequë' guluzujë' lei lu guich la'y queë' Dios.

³ Guluzujë' lu guich yúgu'të le ral-la' gunë' Zxi'në' Dios, Nu na' nac Xanru' Jesucristo. Lu yöl-la' bunách queë' naquë' xzi'n xsoë' David,

⁴ san ca nac bö' nacczë', le nac la'y, nac bë' naquë' Zxi'në' Dios, len napsquë' yöl-la' huac. Nac bë' naquë' cni le bubanë' lu yöl-la' gut.

⁵ Ni'a qui le benë' Jesucristo ruzi'ru' xbey le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios ati' benë' ga naca' gbaz queë' quië uláz queë' Lë' guna' ga la'yejlë' Lë' len lun ca rna xtudzë'ë bunách gdu'të yödzlyü.

⁶ Bít'sa'li' lbi'ili' ladjac bunách yödzlyü na', san na'a nulidzë' lbi'ili' Dios quië gáquili' queë' Jesucristo.

⁷ Rugapa' Dios lbi'ili', yúgu'tëli' zoali' Roma. Dios nadxi'inë' lbi'ili' len bulidzë' lbi'ili' quië gac'li' quizi' queë'. Rnaba' lahuë' Xuzru' Dios lenca' lahuë' Xanru' Jesucristo, gunnë' queëli' le ruzá' ladxë'ë queëru' len le rbequi dxi ládxi'ru'.

Rë'nnë' Pablo tsajyüë' bunách queë' Cristo nacu'ë Roma

⁸ Lë ni rzu lahua' ruzuja' lu guich: Le náquiru' queë' Jesucristo rëpa'-në' Dios: "Xclenu'" ca nac queëli' yúgu'tëli', le ta'guixjö' bunách gdu'të yödzlyü ca réjlë'li' Jesucristo.

⁹ Gdu ladx'a' runa' xchinë' Dios, runa' lban qui didza' dxi'a ca nac queë' Zxi'në'. Nözcznë' Dios rulídztacza'-në', rnabda'-në' gac dxi'a queëli'.

¹⁰ Rnábtecza' lahuë' Dios, chqui' nac le rë'nnë' Lë', gunnë' neda' latj duyüa' lbi'ili'.

¹¹ Cni rnabda'-në' le rac ladx'a' glé'ida' lbi'ili' quië gac guna' ga gata' queëli' tu le unödzejë' queëli' Dios Bö' La'y, le gun ga gal-li'.

¹² Lë na' rë'nda' nac utíp ládxi'ru' turu' yeturu', le réjlë'ru' Jesucristo tu turu'.

¹³ Böchi' lza'adau', rë'nda' gnözili' lë ni. Zian lzu bë' ladx'a' guida' ga zoali', san ga rdxintë na'a cutu runni quia'. Rë'nda' guida' ga zoali' quië guna' ga uzi'li' xbey lban na' runa', ca na' tu'zi' xbey yela'gac bunách yödzlyü ni.

¹⁴ Dë le ral-la' guna' quegac yúgu'të bunách, quegac bunách nazëdgac len quegac bunách cunazëdgac, quegac bunách ta'yejni'i len quegac bunách cuta'yejni'i.

¹⁵ Qui lë ni na', tsca gac guna', zoa' rböza' guna' ca' lban qui didza' dxi'a ga ni' zoali' lbi'ili', zoali' Roma.

Yöl-la' huac xön qui didza' dxi'a

¹⁶ Cutu ca' rutui'da' runa' lban qui didza' dxi'a, le nap yöl-la' huac queë' Dios gun ga lulá yúgu'të nup ta'yejlë' lei. Ga rzu lau, rë'nnë' Dios la'yönnë' bönni' judío, ati' töd na' la'yöni ca' bunách gza'a.

¹⁷ Didza' dxi'a ni rulu'i' rë'u gunë' Dios ga huöacru' tsahui', chqui' huayéjlë'ru' Lë' len cugác chop ládxi'ru'. Ca nac lë ni nayúj ca' lu guich la'y, rna: "Nu nac tsahui' le réjlë' Dios, gata' qui nu ni yöl-la' na'bán."

Zxguia' nabága'gac bunách

¹⁸ Dios, Nu zoa yehua' yubá, bulu'ë lahui cutu rlë'inë' dxi'a yúgu'të le cunác len le cunác tsahui' tun bunách, ati' gunë' lequë' zxguia', bönni' na', lu yöl-la' cunác tsahui' quequë' ta'dá'baguë'ë le nac gdu'të li.

¹⁹ Cni gac quequë' le nalá' lahui laugac yúgu'të bunách le nac bë' zoaczë' Dios, le bului'czë' lahui Dios lë ni ga na' nacu'ë.

²⁰ Dza ni'të cati' zi'a guta' yödzlyü, ga rdxintë na'a dza, yugu' le nunë' Dios naccac bë' le curlë'iru' queë' Dios, ca nac yöl-la' huac gdu queë' len le nacczë' Dios. Qui lë ni na', cutu gac la'në' cutu nabága'quë' zxguia'.

²¹ Cati' ni' glunbë'ë Dios, cutu gulayj ládxi'quë' Lë' ca ral-la' tsej ládxi'ru'-në' Dios, len cutu glë' Lë': "Xclenu'." Qui lë ni na', ca'z böac le gulazá' ládxi'quë', ati' gulachúl gulanitië' le nazíd icj ládxi'dau'quë'.

²² Zal-la' gláquinë' ta'yéjni'në' szxöni, bönni' cunözi guluhuöaquë'

²³ le guluca'në' yöl-la' yení' queë' Dios Nu zoatecz, ati' gulayj ládxi'quë' bdau' guiöj bdau' yag, bdau' na' naccac ca bönni' tatczë', len ca böa'dau' zoa xilcba', len ca böa' guixi' ta'daba' lu yu, len ca böa' bël ta'j lë'ba' lu yu ni.

²⁴ Qui lë ni na' bubj ladxë'ë lequë' Dios quië lunë' yugu' le ta'zë lãdxi'quë' le cunác, ati' cni gac, gulucá'n cuinquë' lu yöl-la' stu' tuë' len yetüë'.

²⁵ Guc cni le guluca'në' xtídzë'ë Dios, le nac gdutë' li, ati' gulazí' lu na'quë' tu le cunác. Glunë' ba la'n len gulayj lãdxi'quë' yugu' le benë' Dios len clëg Lëczë' Dios, Nu na' ral-la' gac tecz queë' yöl-la' ba. Ca' gac.

²⁶ Qui lë ni na' bubj ladxë'ë lequë' Dios quië lunë' yugu' le ta'zë lãdxi'quë' le cunác. Guluca'nnu yöl-la' rzoalen bönni' ngul, quië lunnu le cunác.

²⁷ Lëzca' cni glunë' bönni', guluca'në' yöl-la' rzoalen ngul ati' gulazë lãdxi'quë' le cunác tünlenë' tuë' len yetüë', len glunë' le tun ga nu rutu'i, gulacua'len la' lza'a bönni'gac zë'. Gulazaca' gulagui'ë lu xpëla'quë' bönni' glunë' cni le bubí'ë quequë' Dios ca rajlöz dul-la' na' glunë' le nuca'nquë' Dios.

²⁸ Le cutu glë'nnë' lunë' Dios ba la'n, qui lë ni na' bubj ladxë'ë lequë' Dios quië la'zá lãdxi'quë' le cunác len lunë' le cuzaca'.

²⁹ Túnteczë' yúgu'të le cunác tsahui'.

Tunë' yugu' le nac stu'.

Tunë' le cunác.

Tu'huídi'në'.

Cutu ta'lé'inë' dxi'a lza'quë'.

Tu'zxé'inë' lza'quë'.

Tu'döddë' lza'quë'.

Ta'díl-lenë' lza'quë'.

Ta'zí' yé'inë' bunách.

Zi'të nacquë' xöhui'.

Ta'në' qui lza'quë'.

³⁰ Ta'në' le cunác qui lza'quë'.

Cutu ta'lé'inë' Dios dxi'a.

Nacquë' bönni' bizxj.

Tun cuinquë' blau.

Tun ba zxön cuinquë'.

Tu'guiljë' le cunác lunë'.

Ta'dá'baguë'ë xuz xna'quë'.

³¹ Nacquë' cuta'yejni'i.

Tun ditjcnë' xtídza'quë'.

Cutu nacquë' dxi'i lãdxi' ca ral-la' lacquë'.

Cutu tu'nít laquë' lza'quë'.

Cutu tu'huechi' lãdxi'quë' lza'quë'.

³² Nözgaccznë' le nuzóë' tsaz Dios ca ral-la' gac quegac nup tun yugu' le cni, lat tsaz. Zal-la' nözcnë' lë ni, clëgz cni tunë', san ta'dzág lãdxi'quë' nup tun ca' cni.

2

Tsahui' nac gchuguë' quegac bunách Dios

¹ Qui lë ni na', cutu gac ubj tsahui' cuinu', núti'tëz nu nacu', rulág yudxu' lza'u. Cati' rulág yudxu' lza'u, ruspága' cuinu' xzguia', le rulág yudxu' lza'u len tuz ca runu' li'.

² Nöziczru' ca rbequi xbeynë' Dios. Nac gdutë' li ca rbequi xbeynë' nup tun le cunác.

³ Li' rulág yudxu' nup tun le cunác, len tuz ca runu' li'. ¿Naru' ráquitsanu' udód gunznu' cati' cuequi xbeynë' Dios?

⁴ ¿Naru' ruca'ntsu' ca'z yöl-la' dxi'i lãdxi' gdu queë' Dios len yöl-la' rböz zxön lãdxi' queë' len ca runë', rdzeynë' quië leynë' li'? ¿Naru' cu nözcnu' ruzá' ladxë'ë quiu' Dios yöl-la' dxi'i lãdxi' queë' quië gunë' ga ubí'i lãdxi'u?

⁵ Lu yöl-la' lãdxi'dau' zid quiu' cutu rubí'i lãdxi'u. Qui lë ni na' rutúp rutsagu' xzguia' gunë' li' Dios cati' cuequi xbeynë' bunách ati' gac bë' nac ca ral-la' gunë' Dios cati' gchuguë' quegac bunách.

⁶ La' dza ní'z ubi'ic zë' Dios qui queë' bunách tsca nac le glunë' tu tuë'.

⁷ Yöl-la' na'bán gdu ünöd zjé' quegac nup tuntecz le nac dxi'a, le tui' lãdxi'quë' luzi'ë xbë' Dios len lurujë' dxi'a lahuë' Lë' len la'cu'ë tsalzú.

⁸ Lu yöl-la' rley queë', Dios gunë' xzguia' nup ta'dá'baga' len cutu tē'ni lun ca rna le nac gdutë' li, san tun ca rna le cunác tsahui'.

⁹ La'zaca' la'gui'ë len huí'nitsca lãdxi'quë' yúgu'të bönni' tunë' le cunác. Ga rzu lau gac cni quegac bunách judío, len gac ca' cni quegac bunách gza'a.

¹⁰ Dios gunë' ga lacquë' bica' ba, len gunë' lequë' ba la'n, len gu'ë le cuequi dxi lãdxi'quë' yúgu'të bönni' tunë' le nac tsahui'. Ga rzu lau gunë' cni quegac bunách judío, len gunë' ca' cni quegac bunách gza'a.

¹¹ Cni cuequi xbeynë' bunách Dios, ati' Lë' cutu rubíj bë'ë bunách.

¹² Yúgu'të bönni' na' cugulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios len glunë' dul-la', lëzca' latië', zal-la' cutu táquibe'inë' guladá'baguë'ë le rna bë' zxba na', ati' yúgu'të bönni' gulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios len glunë' dul-la', Lë' cuequi xbeynë' lequë' ca nac le rna bë' zxba na'.

¹³ Cni gac, le cutu nacquë' tsahui' lahuë' Dios bönni' ta'yóniznë' zxba queë' Dios, san luhuöaquë' tsahui' bönni' na' tunë' ca rna bë' zxba queë' na'.

¹⁴ Bönni' na' cunacquë' judío len cutu gulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios, san tunczë' ca rna bë' zxba queë' na', bönni' ni, zal-la' cutu gulayönnë' le rna bë' zxba queë' Dios, zoalen lequë' tu zxba le nuzóë' Dios icj lãdxi'dau'quë'.

¹⁵ Nup ni tu'luí' lahui le run zxba na' nayúj lu icj lãdxi'dau'quë'. Le yu'u icj lãdxi'dau'quë' nac bë' nac cni. Ca ta'zá' lãdxi'quë', tu'quíë' lza'quë' o tu'bj tsahui' lza'quë' tuë' yetúë'.

¹⁶ Cni ubi'ë quequë' Dios dza ni' cuequi xbeynë' lu na' Jesucristo yugu' le nunquë' len le gulazá' lãdxi'quë' yúgu'të'. Cni rusëdi didza' dxi'a runa' lban qui.

Yugu' bönni' judío len zxba queë' Dios

¹⁷ Nul-li' rnalí' nacli' judío len ruzxöni lãdxi'li' zxba queë' Dios, len run ba zxön cuinli' le núnbë'li'-në' Dios,

¹⁸ nõziczli' le rë'nnë' Dios gunli' len le rusëdi lbi'ili' zxba queë', len ráquibe'ili' le nactër dxi'a.

¹⁹ Ráquili' gac ului'ili' nõz dxi'a nup ta'dá ga yubl ca nu nachúl lahui len gac uzëjni'li' nup nachúl nanitgac.

²⁰ Ráquili' gac usëdili' nup cuta'yejni'i len nup ta'yejni'i láti'dau'z, le dë lu na'li' zxba queë' Dios le rusëdi bunách ca nac yöl-la' rejni'i gdu len le nac gdu'të li.

²¹ Na'a, lbi'ili' rusëdili' yezica' bunách. ¿Naru' cu ral-la' usëdi cuinli'? Lbi'ili' rnalí': "Cutu cuanu'." ¿Naru' rbántsali' lbi'ili'?

²² Rnalí' ca': "Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'." ¿Naru' rúntsali' lbi'ili' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'? Lbi'ili' cutu rlë'ili' dxi'a bdau' guiöj bdau' yag. ¿Naru' rbántsali' le dzö' lu gdau' quegac?

²³ Run ba zxön cuinli' le dë lu na'li' zxba queë' Dios. ¿Naru' rucá'ntsali' Dios ca'z, rguitsjli' zxba le gna bë'ë Lë'?

²⁴ Nayúj lu guich la'y ca runli', rna: "Ni'a qui le runli' lbi'ili' ta'në zi' queë' Dios nup cunacgac judío."

²⁵ Le nactë ruzi'u xbey lë na' narugu lu xpëlu'u le nac bë' náquinu' queë' Dios chqui' runu' ca rna bë' zxba queë' Dios, san chqui' rguitsju' zxba le gna bë'ë Lë', nuhuöacu' ca bönni' cunáquinë' queë' Dios.

²⁶ Qui lë ni na', chqui' zoë' bönni' cunarugu lu xpëlë'ë lë na' nac bë' nu naqui queë' Dios, san runë' gdu'të ca rna bë' zxba queë' Lë', bönni' ni naquë' lahuë' Dios ca bönni' narugucz lu xpëlë'ë lë na' nac bë' zal-la' cunarugu lu xpëla'czë'.

²⁷ Bönni' na' cunarugu lu xpëlë'ë lë na' nac bë' nu naqui queë' Dios, san runë' gdu ca rna bë' zxba queë' Dios, ca runë' bönni' ni rului' nabága'li' lbi'ili' zxguia', zal-la' dë lu na'li' zxba queë' Dios len narugu lu xpëla'li' lë na' nac bë' náquili' queë' Dios, san cutu runli' ca rna bë' zxba queë' na'.

²⁸ Cutu naquë' gdu bönni' judío bönni' naquë' cni lu yöl-la' bunáchz queë', ati' cutu nac gdu lë na' nac bë' le naruguz lu xpëlë'ë bönni'.

²⁹ Naquë' gdu bönni' judío bönni' na' naquë' cni lu icj lãdxi'dau'huë', len le nac gdu le narugu lu xpëlë'ë bönni' le nac bë' nu naqui queë' Dios, nac tu le yu'u icj lãdxi'dau'gac bunách. Nac qui bô' nacczru' len clëg qui yöl-la' bunáchz queëru'. Bönni' naquë' cni, cutu tun lë' ba la'n bunách, san Dioscz gunë' lë' ba la'n.

3

¹ Chqui' cni nac, ¿bizxa ruzi'tsë' xbey bönni' le naquë' judío? ¿Bizxa ruzi'ë xbey le narugu lu xpëlë'ë bönni' judío?

² Szxöni ruzi'ë xbey, len zian ca ruzi'ë xbey. Le nac zi'al, Dios glu'ë lu na'quë' bönni' judío didza' la'y queë'.

³ La'quë' cutu ta'yejlë'ë Dios. ¿Naru' ráquitsanu' cutu gunë' Dios ca rna xtidzë'ë le cuta'yejlë'ë Lë'?

⁴ Cutu ca' gac. Ral-la' gáquibe'iru' rúnteczë' Dios ca rna didza' bë'ë, zal-la' ta'zi' yë' yúgu'të bunách. Ca nac queë' nayúj lu guich la'y, rna:

Gac bë' nacu' tsahui' ni'a qui didza' ru'u
Len uruju' tsahui' chqui' nu cuequi xbey Li'.

⁵ Cati' runru' le cunác, Dios rnë' cutu nac tsahui' le runru'. Lë ni nac bë' tsahui' naquë' Dios. Nacuá' nup ta'ná: "Le cunác runru' nac bë' tsahui' naquë' Dios ati' qui lë ni na' cutu ral-la' gunë' rë'u zxguia'."

⁶ Cutu ca' nac cni. La'naru' ruzi'ë xbey Dios le cunác runru', ¿nacxcz gac cuequi xbeynë' bunách yödzyú ni?

⁷ Cati' nu rzi' yë', Dios rnë' cutu rui' didza' nu na' ca runë' Lë'. Lë ni nac bë' nac gdutë li didza' ru'ë Dios. Nacu'ë bönni' ta'në' le ta'zi' yë'ë lequë' run ga gac queë' Dios yöl-la' ba, ati' cutu ral-la' gchuguë' quequë', cugnë' nabága'quë' dul-la'. Ca' ta'në'.

⁸ ¿Naru' huanátsaru': "Gua'ru' dö' quië gac le nac dxi'a"? Nup na' ta'në zi' queëru' ta'ná rusëdiru' cni, ati' tsahui' nac gchuguë' quegac Dios.

Yúgu'tëru' nabága'ru' dul-la'

⁹ ¿Bixza caz gnaru' na'a? Ca nac queëtu' netu', bönni' judío, ¿ba nacrutu' tsahui' ca yezica' bunách? Cutu ca' nactu', le chbulu'a ni, nabága'gac dul-la' bunách judío, ati' nabága'gac ca' dul-la' bunách gza'a. Yúgu'të' nabága'quë' dul-la'.

¹⁰ Nayúj lu guich la'y, rna:

Nutu nu zoa nac tsahui', nutu nucz.

¹¹ Nutu nu rejni'.

Nutu nu rguilj Dios.

¹² Yúgu'të' ta'dé' ga yubl; yúgu'të' nanitquë'.

Nutu nu run le nac dxi'a, nutu nucz.

¹³ Lba'quë' nacgac ca yeru ba nayaljac.

Len yöl-la' rnëz quequë' ta'zi' yé'inë' lza'quë'.

Didza' r-ruj rú'acquë' nac ca le yudzu láya'ba' bël snia'.

¹⁴ Len yugu' didza' tu'ë, tu'didza' yudxnë' bunách len ta'në zi'ë quegac bunách na'.

¹⁵ Nacu'ë sina' tu'dödcdë' bunách.

¹⁶ Gátitëz ga ta'dödë' tu'snitië' len tu'saca' zi'ë lza'quë'.

¹⁷ Cutu ta'záqui'në' la'bözë' dxi'adau'.

¹⁸ Cutu ca' tádxinë' Dios.

¹⁹ Nöziru' yúgu'të didza' ni bë'ë Dios, rë' bönni' na' dë lu na'quë' zxba queë'. Qui lë ni na' nutu nu gac gna cutu nabaga' dul-la', ati' yúgu'të bunách gdutë yödzyú, cuequi xbeynë' lequë' Dios.

²⁰ Tui' ládxi'quë' bönni' judío lunë' yugu' le rna bë' zxba queë' Dios quië luhuöaquë' tsahui', san nutu nu huöac tsahui' cni, le nuzöë' Dios zxba queë' quië gáquibe'iru' nabága'ru' dul-la'.

Ularu' le réjlë'ru' Jesucristo

²¹ Na'a, chbuluí' lahui' ca gac huöacru' tsahui' lahuë' Dios. Cutu gac huöacru' tsahui' le runru' ca rna bë' zxba queë' Dios, zal-la' lu zxba queë' na' len lu guich la'y ga nayujgac le gulanë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios, rui' didza' ca gac huöacru' tsahui'.

²² Diosc runë' ga huöacru' tsahui' le réjlë'ru' Jesucristo ati' gunë' ga luhuöac tsahui' yúgu'të nup la'yéjlë' Lë'. Tuz ca nacgac yúgu'të bunách

²³ le nunquë' dul-la' yúgu'të' len cutu ca' nacquë' tsahui' ca na' naquë' gdu tsahui' Dios.

²⁴ Dios ruzá' ladxë'ë queëru', len nunzë' rë'u tsahui' le bóa'uë' rë'u Jesucristo.

²⁵ Dios budödë' uláz queëru' Jesucristo. Lë' bulaljë' xchönë', le rgua dul-la', lë na' uzi'ru' xbey chqui' huayéjlë'ru' Lë'. Cni benë' Dios quië gac bë' naquë' tsahui' Lë' zal-la' lu yöl-la' rböz zxön ladxí' queë' budödzë' ca'z yugu' dul-la' benru' dza ni'të.

²⁶ Cni benë' Dios, buluí' cuinë' tsahui' dza ni zoaru' na'a, ati' ruga'në' tsahui' zal-la' rugúë' dul-la' nabága'gac bunách, runë' ga tu'huöac tsahui' nup ta'yéjlë' Cristo.

²⁷ ¿Naru' huactsa gun ba zxön cuinru' ca nac queëru'? Cutu ca' gacru'. ¿Bixz quië na'? Nac le nularu', clëg le runru' ca rna bë' zxba queë' Dios, san le réjlë'zru' Jesucristo.

²⁸ Na'a, rusáca'ru' queëru' nuhuöaquë' tsahui' bönni' le réjlë'ë Jesucristo, len clëg le runë' ca rna bë' zxba queë' Dios.

²⁹ ¿I naquë' Dios Dios quegac bunách judío? ¿Naru' cu naquë' ca' Dios quegac bunách gza'a? Ja, naquë' ca' Dios quegac bunách gza'a na'

³⁰ le zoa tuz Nu nac Dios. Dios ni gunë' ga luhuöaquë' tsahui' le ta'yéjlë'ë Jesucristo bönni' judío, narugu lu xpéla'quë' lë na' nac bë' nu naqui queë' Dios, len lëzca' cni gunë' ga luhuöaquë' tsahui' le ta'yéjlë'ë Jesucristo bönni' gza'a, cunarugu lu xpéla'quë' lë na' nac bë'.

³¹ Na'a, chqui' nularu' le réjlë'zru' Jesucristo, ¿ba nagá'n ca'z zxba queë' Dios? Cutu ca' nac ca', san nagá'nr tsutsu zxba queë' na'.

4

Rusëdi rë'u le benë' Abraham

¹ ¿Bizca caz gnaru' na'a? ¿Bizca bdél-li'në' Abraham, xuz xtau'tu' netu', nactu' judío?

² La'naru' bôaquë' tsahui' Abraham le zoa le benczë' lë', gunn gun ba zxôn cuinë', san clëg lahuë' Dios.

³ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna: "Abraham gyejlë'ë Dios, ati' qui lë ni na' Dios benë' ga bôaquë' tsahui' lahuë' Lë'."

⁴ Chqui' zoa nu bônni' runë' xchinru', le rguixzjru'-në' cutu nac tu le ruzá' ládxi'ru' queë', san nac tu le rál-la'ru' queë' bônni' na'.

⁵ Lëzca' cni chqui' rejllë'ë Dios bônni', zal-la' cutu bi dxin benë' bônni' na', Dios, Nu run ga luhuóac tsahui' bunách cunacgac tsahui', rnë' naquë' tsahui' lahuë' Lë' bônni' na', le rejllë'ë Lë'.

⁶ Lëzca' cni bë'ë didza' David ca naquë' bica' ba bônni', Dios rnë' naquë' tsahui' zal-la' cutu bi dxin nunë' bônni' na'.

⁷ Cni gnë' David:

Bica' ba bônni' na' Dios runít lahuë' le cunác nunë',
Len rugúë' yugu' dul-la' nabaguë'ë.

⁸ Bica' ba bônni' na', Dios cutu ruspaguë'ë lë' xzguia' ni'a qui dul-la' benë' bônni' na'.

⁹ ¿Naru' nacquë' bica' ba cni tuzquë' bônni' na' narugu lu xpéla'quë', o ba nacquë' ca' cni bônni' na' cunarugu lu xpéla'quë'? Chgnaczru' bôaquë' tsahui' Abraham lahuë' Dios le gyejlë'ë Dios.

¹⁰ ¿Batx bôaquë' tsahui' cni Abraham? ¿Naru' guc cati' ni' cnarugu lu xpélë'ë lë na' nac bë', o ba guc zial'? Cutu guc cati' cnarugu lu xpélë'ë, san zial' guc.

¹¹ Abraham gyejlë'ë Dios cati' ni' cutu narúguni lu xpélë'ë lë na' nac bë'. Gdöd na' grugu lu xpélë'ë lë na' nac bë', le rului'z chnuhuóaquë' tsahui' lahuë' Dios. Guç cni quië gaquë' Abraham ca xuzquë' bônni' la'yejlë'ë Dios zal-la' cunarugu lu xpéla'quë' lë na' nac bë'. Le ta'yejlë'ë Dios, huac gnë' Dios nacquë' tsahui' lahuë' Lë'.

¹² Naquë' Abraham xuz xtau'quë' bônni' judío ta'yejlë'ë Dios. Clëgz naquë' xuzquë' bônni' na' narugu lu xpéla'quë' lë na' nac bë', san lëzca' naquë' xuzquë' bônni' na' tunë' ca benë' Abraham, ta'yejlë'ë Dios ca na' benë' Abraham cati' ni' cutu narúguni lu xpélë'ë lë na'.

Le gzxi' lu në'ë Dios gata' queëru' le réjlë'ru' Lë'

¹³ Gzxi' lu në'ë Dios bi unódzjë' quequë' Abraham len zxi'n xsoë', gata' quequë' la' yödzylyú niz. Gac cni, clëg le tunë' ca rna bë' zxba queë' Dios, san le nuhuóacquë' tsahui' lahuë' Lë' le ta'yejlë'ë Dios.

¹⁴ La'naru' gata' quegac nup tun ca rna bë' zxba queë' Dios yödzylyú ni, cutu gun bayúdx nu tsejlë' Lë', ati' daduz gac le gzxi' lu në'ë Dios.

¹⁵ Rulu'li' rë'u zxba queë' Dios nabága'ru' xzguia', le run ga gchuguë' queëru' Dios. Ga ni' cutu rdxini zxba queë' na', cutu gac la'dá'baga' bunách le rna bë' zxba na'.

¹⁶ Qui lë ni na' uzi'ru' xbey le gzxi' lu në'ë Dios le réjlë'ru' Lë', quië gac bë' nac tu le ruzá' ladxë'ë queëru'. Cni nac, quië gac bë'tsca gata' quegac yúgu'të zxi'n xsoë' Abraham lë na' gzxi' lu në'ë Dios, clëgz quequë' bônni' na' dë lu na'quë' zxba queë' Dios, san lëzca' quegac nup ta'yejlë'ë Dios ca na' gyejlë'ë Dios Abraham. Abraham na' naquë' ca xuz xtau'ru' yúgu'tëru' rë'u, réjlë'ru'-në' Dios.

¹⁷ Cni naquë' ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Nuzóa' li' ca xuzgac bunách gdutë yödzylyú.

Cni nac, lahuë' Dios, Nu na' gyejlë'ë Abraham, naquë' xuz xtau'ru' yúgu'tëru'. Dios ni ruspanë' nup chnatgac len ru'ë didza' qui nu cutu zuini tsca chozac nu na' cutu zuini.

¹⁸ Cni nac le gudxë' Abraham Dios: "Ziantër la'cuá' zxi'n xsu'." Gyejlë'ë Dios Abraham len benë' lóz lë na' gzxi' lu në'ë Dios, zal-la' cutu guc glé'inë' lë na' runë' lóz, ati' cni guc, bdél-li'në' naquë' xuzgac bunách gdutë yödzylyú.

¹⁹ Cutu guc chop ladxë'ë Abraham ca na' rejllë'ë Dios, zal-la' chyú'ë ca tu gayuá' iz len yajneynë' ca nac qui gdu ca nayá' nabanë', chnatz le chnagultsquë', lengal' ca nac queënu Sara queë', nacnu ngul huódx.

²⁰ Cutu guc chop ladxë'ë, len cutu guquë' curejlë' ca nac le gzxi' lu në'ë Dios gunë' queë', san bdip ladxë'ë le gyejlë'ë Dios, ati' glu'ë Dios yól-la' ba.

²¹ Gdu ladxë'ë benë' lóz Dios, napë' yól-la' huac gunë' gdutë lë na' gzxi' lu në'ë.

²² Qui lë ni na', le gyejlë'ë Dios Abraham, Dios buzóë' queë' naquë' tsahui'.

²³ Nayúj lu guich la'y, rna: "Dios buzóë' queë' naquë' tsahui'." Nayúj lu guich cni, clëgz quië uzi'ë xbey Abraham

²⁴ san quië uzi'ru' xbey ca' rë'u. Rë'u ni, Dios gunë' ga huóacru' tsahui' lahuë' Lë' chqui' huayéjlë'ru' Lë', buspanë' Xanru' Jesús lu yól-la' gut.

²⁵ Jesús na', Dios budödë' Lë' gutië' ni'a qui dul-la' nabága'ru', ati' buspanë' Lë' lu yöl-la' gut, quië gac gunë' ga huöacru' tsahui' lahuë' Lë'.

5

Le rata' queëru' le rnë' Dios nuhuöacru' tsahui'

¹ Na'a, rnë' Dios nuhuöacru' tsahui' lahuë' Lë' ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo, chqui' réjlë'ru' Lë', ati' qui lë ni na' nuhuöacru' tuz len Lë'.

² Le réjlë'ru' Jesucristo, ruzi'ru' xbey le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios, le rutíp ládxi'ru'. Rudzjiru' le runru' löz uzi'ru' ca' xbey yöl-la' yení' queë' Dios.

³ Clëgz cni rudzjiru', san rudzjiru' ca' cati' rzaca' rguirru', le nöziru' le rzaca' rguirru' rusëdi rë'u cözru' zxön ladxí'.

⁴ Cati' rbözru' zxön ladxí' rurujru' dxi'a lahuë' Dios, len cati' chnuruju' dxi'a runru' löz Lë' gáclenzë' rë'u.

⁵ Cati' runru' löz Lë', cutu ca' rac chop ládxi'ru'. Cni nac, le nuhuölj nadzë'i icj ládxi'dau'ru' yöl-la' nadxí' queë' Dios rë'u. Runë' ga rac cni Dios Bö' La'y, Nu bsölë'ë queëru' Dios.

⁶ Cati' ni' cutu ca' guc ularu' racz queëru', cati' gul-la'r dza queë', Cristo gutië' uláz queëru', ni' nacru' bunách dul-la'.

⁷ Nutu nu guë'ni gat uláz queë' bönni' tsahui'. Nazx ca' nu urugui gat uláz queë' bönni' naquë' gdu dxi'a.

⁸ Dios rului'inë' rë'u ca nadxí'itsquinë' rë'u, le gutië' Cristo uláz queëru' cati' ni' nacru' bönni' dul-la'.

⁹ Chnuhuöacru' tsahui' lahuë' Dios le gutië' Cristo uláz queëru', bulaljë' xchönë'. Qui lë ni na' chnactsca löz queëru' Lë' uslé' rë'u lu dza gchuguë' quegac bunách dul-la' Dios.

¹⁰ Cati' ni' cutu rlë'iru'-në' Dios dxi'a, gutië' uláz queëru' Zxi'në' Dios quië huöacru' tuz len Lë'. Na'a, le zoë' nabanë' len chnuhuöacru' tuz len Dios, chnactsca löz queëru' ularu'.

¹¹ Lëzca' rudzjiru' lahuë' Dios ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo, le nuhuöacru' tuz len Dios ni'a qui lë na' benë' Lë'.

Le benë' Adán len le benë' Cristo

¹² Gyu'u dul-la' yödzyü ni ni'a qui le benë' tuzë' bönni', ati' le benë' dul-la', gyu'u ca' yöl-la' gut. Qui lë ni na' lat yügu'të bunách le nabága'gac dul-la' yügu'të bunách.

¹³ Zí'atël' ga bdxintë zxba queë' Dios, glun dul-la' bunách yödzyü ni, san cutu buspaguë'ë bunách na' zxguia' Dios ca nup ta'dá'baga' zxba queë' ni'a qui dul-la' na', le cutu rdxini quequë' zxba queë'.

¹⁴ Ga gdël-la' zoë' Adán ga bdxintë zoë' Moisés glat yügu'të bunách le gulabaga' dul-la', zal-la' cutu guladá'baga' tu le gna bë'ë Dios ca benë' Adán. Nacgac tuz len Adán yügu'të bunách le nacgac zxi'n xsoë'. Lë ni rului'i rë'u ca lac tuz len Cristo yügu'të nup la'yejlë' Lë'.

¹⁵ Le runnzë' queëru' Dios cutu nac ca le guc queëru' ni'a qui dul-la' benë' Adán. Ni'a qui dul-la' benë' tuzë' bönni', lat yügu'të bunách. Dxi'atër nac le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios len le runnzë' queëru'. Ruzá' ladxë'ë queëru' lë ni ni'a qui le benë' yetuzë' Bönni', Jesucristo.

¹⁶ Le runnzë' queëru' Dios cutu nac ca le guc queëru' ni'a qui dul-la' na' benë' tuzë' bönni' na'. Le bchuguë' Dios queë' Adán ni'a qui dul-la' na' benë', bchuguë' ca' Dios quegac yügu'të bunách. Le runnzë' queëru' Dios nac quië huöacru' tsahui' lahuë' Lë' zal-la' zian dul-la' nabága'ru'.

¹⁷ Gyu'u yöl-la' gut ni'a qui dul-la' benë' tuzë' bönni'. Nactër löz la'del-li' yöl-la' na'bán nup luhuöac tsahui' lahuë' Dios le zoa le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios ni'a qui le benë' yetuzë' Bönni', Jesucristo.

¹⁸ Dios bchuguë' quegac yügu'të bunách lat ni'a qui dul-la' benë' tuzë' bönni' na'. Lëzca' cni gac luhuöac tsahui' yügu'të bunách ni'a qui le nac tsahui' benë' yetuzë' Bönni' na', gata' quequë' yöl-la' na'bán gdu.

¹⁹ Guluhuöac huen dul-la' bunách zian le cutu benë' ca rna xtidzë'ë Dios tuzë' bönni'. Lëzca' cni luhuöac tsahui' bunách zian le benë' ca rna xtidzë'ë Dios yetuzë' Bönni'.

²⁰ Gyu'u yödzyü ni zxba queë' Dios quië gac bë'tsca nabága'gac dul-la' bunách. Le guc bë'r nabága'gac dul-la', guc bë'r ca' zxöntër nac le buzá' ladxë'ë quegac bunách Dios.

²¹ Guta' qui dul-la' yöl-la' huac uná bë' gdödi rë'u. Lëzca' cni nap yöl-la' huac le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios, gun ga huöacru' tsahui' lahuë' Lë' ati' gata' queëru' yöl-la' na'bán gdu ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo.

6

Tsz chnatzru' quië cutur gunru' dul-la' le nabániru'-në' Jesucristo

¹ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' gúntsaru' dul-la' quië gata'r queëru' le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios?

² Cutu gunczru' ca'. Nac queëru' ca tsaz chnatzcru' quië cutur gunru' dul-la'. ¿Naru' gúnteczru' dul-la'?

³ ¿Naru' cu nózili' ca na' nac queëru'? Chqui' bdilru' nis quië huöacru' tuz len Cristo, lê na' bdilru' nis rulu'i rê'u chgdödru' lu yöl-la' gut tsazxön len Lê'.

⁴ Ca na' guc, gútlenru'-në' tsazxön, lëzca' cni tsazxön bgäch'i lenru'-në' lu yeru ba cati' ni' bdilru' nis. Ca na' benë' Dios, len yöl-la' huac zxön queë' buspanë' Cristo lu yöl-la' gut, lëzca' cni nubánlenru'-në' tsazxön Jesús quië gacru' gdu bunách cub queë'.

⁵ Chqui' nunru' tsazxön Cristo, gutru' ca na' gutië' Lê', lëzca' cni gunru'-në' tsazxön, ubanru' lu yöl-la' gut ca na' bubanë' Lê'.

⁶ Chnöziczru' lê ni, gda'len Lê' tsazxön lê'i yag cruz yöl-la' bunách queëru' le gzoa zi'al, quië nit yöl-la' bunách queëru' na' bënlenru' lei dul-la', quië cutur gna be'i rê'u le nac dul-la'.

⁷ Chqui' nacru' tuz len Nu na' gut ni'a qui dul-la', nuhuöacru' tsahui' lahuë' Dios le cutur nabágaru' dul-la' na', ati' cutur yu'uru' lu na' dul-la'.

⁸ Na'a, chqui' nátlenru'-në' tsazxön Cristo, réjlë'ru' ubánlenru'-në' ca' tsazxön

⁹ le nóziru' chbubanë' Cristo lu yöl-la' gut len cutur gatië'. Qui lê ni na' cutur bi gac gun queë' yöl-la' gut na'.

¹⁰ Ca na' guc, gutië' Lê', tu lzuz gutië' ni'a qui dul-la' quegac yugu'të bunách, san ca na' nac, zoë' nabanë', nabánlenë' Dios.

¹¹ Lëzca' cni ral-la' usaca'li' queëli' nac queëli' ca chnatzcli' quië cutur gunli' dul-la', san zoali' nabanli' quië gunli' ca rna xtídzë'ë Dios le nacli' tuz len Xanru' Jesucristo.

¹² Qui lê ni na', cutu güi'li' latj le nac dul-la', cui gun ga gunli' dul-la' lu gdu ca nayá' nabinli' le gatz. Cutu gunli' ca nac le rzë ládxi'li' le cunác, lu gdu ca nayá' nabinli'.

¹³ Cutu udöd cuinli' lu dul-la', cugunli' le cunác, san gul-död cuinli' lu në'ë Dios le nubanli' lu yöl-la' gut, len gul-död lu në'ë gdu ca nayá' nabinli' quië ugúnlenë' lei le nac dxi'a.

¹⁴ Cutu güi'li' latj le nac dul-la', cui gun ga gunli' dul-la', le nuzóë' lbi'ili' Dios, clëg quië gna be'i lbi'ili' zxba queë', san quië gna be'i lbi'ili' le ruzá' ladxë'ë queëru'.

Le run lsaqui' ca nac qui bönni' nada'u

¹⁵ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' gúntsar'u' dul-la' le cutur rna be'i rê'u zxba queë' Dios, san rna be'i rê'u le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios? Cutu ca' gac cni.

¹⁶ Chnöziczcli' dxi'a chqui' udöd cuinli' lu në'ë bönni' quië gac'li' bönni' nadá'ugac queë' len gunli' ca rna xtídzë'ë, tsaz nacli' bönni' nadá'ugac queë' bönni' na' runli' ca rna xtídzë'ë. Lëzca' cni gac chqui' udöd cuinli' quië gunli' dul-la' le gun ga gatli', o chqui' udöd cuinli' quië gunli' ca rna xtídzë'ë Dios, Nu gun ga huöac'li' tsahui'.

¹⁷ Na'a, xclenë' Dios. Zal-la' zi'al gucli' bönni' nadá'ugac lu na' dul-la', na'a gdu ládxi'li' runli' ca rna bë' zxba na' budöd cuinli' lu në'i.

¹⁸ Le chnulali' lu na' dul-la', nuhuöac'li' ca bönni' nadá'ugac lu na' le nac dxi'a.

¹⁹ Ruí'lena' lbi'ili' didza' ca tui' didza' bunách, le cutu réjni'li' gdu, lu yöl-la' bunách queëli'. Zi'al budöd cuinli' gdu ca nayá' nabinli' lu na' le cunác len lu na' le cunác tsahui', gucli' ca bönni' nadá'ugac qui, len benli' xchini le cunác na'. Na'a, gul-död gdu ca nayá' nabinli' lu na' le nac tsahui', gac'li' ca bönni' nadá'ugac lu në'i, gunli' xchini lê na' nac tsahui' quië gac'li' bunách narujgac qui' queë' Dios.

²⁰ Cati' ni' nacli' ca bönni' nadá'ugac lu na' dul-la', cutu benli' xchini le nac tsahui'.

²¹ Na'a, ¿naru' buzí'tsali' xbey lê na' benli' zi'al? Na'a run ga rutui'li' lê na' benli', le run ga nu gat tsaz.

²² Na'a chnulali' lu na' dul-la', len nacli' ca bönni' nadá'ugac queë' Dios, le ruzi'li' xbey le run ga nacli' bunách narujgac qui' queë' Dios len le run ga dë queëli' yöl-la' na'bán gdu.

²³ Lazzj nu run dul-la' nac yöl-la' gut, san le runnzë' queëru' Dios nac yöl-la' na'bán gdu, le rata' queëru' le nacru' tuz len Xanru' Jesucristo.

7

Le run lsaqui' yöl-la' nutság na'

¹ Böcha'adau', nul-li' núnbë'li' zxba queë' Dios. Nöziczli' rna be'i bönni' zxba na' tsal ni zoë' nabanë'.

² Lëzca' cni yu'unu lu në'ë bönni' queënu ngul nutság ná'lennu-në' bönni' tsal ni zoë' nabanë' bönni' queënu na' ca rna bë' zxba qui yöl-la' nutság na', san chqui' chnatië', nurujnu lu na' zxba na'.

³ Cni nac, tsal ni zoë' nabanë' bönni' queënu, chqui' utság ná'lennu-në' yetüë' bönni', gunnu dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na', san chqui' chnatië' bönni' queënu na', nurujnu lu na' zxba na', ati' na'a, chqui' utság ná'lennu-në' bönni' yubl, cutu gunnu dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

⁴ Lëzca' cni rac queëli', bôcha'a. Le dzagli' Cristo chnatzli' lbi'ili' quië cutur gna be'i lbi'ili' le rna bē' zxba, quië gáquili' qui Nu yubl. Na'a chnáquili' queë' Cristo, Nu na' bubán lu yöl-la' gut. Cni nac, quië gac gunru' le rdzag ladxē'ë Dios.

⁵ Tsal ni' gyu'ru' lu na' yöl-la' bunáchz queëru', le rna bē' zxba na' ben ga glac bē' le gzē láchru' le cunác, le glun dxin lu gdu ca nayá' nabinru' quië lun ga gatru'.

⁶ Na'a nularu' lu na' zxba na' le natzru' tscá nac le rna bē' zxba na' gna be'i rē'u zi'al. Cni nac quië gac gunru' xchinē' Dios lu yöl-la' na'bán cub le runnē' queëru' Dios Bö' La'y, len clëg gunru' xchinē' lu lē na' chnác gul, le nac zxba queë'.

Le dzag neda' le nac dul-la'

⁷ ¿Bizca caz gnaru' na'a? ¿Naru' runtsa ga runa' dul-la' zxba queë' Dios? Cutu ca' run cni, san la'naru' cu buzejni'i neda' le rna bē' zxba na' cutu gnözda' nac dul-la' le runa'. La'naru' cuzóa lu zxba le rna: "Cutu sē ladxu'u le dē qui lza'u", cutu gnözda' nac dul-la' yöl-la' rzē ladx'i le dē qui lza'a.

⁸ Cati' bdxin quia' zxba na', guc bē' le nac dul-la' na' run dxin lu gdu ca nayá' nabana', ati' ben ga gúquibe'ida' rzē ladx'a a yúgu'tē le cunác. Ga cutu rdxini zxba na', cutu nac bē' le nac dul-la'.

⁹ Dza ni'tē, zí'atēl ga bdxin quia' zxba queë' Dios, ni' ráquida' zoa' nabana', san cati' bdxin quia' zxba na', gúquibe'ida' nabaga'a dul-la' len chnatzca'.

¹⁰ Dios gna bē'ë zxba na' quië gun ga gata' queëru' yöl-la' na'bán, san ben ga gúquibe'ida' chnatzca'.

¹¹ Guc bē' nazí' yé'ida' ca nac dul-la', le ben zxba na' ga gúquibe'ida' nabaga'a dul-la' len ral-la' gatia'.

¹² Qui lē ni na', la'y nac zxba queë' Dios, ati' la'y len tsahui' len dxi'a nac le gna bē'ë.

¹³ ¿Naru' bentsa ga bdxin quia' yöl-la' gut lē na' nac dxi'a? Cutu ca' nac ca', san le nac dul-la' bugún dxin lē na' nac dxi'a len ben ga gúquibe'ida' chnatzca' quië gac bē' nac dul-la' le runa'. Cni guc, quië gac bē' ni'a qui zxba na' nactēr xöhui' yúgu'tē le nac dul-la'.

¹⁴ Nöziru' bennē' queëru' zxba na' Dios Bö' La'y, san neda' naca' bunáchz len yu'a lu na' dul-la' ca bönni' nada'u qui.

¹⁵ Na'a, le runa' cutu réjni'da'. Rē'nda' guna' ca rna bē' zxba na', san cutu runa' lē na' ré'nda' guna'. Le nac dul-la' le curlé'ida' dxi'a, lē na' runa'.

¹⁶ Runa' dul-la' zal-la' cutu ré'nda' guna' dul-la' na', le rusēdi neda' zxba na' nac le cunác dxi'a. Qui lē ni na' nac bē'tsca nac dxi'a le rna bē' zxba na'.

¹⁷ Cni nac, clëg neda'z runa' dul-la' na', san dul-la' na' dzag neda' run ga runa' dul-la' na'.

¹⁸ Nözda' cutu zoalen neda' le nac dxi'a, o huac gnía', lē na' nac dxi'a cutu zoalen le nac yöl-la' bunáchz quia'. Rē'nda' guna' le nac dxi'a, san la' neda'z cutu gac guna' lē na' nac dxi'a.

¹⁹ Cutu runa' le nac dxi'a le ré'nda' guna', san rúnteczá' le cunác le cutu ré'nda' guna'.

²⁰ Qui lē ni na', chqui' runa' dul-la' na' cutu ré'nda' guna', clëg néda'cza' runa' lei, san dul-la' na' dzag neda' run ga runa' dul-la' na'.

²¹ Cni nac le rac queëru' yúgu'tēru'. Cati' ré'niru' gunru' le nac dxi'a, dzag rē'u le run ga runru' le cunác.

²² Lu icj láchxi'dau'hua' rdzag ladx'a zxba queë' Dios

²³ san ráquibe'ida' dzag gdu ca nayá' nabana' le rna be'i neda', ati' lē ni rdábaga' zxba queë' Dios yu'u icj láchxi'dau'hua'. Lē na' dzag gdu ca nayá' nabana' run ga runa' dul-la'.

²⁴ Bica' bayechi' neda'. ¿Nuzxa caz gac uslá neda' lu yöl-la' bunáchz quia' le run ga runa' dul-la'?

²⁵ Xclenē' Dios, chnularu' na'a ni'a qui le benē' Xanru' Jesucristo. Qui lē ni na', tscá nac le yu'u icj láchxi'dau'hua' runa' ca rna bē' zxba queë' Dios, zal-la' yöl-la' bunáchz quia' run ga ré'nda' guna' dul-la'.

8

Le runru', le zóalenē' rē'u Dios Bö' La'y

¹ Qui lē ni na', cutur bi zxguia' nabága'quē' bönni' náquicnē' queë' Jesucristo, bönni' na' cutur tunē' ca ré'ni yöl-la' bunáchz quequē', san ca ré'nnē' Dios Bö' La'y tunē'.

² Le naca' tuz len Jesucristo, ráclenē' neda' Dios Bö' La'y, Nu na' nabániru'. Qui lē ni na', nulá' lu lē na' ben ga bena' dul-la' lenca' lu yöl-la' gut.

³ Chnunē' Dios le cutu guc gun zxba na', le cutu bi gzxaqui' gun le nacru' bunáchz. Dios bsölē'ë Zxi'nczē', guquē' bunáchcz ca nacru' rē'u, nacru' bunách dul-la', san cutu bi dul-la' benē' Lē'. Buspaga' cuinē' dul-la' nabága'ru' rē'u, ati' cni guc, bchuguē' qui dul-la' runru' lu yöl-la' bunáchz queëru'.

⁴ Cni benë' quië gac gunru' gdu le nac tsahui' le rna bë' zxba queë', nulru' na' cutur runru' ca rë'ni yöl-la' bunáchz queëru', san ca rë'nnë' Dios Bò' La'y runru'.

⁵ Bönni' tunë' ca rë'ni yöl-la' bunáchz quequë', tui' ládxi'que' le nac qui yöl-la' bunáchz quequë', san bönni' tunë' ca rë'nnë' Dios Bò' La'y, tui' ládxi'que' le nac queë' Dios Bò' La'y.

⁶ Chqui' rui' ládxi'zru' le nac qui yöl-la' bunáchz queëru', tsaz gatru', san chqui' rui' ládxi'ru' le nac queë' Dios Bò' La'y, chdë queëru' yöl-la' na'bán gdu len rbözru' dxi ládxi'.

⁷ Núti'tëz nu rui' ládxi'z le nac qui yöl-la' bunáchz qui, cutu rdzag Dios dxi'a, le cutu run nu na' ca rna bë' zxba queë' Dios, len cutu ca' gac gun cni.

⁸ Qui lë ni na', cutu gac lunë' le rdzag ladxë'ë Dios bönni' na' tunë' ca rë'ni yöl-la' bunáchz quequë'.

⁹ Na'a, cutur runli' ca rë'ni yöl-la' bunáchz queëli', san runli' ca rë'nnë' Dios Bò' La'y le zóalenczë' lbi'ili' Lë'. Cutu naquë' queë' Cristo bönni' cuzóalënë' lë' Dios Bò' La'y, Nu rsölë'ë queëru' Cristo.

¹⁰ Chqui' zóalënë' lbi'ili' Cristo, chnatzc gdu ca nayá' nabinli' ni'a qui dul-la', san na'a nabánili'-në' Dios Bò' La'y le nunë' lbi'ili' tsahui' Dios.

¹¹ Zoalen lbi'ili' Bò' La'y queë' Dios, Nu na' buspán Jesús lu yöl-la' gut. Lëczë' Dios, Nu buspán Jesucristo lu yöl-la' gut, gunë' ga ubanli' lu gdu ca nayá' nabinli' le ratcz. Cni gunë' le zóalënë' lbi'ili' Dios Bò' La'y.

¹² Qui lë ni na', böcha'a, dë tu le rál-la'ru', san clëg qui yöl-la' bunáchz queëru', cui gunru' ca rë'ni yöl-la' bunáchz queëru' na'.

¹³ Chqui' runli' ca rë'ni yöl-la' bunáchz queëli', tsaz gatli', san chqui', len yöl-la' huac queë' Dios Bò' La'y, runli' ga la'nít le runli' lu yöl-la' bunáchz queëli', gata' queëli' yöl-la' na'bán gdu.

¹⁴ Nacgac zxi'në' Dios yúgu'të nup tun ca rë'nnë' Dios Bò' La'y.

¹⁵ Cutu nuzóë' lbi'ili' leyúbl ca bönni' nadá'ugac quië gadxi gdzöbili' Dios Bò' La'y na' zóalënë' lbi'ili', san chnunë' ga nacli' zxi'në' Dioscz Dios Bò' La'y, len runë' ca' ga ralizru'-në' Dios, rnaru': "Xúztu'dau'."

¹⁶ Ruzéjni'në' bô' nacczru' Lëczë' Dios Bò' La'y, runë' ga nõziru' nacru' zxi'në' Dios.

¹⁷ Chqui' chnacru' zxi'në' Dios, tsaxxón len Cristo gata' ca' queëru' le naqui queë' Xuzru' Dios. Cni gac queëru' chqui' rzaca' rguí'lenru'-në' tsaxxón Cristo quië tsaxxón len Lë' uzi'ru' xbey yöl-la' yení' queë'.

¹⁸ Runi neda', cutu nac le sáqui'ru' lahui yugu' lë ni rzaca' rgui'ru' na'a tsca nac yöl-la' yení' na' gata' queëru' dza zi'a za'.

¹⁹ Ta'böz yúgu'të le nunë' Dios, szxóni ta'zë ládxi'gac gdxintë dza na' ulu'ë lahui Dios bönni' nacquë' zxi'nczë'.

²⁰ Guladóð lu na' le run ga la'nít yúgu'të lë na' nunë' Dios, clëg le glë'nicz gac cni, san le benë' ga nac cni Dios. Benë' ca' ga nac löz qui lë na' nunë'

²¹ ati' lulá yúgu'të le nunë' Dios lu lë na' run ga la'nít. Cni gac, luzi' ca' xbey yöl-la' ruslá le záqui'tsqi' na' luzi'ë xbey zxi'në' Dios.

²² Nõziru' ta'zaca' ta'gui'gi ga rdxintë na'a dza yúgu'të le nunë' Dios, ca na' rzaca' rgui'nu ngul chzoa soabi' bi'ida'u' queënu.

²³ Rzaca' rgui'i, clëgz yödzlyú ni, san rzaca' rgui'ru' ca' rë'u, zal-la' zóalënë' rë'u Dios Bò' La'y, Nu nac queëru' le ruluí' rë'u ca ral-la' gacczru'. Rzaca' rgui'ru' tsal ni rbözru' dza ni' ulu'ë lahui Dios nacru' gdu zxi'në', dza ni' unë' ca' gdu ca nayá' nabinru'.

²⁴ Le runru' löz lë ni, nularu' rë'u, san chqui' gac glé'iru' lë na' runru' löz, cutu nac tu le rbözru'. Cutu rbözru' le chrlé'iru'.

²⁵ Na'a, chqui' runru' löz le curlé'iru', lu yöl-la' rböz xzón ládxi' rbözru' lei.

²⁶ Lëzca' cni ráclënë' rë'u Dios Bò' La'y cati' rudú ládxi'ru', le cutu nõziru' bi ral-la' gnábiru'-në' Dios, san rudödë' xtídza'ru' lahuë' Dios Lëczë' Dios Bò' La'y, ati' lu yöl-la' rnab yudxi queë' rnëtsca ladxë'ë, tsca le cutu gac nu gna.

²⁷ Dios ruyúé' le yu'u icj ládxi'dau'gac bunách, len nõznë' le rë'nnë' gnë' Dios Bò' La'y na', ati' Lë', ca rë'ncznë' Dios, rudödë' lahuë' Dios xtídza'gac nup náquigac quizi queë' Cristo.

Nadél-li'tër-ru' le zóalënë' rë'u Cristo

²⁸ Nõziru' tu'zi'ë xbey yúgu'të le rac quequë', bönni' na' nadxi'icnë' Dios, bönni' na' bulidzë' lequë' Dios ca nuzozaczë' gunë'.

²⁹ Nup na' gröczë' queë' zítatël Dios, buzóë' ca' quequë' zítatël lacquë' tuz ca nacczë' Zxi'në', quië gáctërë' blau Zxi'në' ladj zian böchë'ë.

³⁰ Nup na' buzóë' quequë' zítatël Dios ca ral-la' lacquë', bulidzë' ca' lequë', ati' yugu' bönni' na' bulidzë', benë' lequë' tsahui', ati' yugu' bönni' na' benë' lequë' tsahui', benë' ga tu'zi'ë ca' xbey yöl-la' yení' queë'.

³¹ ¿Bizxa caz gnaru' na'a ca nacgac lè ni? Chqui' ráclenè' rè'u Dios, cutu ral-la' gádxiru' zal-la' bi lun queëru' bunách.

³² Dios, gdu ladxè'è bennè' queëru' Zxi'nczè', budödè' lè', gutiè' uláz queëru'. Chqui' cni benè' Dios, ¿naru' cu gunntsquè' queëru' tsazxón len Zxi'nè' yúgu'tè le dè?

³³ ¿Nuzxa caz gac bi uspaga' nup na' gröczè' queè' Dios? Nutu nu gac, le runczè' Dios ga nuhuöacru' tsahui'.

³⁴ ¿Nuzxa caz gac gchugu queëru'? Nutu nu gac, le gutczè' uláz queëru' Cristo, len le nacr blau, bubanè' lu yöl-la' gut, ati' na'a zoè' cuit lè'è yubél Dios ga náctèrè' xzón, rnè' dxi'a uláz queëru' lahuè' Dios.

³⁵ Zal-la' bi rac queëru', nõziczru' nadxi'inè' rè'u Cristo. Nõziru' nadxi'inè' rè'u zal-la' rzaca' rgui'ru',

o zal-la' rsèbi ládxi'ru',

o zal-la' ta'bía ládxi'gac rè'u bunách,

o zal-la' rdunru',

o zal-la' ryadzj le gácuru',

o zal-la' zoa banádx queëru',

o zal-la' ludöddè' rè'u bönni'.

³⁶ Ca nacgac lè ni nayúj lu guich la'y, rna:

Le náquitu' quiu' Li',

Tuntecz bunách ga gattu'.

Nactu' ca bö'cu' zxi'la',

Nadödèba' lu na' nu gdödi lecba'.

³⁷ Na'a, le zoalen rè'u Nu na' nadxi'i rè'u, nactèr löz uxiczru' lu le rac queëru'.

³⁸⁻³⁹ Qui lè ni na' runi neda':

Cutu bi saqui' gun ga cutur gdx'i'inè' rè'u Dios.

Nadxi'inè' rè'u le náquiru' queè' Xanru' Jesucristo.

Cutu saqui' gun cni yöl-la' gut o yöl-la' na'bán,

o yugu' gbaz la'y o nup ta'ná bè',

o yugu' yöl-la' huac qui tu' xöhui',

o bíti'tèz bi zoa o bíti'tèz le zi'a za',

o tu le dè xtsa'l o tu le dè cadxi'l,

o bíti'tèz bi nunè' Dios.

9

Dios gröczè' queè' bunách Israel

¹ Ru'a didza' gdu'tè li le náquida' queè' Cristo ati' rajlöz didza' ni le nac queè' Dios Bö' La'y le yu'u icj ládxi'dau'hua'. Cutu rzi' yè'a.

² Ruhui'ntsquida' len rsèbitecz ladx'a'a

³ le rac ladx'a'a guna' ga lulè' böchi' lza'a, bönni' uládz quia'. La'naru' huaclen lequè', guè'niczda' ubíj ladxè'è neda' Dios len ulá'alena' Cristo.

⁴ Nacquè' zxi'n xsoè' Israel bönni' uládz quia' na', ati' Dios bè'è lequè' latj lacquè' zxi'nczè'. Gzoalen lequè' yöl-la' yení' queè' Dios, ati' Dios budödè' lu na'què' didza' rucá'n tsahui' lenca' zxba queè'. Bulídzè' lequè' quiè' la'yíj ládxi'què' Lè', len bè'lenè' lequè' didza' yugu' le gzx'i' lu nè'è Dios gunè' le gaclen bunách.

⁵ Nacquè' zxi'n xsoaquè' xuz xtau'tu' Abraham len Isaac len Jacob, ati' ladj di'a dza quequè', ca nac yöl-la' bunách queè', guljè' Cristo, Nu naccz Dios len rna bé'inè' yúgu'tè. Ractecz queè' yöl-la' ba. Ca' gac.

⁶ Zal-la' cutu nazí' lu na'què' Cristo yúgu'tè bönni' uládz quia', cutu ral-la' gnaru': "Daduz böac xtídzè'è Dios." Clèg yúgu'tè zxi'n xsoè' Israel nacquè' gdu bunách Israel, nup nácuigac queè' Dios.

⁷ Zal-la' guljquè' zian zxi'n xsoè' Abraham, cutu glaquè' gdu zxi'n xsoè' Abraham yúgu'tè', san cuc ga na' nayúj lu guich la'y, rna: "Yugu' zxi'n xsoè' Isaac lac gdu zxi'n xsu'."

⁸ Cni nac, nup nacgac zxi'nè' bönni' náquinè' queè' Dios, clèg yúgu'tè' nacquè' zxi'nè' Dios. Lèzca' cni, nacgac gdu zxi'n xsoè' Abraham nupz na' naljgac ni'a qui lè na' gzx'i' lu nè'è Dios.

⁹ Lè na' gzx'i' lu nè'è Dios unödzejè' queè' Abraham rna cni: "Yetú iz na'a dza huöda', ati' Sara quiu' uzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau'."

¹⁰ Clègz lè ni guc cni, san lèzca' cati' Rebeca ni' nua'nu-bi' yugu' bi'i bönni'dau' queè' Isaac, xuz xtau'tu',

¹¹⁻¹³ cati' ni' zi'a laljbi' len cutu bi núnicbi' le nac dxi'a o le cunác, Dios gudxè'-nu Rebeca na', gnè': "Bi'i bönni' zi'al quiu' gunbi' xchinbi' bi'i buróp." Didza' ni rajlöz lè na' nayúj lu guich ca gnè' Dios, rna: "Bdxi'ida'-nè' Jacob, len clèg Esaú." Cni guc, bugá'n tsutsu le buzóè'

tsaz Dios ca nac lè na' chgröczè'. Qui lè ni na' cutu rac cni ni'a qui tu le gac lun bunách, san nac cni le rböczè' Dios nu rulidzè'.

¹⁴ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? ¿Naru' runtsè' Dios le cunác? Cutu ca' runè' cni.

¹⁵ Dios gudxè' Moisés, gnè': "Huechi' ladxa'a nu rē'nda' huechi' ladxa'a, len udúl-li'da' nu rē'nda' udúl-li'da'."

¹⁶ Qui lè ni na', cutu rac cni ni'a qui le tē'nicz bunách, o le runè' bayúdx bönni', san nac le rē'ncznè' Dios, ruhuechi' ladxè'è bunách.

¹⁷ Ca nac lè ni nayúj lu guich la'y ca na' Dios gudxè' Faraón, gnè': "Qui lè ni na' buzóa' li' ga rna bè'u quiè ulu'a lahui yöl-la' huac quia' ga zu', len guna' ga lumbè' le naca' bunách gdutè yödzyú."

¹⁸ Cni nac, Dios ruhuechi' ladxè'è nu rē'ncznè', len lēzca' cni runè' zid icj lādxi'dau'huè' nu bönni' rē'nnè' gunè' zid icj lādxi'dau'huè' bönni' na', ca na' benè' queè' Faraón na'.

¹⁹ Na'a guièli' neda': "Chqui' cni nac, ¿bizx quiè ruspaguè'è bunách zxguia' Dios? ¿Nuzxa caz gac tá'baga' le rē'ncznè' Dios gunè'?"

²⁰ Cutu ca' nac cni. ¿Nuzxa caz lí' rutság yudxnu' Dios? ¿Naru' huactsa guiè bönni' huen rō'ö tu yusu' náquini yu, gna: "¿Bizx quiè benu' neda' cni'?"

²¹ ¿Naru' cu dè lu nē'è bönni' huen rō'ö gunè' qui guna' na' tu yusu' nu ugún lei dxin ga lna', len qui la' guna' na'z gunè' yetú yusu' nu ugún lei dxin ga cunác lna'?"

²² Rē'ncznè' Dios ulu'è lahui ca gunè' zxguia' le cunác len gunè' ga gac bè' yöl-la' huac queè', san lu yöl-la' rböz zxön lādxi' queè' bia' blenè' bönni' ni' ral-la' gchuguè' quequè', nup na' nabága'gac zxguia', le run bayúdx usnitiè' lequè'.

²³ Cni runè' Dios quiè gac bè' nactēr Isaca' yöl-la' ruzá' lādxi' queè', lè na' rulu'è lahui laugac nup na' ruhuechi' ladxè'è, nup na' buzóè' quequè' zí'atèl luzi'è xbey yöl-la' yení' queè'.

²⁴ Bunách cni bulidzè' Dios. Clēgz bulidzè' netu', bunách judío, san lēzca' bulidzè' bunách gza'a.

²⁵ Ca nac lè ni nayúj lu guich la'y ca na' bè'è didza' Oseas uláz queè' Dios, gnè':

Nup cunacgac bunách quia',

Gu'a lagac: bunách quia'.

Ati' nup na' cutu bdxí'ida',

Gu'a lagac: nup nadxi'ida'.

²⁶ La' na'z ga gnia' quequè':

"Cutu naclí' bunách quia'"

Ni' si' laquè': "Yugu' zxi'nè' Dios ban."

²⁷ Na'a, ca nac quegac zxi'n xsoè' Israel, Isaías gnè':

Zal-la' la'yán zxi'n xsoè' Israel,

Lacquè' tsca rō' yuzx ra' yegu,

Lulè' nababzè'.

²⁸ Xanru' la' guntè' ga utság dēra

Le bchuguè' quegac bunách yödzyú ni.

²⁹ Lēzca' cni bè'è didza' zí'atèl Isaías, gnè':

Dios, Xanru' uná bè' gdu,

La'naru' cu buca'nè' queèru' yugu' zxi'n xsoaru',

Uga'nru' ca yödz Sodoma len Gomorra,

Yugu' yödz na' busnitiè' Dios.

Bunách Israel len didza' dxí'a

³⁰ ¿Bizxa caz gnaru' na'a? Chguladé-li'nè' nuhuöacquè' tsahui' lahuè' Dios bönni' cun-ababquè' Israel len cutu gulazú gulabò'è luhuöaquè' tsahui' lahuè' Dios, san nuhuöacquè' tsahui' le ta'yèjlè'è Dios.

³¹ Na'a, zal-la' gulazú gulabò'è bönni' Israel lunè' ca rna bè' zxbá queè' Dios, le ral-la' gun ga lacquè' tsahui', cutu bdél-li'cnè' le ral-la' gata' quequè' le tunè' ca rna bè' zxbá na'.

³² ¿Bizx quiè na' guc cni? Cni guc, le cutu glunè' cni lu yöl-la' rejllè' quequè' Dios, san racz quequè' glè'nnè' lunè' ca rna bè' zxbá na', ati' qui lè ni na' gulachíxinè', o huac gnaru': Yajchégu'què' lu lè na' nazí' lei: Guiöj Ga Nu Rajchegu'.

³³ Ca nac lè ni nayúj lu guich la'y, rna:

Gul-yú. Uzóa'-nè' yödz Siön bönni'

Gaquè' ca guiöj ga nu tsajchegu',

Guiöj na' gun ga nu gchixi gnigui.

Nu tsejlè' Lè', cutu ca' utuí'i nu na'.

10

¹ Bõcha'adau', le rzê ladxa'a len le rnaba' lahuë' Dios gunë' quegac bunách Israel nac gunë' ga lulë'.

² Runa' Ina' lau quequë', gdu lãdxi'quë' tui' lãdxi'quë' Dios, san clëg len yõ-la' rejni'i' gdu.

³ Cutu nõzcnë' ca runë' Dios, runzë' ga nacru' tsahui', san tè'nnë' lun cuinquë' tsahui' racz quequë', len cutu ta'cu'ë nõxj ladxi' lahuë' Dios quië gac gunë' lequë' tsahui'.

⁴ Budx benë' Cristo le rë'nì gun zxbxa queë' Moisés, benë' ga gac luhuõac tsahui' yúgu'të nup la'yëjlë' Lë'.

⁵ Ca nac qui nu huõac tsahui' le run ca rna bë' zxbxa queë' Dios, buzujë' lu guich Moisés le rna cni: "Bõnni' na' gunë' gdu'të ca rna bë' zxbxa na', soë' gbanë' le gunë' cni."

⁶ Na'a, ca nac qui nu huõac tsahui' le rejle' Dios, rna cni: "Cutu gnau' lu icj lãdxi'da'u, cugnáu': ¿nuzxa caz cuen ni' yehua' yubá?"; lë na' nac, quië nu gun ga huõtjë' Cristo,

⁷ len cutu gnau': "¿Nuzxa caz huõtj ga dë latj qui nup chnatgac?"; lë na' nac, quië nu gun ga cuenë' Cristo, urujë' lu yõ-la' gut.

⁸ Na'a, ¿bizxa caz rna? Cni rna: "Gal-la' ga zu' zoacx xtídzë'ë Dios. Lu ru'u len lu icj lãdxi'da'u zoa xtídzë'ë na'." Lë ni nac didza' qui le rejle'ru' Dios runtu' lban qui, rnatu':

⁹ "Chqui' didza' gu'u gac bë' Jesús naquë' Xanu', len huayëjlë'u gdu ladxu'u Dios buspanë' Lë' lu yõ-la' gut, uláu' li'."

¹⁰ Lu icj lãdxi'dau'ru' rejle'ru' Jesús quië gacru' tsahui' ati' len didza' rui'ru', rului'ru' lahui le naquë' queëru' Jesucristo quië ularu'.

¹¹ Nayúj lu guich la'y le rna: "Cutu ca' lutui'i' yúgu'të nup ta'yëjlë' Lë'."

¹² Dios, la' tuz ca rui' lãdxë'ë yugu' bõnni' judío lenca' bõnni' gdu'të yõdzlyú, le naquë' Xanquë' yúgu'të' lëczë' Xanru', len napsquë' bi unõdzjë' quegac yúgu'të nup tu'lídZ Lë'.

¹³ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna: "Lulá yúgu'të nup lulídZ Lë' Xanru'."

¹⁴ ¿Nacx gac lulídZë' Lë' chqui' cutu ta'yëjlë'ë Lë'? ¿Nacx gac la'yëjlë'ë Lë' chqui' gatga gulayõnnë' ca nac queë'? ¿Nacx gac la'yõnnë' chqui' nutu nu zoa nu gun lban laquë'?

¹⁵ ¿Nacx gac lunë' lban chqui' nutu nu gsõla' lequë'? Ca nac lë ni nayúj lu guich, rna: "Bica' bagac nup na' la'dxinë' ga nacuá' bõnni' rjenquë' lban qui le rbequi dxi lãdxi'ru', len tunë' lban qui didza' dxi'a."

¹⁶ Na'a, clëg yúgu'të' gulazí' lu na'quë' didza' dxi'a. Ca nac lë ni, Isaías gnë': "Xan, ¿nuzxa caz gyejlë' le bentu' lban qui?"

¹⁷ Cni nac, la'yëjlë' Lë' nup la'yõni, ati' lë na' ral-la' la'yõni nac xtídzë'ë Cristo.

¹⁸ Na'a rnia': "¿Naru' cu gulayõnnë'?" Le nactë gulayõnnë', ca na' nayúj lu guich la'y, rna: Gdu'të yõdzlyú gulayõn chi'iquë';

Yúgu'të latj guladxin xtídza'quë'.

¹⁹ Lëzca' rnia': "¿Naru' cu gláquibe'inë' lë ni bõnni' Israel?" Le nactë gláquibe'inë' lei. Ga rzu lau, bë'ë didza' uláz queë' Dios Moisés, gnë':

Guncza' ga uzxë'ili',

Le gdxí'tida' bunách cunababgac lbi'ili'.

Ni'a quegac bunách cuta'yëjñi'i' guna' ga leyli'.

²⁰ Gdõd ni' guctsquë' rugu ladxi' Isaías na', bë'ë didza' uláz queë' Dios, gnë':

Guladzõli neda' nup cutu gulaguíj neda'.

Bului' lahua' laquë' bõnni' cutu gulanabë' neda'.

²¹ Na'a, ca nac quequë' bõnni' Israel, bë'ë didza' uláz queë' Dios Isaías na', gnë': "Gdu dza bulí na'a, bulídza' bunách cutún ca rna xtídza'a len ta'dá'bagá' neda'."

11

Nup nulagac ladj bunách Israel

¹ Na'a rnia': ¿Naru' nubíj lãdxë'ë bunách Israel Dios? Cutu ca' nac cni. Néda'cza' naca' bõnni' Israel. Naca' zxi'n xsoë' Abraham, len nababa' di'a dza queë' Benjamín, zxi'nczë' Israel na'.

² Dios cutu nubíj lãdxë'ë bunách queë', nup na' grõczë' queë' dza ni'të. ¿Naru' cu nõzili' lë na' nayúj lu guich la'y ca na' benë' Elías? BulídZë' Dios len buquíë' bunách Israel, gnë':

³ "Xan, chguludõdcde' bõnni' glu'ë didza' uláz quiu', len guluquindjë' yugu' bcugu la'y quiu' ga buzëgui'gactu'-ba' lau' Li' bõa' bëdxdu'. Tuza' neda' naga'na' quiu', ati' tè'nnë' ludõddë' ca' neda'."

⁴ Na'a, ¿bizxa didza' bubi'ë Dios? Cni gnë': "Nun chí'igaccza'-në' quia' tsonnlalj yu chi gayu'ë bõnni' cutu tu'zechu zxi'buquë' lau bdau' guiõj na' nazi' lei Baal."

⁵ Lëzca' cni nac dza ni zoaru' na'a, naga'ngac la'gac bunách Israel, nup na' grõczë' queë' Dios le ruzá' lãdxë'ë cni quequë'.

⁶ Chqui' nac le ruzá' ladxé'è cni quequè', cutu nac ni'a qui tu le gac lunè'. La'naru' guc ni'a qui tu le gac gunru', lè na' ruzá' ladxé'è queèru' Dios cutur gac tu le ruzá' ladxé'è queèru'.

⁷ ¿Bizca caz gnaru' na'a? Lè na' gulaguiljè' bõnni' Israel, cutu guladél-li'nè', san chguladél-li'nè' lei nup ni' grõczè' queè' Dios, ati' yezíca'rè' na', Dios benè' zid icj lãdxi'dau'què'.

⁸ Ca nac lè ni nayúj lu guich la'y, rna: "Dios benè' ga nacquè' chul nit." Cni benè', len zal-la' gac la'lé'inè' le runè' len la'yõnnè' xtidzè'è, cutu ca' nayéjni'cnè'. Cni nac quequè' ga rdxintè dza ni zoaru' na'a.

⁹ Ca nac lè ni bè'è didza' ca' David, gnè':

Luhuóac le la'zõn lequè' lni quequè'

Len ca tu yal-lj ga la'rõlinè'.

Lac ca' le lun ga la'chíxinè',

Len ca tu le uzí' la lequè'.

¹⁰ La'chúl yõj lauquè', cui la'lé'inè',

Len tsaz la'yechu cúdzu'què' lu'è yua'.

Ca gac lulá bunách cunacgac judío

¹¹ Na'a rnia': ¿Naru' gulachixinè' bõnni' judío ga bdxintè gulanitiè' tsaz? Cutu ca' guc ca', san guladá'baguè'è xtidzè'è Dios, ati' na'a Dios ru'è latj lulá nup cunacgac judío quiè gunè' ga luzxé'inè' lequè' bõnni' judío.

¹² Le glunè' bõnni' judío, gulachíxinè', ben ga bdxin quegac bunách yõdzlyú ni le nac ca tu yõl-la' tsahui'. Chqui' cni guc, guta' yõl-la' tsahui' quegac nup cunacgac judío le gulanitiè' bõnni' judío, szxõnitèr gata' quegac bunách yõdzlyú ni cati' luhuóaquè' queè' Dios bõnni' judío na'.

¹³ Na'a rëpa' lbi'ili' cunacli' judío, rnia': Le naca' gbaz nasólè'è Dios laugac nup cunacgac judío, runa' zxõn lè na' dè lu na'a

¹⁴ quiè nazx ca' huac guna' ga luzxé'inè' lbi'ili' bõnni' uládz quia', len cni guna' ga lulé' la'què'.

¹⁵ Chqui' guluhuóac queè' Dios bunách nacua' gdu yõdzlyú le gulanitiè' xlatjquè' bõnni' judío, szxõnitèr gata' quegac bunách yõdzlyú na' cati' luhuóaziè' xlatjquè' na'. Gac ca rac cati' tu'bán nup chnatgac.

¹⁶ Chqui' rgu'ru' quizi queè' Dios cua nildau' rubijru' zi'al, lèzca' cua na' nagá'n nac quizi queè', len chqui' uzoaru' quizi queè' Dios luí yag, lèzca' lac quizi queè' xzuza' nè'i yag na'.

¹⁷ Nacquè' la'què' bõnni' judío ca xzuza' nè'i tu yag olivo narúgugac, ati' lbi'ili', ca xzuza' nè'i tu yag olivo gui'a, yajta'li' yag olivo dxi'a na', buazli' xlatjgac nup na' grúgugac, len ruzi'li' xbey luí len xchõni' yag olivo dxi'a na'.

¹⁸ Qui lè ni na', cutu gun ba zxõn cuinli', cu uzoali' tsla'l nup nacgac ca xzuza' nè'i na' narúgugac. Chqui' run ba zxõn cuinli', ral-la' gnõzili' clég lbi'ili' rugáguli' luí yag na', san luí yag na' rugagu lbi'ili'.

¹⁹ Nazx ca' gnau': "Gularugu xzuza' nè'i yag na' quiè gac tsazia' neda' xlatjgac."

²⁰ Nactè didza' ru'u', san gularuguè' le cutu gulayejlè'è ati' yajta'u li' yag na' le réjlè'u Dios. Qui lè ni na', cutu ral-la' gun ba zxõn cuinu', san ral-la' gãdxinu' Dios.

²¹ Chqui' benè' leygac zxguia' Dios, nup na' nacgac gdu xzuza' nè'i yag dxi'a na', gunè' zxguia' ca' li'.

²² Byutsca' na'a ca naquè' dxi'i lãdxi' Dios, len ca runtsquè' ca' zxguia'. Le nactè runtsquè' zxguia' nup na' gulachixi, san naquè' dxi'i lãdxi' len li'. Qui lè ni na', ral-la' gúnteczu' le rajlõz yõl-la' dxi'i lãdxi' queè' na', cui gchuguè' ca' li' lu yag queè' na'.

²³ Lèzca' cni gac quequè' chqui' cutu luga'nè' lu yõl-la' curejlè' quequè', tsajta'què' leyúbl lu yag na', le napè' Dios yõl-la' huac gunè' ga tsajta'què' lei leyúbl.

²⁴ Nacu' li' ca xzuza' nè'i grugu lu yag olivo gui'a len yajta'u yag olivo dxi'a ga nutu nu udá' xzuza' nè'i yag gui'a. Szxõnitèr huac quequè', nup nacgac ca xzuza' nè'i gdu qui yag dxi'a na', huac tsajta'què' leyúbl lu yag quégacczè' na'.

Ca gac lulá bunách Israel

²⁵ Bõcha'adau', rè'nda' gnõzili' lè ni bgachì, cui gun ba zxõn cuinli' ca nac yõl-la' rejni'i queèli'. Guluhuóac zid lãdxi' la'gac bunách Israel, ati' cni lacquè' ga gdxinr dza chnayazgac ga rna bè'è Dios yúgu'tè bunách cunacgac judío, nup na' ral-la' lulá.

²⁶ Tõd na' gata' latj lulé' ca' yúgu'tè bõnni' Israel, ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Gruj Sión Nu ruslá,

Len ugúa le cunác nungac zxi'n xsoè' Jacob.

²⁷ Lè ni nac didza' dzag gúnlena' lequè'

Cati' ugúa' dul-la' nabága'què'.

²⁸ Cni nac, guladá'baguè'è didza' dxi'a ati' Dios nubíj ladxé'è lequè' quiè gac ulali' lbi'ili', san nadxi'inè' ca' lequè' Dios, le grõczè' queè' xuz xtau'què'.

- ²⁹ Tszar runödzej' Dios le runödzej', len tsaz rulidzë' bunách.
- ³⁰ Ca na' nac queëli', zí'atël cutu benli' ca rna xtidzë'è Dios, ati' na'a ruhuechi' ladxë'è lbi'ili' Dios le cutu glunë' ca rnë' bönni' judío,
- ³¹ lëzca' cni nac quequë' na'a, cutu tunë' ca rnë' Dios, san cni gacz ga gdxinr dza huechi' ladxë'è lequë' Dios, le ruhuechi' ladxë'è lbi'ili' na'a.
- ³² Dios bubíj ladxë'è yúgu'të bunách quië la'dá'baguë'è xtidzë'è, quië gac huechi' ladxë'è yúgu'të'.
- ³³ Zxöntër nac yöl-la' tsahui' queë' Dios, lë na' nac yöl-la' rac zxön len yöl-la' rejni'i queë'. Nutu nu gac tsejni'i le nuzóë' Dios gunë', len cutu gac nu gnözi yugu' le runë' Dios.
- ³⁴ ¿Nuzxa caz gyejni'i le gza' ladxë'è Xanru'? ¿Nuzxa caz buzejni'i Lë'?
- ³⁵ ¿Nuzxa caz bi bunödzej queë' Dios quië gun bayúdx bi ubi'è Dios qui?
- ³⁶ Yúgu'të le dë narujgac lu në'è Dios, len tac lu në'è, len nacgac quië uzi'è xbeygac. Gactecz queë' Dios yöl-la' ba. Ca' gac.

12

Ral-la' udöd cuinru' quizi queë' Dios

- ¹ Böchi' lza'adau'. Ruhuechi' ladxë'è rë'u Dios. Qui lë ni na' ráta'yua' lauli' udöd cuinli' lu në'è Dios, gacli' ca tu le nac ban rgu'ru' lu në'è Dios, quië gacli' quizi queë', le gac tu le gdzag ladxë'è Dios. Lë ni ral-la' gunli', le rajlöz le rej ládxi'ru'-në' Dios.
- ² Cutur gunli' la' tuz ca tun bunách dza ni zoaru' na'a, san gul-gác bunách cub le nucubë' Dios icj ládxi'dau'li'. Gul-gún cni quië gac gnózili' le nac dxi'a ré'nnë' Dios gunli', lë na' rdzag ladxë'è, len le nac gdu.
- ³ Na'a, le zoa le buzá' ladxë'è quia' Dios, rëpa' yúgu'tëli': Cutu gun ba zxön cuinli', le cural-la' gunli', san ral-la' gacli' nöxj ladx' ca rbequi icjli', tsca nac yöl-la' rejlë' queëli' Dios le bennë' qui queëli'.
- ⁴ Ca na' nac tuz gdu ca nayá' nabinru', zal-la' zian le nagudi' dzáglenru', len clëg tuz dxin tun yúgu'të le zian na' nagudi' dzáglenru',
- ⁵ lëzca' cni nac queëru'. Zal-la' zianru' zoaru', nacru' ca tuz le nayá' nabinru' le nacru' tuz len Cristo, ati' qui lë ni na' yúgu'tëru' nacru' tuz turu' len yeturu'.
- ⁶ Tu turu' dë lu na'ru' tu le bennë' queëru' Dios, ati' nadza'gac tu tu tsca nac le buzá' ladxë'è qui queëru'. Bönni' na' Dios bunödzej' queë' gu'è didza' uláz queë', tsca rejlë'è Lë', ral-la' gu'è didza' bönni' na'.
- ⁷ Bönni' na' Dios bunödzej' queë' gunë' xchinë', dxi'adau' ral-la' gunë' dxin na'. Bönni' na' Dios bunödzej' queë' usëdnë' bunách, dxi'adau' ral-la' usëdnë' bunách.
- ⁸ Bönni' na' Dios bunödzej' queë' uzëjni'në' bunách, dxi'adau' ral-la' uzëjni'në' lequë'. Bönni' bi unödzej' qui nu yubl, gdu ladxë'è ral-la' unödzej'. Bönni' rna bé'inë' bunách, gdu ladxë'è ral-la' gunë' cni. Bönni' ráclenë' lzë'è, len yöl-la' ruzjiji ral-la' gunë' cni.

Yugu' le ral-la' gun nu naqui queë' Cristo

- ⁹ Ral-la' gdx'i'ili' lza'li' gdu ládxi'li'. Gul-cuasi le cunác.
- Gul-güi' ládxi'li' gunli' le nac dxi'a.
- ¹⁰ Gul-dxi'i-cnë' lza'li' ca nadxi'igacli'-në' böchi'czli'. Ca runli'-në' ba la'n lza'li' ral-la' gunli' ga gacrë' blau lza'li' ca nacli' la' cuinzli'.
- ¹¹ Gul-tiptecz ládxi'li' len cutu gacli' zxhuëd.
- Gul-gún xchinë' Xanru' gdu ládxi'li'.
- ¹² Gul-dziji le zoa le runli' löz.
- Gul-cöz zxön ladx' cati' bi rzaca' rgu'li'.
- Gul-lídzteczë' Dios.
- ¹³ Gul-nödzej quegac bunách queë' Cristo tsca nayadzjcnë'.
- Gul-güi' latj ga la'cuá' nup ta'dxin queëli'.
- ¹⁴ Gul-náb-në' Dios gunë' dxi'a quegac nup ta'bía ládxi'gac lbi'ili'.
- Gul-náb gac dxi'a quequë', len cutu udxiali' lequë' dö'.
- ¹⁵ Gul-dzjilen nup tu'dziji.
- Gul-cödxlen nup ta'bödx.
- ¹⁶ Gul-gác tuz len lza'li'.
- Cutu gun ba zxön cuinli', san gul-gún-que' tsazxön bönni' nöxj ladx'.
- Cutu gáquili' chnadë-li'li' yöl-la' rejni'i gdu.
- ¹⁷ Nutu nu ubi'ili' qui, cu gua'li' dö' qui nu rua' dö' queëli'.
- Gul-gún dxi'a quegac yúgu'të bunách.
- ¹⁸ Chqui' huac, tsca sáqui'li', gul-cöz dxi'a len yúgu'të bunách.

¹⁹ Böchi' lza'adau', cutu uzi' lali' bunách la' lbi'izli', san gul-güi' latj ubi'ë Dios quegac bunách na', le nayúj lu guich la'y le rna: "Néda'cza' uzi' la'. Neda' ubi'a quegac bunách." Cni gnë' Xanru' Dios.

²⁰ Lézca' cni rna: "Chqui' zoë' bönni' curdzaguë' li' dxi'a len rdunë', bë'ë le gahuë'. Chqui' rbidxë' nis, bë'ë le gui'jë'." Cati' gunu' cni, gunu' ga utui'në' bönni' na'.

²¹ Cutu gu'u latj uxíj li' le cunác, san buxíj le cunác na', ugunu' dxin le nac dxi'a.

13

¹ Yúgu'tëli' ral-la' gunli' ca ta'në' bönni' yúlahui'. Dioscz budödë' lu na'quë' yöl-la' uná bë' napquë', len nucu'ë xlatjquë' bönni' ni dë lu na'quë' yöl-la' uná bë'.

² Qui lë ni na', nu rdá'baga' yúlahui' rdá'baga' le nuzóë' Dios, ati' nup ta'dá'baga' cni, grugu quegac.

³ Nacu'ë bönni' yúlahui', clëg quië luzeynë' ba nadx nu run le nac dxi'a, san quië luzeynë' ba nadx nu rua' dö'. Chqui' rë'nnu' gunu' ga cutu luzeynë' li' ba nadx, ben le nac dxi'a, ati' uruju' dxi'a lauquë'.

⁴ Naquë' bönni' yúlahui' ni'a në'ë Dios quië gáclenë' li', san chqui' runu' le cunác, ral-la' gádxinu', le cutu nu'ë daduz xuyág yúlahui'. Naquë' ni'a në'ë Dios quië uzi' lë', gunë' xzguia' nu rua' dö'.

⁵ Qui lë ni na' run bayúdx gunli' ca rnë' bönni' na' dë lu në'ë, clëgz le budödë' Dios lu në'ë gunë' lbi'ili' xzguia', san lëzca' quië soa dxiz ládxi'dau'li' lahuë' Dios.

⁶ Qui lë ni na' ca' rguixj lazli' qui yúlahui', le nacquë' bönni' yúlahui' ni'a në'ë Dios len tunë' le nudödë' lu na'quë'.

⁷ Gul-quíxj yúgu'të bunách le rál-la'li' quequë'. Gul-quíxj lazli' lu na' nu ral-la' uquízj lazli'. Gul-quíxj dumí nu ral-la' quíxjli'. Gul-gadxi nu ral-la' gádxili', len gul-gún ba la'n nu ral-la' gunli' ba la'n.

⁸ Nutu nu bi ral-la' gál-la'li' qui, san tuz ral-la' gdxili' lza'li', le chben gdu ca rna bë' zxba queë' Dios nu nadxí'i lzë'i.

⁹ Cni ta'ná bë' zxba na':

Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

Cutu gdöddu' bunách.

Cutu cuanu'.

Cutu gneu' qui lza'u le cunác.

Cutu së ladxu'u le dë qui lza'u.

Yugu' zxba ni len yúgu'të zxba yezica', udx gun nu run ca rna didza' rna cni: "Bdxi'i lza'u ca nadxí'i cuinu'."

¹⁰ Nu na' nadxí'i lzë'i cutu bi run qui lzë'i le cunác. Cni nac, nu na' nadxí'i lzë'i run gdu ca rna bë' zxba queë' Dios.

¹¹ Gul-gún cni le nõzili' ca rac dza ni zoaru' na'a, len nõzili' ca' chbdxin dza uspán ládxi'li' ca rubán nu chgux, le chzoar gal-la' dza ularu' lu le cunác ca guc cati' ni' gzu lauru' réjlë'ru' Cristo.

¹² Ga zoaru' na'a nac ca chdzö'l, ati' chzoa töd rël na', san ga na' zoë' Cristo nac ca lahui' dza ati' chzoa tsajsoaru' ni'. Qui lë ni na' ral-la' uca'nru' le tun bunách ga chul xöhui'. Ca na' rugacu cuinë' le run chi'i lë' lu gdil-l bönni' rijë' gdil-l, ral-la' taru' lu yeni' queë' Dios, le gun chi'i rë'u lu na' tu' xöhui'.

¹³ Quië gunru' cni ral-la' gunru' dxi'a ca ral-la' gun nu rda lahui' dza. Cutu ral-la' súdxiru' len cutu gágulé'ru'. Cutu ral-la' gunru' le cunác len clëg le gun ditj rë'u. Cutu ral-la' tíl-lenru' lza'ru' len cutu uzxé'iru' lza'ru'.

¹⁴ Na'a, ral-la' un cuinli' lu icj ládxi'dau'li' ca naquë' Xanru' Jesucristo, len cutu güi' ládxi'li' gunli' le rzë ládxi'li' lu yöl-la' bunách queëli'.

14

Cutu si' quídza'ru' böchi' lza'ru'

¹ Gul-güi' latj gun tsaxzón lbi'ili' nu rejle' Cristo zal-la' cutu nac gdu ca rejle' Lë' nu na'. Cutu tíl-lenli' nu na' ca nacgac le runi nu na' huac nu gun.

² Ca nac lë ni, nacu'ë bönni' runi lequë' huac lahuë' yúgu'të le tagu bunách, san yela'quë' bönni', cunác gdu ca ta'yejlë'ë Cristo, tahuë' tuz le raz ruzoaru'.

³ Na'a, bönni' na' rahuë' yúgu'të cutu ral-la' uzóë' tsla'l bönni' cutu rahuë' yúgu'të, len lëzca' cni, bönni' na' cutu rahuë' yúgu'të cutu ral-la' si' quidzë'ë bönni' na' rahuë' yúgu'të, le nazí' lu në'ë Dios gropë' bönni' na' ta'yejlë'ë Cristo.

⁴ ¿Nuzxa caz li', rzi' quidzu'u bönni' huen dxin qui nu yubl? Bönni' na' naquë' huen dxin queë' Dios, lahuë' Xanczë' urujë' tsahui' o cutu urujë' tsahui'. Urujë' tsahui' lahuë' Dios, le gunczë' Xanru' Dios ga urujë' tsahui'.

⁵ Nazx ca' zoë' bönni' runrë' zxon tu dza ca runë' zxon yezica' dza, ati' bönni' yubl, tuz ca runë' zxon yúgu'të dza. Tu turu' ral-la' usëdtscaru' chqui' nac dxi'a le runru'.

⁶ Bönni' na' runë' zxon tu dza, runë' lei zxon quië tsej ladxë'ë Xanru', ati' bönni' na' cutu runë' zxon dza na', quië tsej ladxë'ë Xanru' cutu runë' zxon dza na'. Lëzca' cni, bönni' na' rahuë' yúgu'të, rahuë' cni quië tsej ladxë'ë Xanru', le rë'ë Dios: "Xclenu'", ati' bönni' na' cutu rahuë' yúgu'të, cutu rahuë' lei quië tsej ladxë'ë Xanru', len rë'ë ca' Dios: "Xclenu'."

⁷ Cutu zoë' nabanë' queëzë' nitúë' bönni' ladjru' rë'u, len cutu ratië' queëzë' nitúë' bönni'.

⁸ Chqui' zoaru' nabanru', quië tsij ladxë'ru'-në' Xanru' zoaru' nabanru', len chqui' gatru', quië gac yöl-la' ba queë' Xanru' gatru'. Cni nac, chqui' zoaru' nabanru' o chqui' gatru', náquiczru' queë' Xanru'.

⁹ Qui lë ni na' ca' gutië' Cristo len bubanë', quië gaquë' Xangac nup chnatgac len nup nabangac.

¹⁰ Na'a li', ¿bizx quië rulág yudxu' böchi' lza'u? ¿Bizx quië ruzú' tslal' böchi' lza'u? Yúgu'tëru' gdxinru' lahuë' Cristo ga cuequi xbeynë' rë'u.

¹¹ Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna:

Rnë' Xanru': "Ni'a quia' néda'cza',

Luzechu zxiibgac lahua' neda' yúgu'të bunách.

La'guixjõ' yalj lulu naca' Dios."

¹² Cni nac, cuequi xbeynë' yúgu'tëru' Dios.

Cutu gunru' ga gchixi gnignë' böchi' lza'ru'

¹³ Qui lë ni na', cutur ral-la' ulág yudxru' lza'ru', san ral-la' gun yudxru' cui gunru' ga gchixi gnignë' böchi' lza'ru', len cui gunru' ga gunë' dul-la' lza'ru' na'.

¹⁴ Nözcza' cutu bi dë le ráguru' le gac gun ga cutur nacru' dxi'a lahuë' Dios, ati' rajlöz lë ni didza' bë'ë Xanru' Jesús. Chqui' ráquinë' bönni', zoa bi gac gun ga cutur naquë' dxi'a lahuë' Dios, queë' bönni' ni, cni nac.

¹⁵ Chqui' rushui'nnu' böchi' lza'u, le ragu' le runi lë' cural-la' gáguru', cutu runu' ca ral-la' gun nu nadxí'i böchi' lzë'i. Cutu bi ral-la' gagu' le gun ga gac chop ladxë'ë bönni' na', gutië' Cristo ulág queë'.

¹⁶ Qui lë ni na', cutu bi gunli' le gun ga la'në xöhui' bunách qui le runi lbi'ili' nac dxi'a.

¹⁷ Cati' rna bé'inë' rë'u Dios, cutu rui' ladxë'ru' le gui'j gáguru', san rui' ladxë'ru' gacru' tsahui' len soaru' dxi ladxí', len udzjiru', yugu' le gac gunru' le zóalenë' rë'u Dios Bõ' La'y.

¹⁸ Nüti'tëz nu run xchinë' Cristo ca nacgac lë ni, run le rdzag ladxë'ë Dios, ati' urúj dxi'a laugac bunách.

¹⁹ Qui lë ni na' ral-la' gunru' le lun ga gata' quegac bunách le rbequi dxi ladxë'ru', len le lun tsutsu turu' yeturu' ca réjlë'ru' Cristo.

²⁰ Cutu bi ral-la' gagu' le gun ga gac chop ladxí' nu na' nuzóë' Dios. Nactë le ta'ná bunách: "Yúgu'të dë latj gáguru'", san gunru' le cunác chqui' gunru' ga gchixi gnignë' lza'ru' ni'a qui lë na' ráguru'.

²¹ Dxi'ar gac cutu gagu' bëla' len cutu gui'ju' xisi uva, len cutu bi gunu' le gun ga gchixi gnignë' böchi' lza'u, o le gun ga gac chop ladxë'ë, o le gun ga huöta' ggul ladxë'ë ca rejlé'ë Cristo.

²² Chqui' réjlë'u dë latj bi gunu', ral-la' gunu' cni lahuë' Dios ga zu' tuzu'. Bica' ba bönni' na' cutu ruxós lë' ladxí'dau'huë' ni'a qui lë na' runi lë' dë latj gunë',

²³ san bönni' na' rac chop ladxë'ë ni'a qui le rahuë', nabaguë'ë zxguia', le runë' le cutu runi lë' dë latj gunë'. Nac dul-la' yúgu'të le runru', le cutu runi rë'u dë latj gunru'.

15

Gunru' le rdzag ladxë'ë böchi' lza'ru'

¹ Qui lë ni na', chqui' nacru' tsutsu ca réjlë'ru' Cristo, ral-la' gua' glenru' nup na' nòta' nagúl ladxí'gac ca ta'yejlë' Cristo. Cutu ral-la' gunru' le rdzag ladxë'ru' la' cuinzru'.

² Yúgu'tëru' ral-la' gunru' le rdzag ladxë'ë böchi' lza'ru' quië gac dxi'a queë', len gdiip ladxë'ë ca rejlé'ë Cristo.

³ Cni ral-la' gunru', le cutu benë' Cristo le bdzag ladxë'ë la' cuinzë', san guc queë' ca na' nayúj lu guich la'y, rna: "Dubága'gac neda' didza' xöhui' glui' nup gulanë xöhui' quiu' Li', Dios."

⁴ Yúgu'të le guluzujë' lu guich la'y dza ni'të, guluzujë' lu guich quië usëdi rë'u. Lë na' nayúj lu guich la'y run ga rbözru' zxon ladxí' len ruhui' zxon rë'u. Qui lë ni na' zoa le runru' löz.

⁵ Rnabda'-nè' Dios, Nu run ga rbözru' xzön ladxì' len Nu ruhuí' xzön rè'u, gunè' ga gacli' tuz ca runi lbi'ili', gacli' ca na' rè'nnè' Jesucristo.

⁶ Cni ral-la' gunli' quiè gacli' tuz, tsazxón cu'li'-nè' yöl-la' ba Dios, Xuzè' Xanru' Jesucristo.

⁷ Qui lè ni na', quiè gac yöl-la' ba queè' Dios, gul-sí' lu na'li' tuli' yetuli' ca na' Cristo gzxi' lu nè'è ca' rè'u.

⁸ Cni ral-la' gunli', le rèpa' lbi'ili': Bidè' Jesucristo, gúclenè' bunách judío ati' cni bulu'è lahui nal gdtutè li didza' ru'è Dios, ati' benè' ga guludxín le gzxi' lu nè'è Dios unödzejè' quequè' xuz xtau'tu'.

La'yöni didza' dxi'a bunách gza'a

⁹ Bidè' ca' Cristo quiè benè' ga la'gú'u Dios yöl-la' ba nup cunacgac judío le ruhuechi' ladxè'è lequè' Dios. Ca nac lè ni nayúj lu guich la'y, rna:

Qui lè ni na', laugac bunách gdtutè yödzyú,

Ulu'a lahui le nacu' Li',

Len gul-la' quiu' yöl-la' ba.

¹⁰ Ga yubl nayúj lu guich la'y, rna:

Lbi'ili', bunách gdtutè yödzyú,

Gul-dzjilen bunách queè' Dios.

¹¹ Ga yubl nayúj ca' lu guich la'y, rna:

Gul-cu'è Xanru' yöl-la' ba,

Yúgu'tèli' cunacli' judío.

Gul-tsíj ladxì'li' Lè',

Yúgu'tèli' zoali' gdtutè yödzyú.

¹² Lèzca' cni buzujè' lu guich Isaías le rna:

Gla' lahui Nu nabáb di'a dza queè' Isaí.

Gac blau Nu na' quiè gna be'i nup cunacgac judío.

Nup ni lun löz Lè'.

¹³ Rnaba' lahuè' Dios, Nu run ga runru' löz, gunè' ga udzjitsquili' len ga soali' dxi ladxì' le réjlè'li' Lè', len gunè' ga gac gdu ca runli' löz, le zoalen lbi'ili' yöl-la' huac queè' Dios Bò' La'y.

¹⁴ Bòchi' lza'adau'. Chnóczda' rúnteczli' le nac dxi'a len dètsca queèli' yöl-la' rejni'i quiè gac uzéjni'li' lza'li'.

¹⁵ Na'a naca' rugu ladxì', ruzuja' queèli' lu guich ni, bòcha'a, rusá'a ladxì'li' le zoa le buzá' ladxè'è quia' Dios.

¹⁶ Qui lè ni na' runa' xchinè' Jesucristo laugac bunách cunacgac judío, len runa' lban qui didza' dxi'a queè' Dios, quiè gac ugu'a lu nè'è Dios bunách cunacgac judío, nup na' gróczè' queè' Lè' Dios Bò' La'y. Lacquè' ca tu le rgu'ru' lu nè'è Dios, le rdzag ladxè'è Lè'.

¹⁷ Na'a, le rúnlena' tsazxón Jesucristo dxin, dè lu na'a gdzag ladx'a ca nac le nuna' lu xchinè' Dios.

¹⁸ Lèzca' rurúguida' gnia' ca nac lè na' benè' Cristo lu na'a neda', benè' ga tun ca rna xtudzè'è Dios bunách cunacgac judío. Lè ni benè' Lè', bugunè' dxin didza' bè'a neda' len yugu' dxin bena' neda'.

¹⁹ Lu na'a neda' bugunè' dxin ca' le nacgac bè' bulu'è lahui Lè' len yugu' yöl-la' huac xzön benè', len yöl-la' huac queè' Dios Bò' La'y gzoalen neda'. Cni guc, gzu lahua' runa' lban lu yödž Jerusalén, ati' gdu zbi'il ga rdxintè luyú Ilírico, chnuna' lban qui didza' dxi'a ca nac queè' Cristo.

²⁰ Bè' ladx'a' bena' lban qui didza' dxi'a ga cutu gulayöni bunách ca nac queè' Cristo. La'naru' guna' lban ga chgulayöni bunách, guna' neda' ca runè' bönni' ruguel-lè'è lahui dxin xzön chnunè' bönni' yubl.

²¹ Ca bena' neda' nac ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

La'le'i nup nacuá' ga nutu nu ben lban queè' Lè',

Len la'yejni'i nup gatga gulayöni ca nac queè'.

Rè'nnè' Pablo tsijè' Roma

²² Qui lè ni na', zal-la' zian lzu gu'nda' guida' ga zoali', cutu guc guida'.

²³ Na'a, chbudx bena' dxin quia' yugu' latj ni, len chrè'nda' zian iz guida' ga zoali'.

²⁴ Qui lè ni na', cati' tsija' luyú España, tóda' ga zoali' lbi'ili', le runa' löz duyúa' lbi'ili', len udzjilenda' lbi'ili'. Töd ni' huac ugu'li' neda' nöz.

²⁵ Na'a ral-la' tsija' Jerusalén, tsju'a ni' tu le gaclen nup ni' náquigac queè' Cristo.

²⁶ Cni guna', le guladzág ladxì'què' bönni' nacu'è luyú Macedonia len luyú Acaya, gulutubè' bi tu'nödzejè' quegac bunách yechi' dzaggac bunách queè' Cristo, nacu'è Jerusalén.

²⁷ Guladzag ladxiquè' bönni' cunacque' judío glunè' lè ni. Le nactè nac tu le tal-lè'è quegac bunách judío ni'. Chqui' bönni' cunacque' judío tu'zi'è xbey le nacgac queè' Dios ni'a qui le nungac bunách judío, lèzca' ral-la' lácienè' bunách judío na', lugunè' dxin le dè quequè'.

²⁸ Qui lè ni na', cati' udx udóda' lu na'gac bunách judío lè na' gulunódzjè' bönni' ni, ni'r tóda' ga zoali' lbi'ili' cati' tsija' luyú España.

²⁹ Cati' guida' ga zoali', runa' löz gdxínlena' yúgu'tè le ruzi'ru' xbey ni'a qui didza' dxi'a queè' Cristo.

³⁰ Ni'a queè' Xanru' Jesucristo len ni'a qui yöl-la' nadxi'i ruchiziè' icj ladxí'dau'ru' Dios Bö'La'y, ráta'yua' lauli', böcha'adau', ulidzli'-nè' tsaxón len neda' Dios, gnábili'-nè' gácienè' neda'.

³¹ Gul-náb lahuè' Dios gunè' ga ulá' neda' lu na'que' bönni' cuta'yejlè'è nacu'è luyú Judea, len gunè' ca' ga la'dzag ladxiquè' la'zi'è lè na' tsju'a bönni' nacque' queè' Cristo, nacu'è Jerusalén.

³² Gul-náb ca' lahuè', chqui' nac ca rè'nnè' Dios, gunnè' neda' latj gdxina' queèli' len yöl-la' rudziji quia', quiè uzi' ladxí'lena' lbi'ili'.

³³ Na'a rnabda'-nè' Dios, Nu run ga zoaru' dxi ladxí', sóalenè' yúgu'téli'. Ca' gac.

16

Tu'gáp Dios lza'gac bunách queè' Cristo

¹ Rgu'a-nu lu na'li' Febe, ngul zanru' da'nu Xanru'. Nacnu ngul huen dxin queè' Dios dzagnu bunách queè' Cristo lu yödzc Cencrea.

² Uláz queè' Xanru' gul-si' lu na'li'-nu ngul na', ca ral-la' lun bunách queè' Cristo. Gul-gaclen lènu, unödzejli' queènu bítitèz bi rquinnu. Lècznu gúcennu bunách zian, len gúcennu ca' neda'.

³ Gul-gáp Dios Priscila len Aquilo, nup na' glunlen neda' tsaxón dxin queè' Jesucristo.

⁴ Chopè' ni guladödè' ga gzoa banádx latiè' quiè glunè' ga cugatia' neda', ati' rëpa' lequè': xclenli', len clèg neda'z, san lèzca' tè'è lequè': xclenli', yúgu'tè böchi' lza'ru' nababque' gap nacua' bunách queè' Cristo cunacgac judío.

⁵ Gul-gáp ca' Dios Epeneto, bönni' na' nadxi'ida'. Bönni' ni gyejlè'è Cristo zí'atèl ca yúgu'tè bunách luyú Acaya.

⁶ Gul-gáp Dios María, ngul na' bennu dxin xzön queè' Cristo ga ni' rudubli' lbi'ili'.

⁷ Gul-gáp Dios Andrónico len Junias, yugu' bönni' uládz quia'. Bönni' ni guladzúnlenè' neda' tsaxón lidx guia, len nadél-la'que' latj blau ladj bönni' gbaz nasölè'è Cristo. Lèzca' gulayejlè'è Cristo zí'al ca neda'.

⁸ Gul-gáp Dios Amplias, bönni' na' nadxi'ida' le náquinè' queè' Xanru'.

⁹ Gul-gáp Dios Urbano, bönni' na' hénlenè' netu' tsaxón dxin queè' Jesucristo. Gul-gáp ca' Dios Estaquis, bönni' na' nadxi'ida'.

¹⁰ Gul-gáp Dios Apeles, bönni' na' nac bè' rejlè'è Cristo. Gul-gáp ca' Dios nup nacua' lidxè' Aristóbulo.

¹¹ Gul-gáp Dios Herodión, bönni' uládz quia'. Gul-gáp ca' Dios nup nacua' lidxè' Narciso, ta'yejlè'è Xanru'.

¹² Gul-gáp Dios Trifena len Trifosa, ngul na' tunnu dxin queè' Xanru'. Gul-gáp ca' Dios Pérsida, ngul na' bennu dxin xzön queè' Xanru', ati' nadxi'iru'-nu.

¹³ Gul-gáp Dios Rufo, bönni' rò queè' Xanru'. Gul-gáp ca' Dios xnè'è Rufo na', nacnu ca' ca xna'cza'.

¹⁴ Gul-gáp ca' Dios Asincrito, len Flegonte, len Hermas, len Patrobas, len Hermes, lenca' yugu' böchi' lza'ru' da'què' Xanru', nacua'lenè' lequè'.

¹⁵ Gul-gáp ca' Dios Filólogo len Julia, len Nereo, len ngul zanè' Nereo na', lenca' Olimpas len yúgu'tè böchi' lza'ru' ta'yejlè'è Cristo, nacua'lenè' lequè'.

¹⁶ Gul-gáp Dios lza'li', unída'li' lza'li' lu yöl-la' nadxi'i queèli'. Tu'gapè' Dios lbi'ili' yúgu'tè böchi' lza'ru' nababque' gap nacua' bunách queè' Cristo ni.

¹⁷ Na'a, ráta'yua' lauli', böcha'adau', gul-gún ga lac bè' nup tun ga grujli' chopl len tun ga gchixi gníguili', le tu'sèdi le cutu rajlöz le nazèdli'. Gul-cuít ga nacua' bunách cni

¹⁸ le cutu tun xchinè' Jesucristo. Tunè' dxin quiè bi gata' quégaczè', len ta'zi' yé'inè' yugu' bönni' nöxj ladxí', tu'gunè' dxin didza' nöxj ladxí' len didza' tséjlè'ru' le cunácz.

¹⁹ Rzè didza' ca na' runli' ca rna xtádzè'è Xanru', ati' ta'yöni yúgu'tè bunách. Qui lè ni na' rudzijda' ni'a qui le runli' lbi'ili'. Na'a, rè'nda' gacli' sina' gunli' le nac dxi'a, len clèg gunli' le cunác.

²⁰ Dios, Nu run ga zoaru' dxi ladxí', zí'a gunè' ga uxicjli' Satanás, tu' xöhui'. Rnaba' lahuè' Xanru' Jesucristo uzá' ladxè'è queèli' le gaclen lbi'ili'.

²¹ Rugapbi' lbi'ili' Dios bi'i Timoteo, bi'i na' rúnlenbi' neda' tsaxxón dxin. Tu'gapë' ca' lbi'ili' Dios Lucio len Jasón len Sosípater, yugu' bönni' uládz quia'.

²² Neda', Tercio, ruzuja' lu guich didza' ni ru'ë Pablo, rugapa' ca' lbi'ili' Dios, dzaguë' neda' Xanru'.

²³ Rugapë' ca' lbi'ili' Dios Gayo, bönni' ni ru'ë neda' latj zoa' lidxë', len ru'ë ca' latj tu'dúb ni yúgu'të bunách queë' Cristo. Rugapë' lbi'ili' Dios Erasto, bönni' yu'u lu në'ë dumí qui yödz ni. Rugapë' ca' lbi'ili' Dios Cuarto, böchi'ru'dau'.

²⁴ Rnabda'-në' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' yúgu'tëli' le gaclen lbi'ili'. Ca' gac.

Yöl-la' ba Dios

²⁵ Na'a, rgu'tu'-në' yöl-la' ba Dios, Nu gac gun tsutsu lbi'ili' ca nac didza' dxi'a runa' lban qui, len ca nac lban runa' ca nac queë' Jesucristo, len ca nac le bulu'ë lahui Dios qui le bgachi' queë', lë na' bucachë'të Lë' dza ni'të ga bdxintë na'a dza.

²⁶ Na'a chbulu'ë lahui lë ni yugu' lu guich guluzujë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios ca na' gnaczhë' Dios, Nu zoatecz. Na'a rac lban qui laugac yúgu'të bunách quië gac la'yejlë' Cristo len lun ca rna xtidzë'ë.

²⁷ Ni'a qui le benë' Jesucristo, gactecz yöl-la' ba queë' la'z dui Dios, Nu ractërcz. Ca' gac.

DIDZA' ZI'AL BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ CORINTO

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Corinto

¹ Ca rë'necnë' Dios bulidzë' neda', Pablo, quië gaca' gbaz queë' Jesucristo. Runë' neda' tsaxxön böchi'ru' Söstenes.

² Rugapa' Dios lbi'ili', böchi' lza'adau', rudubli' queë' Dios lu yödZ Corinto, len nacli' quizi queë' Dios le nacli' tuz len Jesucristo. Dioscz bulidzë' lbi'ili' quië gáquili' quizi queë' tsaxxön len yúgu'të nup nacua' yúgu'të latj len tu'lidzë' Dios, tu'gunë' dxin lë' Xanru' Jesucristo, Xanquë' lenca' Xanru'.

³ Ráta'yua' lahuë' Xuzru' Dios len lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ládx'i'dau'li'.

Yugu' le ruzi'ru' xbey le náquiru' queë' Cristo

⁴ Rëptecz'a'-në' Dios: "Xclenu'" ca nac queëli', le zoa le buzá' ladxë'ë queëli' Dios le nacli' tuz len Jesucristo.

⁵ Le nacli' tuz len Cristo, Dios chnagu'tsquë' xnözi queëli' yúgu'të le naqui queë'. Ráclenë' lbi'ili' ca nac yúgu'të didza' rui'li' len runë' ga réjni'li' yúgu'të.

⁶ Cni nac, le gzx'i' lu na'li' gdu ládx'i'li' le runtu' lna' lau ca nac queë' Cristo.

⁷ Qui lë ni na', cutu bi ryadzj queëli' qui le runnë' queëru' Dios Bö' La'y, tsal ni rbözli' dza na' gla' lahuë' Xanru' Jesucristo.

⁸ Lëczë' utipë' ládx'i'li' quië gac gua' glenli' yúgu'të ga gdxintë dza udx, cui gac nu bi gnë queëli' dza ni' huödë' Xanru' Jesucristo.

⁹ Dios runë' ca rnë', len Lëczë' bulidzë' lbi'ili' quië gacli' tuz len Zxi'në', Xanru' Jesucristo.

Narujgac chopl bunách queë' Cristo nacu'ë Corinto

¹⁰ Ni'a queë' Xanru' Jesucristo ráta'yua' lauli', böchi' lza'adau', gul-gún tuz xtídza'li' yúgu'tëli'. Cutu grujli' chopl, san gul-gác tuz ca rza' ládx'i'li', len ca runi lbi'ili'.

¹¹ Cni répa' lbi'ili', böchi' lza'adau', le gulagu'xjöi'në' neda' ca runli' bönni' nacu'ë lidxnu Cloë, ta'në' rdil-l dídza'li'.

¹² Lë ni rnia: "Nadzá'l didza' rui'li' tu tuli'." La'li' rnali' da'li' Pablo. Yela'li' rnali' da'li' Apolos. Yela'li' rnali' da'li' Cefas, ati' yela'li' rnali' da'li' Cristo.

¹³ ¿Naru' brujtsë' chopl Cristo? ¿Naru' gda'tsa' neda', Pablo, lë'i' yag cruz uláz queëli'? ¿Naru' bdílsali' nis quië gacli' tuz len neda'?

¹⁴ Répa'-në' Dios: "Xclenu'", le cutu buquila' nis nitúr lbi'ili', san chopzë' Crispo len Gayo.

¹⁵ Qui lë ni na' cutu gac gnali' bdil-li' nis quië gacli' tuz len neda'.

¹⁶ Lëzca' buquila' nis Estéfanas, len nup nacua' lidxë'. Cutu rajneyda' chqui' buquila' nis nu yubl.

¹⁷ Bsölë'ë neda' Cristo, clëg quië uquila' bunách nis, san quië guna' lban qui didza' dxi'a. Ru'a didza', san clëg lu yöl-la' rac szxöni queëcza', cui ucacha'a yöl-la' huac qui le benë' Cristo lë'i' yag cruz.

Cristo napczë' yöl-la' huac len yöl-la' rejni'i queë' Dios

¹⁸ Nup nacgac chul nit taqui ca'z nac lban runru' queë' Jesús, ca na' gutië' lë'i' yag cruz, san rë'u na' nularu', ráquibe'iru' dzag lei yöl-la' huac queë' Dios uslá rë'u.

¹⁹ Cni nac, le nayúj lu guich la'y, rna:

Guna' ga huöac daduz yöl-la' rac szxöni

Quegac nup tac szxöni.

Tsla'l uca'na' yöl-la' rejni'i

Quegac nup ta'yejni'i szxöni.

²⁰ ¿Bizxa caz uzi'tsë' xbey bönni' réjni'në' szxöni? ¿Bizxa caz uzi'tsë' xbey bönni' nazëdtsquë'? ¿Bizxa caz uzi'tsë' xbey bönni' nabé'itsquinë' ru'ë' didza'? Dios chbenë' ga böac ca'z yöl-la' rejni'i quegac bunách yödZlyú ni.

²¹ Dios, lu yöl-la' rejni'i queë', cutu bé'ë latj lunbé' Lë' bunách yödZlyú ni ni'a qui yöl-la' rac szxöni quequë'. Dios bdzag ladxë'ë buslé' nup ta'yejlë' Lë' ni'a qui lban na' runru', zal-la' taqui bunách ca'z nac.

²² Të'nnë' bönni' judío la'lé'inë' yöl-la' huac nacgac bë', ati' bönni' gza'a ta'guiljë' yöl-la' rejni'i.

²³ Rë'u ni runru' lban queë' Cristo, ca na' gutië' lë'i' yag cruz. Le nactë, lban runru' ca gutië' Cristo, run ga ta'chixi ta'nigui bunách judío, ati' yezica' bunách taqui ca'z nac.

²⁴ Nup na' bulidzë' lequë' Dios, zal-la' nacquë' bönni' judío o bönni' gza'a, táquibe'inë' napczë' Cristo yöl-la' huac queë' Dios len yöl-la' rejni'i queë' Dios.

²⁵ Taqui bunách yödzyly ni le benë' Dios nac bë' cunözi naquë', san lë na' benë' napr yöl-la' rejni'i ca yöl-la' rejni'i quegac bunách. Taqui le benë' Dios nac bë' nacuídi'në', san lë na' benë' napr yöl-la' huac ca yöl-la' huac quegac bunách.

²⁶ Na'a, böchi' lza'adau', gul-tsañéy ca gucli' cati' bulidzë' lbi'ili' Dios. Cutu bitsa'quë' ladjli' zian bönni' ta'yéjni'në' lu yöl-la' bunách quequë', len cutu bitsa'quë' ladjli' zian bönni' uná bë', len clëg zian bönni' nacquë' blau.

²⁷ Yugu' bönni' na' gröë' Dios, taqui bunách yödzyly ni cunözi nacquë'. Cni benë' Dios quië gunë' ga lutu'i' nup ta'yejni'i. Lëzca' cni gröë' Dios nup nacuídi'gac yödzyly ni quië gunë' ga lutu'i' nup nalgaç.

²⁸ Lëzca' cni, nup na' gröë' Dios, taqui bunách yödzyly ni nacquë' ca'z len cutu bi nacquë', len nacuídi'quë'. Cni benë' Dios quië gunë' ga lug'a'n ca'z lë na' tun zxön bunách yödzyly ni.

²⁹ Qui lë ni na', nutu nu gac gun ba zxön cuini lahuë' Dios.

³⁰ Dioscz benë' ga nacru' tuz len Jesucristo, len benë' ga napru' yöl-la' rejni'i queë' Cristo. Le naquë' tuz len rë'u Cristo, nuhuoacru' tsahui', len náquiru' quizi queë' Dios, len nularu'.

³¹ Nac ca na' nayúj lu guich la'y, rna: "Chqui' zoa nu bi rë'ni gun zxön, ral-la' gun zxön Xanru'."

2

Lban runru' queë' Cristo, ca gdëë' lë'i yag cruz

¹ Cni guc, böchi' lza'adau', cati' bdxina' queëli'. Bena' lban lauli' qui xtidzë'ë Dios, clëg len yöl-la' rejni'i quia', len cutu bë'a didza' lu yöl-la' rac szxöni quia'.

² Cati' ni' gzoalena' lbi'ili', bë' ladx'a' cugu'a didza' qui le yubl, san tuz ca nac queë' Jesucristo bë'a didza', ca na' gdë'ë lë'i yag cruz.

³ Gzoalena' lbi'ili' lu yöl-la' rcuidi' quia', ati' lu yöl-la' radxi quia' gzxiztsca'.

⁴ Bë'lëna' lbi'ili' didza' len bena' lban qui xtidzë'ë Dios, clëg ca tui' didza' bunách lu yöl-la' rac szxöni quegacz, san gzoalenë' neda' Dios Bö' La'y, ati' gzoalen neda' yöl-la' huac queë' Dios, le guc bë' nac gdutë li didza' bë'a.

⁵ Cni bena' quië gac tséjlë'li' Dios, clëg le byönili' yöl-la' rac szxöni quegac bunách, san le blë'ili' yöl-la' huac queëczë' Dios.

Dios Bö' La'y runë' ga núnbë'ru'-në' Dios

⁶ Rui'tu' didza' lu yöl-la' rac szxöni laugac nup chnacr gdu ca ta'yejlë' Dios. Yöl-la' rac szxöni ni cutu nac ca le napgac bunách yödzyly ni, len cutu nac ca le napquë' bönni' ta'ná bë'ë dza ni zoaru' na'a, nup na' ta'nítcz.

⁷ Rui'tu' didza' qui yöl-la' rac szxöni nagachi', lë na' runödzejë' Dios, le bgachi' yöl-la' rac szxöni na' buzóë' Dios dza ni'të quië uzi'ru' xbey.

⁸ Cutu glunbë'ë yöl-la' rac szxöni na' bönni' ta'ná bë'ë dza ni zoaru' na'a. La'naru' glunbë'ë lei, cutu ludë'ë lë'i yag cruz Xanru' náctërë' blau.

⁹ Nac ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Chnupë'ë Dios le luzi' xbey nup nadxi'igac Lë',

Yugu' le nutu nu ble'i, len cutu byöni,

Len cutu gulazá' ládxi'gac bunách ca nac qui.

¹⁰ Na'a, Dios nuzéjni'në' rë'u yugu' lë ni lu në'ë Dios Bö' La'y, le ruyuczë' yúgu'të Dios Bö' La'y, lenca' le yu'u icj ládxi'dau'huë' Dioscz.

¹¹ ¿Naru' gac gnöznë' bönni' le yu'u icj ládxi'dau'huë' yetüë' bönni'? Tuz bö' nacczë' bönni' na' nözi lë na'. Lëzca' cni, nutu nu nözi le yu'u icj ládxi'dau'huë' Dios. Tuzë' Dios Bö' La'y nöznë' lë ni.

¹² Rë'u ni, cutu nazi' lu na'ru' bö' rdaz yödzyly ni, san nazi' lu na'ru' Dios Bö' La'y, Nu na' ruchizië' rë'u Dios quië gac gúnbë'ru' yugu' le buzá' ladxë'ë queëru' Dios.

¹³ Yugu' lë na' buzá' ladxë'ë queëru' Dios rui'ru' didza' qui, clëg len didza' tu'sëdi rë'u bunách len yöl-la' rac szxöni quegac, san len yugu' didza' rusëdnë' rë'u Dios Bö' La'y. Cni nac, rzéjni'ru' bunách zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y ca nac le rusëdnë' rë'u Dios Bö' La'y.

¹⁴ Cutu rzi' lu në'ë le rusëdnë' rë'u Dios Bö' La'y bönni' cuzóalenë' lë' Dios Bö' La'y, le ráquinë' ca'z nac. Cutu gac tséjni'në' lë ni bönni' na', le gac gáquibe'inë' le zaca' lë ni tuzë' bönni' zóalenë' lë' Dios Bö' La'y.

¹⁵ Gac gáquibe'inë' le zaca' yúgu'të, bönni' zóalenë' lë' Dios Bö' La'y, san nutu nu gac gáquibe'i le záca'czë' bönni' na'.

¹⁶ Nayúj lu guich la'y, rna:

¿Nuzxa caz nözi le rza' ladxë'ë Xanru'?

¿Nuzxa caz gac uzejni'i Lë'?

San yu'u icj ládxi'dau'ru' rë'u le rza' ladxë'ë Cristo.

3

Nacru' huen dxin tsazxön len Dios

¹ Qui læ ni na', böchi' lza'adau', cutu guc güi'lena' lbi'ili' didza' ca rui'lena'-në' didza' bönni' zoalenë' læ' Dios Bö' La'y, san bë'lena' lbi'ili' didza' ca rui'lena' nu nac bunáchz didza', cuzóalenë' nu na' Dios Bö' La'y. Nacli' ca bi'i huë'n, cunacli' tsutsu ca réjlë'li' Cristo.

² Busëdda' lbi'ili' le cunác baníg, læ na' guc ca nidxi' güi'li'. Cutu busëdda' lbi'ili' le nac baníg ca bëla' gáguli'. Cutu guc tséjni'li' le nac ca bëla' gáguli', len cutu racli' na'a.

³ Cni nac, le nacli' ca nu nac bunáchz ga rdxintë' na'a dza. Tsal ni ruzxé'ili' lza'li' len rdil-l didza'li' len r-rujli' chopl, nacli' ca nu nac bunáchz, len runli' tuz ca tun bunách yödzyú ni.

⁴ Cati' zoalen lbi'ili' nu rna da' Pablo nu na', len yetú nu rna da' Apolos, nacli' ca nu nac bunáchz.

⁵ ¿Nuzxa caz naca' neda', Pablo? ¿Nuzxa caz na' Apolos? Nactu' huen dxin queë' Dios, ati' ni'a qui le bentu' gyéjlë'li' Cristo. Tu tutu' runtu' dxin na' bennë' qui queëtu' Xanru'.

⁶ Dxin bentu' lu icj lãdxi'dau'li' nac ca dxin run nu raz ruzóa. Neda' guza' xseydau', ati' Apolos glu'ë nis, san Dios benë' ga blen len gzxön xseydau' na' nadúz icj lãdxi'dau'li'.

⁷ Cni nac, lati'z zaquë' bönni' guz, len lati'z ca' bönni' rgu'ë nis, san záqui'tsquinë' Dios Nu run ga rlen len rzxön xseydau' na'.

⁸ Tuz ca nacquë' bönni' razë' len bönni' rgu'ë nis. Dios ubi'ë qui queëquë' tsa nac dxin tunë'.

⁹ Nactu' huen dxin tsazxön len Dios, ati' lbi'ili' nacli' ca la' yël queë' Dios ga runtu' dxin.

Lëzca' cni nacli' ca tu yu'u runë' Dios.

¹⁰ Ca nac le buzá' lãdxë'ë quia' Dios, naca' ca huen zö'ö blau. Neda' glu'a xlibi zö'ö, ati' nu yubl rchis zö'ö na'. Tu turu' ral-la' uyuru' ca rchisru' zö'ö lahui xlibi zö'ö na'.

¹¹ Dios chglu'ë xlibi zö'ö le nac Lëczë' Jesucristo, ati' nutu nu gac cu'u yetú xlibi zö'ö.

¹² Dxin runru' queë' Cristo nac ca rchisru' zö'ö lahui xlibi zö'ö na'. Lahui xlibi zö'ö na' gac nu gun dxin rchis zö'ö le nac ca le náquini oro, o plata, o guiøj záqui'tsquigac, o gac nu gun dxin le nac ca rchis zö'ö le náquini yag, o guizx, o guixi' ca'z.

¹³ Gac bë' ca nac dxin nungac tu tu bunách. Cati' gdxin dza gchuguë' quegac bunách Dios, gla' lahui dxin nunru', le töd lu gui' dxin na', ati' gui' na' si' bë' dxin nungac tu tu bunách.

¹⁴ Chqui' urúj dxi'a lu gui' na' dxin nunë' bönni' le nac ca tu zö'ö bchisë', Dios ubi'ë queë' ca rajlöz dxin nunë'.

¹⁵ Chqui' tsegui dxin nunë' bönni' le nac ca tu zö'ö bchisë', unitië' le rë'nnë' ubi'ë queë' Dios, san ulaczë' læ', gac queë' ca rac qui nu rulá tu lu gui'.

¹⁶ ¿Naru' cu nõzili' naczcli' gdau' queë' Dios, ati' zoë' icj lãdxi'dau'li' Dios Bö' La'y?

¹⁷ Chqui' nu usnít gdau' queë' Dios, Dios usnitië' nu na', le nac la'y gdau' queë' Dios, ati' lbi'iczli' nacli' gdau' na'.

¹⁸ Cutu si' ye'i cuinli'. Chqui' raqui nu nutsa' ladjli' rac szxöni ca tac szxöni bunách yödzyú ni, ral-la' huóac nu na' ca bönni' cunözi, quië gata' qui yöl-la' rac szxöni le nac gdu.

¹⁹ Bönni' napzë' yöl-la' rac szxöni qui yödzyú ni naquë' cunözi lahuë' Dios. Nayúj lu guich la'y, rna: "Dios runë' ga la'chixi la'nigui nup tac szxöni, rugunë' dxin yöl-la' rac szxöni quegac."

²⁰ Lëzca' cni rna: "Xanru' nõznë' daduz nac le ta'bequi icjgac bunách tac szxöni."

²¹ Qui læ ni na', cutu ral-la' gunli' zxon le gac gunë' bönni'. Naqui queëli' yúgu'të.

²² Náquigac queëli' Pablo, len Apolos, len Cefas, len yödzyú ni, len yöl-la' na'bán, len yöl-la' gut, len dza ni zoaru' na'a, len dza zi'a za'. Yúgu'të naqui queëli',

²³ ati' lbi'ili' náquili' queë' Cristo, ati' Cristo náquinë' queë' Dios.

4

Dxin tunë' bönni' gbaz nasölë'ë Cristo

¹ Qui læ ni na', ral-la' gáquili' nactu' netu' huen dxin queë' Cristo, len dë lu na'tu' le nagachi' queë' Dios.

² Yugu' bönni', Dios nudödë' lu na'quë' lugunë' dxin le naqui queë', run bayúdx lunë' gdu dxi'a le tunë'.

³ Cutu bi rui' ladxa'a chqui' cuequi xbeyli' neda', o chqui' la'bequi xbey neda' bunách yödzyú ni. Cutu ca' rbequi xbey cuina'.

⁴ Cutu ruxós neda' lãdxi'dau'hua'. Lë ni cutu nac bë' cunabaga'a xzguia'. Xanru' naquë' Nu rbequi xbey neda'.

⁵ Qui læ ni na', nutu nu ral-la' cuequi xbeyli' zi'al ca gdxin dza qui. Gul-cöz dza ni' huödë' Xanru', ati' Lë' ubijë' ga lna' le nagachi' ga chul, len ulu'ë lahui le yu'u icj lãdxi'dau'gac bunách. Ni'r Dios ubi'ë qui queëgac bunách le gun ba la'n lequë' ca ral-la' gunë'.

⁶ Na'a, böchi' lza'adau', ca nac lë ni, bë'a didza' qui le runtu' netu', Apolos len neda'. Huac usëdli' ca runtu' netu' quië gunli' le nayújz lu guich la'y, cutu gunli' zxön tu bönni' len cutu uzoali' tsal' yetüè'.

⁷ ¿Nuzxa caz ben ga nacu' li' blau? ¿Bizxa caz bdél-li'nu' li' le cutu bennë' quiu' Dios? Chqui' Lë' bennzë' quiu' lë na' dë lu na'u, ¿bizx quië run ba zxön cuinu', ráquinu' racz quiu' bdél-li'nu' lë na'?

⁸ ¿Naru' ráquitsali' nadél-li'tërlí? ¿Naru' ráquitsali' rlé'ili' yöl-la' tsahui' queëli'? ¿Naru' ráquitsali' rna bë'li', zal-la' cutu rna bë'tu' netu'? Ni'a queë' Xanru' Dios ré'nda' gna bë'li' quië gac gna bë'lentu' lbi'ili' tsazxön.

⁹ Runi neda' nac queëtu', bönni' gbaz queë' Dios, ca nuzóë' netu' zeajtu' xbanti ca na' rac quequë' bönni' chnarugu quequë' latië' lahui' laugac bunách. Nactu' ca tu le tu'yutsca bunách yödzyly ni, lenca' ca tu le tu'yutsquë' gbaz la'y queë' Dios.

¹⁰ Le ré'nitu' guntu' xchinë' Cristo, rui'tu' bunách latj taqui nactu' cunözi, san lbi'ili' ráquili' racli' szxöni le nacli' queë' Cristo. Lbi'ili' ráquili' chnal-li', san taqui bunách nacuáidi'tu' netu'. Tu'zóa netu' tsal' bunách, san tun lbi'ili' ba la'n.

¹¹ Ga rdxintë na'a dza, rduntu' len rbidxtu' nis. Cutu dë lari' gácutu'. Tun netu' zi' bunách len cutu zoa lidxtu'.

¹² Rusaca' zi' cuintu', la' netu'z runtu' dxin. Tu'lídiz netu' zi' bunách, san netu' rnabtu' le gaclen lequë'. Ta'bía ládxi'gac netu' bunách, san rua' rlentu' lei.

¹³ Ta'né' queëtu', san lu yöl-la' nöjx ladxi' rui'lentu' lequë' didza'. Ga rdxintë na'a dza nactu' ca bëh qui yödzyly ni len ca tu le ta'rú'n ni'l yúgu'të bunách.

¹⁴ Ruzuja' queëli' cni lu guich, clëg le ré'nda' guna' ga utuili', san ré'nda' uzéjni'da' lbi'ili', runa' ca runë' bönni' ruzéjni'në' yugu' zxi'nczë' nadxi'inë' lecbi'.

¹⁵ Zal-la' gac la'cua'len lbi'ili' zian gayu'ë bönni' lusëdnë' lbi'ili' ca nac queë' Cristo, tuz nu zoa nac ca xuzli', nu na' ben ga náquili' queë' Cristo. Lu yöl-la' na'bán cub napli' le dzagli' Cristo, néda'cza' naca' ca xuzli' le busyönda' lbi'ili' didza' dxi'a.

¹⁶ Qui lë ni na', ráta'yua' lauli' güi' ládxi'li' gunli' ca rna' neda'.

¹⁷ Qui lë ni na' ca' rsóla'a-bi' queëli' bi'i Timoteo. Le réjlë'bi' Xanru' nachi' ca zxi'ncza', nachi' gdu ladxi', ati' nadxi'ida'-bi'. Gunbi' Timoteo ga tsajneyli' yugu' zxba rusëdda' le náquida' queë' Cristo, yugu' le rusëdda' yúgu'të latj laugac yúgu'të cö' bunách queë' Cristo.

¹⁸ La'li' run ba zxön cuinli' le ráquili' cutur udxina' ga zoali'.

¹⁹ Na'a, la' udxintea' ga zoali' chqui' gunnë' neda' latj Xanru'. Ni'r gáquibe'ida', clëg didza'z tu'ë bönni' tun ba zxön cuinquë', san gáquibe'ida' chqui' zoalen lequë' yöl-la' huac queë' Dios.

²⁰ Chqui' nazi' lu na'li' rna bé'inë' lbi'ili' Dios, cutu nac bë' nac cni le rnazli' ca'. Nac bë' nac cni chqui' zoalen lbi'ili' yöl-la' huac queë' Dios.

²¹ ¿Bizal ré'nili'? ¿Naru' ré'nili' udxina' ga zoali' len gba'y, gut quina' lbi'ili', o len yöl-la' nadxi'i len lu yöl-la' nöjx ladxi'?

5

Pablo rbequi xbeynë' bönni' runë' le cunác

¹ Rzë didza' zóalenë' lbi'ili' bönni' runë' le cunác, zóalenë' ngul queë' xuzë'. Le cunác cni cutu ca' tun bunách cunúnbë'gac Dios.

² Lbi'ili' run ba zxön cuinli', san ral-la' hui'nili' len ubiajli' ga zoali' nu na' run dul-la' na'.

³ Zal-la' cutu zóalena' lbi'ili' lu gdu ca nayá' nabana', le nactë zóalena' lbi'ili' lu bö' naccza'. Ca chzóalencza' lbi'ili' chglequi xbeyda' nu na' run dul-la' na'.

⁴ Cati' udubli' queë' Xanru' Jesucristo guna' lbi'ili' tsazxön lu bö' naccza'. Ni'r, len yöl-la' huac queë' Xanru' Jesús

⁵ gul-dóde' bönni' na' lu na' Satanás tu' xöhui' quië nit gdu ca nayá' nabanë', san ulá bö' nacczë' dza ni' huödë' Xanru'.

⁶ Cutu nac dxi'a gun ba zxön cuinli' ca nac le runli'. ¿Naru' cu nözili' didza' na' rna: "Xnë'idau'z yöt xtil gun ga gyazx gdu'të cua nazi' lei."?

⁷ Na'a, gul-cúa ga zoali' dul-la' na' le nac ca tu xnë'i gul, quië gacli' dxi'a. Ni'r gacli' ca tu cua cub cunazí' xnë'i, ca na' le nactë chnacli'. Nac queëru' ca chozaru' Lni Pascua cati' tahuë' yöt xtil cunazí' xnë'i, len chguludöddë'-ba' uláz queëru' bö'cu' zxila' qui Lni Pascua na', bö'cu' zxila' na' naquë' Lëczë' Cristo.

⁸ Qui lë ni na' ral-la' gunru' lni na', clëg zoalen ré'u xnë'i gul na' ruluí' le cunác len le cuzaca', san ral-la' ugunru' dxin yöt xtil na' cunazí' xnë'i, yöt xtil na' ruluí' le nac gdu dxi'a len le nac gdu'të li.

⁹ Cati' buzuja' queëli' lu guich zi'al, gudxcza' lbi'ili' cutu gunli' tsazxön bönni' tunë' le cunác.

¹⁰ Gudxa' lbi'ili' cni, clëg quië ucuitli' tsaz ga nacua' bunách yödzyly ni, tun le cunác, len ga nacua' bunách ta'zë lãdxi'gac le dë qui lza'gac, len ga nacua' gban, len bunách ta'yj lãdxi'gac bdau' guiöj bdau' yag. Quië gunli' cni gun bayúdx grujli' yödzyly ni.

¹¹ Le rë'ni gna didza' na' buzuja' queëli' lu guich, nac cui gunli' tsazxõn bönni' rnë' náquinë' queë' Cristo, san runë' le cunác, o rzë lãdxë'ë le dë qui lzë'ë, o rej lãdxë'ë bdau' guiöj bdau' yag, o rnë xõhuë'ë, o rzúdxinë', o rbanë'. Cutu ca' gágulenli' tsazxõn bönni' cni.

¹²⁻¹³ Cutu naqui quia' neda' cuequi xbeyda' nup cunababgac rë'u. Dios cuequi xbeynë' lequë'. Lbi'iczli' ral-la' cuequi xbeyli' nup nababgac lbi'ili'. Qui lë ni na', gul-cüë' ga zoali' bönni' xõhui' na'.

6

Cutu ral-la' gchë'ru' böchi' lza'ru' laugac bunách yúlahui'

¹ Cati' rdil-l didza'li' tuli' len yetuli', çnaxcx rurúguili' tseajli' yúlahui' ga la'bequi xbey lbi'ili' nup cuta'yejlë' Cristo? Dxi'ar tseajli' laugac bunách queë' Cristo quië la'bequi xbey lbi'ili'.

² çNaru' cu nõzili' ral-la' la'bequi xbey yúgu'të bunách yödzyly nup náquigac queë' Cristo? Chqui' lbi'iczli' cuequi xbeyli' bunách yödzyly, çnaru' cu napli' yöl-la' rejni'i cuequi xbeyli' didza' bizxj cni?

³ çNaru' cu nõzili' ral-la' cuequi xbeyru' yugu' gbaz la'y? Runtër bayúdx cuequi xbeyru' le tac yödzyly ga ni zoaru' na'a.

⁴ Na'a, chqui' rac tu le run bayúdx nu cuequi xbey, lë na' rac yödzyly ni, çbizx quië rucua'li' nup la'bequi xbey lei, nup na' cutu bi dë lu na'gac ladjgac bunách queë' Cristo?

⁵ Rnia' cni quië guna' ga utui'li'. çNaru' cu zoalen lbi'ili' nu rac lati' nu gac cuequi xbey le rac quequë' böchi' lza'li'?

⁶ çNaxcx gac bönni' rejlë'ë Cristo gchë'ë böchi' lzë'ë yúlahui' ga la'bequi xbey lequë' bunách cuta'yejlë'?

⁷ Le nactë rchixi rníguili' le rdil-l didza'li'. çBizx quië cutu gua' glenli' nu rua' dö' queëli'? çBizx quië cutu gua' glenli' nu rucáchi'lan le dë queëli'?

⁸ Lbi'ili' rua'li' dö' len rucachi' lanli', ati' runli' cni quequë' böchi' lza'li' ta'yejlë'ë Cristo.

⁹⁻¹⁰ çNaru' cu nõzili' cutu la'yáz ga rna bë'ë Dios bunách cunacgac tsahui'? Cutu si' ye'i cuinli'.

Cutu ca' tsaz ga rna bë'ë Dios nitú nu run le cunác.

Nitú nu rej lãdxi' bdau' guiöj bdau' yag,

Len nitú nu rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na',

Len nutu nu bönni' run cuinë' ca ngul,

Len nutu nu bönni' zóalenë' la' lzë'i bönni'zë',

Len nitú gban,

Len nitú nu ruhuidi',

Len nitú nu rzudxi,

Len nitú nu rnë xõhui',

Len nitú nu rucáchi'lan.

Cutu ca' tsaz ga rna bë'ë Dios nu run cni.

¹¹ Cni gucli' la'li' lbi'ili', san na'a chnuhuoacli' dxi'a ca nac dul-la' gbága'li', len chnáquili' quizi queë' Dios, len chnuhuoacli' tsahui' ni'a qui le benë' Xanru' Jesús. Bõ' La'y queë' Dios runë' ga rac cni.

Naqui quizi queë' Dios gdu ca nayá' nabinru'

¹² Ta'ná bunách: "Yúgu'të dë latj gunru'." Zal-la' nactë didza' ni, cutu ral-la' gunru' yúgu'të. Zal-la' dë latj guna' yúgu'të, cutu gu'a latj bi gna be'i neda'.

¹³ Ta'ná ca' bunách: "La' huagu nacz le tsaz lë'ru', ati' lë'ru' nacz ga tsudzu la' huagu." Nactë didza' ni, san gdxin dza usnitië' Dios la' huagu lenca' lë'ru'. Dios benë' gdu ca nayá' nabinru', clëg quië ugunru' lei dxin gunru' le cunác. Nac quië uzi'ë xbey Xanru', ati' Xanru' naquë' quië uzi' xbë' gdu ca nayá' nabinru'.

¹⁴ Dios buspanë' Xanru' lu yöl-la' gut. Lëzca' cni, len yöl-la' huac queë' uspanë' rë'u.

¹⁵ çNaru' cu nõzili', lu gdu ca nayá' nabinli' nacli' tuz len le nacczë' Cristo? çNaxcx gac cúali' tu le da' Cristo len gunli' ga ta' ngul udá dzag? Cutu ca' ral-la' gunli' cni.

¹⁶ çNaru' cu nõzili' chqui' zóalenë' ngul udá dzag bönni', naquë' tuz len lënu? Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, rna: "Lacquë' ca tuz bunách gropë'."

¹⁷ Na'a, nu bönni' naquë' tuz len Xanru', naquë' tuz len Lë' lu bõ' nacczë'.

¹⁸ Qui lë ni na', cutu ca' gunli' le cunác. Bítitëz dul-la' yubl runë' bönni', ni'l lu le nacczë' runë' dul-la' na'. Nu bönni' runë' le cunác, runë' dul-la' le dzag lëczë'.

¹⁹ ¿Naru' cu nózili' nac gđau' queë' Dios Bô' La'y gdu ca nayá' nabinli'? Dioscz nuchizë' lbi'ili' Dios Bô' La'y na', ati' Lë' zoë' icj lădxi'dau'li'. Qui lë ni na' cutu naqui queëzli' gdu ca nayá' nabinli'. Na'a, naqui queë' Dios.

²⁰ Dios gu'uë' lbi'ili' len tu le zxon' gđixzjë'. Gul-gún dxin' gdu ca nayá' nabinli' lenca' bô' nacczli' quië gac queë' Dios yöl-la' ba, le náquigac queë' Dios gdu ca nayá' nabinli' lenca' bô' nacczli'.

7

Rusëdnë' Pablo ca nac qui yöl-la' nutság na'

¹ Na'a, ubi'a didza' yugu' le gnábili' neda', le buzujli' quia' lu guich. Gac dxi'a queë' bönni' chqui' cutu sóalenë'-nu ngul.

² Le tuntsca le cunác bunách ga ni' zoali', ral-la' la'cuá'lenë'-nu ngul qui queëquë' yúgu'të bönni' nababquë' lbi'ili', ati' ral-la' la'cuá'lennu-në' bönni' qui queëcnu yúgu'të ngul.

³ Bönni' na' zoanu ngul queë' ral-la' gunë' queënu ngul queë' ca nac yöl-la' run qui yöl-la' nutság na', len la' tuz ca ral-la' gunnu ngul len bönni' queënu.

⁴ Cutu dë lu na'znu ngul gdu ca nayá' nabanu, san bönni' queënu dë lu në'ë ca' lei. Lëzca' cni, cutu dë lu na'zë' bönni' gdu ca nayá' nabanë', san ngul queë' dë lu na'nu ca' lei.

⁵ Cutu ral-la' la'dá'baguë'ë lza'quë' bönni' len ngul na' nutság na'quë'. Huac tuz chqui' lunë' tuz didza' cutu la'dzaguë' tu chí'z quië gac lulidzë' Dios gdu lădxi'quë'. Töd na', leyübl' ral-la' sóalenë'-nu ngul queë' bönni' na', cui saqui' Satanás tu' xöhui' gun ga tsazquë' nöz dul-la' le cutu gac la'ná be'i cuinquë'.

⁶ Lë ni rëpa' lbi'ili' nac tu le runnë' lbi'ili' latj Xanru'. Cutu nac le gna bë'ë.

⁷ Runi neda' gacr dxi'a luga'në' tuz yúgu'të bönni', ca na' zoa' tuza' neda'. Tu tuë' bönni' rzi'ë tsca le runödzejë' queë' Dios gunë'. Tuë' rzi'ë tu le runödzejë', ati' yetué' rzi'ë yetú le runödzejë'.

⁸ Na'a, rëpa' nup nacué' tuz lenca' yugu' ngul uzëb, rnia': Gac dxi'a quequë' luga'në' tuz ca na' zoa' tuza' neda'.

⁹ Chqui' cutu gac la'ná be'i cuinquë', huac lutság na'quë', le gacr dxi'a lutság na'quë' len cu la'zë lădxi'quë' le cunác.

¹⁰ Rna bé'ida' nup chnutság na'gac, len clëg neda'z runa' zxba ni, san Lëczë' Xanru' runë' lei, ati' rna: "Cutu ulá'alennu-në' bönni' queënu ngul."

¹¹ Chqui' ulá'alennu-në' bönni' queënu ngul, ral-la' uga'nnu tuznu, o huóacnu tuz len bönni' queënu na'. Lëzca' cni cutu uca'në'-nu ngul queë' bönni'.

¹² Na'a, neda'z rëpa' yezica' bunách len clëg rnë' cni Xanru', rnia': Chqui' zoë' böchi' lza'ru' rejlä'ë Cristo, ati' cutu réjlë'nu Xanru' ngul queë', len chqui' rë'ninu ugá'nlennu lë', cutu ulá'alënë'-nu.

¹³ Lëzca' cni rnia': Chqui' zoanu ngul zanru' réjlë'nu Cristo, ati' bönni' queënu cutu rejlä'ë Xanru', len chqui' rë'nnë' ugá'nlenë'-nu, cutu ulá'alennu lë'.

¹⁴ Cni ral-la' lunë'. Bönni' curejlë' na', Dios rlé'inë' lë' ca bönni' náquinë' quizi queë' le naquë' tuz len ngul queë' réjlë'nu Cristo, ati' ngul cni, curéjlë'nu, Dios rlé'inë'-nu ca ngul náquinu quizi queë' le nacnu tuz len bönni' queënu naquë' böchi' lza'ru' rejlä'ë Cristo. La'naru' cu nac cni, lacbi' zxi'nli' ca yugu' bi'i lagu' lahuë' Dios. Na'a, naccbi' quizi queë' Dios.

¹⁵ Nu bönni' o ngul curejlë' Cristo, chqui' rë'ni ula'alenu na' nutság na'len, huac ca'. Cutu run bayúdx uga'nlen nu na' böchi' lza'ru' o zanru' rejlä'ë Cristo, le bulidzë' rë'u Dios quië cözru' dxi'adau'.

¹⁶ Cni ral-la' gac. Nazx ca' li', ngul, huac gunu' ga ulë' bönni' quiu', ati' nazx ca' li', bönni', huac gunu' ga ulanu ngul quiu'.

¹⁷ Ral-la' gunru' tu turu' tsca le bunödzejë' queëru' Xanru', lenca' tsca guc queëru' cati' bulidzë' rë'u Dios quië gáquiru' queë'. Zxba ni rusëdda' yúgu'të cö' bunách queë' Cristo.

¹⁸ Chqui' Dios bulidzë' bönni' narugu lu xpëlë'ë le nac bë' náquinë' queë' Dios, ral-la' uga'në' cni, zoa lu xpëlë'ë lë na' nac bë'. Lëzca' cni, chqui' Dios bulidzë' bönni' cunarugu lu xpëlë'ë lë na' nac bë', cutu ral-la' gchuguë' lu xpëlë'ë lë na'.

¹⁹ Cutu bi zaca' lë na' narugu lu xpëlë'ë bönni', len chqui' cunarugu lu xpëlë'ë bönni' lë na' nac bë', cutu bi zaca'. Le nactsca lsaca' nac gunru' ca rna bë' zxba queë' Dios.

²⁰ Ral-la' uga'në' bönni' ca na' guquë' cati' ni' bulidzë' lë' Dios.

²¹ Chqui' bulidzë' li' cati' ni' nacu' bönni' nada'u, cutu cö'u bagu'i le nacu' cni, san chqui' gata' quiu' latj gruju' lu na' xanu', buzí' xbey latj na' gata' quiu' gruju'.

²² Chqui' bulidzë' nu bönni' Xanru' cati' ni' nada'uë', lahuë' Xanru' naquë' ca bönni' narujë' lu në'ë xanë' na', quië gunë' xchinë' Xanru'. Lëzca' cni, chqui' bulidzë' nu bönni' Xanru' cati' ni' narujë' lu në'ë xanë' na', bönni' ni naquë' ca bönni' nada'u queë' Cristo.

²³ Zxöntër le gdizxjè' Dios, gu'ue' lbi'ili'. Qui lè ni na' cutu ral-la' guti' cuinli' lu na'gac bunách.

²⁴ Qui lè ni na' ca', böchi' lza'adau', ral-la' soali' lahuè' Dios tsca gac queëli' tu tuli' cati' ni' bulidzè' lbi'ili' Dios.

²⁵ Ca nac quegac nup cunutság na'gac, cutu bi gna bé'inè' neda' Xanru'. Cni runi neda', ati' huac uzzöni ládxi'li' neda' le ruhuechi' ladxè'è neda' Xanru'.

²⁶ Le tac zian le rac queëru' dza ni zoaru' na'a, runi neda' gac dxi'a chqui' luga'nè' yúgu'tè bönni' ca nacquè' na'a.

²⁷ Chqui' nutság ná'lenu'-nu ngul, cutu ulá'alenu'-nu. Lézca' cni, chqui' zu' tuzu', cutu quilju'-nu ngul, cutu utság ná'lenu'-nu.

²⁸ Na'a, chqui' utság ná'lenu'-nu ngul, cutu gunu' dul-la', len chqui' utság ná'lenbi'-nè' bönni' bi'li' ngul, cutu gunbi' dul-la', san la'zaca' la'gu'i' yödzlyú ni nup nutság na'gac, ati' rè'nda' guna' ga ulali' lu yöl-la' rzaca' rgui'i na'.

²⁹ Na'a, lè ni rëpa' lbi'ili', böchi' lza'adau'. Chzoa gdxin dza udx. Qui lè ni na', ral-la' lui' ládxi'què' Dios bönni' nutság ná'lenquè'-nu ngul ca run nu cunutság na'len ngul.

³⁰ Lézca' cni, ral-la' ludziji lahuè' Dios nup ta'bódx yechi' ca run nu curbódx, ati' ral-la' la'cuá' nöxj lahuè' Dios nup tu'dziji ca run nu curudziji, ati' ral-la' lac nup ta'u ca nu cutu bi dè qui.

³¹ Ral-la' lac nup tu'gún dxin le dè yödzlyú ni ca nu cutu rui' ladxì' le dè yödzlyú ni, le huadöd quegac le rlé'iru' yödzlyú ni.

³² Rè'nda' cutu ubi ugui'ili'. Rui' ladxè'è le naqui queè' Xanru', nac gunè' le rdzag ladxè'è Xanru', bönni' cuzoanu ngul queè'.

³³ Rui' ladxè'è le rac yödzlyú, nac gunè' le rdzag ládxi'nu ngul queè', bönni' nutság ná'lenè'-nu ngul.

³⁴ Lézca' cni rac queënu ngul nutság ná'lennu-nè' bönni' len queënu ngul zoanu tuznu. Ngul na' zoanu tuznu rui' ládxi'nu le naqui queè' Xanru', nac soanu quizi queè' Dios lu gdu ca nayá' nabannu len lu bö' naccznu. Ngul na' nutság ná'lennu-nè' bönni' rui' ládxi'nu le rac yödzlyú ni, nac gunnu le rdzag ladxè'è bönni' queënu.

³⁵ Yugu' lè ni rëpa' lbi'ili' quiè uzi'li' xbey lè ni len clèg quiè uzaga'a xnözli'. Rè'nda' gunli' le ral-la' gunli', gunli' xchinè' Xanru' gdu ládxi'li'.

³⁶ Chqui' zoè' bönni' ráquinè' cunác dxi'a uga'nbi' tuzbi' bi'i ngul ra'bandau' queè', len chzoa iz queëbi', len bayúdx ré'nibi' utság ná'lenbi'-nè' bönni', huac utság ná'lenbi'-nè'. Cutu gunbi' dul-la'.

³⁷ Chqui' chnun tsutsu xtudzè'è bönni' na', len cutu run bayúdx gunè' cni, len dè lu në'è nac gunè', len chnun tsutsu xtudzè'è uga'nbi' tuzbi', gunè' le nac dxi'a bönni' na'.

³⁸ Cni nac, nu rui' latj bi'i qui utság ná'lenbi'-nè' bönni', run le nac dxi'a, san nu run ga uga'nbi' tuzbi' run le nacr dxi'a.

³⁹ Ngul nutság ná'lennu-nè' bönni', rna be'i lènu zxba qui yöl-la' nutság na' tsal ni zoè' nabané' bönni' queënu. Chqui' gatiè' bönni' queënu, gata' lu na'nu utság ná'lennu-nè' nu bönni' ré'ninu, chqui' rejle'è Xanru' bönni' na'.

⁴⁰ Runi neda' gacru bica' ba chqui' uga'nnu tuznu, len ráquida' runè' neda' tzaxxón Bò' La'y queè' Dios.

8

Le ta'gú'u bunách laugac bdau' guiøj bdau'yag

¹ Na'a, gu'a didza' ca nac qui le ri'j ráguru', lè na' gulagú'u bunách laugac bdau' guiøj bdau' yag. Ta'ná bunách: "Yúgu'tèru' napru' yöl-la' rejni'i." Nactè lè ni. Yöl-la' rejni'i cni run ga run ba zxon cuinru', san yöl-la' nadxi'i queëru' lza'ru' run ga ráclenru' lza'ru'.

² Chqui' zoè' bönni' ráquinè' chréjni'nè', cutu bi réjni'nidè' ca ral-la' tséjni'nè',

³ san nu bönni' nadxi'inè' Dios, Dioscz zóalenè' bönni' na'.

⁴ Na'a, ca nac qui le ri'j ráguru', lè na' gulagú'u bunách laugac bdau' guiøj bdau' yag, nöziru' cutu bi záca'gac yödzlyú ni bdau' guiøj bdau' yag na', len nutur nu zoa nac Dios.

⁵ Zal-la' nacué' le taqui bunách nacgac dios, le nacué' luzxbá, len le nacué' luyú, ati' zian le tu'lídz bunách, tui' lagac dios lenca' xan,

⁶ san queëru' rë'u:

Tuzè' Naquè' Dios, Lè' Xuz.

Lè' benè' yúgu'tè le rlé'iru',

Ati' zoaru' nabanru' quiè tsej ládxi'ru' Lè'.

Tuzè' Naquè' Xanru', Lè' Jesucristo.

Lu në'è Lè', Dios benè' yúgu'tè le dè,

Ati' nabániru' Lè'.

⁷ Clég yúgu'tè böchi' lza'ru' ta'yéjni'nè' lè ni. La'què' nup ni' zi'al gulayíj ládxi'gac bdau' guiöj bdau' yag, ga rdxintè na'a dza ti'j tahuè' le gulagú'u bunách laugac bdau' guiöj bdau' yag, ati' táquinè' nap yöl-la' huac qui bdau' na'. Le cutu nac gdu ládxi'què', qui lè ni na' táquinè' nabága'què' zxguia' le tahuè' lè na'.

⁸ Cutu gun ga gunè' rè'u ba la'n Dios le gui'j gáguru', le chqui' gáguru', cutu gacr-ru' dxi'a, len chqui' cutu gáguru', cutu gacr-ru' ca'z.

⁹ Dè lu na'li' gui'j gáguli' bitit'èz. Gul-gún chi'i cuinli' cui gunli' ga la'chixi la'nigui nup cunác gdu ca ta'yejilé' Cristo.

¹⁰ Nazx ca' li' ráquinu' napu' yöl-la' rejni'i ca nac lè ni len huac gagu' bitit'èz. Chqui' cö'u xlatj bdau' guiöj bdau' yag len gui'j gagu' le gulagú'u bunách lau bdau' guiöj bdau' yag na', ati' chqui' glé'inè' li' rò'u ragu' ni' böchi' lza'u cunác gdu ladxè'è, nazx ca' gunu' ga gahuè' lè na' gulagú'u bunách lau bdau' guiöj bdau' yag na'.

¹¹ Cni gac, le ráquinu' napu' yöl-la' rejni'i, gunu' ga gchixi gnignè' böchi' lza'u cutu nac gdu ladxè'è. ¿Naru' guntsau' cni queè' böchi' lza'u, ni'a qui nu na' gutié' Cristo?

¹² Chqui' cni gunu', gunu' dul-la' le uspagu'u böchi' lza'u zxguia' len gunu' ga gchixi gnignè' le cutu nac gdu ladxè'è, len gunu' ca' dul-la' le ruzóa Cristo tsla'l.

¹³ Qui lè ni na', chqui' le gui'j gahua' gun ga gchixi gnignè' böchi' lza'a, cutur gahua' bèla' na', cui guna' ga gunè' dul-la' böchi' lza'a.

9

Le dè lu në'è bönni' gbaz nasölè'è Cristo

¹ ¿Naru' cu naca' gbaz nasölè'è Cristo? ¿Naru' cu nadél-li'da' yöl-la' ruslá? ¿Naru' cu blé'ida'-nè' Xanru' Jesús? ¿Naru' cu nacli' queè' Cristo ni'a qui dxin bena' uláz queè' Xanru'?

² Nazx ca' taqui yezica' bunách cutu naca' gbaz nasölè'è Cristo. Lbi'ili' run bayúdx gáquili' naca' gbaz queè' Cristo. Le nacli' queè' Xanru', le nacczli' nac bè' naca' gbaz nasölè'è Xanru'.

³⁻⁴ Nacuá' nup ta'zi' quidza' neda'. Cni rubi'a didza', rëpa' lequè': Dè lu na'a gnaba' le gui'j gahua' le runa' dxin ni'.

⁵ Lèzca' cni dè lu na'a utság ná'lena'-bi' bi'i ngul zanru' réjlé'bi' Cristo quiè gunbi' neda' tsaxxón ga rda', ca na' tunè' yezica'rè' gbaz nasölè'è Cristo len yugu' bönni' böché'è Xanru' len Pedro.

⁶ ¿Naru' ráquili' tuza' neda' len Bernabé ral-la' guntu' dxin lahui' dza, quiè gdzölitu' le gágutu'?

⁷ ¿Nuzxa caz bönni' rijè' gdil-l ati' rguixzjè' la' cuinzè'? ¿Nuzxa caz bönni' rudé'è tu la' yèl qui lba uva len cutu gahuè' le rbia lba na'? ¿Nuzxa caz bönni' ruyúè'-ba' bō'cu' xzila' len cutu gui'jè' nidxi' quecba'?

⁸ Cutu gáquili' la' neda'z ru'a cni didza'. Lèzca' cni rna le nayúj lu guich lu zxba queè' Moisés.

⁹ Lu zxba queè' Moisés nayúj lu guich, rna: "Cutu cu'u du rú'aba' bēdx cati' rulibba' zxoal xtil." Bè'è didza' ni Dios, clégz le rui' ladxè'è-ba' bēdx,

¹⁰ san quiè uzi'ru' ca' xbey rè'u. Qui lè ni na' nayúj lu guich didza' na', ati' bönni' ruga'nè'-ba' bēdx lenca' bönni' runè' ga tu'libba' zxoal xtil bēdx, gropè' na' ral-la' lunè' lóz la'zi'è qui le rulá' luyú na'.

¹¹ Na'a, chqui' bentu' dxin ga zoali', le nac ca dxin guz gu'n, lè na' nac queè' Dios Bō' La'y, ¿naru' ráquitsali' cutu ral-la' uzi'tu' xbey tu le dau' dè queè'li' ca na' ruzi'è xbey le rlapè' bönni' guz gu'n?

¹² Tu'zi' xbey le dè queè'li' yezica' bunách tu'zejni'i lbi'ili'. ¿Naru' cu rál-la'tër uzi'tu' xbey netu' le dè queè'li'?

Gatga buzi'tu' xbey lè ni dè lu na'tu', san bia' blentu' yúgu'tè quiè gac guntu' lban qui didza' dxi'a ca nac queè' Cristo.

¹³ Nōziczli' ca rac quegac nup tun dxin qui gdau', tu'zi' xbey gun qui gdau'. Lèzca' cni nup ta'gú'u lu bcugu la'y queè' Dios rōn quecba' bōa' bēdx, tahuè' bèla' quecba' bōa' bēdx na'.

¹⁴ Lèzca' cni nuzóè' Xanru' ca ral-la' gac quequè' bönni' tunè' lban qui didza' dxi'a. Ral-la' lugagu lequè' nup tu'zi' xbey lban na' tunè'.

¹⁵ Neda' gatga buzi'a xbey lè ni dè lu na'a, ati' lè ni ruzuja' lu guich ni cutu nac le rnabi nu bi gunn quia'. Run ba zxon cuina' le cunazxja' cati' runa' lban qui didza' dxi'a. Gué'ntërda' gatia' ca gu'a latj nu gna runa' lban qui didza' dxi'a le nazxja'.

¹⁶ Cutu dè lu na'a gun ba zxon cuina' le runa' lban qui didza' dxi'a, le run bayúdx guna' lban qui. Bica' bayechi' neda' chqui' cutu guna' lban qui didza' dxi'a.

¹⁷ La'naru' runa' lban le rē'nczda', huac gnaba' lazxja', san run bayúdx guna' lban, le nac tu le buspaguè'è neda' Dios guna'.

¹⁸ ¿Bizxa lazxa' uzi'tsa' xbey chqui'nu'? Ruzi'a xbey le rdzag ladxa'a le cunazxa' cati' runa' lban qui didza' dxi'a. Cutu ca' ruzi'a xbey lè na' dè lu na'a le runa' lban qui didza' dxi'a.

¹⁹ Na'a, zal-la' nutu nu yu'a lu nê'i, chben cuina' ca bônni' nada'u quegac yúgu'tè bunách quiè gac guna' ga lulá ziantèr ca' bunách.

²⁰ Cati' runa' lban laugac bunách judío, run cuina' ca bônni' judío quiè gac guna' ga lulá bunách judío na'. Bunách judío na' tun ca rna bè' zxa queè' Moisés. Qui lè ni na' run cuina' ca bônni' runè' ca rna bè' zxa na' zal-la' cutu yu'a lu na' zxa na'. Cni runa' quiè gac guna' ga lulá nup tun ca rna bè' zxa na'.

²¹ Cati' runa' lban laugac bunách gza'a, nup curná be'i leygac zxa queè' Moisés, run cuina' ca tu bônni' gza'a na', quiè gac guna' ga lulè'. Cutu ruca'na' ca'z zxa queè' Dios. Neda' runa' ca rna bè' zxa queè' Cristo.

²² Run cuina' ca bônni' cunác gdu ca rejlè'è Cristo quiè gac guna' ga lulá nup na' cunác gdu ca ta'yejlè' Lè'. Run cuina' ca nacgac yúgu'tè bunách quiè gac guna' ga lulá la'gac bunách na'.

²³ Lu yúgu'tè lè ni runa', runa' ga ta'yöni bunách didza' dxi'a, quiè gac uzi'a xbey tsaxzön len lbi'ili' didza' dxi'a na'.

²⁴ Chnözicli' ca tunè' bônni' nútsa'què' lu huitj. Ta'xíti'è yúgu'tè', san gdél-li'nè' tuzè' bônni' uzi'è xbey latj blau. Lèzca' cni ral-la' gunli' xchinè' Dios, gacli' ca bônni' nútsa'què' lu huitj, quiè gdél-li'li' uzi'li' xbey le ubi'è queè'li' Dios.

²⁵ Yúgu'tè bônni', cati' tu'pá' cuinquè' quiè gac la'yaziè' lu huitj, ta'ná be'i cuinquè' lu yúgu'tè le tunè'. Tunè' cni quiè la'dél-li'nè' tu bregui' zin le nittè, san gdél-li'ru' rè'u tu le uzi'teczru' xbey.

²⁶ Qui lè ni na', naca' neda' ca bônni' gdu ladxè'è rxíti'è. Naca' ca' ca bônni', gdu ladxè'è rdil-lè', cutu rdí'a lu bô'z.

²⁷ Ca runè' bônni' rulidzè' bunách tsajtsazgac lu huitj, runa' ca' neda', runa' lban quiè lulá bunách. Bônni' na' nutsè'è lu huitj runè' ga gal gdu ca nayá' nabanè' len rna bé'inè' lei. Lèzca' cni runa' neda', cui unitia' xlatja' lu dxin queè' Dios.

10

Cutu tsej ládxi'ru' bdau' guiöj bdau' yag

¹ Rè'nda' uzèjni'da' lbi'ili', böchi' lza'adau', ca gac quequè' xuz xtau'tu'. Dios benè' ga glu'u xzul böaj yúgu'tè'. Lèzca' cni, guladödè' yúgu'tè' gatsj lahui' nis xzön.

² Lu böaj ni' len lu nis xzön ni', gac quequè' ca rac qui nu rdil nis. Lè na' gac quequè' gac bè' glaquè' tuz len Moisés.

³ Lèzca' cni, glahuè' yúgu'tè' yöt xtildau' na' bunödzejè' quequè' Dios Bö' La'y.

⁴ Gli'jè' yúgu'tè' nis na' bunödzejè' quequè' Dios Bö' La'y, le gli'jè' nis brujlè'i guiöj na' bulu'è lahui Dios Bö' La'y, guiöj na' gulabáninè' lequè'. Ca gac guiöj na' nacczè' Cristo, nabániru' Lè'.

⁵ Zal-la' gac cni, cutu bdzag ladxè'è yúgu'tè' Dios. Qui lè ni na' glatiè' lu latj ca'z.

⁶ Yúgu'tè lè ni nac tu le ruzejni'i rè'u, cui sè ládxi'ru' le cunác, ca na' gulazé ládxi'què' lequè'.

⁷ Cutu ral-la' tsej ládxi'ru' bdau' guiöj bdau' yag, ca na' glunè' la'què' lequè'. Nayúj lu guich la'y, rna: "Gulabö'è bônni' ni', gli'j glahuè', ati' gulayasè', glunè' lni qui bdau' na'."

⁸ Cutu ral-la' gunru' le cunác, ca na' glunè' le cunác la'què' lequè', ati' tu dzaz glatiè' gdu ca tsonnúruá' milè'.

⁹ Cutu ral-la' si' bè'ru' Xanru', ca na' gulazí' bè'è Lè' la'què' lequè', ati' glatiè' le gláguya'aba' lequè' bèl snia'.

¹⁰ Lèzca' cni, cutu ral-la' gnèru' queè' Dios ca na' gulanè' queè' la'què' lequè', ati' busnitiè' lequè' tuè' gbaz la'y queè' Dios.

¹¹ Yúgu'tè lè ni gac quequè' xuz xtau'tu', tu'zejni'i rè'u, len nayúj lu guich la'y quiè gun gadxi rè'u, le chozaru' dza chzoa udx qui yödzyú ni.

¹² Qui lè ni na', nu raqui chnal, ral-la' gun chí'i cuini, cui gchixi gnigui.

¹³ Ca nac le ta'zi' bè' lbi'ili' rac ca' quegac yúgu'tè bunách. Dios runè' ca rnè' len cutu gu'è latj bi si' bè' lbi'ili' le cugác gua' glenli', san cati' bi si' bè' lbi'ili', ului'inè' lbi'ili' nac gac grujli' lu na' tu' xöhui', quiè gac gua' glenli'.

¹⁴ Qui lè ni na', böchi' lza'adau', cutu tsej ládxi'li' bdau' guiöj bdau' yag.

¹⁵ Ru'lena' lbi'ili' didza' ca ru'lena' didza' nup ta'yejni'i. Gul-bequi xbey didza' ni gu'a.

¹⁶ Cati' gnábiru'-nè' Dios gun la'yè' le ri'jru' cati' ruspanru' ca gutiè' Cristo, lè na' ri'jru' rului' nacru' tuz len Cristo le ruzi'ru' xbey le benè' Cristo cati' bulaljè' xchönè', gutiè' lè'i

yag cruz. Lézca' cni, yöt xtil na' ruzxuzxjru', ráguru', ruluí' dzagru'-nè' Cristo le ruzi'ru' xbey le benè' Cristo cati' budödè' uláz queèru' gdu ca nayá' nabanè'.

¹⁷ Zal-la' zianru' nacru', yúgu'tèru' ráguru' tuz yöt xtil na' len qui lè ni na' nacru' ca tuz bunách.

¹⁸ Gul-yutsca' ca tunè' bönni' Israel. Bönni' ni' tahuè' lahuè' Dios le ta'gu'è lu bcugu la'y queè', lè na' tahuè' ruluí' dzagquè' Dios.

¹⁹ ¿Bizxa rna didza' ni ru'a? Cutu rnia' nap yöl-la' huac bdau' guiöj bdau' yag, len cutu nap yöl-la' huac le ta'gú'u bunách laugac bdau' guiöj bdau' yag na'.

²⁰ Cni rnia': Lè na' ta'gú'u laugac bdau' guiöj bdau' yag bunách cunúnbè'gac Dios, ta'gú'u laugac bö' xöhui', len clég lahuè' Dios. Rè'nda' cutu gdzagli' yugu' bö' xöhui'.

²¹ Cutu gac gui'jli' le ruluí' nacru' tuz len Xanru' lenca' lè na' uluí' nacli' tuz len yugu' bö' xöhui'. Cutu gac gáguli' le ruluí' dzagru'-nè' Xanru', lenca' le uluí' dzagli' yugu' bö' xöhui'.

²² ¿Naru' gúntaru' ga uzxé'inè' Xanru'? ¿Naru' ráquitsali' náptèrli' yöl-la' huac ca napè' Lè'?

Le dè lu na'ru' gunru' len ca ral-la' gdx'i'cru'-nè' böchi' lza'ru'

²³ Nac gdu'tè li didza' na' rna: "Yúgu'tè dè lu na'ru' gunru'." Na'a, neda' rnia': Clég yúgu'tè ral-la' gunru'. Yúgu'tè dè lu na'ru' gunru', san clég yúgu'tè gun ga gacr gdu ca réjlè'ru' Cristo.

²⁴ Ral-la' güi' ládxi'ru' gunru' le gun ga gac dxi'a quequè' böchi' lza'ru', len clégz le gun ga gac dxi'a qui la' cuinzru'.

²⁵ Bítitèz bi tuti' bunách lu yè'y, huac gáguli', len cutu bi ral-la' gnabli' qui, cui cuequi baguí'i ládxi'dau'li'.

²⁶ Nayúj lu guich le rna: "Queè' Xanru' naqui yödzyly ni, lenca' yúgu'tè le dè yödzyly ni."

²⁷ Chqui' ulidzé' lbi'ili' bönni' curejlè'è Dios guidli' lidxè', ati' guè'nili' tseajli', gul-gagu yúgu'tè le gdxie' lauli', len cutu bi gnabli' qui, cui cuequi baguí'i ládxi'dau'li'.

²⁸ Chqui' nútitèz nu guiè lbi'ili': "Lè ni gulagu'è lau bdau' guiöj bdau' yag", cutu gáguli' lè na' quiè gac dxi'a qui nu na' gdxjöi' cni lbi'ili', len cui cuequi baguí'i ládxi'dau'huè'.

²⁹ Rnia': "Cui cuequi baguí'i ládxi'dau'huè' bönni' na' gdxjöi'nè' cni lbi'ili'", len clég cui cuequi baguí'i ládxi'dau'li' lbi'iczli'.

Nazx ca' nu gnabi neda', gna: "¿Bizx quiè ral-la' uzó'a tsla'l le dè lu na'a guna' le rbequi baguí'i ládxi'dau'huè' bönni' yubl?"

³⁰ Huac gna ca' nu na': "Chqui' gyèpa'-nè' Dios: Xclenu', ni'a qui lè na' rahua', ¿bizx quiè nu uqui neda' ni'a qui lè na' rahua'?"

³¹ Chqui' bi gáguli' o bi gui'jli', o bítitèz bi gunli', gul-gún yúgu'tè quiè gac queè' Dios yöl-la' ba.

³² Cutu bi gunli' le gun ga la'chixi la'nigui bunách judío, len cutu gunli' le gun ga la'chixi la'nigui bunách cunacgac judío, len cutu gunli' le gun ga la'chixi la'nigui bunách queè' Dios.

³³ Gul-gún ca runa' neda', rui' ladxa'a guna' le la'dzág ládxi'gac yúgu'tè bunách, len cutu rui' ladxa'a guna' le uzi'a xbey la' neda'z, san le luzi' xbey yezica' bunách quiè lulá.

11

¹ Gul-gún ca runa' neda', ca na' neda' ca' runa' ca benè' Cristo.

Le tunnu ngul laugac bunách queè' Cristo

² Runa' lbi'ili' zxön, böchi' lza'adau', le rajnéyteczli' neda', len nazi' lu na'li' zxba budóda' lu na'li'.

³ Na'a, rè'nda' tséjni'li' rna bé'inè' yúgu'tè bönni' Cristo, ati' bönni' rna bé'inè'-nu ngul, ati' Dios rna bé'inè' Cristo.

⁴ Chqui' rulidzé' Dios bönni' o ru'è didza' uláz queè' Dios, len dxia icjè' xlu'è, ruca'nè' ca'z Cristo.

⁵ Na'a, chqui' rulidznu Dios ngul o rui'nu didza' uláz queè' Dios len cutu bi zxa icjnu, ruca'nnu ca'z bönni' queènu, len nac queènu ca nac queènu ngul narugu guitsa' icjnu.

⁶ Chqui' cutu bi zxa icjnu ngul, ral-la' grugu ca' guitsa' icjnu. Chqui' gun ga utui'nu ngul na' chqui' nu gchugu guitsa' icjnu, ral-la' bi gxa icjnu.

⁷ Cutu bi ral-la' udxia icjè' bönni' cati' rdxinè' lahuè' Dios, le naquè' ca nacczé' Dios ati' lè na' naquè' bönni' ruluí' lahui yöl-la' zxön queè' Dios, san le nacnu ngul na' ruluí' lahui yöl-la' zxön queè' bönni' queènu.

⁸ Cati' benè' bunách Dios, cutu bubijè' bönni' na' lu ngul. Ngul na', lu bönni' na' bubijè'-nu.

⁹ Lézca' cni, cutu benè' bönni' Dios quiè uzi'nu xbè' ngul, san ngul quiè uzi'è xbanu bönni' benè'-nu.

¹⁰ Qui lè ni na', ral-la' gxa icjnu ngul na' le ruluí' zoa nu rna be'i lènu le tu'yúé' rè'u gbaz la'y queè' Dios.

¹¹ Na'a, lahuè' Xanru', rquíninè'-nu ngul queè' bönni', ati' rquíninu-nè' bönni' queènu ngul.

¹² Ca na' benë' Dios, bubijë'-nu ngul lu bönni', lëzca' cni na'a, näljlenë'-nu ngul bönni', ati' yúgu'të r-ruj lu në'ë Dios.

¹³ Gul-bequi xbey la' lbi'izli'. ¿Naru' ral-la' ulidznu-në' Dios ngul cutu bi xzoa icjnu?

¹⁴ ¿Naru' cu rusëdi lbi'ili' yöl-la' nacz quegac bunách, ral-la' utui'në' bönni' na' ru'ë latj gtunn guitsa' icjë'?

¹⁵ Na'a, chqui' natúnn guitsa' icjnu ngul, nac yöl-la' lach queënu, le bë'ë queënu Dios guitsa' icjnu quië uspín icjnu.

¹⁶ Chqui' zoa nu guë'ni tá'baga' didza' ni, cniz nazí' lu na'tu' runtu', len la' tuz ca tun yugu' cö' bunách queë' Dios.

Tu'cá'n ca'z le ri'j ráguru' ruspanru' ca gutië' Xanru' bunách Corinto

¹⁷ Cutu ba la'n runa' lbi'ili' ca nac le uzéjni'da' lbi'ili' na'a. Cutu run ga rac dxi'a queëli' le runli' cati' rudubli' queë' Cristo, san run ga rac queëli' le cunác dxi'a.

¹⁸ Rzu lahua' ruzéjni'da' lbi'ili' lë ni ta'guixjöi' neda' bunách, ta'ná: "Cati' rudubli' queë' Cristo, narujli' chopl", ati' réjlë'a nazx ca' nac cni.

¹⁹ Run bayúdx la'cua'len lbi'ili' nup tu'sëdi le cunác quië lac bë' nup nacgac gdu bunách queë' Cristo.

²⁰ Qui lë ni na', cati' rudubli', lë na' ráguli' tsaxxón cutu nac le ri'j ráguru' ruspanru' ca gutië' Xanru'.

²¹ Cni nac, le runli' bayúdx tu tuli' ráguli' le nua'li' qui queëli' cati' ráguli' tsaxxón, ati' qui lë ni na' rdunli' la'li' ati' yela'li' ri'j ráguli' ga rdxintë rzúdxili'.

²² ¿Naru' cu zoa lidxli' ga huac gui'j gáguli'? Ca na' runli', ruca'nli' ca'z bunách queë' Dios, len runli' ga tu'tu'i' nup cutu bi dë quegac. ¿Bizxa caz gyëpa' lbi'ili'? ¿Naru' guntsa' lbi'ili' ba la'n? Cutu ca' runa' lbi'ili' ba la'n ca nac lë ni runli'.

Le ri'j ráguru' ruspanru' ca gutië' Xanru'

²³ Xanru'cz budödë' lu na'a lë na' busëdda' lbi'ili', ca na' benë' Xanru' Jesús yël ni' cati' ni budöd Lë' lu na'quë' bönni' guludödë' Lë'. Gdel-lë'ë yöt xtil,

²⁴ len cati' budx gudxë' Dios: "Xclenu", buzxuzxjë' lei len gnë': "Gul-gagu. Lë ni nac xpëla'a le nuzxj uláz queëli'. Gul-gún cni, uspanli' ca gac quia' neda'."

²⁵ Lëzca' cni, gdöd glahuë', gdel-lë'ë zxíga'dau' len gnë': "Le yudzu zxíga'dau' ni nac xchöna', le run tsutsu didza' cub rucá'n tsahui'. Gul-gún cni yúgu'të lzu gui'jli' lei, uspanli' ca gac quia' neda'."

²⁶ Cni gac ga gdxintë dza huödë' Xanru', yúgu'të lzu gáguli' yöt xtil cni len guí'ijili' zxíga'dau' cni, ului'li' lahu'i ca gutië' Xanru'.

Ca ral-la' gunru' cati' gui'j gáguru', uspanru' ca gutië' Xanru'

²⁷ Qui lë ni na', núti'tëz nu gagu yöt xtil ni o gui'iji zxíga'dau' ni queë' Xanru', len cutu run lei ba la'n, nabaga' zxguia' nu na', le run dul-la', rucá'n ca'z xpëlé'ë Xanru' lenca' xchönë'.

²⁸ Qui lë ni na', ral-la' cuequi xbeyru' la' cuinzru' tu turu', ati' ni'r huac gáguru' yöt xtil ni, len guí'ijiru' zxíga'dau' ni.

²⁹ Núti'tëz nu ri'j ragu lë ni len cutu run lei ba la'n le cutu ráquibe'i ruluí' le guc queë' Xanru', ruspaga' cuini dul-la' ni'a qui lë na' ré'j ragu.

³⁰ Qui lë ni na' te'i zian nup dzaggac lbi'ili', len ta'cuídi'në', ati' zianquë' chnatquë'.

³¹ La'naru' cuequi xbeyru' la' cuinzru', cutu cuequi xbeynë' rë'u Xanru'.

³² Chqui' gun bayúdx cuequi xbeynë' rë'u Xanru', usaca' zi'ë rë'u, cui grugu queëru' cati' gchuguë' quegac bunách yödzyly'.

³³ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', cati' udubli' quië gui'j gáguli', uspanli' ca gutië' Xanru', gul-cöz tuli' yetuli'.

³⁴ Chqui' zoa nu rdun, ral-la' gagu nu na' ga nac lu yu'u lidx, cui gun bayúdx cuequi xbeynë' lbi'ili' Dios cati' udubli'. Nacuá' yela'gac le runli', san uca'na' tsahui' yugu' lë na' cati' duyú'a lbi'ili'.

12

Yöl-la' huac runnë' queëru' Dios Bö' La'y

¹ Na'a, böchi' lza'adau', rë'nda' tséjni'li' ca nac yöl-la' huac runnë' queëru' Dios Bö' La'y.

² Nöziczli' ca guc cati' ni' curéjlë'nili' Cristo, bë'li' latj gulachë' lbi'ili' ga yubl bunách. Gyij ládxi'li' bdau' guiöj bdau' yag cuta'në'.

³ Qui lë ni na', ruzéjni'da' lbi'ili' cni, rnia': Ladj yúgu'të nup tui' didza' uláz queë' Bö' La'y queë' Dios, nutu nu gac gnë' xöhui' queë' Jesús, len nutu nu gac gna: "Jesús naquë' Xanru'", chqui' cuzóalenë' nu na' Dios Bö' La'y.

⁴ Na'a, nadza'gac tu tu le runnë' queëru' Dios Bö' La'y, san tuzë' naquë' Bö' La'y na'.

⁵ Lëzca' cni, nadza'gac tu tu dxin rgu'ë lu na'ru' Xanru', san tuzë' naquë' Xanru' na'.

⁶ Nadza'gac ca' tu tu yöl-la' huac napru' le rúniru' xchiné' Dios, san tuzé' naqué' Dios, runné' queëru' yöl-la' huac na'.

⁷ Dios runné' qui queëru' tu le nac bē' napru' yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y, lē na' ruzi'ru' xbey yūgu'tëru'.

⁸ Dios Bö' La'y runödzjē' queë' tu bönni' yöl-la' huac ru'ë didza' len yöl-la' rac szxöni, ati' yetüé' bönni', Lëczē' Bö' La'y runödzjē' queë' yöl-la' huac ru'ë didza' lu yöl-la' rejni'.

⁹ Lëzca' cni, Lëczē' Dios Bö' La'y na' runödzjē' queë' yetüé' bönni' yöl-la' rejlē' Cristo bi guné', ati' yetüé' bönni' runödzjē' queë' yöl-la' huac ruünē' nup te'i.

¹⁰ Yetüé' bönni' runödzjē' queë' yöl-la' huac ru'ë yugu' yöl-la' huac qui yehua' yubá, ati' yetüé' bönni' ru'ë lē' latj ru'ë didza' uláz queë' Dios, ati' yetüé' bönni' runödzjē' queë' yöl-la' huac ráquibe'inē' chqui' bō' dzag bunách naqui queë' Dios o naqui qui tu' xöhui'. Runödzjē' queë' yetüé' bönni' yöl-la' huac ru'ë didza' yubl cunazëdē', ati' queë' yetüé' bönni' yöl-la' huac rudödē' didza' yubl na' cunazëdē'.

¹¹ Yūgu'tē lē ni runē' Lëczē' Dios Bö' La'y, le runödzjē' qui tu tu bunách tsca rē'ncznē'.

Yūgu'tëru' nacru' ca tuz bunách

¹² Ca na' nac tuz gdu ca nayá' nabinru', zal-la' zian le nagudi' dzáglenru', ati' le zian na' nagudi' dzáglenru' nacgac tuz le nayá' nabinru', lëzca' cni nac queë' Cristo.

¹³ Le zóalenē' rē'u Lëczē' Dios Bö' La'y, lē ni nac queëru' ca tu le nadilru' nis, le nac bē' nacru' ca tuz bunách, zal-la' nacru' yugu' bönni' judío, len yugu' bönni' gza'a, lenca' bönni' nadá'ugac, len bönni' cunadá'ugac. Yūgu'tëru', Dios bē'ë rē'u latj si'ru' le runödzjē' Lëczē' Bö' La'y.

¹⁴ Na'a, lu gdu ca nayá' nabinru', zian le nagudi' dzáglenru' len clëg tuz.

¹⁵ La'naru' huac güi' didza' ni'aru', huaná: "Le cutu naca' nē'ë bönni', cutu náquida' queë'", didza' ni cutu gun ga cutu naqui queë' bönni' na'.

¹⁶ La'naru' huac güi' didza' nagru', huaná: "Le cutu naca' yöj lahué', cutu náquida' queë' bönni' ni", didza' ni cutu gun ga cutu naqui queë' bönni' na'.

¹⁷ La'naru' nac yöj lauru' gdutē le nayá' nabinru', ¿nacx gac yörniru'? La'naru' nac nagru' gdutē, ¿nacx gac glē' xzína'ru'?

¹⁸ Na'a, Dios nucu'ë yūgu'tē le nagudi' dzáglenru' ca gu'ncznē' Lē'.

¹⁹ La'naru' nac tuz le nagudi' dzáglenru', cutur soa gdu ca nayá' nabinru'.

²⁰ Na'a, ca nacru', zian le nagudi' dzáglenru', san tuz le nacru'.

²¹ Qui lē ni na', cutu gac guié na'ru' yöj lauru', gna: "Cutu rquinda' li'." Lëzca' cni, cutu gac guié ní'aru' icjru', gna: "Cutu rquinda' lbi'ili'."

²² Na'a, yugu' le nagudi' dzáglenru', lē na' ráquiru' nacgac cuidi'z, lē ni naquínir-ru'.

²³ Lëzca' cni, yugu' le nagudi' dzáglenru' le ráquiru' nacgac ca'z, lē ni rugácur-ru' dxi'a, len yugu' le ráquiru' cutu ral-la' gla' lahui, rugácur-ru' ca' dxi'a.

²⁴ Cutu run bayúdx gunru' cni qui le nacr lach qui le náquiniru'. Dios benē' gdu ca nayá' nabinru', len benē' ga nacr lsaca' lē na' ráquiru' rē'u nacr ca'z.

²⁵ Cni benē', ati' cutu narujgac chopl le nagudi' dzáglenru', le tun chi'i lza'gac tu yetü.

²⁶ Chqui' gac zi' tu le náquiniru', lac zi' tsazxön len lei yūgu'tē le náquiniru' na', len chqui' tu le náquiniru', zoa bi ruzi' xbey, yūgu'tē le náquiniru' tu'zi' xbey tsazxön len lei.

²⁷ Na'a, lbi'icqli' dzagli' gdu ca nayá' nabanē' Cristo, ati' tu tuli' nacli' ca yugu' le nagudi' dzáglenē'.

²⁸ Lëzca' cni, ladj bunách queë' Cristo, Dios nucu'ë nup tun xchiné'. Ga nac zi'a nucu'ë bönni' gbaz queë' Cristo. Ga nac buróp nucu'ë bönni' tu'ë didza' uláz queë', len ga bunntē nucu'ë bönni' tu'sëdi, ati' ni'r nucu'ë nup tun yugu' yöl-la' huac qui yehua' yubá. Ni'r nucu'ë nup tu'ún nup te'i. Ni'r nucu'ë nup taclen bóchi' lza'ru'. Ni'r nucu'ë bönni' tu'lui'inē' rē'u dxin gunru'. Ni'r nucu'ë bönni' tu'ë didza' yubl cunazëdquē'.

²⁹ Clëg yūgu'tē' nacquē' gbaz queë' Cristo. Clëg yūgu'tē' tu'ë didza' uláz queë' Dios. Clëg yūgu'tē' tu'sëdnē'. Clëg yūgu'tē' tunē' yugu' yöl-la' huac qui yehua' yubá.

³⁰ Clëg yūgu'tē' dē lu na'quē' luúnē' nup te'i. Clëg yūgu'tē' tu'ë didza' yubl cunazëdquē'. Clëg yūgu'tē' tu'dödē' didza' yubl cunazëdquē'.

³¹ Gul-güi' ldxzi'li' cu'ë lu na'li' Dios yugu' yöl-la' huac na' nacgac lsaca'. Na'a, ului'ida' lbi'ili' tu le nacr lsaca' ca yūgu'tē lē ni.

13

Yöl-la' nadxi'i

¹ Zal-la' gac gu'a xtídza'gac bunách le cunazëda', lenca' xtídza'quē' gbaz la'y queë' Dios, san chqui' cunadxi'ida' lza'a, didza' gu'a cutu gacr lsaca' ca bö run gui rucödru' o guia rutil-lru' lzē'i.

² Zal-la' dë lu na'a gu'a didza' uláz queë' Dios len tséjni'da' yúgu'të le nagachi', len yúgu'të didza' rejni'i, len zal-la' nac gdu ca réjlë'a Dios ga rdxintë huac cúa' yugu' gui'a, san chqui' cunadxi'ida' lza'a, cutu bi lsaca' naca'.

³ Zal-la' quisia' gdu'të le dë quia' ughua' bunách yechi', len zal-la' udöda' gdu ca nayá' nabana' ga luzegui' lei bunách le réjlë'a Cristo, san chqui' cunadxi'ida' lza'a, cutu ca' uzi'a xbey lë na' runa'.

⁴ Nu bönni' nadxi'inë' lzë'ë, rbözë' zxon ladxì. Naquë' dxi'i ladxì len cutu ruzxé'inë' lzë'ë. Bönni' na' nadxi'inë' lzë'ë cutu run ba zxon cuinë', len cutu run cuinë' blau.

⁵ Bönni' na' nadxi'inë' lzë'ë cutu runë' le cunác, len cutu rudúl-li'në' le dë queë', len cutu rléytenë', len cutu rajneynë' dö' glui' queë' bunách.

⁶ Bönni' na' nadxi'inë' lzë'ë cutu ca' rudzijnë' cati' nu runni le cunác. Rudzijnë' cati' nu run le nac gdu'të li.

⁷ Bönni' na' nadxi'inë' lzë'ë rua' rlenë' bíti'tëz bi gun queë' lzë'ë, len réjlë'teczë' lzë'ë, len rúnteczë' löz gun le nac dxi'a lzë'ë, len rbözteczë' zxon ladxì.

⁸ Cutur tód qui yöl-la' nadxí'i. Huadöd qui le dë lu na'gac bunách lui' didza' uláz queë' Dios. Huadxin dza cati' cutur gata' lu na'gac bunách lui' didza' yubl cunazëdgac, ati' huadöd qui yöl-la' rejni'i quegac bunách.

⁹ Lati'z réjni'ru' na'a, len lati'z ca' rui'ru' didza' uláz queë' Dios.

¹⁰ Cati' gdxin le nac gdu, ni'r udx qui lë na' nac lati'z.

¹¹ Cati' ni' naca' bi'idau', bë'a didza' ca bi'idau', len glequi icja' ca bi'idau', len gza' ladx'a'a ca bi'idau'. Cati' gzxöna' buca'na' le naqui qui bí'idau'hua'.

¹² Na'a le rlé'iru' nacz ca le rlé'iru' cati' ruyú cuinru' tu lu guia dxildau'. Cutu rlé'iru' gdu ca nac. Dza ni'r glé'iru' gdu ca nac yúgu'të. Na'a núnbë'a lati'z. Dza ni'r gúnbë'a yúgu'të ca na' Dioscz nunbë'të neda'.

¹³ Na'a, nacua'tecz yöl-la' rejle' queëru' Dios, len yöl-la' run löz queëru' Dios, len yöl-la' nadxi'i queëru' lza'ru'. Nacua' yonn ni, san le nac blau nac yöl-la' nadxi'i.

14

Yöl-la' huac runnë' queëru' Dios Bö' La'y

¹ Gul-gún bayúdx gdxí'ili' lza'li' len gul-güi' ladxì'li' si'li' ca' yugu' yöl-la' huac runnë' queëru' Dios Bö' La'y, len le nac blau, yöl-la' huac güi'li' didza' uláz queë' Dios.

² Nu rui' didza' yubl cunazëd, clëg bunách rui'len didza' nu na'. Dios rui'len didza' nu na', le nutu nu zoa rejni'i didza' rui' nu na'. Dios Bö' La'y ru'ë nu na' latj rui' didza' ca nacgac le nagachi' queë' Dios.

³ Nu na' rui' didza' uláz queë' Dios, rui'len bunách didza' quië gacr gdu ca ta'yejlë' Cristo. Rutíp ladxì'quë' len ruhuí' zxon lequë'.

⁴ Nu na' rui' didza' yubl cunazëd run tsutsu la' cuinz, san nu rui' didza' uláz queë' Dios run tsutsu yúgu'të bunách queë' Cristo.

⁵ Rac ladx'a'a güi'li' didza' yubl cunazëdli' yúgu'tëli', san le nac blau, rë'nda' güi'li' didza' uláz queë' Dios. Ruzi'r-ru' xbey nu rui' didza' uláz queë' Dios ca ruzi'ru' xbey nu rui' didza' yubl cunazëd, chqui' cuzöa nu udöd didza' yubl na' cunazëd, quië lac tsutsu bunách queë' Cristo.

⁶ Quí lë ni na', böchi' lza'adau', cati' guida' ga zoali', chqui' güi'lena' lbi'ili' didza' yubl cunazëda', cutu bi uzi'li' xbey. Uzi'li' xbey tuz didza' na' güi'lena' lbi'ili' le nului'inë' neda' Dios, o didza' uzejni'i rë'u, o didza' gu'a uláz queë' Dios, o le nac zxba queë'.

⁷ Lëzca' cni rac qui le ta'gú'u bö, yugu' le cunabangac, ca nac gui' rucödixru', o ca nac guitarra, chqui' cutu tul-l ca ral-la' lun, *¿nacxycz gúnbë'ru' bizxal le tul-l na', lë na' rul-l gui na' o guitarra na'?*

⁸ Chqui' cutu cödx ca ral-la' gun trompeta na' ulídz rë'u lu gdil-l, *¿nuzxa caz upá' cuini tseaj lu gdil-l na'?*

⁹ Lëzca' cni rac queëli'. Chqui' len lúdxì'li' güi'li' didza' le cutác bunách, cutu ca' la'yejni'i didza' güi'li'. Cni gac, daduz güi'li' didza'.

¹⁰ Le nactë yödzyú ni nacua' zian didza' yubl tui' zian cö' bunách gza'a, ati' nacua' bunách ta'yejni'i tu tu didza' na'.

¹¹ Na'a, chqui' cutu réjni'da' didza' ru'ë bönni', gaca' ca bönni' gza'a lahuë' bönni' na' ru'ë didza', ati' bönni' na' ru'ë didza' gaquë' ca' lahua' neda' ca bönni' gza'a.

¹² Lëzca' cni nac queëli'. Rui'tsca ladxì'li' si'li' yugu' le runnë' queëru' Dios Bö' La'y. Qui lë ni na', gul-güi' ladxì'li' si'li' yugu' le lun ga lacr tsutsu bunách queë' Cristo.

¹³ Qui lë ni na' ca', nu rui' didza' yubl cunazëd ral-la' ulídz Dios gnabi Lë' gunnë' qui yöl-la' huac quixjö' le rë'ni gna didza' na' rui' nu na'.

¹⁴ Cati' rulidza'-nè' Dios, chqui' ru'a didza' yubl cunazèda', lu bö' naccza' rulidza'-nè' Dios, san le cutu réjni'da' didza' ru'a, lu yöl-la' rejni'i quia' cutu ruzi'a xbey didza' na' ru'a.

¹⁵ ¿Nacxcz ral-la' guna' chqui'nu'? Ulidza'-nè' Dios lu bö' naccza', lenca' lu yöl-la' rejni'i quia' ulidza'-nè' Dios. Gul-la' yöl-la' ba lu bö' naccza' lenca' lu yöl-la' rejni'i quia' gul-la' yöl-la' ba.

¹⁶ Chqui' tuz lu bö' nacczu' rulidz la'yu'-nè' Dios, ati' zoa ni' nu ryöniz, san chqui' cutu rejni'i didza' ru'u, ¿nacxcz gac gna: "Ca' gac", ni'a qui didza' ru'u, rè'u-nè' Dios: "Xclenu"?

¹⁷ Nazx ca' dxi'adau' ru'u didza', rè'u-nè' Dios: "Xclenu'." Chqui' cutu rejni'i didza' ru'u, cutu bi uzi' xbey nu na' ryöni.

¹⁸ Rèpa'-nè' Dios: Xclenu', le rui'ra' didza' yubl cunazèda' ca yúgu'tèli'.

¹⁹ Laugac bunách queè' Dios gu'éntèrda' gu'a gayu'z didza' le gac la'yejni'i bunách ca zian gayuá' didza' yubl cunazèda' ati' nutu nu gac tsejni'i. Gac usèdda' yezica' bunách tuz chqui' la'yejni'i didza' gu'a.

²⁰ Böchi' lza'adau', cutu gac'li' ca bi'idau' ca nac le rza' ládxi'li'. Gul-gác ca bi'idau' cui gunli' le cunác, san gul-gác bönni' chnacgac ca nac le rza' ládxi'li'.

²¹ Nayúj lu guich la'y, rna: "Len didza' yubl len lu rú'agac bunách gza'a güi'lèna' bunách ni didza'. Zal-la' guna' cni, cutu luzé naggac xtidza'a." Cni rnè' Xanru'.

²² Cni nac, Dios ru'è rè'u latj rui'ru' didza' yubl cunazèdru' quiè gac tu le nac bè' laugac bunách cuta'yejlè' len clég laugac nup ta'yejlè' Cristo. Ru'è rè'u latj rui'ru' didza' uláz queè' Lè' le luzi' xbey nup ta'yejlè' Cristo len clég bunách na' cuta'yejlè'.

²³ Qui lè ni na', cati' udubli' tsaxón, yúgu'tèli' na' náquili' queè' Cristo, chqui' güi'li' didza' yubl cunazèdli' yúgu'tèli', ati' tsazgac nup nazèdgac lati'z o nup cuta'yejlè' Cristo, ¿naru' cu la'ná: "Nachixi icjli'?"

²⁴ Na'a, chqui' yúgu'tèli' güi'li' didza' uláz queè' Dios, ati' tsaz nu curejlè' Cristo o nu nazèd lati'z, gáquibe'i nu na' nabaga' zxguia' ati' Dios cuequi xbeynè' lè'. Cni gáquibe'i nu na', le yöni didza' güi'li' yúgu'tèli'.

²⁵ Gáquibe'i ca nac le rza' ladxji' nu na', lè na' bgachi', ati' uzechu zxib nu na' len tsej ladxji' Dios, gna: "Le nactè Dios zóalènè' lbi'ili'."

Ca ral-la' gunru' ga rudubru' queè' Cristo

²⁶ Qui lè ni na', böchi' lza'adau', cati' rudubli' queè' Cristo, rul-lè' tu salmo tuè' bönni' dzaguè' lbi'ili', ati' rusèdnè' tu zxba yetué', ati' rguíxjöi'nè' lbi'ili' tu le bului'inè' lè' Dios yetué', ati' ru'è didza' yubl cunazèdè' yetué', ati' rudòdè' didza' yubl na' cunazèdè' yetué'. Yúgu'tè le gunli' ral-la' gac le luzi' xbey nup tu'dúb queè' Cristo.

²⁷ Cati' nacuá' ni' nup tui' didza' yubl cunazèdgac, cutu ral-la' güi'li' didza' cni zianr ca chop tsonnzli'. Huac gu'è didza' tuzè' bönni' na', ati' tòd na' huac gu'è didza' yetué', san run bayúdx soa nu udòd didza' yubl na' cunazèdli'.

²⁸ Chqui' nutu nu zoa nu gac udòd didza' yubl na' cunazèdli', ral-la' soa dxiz ga na' nudubli' nu na' rui' didza' yubl cunazèd, ati' huac güi'lenè' Dios didza' na' lu icj ládxi'dau'huè'.

²⁹ Lèzca' cni, bönni' tu'è didza' uláz queè' Dios ral-la' lu'è didza' chop tsonnzè', ati' yezica'rè' bönni' na' tu'è didza' uláz queè' Dios ral-la' la'bequi xbeynè' didza' ru'è bönni' na'.

³⁰ Chqui' Dios ului'inè' tu bönni' rò'è ni' le rè'ni gna xtidzè'è, ral-la' soa dxiz nu na' rui' didza'.

³¹ Yúgu'tèli' huac güi'li' didza' uláz queè' Dios tu tuli' quiè gzèdli' yúgu'tèli' len gdip ládxi'li' ca' yúgu'tèli'.

³² Bönni' tu'è didza' uláz queè' Dios huac la'ná be'i cuinquè', la'cu'è dxiz.

³³ Clég Dios nu run ga runru' rusbò, le rè'nnè' Lè' gacru' ba'a ladxji', ca na' runè' ga nacuá' yúgu'tè cò' bunách queè' Cristo.

³⁴ Ral-la' la'cua'nu dxiz ngul queè'li' ga na' rudubli'. Cutu dè lu na'cnu lui'nu didza' ni'. Ral-la' la'cua'nu nòxj ca na' rna bè' zxba queè' Dios.

³⁵ Chqui' té'ninu la'yéjni'nu lati', ral-la' la'nábinu bönni' qui queè'cnu cati' ni' nacu'è lidxquè'. Cutu ral-la' lui'nu didza' ngul ga na' tu'dubè' queè' Dios.

³⁶ ¿Naru' ráquitsali' bunòdzjè' xtidzè'è Dios lu rú'ali' lbi'izli'? ¿Naru' ráquitsali' bdxin queè'zli' xtidzè'è Dios?

³⁷ Chqui' nutsè'è ladjli' bönni' ráquinè' ru'è didza' uláz queè' Dios, o ráquinè' zóalènè' lè' Dios Bö' La'y, bönni' ni ral-la' si' lu nè'è nac zxba queè' Xanru' le ruzuja' queè'li' lu guich ni.

³⁸ Na'a, chqui' cutu rui' ladxè'è didza' ni, cutu güi' ládxi'li'-nè' bönni' na'.

³⁹ Qui lè ni na', böchi' lza'adau', gul-güi' ládxi'li' güi'li' didza' uláz queè' Dios, len cutu gna bè'ili' nu rui' didza' yubl cunazèd.

⁴⁰ Yúgu'tè ral-la' gunru' ca sa'yéaj, len ca rajlòz yöl-la' ba'a ladxji'.

15

Bubanë' Cristo lu yöl-la' gut

¹ Na'a, böchi' lza'adau', rguüxjöi'da' lbi'ili' ca nac didza' dxi'a na' bena' lban qui ga zoali', lë na' gzxi' lu na'li' len run ga nacr gdu ca réjlë'li' Cristo.

² Ni'a qui didza' ni ulali', chqui' gunli' ca rna didza' dxi'a na' bena' lban qui ga zoali', chqui' le nactë gyëjlë'li' Cristo.

³ Ga gzu lau budöda' lu na'li' le budödë' Dios lu na'a neda'. Cni rna: "Gutië' Cristo uláz queëru' le nabága'ru' dul-la'." Ca nac lë ni nayúj lu guich la'y, ben bayúdx benë'.

⁴ Rna ca': "Bgachë'ë yeru ba, len cati' bza'a tsonn dza, bubanë' lu yöl-la' gut", ca na' nayúj ca' lu guich la'y, ben bayúdx guc queë'.

⁵ Gdöd ni' bului' lahuë' Cristo, blé'inë' Lë' Pedro, len gdöd ni', gulalë'inë' Lë' idxinnütë' gbaz queë'.

⁶ Ni'r bului' lahuë' lahuë' lauquë' zianr ca gayu' gayu'ë böchi' lza'ru' ta'yejlë'ë Cristo, cati' ni' nudubquë' tsaxón. Yelatiz' cuguluhuöatë' böchi'ru' ni nacu'ë nabanquë' na'a, zal-la' la'quë' chnatquë'.

⁷ Ni'r blé'inë' Lë' Jacobo, len gdöd ni' bului' lahuë' lauquë' yúgu'të bönni' gbaz queë'.

⁸ Ga yajseytë bului' lahuë' ca' lahua' neda'. Ca guc lë ni, naca' ca bi'ida'u' guljbi' cati' chgdöd dza ral-la' galjbi'.

⁹ Cni nac, le nacra' neda' cuidi'z ca yúgu'të bönni' gbaz queë', len cutu naca' neda' lsaca' si' la' gbaz queë', le gdxia ladx'a bunách queë' Dios.

¹⁰ Na'a, le buzá' ladxë'ë quia' Dios naca' le naca' na'a, len clëg daduz buzá' ladxë'ë quia'. Béntëra' xchinë' ca yezica'rë' gbaz queë', zal-la' clëg racz quia' bena' dxin na'. Dioscz, lu yöl-la' ruzá' ladx' queë', bugunë' neda' dxin.

¹¹ Na'a, chqui' bena' lban neda' o chqui' glunë' lban yela'quë' bönni', lë ni le runtu' lban qui len le gyëjlë'li' lbi'ili'.

Ubanru' lu yöl-la' gut

¹² Runtu' lban queë' Cristo ca na' bubanë' lu yöl-la' gut. Chqui' cni nac, çnaxcz nac, rnalil' la'li': "Cutu lubán nup chnatgac"?

¹³ La'naru' cu lubán nup chnatgac, cutu bubanë' Cristo,

¹⁴ len la'naru' cu bubanë' Cristo, daduz nac le bentu' lban qui, len daduz nac yöl-la' rejllë' queëli' Lë'.

¹⁵ Yetú ca', la'naru' cu bubanë' Cristo, rzi' yë'tu' cati' runtu' lna' lau queë' Dios, rnatu' buspanë' Cristo, ati' la'naru' cu uspanë' nup chnatgac, Dios cutu buspanë' Cristo.

¹⁶ La'naru' cu lubán nup chnatgac, cutu bubanë' Cristo,

¹⁷ len la'naru' cu bubanë' Cristo, daduz nac yöl-la' rejllë' queëli' Lë', ati' naga'ngac dul-la' nabága'li'.

¹⁸ Lëzca' cni, nup na' chnatgac len gulayejlë' Cristo, tsaz glat chqui' cutu bubanë' Lë'.

¹⁹ Chqui' tuz tsal ni zoaru' nabanru' huac uzi'ru' xbë' Cristo, nacr-ru' bayechi' ca yúgu'të bunách.

²⁰ Na'a, le nactë bubanë' Cristo lu yöl-la' gut, len naquë' nu gzu lau bubán tsaz ladj yúgu'të nup lubán tsaz lu yöl-la' gut.

²¹ Ca na' gyu'u yöl-la' gut ni'a qui le benë' tuë' bönni', lëzca' cni, ni'a qui le benë' yetüë' bönni' gyu'u yöl-la' rubán quegac nup chnatgac.

²² Ca na' tat yúgu'të bunách le náljlengac Adán, lëzca' cni lubán yúgu'të nup na' náljlengac Cristo.

²³ Tu tuë' ubanë' ca ral-la' gac. Zi'al bubanë' Cristo, ati' töt ni lubán nup náquigac queë' Cristo cati' huödë'.

²⁴ Ni'r gdxin dza udx cati' ugüë' Cristo gdu'të le dë lu në'i len gdu'të yöl-la' uná bë' len gdu'të yöl-la' huac qui tu' xöhui', ati' udödë' lu në'ë Dios Xuz le rna bé'inë' Lë'.

²⁵ Run bayúdx gna bé'ë Cristo ga gdxintë dza chbenë' Dios ga luzechu zxi'bgac lahuë' Lë' yúgu'të nup ta'dá'bag'a' Lë'.

²⁶ Le rdá'bag'a' Lë' le usnitië' ga udx nac yöl-la' gut.

²⁷ Dios chnudödë' yúgu'të lu në'ë Zxi'në' quië gna bé'inë' lei. Nayúj lu guich la'y, rna: "Budödë' yúgu'të lu në'ë quië gna bé'inë' lei." Na'a, nac bé' cutu budöd cuinë' lu në'ë Zxi'në', le nacczë' Lë' Nu rudód lu në'ë Zxi'në' yúgu'të.

²⁸ Cati' gdxin dza ni' chnudödë' Dios lu në'ë Cristo yúgu'të quië gna bé'inë' lei, ni'r Lëczë' Zxi'në' udód cuinë' lu në'ë Dios, Nu na' budöd lu në'ë Zxi'në' yúgu'të, ati' ga udx, Dios gna bé'inë' tsaz yúgu'të.

²⁹ La'li' rdil-li' nis uláz quegac nup chnatgac. Chqui' ráquili' cutu lubán nup na' chnatgac, çbizx quië rdil-li' nis uláz quegac nup chnatgac?

³⁰ Zoa banádx queëtu' gattu' yúgu'tè dza. ¿Bizz quië rui'tu' latj gac cni chqui' cutu ubanru' lu yöl-la' gut?

³¹ Yúgu'tè dza zoa banádx gatia'. Rguíxjöi'da' lbi'ili' lè ni, böchi' lza'adau', le rdzag ladxa'a le bena'. Bena' ga réjlè'li' Xanru' Jesucristo.

³² Chqui' le gu'nzda' gdl'-lena' böa' guixi' snia' lu yödZ Éfeso, ¿bizxa caz uzi'a xbey? Chqui' cutu lubán nup chnatgac, ral-la' gunru' ca ta'ná bunách: "Gui'j gáguru' le huatru' cxö huidzj."

³³ Cutu güi'li' latj nu si' ye'i lbi'ili'. Chqui' si' lu na'li' lati'z le cutu nacz, gdütèli' huöacl'i chul nit.

³⁴ Gul-bí'i ládxi'li' len cutu gunli' dul-la' le cunúnbè'li'-nè' Dios la'li' lbi'ili'. Rnia' cni quië guna' ga utui'li'.

Ca lac nup lubán lu yöl-la' gut

³⁵ Nazx ca' zoa nu gna: "¿Nacx lubán nup chnatgac? ¿Nacx gac gdu ca nayá' nabinquë' cati' ludxinë'?"

³⁶ Li', bönni' cunözi. Lè na' razu' luyú cutu glen chqui' cutu nit.

³⁷ Lè na' razu' luyú nac tu xseydau'z, nazx ca' qui zxoá' xtil o qui yetú guixi' cuandau'. Lè na' razu' cutu nac guixi' cuandau' na' ral-la' glen.

³⁸ Dios runë' ga gac guixi' cuandau' ca nunczë' qui. Ca nac tu tu xseydau' na' runë' ga gac guixi' cuandau' qui.

³⁹ Lèzca' cni, cutu nac tuz ca nac bëla' qui queëcba' yúgu'tèba' böa' guixi'. Zoa tu bëla' quegac bunách len yetú ca nac bëla' quecba' böa' guixi'. Yetú ca nac bëla' quecba' bguinn len yetú ca nac bëla' quecba' böl.

⁴⁰ Lèzca' cni nadzá' gdu ca nayá' nabingac nup nacua' yehua' yubá ca nac gdu ca nayá' nabingac nup nacua' luyú ni. Zoa tu yöl-la' lach quegac nup nacua' yehua' yubá, len yetú ca nac yöl-la' lach quegac nup nacua' luyú ni.

⁴¹ Zoa tu yöl-la' lach qui gbidz, len yetú qui beo', len yetú quegac bölj luzxbá. Yöl-la' lach qui tu bölj luzxbá nadzá' ca nac yöl-la' lach qui yetú bölj luzxbá.

⁴² Lèzca' cni gac cati' lubán nup chnatgac. Cati' rgachi' yeru ba nac tu bëla' nit. Cati' ubán, ni'r gac tu le soa tsaz.

⁴³ Cati' rgachi' yeru ba nac tu bëla' ca'z len le nacuidi'. Cati' ubán, ni'r gac tu le lach len le nal.

⁴⁴ Cati' rgachi' yeru ba nac tu bëla' qui yödZlyú ni. Cati' ubán, ni'r gac tu le soa tsaz yehua' yubá. Zoa tu bëla' qui yödZlyú ni, len yetú ca gac le gdzag bö' nacczru'.

⁴⁵ Nayúj lu guich la'y le rna: "Bönni' na' gzu lahuë' zoë' luyú ni, lè' Adán, Dios benë' lè' bönni' ban", san Bönni' gyazië' xlatjè' Adán, Lè' Cristo, Dios benë' ga naquë' Bö' nabániru'.

⁴⁶ Cutu bdxin zi'al lè na' nac Bö'. Bdxin zi'al lè na' nac qui yöl-la' bunáchz queëru', ati' ni'r bdxin lè na' nac Bö'.

⁴⁷ Bönni' ni' gzoë' zi'al, gúquinë' yu. Bönni' na' zoë' burópl, Nu na' nac Xanru', brujë' yehua' yubá.

⁴⁸ Nup nacua' luyú ni nacgac ca guquë' bönni' na' gúquinë' yu, ati' nup ral-la' tsajcuá' yehua' yubá lac ca nac Nu na' bruj yehua' yubá.

⁴⁹ Ca na' na'a dë queëru' tu bëla' le nac ca gac bëla' queë' bönni' na' gúquinë' yu, lèzca' ral-la' huöáquiru' ca náquinë' Nu na' bruj yehua' yubá.

⁵⁰ Cni rë'ni gna lè ni rëpa' lbi'ili', böchi' lza'adau', rnia': Le náquini bëla' len rön cutu ca' tsaz ga ni' rna bë'të Dios, len lèzca' cni, lè na' nit cutu gdel-li' lè na' zoa tsaz.

⁵¹ Gul-yutsca', rëpa' lbi'ili' tu le bgachi': Cutu gatra' yúgu'tëru', san Dios utsë'ë ca nacru' yúgu'tëru'.

⁵² Tu tsalz gac, tsca nac tu le rutáz yöj lauru', cati' cödx trompeta le rajseytë. Cödx trompeta na', ati' lubán nup chnatgac, láquini tu le soa tsaz, ati' Dios utsë'ë le náquini' yúgu'tëru'.

⁵³ Lè na' nacru' le rnit ral-la' huöac le soa tsaz, ati' le náquini' lè na' ral-la' gat, huöac tu le gatga gat.

⁵⁴ Cati' lè na' rnit chnuhuöac le soa tsaz, lenca' lè na' ral-la' gat chnuhuöac le gatga gat, ni'r utság lè na' nayúj lu guich la'y, rna:

Nadúa tsaz yöl-la' gut.

Chbdél-li'në' Cristo.

⁵⁵ Cutur gna be'i rë'u yöl-la' gut.

Cutur bi gac gun queëru' yöl-la' gut.

⁵⁶ Huac bi gun queëru' yöl-la' gut le nabága'ru' dul-la', ati' nabága'ru' dul-la' le rdá'baga'ru' zxba queë' Dios.

⁵⁷ Xclenë' Dios. Lèczë' runë' ga nularu' lu yöl-la' gut ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo.

⁵⁸ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', gul-zóa tsutsu. Gul-gác gdu ládxi'li', gúnteczli' xchinë' Xanru' le nõziczli' cutu runli' daduz xchinë' Xanru'.

16

Tu'nõdzj quequë' böchi'gac ta'yadzjnë' bunách Corinto

¹ Na'a, ca nac qui dumí na' unõdzjli' le gaclen böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo nacu'ë Jerusalén, gul-gún na'a ca na' gna bé'ida' yugu' cõ' bunách queë' Cristo, nacuá' luyú Galacia.

² Yugu' dza domingo, tu tuli' ral-la' cu'li' quizi lati' dumí, tsa na' Dios runnë' queë'li'. Gul-gún chi'i lei, cui gun bayúdx bi utubli' cati' gdxina' ga zoali'.

³ Cati' ni' gdxina' ga zoali', gsõla'a Jerusalén nup na' ucu'a'li' lbi'ili'. Uzuja' lu guich le gun ga lac bé'queë', ati' lu'ë dumí na' unõdzjli'.

⁴ Chqui' ral-la' tsija' ca' neda', tsjáclenë' neda'.

Le rë'nnë' gunë' Pablo

⁵ Guida' ga zoali' cati' udx tõda' yugu' yõdz luyú Macedonia, le run bayúdx tõda' yugu' yõdz na'.

⁶ Ráquida' ugá'nlena' lbi'ili' tu chi'i o nazx ca' uga'na' ni' yugu' beo' ziaq. Ni'r huac gáclenli' neda', ugu'li' neda' nõz gátitëz ga ral-la' tsija'.

⁷ Cati' guida' duyúa' lbi'ili' cutu rë'nda' tõdza' ni'. Runa' lõz sóalena' lbi'ili' xtsey, chqui' gunnë' neda' latj Xanru'.

⁸ Uga'na' ni lu yõdz Éfeso ga gdxinr dza Pentecostés

⁹ le dë latj ni guna' tu dxin zõn queë' Xanru', zal-la' zian nup ta'dá'baga' neda'.

¹⁰ Chqui' gdxinbi' ga zoali' bi'i Timoteo, gul-gú'i ládxi'li'-bi', cui ubi ugu'i'ibi' tsal ni' sóaleni' lbi'ili', le runbi' xchinë' Xanru' ca na' runa' xchinë' neda'.

¹¹ Qui lë ni na', nutu nu ral-la' uzóa lëbi' tsa'l. Gul-gaclen-bi', ugu'li'-bi' nõz gdu tsáhui'dau', quië udxinbi' ga ni zoa' neda', le rbõza'-bi' lëbi' lenca' böchi'ru' túnlenë'-bi' tsaxzõn dxin.

¹² Ca nac queë' böchi'ru' Apolos, szxõni gúta'yua' lahuë' tsijë' tsajyüë' lbi'ili' tsaxzõn len yugu' böchi'ru'. Cutu rë'nnë' tsijë' na'a. Guidë' cati' sáqui'nnë'.

Didza' ru'ë Pablo ga ruúdx

¹³ Gul-spán ládxi'li' len gul-gác tsutsu ca réjllë'li'-në' Cristo. Gul-gác rugu ladxli' len gul-típ ládxi'li'.

¹⁴ Len yõl-la' nadxí'i gul-gún bíti'tëz bi gunli'.

¹⁵ Na'a, böchi' lza'adau', chnõziczli' ca nac queë' Estéfanos lenca' quegac di'a dza queë'. Nacgac nup gulazú laugac ta'yejlë' Cristo ladj bunách nacuá' luyú Acaya. Guludõd cuinquë' bönni' ni quië lunë' xchingac bunách queë' Dios.

¹⁶ Ráta'yua' lauli', böchi' lza'adau', gunli' ba la'n nup nacgac ca böchi'ru' na', lenca' ca nacgac nup tunlen lequë' tsaxzõn dxin len taclen lequë'.

¹⁷ Rudzijda' le guladxinë' ga zoa' Estéfanos, len Fortunato, len Acaico, le gláclenë' neda' uláz queë'li'.

¹⁸ Guluhui' zxõnë' neda' ca na' guluhui' zxõnë' ca' lbi'ili'. Gul-gún ba la'n bunách cni.

¹⁹ Tu'gáp Dios lbi'ili' yugu' cõ' bunách queë' Dios luyú Asia ni. Tu'gapë' Dios lbi'ili' Aquilo len Priscila lenca' nup tu'dúb queë' Dios ga nac lu yu'u lidxquë'.

²⁰ Tu'gapë' Dios lbi'ili' yúgu'të böchi'ru' ni. Gul-gáp Dios tuli' yetuli', unída'li' lza'li'.

²¹ Neda', Pablo, na' cuincza' ruzuja' lu guich lë ni, rnía': Rugapa' Dios lbi'ili'.

²² Nu cunadxí'i Xanru' Jesucristo, chnabía dõ' nu na'.

Gda Xanru'.

²³ Rnabda'-në' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queë'li'.

²⁴ Nadxi'ida' yúgu'tëli' le nacru' tuz len Xanru' Jesucristo. Ca' gac.

DIDZA' BURÓP BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ CORINTO

Pablo rugapĕ' Dios bunách queĕ' Cristo nacu'ĕ Corinto

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz queĕ' Jesucristo le rĕ'nnĕ' cni Dios. Runbi' neda' tsazxón bi'i bōchi'ru' Timoteo. Rugapa' Dios lbi'ili', rudubli' queĕ' Dios lu yōdz Corinto, len yūgu'tĕli' náquili' quizi queĕ' Dios luyú Acaya.

² Rnabda'-nĕ' Xuzru' Dios len Xanru' Jesucristo uzá' ladxĕ'ĕ queĕli' len gunĕ' ga soa dxi icj lādxi'dau'li'.

Yugu' le gzxaca' gdi'ĕ Pablo

³ Yōl-la' ba Dios, Xuzĕ' Xanru' Jesucristo, le naquĕ' Xuzru', ruhuechi' ladxĕ'ĕ rĕ'u, len naquĕ' ca' Dios, ruhuí' zxōnteczĕ' rĕ'u.

⁴ Ruhuí' zxōnĕ' rĕ'u Dios cati' rac bítitĕz bi rac queĕru', quiĕ gac hui' zxōnru' ca' nup bi rac quegac. Ruhuí' zxōnru' lequĕ' ca na' ruhuí' zxōnĕ' rĕ'u Dios.

⁵ Tsa ta'yán le rzaca' rguí'ru', ca na' gzxaca' gdi'ĕ Cristo, lĕzca' cni ta'yán le tu'huí' zxōn rĕ'u, le nacru' tuz len Cristo.

⁶ Qui lĕ ni na', chqui' bi rzaca' rguí'tu', rac cni queĕtu' quiĕ gac hui' zxōntu' lbi'ili' len guntu' ga ulali'. Chqui' Dios ruhuí' zxōnĕ' netu', rac cni quiĕ gac hui' zxōntu' lbi'ili', ati' lu yōl-la' rbōz zxōn lādxi' queĕli', gac gua' glenli' yugu' le saca' qui'li', ca na' rac ca' queĕtu'.

⁷ Ruzxōni lādxi'tu'-nĕ' Dios gūnteczĕ' ga gac dxi'a queĕli', le nōzitu' ca na' rzaca' rguí'li' tsazxón len netu', lĕzca' cni ruzi'li' xbey tsazxón len netu' le ruhuí' zxōnĕ' rĕ'u Dios.

⁸ Rĕ'nitu' gnōzili', bōchi' lza'adau', ca nac le zian le glac queĕtu' luyú Asia. Gdōdti bĕ'i lĕ na' gac queĕtu', gac zi'tĕr ca le gac gua' glentu'. Ca' gac, cutur bentu' lōz soatu' gbantu'.

⁹ Gúquitu' gac queĕtu' ca rac quequĕ' bönni' chnarugu quequĕ' latiĕ'. Gac cni queĕtu' cui uzxōni lādxi'tu' la' cuinztu', san uzxōni lādxi'tu'-nĕ' Dios, Nu ruspán nup chnatgac.

¹⁰ Dios buslé' netu' lu lĕ na' ben ga gzoa banádx gattu', ati' ruslé' netu' yugu' dza. Runtu' lōz uslé' netu' Lĕ' cni leyúbl

¹¹ Chqui' gáclenli' netu', ulidzli'-nĕ' Dios gnábili'-nĕ' gáclenĕ' netu'. Dios gunĕ' ca na' gnábili'-nĕ' tsazxón len bunách zian, uzá' ladxĕ'ĕ queĕtu', ati' la'ná xclenĕ' Dios uláz queĕtu'.

Rguíxjō'ĕ Pablo bizx quiĕ rāzeynĕ' gdxinĕ' Corinto

¹² Lĕ ni le run ga rudzjítu'. Bō' naccztu' ruluí' netu', len yōl-la' ba'a lādxi' queĕtu' len gdu lādxi'tu' runtu' bi runtu' yōdzlyú ni, len cni bentu' ca' ga ni' zoali'. Cni bentu', le guclen netu' le buzá' ladxĕ'ĕ queĕtu' Dios, len clĕg len yōl-la' rejni' queĕztu' bentu' cni.

¹³ Ruzujtu' queĕli' lu guich tuz le gac ulabli' len le gac tséjni'li'. Rac ladxa'a tséjni'li' gdu

¹⁴ lĕ na' réjni'li' lati'. Ni'r cati' gdxin dza huōdĕ' Xanru' Jesucristo, gac gunli' netu' zxōn ca na' netu' guntu' lbi'ili' zxōn.

¹⁵⁻¹⁶ Le bena' lōz lĕ ni, gza' ladxa'a guida' ga zoali' zi'al cati' gdōda' luyú Macedonia, ati' guida' ga zoali' leyúbl cati' uzá'a ni quiĕ uzi'li' xba' chop lzu. Tōd ni' huac gáclenli' neda' ugu'li' neda' nōz tsija' luyú Judea. Cni gu'nda' guna'.

¹⁷ ¿Naru' ráquitsali' gzxi' yĕ'a le butsá'a ca guna'? ¿Naru' ráquitsali' lu yōl-la' bunách quia' runa' le rdxinz icja', len bĕ'za' ca' didza' cati' gnia': Cni guna'?

¹⁸ Ni'a queĕ' Xanru' Dios, Nu run gđutĕ ca rna xtídzĕ'ĕ, cutu bĕ'za' ca' didza' cati' bĕ'lena' lbi'ili' xtídzĕ'ĕ Dios.

¹⁹ Jesucristo, Zxi'nĕ' Dios, Nu na' bentu' lban qui ga zoali', neda' len Silvano len Timoteo, cutu rui'zĕ' ca' didza'. Lĕ' ru'ĕ didza' gđutĕ li.

²⁰ Cristocz runĕ' ga nac gđutĕ lōz yūgu'tĕ le gzxi' lu nĕ'ĕ Dios, ati' ni'a queĕ' Lĕ' gac gnaru': "Ca' gac", quiĕ gac queĕ' Dios yōl-la' ba.

²¹ Dioscz runĕ' ga runtu' lōz tsazxón len lbi'ili' náquiru' queĕ' Cristo, len budōdĕ' lu na'tu' dxin queĕ' runtu'.

²² Bennĕ' queĕru' le nac bĕ' náquiru' queĕ', bchiziĕ' icj lādxi'dau'ru' Dios Bō' La'y, Nu nac queĕru' le run ga nac lōz yūgu'tĕ le gunnĕ' queĕru' Dios.

²³ Ni'a queĕ' Xanru' Dios, Nu nōzi le rza' ladxa'a, ru'a didza' gđutĕ li. Nōzcnĕ' Lĕ' cutu bida' ga zoali' lu yōdz Corinto, cui gun bayúdx guna' ga hui'nili'.

²⁴ Cutu rĕ'nitu' gna bé'itu' lbi'ili' ca réjlĕ'li' Cristo, le chnacli' tsutsu ca réjlĕ'li' Lĕ'. Rĕ'nitu' guntu' le gun ga udziji lādxi'li'.

2

¹ Qui lĕ ni na' bĕ' ladxa'a cu guidtea' queĕli' leyúbl, cui guna' ga hui'nili'.

² Chqui' guna' neda' ga hui'nili', ¿nuzxa caz gun ga udzijda' neda'? ¿Naru' guntsa' ga hui'ni nu ral-la' gun ga udzijda' neda'?

³ Qui lè ni na' buzujá' queèli' lu guich zi'al. Cutu gu'nda' guida' ga zoali', cui gunli' ga hui'nda', le ral-la' gunli' lbi'iczli' ga udzijda' neda'. Le ruzxöni ladxa'a lbi'ili', nõzda' udzjijli' yúgu'tèli' chqui' udzijda' neda'.

⁴ Cati' ni' buzujá' queèli' lu guich lè na', gsébitsqui ladxa'a, len bui'nitsqui ladxa'a ga bdxintè grödxá'. Buzujá' cni lu guich, clég quiè guna' ga huí'nili' san quiè gnözili' ca nadx'itsquida' lbi'ili'.

Ral-la' unít lauru' nu rua' dö'

⁵ Chqui' zoè' ni' bönni' na' bushui'nnè' rë'u, clég neda'z bushui'nnè', san yúgu'tèli' lbi'ili' bushui'nnè' lati'. Rnia': Lati', cui tód bè'i gchugu bè'a queè' bönni' na'.

⁶ Tscati' gaz zxguia' chbenli' queè' bönni' na' yelati'z cunuhuóatéli'.

⁷ Na'a, ral-la' unít lauli' bönni' na' len utipli' ladxè'è, cui tód bè'i hui'nnè' len cui gac tsaz chop ladxè'è.

⁸ Qui lè ni na' ráta'yua' lauli' gunli' le gac bè' nadx'ili'-nè' gdu ládxi'li'.

⁹ Qui lè ni na' ca' buzujá' queèli' lu guich lè na'. Gu'nda' si' bè'a lbi'ili' quiè gnözda' chqui' rúnteczli' ca rna xtídza'a.

¹⁰ Cati' nu runít lauli' lbi'ili', neda' ca' runít lahua' nu na'. Cati' nu runít lahua', chqui' bi ben nu na' runít lahua', runa' cni uláz queè' Cristo quiè gac bi uzi'li' xbey.

¹¹ Cni runa', cui saqui' Satanás tu' xöhui' uxíj rë'u, le chnöziru' yugu' le rë'ni gun queëru'.

Grö'è baguí'i Pablo lu yödZ Troas

¹² Cati' bdxina' lu yödZ Troas quiè guna' lban qui didza' dxi'a queè' Cristo, benntsquè' neda' latj Xanru' guna' lban ni'.

¹³ Zal-la' guc cni, grö'a baguí'i le cutu yajxaca'a-bi' ni' bi'i böchi'ru' Tito. Qui lè ni na' buzá'lena' bunách ni', gyija' luyú Macedonia.

Gdél-li'ru' le zóalenè' rë'u Cristo

¹⁴ Xclenè' Dios, rché'teczè' rë'u ca tu le nac bè' bdél-li'nè' Cristo yöl-la' ruslá queëru'. Dios rugunè' dxin rë'u quiè rulu'è lahui ca gac lumbè' Cristo bunách. Le nacru' nac ca tu le rla' zxiX, le rguis gáti'téz.

¹⁵ Nacru' ca tu nör rla' zxiX, le ruzégui'è Cristo lahuè' Dios, len le rguisiè' laugac nup nulagac len nup nanitgac.

¹⁶ Laugac nup na' nanitgac nacru' ca tu le rla' zgut le nac bè' latiè', san laugac nup na' nulagac nacru' ca tu le rla' zxiX le nac bè' gbánteczru'. ¿Nuzxa caz nac lsaca' gun cni?

¹⁷ Cutu runtu' ca tun zian bunách tu'gún dxin xtídZè'è Dios ca tu le tuti' len ta'u bunách, san le nasölè'è netu' Dios, gdu ládxi'tu' rui'tu' didza' lahuè' Lè' le nactu' tuz len Cristo.

3

Ca nac didza' ruín rë'u tuz len Dios

¹ ¿Naru' ráquitsali' run ba zxön cuintu' cati' rui'tu' cni didza'? ¿Naru' runtsa bayúdx ului'itu' lbi'ili' guich le rulu' le nactu'? ¿Naru' ral-la' gnábitu' lbi'ili' gunli' queëtu' tu guich cni, ca na' tun la'gac bunách?

² Lbi'iczli' nacli' ca tu guich le rulu' le nactu', le nayúj lu icj ládxi'dau'tu', ati' yúgu'tè bunách gac luláb lei len luúnbè' lei.

³ Le nacli' nalá' lahui ca tu guich nuzujè' Cristo, le bsölè'è lu na'tu'. Cutu nayúj tu lu guich, san Bö' La'y queè' Dios ban nuzujè' lei, clég tu lu guiöj blag, san lu icj ládxi'dau'li' nuzujè'.

⁴ Rui'tu' cni didza' le ruzxöni ládxi'tu'-nè' Dios le zóalenè' netu' Cristo.

⁵ Cutu ráquitu' bi gac guntu' racz queëtu', san Dios runnè' queëtu' yöl-la' huac bi guntu'.

⁶ Dioscz bennè' queëtu' yöl-la' huac guntu' xchinè' lu didza' cub na' ruín rë'u tuz len Dios. Didza' ni cutu nac tu zxba nayúj lu guich, san nac tu le rusédnè' rë'u Dios Bö' La'y. Zxba na' nayúj lu guichz rchugu queëru' gatra', san Dios Bö' La'y nabániru'.

⁷ Yugu' zxba queè' nayujgac lu guich, Dios buzujè' yugu' lu guiöj blag, ati' bulu'è lahui yöl-la' yení' queè' cati' budödè' lei lu nè'è Moisés. Zal-la' gdöd qui, gyéptér yös yení' lahuè' Moisés. Cni guc, cutu guc luyú lahuè' Moisés bunách Israel. Chqui' yajtság zxba na' yöl-la' yení' cni, ati' zxba na' rchugu quegac bunách lat,

⁸ szxönitèr ca' ral-la' gac yöl-la' yení' dzag yugu' le runè' Dios Bö' La'y.

⁹ Gzoa tu yöl-la' yení' yajtság lè na' ben ga narugu quegac bunách lat. Szxönitèr nac yöl-la' yení' qui lè na' run ga rnè' Dios nacgac tsahui' bunách.

¹⁰ Le nactèr lsaca' yöl-la' yení' nalá' lahui na'a, cuidi'z nagá'n yöl-la' yení' na' bla' lahui cati' Dios bunödZjè' quegac bunách zxba queè'.

¹¹ Chqui' gzoa yöl-la' yení' qui lè na' gzoa tu chi'dau'z, zxöntèr nac yöl-la' yení' qui lè ni soa tsalzú.

¹² Le zoa queëru' lè ni runru' löz, rui'tu' didza' lu yöl-la' rugu ládxi' queëtu'.

¹³ Cutu runtu' ca benë' Moisés, bucachi' lahuë' len tu lári'dau', cui luyú bunách Israel yöl-la' yení' na' zeaj rnit.

¹⁴ Gulachúl gulanitië' bönni' ni'. Ga rdxintë na'a dza cati' tu/labë' guich qui didza' gul na' ruún bunách tuz len Dios, nac quequë' tsca nagá'n la' leyz lári'dau' na' lauquë', lë na' gac ugüë' tuzë' Cristo.

¹⁵ Ga rdxintë na'a dza, cati' tu/labë' guich ga na' nayúj didza' queë' Moisés, zxoa ca tu lári'dau' yøj lauquë' le run ga nachúl nanitquë'.

¹⁶ Cati' nu ruhuóác queë' Xanru', rdua lë na' run ga nachúl nanít nu na'.

¹⁷ Cati' ni rnatu': "Xanru", rui'tu' didza' queë' Dios Bö' La'y. Ga zoë' Bö' La'y queë' Xanru', ni' zoacz yöl-la' nadzán.

¹⁸ Yúgu'tëru' rë'u cutu bi nuséy' lauru', san nacru' ca tu guia dxili ga nalá' yöl-la' yení' qui lahuë' Xanru', ati' yöl-la' yení' na' queë' Xanru', Nu nac Bö' La'y, rutsá' rë'u, len run ga zeaj racr-ru' ca naquë' Cristocz, len rata'r queëru' yöl-la' yení' queë'.

4

¹ Dios buechi' ladxë'ë netu' len budödë' lu na'tu' dxin ni runtu', len qui lë ni na' cutu rac chop ládxi'tu'.

² Chbuca'ntu' yugu' le tun bagachi'z bunách len le tun ga rutui'ru'. Nutu nu rzi' yé'itu', len cutu rutsa'tu' xtidzë'ë Dios. Le rui'tu' didza' qui le nac gdutë li, rui' ládxi'tu' guntu' le láquibe'i yúgu'të bunách nac dxi'a lahuë' Dios.

³ Chqui' zoa nu curejni'i didza' dxi'a runtu' lna' lau qui, nacgacz nup nachúl nanitgac cutu ta'yejni'i lei.

⁴ Cutu ta'yejlë' bunách na', le ben ga nac cni tu' xöhui', nu nun cuini ca dios, len rna be'i bunách dza ni zoaru' na'a, le ben ga nachúl nanitgac, cui la'le'i yení' qui didza' dxi'a ca nac yöl-la' yení' queë' Cristo, Nu na' rna' gdu ca naquë' Dioscz.

⁵ Cutu runtu' lban qui la' cuinztu', san runtu' lban queë' Jesucristo, rguíxjö'tu' naquë' Xanru', ati' netu' ni nactu' huen dxin queë'li' le nadxí'itu'-në' Jesús.

⁶ Dios, Nu ben ga buzení' yení' ga ni' guc chul, naquë' Nu rgu'u yení' icj ládxi'dau'ru', le ruzejni'i rë'u quië gúnbë'ru' yöl-la' yení' queë' Dios, lë na' ruzeni' lahuë' Jesucristo.

Le réjlë'ru' Dios runru' ca rë'nnë' Lë'

⁷ Yöl-la' tsahui' ni yu'u icj ládxi'dau'ru' rë'u, nacru' ca yusu' náquicni yu, quië gac bë' naqui queë' Dios yöl-la' huac zxón na' len clëg queëzru'.

⁸ Tu'saca' zi' netu' bunách san cutu rudú ládxi'tu'.

Rö'tu' bagu'i san cutu rac chop ládxi'tu'.

⁹ Ta'bía ládxi' netu' bunách san cutu rubj ladxë'ë netu' Dios.

Ta'zé'itsqui netu' yu, san cutu tu'snít lau netu'.

¹⁰ Lu gdu ca nayá' nabintu' ráttecztu' tsazxón len Jesús, san rac bë' lu gdu ca nayá' nabintu' nabánitu' Lë'.

¹¹ Tsal ni zoatu' nabantu', zoatecz banádx gattu' le náquitu' queë' Jesús quië gac bë' nabánitu' Lë' lu gdu ca nayá' nabintu' le rnit.

¹² Cni nac, zoa banádx queëtu' gattu', san ni'a qui lë ni rata' queë'li' yöl-la' na'bán.

¹³ Nayúj lu guich la'y, rna: "Gyéjlë'a Dios, ati' qui lë ni na' bë'a didza'." Lëzca' cni rac queëtu', réjlë'tu' Dios, len qui lë ni na' rui'tu' didza'.

¹⁴ Nözitu' ca gunë' Dios, Nu buspán Xanru' Jesús, uspanë' ca' netu' tsazxón len Jesús len uschinë' netu' tsazxón len lbi'ili' lahuë' Lë'.

¹⁵ Rac cni yúgu'të lë ni quië gac bi uzi'li' xbey, ati' chqui' la'del-li' zianr ca' bunách le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios, la'në': "Xclenë' Dios", ati' gac queë' Dios yöl-la' ba.

¹⁶ Qui lë ni na', cutu rac chop ládxi'tu'. Zal-la' rnit gdu ca nayá' nabintu', yúgu'të dza rucbë' Dios le nactu' lu icj ládxi'dau'tu'.

¹⁷ Le cuidi'z rzaca' rguí'ru' ni tu chi'idau'z run ga gata' queëru' le uzí'tscaru' xbey le soa tsalzú len le nactër lsaca' ca gac gúnbë'ru'.

¹⁸ Cutu rui' ládxi'ru' le rlé'iru' luyú ni, san le curlé'iru' rui' ládxi'ru'. Lë na' rlé'iru', tu chi'idau'z zoa, san le curlé'iru' soa tsalzú.

5

¹ Nöziru' cati' nit gdu ca nayá' nabinru', le nac ca tu yu'u lári'dau' yödzyú ni, Dios chnupë'ë queëru' tu le cub, le nac ca tu yu'u zoa tsaz ni' yehua' yubá, lë na' nunczë' Lë'.

² Qui lë ni na' rnë ládxi'ru' le ré'niru' tsazru' le cub ni', lë na' nac ca tu lidxru' ni' yehua' yubá.

³ Tsazru' le cub ni' ca na' rácuru' tu lari', cui soaru' ga cuzóa gdu ca nayá' nabinru'.

⁴ Tsal ni zoaru' lu gdu ca nayá' nabinru', le nac ca tu yu'u lári'dau', rnë ládxi'ru' lu yöl-la' rsëbi ládxi' queëru'. Cutu runru' cni le ré'niru' uca'nru' gdu ca nayá' nabinru', san ré'niru'

tsazru' tsaz le cub ni'. Cni gac, uca'nru' gdu ca nayá' nabinru' le rnit, ati' tsazru' lu yöl-la' na'bán gdu.

⁵ Dios chnupé'ë queëru' yúgu'tè lè ni, ati' bchiziè' rë'u Dios Bö' La'y, Nu nac queëru' le nac bè' nac löz si'ru' lè na' nupé'ë queëru'.

⁶ Qui lè ni na' nadíp ládxi'ru'. Tsal ni yu'uru' lu gdu ca nayá' nabinru', nöziru' zoaru' zi'tu' ga zoa lidxé' Xanru'.

⁷ Runru' ca runru' le réjlè'ru'-nè' Dios, len clèg le zoa bi rlé'iru'.

⁸ Le runru' löz lè ni, ré'niru' uca'nru' gdu ca nayá' nabinru' ni quiè tsajsóalenru'-nè' Xanru'.

⁹ Qui lè ni na' rui' ládxi'ru' gunru' le rdzag ladxé'ë Xanru', chqui' uga'nru' lu gdu ca nayá' nabinru' ni, o chqui' tsajsóalenru'-nè' Xanru' ni'.

¹⁰ Cni runru' le run bayúdx gdxinru' yúgu'tèru' lahuè' Cristo ga ni' röz'è rbequi xbeynè'. Ni'r ubi'è qui queëru' tsca nac le benru' tsal ni yu'uru' lu gdu ca nayá' nabinru', chqui' benru' le nac dxi'a o le cunác dxi'a.

Le ruún rë'u tuz len Dios

¹¹ Qui lè ni na', le rádxitu'-nè' Dios, rui' ládxi'tu' uzéjni'tu' bunách. Nözcnè' Dios ca nac le yu'u icj ládxi'dau'tu', ati' ruzxöni ladxá'a nözili' dxi'a ca' lbi'ili' lè na' yu'u icj ládxi'dau'tu'.

¹² Cutu rubíj cuintu' dxi'a lauli', san ré'nitu' gata' queëli' latj gunli' netu' ba la'n, quiè gac ubi'ili' didza', bi guièli' bönni' tun ba zxon cuinquè' ca na' tu'luifz lahui cuinquè' len clèg ca nacquè' lu icj ládxi'dau'què'.

¹³ Chqui' nachixi icjt'u', nac quiè gac yöl-la' ba queè' Dios, len chqui' cutu nachixi icjt'u', nac quiè gac bi uzi'li' xbey.

¹⁴ Run bayúdx bi guntu' le nadxi'inè' rë'u Cristo, le nöziru' tuz Nu gut uláz quegac yúgu'tè bunách, len qui lè ni na' nac quegac yúgu'tè bunách tsca nátlengac Lè' tsaxxon.

¹⁵ Lè' gutiè' uláz quegac yúgu'tè bunách quiè cutur bi lunè' bönni' nabanquè' le naqui quegaczé', san le naqui qui Nu na' gut uláz quequè' len bubán lu yöl-la' gut.

¹⁶ Qui lè ni na', cutur gúnbè'tu' bunách tsca nac le tu'luifz lahui, len zal-la' cniz bénbè'tu'-nè' Cristo, cutu núnbè'tu'-nè' cni na'a.

¹⁷ Chqui' nuhuóác tuz len Cristo núti'tèz bunách, chnac bunách cub nu na'. Chgdöd qui le glac zi'al, ati' chnucubgac yúgu'tè.

¹⁸ Yúgu'tè lè ni nunè' Dios, Nu bun rë'u tuz len Lè' lu nè'ë Cristo, ati' budödè' lu na'tu' guntu' lban ca gac luhuóác tuz len Lè' yúgu'tè bunách.

¹⁹ Lban runtut' rna cni: "Dios gzóalenè' Cristo, benè' ga gac luhuóác tuz len Lè' bunách yödzyú ni, len cutu rajneynè' dul-la' gulabaga'." Budödè' lu na'tu' didza' dxi'a ni, ca gac luhuóác tuz len Dios bunách.

²⁰ Na'a, nactu' gbaz queè' Cristo, len rac na'a ca Dioscz ráta'yuè' lauli' lu rú'atu' netu'. Qui lè ni na' ráta'yutu' lauli' uláz queè' Cristo, gul-huóác tuz len Dios.

²¹ Cristo cutu bi dul-la' benè', san Dios budödè' Lè' ca bönni' dul-la' uláz queëru' quiè gata' latj queëru' gacru' tsahui' ca naquè' Dioscz le nacru' tuz len Cristo.

6

¹ Le runtu' dxin tsaxxon len Dios, ráta'yutu' lauli', rnatu': Cutu udödli' ca'z le ruzá' ladxé'ë queëli' Dios.

² Nayúj lu guich la'y ca gnè' Dios, rna:

Tu dza buzá' ladxá'a quiu', byönda' li'

Ati' dza bena' ga gac uláu', gúclena' li'

Gul-yutsca'. Na'a nac dza ruzá' ladxé'ë queëru'. Na'a nac dza gac ularu'.

³ Cutu ré'nitu' bi guntu' le gun ga nu gchixi gnigui, cui soa nu ucá'n ca'z dxin ni runtut'.

⁴ Ni'a qui bíti'tèz bi runtut', rui' ládxi'tu' gac bè' nactu' huen dxin queè' Dios. Qui lè ni na', len yöl-la' rböz zxon ladxí' rua' rlentut' yugu' le rzaca' rgui'tu', len yugu' le ryadzj queëtut' len le tun ga rötut' bagui'.

⁵ Cni bentu' zal-la' gulazé'itsqui netu' yu bunách len gulagu'ë netu' lidx guia, len gulabáa nidiè' netu'. Gdöd bè'i bentu' dxin, cutu guta' queëtut' latj gastu' o bi gágutu'.

⁶ Bè' ládxi'tu' gac bè' nactu' huen dxin queè' Dios. Guc bè' lè ni

Le nactu' ba'a ladxí',

Len le naptu' yöl-la' rejni'i,

Len le rböztu' zxon ladxí',

Len le nactu' dxi'i ladxí',

Len le zóalenè' netu' Dios Bö' La'y,

Len le nac gdu ca nadxi'itu' lza'tu'.

7 Rui'tu' didza' gdu'të li ati' zoalen netu' yöl-la' huac queë' Dios. Le nac tsahui' nac ca tu le rneytu' lu gdil-l, lenca' le run chi'i netu' lu gdil-l na'.

8 Nacuá' nup tun netu' ba la'n,

Lenca' nup tu'zóa netu' tsla'l.

Nacuá' nup tu'lídiz ditj netu',

Lenca' nup tu'lídiz tsahui' netu'.

Zal-la' ta'ná bunách rzi' yè'tu',

Rui'tu' didza' gdu'të li.

9 Zal-la' nacuá' bunách cunúnbè'gac netu',

Nacuá' ca' nup núnbè'gac netu'.

Rdatu' ga zoa banádx gattu',

San ni zoatu' nabantu'.

Tunè' netu' zxguia',

San cutu tu'dóddè' netu'.

10 Tu'shui'ni netu',

San rudzjitecztu'.

Nactu' bönni' yechi',

San runtu' ga rata' quegac bunách zian yöl-la' tsahui' gdu.

Zal-la' cutu bi dë queëtu',

Naqui queëtu' yúgu'të le dë.

11 Gdu ládxi'tu' rui'lentu' lbi'ili' didza', böchi' lza'adau', zoali' Corinto. Bului'tu' lbi'ili' gdu ca rui' ládxi'tu' lbi'ili'.

12 Chqui' cutu nacru' tuz cutu nac le curuí' ládxi'tu' lbi'ili', san lbi'iczlí' cutu rui' ládxi'li' netu'.

13 Na'a, ruí'lena' lbi'ili' didza' ca runè' bönni' ruí'lenè'-bi' didza' zxi'nè', rnia': Gul-bí'i queëtu' ca rúnlentu' lbi'ili'. Gul-güi' ladxi' netu'.

Nacru' ca tu gdau' ga yu'ë Dios ban

14 Cutu gacli' tuz len bunách cuta'yejlë'.

¿Nacxcz gac lac tuz le nac tsahui' len le cunác tsahui'?

¿Nacxcz gac lac tuz le nac chul len le nac yení'?

15 ¿Nacxcz gac lacquë' tuz Cristo len Satanás, tu' xöhui'?

¿Nacxcz gac lacquë' tuz bönni' rejlé'ë Cristo len bönni' curejlë'ë'?

16 ¿Nacxcz gac lac tuz gdau' queë' Dios len bdau' guiöj bdau' yag?

Lbi'iczlí' nacli' ca tu gdau' ga yu'ë Dios ban. Ca nac lé ni, Dioscz gnë':

Sóalena' lequë' len tálena' lequë'.

Gaca' Dios quequë',

Ati' lequë' lacquë' bunách quia'.

17 Qui lé ni na', gnë' ca' cni:

Gul-rúj ladjqüë', len gul-la'alén lequë'.

Rnë' Xanru': "Cutu gútsa'li' le cunác,

Ati' si' lu na'a lbi'ili'.

18 Neda' gaca' xuzczli',

Ati' lbi'ili' gacli' zxi'na', bönni' len ngul."

Cni rnë' Xanru', napczë' gdu'të yöl-la' huac.

7

1 Yugu' lé ni gzxi' lu në'ë Dios náquigac queëru', böchi' lza'adau'. Qui lé ni na' ral-la' un cuinru' dxi'a, ubiajru' yúgu'të le rucá'n ca'z gdu ca nayá' nabinru' len bö' nacczru'. Lu yöl-la' radxi queëru' Dios ral-la' gáquiru' quizi queë' Lë'.

Ca gulubí'i ládxi'gac nup ta'yejlë' Cristo

2 Gul-sí' lu na'li' netu'. Nutu nu bia'tu' dö' qui, nu dzag lbi'ili'. Nutu nu bentu' ga gchixi gnigui. Nutu nu gzxi' yé'ítu'.

3 Ru'a cni didza', clëg quië uspaga'a lbi'ili' zxguia', san nac ca na' chgnia' zi'al, rnia': Zoa' sina' gbánlena' lbi'ili' o gátlena' lbi'ili' le rui' ladxa'a lbi'ili'.

4 Ruzxónitsca ladxa'a lbi'ili' len runtsca' lbi'ili' zxön. Zal-la' zian le rzaca' rgui'tu', nadiptsca ladxa'a len rudzjitsqui ladxa'a.

5 Cati' bdxintu' luyú Macedonia, ga rdxintë na'a dza, cutu rata' queëtu' latj uzí' ládxi'tu', san le zian le rac queëtu'. Ta'dil-len netu' bunách, ati' lu icj ládxi'dau'tu' yu'ugac le tun ga rádxitu'.

6 Ní'r Dios, Nu rutíp ladxi' nu chzoa gac chop ladxi', butipë' ládxi'tu' cati' budxinbi' queëtu' bí'i Tito.

⁷ Cutu gucz le budxinbi' queëtu, san le gdíxjöi'bi' ca' netu' ca na' butipli' ládxi'bi' lbi'ili'. Gdíxjöi'bi' netu' ca na' ré'nitsquili' ulé'ili' neda', len ca na' ruhui'nili' ni'a qui lè na' guc ni', lenca' ca rui' ládxi'li' neda'. Yúgu'tè lè ni ben ga rudziji ladx'a.

⁸ Zal-la' ben ga bui'nili' le buzuja' queëli' lu guich zi'al, cutu ruhui'nda' na'a. Zi'al bui'nda' cati' gúquibe'ida' ben ga bui'nili' lbi'ili' tu chi'idau',

⁹ san na'a rudzjida', clèg le bui'nili', san le ben ga bub'i ládxi'li' yöl-la' ruhui'ni queëli' na'. Dios bugunè' dxin yöl-la' ruhui'ni queëli', cui gchixi gníguili' ni'a qui le bentu' netu'.

¹⁰ Yöl-la' ruhui'ni na' rugunè' dxin Dios run ga nu ub'i ladx' quiè ulá nu na', ati' qui lè ni na' cutu ral-la' hu'i'niru' qui, san yöl-la' ruhui'ni le nac qui yödzyú ni run ga lat bunách.

¹¹ Gul-yutsca' ca bugunè' dxin Dios yöl-la' ruhui'ni queëli' na'.

Ben ga rui' ládxi'li'-nè' Dios.

Ben ga gú'nili' urujli' dxi'a.

Ben ga gleyli' nu na' ben dul-la'.

Ben ga rádxili'-nè' Dios.

Ben ga bè' ládxi'li' gunli' ca rna xtidzè'è Dios.

Ben ga nadxi'ili'-nè' Dios gdu ládxi'li'.

Ben ga gú'nili' gunli' zxguia' nu na' ben dul-la'.

Benli' le nac bè' cutu bi dul-la' nabága'li' ni'a qui lè na' guc.

¹² Qui lè ni na', zal-la' buzuja' cni lu guich na', cutu guc ni'a qui nu na' ben dul-la', len clèg ni'a qui nu na' gzxaca' gdi', san quiè gac bè' lahuè' Dios le nactè rui' ládxi'li' netu'.

¹³ Lè ni butip ládxi'tu'. Clègz bðip ládxi'tu' san rudzjitsqui ládxi'tu' le rudzjibi' bi'i Tito ni'a qui le benli' lbi'ili', butipli' ládxi'bi'.

¹⁴ Bena' lbi'ili' zxon laubi' Tito, ati' cutu benli' ga utui'da'. Bè'lentecztu' lbi'ili' didza' gdu tē li, ati' lēzca' cni nac gdu tē li didza' bè'lentu'-bi' Tito cati' bentu' lbi'ili' ba la'n.

¹⁵ Zeaj racr gdu ca nadxi'ibi' lbi'ili' bi'i Tito cati' rajneybi' ca na' benli' ca rna xtídzatu'tu', len ca na' benli'-bi' ba la'n lu yöl-la' radxi Dios queëli' len lu yöl-la' nõxj ladx' queëli'.

¹⁶ Rudzjitsquida' le gac uxzõni ladx'a lbi'ili' gdu ladx'a'a.

8

Ca ral-la' unödzy le dē qui, nu rejlē' Cristo

¹ Na'a, böchi' lza'adau', ré'nitu' quixjöi'tu' lbi'ili' ca nac le buzá' ladxè'è Dios quegac yugu' cõ' bunách queë' Cristo luyú Macedonia.

² Zal-la' szxõni gulazaca' malagui'è lu yugu' le gzxi' bè' lequè', szxõnitèr guludzijnè' len gdu ládxi'què' gulunödzyè' szxõni zal-la' nacquè' bunách yechi'.

³ Neda' runa' ina' lau quequè', gdu ládxi'què' gulunödzyè' yúgu'tè tscá gulazáqui'nè', len gulunödzyè' tscá gulazáqui'nè'.

⁴ Bayúdx gulanabnè' netu' len szxõni gláta'yuè' lautu' güi'tu' lequè' latj tsazxon len netu' láclenè' böchi'ru' ta'yejlè'è Cristo.

⁵ Glunrè' ca guqui icjtu' lunè', le guludód cuinquè' zi'al lu nè'è Xanru' lenca' lu na'tu' netu', le nac le rdzag ladxè'è Dios.

⁶ Qui lè ni na' gnábitu'-bi' bi'i Tito udx gunbi' xchinbi' ga ni' zoali', utubbi' dumí runödzyli' lu yöl-la' dxi'i ladx' queëli', ca na' gzu laubi' benbi' zi'al.

⁷ Nacli' blau ca nac yúgu'tè le runli', ca réjlè'li' Cristo, len ca réjni'li', len ca ruzéjni'li' bunách, len ca rui' ládxi'li' lza'li', lenca' ca nadxi'ili' netu'. Lēzca' cni ral-la' gacli' blau ca gácleni' lza'li', lu yöl-la' dxi'i ladx' queëli' bi unödzyli' quequè'.

⁸ Cutu rna bé'ida' lbi'ili' gunli' cni. Ru'a didza' ca tun yela'gac bunách, tu'nödzy gdu ládxi'gac, quiè guna' ga gunli' le gac bè' nac gdu ca nadxi'ili' lza'li'.

⁹ Nõziczli' le buzá' ladxè'è queëru' Xanru' Jesucristo. Blé'inè' yöl-la' tsahui' san quiè gáclenè' lbi'ili' böaquè' yechi' quiè gata' queëli' yöl-la' tsahui', le guquè' Lè' yechi'.

¹⁰ Cni runi neda: Dxi'ar gac queëli' udx gunli' lè na' gzu lauli' runli' chguc tu iz. Gucli' blau, clègz ca bunödzyli', san lēzca' ca gú'nili' unödzyli'.

¹¹ Na'a, gdu ládxi'li' gul-syúdx gunli' lè na' gzu lauli' runli', gdu ládxi'li' bunödzyli'. Gul-nödzy na'a tscá sáqui'li'.

¹² Chqui' ré'nili' bi unödzyli', Dios runè' ba la'n le runödzyli' tscá nac le dēz queëli'. Cutu rnabè' unödzyli' tscá le dēz queëli'.

¹³ Cutu ré'nda' guna' ga unödzyli' le gaclen yezica' bunách ga gdxintè yadzj queëli'.

¹⁴ Ré'nda' gac tuz ca dē queëli', len quequè'. Na'a szxõni dē queëli' le gac unödzyli' quiè bi gata' quegac nup ni' ryadzj quequè'. Ni'r cati' bi yadzj queëli', lequè' huac bi lunödzyè' queëli' quiè cni gac tuz ca dē queëli' len quequè' yúgu'tèli'.

¹⁵ Lēzca' cni nayúj lu guich la'y, rna: "Nu na' butúb szxõni, cutu bugá'n qui, ati' nu na' butúb lati'z, cutu ybadzj qui."

Ca runbi' Tito lenca' nup dzaggac lëbi'

¹⁶ Xclenë' Dios, Lë' benë' ga rui' lãdxi'bi' lbi'ili' bi'i' Tito ca na' rui' lãdxa'a lbi'ili' neda'.

¹⁷ Clëgz runbi' ca rna xtida'za bi gnabda'-bi', san le rui' lãdxi'czbi' lbi'ili', racz queëbi' gú'nibi' tsajyubi' lbi'ili'.

¹⁸ Rsöla'tu'-në' tsaxón len lëbi' böchi'ru' na' tun lë' ba la'n yúgu'të cö' bunách queë' Cristo, le runë' dxi'a dxin qui didza' dxi'a.

¹⁹ Yetú ca', gulabö bönni' ni yugu' cö' bunách queë' Cristo quië tséajlenë' tsaxón netu' gua'tu' lë na' runödzji' quië gac yöl-la' ba queë' Xanru', len gac bë' ca' rui' lãdxi'ru' lza'ru' ta'yejlë'ë Cristo.

²⁰ Cni gac, gunë' netu' tsaxón quië nutu nu bi gac gnë queëtu' ca rúnlentu' dumí na' runödzji' szxöni, le gaclen bunách yechi'.

²¹ Rui' lãdxi'tu' guntu' le nac dxi'a, clëgz lahuë' Xanru', san lëzca' laugac bunách.

²² Rsöla'tu'-në' ca' tsaxón len lequë' yetüë' böchi'ru', zian lzu gzxi' bë'tu' lë', ati' nac bë' rë'nne' gáclenë' rë'u gdu lãdxë'ë. Yetú ca', le ruzxöni lãdxë'ë lbi'ili', rë'ntërnë' ca' gáclenë' rë'u lu dxin ni.

²³ Chqui' nu bi gnab ca nacbi' bi'i' Tito, nacbi' lza'a, rúnlenbi' neda' tsaxón dxin quië gáclentu' lbi'ili'. Chqui' nu bi gnab ca nacquë' yezica'rë' böchi'ru' na', nasöla'gac lequë' yugu' cö' bunách queë' Cristo, ati' tunë' ga gac queë' Cristo yöl-la' ba.

²⁴ Gul-gún ga gac bë' nadxi'ili' lequë' quië láquibe'i runli' cni yugu' cö' bunách queë' Cristo, len la'nözi nac gdu'të li didza' dxi'a rui'tu' ca nac queëli'.

9

Ca nac dumí rutubru' le gaclen böchi'ru'

¹ Ca nac le runödzji' quequë' böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo, cutu run bayúdx uzuja' queëli' lu guich ni.

² Chnözda' ca rë'nili' gunli' lë ni, ati' ru'a didza' laugac bunách ta'yejlë' Cristo luyú Macedonia ni ca nac le dxi'a runli'. Rguíxjöi'da' lequë' ca nac queëli', zoali' luyú Acaya, chguc tu iz chzoa gunli' lë ni, ati' le rui' lãdxi'li' gunli' lë ni, bðip lãdxi'gac yelati'z cuguluhuöatë bunách ni ta'yejlë' Cristo.

³ Na'a, rsöla'a queëli' yugu' böchi'ru' ni quië gac bë' nac gdu'të li didza' rui'tu' ca nac queëli', ati' nac ca na' chgnia' queëli', chzoa gunli' lë na' gaclen lza'ru'.

⁴ Chqui' la'za'clen tsaxón neda' la'gac bunách Macedonia ta'yejlë' Cristo, ati' gac bë' cutu zuini gunli' lë na', ni'r utui'tu' le buzxöni lãdxi'tu' lbi'ili', ati' lbi'iczi' ca' ral-la' utui'li'.

⁵ Qui lë ni na' gúquida' ral-la' gsöla'a yugu' böchi'ru' ni la'dxin ga zoali' zi'al ca neda', ati' laclen lbi'ili' quië udx utubli' lë na' gzxi' lu na'li' unödzji'. Cni gac, udx utubli' dumí na' zi'al ca gdxina', ati' gac bë' runödzji' le rë'niczli' len clëg le rqui'tu' lbi'ili' bi unödzji'.

⁶ Gul-tsajnéy lë na' rna:

Nu raz ruzóa lati'z, lati'z ca' uzí'.

Nu raz ruzóa szxöni, szxöni ca' uzí'.

⁷ Tu tuli' ral-la' unödzji' tsca na' chnuzoali' icj lãdxi'dau'li', len clëg lu yöl-la' ruhui'ni queëli' o le run bayúdx, le nadxi'inë' Dios nu runödzj gdu lãdxi'.

⁸ Dios gac gunnë' queëli' szxónitër ca rquínili' quië gata' queëli' yúgu'të lë na' rquínili', ati' ugá'n queëli' quië gac gáclenli' nu bi ryadzj qui.

⁹ Lëzca' cni nayúy lu guich la'y, rna:

Gdu lãdxë'ë bunödzjë' quegac bunách yechi'.

Nac bë'tecz yöl-la' dxi'i lãdxi' queë'.

¹⁰ Dios, Nu runn queëru' bi gaz uzoaru', lenca' bi gui'j gáguru', gunnë' ca' queëli' bi unödzji', le nac ca lë na' nu raz ruzóa, len gunë' ca' ga la'yán le lapli' le nacgac le dxi'a runli'.

¹¹ Dios gunë' ga gáta'tër queëli' yöl-la' tsahui' quië gac unödzji' szxöni. Cni gac, yugu' le unödzji', lë na' quistu' uláz queëli', gun ga la'ná bunách zian: "Xclenë' Dios."

¹² Lë na' runödzji' le gaclen böchi'ru', clëgz güi' quequë' le ta'yadzjnë', san gun ga la'në' xclenë' Dios.

¹³ Cati' gunli' cni, la'gu'ë Dios yöl-la' ba le gac bë' runli' ca rna didza' dxi'a queë' Cristo ca na' rnalí' runli'. La'gu'ë Lë' yöl-la' ba ca', le nacli' dxi'i lãdxi', runödzji' quequë' lenca' quegac yezica' bunách.

¹⁴ Lulidzë' Dios la'nabnë' Lë' gáclenë' lbi'ili' le nadxi'icnë' lbi'ili' ni'a qui le buza'tsca lãdxë'ë queëli' Dios.

¹⁵ Xclenë' Dios, bennë' queëru' tu le nactër lsaca'.

10

Yöl-la' uná bë' dë lu në'ë Pablo

¹ Ta'ná bunách naca' nōxj ladxi' cati' zóalena' lbi'ili', san cati' zoa' zi'tu' ga zoali' rsídxtsquida' lbi'ili' ca ruzuja' lu guich. Le naquë' nōxj ladxi' len dxi'i ladxi' Cristo, neda', Pablo, ráta'yua' lauli'

² cui gunli' ga gun bayúdx gsidxda' lbi'ili' cati' gdxina' ga zoali'. Chzoa gsidxda' nup ni' ta'ná runtu' dxin ni lu yöl-la' bunáchz queëtu'.

³ Le nactë nactu' bunách, san clëg racz queëtu' runtu' xchinë' Dios.

⁴ Yugu' le rneytu' lu gdil-l, cutu nacgac ca le ta'néy lu gdil-l bunách yödzlyú ni, san yugu' le rneytu' lu gdil-l napgac yöl-la' huac queë' Dios, le ruguntu' dxin rusnittu' le nalgac qui tu' xōhui'.

⁵ Rusnittu' yugu' didza' cunác tu'zxōni lādxi'gac bunách len yúgu'të le tun ga tun ba zxōn cuinquë' len le tun ga cutu lumbë'ë Dios. Runtu' ga gac la'ná bé'inë' yúgu'të le ta'zá lādxi'quë', lë na' tun ga ta'dá'baguë'ë Dios, ati' runtu' ca' ga tunë' ca rnë' Cristo.

⁶ Töd gunli' le gac bë' nac gdu ca runli' ca rna xtidxë'ë Cristo, soatu' sina' guntu' zxguia' yúgu'të nup ni' ta'dá'bagu' xtidxë'ë.

⁷ Ruyuli' le nalá' lahuiz. Chqui' ráquinë' náquinë' queë' Cristo nu bönni' dzaguë' lbi'ili', ral-la' gáquibe'inë' ca' lë ni: Ca na' lë' náquinë' queë' Cristo, lëzca' cni netu' náquitu' queë' Cristo.

⁸ Cutu ca' rutui'da' zal-la' gdöd bë'i ben ba zxōn cuina' ca nac yöl-la' uná bë' budödë' lu na'tu' Xanru'. Lë na' dë lu na'tu' nac quië guntu' ga gacr gdu ca réjlë'li' Cristo, len clëg quië usnittu' lbi'ili'.

⁹ Cutu rë'nda' gáquili' rë'nda' gun gádxida' lbi'ili' ni'a qui le ruzuja' queëli' lu guich ni.

¹⁰ Nacuá' ni' nup la'ná: "Yugu' le ruzujë' queëru' lu guich Pablo, rsidxnë' len rdinlënë' rë'u, san cati' zóalënë' rë'u runë' nōxj ladxi', len didza' gul-l ru'ë."

¹¹ Nu na' rui' cni didza' ral-la' gáquibe'i lë ni: Ca na' nactu' cati' bi ruzujtu' queëli' lu guich tsal ni zoatu' zi'tu' ga zoali', gactu' ca' lu le guntu' cati' ni' sóalentu' lbi'ili'.

¹² Le nactë cutu nactu' rugu ladxi' quië gnatu' nactu' tuz ca nacgac nup ni' tun ba zxōn cuingac. Bunách cunōzi nacgac nup ni'. Lu le ta'zá'z lādxi'quë' tu'zöë' ca ral-la' lac bunách, len ta'bequi xbeynë' la' légaczë' tscac nac lë na' ta'zá'z lādxi'quë'.

¹³ Netu' cutu gunr ba zxōn cuintu' ca ral-la' guntu', san ca nacz dxin budödë' lu na'tu' Dios, ati' lu dxin ni, ral-la' guntu' lei ga ni' zoali' lbi'ili'.

¹⁴ Chqui' budödë' lu na'tu' Dios dxin guntu' ga zoali', cutu ca' gdöd bë'itu' ca bentu' cati' bdxintu' ga zoali', bentu' lban ga zoali' qui didza' dxi'a.

¹⁵ Cutu run ba zxōn cuintu' ca nac dxin nungac yezica' bunách, san ca nacz dxin na' budödë' Dios lu na'tu'. Runtu' löz gacr gdu ca réjlë'li' Cristo quië gac guntu' dxin ga zoali' le nacr lsaca', tscac nac le budödë' lu na'tu' Dios guntu'.

¹⁶ Ni'r gac guntu' lban qui didza' dxi'a ga nacuá' yöd dzö' zi'tu'r ga zoali'. Cni gac, cutu gun bayúdx gun ba zxōn cuintu' ni'a qui dxin nungac yezica' bunách, lë na' budödë' Dios lu na'gac.

¹⁷ Nayúj lu guich la'y le rna:

Nu rë'ni bi gun zxōn,

Le benzë' Xanru' ral-la' gun zxōn.

¹⁸ Nurujë' dxi'a bönni' cati' rnë' Xanru' nurujë' dxi'a len clëg cati' ru'ë cni didza' qui la' cuinzë' bönni' na'.

11

Ca naquë' Pablo, len ca nacquë' bönni' tun cuinquë' gbaz queë' Cristo

¹ Rë'nda' gua' glenli' neda' tsal ni gu'a didza' lu yöl-la' cunōzi quia'. Gul-zá' lādxi'li' quia'.

² Rui' ladxa'a lbi'ili' ca na' Dioscz rui' ladxë'ë lbi'ili', le nacli' ca nacbi' tubi' bi'i ngul ra'bandau', nac gdu lādxi'bi', buschina'-bi' lahuë' Cristo quië utság ná'lenbi' Lëczë'.

³ Rádxida' gdxin queëli' nu si' ye'i lbi'ili', gun ga usanli' ca naxdi'ili'-në' Cristo gdu lādxi'li', ca na' guc queënu Eva cati' lu yöl-la' sina' qui gzxi' ye'i lënu Satanás tu' xōhui'.

⁴ Cni rnía' le rui'li' latj gdu lādxi'li' nu za' queëli', run lban qui xzba queë' Jesús, le nadzá' ca nac xzba bentu' lban qui netu', ati' rzi' lu na'li' tu bö' len tu didza' dxi'a nadza'gac ca nac Bö' La'y na' len didza' dxi'a na' gzxi' lu na'li' lu na'tu' netu'.

⁵ Ráquida' cutu nacra' cuidi'z ca nacquë' bönni' ni' náctërquë' blau, ráquili' nacquë' gbaz queë' Cristo.

⁶ Nazx ca' naca' cuidi'z ca ru'a didza', san cutu naca' cuidi'z ca nac yöl-la' rejni'i napa'. Zian lzu, len zian ca bului'itu' lbi'ili' ca nac yöl-la' rejni'i naptu'.

⁷ Nazx ca' cutu nac dxi'a tu le bena', cutu bi buquizxja' lbi'ili' cati' bena' lban ga zoali' qui didza' dxi'a. Ben cuina' ca'z, san bena' ga gucli' lbi'ili' zxōn.

⁸ Buguna' dxin le naqui quegac yezica' cō' bunách queë' Cristo, le gzxi'a dumí gulunödzejë' quia' lequë' quië gac bena' dxin ga zoali' lbi'ili'.

⁹ Cati' gzóalena' lbi'ili' len byadzj quia', cutu busaca' zi'a nituli' lbi'ili', san lë na' byadzj quia', gulunódzjè' quia' bõchi'ru' guladxinè' quia', gularujè' luyú Macedonia. Gatga busaca' zi'a lbi'ili', ati' la' tuz ca guna'.

¹⁰ Ni'a qui le nac gdu'tè li queè' Cristo zoalen neda', cutu soa' dxiz, gun ba zxõn cuina' ca nac lë ni gdu luyú Acaya.

¹¹ ¿Naru' ráquitsali' rnia' cni le cunadxí'ida' lbi'ili'? Nõzcznè' Dios nadxi'ida' lbi'ili'.

¹² Gúntecza' ca runa' na'a, cui gata' latj quequè' lun ba zxõn cuinquè' bõnni' ni' ta'né' nacquè' gbaz queè' Cristo len ta'né' tunè' xchinè' Lè' ca runtú' netu'.

¹³ Cutu ca' nacquè' gbaz nasölè'è Cristo. Ta'zi' yè'è ca nac dxin tunè' len tun cuíngaczè' gbaz queè' Cristo.

¹⁴ Cutu ral-la' ubániru' ca tunè' bõnni' na'. Lëzca' Satanászcz, tu' xõhui', ruluí' cuini ca gbaz la'y queè' Dios, rdè' lu yení'.

¹⁵ Qui lë ni na' cutu ral-la' ubániru' chqui' yugu' huen dxin qui tu' xõhui' na' tu'luí' cuinquè' ca nup tun xchini Nu na' nac tsahui'. Udx quequè' ca rajlõz lë tunè'.

Yugu' le gzxaca' gdi'è Pablo

¹⁶ Leyúbl rëpa' lbi'ili': Nutu nu ral-la' gaqui nachixi icja'. San chqui' ráquili' nachixi icja', gul-güi' neda' latj gu'a didza' ca bõnni' nachixi icjè', gun ba zxõn cuina' tu chi'idau'.

¹⁷ Didza' ni ru'a cutu nac le rna bé'è Xanru', san ru'a didza' ca bõnni' nachixi icjè', run ba zxõn cuina'.

¹⁸ Nacu'è zian bõnni' tun ba zxõn cuinquè' ca nacgac le tunè' lu yõl-la' bunáchz quequè'. Qui lë ni na', neda' ca' gun ba zxõn cuina'.

¹⁹ Le ráquili' racli' szxõni, gdu lãdxi'li' rui'li' latj lu'è didza' bõnni' nachixi icjqüè'.

²⁰ Rui'li' ca' latj nu gun lbi'ili' bõnni' nadá'ugac, o nu cua le dë queè'li', o nu gna be'i lbi'ili', o nu ucá'n lbi'ili' ca'z, o nu capa' rú'ali'.

²¹ Rutui'da' rnia' lë ni: Cutu bentu' cni queè'li' le gdöd bé'guctu' nõxj ladxi'.

Chqui' zoa nu nac rugu ladxi' gun ba zxõn cuini, neda' ca' gaca' rugu ladxi', gu'a didza' ca bõnni' nachixi icjè'.

²² ¿Naru' nacquè' bõnni' hebreo? Ca' naca' neda'.

¿Naru' nacquè' bõnni' Israel? Ca' naca' neda'.

¿Naru' nacquè' zxi'n xsoè' Abraham? Ca' naca' neda'.

²³ ¿Naru' nacquè' huen dxin queè' Cristo? Ca' nãctëra' neda' zal-la' ru'a didza' ca bõnni' nachixi icjè' cati' rnia' cni.

Béntëra' dxin ca glunè' lequè'.

Gyu'a lidx guia zianr lzu ca gulayu'è lequè'.

Gulazé'itsqui neda' yu bunách zianr lzu ca guc quequè'.

Gzoa banádx gatia' zianr lzu ca gzoa quequè'.

²⁴ Gayu' lzu gulaguinè' neda' guid bõnni' judío.

Tu tu lzu na' gulaguinè' neda' chënna uruá' lzu.

²⁵ Tsonn lzu gulaguinè' neda' gba'y.

Tu lzu gululadxè' neda' guiõj.

Tsonn lzu gzoa' tu lë'i barco guc ditj, bõtj lu nis zxõn.

Tu lzu gzoa' gdu tu yèl len tu dza lu nis qui nis zxõn.

²⁶ Zian lzu cati' ni' yu'a nõz,

gdõda' gap gzoa' banádx yugu' lu yegu,

len gap gzoa' banádx lu na'què' gban,

len gap gzoa' banádx lu na'què' bõnni' uládx quia',

len gap gzoa' banádx lu na'què' bõnni' gza'a,

len gap gzoa' banádx lu yõdz,

len gap gzoa' banádx lu latj ca'z,

len gap gzoa' banádx lu nis zxõn,

len gap gzoa' banádx lu na'què' bõnni' ta'zi' yè'è, ta'né' nacquè' bõchi'ru' ta'yejlè'è Cristo.

²⁷ Dxin zxõn bena' len budú ladxa'a.

Zian lzu cutu guta' quia' latj gasia'.

Gduna' len gbidxa'.

Zian lzu cutu guta' quia' bi gahua', o ga utsé'í cuina', o lari' gacua'.

²⁸ Yetú ca', yúgu'tè dza ruúbi rugui'ida' le rui'tsca ladxa'a yúgu'tè cõ' bunách queè' Cristo.

²⁹ Cati' nu rcuidí', neda' ca' rcuidí'da'. Cati' nu run ga gchixi gnignè' tu bõchi'ru', rleyda' nu run cni.

³⁰ Chqui' run bayúdx gun ba zxõn cuina', gun ba zxõn cuina' ca nac le nacgac bé' rcuidí'da'.

³¹ Dios, Xuzé' Xanru' Jesucristo, gactecz queè' yõl-la' ba. Lè' nõzcznè' ru'a didza' gdu'tè li.

³² Cati' ni' gzoa' lu yödZ Damasco, bönni' ni' guta' lu në'ë uláz queë' bönni' rna bë'ë, lè' Aretas, bucu'ë bönni' gulabò' nisië' quië la'zönë' neda'

³³ san böchi'ru' ni' guludödë' neda' tu ga ra'a yení' qui yu'u, yu'a tu bd'ò'a zxön, guluzötjè' neda' ni' lu zö'ò run chi'i yödZ na'. Cni guc, bulá' lu na'quë' bönni' ni' gulabò' nisië' neda'.

12

Yugu' le bului'inë' Pablo Dios

¹ Le nactë cutu ral-la' gun ba zxön cuina'. Zal-la' cni nac, na'a gu'a didza' ca nacgac le bului'inë' neda' Xanru' len le buzéjni'në' neda'.

² Núnbë'a-në' bönni' rejle'ë Cristo, chguc chidá' iz zoa nu bchë' lè' yehua' yubá. Cutu nözda' chqui' gyijë' ni' lu gdu ca nayá' nabanë' o lu bö' nacczë'. Tuzë' Dios nöznë'.

³ Nözda' gyazië' latj lach queë' Dios, nazí' lei paraíso. Cutu nözda' chqui' gyijë' ni' lu gdu ca nayá' nabanë' o cutu. Tuzë' Dios nöznë'.

⁴ Tsal ni' zöë, byönnë' le tun ga nu rubani, yugu' le cudë latj nu güi' didza' qui.

⁵ Bönni' ni huac guna' lè' zxön, san cutu gun ba zxön cuina'. Tuz gun ba zxön cuina' le rcuidi'da'.

⁶ La'naru' guë'nda' gun ba zxön cuina', cutu gaca' cunözi, le gnia' le nac gdutë li. Na'a, cutu gun ba zxön cuina' le cutu rë'nda' nu gunr neda' ba la'n tsa le blë'i bena' neda', o tsa nac didza' byöni bë'a neda'.

⁷ Ni'r, cui töd bë'i gun ba zxön cuina' le blë'ida' lë na' tun ga nu rubani, Dios buzöë' lu xpëla'a tu huë' rlatca ca rla ga rnë' yötsi'. Huë' na' guc ca tu le bugún dxin tu' xöhui', busaca' zi' neda'. Cni guc quia' cui töd bë'i gun ba zxön cuina'.

⁸ Tsonn lzu gúta'yua' lahuë' Xanru', gnabda' Lë' ugüë' xhuë'a na'.

⁹ Xanru' gudxë' neda': "Nactë quiu' le ruzá' ladxa'a quiu'. Uzi'tëru' xbey le ruzá' ladxa'a quiu' cati' rcuidi'nu'." Qui lë ni na', rudzijsquida' le rcuidi'da'. Le rac cni quia', ráclentër neda' yöl-la' huac queë' Cristo.

¹⁰ Qui lë ni na', le nadxi'ida'-në' Cristo, rudzijda' cati' rcuidi'da', len cati' nu rulídz neda' zi', len cati' bi ryadzj quia', len cati' nu rbia ladxi' neda', len cati' bi rac quia'. Cati' nacuidi'da', náptërca' yöl-la' huac queë' Lë'.

Pablo rui' ladxë'ë bunách queë' Cristo nacua' Corinto

¹¹ Naca' cunözi le bë'a didza' ca nac le dxi'a bena' neda'. Lbi'iczi' benli' bayúdx bena' cni. Lbi'ili' ral-la' gunli' neda' ba la'n, ati' zal-la' cutu bi naca' neda', cutu ca' naca' cuidi' ca nacque' bönni' ni' nacgactërë' blau, ta'në' nacque' gbaz queë' Cristo.

¹² Yugu' le bena' lu yöl-la' rböz zxön ladxí' quia' ga ni' zoali' nacgac bë' naca' gbaz queë' Cristo. Blë'ili' yugu' le bena', le nacgac bë' len le tun ga nu rubani, len yugu' yöl-la' huac zxön qui yehua' yubá.

¹³ Tuz le cutu bena' ga zoali' le bena' ga nacua' yezica' cö' bunách queë' Cristo. Cutu busaca' zi'a lbi'ili' bi gunnli' le gui'j gahua'. Gul-nít lau neda' le cutu bena' cni queëli'.

¹⁴ Chzoa guida' ga zoali' le bunn lzu. Cutu bi gnaba' gunnli' quia'. Rë'nda' gunn cuinczli' quia' len clëg bi dë queëli'. Yugu' bi'i huë'ndau', cutu run bayúdx lugáubi' xuz xna'cbi'. Xuz xna'cbi' na' ral-la' lugahuë' zxi'nquë'.

¹⁵ Gdu ladxa'a utò'a yúgu'të le dë quia' len udöd cuina' ni'a queëli' quië gac bi uzi'li' xbey, zal-la' ráquida' cati' nadxi'irda' lbi'ili', zeaj rhuechi' yöl-la' nadxi'i queëli' neda'.

¹⁶ Nöziczi' cutu busaca' zi'a lbi'ili'. Na'a, la'li' gnali' guca' sina', ati' len didza' cunác buzzi'a xbalí'.

¹⁷ ¿Naru' ráquitsali' gzxí' yé'ida' lbi'ili' cati' bsöla'a queëli' yugu' gbaz quia'?

¹⁸ Gúta'yua' laubi' bi'i Títo guidbi' ga zoali', ati' bsöla'a-në' tsazxön len lëbi' böchi'ru' na'. ¿Naru' ráquitsali' buzzi'bi' xbalí' bi'i Títo? ¿Naru' cu bentu' la' tuz ca runtu' bi'i Títo len neda', lenca' la' tuz didza' bë'tu'?

¹⁹ ¿Naru' ráquitsali' rubíj cuintu' dxi'a lauli' lbi'ili'? Lahuë' Dios rui'tu' didza' uláz queë' Cristo, ati' yúgu'të le runtu' nac quië gacr gdu yöl-la' rejle' queëli' Cristo, böchi' lza'adau'.

²⁰ Rádxida' cutu gacli' ca rë'nda' gacli' cati' guida' ga zoali', ati' neda' cutu gaca' ca rë'nili' lbi'ili' gaca'. Rádxida' rdil-li' didza' len ruzxë'ili' lza'li', len rleyli' lza'li', len rulídz ditjli' lza'li', len rnëli' qui lza'li', len runli' ba zxön len runli' rusbò.

²¹ Cati' guida' ga zoali', chqui' cni rac queëli', rádxida' gunë' Dios ga utui'da' ca nac queëli', ati' gun bayúdx cödx'a ni'a quegac zian nup ni' glun dul-la' len cutu gulubi'i ládi'gac ca nacgac le cunác dxi'a glunë', len yugu' le gulazë ládi'quë' le cunác.

13

Pablo ruzéjni'në' bunách Corinto len rugapë' Dios lequë'

¹ Le bunn lzu ni guida' ga zoali'. Nayúj lu guich la'y, rna: "Run bayúdx la'cuá' chop tsson nup lun lna' lau chqui' nu bi uquí lzè'i."

² Chbuzéjni'da' nup glun dul-la' cati' ni' gzóalena' lbi'ili' le buróp lzu, ati' na'a ruzéjni'da' lequè' leyúbl lenca' yúgu'tè nup tun dul-la', zal-la' ni zoa' zi'tu', rnia': Chqui' guida' ga zoali' leyúbl cutu gaca' nõxj ladxí' huadil-la' lequè'.

³ Rnabli' tu le gac bè' ru'a didza' uláz queé' Cristo. Lè na' guna' gac bè' ru'a cni didza'. Cutu ca' rcuíd'i'nè' Cristo cati' bi runè' queèli', san lu yöl-la' huac xzõn queé' runè' bi runè' queèli'.

⁴ Le nactè gdè'è lè'i yag cruz ca nu rcuíd'i', san zoè' nabanè' le zoalen Lè' yöl-la' huac queé' Dios. Netu' ca' rcuíd'i'tu' tsaxzõn len Lè' san le nactu' tuz len Lè' nabantu', zoalen netu' yöl-la' huac queé' Dios bi guntu' ga ni' zoali'.

⁵ Gul-yú cuinli' chqui' réjlè'li' Cristo o cutu. Gul-sí' bè' la' cuinzli'. ¿Naru' cu nõzili' zóalenè' lbi'ili' Jesucristo chqui' le nactè réjlè'li' Lè'?

⁶ Runtu' lõz nõziczli' le nactè netu' réjlè'tu' Cristo.

⁷ Rulidztu'-nè' Dios rnábitu'-nè' gáclenè' lbi'ili', cui gua'li' dö', clèg quiè urujtu' dxi'a netu', san quiè gunli' lbi'ili' le nac dxi'a zal-la' gáquili' rchixi rníguitu' netu'.

⁸ Cutu ca' gac tá'baga'tu' le nac gdutè li san gacz guntu' le rajlõz le nac gdutè li.

⁹ Qui lè ni na' rudzjitu' cati' rcuíd'i'tu' ati' lbi'ili' rdip ladxí'li'. Rulídztecztu'-nè' Dios, rnábitu'-nè' gunè' ga gac gdu ca réjlè'li' Cristo.

¹⁰ Qui lè ni na' ruzuja' queèli' lu guich lè ni tsal ni zoa' zi'tu' ga zoali'. Ni'r cati' guida' ga zoali' cutu gun bayúdx usaca' zi'a lbi'ili', uguna' dxin yöl-la' uná bè' nudödè' lu na'a Xanru', le nac quiè utipa' ladxí'li' len clèg quiè usnitia' lbi'ili'.

¹¹ Na'a, böchi' lza'adau', dip ladxí'li'. Gul-güi' ladxí'li' gac gdu ca réjlè'li' Cristo. Gul-güi' ladxí'li' ca' lè ni rëpa' lbi'ili'. Gul-gác tuz len lza'li' len gul-cöz dxi'adau'. Rnabda'-nè' Dios sóalenè' lbi'ili'. Lè' nadxi'inè' rë'u len runè' ga rbözru' dxi'adau'.

¹² Gul-gáp Dios lza'li', tuli' yetuli', unída'li' lza'li'.

¹³ Yúgu'tè böchi' lza'ru' ni tu'gapè' Dios lbi'ili'.

¹⁴ Rnabda'-nè' Dios gunè' ga gata' queèli' yúgu'tèli' le ruzá' ladxè'è queèru' Xanru' Jesucristo, len gdxí'inè' ca' lbi'ili', len gunè' ga gacli' tuz len Dios Bõ' La'y. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO LUYÚ GALACIA

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë luyú Galacia

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz queë' Cristo. Cutu gulasöla' neda' bunách. Jesucristocz bsölë'ë neda' ati' nunë' tsaxxón Lë' Xuzru' Dios, Nu na' buspán Jesús lu yöl-la' gut.

² Rugapa' Dios lbi'ili', nababli' yugu' cö' bunách queë' Cristo luyú Galacia, ati' nunquë' neda' tsaxxón böchi'ru' ni.

³ Rnabda'-në' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

⁴ Jesucristocz budöd cuinë' lu yöl-la' gut ni'a qui dul-la' nabága'ru', buslé' rë'u lu le cunác rac dza ni zoaru' na'a. Benë' cni le nac le rë'ncznë' Xuzru' Dios.

⁵ Gactecz queë' Dios yöl-la' ba. Ca' gac.

Tuz nac didza' dxi'a queë' Jesucristo

⁶ Rubántsquida' ca runli', rucá'ntëli'-në' Dios. Lë' bulidzë' lbi'ili' quië gáquili' queë' ni'a qui le ruzá' ladxë'ë queëru' Jesucristo, san na'a rë'nili' si' lu na'li' tu didza' dxi'a nadzá'.

⁷ Le nactë cutu ca' zoa yetú didza' dxi'a san ru'a cni didza' le nacu'ë bönni' tu'tsë'ë lbi'ili' len të'nnë' lutsë'ë didza' dxi'a queë' Cristo.

⁸ Chqui' zoa nu gun lna' lau qui tu didza' dxi'a le cutu nac tuz ca nac lë na' bentu' lna' lau qui lauli' lbi'ili', rnabda'-në' Dios gunë' zxguia' nu na' run cni. Ral-la' gunë' néda'cza' zxguia' chqui' cni guna', ati' chqui' gunë' cni tuë' gbaz la'y queë' Dios len zë'ë yehua' yubá, Dioscz gunë' lë' ca' zxguia'.

⁹ Chgnacza' cni zi'al, ati' na'a rnia' cni leyúbl: Chqui' zoa nu gun lna' lau qui tu didza' dxi'a le cutu nac tuz ca nac lë na' chgzxi' lu na'li', rnabda'-në' Dios gunë' zxguia' nu na'.

¹⁰ ¿Naru' ráquitsali' rë'nda' gunli' neda' ba la'n cati' ru'a cni didza'? Cutu ca'. Rë'nda' uruja' dxi'a lahuë' Dios. ¿Naru' ráquitsali' rë'nda' la'dzág ládxi'gac neda' bunách? La'naru' rë'nda' la'dzág ládxi'gac neda' bunách, cutu gaca' huen dxin queë' Cristo.

Ca gac, böaquë' Pablo gbaz queë' Cristo

¹¹ Na'a, ral-la' gnözili' lë ni, böchi' lza'adau'. Didza' dxi'a na' runa' lban qui cutu blen lu icj ládxi'dau'gac bunách.

¹² Clëg bönni' budödë' lu na'a didza' dxi'a na', len clëg bönni' busëdnë' neda' lei. Jesucristocz buzëjni'në' neda' ca nac didza' dxi'a queë'.

¹³ Chbyöniczli' ca na' bencza' neda' zí'atël cati' ni' nazí' lu na'a ca ta'yj ládxi'quë' Dios bönni' judío. Nöziczli' ca bena', szxöni gdxia ladx'a bunách queë' Dios ta'yjëlë' Cristo, len gu'nda' usnitia' leygac.

¹⁴ Ca nac le ta'yj ládxi'quë' Dios bönni' judío, güctëra' neda' blau ca yelati'z cuguluhoätë' lza'a bönni' judío yu'uquë' iz ca yu'a neda', le gzxi'r lu na'a neda' ca lequë' le guludödë' lautu' ca glunczë' xuz xtau'tu'.

¹⁵ Cni guca' neda', san le naquë' dxi'i ladx'i Dios, gröczë' neda' zí'atël ca gulja' len bulidzë' neda' quië guna' xchinë'.

¹⁶ Ni'r, cati' gu'ncznë' Dios, benë' ga bénbë'a-në' Zxi'në' quië bsölë'ë neda' tsjena' lban qui didza' dxi'a ca nac queë' Lë' laugac bunách gza'a. Cati' benë' cni, cutu yajtíj'a nu nac bunách nu usëdi neda',

¹⁷ len cutu gyija' Jerusalén tsajyúa' nup ni' nacgac gbaz queë' Cristo zi'al ca neda', san gyija' luyú Arabia, ati' gdöd ni' böja' yödZ Damasco.

¹⁸ Cni gac, chgdöd tsonn iz cati' ni' gyija' Jerusalén, yajyúa'-në' Pedro, ati' bugá'nlena' lë' gdu ca chidá' gbidz.

¹⁹ Tsal ni' zoa' cutu ca' blé'ida' yeturë' gbaz queë' Cristo. Tuzë' Jacobo, böchë'ë Xanru' blé'ida'-në'.

²⁰ Didza' ni ruzuja' queëli' lu guich nac gdu'të li. Nöczznë' Dios cutu ca' rzi' yë'a.

²¹ Gdöd ni' gyija', gdöda' yugu' lu yödZ luyú Siria len luyú Cilicia.

²² Yugu' dza ni' cutu nünbë'icnë' neda' böchi'ru' náquicnë' queë' Cristo luyú Judea.

²³ Gulanöznë' tuz lë na' gulaguixjö' quia' yezica' bunách, gulaná: "Bönni' na' gdxia ladxë'ë rë'u zi'al, runë' lban na'a qui le réjlë'ru', lë na' gu'nnë' usnitie'."

²⁴ Cni gac, gulagu'ë Dios yöl-la' ba ni'a qui le runa' neda'.

2

Ta'zi' lu na'quë' Pablo yezica'rë' gbaz queë' Cristo

¹ Cati' chgdöd chidá' iz, gyéajlena' Bernabé, budxina' Jerusalén, ati' bchë'a-bi' bi'i Tito, dzagbi' neda'.

² Gyija' ni' le bului'inë' neda' Dios ral-la' tsija'. Cati' bdxina' ni' bë'lengaca'-në' didza' tsala'l bönni' ni' dë lu na'quë' dxin queë' Cristo, ati' gdíxjö'da' lequë' ca nac lban runa' qui didza' dxi'a laugac bunách gza'a. Cni bena' le gu'nda' cutu ugá'n daduz dxin na' chbena', lenca' dxin ni runa' na'a.

³ Zal-la' cunachi' judío bi'i Tito, bi'i lza'a, cutu glunë' ga grugu lu xpëla'bi' lë na' nac bë' nu nac queë' Dios ca tunczë' bönni' judío.

⁴ Le nactë gulacúa' ni' la'gac bunách, lu yöl-la' rguilj ladxi' quequë' ta'në' nacquë' böchi'ru', ati' glë'nnë' lunë' ga grugu lu xpëla'bi' bi'i Tito lë na' nac bë'. Yugu' bönni' ni nunquë' tsaxxón rë'u, len tu'yúlanzë' ca runru' quië láquibe'inë' ca nularu' lu na' le rna bë' zxda queë' Moisés le nacru' tuz len Jesucristo. Glë'nnë' lunë' ga huöacru' leyúbl ca bönni' nadá'ugac lu na' zxda na'.

⁵ Nitú chi'z, cutu ca' bë'tu' lequë' latj. Cni bentu' quië gac gun chi'itu' le nac gdutë li qui didza' dxi'a quië gac uzi'li' xbey didza' dxi'a na'.

⁶ Yugu' bönni' ni' ráquiru' dë lu na'quë' dxin queë' Cristo cutu bi gulaná bé'inë' neda' le cub. Cutu bi rui' ladxa'a ca nacquë', le cutu rbequi xbeyné' rë'u Dios ca ta'bequi xbey rë'u bunách.

⁷ Cutu gulaná bé'inë' neda' le cub, le gláquibe'inë' nudödë' Dios lu na'a dxin queë', rjena' lban qui didza' dxi'a laugac bunách gza'a, la' tuz ca na' nudödë' Dios lu në'ë Pedro dxin queë', runë' lban qui didza' dxi'a laugac bunách judío.

⁸ Len yöl-la' huac queë', Dios benë' neda' gbaz queë' quië usëdda' bunách gza'a, la' tuz ca benë' Pedro gbaz queë' quië usëdnë' bunách judío.

⁹ Jacobo len Pedro len Juan, bönni' ni' ráquiru' dë lu na'quë' dxin queë' Cristo, gláquibe'inë' nudödë' Dios lu na'a dxin ni. Qui lë ni na' galazí' lu na'quë' neda' len Bernabé, ati' bentu' tuz didza' tsjentu' xchinë' Dios laugac bunách gza'a neda' len Bernabé, ati' lequë' lunë' xchinë' Dios laugac bunách judío.

¹⁰ Glá'tayuë' lautu' tuz tsajneytu' gáclentu' bunách yechi', ati' lë ni rui'tecz ladxa'a runa'.

Pablo rdil-lë' Pedro lu yöd Antioquía

¹¹ Ni'r cati' bdxinë' Pedro Antioquía, gdil-la' lë', le bchíxinë' ca benë'.

¹² Cni guc, le gdágulenë' zi'al tsaxxón bunách gza'a ni', benë' cni cati' guladxinrë' la'quë' bönni' da'quë' Jacobo. Ni'r gzu lahuë' rubiguë'ë, len cutur gdágulenë' tsaxxón bunách gza'a na' le gúdxinë' bi lunë' bönni' na' nazi' lu na'quë' tunë' ga grugu lu xpëla'quë' bönni' gza'a ca rna bë' zxda queë' Moisés.

¹³ Ni'r yela'quë' bönni' judío ni' ta'yëjlë'ë Cristo glunë' tsaxxón Pedro ca runë' lu yöl-la' radxi queë', ati' cni guc ga bdxintë glunë' ga gúdxinë' ca' Bernabé ati' lë' benë' tsaxxón lequë'.

¹⁴ Ni'r cati' blé'ida' cutu tunë' ca rna le nac gdutë li le rusëdi rë'u didza' dxi'a, gudxa'-në' Pedro lauquë' yúgu'të bönni' queë' Cristo nacru'ë ni', gnia': "Li' nacru' bönni' judío, san runu' li' ca tun bunách gza'a len clëg ca tunë' bönni' judío. ¿Bizx quië rë'nnu' gunu' ga lun bunách gza'a ca tunë' bönni' judío?"

Nulagac bunách judío le ta'yëjlë' Cristo ca nulagac ca' bunách gza'a

¹⁵ Gudxa'-në' ca' Pedro: "Rë'u ni nacru' bönni' judío le nacquë' judío xuz xna'ru', len clëg nacru' bunách gza'a, cunúnbë'gac Dios.

¹⁶ Nöziczru' nutu nu huöac tsahui' lahuë' Dios le run nu na' ca rna bë' zxda queë' Moisés. Tuz huöac tsahui' nu na' réjlë' Jesucristo. Lëzca' cni rë'u réjlë'ru' Jesucristo quië huöacru' tsahui' lahuë' Dios, len clëg le runru' ca rna bë' zxda queë' Moisés. Nutu nu huöac tsahui' lahuë' Dios le runë' ca rna bë' zxda queë' Moisés."

¹⁷ Na'a, ráquiru' nuhuöacru' tsahui' le réjlë'ru' Cristo, san chqui' nac bë' nacru' bönni' dul-la' ca nacgac bunách gza'a, ¿naru' gnátsaru' runë' Cristo ga runru' dul-la'? Cutu ca'.

¹⁸ Chqui' rui' ladxa'a uchisa' zxda le chbuquindja', lë ni nac bë' rguitsja' zxda queë' Dios.

¹⁹ Le cutu guc guna' ca rna bë' zxda queë' Moisés, chnac quia' tsa chnatia'. Le nac cni, nulá' na'a lu na' zxda na' quië soa' gbana' len guna' ca rë'nnë' Dios.

²⁰ Nac quia' ca chgútlena' tsaxxón Cristo lë'i yag cruz ga na' gutië' Lë'. Qui lë ni na' clëg neda' ni zoa' nabana', san zoë' nabanë' Cristo lu icj ládxi'dau'hua'. Tsa nac, zoa' nabana' na'a, nac le réjlë'a Zxi'në' Dios, Bönni' na' bdxí'inë' neda' len budöd cuinë' lu yöl-la' gut uláz quia' neda'.

²¹ Cutu rë'nda' uzóa' tsala'l le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios. La'naru' huac huöaquë' tsahui' lahuë' Dios bönni', le runë' le rna bë' zxda queë' Moisés, ni'r daduz gutië' Cristo.

3

Le rna bē' zxba queē' Moisés, len le rejlē'ru' Cristo

¹ Lbi'ili', bōnni' cunōzi. Lbi'ili', bōnni' Galacia. ¿Nuzxa caz bentsa queēli' yōl-la' udzá' quiē cutur gunli' ca rna le nac gduṭē li? Gazzj ga rē' bului'itu' lbi'ili' le rata' queēru' le gutiē' Jesucristo lē'i yag cruz.

² Gul-quixjōi' neda' lē ni. ¿Naru' dusóalenē' lbi'ili' Dios Bō' La'y le benli' ca rna bē' zxba queē' Moisés o le gyejlē'li' didza' dxi'a byōñili'?

³ ¿Nacxzc guc nacli' cunōzi cni? Gzu lauli' nacli' queē' Dios le zóalenē' lbi'ili' Dios Bō' La'y. ¿Naru' ráquitsali' udx gunli' ga gáquili' queē' Dios racz queēli'?

⁴ ¿Naru' daduz guc queēli' yúgu'tē lē na' gzxaca' gdi'li'? Cutu ca' gac cni.

⁵ Cati' Dios rsólē'ē queēli' Dios Bō' La'y len runnē' lbi'ili' latj gunli' yugu' yōl-la' huac qui yehua' yubá, ¿i runē' cni le runli' ca rna bē' zxba queē' Moisés o le rejlē'li' didza' dxi'a na' byōñili'?

⁶ Lu guich la'y rna: “Gyejlē'ē Dios Abraham, ati' Dios gnē' naquē' tsahui' le gyejlē'ē Lē'.”

⁷ Qui lē ni na' ral-la' gnōzili', nacgac gdu zxi'n xsoē' Abraham nup na' ta'yejlē' Dios.

⁸ Nayúj lu guich la'y, rui' didza' zí'atēl' ca gunē' Dios, gnē' nacquē' tsahui' bōnni' gza'a la'yejlē'ē Lē'. Qui lē ni na' Dios gdxjōi'nē' Abraham zí'atēl' ca nac didza' dxi'a, gnē': “Lu nē'ē Zxi'n Xsu' guna' ga gac dxi'a quegac bunách gduṭē yōdzlyú.”

⁹ Cni nac, gyejlē'ē Dios Abraham, ati' Dios benē' ga guc dxi'a queē'. Lēzca' cni na'a, runē' Dios ga rac dxi'a quegac yúgu'tē nup ta'yejlē'ē Lē'.

¹⁰ Nabága'quē' zxguia' bōnni' na' tu'zxōni lādxi'quē' luhuōaquē' tsahui' le tunē' ca rna bē' zxba queē' Moisés. Cni nac, le nayúj lu guich la'y, rna: “Nabága'quē' zxguia' yúgu'tē bōnni' cutu tunē' gduṭē le rna bē' zxba na'.”

¹¹ Na'a, nac bē' nutu nu huōac tsahui' lahuē' Dios le run nu na' le rna bē' zxba na', le nayúj lu guich la'y, rna: “Soa gban le rejlē' Lē' nu na' nuhuōác tsahui' lahuē' Dios.”

¹² Ca na' nuhuōác tsahui' lahuē' Dios nu rejlē' Cristo nadzá' ca nac qui bōnni' ruzxōni lādxi'ē nuhuōaquē' tsahui' le runē' ca gna bē'ē Moisés. Nayúj lu guich la'y, rna: “Soa gban nu run gduṭē le rna bē' zxba na'.”

¹³ Cristo buslē' rē'u lu na' le rchugu queēru' le nayúj lu zxba na', le bē'ē latj nu bchugu queē' uláz queēru'. Cni nac, le nayúj lu guich la'y, rna: “Narugu quegac yúgu'tē nup da'gac lē'i yag.”

¹⁴ Cni guc queē' Cristo quiē gac gunē' Dios ca na' gzxi' lu nē'ē queē' Abraham, gnē' gunē' ga gac dxi'a quegac bunách gza'a lu nē'ē Jesucristo quiē gac gunē' ga dusóalenē' rē'u Dios Bō' La'y chqui' huayējlē'ru' Lē', ca na' gzxi' lu nē'ē Dios gunē'.

Zxba queē' Moisés len le gzxi' lu nē'ē Dios gunē'

¹⁵ Na'a, bōchi' lza'adau', rēpa' lbi'ili' tu le run lsaqui', tu le rac queēru', rnia': Cati' chglunē' tuz xtídza'quē' chopē' bōnni' len chglunē' tsutsu didza' na', nutu nu gac utsá' didza' na', len cutu gac nu gzan didza' na'.

¹⁶ Dios gzxi' lu nē'ē bi' gunē' queē' Abraham len qui zxi'n xsoē'. Ga nayúj lu guich lē ni, cutu rna: “Quegac zxi'n xsoē'”, le rui' didza' quegac bunách zian, san rna: “Qui zxi'n xsu'.” Lē ni rui' didza' queē' tuzē' bōnni', Lē' Cristo.

¹⁷ Lē ni rē'nda' gnia': Dios benē' tuz didza' len Abraham len gzxi' lu nē'ē gunē' ca rna didza' bē'ē. Na'a, le nayúj lu zxba queē' Dios, le benē' Dios tap gayuá' yu chi uruá' iz gdōd ni' cati' gudxē' cni Abraham, cutu gac ugúa lē na' gzxi' lu nē'ē Dios gunē', len cutu gac usúl lei.

¹⁸ Na'a, chqui' ral-la' gunru' ca rna bē' zxba na' quiē si'ru' le gzxi' lu nē'ē Dios gunzē', cutur nac tu le gzxi' lu nē'ē gunzē'. Dios runzē' cni le gzxi' lu nē'ē gunē' cni queē' Abraham.

¹⁹ Chqui' cni nac, ¿bizx quiē gna bé'inē' bunách Dios le nayujgac lu zxba queē'? Dios gna bé'inē' cni bunách quiē gac bē' zxguia' nabága'gac, san guc cni tuz ga bdxintē dza na' bla' lahuē' zxi'n xsoē' Abraham na', Nu na' gzxi' lu nē'ē Dios gunē' qui lē na'. Le nayujgac lu zxba queē' Dios, bsólē'ē Lē' yōdzlyú ni lu na'quē' gbaz la'y queē', ati' Moisés budōdē' didza' ca nacgac zxba na'.

²⁰ Cati' tuzē' bōnni' bi rzi' lu nē'ē gunē' cutu naquín nu udōd didza', ati' Dios, tuzē' naquē'.

Bizx quiē gna bé'inē' bunách Dios le nayujgac lu zxba queē'

²¹ Na'a, le nayujgac lu zxba queē' Dios, ¿naru' ta'dá'baga' lē na' gzxi' lu nē'ē Dios gunē'? Cutu ca'. La'naru' gna bé'inē' rē'u Dios le gac gun ga soaru' gbanru' tsaz, ni'r huac huōacru' tsahui' lahuē' Dios chqui' gunru' ca rna bē' zxba na'.

²² San tsca nac lē na' nayúj lu guich la'y, rna nabága'ru' dul-la' yúgu'tēru'. Cni nac quiē gac si'ru' lē na' gzxi' lu nē'ē Dios gata' queēru' cati' tséjlē'ru' Jesucristo.

²³ Zí'atèl ga bdxin dza gac tséjlè'ru' Cristo, gna be'i rë'u le rna bè' zxba na', ca na' zoa le rna be'i bönni' yu'è lidx guia. Cni guc ga bdxintè dza guc bè' gac huöacru' tsahui' chqui' huayéjlè'ru' Lè'.

²⁴ Cni nac, gna be'i rë'u le rna bè' zxba queè' Dios ati' lei guc queèru' ca tu nu rusèdi rë'u ga bdxintè dza bla' lahuè' Jesucristo, quiè gac huöacru' tsahui' lahuè' Dios chqui' huayéjlè'ru' Lè'.

²⁵ Na'a, le chbdxin dza gac huöacru' tsahui' chqui' huayéjlè'ru' Cristo, cutur rna be'i rë'u lè na' busèdi rë'u.

²⁶ Yúgu'tèli' nacli' zxi'nczè' Dios le réjlè'li' Jesucristo, len chnacli' tuz len Lè'.

²⁷ Yúgu'tè nup nadilgac nis quiè luhuóac tuz len Jesucristo, nuhuöacgac ca nacczè' Lè'.

²⁸ Cutur narujgac chopl bönni' judío len bönni' gza'a, len cutur narujgac chopl bönni' nada'u len bönni' cunada'u, len cutur narujgac chopl bönni' len ngul. Cati' böacli' tuz len Jesucristo, yúgu'tèli' böacli' ca' tuz len lza'li' tuli' len yetuli'.

²⁹ Na'a, chqui' náquili' queè' Cristo, nacli' ca' zxi'n xsoè' Abraham, len nazi'li' lè na' gzxi' lu nè'è Dios gunnè' queè' Abraham.

4

¹ Lè ni le rë'nda' gnia': Tsal ni rbözbi' tubi' bi'i bönni'dau' dza ulu'è xuzbi' si'bi' bi ral-la' gunnè' queèbi' xuzbi', ni' nachi' bi'idau' len cutu nactèrbi' blau ca tu bönni' nada'u, zal-la' le nactè gaqui queèbi' yúgu'tè.

² Tsal ni nachi' bi'idau', nacuá' nup ta'ná be'i lèbi' len tu'gún dxin le gaqui queèbi' ga gdxintè dza chnunè' queèbi' xuzbi'.

³ Lèzca' cni rac queèru'. Tsal ni' gucru' ca bi'idau', gna be'i rë'u zxba ca rac yödzlyú ni.

⁴ Ni'r cati' bza'a dza, Dios bsölè'è ni Zxi'nczè'. Guquè' zxi'nnu tunu ngul ca nacru' rë'u, ati' gna be'i Lè' le rna bè' zxba quequè' bönni' judío.

⁵ Cni guc queè' quiè guc buslè' nup na' rna be'i lequè' le rna bè' zxba na', quiè huöacru' zxi'nè' Dios.

⁶ Quiè gac bè' chnacli' zxi'nczè', Dios buchiziè' icj ládxi'dau'li' Dios Bö' La'y, ati' Lèczè' rulidzè' Dios uláz queèli', rnè': "Dad."

⁷ Cni nac, chnacli' zxi'nè' Dios, len cutur nacli' ca bönni' nadá'ugac. Na'a, le nacli' zxi'nczè', Dioscz nazi' lu nè'è gaqui queèli' le naqui queè' le nacli' tuz len Cristo.

Pablo rui' ladxè'è bönni' Galacia ta'yéjlè'è Cristo

⁸ Cati' ni' cunúnbe'ili'-nè' Dios, gucli' ca bönni' nadá'ugac, benli' dxin quegac bdau' guiöj bdau' yag. Cutu ca' nacgac Dios bdau' na'.

⁹ Na'a, le núnbè'li'-nè' Dios, o huac gnaru': Le nunbè'è lbi'ili' Dios, ¿bizx quiè rë'nili' ubi'ili' lu na' zxba na' nutu nu zú' xbey? ¿Naru' rë'nitsali' gacli' leyúbl bönni' nadá'ugac, gunli' dxin qui le rna bè' zxba na'?

¹⁰ Runli' zxön tu tu dza, len tu tu beo', len tu tu le rac, len tu tu iz.

¹¹ Rádxida' bi gac queèli'. ¿Naru' nuhuóac daduz dxin bena' quiè gúnbè'li' le nac gdu'tè li'?

¹² Ráta'yua' lauli', böchi' lza'adau', gacli' ca naca' neda', nulá' lu na' le gna bè'è Moisés. Cni ral-la' gunli' le böaca' neda' ca gucli' lbi'ili'. Cutu bi benli' quia' neda' le cuná dxi'a.

¹³ Chnöziczli' bizx quiè na' gzu lahua' runa' lban lauli' qui didza' dxi'a. Bena' lban ni' le güi'tsquida'.

¹⁴ Cutu buca'nli' neda' ca'z, len cutu buzoali' neda' tsla'l zal-la' bgútili' ni'a qui guidzhuè' quia' na'. Benli' neda' ba la'n, tuz ca gunli'-nè' ba la'n gbaz la'y queè' Dios, o ca gunli'-nè' ba la'n Jesucristocz.

¹⁵ Budzjítsquili' dza ni'. ¿Bizxa caz guc queèli' le cutur rac cni queèli'? Lè ni gac gnia' ca guc queèli': "La'naru' guc le sáqui'li' gunli', huabijli' yöj lauczli', gunnli' quia'."

¹⁶ Na'a, ¿ba ráquili' nuhuóaca' nu curle'i lbi'ili' dxi'a le gudxa' lbi'ili' catéz nac?

¹⁷ Tui' ládxi'què' lbi'ili' bönni' ni' tu'tsè'é lbi'ili', san clèg quiè gac dxi'a queèli'. Tè'nnè' lunè' ga ubíj ládxi'li' netu' ati' güi' ládxi'li' lequè'.

¹⁸ Na'a, nac dxi'a zoa nu rui' ládxi' lbi'ili', san tuz chqui' nac quiè gac dxi'a queèli'. Cni rui'tecz ladx'a lbi'ili', len clègz cati' ni' zóalena' lbi'ili'.

¹⁹ Lbi'ili', zxi'na'dau'. Ca na' rac queènu ngul chzoa soabi' bi'idau' queènu, rzaca' rgui'nu, rzaca' rgui'a neda' leyúbl ni'a queèli' ga gdxinr dza gacli' gdu ca naquè' Cristo.

²⁰ La'naru' sóalena' lbi'ili' na'a quiè gac güi'lena' lbi'ili' didza' nadzá', le ruúbi rugui'da' ni'a queèli'.

Le run lsaqui' le guc quecnu Agar len Sara

²¹ Na'a, nul-li' rë'nili' udód cuinli' lu na' zxba queè' Moisés, gul-na'tsca' didza' ni gu'a. ¿Naru' gatga buzè nagli' le rna bè' zxba na'?

²² Lu zxba na' rna cni: "Gulacua'bi' chopbi' bi'i bõnni'dau' queë' Abraham. Tubi' gucbi' zxi'nnu ngul nadá'unu, ati' yetubi' gucbi' zxi'nnu ngul cunadá'unu.

²³ Zxi'nnu ngul nadá'unu na' guljbi' lu ni'a lu na' bunách tsca taljbi' yúgu'tèbi' bi'idau', san zxi'nnu ngul cunadá'unu na' guljbi' le gzxi' lu nè'é Dios gunè' ga galjbi'."

²⁴ Lè ni nac tu le run lsaqui'. Ca guc quecnu chopnu ngul ni ruluí' ca nac chop didza' dzag bènlenè' bunách Dios. Tu didza' dzag na' nac le benè' Dios lu gui'a Sinaí, le ruluí' lè na' guc queënu Agar. Bõnni' na' rna be'i lequè' didza' dzag ni, nacquè' ca zxi'nnu Agar len nacquè' ca bõnni' nadá'ugac lu na' didza' dzag na'.

²⁵ Le gucnu Agar na' ruluí' ca' ca nac gui'a Sinaí zoa luyú Arabia, len ruluí' ca' ca nac yödZ Jerusalén na'a dza, le nac ca tu bõnni' nada'u tsazxõn len nup nacua' lu yödZ na'.

²⁶ San nadzán Jerusalén na' zoa yehua' yubá, ati' rè'u ni nacru' bunách uládz qui yödZ ni'.

²⁷ Nayúj lu guich la'y le rna:

Budziji, ngul huödx, cunacua' zxi'nu'.

Lu yöl-la' rudziji quiu' grödxya'a,

Zal-la' gatga guc quiu' le rzaca' rgui'nu ngul

Chzoa soabi' bi'idau' queënu.

Budziji. Zal-la' nubj ládxi'gac li' bunách,

Dios gunè' ga la'yantèr zxi'nu'

Ca bi'i queënu ngul zóalenu bõnni' queënu.

²⁸ Bõchi' lza'adau', rè'u ni nacru' ca gucbi' Isaac, zxi'nè' Abraham. Nacru' ca zxi'n xsoè' Abraham, gzxi' lu nè'é Dios la'cua'bi' queé'.

²⁹ Dza ni', bi'i na' guljbi' ca taljbi' yúgu'tèbi' bi'idau', gdxia ládxi'bi' bi'i na' guljbi' ni'a qui yöl-la' huac queé' Dios Bõ' La'y. Lèzca' cni rac queëru' na'a, ta'bía ládxi'gac rè'u bunách yödZlyú ni.

³⁰ Na'a, ¿bizxa caz rna le nayúj lu guich la'y? Cni rna: "Gru'n-nu ni'l ngul nadá'unu na' tsazxõn len zxi'nnu, le cutu gac si'bi' zxi'nnu ngul na' tsazxõn len zxi'nnu ngul cunadá'unu le gzxi' lu nè'é Dios gaqui queëbi' zxi'nnu ngul cunadá'unu na'."

³¹ Cni nac, bõchi' lza'adau'. Cutu nacru' ca nachbi' zxi'nnu ngul nadá'unu na'. Rè'u nacru' ca zxi'nnu ngul cunadá'unu.

5

Gul-gún chi'i cuinli', uga'nli' lu yöl-la' nadzán

¹ Chnadzanru' le busanè' rè'u Cristo. Gul-zóa tsutsu chqui'nu', uga'nli' lu yöl-la' nadzán na'. Cutu zgoa cuinli' leyúbl lu na' zxba queé' Moisés, cui gacli' ca bõnni' nadá'ugac.

² Gul-zé nagli' didza' ru'a. Neda', Pablo, rëpa' lbi'ili' chqui' güi'li' latj nu gchugu lu xpëla'li' ca rna bè' zxba na', cutu ca' uzi'li' xbey le benè' Cristo.

³ Leyúbl rë'nda' gyëpa' núti'tèz bõnni' ru'é latj nu gchugu lu xpëlè'è cni, run bayúdx gunè' gdtè le rna bè' zxba queé' Moisés.

⁴ Nul-li' ráquili' huóaclí' tsahui' lahué' Dios le runli' ca rna bè' zxba na', chnulá'alenli'-nè' Cristo. Chbusanli' le ruzá' ladxè'è queëru' Dios.

⁵ Rè'u ni ruzxõni ládxi'ru' huóacru' tsahui' lahué' Dios ni'a qui yöl-la' huac queé' Dios Bõ' La'y le réjlè'ru' Cristo.

⁶ Chqui' nacru' tuz len Jesucristo, cutu bi zaca' chqui' narugu lu xpëla'ru' ca rna bè' zxba na' o chqui' cunarugu cni lu xpëla'ru'. Le nactèr lsaca' nac tséjlè'ru' Cristo, le gun ga gdxí'iru' lza'ru'.

⁷ Dxi'adau' guc ca gzu lauli' runli' dza ni'. ¿Nuzxa caz ben ga buca'nli' le nac gdtè li'?

⁸ Cutu benè' ga benli' cni Dios, Nu rulídz lbi'ili'.

⁹ Cutu gal ládxi'li' lè ni rna: "Latí'z xnè'i yõt xtl run ga ruhuázx gdtè cua nazí' xnè'i na'."

¹⁰ Le nacru' tuz len Xanru', runa' löz ca nac queëli', sa' ládxi'li' tuz ca rza' ladxa'a neda', ati' Dios gunè' zxguia' bõnni' ni' rutsè'è lbi'ili', núti'tèz nu naquè' bõnni' na'.

¹¹ Na'a, ca nac quia' neda', bõchi' lza'adau', nacua' nup ta'ná rusèdda' bunách ral-la' grugu lu xpëla'què' bõnni' ca rna bè' zxba queé' Moisés. Chqui' runa' cni, ¿bizx quiè ta'bía ládxi'què' neda' bõnni' judío? La'naru' rusèdda' cni, nutu nu ley neda' le runa' lban ca gutiè' Cristo lè'i yag cruz.

¹² Ca nac qui nup ni' tu'tsá' lbi'ili', tè'ni grugu lu xpëla'li' lè na', la'naru' la'chugu tsaz cuingac.

¹³ Ca nac queëli', bõchi' lza'adau', Dios bulídzè' lbi'ili' quiè gacli' bunách nadzangac. Cutu ugunli' dxin yöl-la' nadzán na' quiè gunli' ca rzéz ládxi'li', san quiè gunli' dxin qui lza'li' tuli' yetuli', le nadxi'ili' lza'li'.

¹⁴ Yúgu'tè le rna bè' zxba queé' Dios run nu na' run ca rna bè' zxba na' rna: "Ral-la' gdxí'inu' lza'u ca nadxi'i cuinu'."

¹⁵ Na'a, chqui' rzi' quídza'li' lza'li' tuli' yetuli', runli' ca tunba' bóa' guixi' snia', táguya'aba' len tagu lza'c'ba', gul-yú qui nadxi usnitli' lza'li' tuli' yetuli'.

Le runru' racz queëru' len le runru' len yöl-la' huac queë' Dios Bô' La'y

¹⁶ Lê ni rëpa' lbi'ili': Gul-güi' latj gna bé'inë' lbi'ili' Dios Bô' La'y, ati' ni'r cutur gunli' ca rzëz ládxi'li' lu yöl-la' bunáchz queëli'.

¹⁷ Yugu' le rzë ládxi'ru' gunru' lu yöl-la' bunáchz queëru' cutu rajlözgac le rë'nnë' gunru' Dios Bô' La'y, ati' lê na' rë'nnë' Dios Bô' La'y cutu rajlöz yugu' le rë'niru' gunru' lu yöl-la' bunáchz queëru'. Chop ni, cutu rajlözgac, len qui lê ni na' cutu gac gunli' ca rë'niczli'.

¹⁸ Na'a, chqui' rui'li' latj gna bé'inë' lbi'ili' Dios Bô' La'y, cutur gna be'i lbi'ili' le rna bé' zxba queë' Moisés.

¹⁹ Nacgac bé' le tun bunách, nup tun ca rë'ni yöl-la' bunáchz quegac:

Ta'guitsjë' zxba qui yöl-la' nutság na'.

Tunë' le cunác.

Tunë' le nacgac xöhui' len le cunacgac tsahui'.

²⁰ Ta'yj ládxi'quë' bdau' guiöj bdau' yag.

Tunë' yöl-la' udzá'.

Cutu ta'lé'inë' lza'quë' dxi'a.

Ta'díl-lenë' lza'quë'.

Tu'zxé'inë' lza'quë'.

Ta'leynë'.

Tu'huídi'në'.

Ta'rujë' chopl.

Tu'bijë' tsla'l nup da'gac lequë'.

²¹ Ta'zé ládxi'quë' le dë qui lza'quë'.

Tu'dödcde' bunách.

Ta'zúdxinë' len tágulë'ë.

Ta'död bé'inë' ca tunë'.

Le zian le cni tunë'. Neda' ruzeyda' lbi'ili' bach na'a cui gunli' cni ca na' buzeyda' lbi'ili' bach zi'al, rnia': Nup tun cni cutu ca' la'del-li' la'yáz ga na' rna bé'ë Dios.

²² Na'a, nac bé' runë' dxin lu icj ládxi'dau'ru' Dios Bô' La'y le runru' cni:

Nadxi'iru' lza'ru'.

Rudziji ládxi'ru'.

Zoa dxi icj ládxi'dau'ru'.

Rbözru' zxön ladxli'.

Rui' ládxi'ru' lza'ru'.

Nacru' dxi'i ladxli'.

Runru' ca rnaru'.

²³ Nacru' nöxj ladxli'.

Rna be'i cuinru'.

Cutu ca' gna bé'inë' rë'u Moisés cui gunru' yugu' le cni.

²⁴ Bönni' náquicnë' queë' Cristo cutur tunë' ca té'ncznë', len cutu tunë' le ta'zéz ládxi'quë' lu yöl-la' bunáchz quequë'.

²⁵ Dios Bô' La'y nabániru'. Lëczë' ral-la' gna bé'inë' rë'u ca nac yúgu'të le runru'.

²⁶ Cutu ral-la' gun ba zxön cuinru', len cutu utsa'ru' lza'ru' turu' yeturu', len cutu uzxé'iru' lza'ru' turu' yeturu'.

6

Ral-la' gáclenru' lza'ru'

¹ Na'a, böchi' lza'adau', chqui' glé'ili' runë' dul-la' böchi' lza'li', ni'r nul-li' zóalenë' lbi'ili' Dios Bô' La'y, ral-la' gunli' ga ubí'i ladxé'ë bönni' na', san run bayúdx gunli' cni lu yöl-la' nöxj ladxli' queëli' len uyú cuinli' qui nadxi cu'u lbi'ili' nöz dul-la' tu' xöhui'.

² Gul-gaclen lza'li' tuli' yetuli' tsca nac yua' nabága'li'. Chqui' gunli' cni, gunli' ca rna le gna bé'inë' rë'u Cristo.

³ Chqui' zoa nu bönni' ráquinë' chnadé-li'në' yöl-la' zxön, san cutu bi nadé-li'në', bönni' ni rzi' yé'inë' la' cuinzë'.

⁴ Tu tuë' bönni' ral-la' cuequi xbeynë' le runë'. Ni'r chqui' urujë' dxi'a, huac gun ba zxön cuinë' ca nac le chnunë' len cutu gun bayúdx uyúé' ca nungac yezica' bunách chqui' benë' le nacr dxi'a o cutu.

⁵ Tu tuë' bönni' ral-la' gu'ë le nuspaguë'ë lê' Dios.

⁶ Chqui' zoa nu rusëdi lbi'ili' ca nac didza' dxi'a, ral-la' unödzejli' qui nu na' rusëdi lbi'ili' lati' le dë queëli'.

⁷ Cutu si' ye'i cuinli', le cutu gac si' yé'ili'-nè' Dios. Lapli' tsca le razli'.

⁸ Chqui' le razli' nacgac le runli' ca rzéz ládxi'li' lu yól-la' bunáchz queëli', le lapli' gac yól-la' gut. Chqui' le razli' nacgac le runli' ca rdzag ladxë'ë Dios Bö' La'y, lapli' le gunnë' queëli' Dios Bö' La'y, le nac yól-la' na'bán gdu.

⁹ Cni nac, cutu ral-la' gsanru' gunru' le nac dxi'a, ati' chqui' cutu gcuidi' ládxi'ru', huadxín dza lapru'.

¹⁰ Qui lë ni na', bátti'tëz gata' queëru' latj, ral-la' gunru' le nac dxi'a quegac yúgu'të bunách, len le nac blau, ral-la' gunru' cni quegac böchi' lza'ru' ta'yejlë'ë Cristo.

Le buzujë' lu guich Pablo ga ruúdx

¹¹ Gul-yú cati' zxon didza' ni ruzuja' queëli' lu guich na' cuina'.

¹² Nup ni' të'ni lun ga grugu lu xpëla'li' ca rna bë' zxba queë' Moisés, tunë' cni quië lurujë' dxi'a laugac bunách len cui la'bía ládxi'gac lequë' bunách le tunë' lban ca gutië' Cristo lë'i yag cruz.

¹³ Na'a, bönni' ni' narugu lu xpëla'quë' ca rna bë' zxba queë' Moisés, cutu tunë' gdu'të ca rna le nayúj lu zxba na'. Të'nnë' lunë' ga grugu lu xpëla'li' quië gac lunuz ba zxon cuinquë' le la'dél-li'në' la'ná bé'inë' lbi'ili'.

¹⁴ Ca nac quia' neda', guna' zxon tuz le benë' Xanru' Jesucristo cati' gutië' lë'i yag cruz. Ni'a qui le benë' Cristo lë'i yag cruz, le dë yödzlyú ni nac quia' ca tu le chnat, cutu rui' ladxa'a lei, ati' neda' naca' quegac bunách yödzlyú ni ca bönni' nat, cutu tui' ládxi'quë' neda'.

¹⁵ Chqui' nacru' tuz len Jesucristo, cutu bi zaca' chqui' narugu lu xpëla'ru' ca rna bë' zxba na' o chqui' cunarugu cni lu xpëla'ru'. Le nactër lsaca' nac gacru' bunách cub lu icj ládxi'dau'ru'.

¹⁶ Yúgu'të bönni' na' tunë' ca rna bë' zxba runa' ni, len yúgu'të bönni' na' náquicnë' queë' Dios, rnabda'-në' Dios gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'quë' len huechi' ladxë'ë lequë'.

¹⁷ Na'a su lau, cutur ral-la' nu utsá' neda', le nacuá' lu xpëla'a btsoj nacgac bë' naca' huen dxin queë' Xanru' Jesús.

¹⁸ Na'a, böchi' lza'adau', rnabda'-në' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' yúgu'tëli'. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ ĘFESO

Pablo rugapĚ' Dios bunách queĚ' Cristo nacu'Ě Ęfeso

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz nasölä'Ě Jesucristo le gu'ncznĚ' Dios gaca' cni. Rugapa' Dios lbi'ili', náquili' quizi queĚ' Dios len réjlĚ'li' Jesucristo, zoali' Ęfeso.

² Rnabda'-nĚ' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo uzá' ladxĚ'Ě queĚ'li' len gunĚ' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Rata' queĚ'ru' le nac queĚ' Dios Bō' La'y

³ Ral-la' cu'ru'-nĚ' yōl-la' ba Dios, XuzĚ' Xanru' Jesucristo. Le nacru' tuz len Cristo, Dios chbuzá' ladxĚ'Ě queĚ'ru' yúgu'tĚ le nac dxi'a qui yehua' yubá, le runĚ' ga rata' queĚ'ru' Dios Bō' La'y.

⁴ Zí'atĚl' ca benĚ' yōdzlyú ni, Dios grōczĚ' rĚ'u quiĚ gáquiru' quizi queĚ' tsaxxōn len Cristo, gacru' bunách la'y queĚ' len gacru' gdu dxi'a lahuĚ' LĚ'.

⁵ Dios bucōzĚ' zí'atĚl' si' lu nĚ'Ě rĚ'u ca zxi'nczĚ' tsaxxōn len Jesucristo, le bdzag ladxĚ'Ě gac cni len le nac le gu'ncznĚ' gunĚ'.

⁶ Ral-la' cú'teczru'-nĚ' Dios yōl-la' ba ni'a qui le buzá' ladxĚ'Ě queĚ'ru', yugu' le bennzĚ' queĚ'ru' le nacru' tuz len Zxi'nĚ', Nu na' nadxi'inĚ'.

⁷ Cristo böa'uĚ' rĚ'u cati' ni' gutiĚ' uláz queĚ'ru' quiĚ gac unít lahuĚ' rĚ'u Dios ca nac dul-la' nabága'ru'. ZxōntĚr nac le buzá' ladxĚ'Ě queĚ'ru' Dios,

⁸ lĚ na' runntsquĚ' queĚ'ru' LĚ'. Lu yōl-la' rac szxōni queĚ' len lu yōl-la' rejni'i queĚ'

⁹ benĚ' Dios le bucōzĚ' queĚ'ru', bului'inĚ' rĚ'u lĚ na' bgachi', le buzoaczĚ' zí'atĚl' uschinĚ' lu nĚ'Ě Cristo.

¹⁰ LĚ na' buzoaczĚ' Dios uschinĚ' cati' gza'a dza, nac gunĚ' ga lac tuz, la'cuá' lu nĚ'Ě Cristo yúgu'tĚ le dĚ, le nacuá' yehua' yubá len le nacuá' yōdzlyú ni.

¹¹ Le nacru' tuz len Cristo, Dios grōczĚ' rĚ'u zí'atĚl' quiĚ gaqui queĚ'ru' le naqui queĚ' Xuzru' Dios, lĚ na' bucōzĚ' queĚ'ru' ca nac le gu'ncznĚ' Dios, Nu run yúgu'tĚ ca rĚ'ncznĚ' LĚ'.

¹² Cni benĚ' Dios quiĚ cu'ru'-nĚ' yōl-la' ba ca nac yōl-la' yení' queĚ', rĚ'u ni ruzxōni ládxi'ru'-nĚ' Cristo zí'atĚl' ca yezica' bunách.

¹³ LĚzca' cni guc queĚ'li'. Catí' byōnili' didza' gdu'tĚ li, didza' dxi'a ca gac ularu', gyĚjlĚ'li' Cristo, atí' Dios buzōĚ' queĚ'li' le nac bĚ' nacli' queĚ', buchiziĚ' icj ládxi'dau'li' Dios Bō' La'y, Nu na' gzxí' lu nĚ'Ě Dios gsōlĚ'Ě queĚ'ru'.

¹⁴ Le zǵalenĚ' rĚ'u Dios Bō' La'y, nac lōz gaqui queĚ'ru' le naqui queĚ' Xuzru' Dios cati' udx huōa'uĚ' rĚ'u, rĚ'u na' chnáquiru' queĚ'. Cni nac quiĚ gac yōl-la' ba qui yōl-la' yení' queĚ'.

Pablo rnabnĚ' Dios unōdzĚ' quegac bunách ta'yejlĚ' Cristo yōl-la' rejni'i

¹⁵ Qui lĚ ni na', cati' byōnda' ca réjlĚ'li'-nĚ' Xanru' Jesús, len ca nadxi'ili' yúgu'tĚ bunách queĚ' Dios, ga rdxintĚ na'a dza

¹⁶ cutu ca' rusana' rĚpa'-nĚ' Dios: Xclenu', ca nac queĚ'li'. Rajneyda' lbi'ili' cati' rulidza'-nĚ' Dios.

¹⁷ Rnabda'-nĚ' Dios queĚ' Xanru' Jesucristo, naquĚ' Xuzru' náctĚrĚ' blau, rnabda'-nĚ' gsōlĚ'Ě queĚ'li' Dios Bō' La'y, Nu runn queĚ'ru' yōl-la' rejni'i len rulu'i' rĚ'u ca nacczĚ' Dios, quiĚ gac gdu ca núnbĚ'ru'-nĚ'.

¹⁸ Rnabda'-nĚ' Dios uzĚjni'nĚ' lbi'ili' lu icj ládxi'dau'li' quiĚ gac gnōzili' ca nac le runru' lōz, lĚ na' bulidzĚ' lbi'ili' quiĚ uzi'li' xbey, len quiĚ gnōzili' ca nac yōl-la' tsahuí' qui yehua' yubá le gaqui quegac nup náquigac queĚ' Dios,

¹⁹ lenca' quiĚ gnōzili' cati' zxōn nac yōl-la' huac queĚ', le raclen rĚ'u ni réjlĚ'ru' LĚ'. Yōl-la' huac zxōn ni nac la' leyz na' bulu'Ě lahui Dios

²⁰ cati' ni' buspanĚ' Cristo lu yōl-la' gut len benĚ' ga grōĚ'Ě cuit lĚ'Ě Dios ga náctĚrĚ' blau ni' yehua' yubá.

²¹ Ni' rna bé'inĚ' nup ni' ta'ná bĚ' len nup ni' dĚ lu na'gac, len nup ni' nadĚl-li'gac yōl-la' huac, len nup ni' nacgac xan. Cristo náctĚrĚ' blau ca yúgu'tĚ nup nadĚl-li'gac yōl-la' uná bĚ' yōdzlyú ni len lu yōdzlyú zí'a za'.

²² Dios budōĚ' lu nĚ'Ě Cristo yúgu'tĚ le dĚ quiĚ gna bé'inĚ' lei, len buzōĚ' LĚ' quegac bunách queĚ' quiĚ gaquĚ' Xanru' lu yúgu'tĚ le naqui queĚ'ru'.

²³ Naccgac ga gdu ca nayá' nabanĚ' Cristo bunách queĚ', atí' raquĚ' gdu lu le nayá' nabanĚ' na'. RunczĚ' LĚ' ga rac gdu yúgu'tĚ le dĚ.

2

Nularu' le nadxi'inĚ' rĚ'u Dios

¹ Dios chbennè' queèli' yöl-la' na'bán gdu, zal-la' zí'atèl gucli' ca bönni' natgac ni'a qui dul-la' nabága'li' len ni'a qui dō' bia'li'.

² Dza ni' benli' tuz ca tun bunách cunacgac tsahui' nacuá' yödzyú ni, len benli' ca gu'ni tu' xōhui', nu rna bē' lu bö'z len rugún dxin nup cutún ca rna xtidzē'ē Dios.

³ Lēzca' cni gucru' yúgu'tēru' rē'u, le benru' ca gzēz lādxi'ru' len ca bdzag lādxi'ru' lu yöl-la' bunách queēru'. Qui lē ni na' gbága'ru' dul-la' lahuē' Dios le ben ga gunē' rē'u xzguia' ca gunē' quegac yezica' bunách.

⁴⁻⁵ Ni'r cati' ni' nacru' ca bönni' natgac ni'a qui dul-la' gbága'ru', Dios buspanē' rē'u lu yöl-la' gut tsaxōn len Cristo le buechi' ladxē'ē rē'u len bdxí'tsquinē' rē'u. Nulali' le zoa le buzá' ladxē'ē queèli' Dios.

⁶ Dios buspanē' rē'u tsaxōn len Cristo quiē gunē' ga cō'ru' tsaxōn len Lē' ga ni' rna bē'ē yehua' yubá.

⁷ Cni benē' Dios, bului'inē' bunách zi'a za'c ca nac yöl-la' tsahui' qui le buzá' ladxē'ē queēru', bsólē'ē queēru' Jesucristo, le nac bē' ca nadxí'tsquinē' rē'u.

⁸ Nulali' le zoa le buzá' ladxē'ē queèli' Dios le réjlē'li' Cristo. Buslē' lbi'ili', clēg le nacuá' le nac dxi'a benli' lbi'ili', san le nac le runzē' Dios.

⁹ Nutu nu gac gun ba zxōn cuini le nulá, le cutu nulá le nacuá' le nac dxi'a nun nu na'.

¹⁰ Le nacru' nac le nunczē' Dios. Le nacru' tuz len Jesucristo, buzóē' rē'u quiē gunru' le nacgac dxi'a, le bucözē' zí'atèl gunru'.

Rō' dxi icj lādxi'dau'ru' lahuē' Dios ni'a qui le benē' Cristo

¹¹ Gul-tšajnéy ca gucli' zí'atèl. Gucli' bunách gza'a, len qui lē ni na' yugu' bönni' judío, bönni' na' ta'chuguē' lu xpéla'quē' le nac bē' náquicnē' queē' Dios, len nazí' laquē' bönni' narugu lu xpéla'quē', ta'nē' queèli' nacli' bönni' cunarugu lu xpéla'quē'.

¹² Dza ni' nubíga'li' ga zoē' Cristo. Gucli' bönni' gza'a laugac bunách Israel, len cutu buzi'li' xbey didza' benē' tsutsu Dios le gzxí' lu nē'ē gata' quegac bunách queē'. Gzoali' yödzyú ni, cuzóa le runli' lōz, len cunúnbē'nili'-nē' Dios.

¹³ Na'a, nacli' tuz len Jesucristo. Zí'atèl nubíga'li' lbi'ili' zi'tu' ga zoē' Dios, san na'a nudxigüē'ē lbi'ili' gal-la'z Dios le gutiē' Cristo uláz queēru'.

¹⁴ Lēzczē' Cristo runē' ga rō' dxi icj lādxi'dau'ru' lahuē' Dios. Lē' benē' ga guluhuōaquē' tuz bunách yugu' bönni' judío len yugu' bönni' gza'a, busulē' yöl-la' rley le bubíj lequē' chopl ca tu zō'ō.

¹⁵ Lē ni benē' Cristo cati' gutiē' uláz queēru', busulē' yugu' xzba len yugu' le rna bē' nayujgac lu xzba quegac bunách judío, ati' chop cō' bunách na', bunē' tuz bunách cub, nup nacgac tuz len Lēzczē'. Cni benē', glequi dxiē' yöl-la' rley na'.

¹⁶ Le gutiē' Cristo lē'i yag cruz, busulē' yöl-la' rley na', ati' chop cō' bunách na', bunē' lequē' ca tuz bunách len glequi dxiē' icj lādxi'dau'quē' lahuē' Dios.

¹⁷ Cni guc, bului' lahuē' Cristo len benē' lban qui didza' dxi'a ca rbequi dxiē' yúgu'tē bunách, lbi'ili' na' nacli' bunách gza'a len zoali' zi'tu' ga zoē' Dios, lenca' bunách judío nacuá' gal-la'z.

¹⁸ Na'a, ni'a qui le benē' Cristo, gac gbíga'ru' lahuē' Xuzru' Dios, le zóalenē' rē'u la' Lēzczē' Dios Bō' La'y, zal-la' nacru' bunách judío o bunách gza'a.

¹⁹ Qui lē ni na', lbi'ili', bunách gza'a, cutur nacli' ca bunách zi'tu' zoali' tu luyú cunaqui queèli', san nabáblenli' bunách queē' Dios. Chnacli' di'a dza queē' Dios.

²⁰ Lbi'ili' nacli' ca tu yu'u zoa tsaz. Nacli' ca guiōj xzoagac lahui xlibi zō'ō, le gulucuē' bönni' gbaz queē' Cristo len bönni' glu'ē didza' uláz queē' Dios, ati' Lēzczē' Jesucristo naquē' ca guiōj blau qui xlibi zō'ō na'.

²¹ Gdütē yu'u na' le nacli' lbi'iczli' ryas lahui xlibi zō'ō na' nacczē' Cristo, nacuá' tu'láp guiōj qui, quiē gac tu gdau' la'y le nac tuz len Xanru'.

²² Lbi'iczli' nacli' tuz len Cristo Nu zúzóa lbi'ili' quiē gacli' ca tu yu'u ga na' yu'ē Dios, le zóalenē' lbi'ili' Dios Bō' La'y.

3

Naquē' Pablo huen lban qui didza' dxi'a laugac bunách gza'a

¹ Qui lē ni na', neda', Pablo, yu'a lidx guia le runa' lban queē' Jesucristo quiē uzi'li' xbē', lbi'ili', bunách gza'a.

² Ráquida' chnóziczli' ca benē' Dios, budödē' lu na'a dxin runa' quiē uzi'li' xbey le ruzá' ladxē'ē queēru'.

³ Dios bulu'ē lahui le bgachi' queē', len buzéjni'nē' neda' ca nac. Ca nac lē ni chbuzuja' queèli' lu guich láti'dau'.

⁴ Cati' ulabli' lē ni, gúnbē'li' le réjni'da' ca nac le bgachi' ca nac queē' Cristo.

⁵ Dza ni'tè nutu nu buzéjini'nè' Dios ca nac le bgachi' na', san na'a, lu nè'è Dios Bò' La'y, chbulu'è lahui Dios ca nac, bului'inè' yugu' bõnni' gbaz la'y queè' len bõnni' tu'è didza' uláz queè'.

⁶ Cni rna lè na' bgachi': "Ni'a qui didza' dxi'a la'del-li' bunách gza'a tsaxxõn len bunách judío le naqui queè' Dios, luhu'òaquè' ca tuz bunách, len luzi'è xbey tsaxxõn len lequè' le gzxi' lu nè'è Dios unõdzjè' quequè' le dzagqué' Jesucristo."

⁷ Dios buzá' ladxè'è quia' le bennè' quia'. Lu yõl-la' huac xzõn queè' benè' neda' huen lban qui didza' dxi'a queè'.

⁸ Nacra' cuidi'z ca yúgu'tè bunách queè' Dios, san Lè' buzá' ladxè'è quia' gaca' huen lban laugac bunách gza'a qui didza' dxi'a ca nac yõl-la' tsahui' queè' Cristo, le záqui'tsqui.

⁹ Dios budödè' lu na'a guna' ga láquibe'i yúgu'tè bunách ca nac le buzoaczè' Dios dza ni'tè, lè na' nac tu le bgachi' queè' Dios, Nu ben yúgu'tè le rlè'iru'.

¹⁰ Cni guc, quiè láquibe'i na'a gdu ca nac yõl-la' rejni'i queè' Dios yúgu'tè nup ta'ná bè' len nup dè lu na'gac ni' yehua' yubá, cati' la'le'i ca nacgac bunách queè' Cristo.

¹¹ Dios benè' lè ni, buschinè' lè na' buzoaczè' dza ni'tè, le benè' lu nè'è Xanru' Jesucristo.

¹² Le nacru' tuz len Cristo, nazi'ru' latj gbíga'ru' lahuè' Dios, nacru' rugu ladxí' le réjlè'ru' Lè'.

¹³ Qui lè ni na' ráta'yua' lauli' cugác chop ládxi'li' ni'a qui le rzaca' rgui'a neda' quiè gáclena' lbi'ili', le nac tu le uzi'li' xbey.

Ca nac yõl-la' nadxí'i queè' Cristo

¹⁴ Qui lè ni na' ruzechu xziba' lahuè' Xuzè' Xanru' Jesucristo.

¹⁵ Ca lè' nazi' ca' lagac yúgu'tè bunách queè', nup nacua' yehua' yubá len nup nacua' yõdzlyú ni.

¹⁶ Rnabda'-nè' Xuzru' Dios, lu yõl-la' yení' záqui'tsqui queè' gunnè' queè'li' yõl-la' huac queè' Dios Bò' La'y len gunè' ga gal-li' lu icj ládxi'dau'li'.

¹⁷ Rnabda'-nè' Cristo soè' icj ládxi'dau'li' le réjlè'li' Lè'. Rnabda'-nè' gunè' ga soali' tsaz lu yõl-la' nadxí'i queè', cudséaj bõ' icj ládxi'dau'li' ca nadxí'ili'-nè',

¹⁸ quiè gac tséjmi'li' tsaxxõn len yúgu'tè bunách queè' Cristo ca nac yõl-la' nadxí'i queè', tsca ga rdxin ni' len na'l, len dxi' len xtsa'l.

¹⁹ Rnabda'-nè' Dios gunè' ga gúnbè'li' yõl-la' nadxí'i na', le cugác gúnbè'ru' gdu ca nac, quiè gdu soalen lbi'ili' gdu le nacczè' Dios.

²⁰ Na'a, yõl-la' ba Dios, Nu gac guntèr ca gac gnabru' o ca gac sa' ládxi'ru', ugunè' dxin yõl-la' huac queè' lu icj ládxi'dau'ru'.

²¹ Gactecz queè' Dios yõl-la' ba laugac bunách queè' Cristo len lahuè' Lëczè' Jesucristo, na'a dza len yúgu'tè dza zi'a za'c. Ca' gac.

4

Nunè' rè'u tuz Dios Bò' La'y

¹ Na'a, ráta'yua' lauli' neda', yu'a lidx guia ni le runa' lban queè' Cristo, rnabda' lbi'ili' gunli' gdu ca ral-la' lun nup bulidzè' Dios quiè láquigac queè', ca na' bulidzè' ca' lbi'ili'.

² Gul-gác nõxj ladxí' len dxi'i ladxí'. Gul-cõz xzõn ladxí' len gul-güi' ládxi'li' lza'li' tuli' yetuli' lu yõl-la' nadxí'i queè'li'.

³ Gul-güi' ládxi'li' gácteczli' tuz ca na' chnunè' lbi'ili' Dios Bò' La'y, gunli' cni lu yõl-la' rbõz dxi'adau' queè'li' le rutság lbi'ili'.

⁴ Tuz nac gdu ca nayá' nabanè' Cristo le dzagru' rè'u.

Tuzè' naquè' Dios Bò' La'y zóalenè' rè'u.

Tuz nac le runru' lóez, lè na' bulidzè' rè'u Dios quiè uzi'ru' xbey.

⁵ Tuzè' naquè' Xanru'.

Tuz le réjlè'ru'.

Tuz le bdilru' nis.

⁶ Tuzè' naquè' Dios Nu nac Xuzru' yúgu'tèru'.

Lè' rna bé'inè' yúgu'tèru' len rugunè' dxin yúgu'tèru' len rbõzczè' Lè' lu icj ládxi'dau'ru' yúgu'tèru'.

⁷ Tu turu' nazi'ru' tu yõl-la' huac queè' Dios tsca nac le bennè' queèru' Cristo.

⁸ Nac cni ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Buèpè' yehua' yubá, rchè'è zian bunách guladzungac.

Gdisiè' quegac bunách le runnzè' quequè'.

⁹ ¿Bíza rè'ni gna lè na' rna: "Buèpè'?" Rusèdi rè'u bõtjè' zi'al, bdxinè' dxi'l yõdzlyú ni.

¹⁰ Nu na' bõtj nac la' leyz Nu na' buèp xtsa'tèr ni' yehua' yubá quiè gdu budzè'è yúgu'tè len le nacczè' Lè'.

¹¹ Cristocz bennè' qui queèru' yugu' yõl-la' huac queè':

Bè' latj la'què' bönni' lacquè' gbaz queè'.

Benè' ga tu'è didza' uláz queè' Dios yela'què' bönni'.

Bsólè'è yela'què' bönni' tsjenquè' lban qui didza' dxi'a.

Bucu'è yela'què' bönni' quiè lun chi'è bunách queè'.

Bucu'è yela'què' quiè lusèdnè' bunách queè'.

¹² Cristocz bupè'è cni bunách queè' quiè gac lun xchinè', quiè lun ga lac gdu nup nacgac ca gdu ca nayá' nabanè' Lè'.

¹³ Cni gac ga gdxintè dza huöacru' tuz yúgu'tèru' ca réjlè'ru' Cristo len ca núnbè'ru'-nè' Zxi'nè' Dios. Gacru' nal len huöacru' gdu ca naquè' Lèczè' Cristo.

¹⁴ Cutur gacru' ca bi'idau', ca nacgac nup na' tu'tsa'tè ca tun, len nacgac ca tu le nachè' lu yegu, o ca tu le rché' bíti'téz bō' reycj, ta'zì' lu na'gac bíti'téz didza' nu rusèdi lequè', nu na' rzi' ye'i lequè' len yöl-la' sina' qui len run ga ta'chixi ta'nignè'.

¹⁵ Na'a, rè'u ni, le nadxi'iru' lza'ru', ral-la' güi'ru' didza' le nac gdutè li quiè gac huöacru' gdu ca naquè' Cristo, len gacru' tuz len Lè', Nu nac Xani gdu ca nayá' nabanè' le nacru' rè'u.

¹⁶ Cristocz runè' ga rdzag dxi'a gdu ca nayá' nabanè' le nacru' rè'u, ati' gdutè ca nayá' nabanè' na' naguel-la' tsaxxón ni'a qui lè na' run tuz gdu ca nayá' nabanè'. Cati' runru' xchinru' tu turu' rè'u na' dzagru' gdu ca nayá' nabanè', gdutè rrxón len rac gdu, ca na' zeaj racr gdu ca nadxi'iru' lza'ru'.

Yöl-la' na'bán cub napru' le nacru' tuz len Cristo

¹⁷ Uláz queè' Xanru' rèpa' lbi'ili' lè ni len rgu'a lei lu na'li, rnia': Cutur gunli' ca tun nup cunúnbè'gac Dios, nup na' ca ta'zá'z ládxi'gac tun

¹⁸ len nachúl nanitgac icj ládxi'dau'gac. Le nacquè' cunózi len nazidquè', cutu nazi'què' yöl-la' na'bán na' runnè' queèru' Dios.

¹⁹ Cutu ca' tu'tui'nè'. Nudöd cuinquè' lu le cunác. Gdu ládxi'què' tunè' yúgu'tè le cunác.

²⁰ Nup ni' gulusèdi lbi'ili' ca nac queè' Cristo, cutu ca' gulusèdi lbi'ili' gunli' ca tun bunách cni.

²¹ Le nac gdutè li byónili' ca nac queè' Cristo, len le nacli' queè' tu'sèdi lbi'ili' le nac gdutè li na' zoalen Jesús.

²² Gul-ná be'i yöl-la' bunáchz queèli' le gucli' zi'al, lè na' rnit ni'a qui yöl-la' rzè ladxi' queèli' le cunác le gzzi' ye'i lbi'ili'.

²³ Ral-la' huöacl' cub lu icj ládxi'dau'li' len lu bō' nacczli'.

²⁴ Ral-la' si'li' yöl-la' bunách cub le nunè' Dios ca nacczé' Lè' le rulu' cuini le run ga runli' le nac dxi'a len le nac tsahui'.

²⁵ Qui lè ni na', cutur si' yè'li'. Yúgu'tèru' ral-la' güi'lenru' lza'ru' didza' le nac, le dzagru' yúgu'tèru' gdu ca nayá' nabanè' Cristo.

²⁶ Chqui' hualeyli', cutu ral-la' gunli' dul-la'. Cutu leyli' xtsey.

²⁷ Cutu bi gunli' le güi' latj tu' xöhui' uxíj lbi'ili'.

²⁸ Nu bönni' rbanè' ral-la' usané' yöl-la' gban queè' len tsaziè' huen dxin quiè gata' queè' bi unódzjè' quegac nup ta'yadzji.

²⁹ Cutu güi'li' didza' xöhui', san güi'li' didza' dxi'a, yugu' le laclen nu yöni len lun ga gac dxi'a qui nu na'.

³⁰ Cutu ushui'nili' Dios Bō' La'y, le nac bē' náquili' queè' Dios le zóalenè' lbi'ili' Dios Bō' La'y, ati' gdxin dza udx uslè' lbi'ili' lu dul-la'.

³¹ Gul-cúa ladj lbi'ili' yöl-la' ruzxè'i len yöl-la' rdza'a len yöl-la' rley, len yöl-la' rdil-l didza' len yöl-la' rutság yudxi, len yúgu'tè yöl-la' curle'i lza'li' dxi'a.

³² Ral-la' gacli' dxi'i ladxi' len huechi' ládxi'li' lza'li' tuli' yetuli' len unít lauli' lza'li' tuli' yetuli', ca na' benè' Dios, bunít lahuè' lbi'ili' le nacli' tuz len Cristo.

5

Ca ral-la' lac nup nacgac zxi'nè' Dios

¹ Le nacli' zxi'nczè' Dios ati' nadxi'inè' lbi'ili', gul-güi' ládxi'li' gacli' ca naquè' Lè'.

² Ca nac yúgu'tè le runli', ral-la' gdx'i'li' lza'li', ca na' benè' Cristo, bdx'i'inè' rè'u len budöd cuinè' lu yöl-la' gut uláz queèru', ben cuinè' ca bōa' bédxdau' rudódiru'-ba' lahuè' Dios ni'a qui dul-la' nabágaru'. Guquè' ca' ca tu le rla' zxi' rdzag ladxè'è Dios le rgu'ru' lu bcugu la'y queè'.

³ Le nacli' queè' Dios, cutu ca' gunli' le cunác, len cutu gunli' le cural-la' gunli', len cutu uhuí'di'li'. Ni'r nutu nu gac bi gnè queèli'.

⁴ Cutu güi'li' didza' xöhui' o didza' cunác o didza' ca'z, yugu' le cural-la' gunli', san nacr dxi'a guièli'-nè' Dios: "Xclenu'."

⁵ Chnózcizli' cutu ca' tsazië' ga rna bë'ë Cristo tsazxõn len Dios nitúë' bönni' runë' le cunác, o nu bönni' runë' le cural-la' gunë', o bönni' ruhuídi'në'. Nu na' ruhuídi' nac ca nu rij ladxi' bdau' guiõj bdau' yag.

⁶ Cutu güi'li' latj nu si' ye'i lbi'ili' len didza' cunác. Ni'a qui dul-la' cni Dios gunë' xzguia' nup cutún ca rna xtídzë'ë.

⁷ Cutu ca' gunli' tuz bunách cni.

⁸ Zí'atël gzoali' ga chul xõhui', san na'a zoali' lu yení', le nacli' tuz len Xanru'. Gul-gác ca bunách qui yení',

⁹ le run yení' na' ga gacru' dxi'i ladxi' len ga güi'ru' didza' le nac gdutë li, len ga gacru' tsahui'.

¹⁰ Gul-güi' ládxi'li' gnözili' le rdzag ladxë'ë Xanru'.

¹¹ Cutu gútsa'li' nup tun le cunác, lë na' tunë' ga chul xõhui', san gul-bíj ga lna' yugu' lë na' tunë'.

¹² Útui'ru' güi'ru' didza' ca nac le tun bagachi'z bunách.

¹³ Cati' bi ubijru' ga lna', gac bë' yúgu'të tsa nacgac, le gun le nac yení' ga gac bë' yúgu'të.

¹⁴ Qui lë ni na' nayúj lu guich lë na' rna:

Bubán, li' na' rasiu'.

Gyas ladj nup natgac.

Cristo uzéni'ë quiu'.

¹⁵ Gul-yú cuinli' ca runli'. Cutu gacli' curejni'i, san gul-gác bunách ta'yejni'i.

¹⁶ Gul-sí' xbey latj dë queëli' le choaru' dza curác dxi'a queëru'.

¹⁷ Cutu gacli' cunözi. Gul-güi' ládxi'li' tséjni'li' le rë'nnë' Xanru' gunli'.

¹⁸ Cutu súdxili', le gun yöl-la' rzudxi ga nitli' tsaz. Gul-güi'tsca latj gna bé'inë' lbi'ili' Dios Bõ' La'y.

¹⁹ Gul-güi'len lza'li' didza' tuli' yetuli' ugunli' dxin yugu' le rul-l légac salmo, len yugu' le rul-l yöl-la' ba Dios, len yugu' le rul-l nagu'ë icj ládxi'dau'ru' Dios Bõ' La'y. Gdu ládxi'ru' ral-la' gul-lru' queë', cu'ru'-në' Dios yöl-la' ba.

²⁰ Gul-gún dxin lë' Xanru' Jesucristo, len gul-guiéteczë' Xuzru' Dios: Xclenu', ca nac yúgu'të.

Ca ral-la' gunru' quegac di'a dza queëru'

²¹ Gul-gún ca rna xtídz'a' lza'li' tuli' yetuli' quië cni gunli'-në' Dios zxõn.

²² Lbi'ili', ngul, gul-gún ca rna xtídz'a'quë' bönni' qui queëli', ca na' ral-la' gunli' ca rna xtídzë'ë Xanru'.

²³ Cni ral-la' gunli', le rna bé'inë' ngul bönni' ca na' runë' Cristo, rna bé'inë' bunách queë'. Cristo naquë' ca' Nu ruslá bunách queë', nup na' dzaggac gdu ca nayá' nabanë' Lë'.

²⁴ Ca na' tun ca rna xtídzë'ë Cristo bunách queë', lëzca' cni ral-la' lunnu ngul ca rna xtídz'a'quë' bönni' qui queëcnu ca nac yúgu'të le rac.

²⁵ Lbi'ili', bönni', ral-la' gdxi'ili'-nu ngul qui queëli' ca na' Cristo nadxi'inë' bunách queë' len budóð cuinë', gutië' uláz quequë'.

²⁶ Cni gutië' Cristo quië bubijë' quizi queë' Dios bunách queë' na', ati' nayargac tu lu nis le nac xtídzë'ë.

²⁷ Gutië' uláz quequë' quië gac uschinë' lequë' lahuë' Dios, nacquë' ca tu lari' lach, cutu nua' bõsj le ni'aj, len cutu naxú'n, len cutu zoa nitú le run ditj lei, san runë' ga lacquë' gdu dxi'a, nutu nu gac bi gnë quequë'.

²⁸ Ral-la' gdxi'ili'-nu ngul qui queëli' ca na' nadxi'i cuinli'. Nu bönni' nadxi'inë'-nu ngul queë', nadxi'i cuinë'.

²⁹ Nutu nu bönni' runi zi' cuinë', san rugagu len run chi'i cuinë', ca runë' ca' Cristo le rúnlenë' bunách queë',

³⁰ nup dzaggac gdu ca nayá' nabanë', ati' rë'u ni dzagru' gdu ca nayá' nabanë' Lë'. Náquiniru' xpëlë'ë len dxit queë'.

³¹ Lëzca' cni nayúj lu guich la'y, rna: "Qui lë ni na' bönni' ral-la' uca'në' xuz xnë'ë quië tsajsóalenë'-nu ngul queë', ati' groptë' luhuóaquë' tuz."

³² Lë na' nayúj lu guich ni rulu' lahui tu le nac gdutë li, ati' neda' ráquida' rui' didza' ca' ca nac queë' Cristo len bunách queë' na'.

³³ Lëzca' rui' didza' ca nac queëli'. Yúgu'tëli' lbi'ili', bönni', ral-la' gdxi'ili'-nu ngul qui queëli' ca na' nadxi'i cuinli', ati' ral-la' lunnu ba la'n bönni' qui queëcnu ngul.

6

¹ Lbi'ili', bi'idau', ral-la' gunli' ca rna xtídz'a'quë' xuz xna'li' quië cni gunli' ca rna xtídzë'ë Xanru'. Le nac tsahui' ral-la' gunli'.

² Zxba na' benè' zi'al Dios le nachè' tu le gzxi' lu nè'è Dios gunè', nac lè na' rna: "Ben ba la'n xuz xna'u,

³ ati' gac dxi'a quiu' len xtsey su' gbanu' yödzyú ni."

⁴ Lbi'ili', xuz, cutu gun leyli' zxi'nli', san gul-scúl-chi', gut quincl'i'-bi' len usédicli'-bi' ca rdzag ladxè'è Xanru'.

⁵ Lbi'ili', nul-li' nacli' bönni' nadá'ugac, gul-gún ca rna xtídza'què' xanli' luyú ni gdu ládxi'li', gunli' lequè' ba la'n lu yöl-la' radxi' queèli', gunli' xchinquè' ca ral-la' gunli' xchinè' Cristo.

⁶ Gul-gún xchinquè', clègz cati' ni' tu'yúè' lbi'ili' quiè urujli' dxi'a lauquè', san gdu ládxi'li' gul-gún xchinquè' ca rdzag ladxè'è Dios, ca na' ral-la' gunli' xchinè' Cristo.

⁷ Gdu ládxi'li' gul-gún xchinquè', ati' cni gac, gunli' xchinè' Xanru' len clègz xchingac bunách.

⁸ Nöziczli' ca gunè' Xanru'. Gunnè' qui queèru' tsca nac le dxi'a runru' zal-la' nadzanru' o zal-la' nacru' bönni' nadá'ugac.

⁹ Lbi'ili', nacuá' queèli' bönni' nadá'ugac, gul-gún dxi'a cni quegac huen dxin queèli' na', cutu uzeyli' ba nadx lequè'. Gul-tsajnéy ca nac queèli', yu'uli' lu nè'è Xanru' zoè' yehua' yubá la' tuz ca nac quequè', ati' Lè' cutu rutsè'è ca runè' qui queè' bunách.

Runnè' queèru' Dios le tun chi'i rè'u

¹⁰ Na'a, böchi' lza'adau', gul-gác tsutsu le nacli' tuz len Xanru', zoalen lbi'ili' yöl-la' huac zxon queè'.

¹¹ Gul-gún chi'i cuinli', ugunli' dxin yugu' le runnè' queèru' Dios, le tun chi'i rè'u, quiè gac soali' tsutsu cati' guè'ni si' bè' lbi'ili' tu' xöhui'.

¹² Cutu rdíl-lenru' bunách náquicni bëla' len dxit, san rdíl-lenru' yöl-la' uná bè' quegac bö' xöhui' ta'dá lu bö'z, dzaggac nup ta'ná bè', len nup nadé'li'gac yöl-la' uná bè', len nup dè lu na'gac, nacuá' yödzyú ni ga nac chul xöhui'.

¹³ Qui lè ni na',

Gul-sí' yúgu'tè le runnè' queèru' Dios, le tun chi'i rè'u, quiè cati' gdxin queèru' dza ni' lac le nacgac xöhui', gac gua' glenli', len cati' udx gunli' cni, uga'nli' tsutsu.

¹⁴ Gul-zóa tsutsu.

Gul-sí' le nac gdu'tè li, le gac queèli' ca tu guid guga' lè'li'.

Gul-gác tsahui', le gun chi'i lbi'ili' le nac tsahui' ca run tu lari' yöd'x run chi'i lchu'è bönni' rijè' gdíl-l.

¹⁵ Gul-zóa sina' quiè gunli' lban qui didza' dxi'a le rbequi dxi icj ládxi'dau'ru' lahuè' Dios, ca na' ruzóa cuinè' sina' rdè'è lölè' bönni' rijè' gdíl-l.

¹⁶ Le nac blau, yöl-la' rejle' queèli' Cristo gac queèli' ca tu le nac tsutsu uzèli' lauli', cui gál-la'-li' yugu' le usán tu' xöhui', le nacgac ca yag uxiti' zoa gui' láhuigac.

¹⁷ Yöl-la' ruslá gac queèli' ca tu lu'u guia le gun chi'i icjli'.

Xtidzè'è Dios gac queèli' ca tu guia tuchi' le runnè' queèru' Dios Bö' La'y, utíl-lenru' le nac xöhui'.

¹⁸ Gul-gún yúgu'tè lè ni len gul-lidzè' Dios, gnábili'-nè' gáclenè' lbi'ili'.

Gul-lidztecze' Dios, zóalenè' lbi'ili' Dios Bö' La'y.

Quiè gunli' cni, ral-la' uspán ládxi'li' len cuhuóa ládxi'li', gnábili'-nè' Dios gáclenè' nup náquigac queè'.

¹⁹ Gul-lidzè' Dios, gnábili'-nè' gáclenè' ca' neda', gunnè' quia' didza' cati' ral-la' gu'a didza', len gunè' ga gaca' rugu ladxí' cati' guna' lban quiè uzéjní'da' bunách ca nac le bgachi' qui didza' dxi'a.

²⁰ Dios budödè' lu na'a didza' dxi'a na' quiè guna' lban qui, ati' le bena' cni yu'a lidz guia ni. Gul-lidzè' Dios chqui'nu', gnábili'-nè' gunè' ga gaca' rugu ladxí' quiè guna' lban qui didza' dxi'a, ca ral-la' guna'.

Ruúdx didza' bë'è Pablo

²¹ Tíquico, böchi'ru' na' nadxí'iru'-nè', len runè' xchinè' Xanru' gdu ladxè'è, quíxjöi'nè' lbi'ili' gdu ca rac quia' len ca runa' neda' ni.

²² Qui lè ni na', gsöla'a-nè' queèli' ati' ului'inè' lbi'ili' ca rac queètu', ati' cni utipè' ládxi'li'.

²³ Rnabda'-nè' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo gunè' ga soa dxi icj ládxi'dau'li', len gata' queèli' yöl-la' nadxí'i le dzag yöl-la' rejle' queèli' Cristo, yúgu'tèli' na' nacli' queè'.

²⁴ Le ruzá' ladxè'è queèru' Dios gac queèli', yúgu'tèli' na' nadxí'ili'-nè' Xanru' Jesucristo, nac gdu yöl-la' nadxí'i queèli' Lè'. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ FILIPOS

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Filipos

¹ Neda', Pablo, lenca' bi'i Timoteo, nactu' huen dxin queë' Jesucristo. Rugapa' Dios lbi'ili', réjlë'li' Cristo, len lbi'ili', dë lu na'li' xchinë' Cristo, len lbi'ili', run chi'li' bunách queë' Cristo, zoali' Filipos, náquili' queë' Dios len nacli' tuz len Jesucristo.

² Rnabda'-në' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo gunnë' queëli' le ruzá' ladxë'ë queëru' len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Pablo rnabnë' Dios bi gunë' quegac bunách ta'yejlë' Cristo

³ Répa'-në' Dios: Xclenu', cati' rza' ladxa'a queëli'.

⁴ Cati' rulidza'-në' Dios len rnabda'-në' gáclenë' lbi'ili', rudziji ladxa'a

⁵ le rajneyda' ca bénlenli' neda' tsaxxón dxin qui didza' dxi'a, gzu lauli' runli' dxin na' dza ni' zi'a byönili', len runli' lei ga rdxintë na'a dza.

⁶ Dios gzu lahuë' runë' tu le nac dxi'a lu icj ládxi'dau'li'. Ruzxöni ladxa'a Lë' gúnteczë' cni ga gdxintë dza huödë' Jesucristo.

⁷ Ca na' rza' ladxa'a queëli' nac ca ral-la' guna' le nadxi'itsquida' lbi'ili'. Yúgu'tëli' ruzi'li' xbey tsaxxón len neda' le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios, tsal ni yu'a lidx guia, len lëzca' cni benli' cati' ni' bë'a didza', bena' lban qui didza' dxi'a len bena' ga bdxin queëli' tsaz.

⁸ Nözcznë' Dios ca nadxi'itsquida' lbi'ili', nac ca na' nadxi'itsquinë' rë'u Lëczë' Jesucristo.

⁹ Rnabda'-në' Dios gunë' ga gdxiri'li' lza'li', len gáta'tsca queëli' yöl-la' rac szxöni len yöl-la' rejni'i' gdu

¹⁰ quië gac cöli' le nactër dxi'a. Chqui' gac cni queëli', gacli' gdu dxi'a ati' nutu nu gac bi gnë queëli' dza ni' huödë' Cristo.

¹¹ Le nacli' nac bë' le nac dxi'a runë' Cristo lu icj ládxi'dau'li' quië gla' lahui yöl-la' yení' queë' Dios len gac queë' yöl-la' ba.

Zoaru' nabanru' quië gacru' ca naquë' Cristo

¹² Böchi' lza'adau', rë'nda' gnözili' lë ni: Yúgu'të le guc quia' guclen neda' quië gzxáqui'rda' bena' lban qui didza' dxi'a.

¹³ Cni guc, yúgu'të ni'a na'quë' bönni' yúlahui' len yezíca'rë' bönni' ni nözcznë' yu'a lidx guia ni le runa' xchinë' Cristo.

¹⁴ Le yu'a neda' lidx guia ni ben ga nácgrac'rë' rugu ladxí' yelati'z cunuhuóagactë' böchi'ru', tu'zxöni ládxi'quë' Xanru' len cutur tádxinë' tunë' lban qui xtídzë'ë Dios.

¹⁵ Le nactë tunë' lban queë' Cristo la'quë' le tu'zxé'inë' neda' len ta'dil-lë', san yela'quë' tunë' lban queë' gdu ládxi'quë'.

¹⁶ Bönni' tu'zxé'inë' na' tunë' lban queë' Cristo lu yöl-la' run ba zxon cuinquë' len clëg gdu ládxi'quë'. Të'nnë' lusaca' zi'ë neda' tsal ni yu'a lidx guia.

¹⁷ Bönni' gdu ládxi'quë' na', lu yöl-la' nadxi'i' quequë' tunë' lban queë', le nözcznë' Dioscz budödë' lu na'a dxin runa', runa' lban qui didza' dxi'a.

¹⁸ Cutu run ga rö'a bagu'i lë na'. Rudzijda' le rac lban queë' Cristo nácti'tëz, zal-la' tunë' lban gdu ládxi'quë' o cutunë' lei cni.

Na'a, rudzijrda'

¹⁹ le nözda' ulá' lu le rac quia', yu'a lidx guia ni, le rulidzli'-në' Dios len le ráclenë' neda' Dios Bö' La'y, Nu rsölë'ë queëru' Jesucristo.

²⁰ Cni rë'nda', len ruzxöni ladxa'a-në' Dios, gunë' ga cutu utui'da', len gunë' ga gac gu'a didza' lu yöl-la' rugu ladxí', ati' lu na'a neda' gactecz yöl-la' ba queë' Cristo na'a dza len yugu' dza zi'a za'c, zal-la' gun bayúdx gattea' o soa' gbana'.

²¹ Ca runi neda', chqui' zoa' nabana', nac quië gaca' ca naquë' Cristo, len chqui' gatia', nac tu le uzi'ra' xbey.

²² Chqui' huac guna' dxin le gaclen didza' dxi'a queë' Cristo chqui' soaza' gbana', cutu nözda' bizxal ral-la' cöa'.

²³ Nac banig cöa'. Rë'nda' gattea' quië tsajsóalentea'-në' Cristo, le gactër dxi'a quia' lë na',

²⁴ san runr bayúdx soaza' gbana' quië sáqui'da' gáclena' lbi'ili'.

²⁵ Le nözda' nac cni, nözda' ca' ugá'nlena' lbi'ili' quië gáclena' lbi'ili' quië gacr gdu ca réjlë'li' Cristo, ati' udzjiri'li' le réjlë'li' Lë'.

²⁶ Cni nac, dusóalena' lbi'ili' leyübl, le gun ga gdzag ládxi'li'-në' Jesucristo ni'a qui le gunë', gáclenë' neda'.

²⁷ Gul-güi' ládxi'zli' gacli' ca rajlöz didza' dxi'a queë' Cristo. Cni gac, chqui' duyú'a lbi'ili' o chqui' soa' zi'tu', huayönda' nacli' tsutsu len nacli' tuz, runli' tsaxxón dxin qui le réjlë'ru' le za' queëru' ni'a qui didza' dxi'a.

²⁸ Cutu güi'li' latj lun gadxi lbi'ili' nup cuta'le'i lbi'ili' dxi'a. Lë ni ulu'í lequë' la'nitië', san ulali' lbi'ili', le gac bë' ráclenë' lbi'ili' Dioscz.

²⁹ Dios ru'ë lbi'ili' latj gunli' xchinë' Cristo, clëgz ca réjlë'li' Lë', san lëzca' ca rzaca' rgui'li' runli' xchinë'.

³⁰ Na'a, gac gunli' neda' tsaxxón güi' ládxi'ru' gunru' lban qui didza' dxi'a. Blé'iczli' ca gzxaca' gdí'a cati' bena' cni zí'al, ati' ryónili' ca rzaca' rgui'a ca' na'a.

2

Guquë' nöxj ladxí' Cristo, ati' bdél-li'në' yöl-la' zxön

¹ Chqui' rutipë' ládxi'li' Cristo, len chqui' lu yöl-la' nadxí'i queë' ruhuechi' ladxë'ë lbi'ili', len chqui' nacli' tuz len Dios Bó' La'y, len chqui' nadxí'li' lza'li' len ruhuechi' ládxi'li' lza'li' tuli' yetuli',

² gul-gún ga udziji ladx'a'a. Quië gunli' cni, ral-la' gacli' tuz len lza'li' len gac tuz ca nadxí'li' lza'li' tuli' yetuli'. Lëzca' cni ral-la' gacli' tuz lu bö' nacczli' len ca rza' ládxi'li'.

³ Ca nac le runli', cutu bi ral-la' gunli' lu yöl-la' rudul-li' queëli' o quië gun ba zxön cuinli', san dxi'adau' ral-la' gunli' yúgu'të, cutu gáquili' nadél-li'rli' lbi'ili' ca lza'li'.

⁴ Gul-güi' ládxi'li' gac dxi'a ca' qui lza'li' len clëgz queëzli'.

⁵ Ral-la' gacli' nöxj ladxí' ca na' guquë' nöxj ladxí' Jesucristo.

⁶ Lë' nacczë' tuz ca naquë' Dioscz, san cutu gúquinë' ral-la' gunë' bayúdx uga'në' tuz ca na' naquë' Dios.

⁷ Buca'nczë' yúgu'të le napë', len ben cuinë' ca tu bönni' nada'u. Guljë' ca talj bunách len guquë' gdu bunách.

⁸ Cati' ni' naquë' bönni', guquë' nöxj ladxí' len benë' ca rna xtídzë'ë Dios, gutië'. Gdë'ë lë'i yag cruz ca na' rac queë' bönni' gdódi bunách.

⁹ Qui lë ni na' Dios buchisë' Lë', benë' ga naquë' blau ni' yehua' yubá, len benë' ga lë' le nactër blau ca yúgu'të lagac bunách.

¹⁰ Cni benë' Dios quië cati' la'yöni ca na' lë' Jesús, luzechu zxibgac yúgu'të nup nacuá' yehua' yubá, len yödzyú, len lu latj chul.

¹¹ Yúgu'të' la'guixjó'ë yalj lulu naquë' Xanru' Jesucristo quië gac yöl-la' ba queë' Xuzru' Dios.

Ral-la' gacru' ca le ta'gú'u yení yödzyú ni

¹² Qui lë ni na', böchi' lza'adau', ca na' benli' ca rna xtídz'a'a cati' ni' zóalena' lbi'ili', runn bayúdx gunli' ca rna xtídz'a'a na'a, tsal ni' zoa' zítu' ga zoali'. Gul-gún xchinë' Xanru' ga gdxíntë dza udx uslé' lbi'ili'. Gul-gún cni lu yöl-la' radxi queëli' Lë' len lu yöl-la' rzxiz.

¹³ Lëczë' Dios runë' dxin lu icj ládxi'dau'li', runë' ga ré'nili' gunli' le rdzag ladxë'ë Lë' len runë' ca' ga sáqui'li' gunli' lë na'.

¹⁴ Gul-gún yúgu'të le ral-la' gunli', cutu bi gnëli' qui, len cutu til-l dídza'li'.

¹⁵ Cni ral-la' gunli', cui gac nu bi gnë queëli', san quië gacli' zxi'në' Dios, nacli' gdu dxi'a yödzyú ga ni zoali' ladj bunách cunacgac tsahui' len nuca'ngac Dios. Lbi'ili' rgu'li' yení ladjquë' ca na' ta'gú'u yení' bölj luzzxá cati' ni nac chul,

¹⁶ rui'li' lauquë' dídza' gbánicnë'. Chqui' cni gunli', huac udzjítsquida' dza huödë' Cristo ni'a qui le nacczli', le gnözda' cutu guc daduz gzoa' banádx gatia' len clëgz daduz bena' dxin.

¹⁷ Yöl-la' rejlé' queëli' Cristo nac tu le rdzag ladxë'ë Dios. Zal-la' gun bayúdx gatia' quië gac gdu yöl-la' rejlé' queëli' Lë', udzjidja' len uzí'lena' xbey tsaxxón yúgu'tëli'.

¹⁸ Lëzca' cni ral-la' udzjíjili' lbi'ili' len uzí'lenli' tsaxxón neda' xbey.

Ca tunbi' bi'i Timoteo len bi'i Epafrodito

¹⁹ Chqui' cni ré'nnë' Xanru' Jesús, runa' löz gsóla'tea'-bi' queëli' bi'i Timoteo, ati' ni'r udzjidja' cati' huódbi' dudíxjör'bi' neda' catëz rac queëli'.

²⁰ Tuzbi' lëbi' rza' ládxi'bi' ca na' rza' ladx'a'a neda', len szxóni rui' ládxi'bi' lbi'ili'.

²¹ Yúgu'të bönni' yezica', le nac quegaczë' tui' ládxi'quë'. Cutu tui' ládxi'quë' xchinë' Cristo.

²² Nöziczli' ca benbi' bi'i Timoteo, burujbi' dxi'a. Tsaxxón bënlenbi' neda' dxin qui dídza' dxi'a, nachí' quia' ca tubi' bi'i bönni', tsaxxón rúnlenbi'-në' xuzbi' dxin.

²³ Gsóla'a-bí' ga zoali' bi'i Timoteo cati' gnözda' nacx gac quia' ni

²⁴ zal-la' ruzxóni ladx'a'a-në' Xanru' gunë' ga duyutea' lbi'ili'.

²⁵ Lëzca' ráquida' run bayúdx gsóla'a-bí' ga zoali' bi'i böchi'ru' Epafrodito. Bi'i ni bënlenbi' neda' tsaxxón dxin queë' Cristo, gdí'l-lentu' tu' xóhui'. Lbi'iczli' bsóla'li'-bi' ga zoa' quië gáclenbi' neda'.

²⁶ Lëczbi' ré'nibi' duyubi' lbi'ili' len szxóni rui' ládxi'bi' lbi'ili' le nözili' ben bayá' queëbi'.

²⁷ Le nactë güi'bi', guqui gatbi', san buечи' ladxë'ë-bi' Dios, len clëgz lëbi', san buечи' ladxë'ë ca' neda', cui gsëbir ladx'a'a ca na' rsëbi ladx'a'a na'a.

²⁸ Qui lè ni na', gu'nrdau' gsöla'a-bi' queëli' quië gac udzjili' leyúbl cati' ulé'ili'-bi', len cutur gsëbi ladx'a neda'.

²⁹ Gul-sí' lu na'li'-bi' lu yöl-la' rudziji queëli', nachi' bi'i böchi'ru' réjlè'bi' Cristo. Gul-gún ba la'n yúgu'tè bunách nacgac ca nachí' lèbi',

³⁰ le gzoa banádx queëbi' gatbi' le benbi' xchinè' Cristo len le gúclenbi' neda' uláz queëli'.

3

Le nac gdu tsahui'

¹ Na'a, böchi' lza'adau', gul-dziji le nacli' tuz len Xanru'. Cutu rupízxj neda' uzuja' queëli' leyúbl lè na' buzujá' queëli' zì'al, le gaclen lbi'ili' lè ni.

² Gul-gún chi'i cuinli' laugac nup ni' tun le cunác, nacgac ca bö'cu' snia', nup na' tun bayúdx ga grugu lu xpéla'quë' bönni' le nac bè' nacquë' queë' Dios.

³ Rë'u nadél-li'ru' lè na' nac gdu'tè li, le nac bè' náquiru' queë' Dios. Le réjlè'ru' Dios, zóalenè' rë'u Dios Bö' La'y, ati' rudzjiru' le nacru' tuz len Jesucristo. Cutu ca' ruzxöni ládxi'ru' tu le runru' racz queëru'.

⁴ La'naru' ruzxöni ládxi'ru' lè ni, lèzca' neda' chnadél-li'da' bi uzxöni ladx'a'a. Chqui' zoë' bönni' ráquinè' ulé' le nacuá' le nunè', neda' nadél-li'rda' ca bönni' na':

⁵ Grugu lu xpéla'a lè na' nac bè' cati' ni' gúquida' xunu' dza.

Gulja' ladj dí'a dza guegac bunách Israel.

Naca' zxi'n xsoë' Benjamín.

Xuz xna'a nacquë' gdu bunách hebreo.

Guca' bönni' gdau' fariseo ca na' bena' ca rna bè' zxba queë' Dios.

⁶ Szxöni bè' ladx'a'a zxba na' ga bdxintè gdxia ládxi'gaca' bunách queë' Cristo.

Tsca gac gaquë' tsahui' bönni' le runè' ca rna bè' zxba na', nutu nu bi guc gnè quia'.

⁷ Na'a, yúgu'tè lè na' bena' zxon zì'al, nuzóa' tsla'l le náquida' queë' Cristo.

⁸ Clëgz yugu' lè na', san nuzóa' ca' tsla'l yúgu'tè le dë, quië gac gúnbè'a-nè' Xanru' Jesucristo, le nactër lsaca' ca yúgu'tè lè na'. Quië gúnbè'a Lè' gru'na' ni'l yúgu'tè, ráquida' nac ca bëb, quië uzi'a xbè' Cristo,

⁹ len quië gaca' tuz len Lè'. Nuhuöaca' tsahui', clëg le runa' ca rna bè' zxba na', san bunè' neda' tsahui' Dioscz le réjlè'a Cristo, ca na' ruúnè' tsahui' yúgu'tè nup ta'yejlè' Lè'.

¹⁰ Rë'nzda' gúnbè'a-nè' Cristo len soalen neda' yöl-la' huac queë' Dios le buspán Cristo lu yöl-la' gut, len quië guna' Lè' tsazxon, saca' qui'a ca na' gzxaca' gdi'è Lè', len quië soa' sina' gatia' ca gutiè' Lè',

¹¹ le runa' löz Dios, uspanè' ca' neda' lu yöl-la' gut.

Le runru' quië gdxinru' xlatjru'

¹² Cutu rnia' chnadél-li'da' yúgu'tè lè ni gunnè' quia' Dios, len cutu ráquida' chnaca' gdu tsahui'. Na'a, runa' bayúdx gdél-li'da' yúgu'tè lè na', le chbdél-li'nè' neda' Jesucristo.

¹³ Böchi' lza'adau', cutu ca' nadél-li'da' yugu' lè ni, san tuz le runa' bayúdx. Ruzál ladx'a'a le chbdél-li'da', ati' runa' bayúdx gdél-li'da' le zì'a za'.

¹⁴ Runa' ca runè' bönni' jarélu'è rxiti'è quië gdxinè' xlatjè' gdél-li'nè' tu le uzi'è xbey. Cni runa' quië gdél-li'da' lè na' bulidzè' rë'u Dios quië gata' queëru' ni' yehua' yubá le nacru' tuz len Jesucristo.

¹⁵ Cni ral-la' gunru' yúgu'tèru' rë'u, nac gdu ca réjlè'ru' Cristo. Chqui' ráquili' la'li' ral-la' gunli' tu le yubl, Dios uzéjini'nè' lbi'ili'.

¹⁶ Na'a, ca nac lè na' bdél-li'ru', ral-la' gúnteczru' cni.

¹⁷ Böchi' lza'adau', gul-gún ca na' runa' neda'. Chbului'itu' lbi'ili' ca ral-la' gunli'. Gul-yú ca tun nup na' tun ca na' bentu' netu'.

¹⁸ Chgudxcza' lbi'ili' zian lzu, ati' rëpa' lbi'ili' leyúbl len yöl-la' rbödx quia', rnia': Le tunè' zian bönni' run ga nacquë' ca nup cuta'le'i Cristo dxi'a, le tu'zöé' tsla'l le benczè' Lè' lè'i yag cruz.

¹⁹ Bönni' tunè' cni, lu gui' gabíl tsjaquë', le nac dios quequë' le ta'zèz ládxi'quë', ati' tun ba zxon cuinquë' ni'a qui le tunè' le ral-la' gun ga lutui'inè'. Tui' ládxi'zè' le dë yödzyú ni,

²⁰ san rë'u ni rui' ládxi'ru' le dë yehua' yubá ga nababru', len rbözru' dza huödè' Xanru' Jesucristo, Nu ruslá rë'u, urujé' yehua' yubá na'.

²¹ Lè' utsè'tè gdu ca nayá' nabinru', le rnitcz, gunè' ga huöac ca nac gdu ca nayá' nabanè' Lè', le soa tsalzú. Cni gunè' len yöl-la' huac zxon queë' le ugunè' dxin quië gna bé'inè' yúgu'tè.

4

Ral-la' udzjilenteczru'-nè' Xanru'

¹ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', gul-gác tsutsu ca réjlë'li' Xanru'. Nadxi'itsquida' lbi'ili' len rè'nda' duyúá' lbi'ili'. Runli' ga rudzjida' len nacli' ca tu le ruzi'a xbey.

² Lbi'ili', Evodia len Síntique, ráta'yua' lauli' gacli' tuz ca ral-la' lac nup náquigac queë' Xanru'.

³ Na'a, böcha'a gdu, rè'nda' gáclenu' gropnu ni, le glúnlennu neda' dxin, bentu' lban qui didza' dxi'a, ati' guladzagué' ca' netu' Clemente len yezíca'rë' lza'a na'. Chnayujgac laqué' yehua' yubá ga na' nayujgac lagac nup chnadél-li'gac yöl-la' na'bán gdu.

⁴ Gul-dzjilentecz-në' Xanru'. Leyúbl, rnia': Gul-dzji.

⁵ Gul-gác dxi'i ladxi' len yúgu'të bunách. Chzoa huödë' Xanru'.

⁶ Cutu ubi ugui'ili', san gul-náb lahuë' Dios le rquínili' len gul-guië': "Xclenu'", ca nac yúgu'të lë na' rnabli'.

⁷ Dios gunë' ga gac queëli' le cuequi dxi icj ládxi'dau'li', lë na' nadödr bë'i ca le gac la'yejni' bunách. Lë na' rbequi dxi icj ládxi'dau'ru' gun chi'i icj ládxi'dau'li' len le rza' ládxi'li' le nacli' tuz len Jesucristo.

Ral-la' sa' ládxi'ru' le nacgac dxi'a

⁸ Ga ruúdxhtë, böchi' lza'adau', gul-sá' ládxi'li':

yúgu'të le nac dxi'a,

len le nac bica' ba,

len le nac gdu'të li,

len le nac gdu,

len le nac tsahui',

len le nac ba'a,

len le nac lach,

len le ral-la' gunru' ba la'n.

⁹ Gul-gún ca na' busëdda' lbi'ili', lë na' gzxi' lu na'li' tsca na' bé'lëna' lbi'ili' didza' len tsca na' bena' ga ni' zoali'. Dios, Nu runn queëru' le rbequi dxi icj ládxi'dau'ru' sóalënë' lbi'ili'.

Le dxi'a glunë' queë' Pablo bönni' Filipos

¹⁰ Rudzjlenda'-në' Xanru' le rui' ládxi'li' neda' leyúbl. Cutu rnia' gul ládxi'li' neda', san cutu guta' queëli' latj gácleni' neda' zi'al.

¹¹ Lëzca' cni, cutu rnia' cni le zoa bi ryadzj quia', le nazëda' gdzag ladxa'a le dëz quia'.

¹² Chgdöda' lu yöl-la' yechi' len lu yöl-la' tsahui'. Nazëda' soa' nácti'tëz, zal-la' nöljda' o nabí l rduna', len zal-la' dë quia' szxöni o zoa bi ryadzj quia'.

¹³ Yúgu'të huazáqui'da' le rutipë' ladxa'a Cristo.

¹⁴ Benli' dxi'a cati' ni' gúcleni' neda', butipli' ladxa'a cati' gzxaca' gdi'a.

¹⁵ Lbi'ili', bönni' Filipos, nöziczli' ca guc quia' dza ni' cati' buzá'a luyú Macedonia, yjena' lban qui didza' dxi'a. Tsca nacua' bunách queë' Cristo, nutur nu guclen neda', san lbi'izli' gúcleni' neda'. Bsöla'li' quia' bi bunödzejli', le gzxi' lu na'li' lban bena' neda'.

¹⁶ Tsal ni' gzoa' Tesalónica, tu chop lzu bsöla'li' quia' le bunödzejli' cati' ni' byadzj quia'.

¹⁷ Cutu rui' ladxa'a bi si'a, san rè'nda' gata'r queëli' le uzi'li' xbey yehua' yubá.

¹⁸ Répa' lbi'ili': Chgzxi'a yúgu'të lë na' bsöla'li' quia', ati' gdödti bë'i tsca le byadzjda'. Ben ga nac cni lë na' bsöla'li' lu na'bi' bi'i Epafrodito. Lë na' bunödzejli' nac ca tu le rla' zxiix rdxintë lahuë' Dios, len ca tu le rgu'ru' lahuë' Dios le rdzag ladxë'ë.

¹⁹ Dios gunnë' queëli' yúgu'të le ryadzj queëli', tsca nac yöl-la' tsahui' rö' yehua' yubá, le nacli' tuz len Jesucristo.

²⁰ Gactecz queë' Xuzru' Dios yöl-la' ba. Ca' gac.

Tu'gáp Dios lza'gac bunách queë' Cristo

²¹ Uláz quia' neda', gul-gáp Dios nup ni' náquigac queë' Dios le nacgac tuz len Jesucristo. Tu'gapë' lbi'ili' Dios böchi' lza'ru' ni nunquë' neda' tsazxön.

²² Lëzca' tu'gáp lbi'ili' Dios yúgu'të nup ni náquigac queë' Dios, len lëzca' cni, tu'gapë' lbi'ili' Dios yugu' huen dxin nacu'ë lidxë' bönni' rna bë'ë gdu luyú Roma.

²³ Rnabda'-në' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' yúgu'tëli'. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ COLOSAS

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Colosas

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz queë' Jesucristo le rë'nnë' cni Dios, dzagbi' neda' bi'i böchi'ru' Timoteo.

² Rugapa' Dios lbi'ili', nacli' quizi queë' Dios, len nacli' böchi'tu' réjlë'li' Cristo zoali' Colosas. Rnabda'-në' Xuzru' Dios uzá' ladxë'ë queëli', len gunë' ga soa dxi icj ládi'au'li'.

Pablo rulidzë' Dios, rë' Lë': "Xclenu'"

³ Rétecztu'-në' Dios, Xuzë' Xanru' Jesucristo: Xclenu', cati' rulidztu'-në' Dios, rnábitu'-në' bi gunë' queëli'

⁴ Le byönitu' didza' ca réjlë'li' Jesucristo, len ca nadxi'ili' yúgu'të nup náquigac quizi queë' Dios.

⁵ Cni runli' le runli' löz le nuzöë' queëli' Xanru' ni' yehua' yubá, lë na' byönili' qui cati' bé'lentu' lbi'ili' didza' le nac gdu'të li qui didza' dxi'a.

⁶ Didza' dxi'a na' bdxin queëli' ca rdxin ca' gdu'të yödzyú. Run dxin len rac lban qui, gdu'të yödzyú, la' tuz ca rac ga zoali', dza ni'të ga rdxintë na'a dza, cati' ni' byönili' len le nactë bénbë'li' le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios.

⁷ Busëdnë' lbi'ili' lë ni Epafras, bönni' nadxi'iru'-në', rúnlenë' netu' tsazxón dxin len naquë' ca' huen dxin gdu queë' Cristo, ráclenë' lbi'ili'.

⁸ Bönni' ni gdxjöi'në' netu' ca nadxi'ili' lza'li', le runë' Dios Bö' La'y ga gac gunli' cni.

⁹ Qui lë ni na' netu' ca', dza ni'të ga rdxintë na'a dza cati' gúquibe'itu' lë ni, cutu ca' rzoa dxitu' rulidztu'-në' Dios, rnábitu'-në' gáclenë' lbi'ili', len rnabtu' lahuë' gunë' ga gúnbë'li' gdu le rë'ncznë' Lë', len gunnë' queëli' yúgu'të yöl-la' rac szxóni len yöl-la' rejni' le rgu'ë rë'u Dios Bö' La'y.

¹⁰ Cni rnábitu'-në' quië gac gunli' ca ral-la' lun nup náquigac queë' Xanru', gunli' yúgu'të le rdzag ladxë'ë Lë', len sáqui'li' gunli' yúgu'të le nac dxi'a, len gacr gdu ca núnbë'li'-në' Dios.

¹¹ Rnábitu'-në' utipë' ládi'li', gunnë' queëli' yöl-la' huac gdu queë', quië gac gua' glenli' yúgu'të, len cözli' xzón ládi' len udziji ládi'li'.

¹² Lu yöl-la' rudziji queëli' gul-guië' Dios Xuz: "Xclenu'", le budödë' lu na'ru' gata' queëru' latj lu yení queë', gunru' tsazxón nup náquigac quizi queë'.

¹³ Dios Xuz na' buslé' rë'u lu na' nu rna bé' latj chul, len budödë' rë'u ga na' rna bé'ë Zxi'nczë', Nu nadxi'inë'.

¹⁴ Zxi'në' na' böa'uë' rë'u, gutië' uláz queëru', len bunít lahuë' rë'u ca nac dul-la' gbága'ru'.

Nuhuöacru' tuz len Dios le gutië' uláz queëru' Cristo

¹⁵ Dios naquë' tuz ca naquë' Dioscz, Nu curlé'iru'. Zoaczë' Lë' zí'atël ca yúgu'të le benë' Dios.

¹⁶ Lu në'ë Cristo benë' Dios yúgu'të le dë, le nacuá' luzxbá, len le nacuá' luyú, yugu' le rlé'iru' len yugu' le curlé'iru', lë na' nacgac latj blau, len yugu' yöl-la' uná bé', len le nadël-li'gac yöl-la' xzön, len yugu' yöl-la' huac qui yehua' yubá len qui luyú ni. Yúgu'të benë' Dios lu në'ë Cristo quië uzi'ë xbey Lë'.

¹⁷ Cristo zoaczë' zí'al ca yúgu'të le dë, ati' yúgu'të nacua'tecz ni'a queë' Lë'.

¹⁸ Cristo naquë' Xangac bunách queë', len runödzejë' quequë' yöl-la' na'bán. Naquë' ca' Nu gzu lau bubán tsaz lu yöl-la' gut. Zí'al Lë' bubanë' tsaz lu yöl-la' gut quië gáctërë' blau ca yúgu'të le dë.

¹⁹ Cni guc, le bdzag ladxë'ë Dios Xuz soalen Cristo gdu le nacczë' Lë'.

²⁰ Ni'a qui le benë' Cristo, Dios benë' ga gac luhuóac tuz len Lë' yúgu'të le dë, le nacuá' luyú, len le nacuá' luzxbá. Bunë' leygac tuz len Lë' le bulaljë' xchönë' Cristo, gutië' lë'i yag cruz.

²¹ Lbi'ili', zí'atël nulá'alenli'-në' Dios len gucli' ca bönni' cuta'le'i Dios dxi'a lu icj ládi'au'li' ni'a qui dö' bia'li', san na'a chbunë' lbi'ili' tuz len Lë'.

²² Cni guc, le budöd cuinë' Cristo, gutië' uláz queëli' quië gac uschinë' lbi'ili' lahuë' Dios, nacli' quizi queë' len gacli' gdu dxi'a, nutu nu bi gac gnë queëli'.

²³ Cni gac chqui' uga'nli' tsutsu ca réjlë'li' Cristo, gacli' ca tu yu'u zxoá ga rë' xlibi zö'ö qui, len cutu tseaj bö' ládi'au'li' ca runli' löz didza' dxi'a byönili', lë na' rac lban qui gdu'të yödzyú le benë' Dios xzan luzxbá. Dios buzöë' neda', Pablo, quië gaca' huen dxin qui didza' dxi'a na'.

Dxin budödë' Dios lu në'ë Pablo

²⁴ Rudzijda' na'a ca nac le rzaca' rguia' quie' gáclena' lbi'ili', len ruúdx rza'a lu gdu ca nayá' nabana' le rzaca' rguilena' tsaxxón Cristo uláz qui gdu ca nayá' nabané' Lè' le nac bunách queé'.

²⁵ Dios bené' ga naca' huen dxin quegac bunách queé' Cristo, runa' xchiné' Dios, le budödé' lu na'a guna' quie' gáclena' lbi'ili', quíxjö'a gdu ca nac xtidxé' Dios.

²⁶ Ruzéjni'da' bunách le nagachi', lè na' bgachi' dza ni'té, nutu nu benbé' lei, san na'a Dios chbului'iné' bunách náquigac quizi queé' ca nac qui.

²⁷ Dios gu'nczné' guné' ga lunbé' yugu' yöl-la' tsahui' gdu qui le nagachi' ni, lè na' ta'yöni bunách gza'a. Cni rna lè na' bgachi': "Cristo naqué' tuz len lbi'ili', len naqué' le nac löz gdél-li'li' tsazli' lu yení' queé'."

²⁸ Runtu' lban queé' Cristo, rusa'tu' ládxi'gac yúgu'té bunách, len gazxj ga rè' ruséditu' lequé' yöl-la' rejni'i, quie' gac uschintu' lahué' Dios yúgu'té bunách, nacqué' gdu ladxi' le nacqué' tuz len Jesucristo.

²⁹ Quié' gac cni runa' dxin, len rui' ladxa'a udx guna' lè ni, ruguna' dxin yöl-la' huac gdu na' runné' quia' Cristo.

2

¹ Rè'nda' gnözili' rui'tsca ladxa'a runa' le gaclen lbi'ili' lenca' le gaclen bunách yödZ Laodicea, len le gaclen ca' yúgu'té nup gatga gulale'i neda'.

² Runa' cni quie' la'díp ládxi'qué', len lacqué' tuz lu yöl-la' nadxi'i, len luzi'é xbey yúgu'té yöl-la' tsahui' qui yöl-la' run löz gdu le runn queeru' yöl-la' rejni'i. Cni rac quie' lunbé'è le bgachi' queé' Dios Xuz, lè na' nacczé' Cristo.

³ Lu né'è Cristo ruzi'ru' xbey yúgu'té yöl-la' tsahui' qui yöl-la' rac sxzöni len yöl-la' rejni'i.

⁴ Lè ni rèpa' lbi'ili', cui gac nu si' ye'i lbi'ili', nu güi' didza' tséjlé'ru' le cunácz.

⁵ Zal-la' zoa' zi'tu' ga zoali' lu gdu ca nayá' nabana', lu bö' naccza' zóalena' lbi'ili' len rudzijda' le rlé'ida' ró' zxbba queéli' len nac tsutsu ca réjlé'li' Cristo.

⁶ Qui lè ni na', ca na' gxzi' lu na'li' Xanru' Jesucristo, lèzca' cni ral-la' gunli' yúgu'té le gunli', dzagué' lbi'ili' Lè'.

⁷ Ca na' nun luí yag ga rè', lenca' ca na' nayás zö'ö lu xlibi zö'ö, gul-zoalen Cristo. Gul-zóatsutsu ca réjlé'li' Lè', ca na' chnazé'dli'. Gul-guie'teczé' Dios: "Xclenu'."

Le cub nacru' le dzagru'-né' Cristo

⁸ Gul-gün chi'i cuinli' cuigü'li' latj nu si' ye'i lbi'ili', nu ugún dxin yöl-la' rejni'i quegac bunách len yugu' didza' ta'nazé' nac gdu'té li, ca nac le ta'lébi bunách tun, len ca nac le tu'sédi bunách le nac qui yödZlyú ni len clég le nac xtidxé'è Cristo.

⁹ Zoalen Cristo gdu'té le nacczé' Dios zal-la' böaqué' bunách,

¹⁰ ati' lbi'ili' napli' gdu'té le naqué' Dios le dzagli'-né' Cristo, Nu rna be'i yúgu'té nup ta'ná bé' len bönni' bi dé lu na'qué'.

¹¹ Narugu lu xpéla'qué' bönni' judío le ruluí' náquicné' queé' Dios, san lbi'ili', le dzagli' Cristo, zoalen lbi'ili' le ruluí' náquili' queé' Dios, le cunáquini lu ni'a lu na'gac bunách. Tu'güé' tu' guiddau' bönni' judío, san lbi'ili', nadúa gdu'té yöl-la' bunách queéli' bënlenli' dul-la'. Cni nac queéli' le benli' tsaxxón Cristo cati' gutié' lè'i yag cruz.

¹² Cati' bdil-li' nis bgachi'lenli'-né' Cristo tsaxxón yeru ba len bubánlenli'-né' tsaxxón le gyéjlé'li' Dios, len yöl-la' huac queé' buspané' Cristo lu yöl-la' gut.

¹³ Zi'atél gucli' ca nup chnatgac ni'a qui dul-la' gbága'li' len cutu gzoalen lbi'ili' le ruluí' náquili' queé' Dios, san na'a Dios nuné' ga nabánlenli'-né' tsaxxón Cristo, len bunít lahué' lbi'ili' ca nac yúgu'té dul-la' gbága'li'.

¹⁴ Dios busulé' yugu' le nabága'ru' le nayujgac lu zxbba queé', lè na' tu'quí rè'u. Bugüé' lè na' nabága'ru' len bdé'è lei lè'i yag cruz ca tu le nabagué'è Cristo.

¹⁵ Cati' gutié' Cristo lè'i yag cruz, bugüé' yöl-la' huac uná bé' quegac bö' xöhui' uná bé' len quegac nup dé lu na'gac yöl-la' huac xöhui', le bulu'é lahui' le nacgac bö' xöhui' len bugüé' yöl-la' huac uná bé' quegac, le gutié' lè'i yag cruz na'.

Ral-la' güi' ládxi'ru' le nac qui yehua'yubá

¹⁶ Qui lè ni na', cutu güi'li' latj nu uquí lbi'ili' ca nac le ri'j rágu'li' o le curunli' zxön yugu' dza lni, o le curunli' zxön beo' zi'a ruzé, o le curunli' zxön yugu' dza la'y quegac bunách.

¹⁷ Yúgu'té lè ni nac ca tu bxin qui le ral-la' gac, ati' le ruluí' yúgu'té lè ni naqué' Cristocz.

¹⁸ Cutu güi'li' latj nu gun ga unitli' le ral-la' si'li', nu runtsca bayúdx ga lac nõxj ládxi'gac bunách len lun zxön yugu' gbaz la'y. Tu'gutsa' cuinqué' le cutu gualalé'iné', len tun ba zxön cuinqué' ca nac le dzö'z icjqüé' lu yöl-la' bunáchz quequé'.

¹⁹ Nu run cni cutu da' Cristo, Nu nac Xanru' len ruzóé' tsutsu gdu ca nayá' nabané', le nacru' rè'u. Rugahué' lei, len runé' ga nac tuz ni'a qui le zeaj lu dxit lu bin, ati' rrxön gdu ca nayá' nabané' ca ré'nné' Dios uxöné' lei.

²⁰ Lbi'ili' chnátlenli'-nè' Cristo quiè cutur la'ná be'i lbi'ili' zxba qui yödzyú. ¿Bizx quiè runli' tsa ni nacli' qui yödzyú, len runli' ca ta'ná bè' zxba qui?

²¹ Cni ta'ná yugu' zxba qui yödzyú ni:

Cutu quitjnu' lè ni;

Cutu gagu' lè na';

Cutu canu' yetú le dè.

²² Yúgu'tè lè ni la'nít cati' chbugunru' leygac dxin. Cni nacgac le ta'ná bè' bunách len yugu' zxba nazí' lu na'què'.

²³ Le nactè, yugu' zxba ni, ráquiru' napgac yöl-la' rejni'i. Tun ga ruluí' cuinru' ca bunách gdau', len ga ruluí' cuinru' nõxj ladxí', len ga rusaca' zi'ru' gdu ca nayá' nabinru', san zxba ni cutu ca' taclen rè'u quiè gac gna bé'iru' yugu' le rzè ladxí'ru' lu yöl-la' bunáchz queëru'.

3

¹ Na'a, chqui' nubánlenli'-nè' Cristo, gul-güí' ladxí'li' le nacgac qui yehua' yubá ga ni' rōè' Cristo cuit lè'è yubél Dios, ga naquè' blau.

² Gul-sá' ladxí'li' le tac xtsa', len clèg le tac luyú ni.

³ Nac queëli' tsa chnatli', ati' yöl-la' na'bán queëli' run chi'è Cristo ga ni' zoaczè' Dios.

⁴ Cristo nabánili' lbi'ili'. Cati' uluí' lahué' Lè', ni'r uluí' lauli' ca' lbi'ili' tsaxzõn len Lè' lu yení' queè'.

Yöl-la' na'bán gul len yöl-la' na'bán cub

⁵ Qui lè ni na', gul-gún ga la'nít le nacua'len lbi'ili' qui yödzyú ni:

yugu' le cunác,

len le nacgac xõhui',

len yugu' le rzè ladxí'li' le cunác,

len yugu' le rzè ladxí'li' le nac xõhui',

len yöl-la' ruhuidi',

le nac tuz ca nu rij ladxí' bdau' guiõj bdau' yag, le cutu rij ladxí' Dios nu ruhuidi'.

⁶ Le tun yugu' le cni, Dios gunè' zxguia' yúgu'tè nup cutún ca rna xtídzè'è.

⁷ Yugu' dul-la' cni benli' ca' lbi'ili' cati' ni' nadõdi' lu na'gac.

⁸ Na'a, cutur gunli' yugu' lè ni:

cutur gdza'ali';

cutur leyli';

cutur nu gunli' zi';

cutur gnè xõhui'li';

cutur gnali' le cunác.

⁹ Cutu si' yé'ili' lza'li' tuli' yetuli' le chnuca'nli' le gucli' zi'al, len yugu' le benli' zi'al.

¹⁰ Chnaci' bunách cub, len tu tu dza rcubli', ruhuõacrlí' ca nac Nu na' bun lbi'ili', quiè gúnbè'li' Lè' gdu ca naquè' Lè'.

¹¹ Le chdzagru'-nè' Cristo:

cutur nacru' bõnni' gza'a len bõnni' judío;

cutur nacru' bõnni' narugu lu xpèla'què' le nac bè' nu naqui queè' Dios len bõnni' cunarugu lu xpèla'què' lè na' nac bè';

cutur nacru' bõnni' ta'yejni'i len bõnni' cuta'yejni'i;

cutur nacru' bõnni' nadá'ugac len bõnni' cunadá'ugac.

Na'a, Cristo naquè' yúgu'tè le nac lsaca' len dzagué' yúgu'tèru'.

¹² Dios nadxi'inè' lbi'ili' len grōè' lbi'ili' quiè gáquili' quizi queè'. Qui lè ni na', ral-la':

güí' ladxí'li' lza'li',

len gacli' dxi'i ladxí',

len nõxj ladxí',

len cuidi' ladxí',

len cõzli' zxõn ladxí'.

¹³ Chqui' rac didza' bizxj tuli' len yetuli', gul-guá' glen lza'li' tuli' yetuli', len gul-nít lau lza'li' tuli' yetuli' ca na' benè' Cristo, bunít lahué' lbi'ili'.

¹⁴ Le nactèr blau ca yúgu'tè lè ni, ral-la' gdxí'li' yúgu'tè bunách, le nac yöl-la' nadxí' le run ga nacru' tuz len ga nacru' gdu.

¹⁵ Gul-güí' latj gna be'i icj ladxí'dau'li' le rbequi dxi icj ladxí'dau'ru', le runnè' queëru' Dios. Qui lè ni na' bulídzè' lbi'ili', quiè gacli' tuz lu gdu ca nayá' nabanè' Cristo. Gul-guié' Dios: "Xclenu'."

¹⁶ Gul-sí' lu na'li' xtídzè'è Cristo le gac queëli' ca tu yöl-la' tsahui' zxõn. Le zoalen lbi'ili' yöl-la' rejni'i queè' Dios, gul-sèdi len gul-zejni'i lza'li' tuli' yetuli'. Gdu ladxí'li' gul-gúl-l queè' Dios yugu' salmo, len yugu' le rul-l yöl-la' ba len yugu' le rul-lla'y, guièli'-nè' Dios: "Xclenu'."

¹⁷ Yúgu'tè le runli', le nac didza' rui'li' o le nac dxin runli', gul-gún yúgu'tè lu lè' Xanru' Jesús, len guièli'-nè' Dios Xuz: "Xclenu'", dzaguè' lbi'ili' Cristo.

Le ral-la' gunru' qui lza'ru' le náquiru' queè' Cristo

¹⁸ Lbi'ili', ngul nutság ná'lenli' bönni', gul-gún ca rna xtídza'què' bönni' qui queèli' ca ral-la' gunli', le náquili' queè' Xanru'.

¹⁹ Lbi'ili', bönni' nutság ná'lenli' ngul, gul-dxi'i ngul qui queèli', len cutu uzeyli' ba nadx lecnu.

²⁰ Lbi'ili', bi'i ra'bán, gul-gún ca rna yúgu'tè xtídza'què' xuz xna'li'. Lè ni rdzag ladxè'è Xanru'.

²¹ Lbi'ili', nul-li' nacli' xuzgac bi'idau', cutu tód bè'i gut quinli' xzi'nli', cui huöa ládxi'cbi'.

²² Lbi'ili', nul-li' nacli' bönni' nadá'ugac, gul-gún ca rna yúgu'tè xtídza'què' xanli' luyú ni. Clëgz gunli' cni cati' tu'yúè' lbi'ili' ca na' tun nup tè'ni lun ga la'dzág ládxi'gac bunách, san gdu ládxi'li' gul-gún xchinquè' ca ral-la' lun nup tadxi Dios.

²³ Ca nac yúgu'tè le runli', gul-gún gdu ládxi'li', gac ca runli' xchinè' Xanru' len clëgz ca runli' xchingac bunách.

²⁴ Chnöziczli' ubi'è queèli' Xanru', gunnè' queèli' le chnupè'è Dios quegac nup nacgac xzi'nczè'. Cni gac, le runli' xchinè' Xanru' Jesucristo.

²⁵ Nu rua' dö', ubi'è qui nu na' Xanru' ca nac dö' rua' nu na', le cutu utsè'è Dios ca ral-la' ubi'è qui queègac bunách.

4

¹ Lbi'ili', nul-li' nacli' xangac bunách, gul-gún le nac tsahui' len le nac dxi'a ca rugunli' dxin yugu' huen dxin queèli'. Gul-tsajnéy zoa ca' queèli' Xanli' ni' yehua' yubá.

² Lbi'ili', yúgu'tèli', gul-lídztecze' Dios. Gul-spán ládxi'li' ulidzli'-nè' Dios, len gul-guiè': "Xclenu'."

³ La' na'z cati' rulidzli'-nè' Dios, gul-náb-nè' ca' gáclenè' netu', gunnè' netu' latj quíxjö'tu' xtídzè'è Xanru', quiè gac uzéjni'tu' bunách le bgachi' ca nac queè' Cristo. Le runa' cni nadzuna' lidx guia ni.

⁴ Gul-náb-nè' ca' Dios, gunnè' neda' latj usálj la'ana' le bgachi' na' ca ral-la' guna'.

⁵ Lu yöl-la' rejni'i queèli', gul-gún le runli' laugac nup cuta'yejlè' Cristo. Gul-guntsca dxin yugu' dza uzá' ladxè'è queèli' Dios, gunli' xchinè'.

⁶ Ral-la' güi'li' didza' ca rdzag ladxè'è Dios len ca ral-la' gun nup náquigac queè'. Ral-la' gnözili' ca' nac ral-la' ubi'ili' didza', bi' guièli' tu tu bunách.

Tu'gáp Dios lza'gac bunách queè' Cristo

⁷ Le rac quia' ni quíxjö'i'nè' lbi'ili' Tíquico, naquè' bóchi'ru' nadxi'iru'-nè'. Naquè' ca' huen dxin gdu queè' Xanru', rúnlenè' neda' tsaxón dxin queè' Xanru'.

⁸ Qui lè ni na' rsöla'a-nè' ga zoali', quiè uzéjni'nè' lbi'ili' le rac quia', len utipè' ládxi'li'.

⁹ Zéajlenè' lè' tsaxón Onésimo, bóchi'ru' na' nabáblenè' lbi'ili'. Naquè' ca' bóchi'ru' nadxi'iru'-nè', len rejle'è Xanru'. Chopè' ni la'guíxjö'i'nè' lbi'ili' yúgu'tè le rac ni.

¹⁰ Rugapè' Dios lbi'ili' Aristarco, yú'ulenè' neda' tsaxón lidx guia. Rugapbi' Dios ca' lbi'ili' bi'i Marcos, bi'i bönni' queènu ngul zanè' Bernabé. Chgudxa' lbi'ili' bi' gunli' queèbi' bi'i Marcos na'. Chqui' huidbi' ga zoali', gul-gún-bi' ba la'n.

¹¹ Rugapè' Dios ca' lbi'ili' bönni' ni lè' Jesús, zoa yetú lè' Justo. Nacuá' zian bunách judío ta'yejlè' Cristo, san tsonnzè' ni ladj bunách judío tunè' tsaxón len neda' dxin qui le rna bè'è Dios, len szxóni tu'huí' zxonè' neda'.

¹² Rugapè' Dios lbi'ili' Epafras, bönni' na' nababè' ca' lbi'ili', naquè' huen dxin queè' Cristo. Gdu ladxè'è rulidzè' Dios, ráta'yuteczè' lahuè' gáclenè' lbi'ili' quiè soali' gdu ladxli', len soali' ca' sina' gunli' yúgu'tè le ré'ncznè' Dios.

¹³ Runa' lna' lau queè' Epafras na', rui'tsca ladxè'è lbi'ili' lenca' nup nacuá' Laodicea, len nup nacuá' Hierápolis.

¹⁴ Rugapè' Dios lbi'ili' Demas, lenca' Lucas, bönni' na' ruún bunách, ati' nadxi'iru'-nè'.

¹⁵ Gul-gáp Dios bóchi'ru' nacu'è Laodicea, lenca' Ninfas len bunách queè' Cristo nacuá' lidxnu Ninfas na'.

¹⁶ Cati' udx ulabli' guich ni ga ni' zoali', gul-gún ga luláb lei bunách queè' Cristo nacuá' Laodicea. Gul-láb ca' lbi'ili' guich na' la'söla' queèli' bunách Laodicea na'.

¹⁷ Gul-guiè'è Arquipo: "Bè' ladxu'u gunu' dxin na' budödè' lu na'u Xanru'."

¹⁸ Neda', Pablo, ruzujcza' lu guich dídz'a'dau' ni, rnia': Rugapa' Dios lbi'ili'. Gul-tsajnéy ca rac quia' ni nadzuna' lidx guia. Rnabda'-nè' Dios uzá' ladxè'è queèli' le nac dxi'a. Ca' gac.

DIDZA' ZI'AL BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ TESALÓNICA

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Tesalónica

¹ Neda', Pablo, dzagguë' neda' Silvano len bi'i Timoteo, rugapa' Dios lbi'ili', náquili' queë' Cristo, len zoali' Tesalónica, nacli' tuz len Dios lenca' len Xanru' Jesucristo. Rnaba' lahuë' Xuzru' Dios lenca' lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Le rac bë' ta'yejlë' Dios bunách Tesalónica

² Rétecztu'-në' Dios: Xclenu', cati' rajneytu' ca nac queëli' yúgu'tëli'. Rajnéytecztu' lbi'ili', bi rnabtu' queëli' lahuë' Dios cati' rulidztu'-në'.

³ Lahuë' Xuzru' Dios rajnéytecztu' ca nac le runli' le réjlë'li' Cristo, len ca nac dxin runli' le nadxi'ili'-në', len ca na' nácteczli' tsutsu le runli' löz Xanru' Jesucristo.

⁴ Böchi' lza'tu', Dios nadxi'inë' lbi'ili', ati' nõzitu' gröczë' lbi'ili' Lë'.

⁵ Cni nac, le bdxin queëli' didza' dxi'a runtu' lban qui, clëg len didza'z, san lëzca' len yöl-la' huac bdxin queëli', ati' benë' tsutsu lei Dios Bö' La'y, ati' gdu ládxi'li' benli' löz lei. Nõziczli' ca guctu' ga zoali' le nadxi'itu' lbi'ili'.

⁶ Lbi'ili' butsá' cuinli', runli' ca runtu' netu', lenca' ca benë' Xanru', le gzxi' lu na'li' xtidzë'ë, ati' zal-la' szxõni gzxaca' gdi'li', budzjili' le zóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y.

⁷ Cni nac, chnacli' tu le nac bë' laugac yúgu'të bunách ta'yejlë' Cristo nacu'ë luyú Macedonia len luyú Acaya.

⁸ Cni nac, le gzë xtidzë'ë Xanru' ni'a queëli'. Clëgz luyú Macedonia len luyú Acaya, san lëzca' yúgu'të latj gzë didza' ca réjlë'li' Dios. Cni nac, cutu bi run bayúdx gnatu',

⁹ le ta'guixjõ' queëru' la' leygacz bunách ni' ca benli' netu' ba la'n, len ca na' butsá' cuinli', buca'nli' yugu' bdau' guiõj bdau' yag len böacl' queë' Dios quië gunli' xchinë' Dios ban, Nu nac gdu Dios.

¹⁰ Na'a, rbözli' dza huödë' Zxi'në' Dios, grujë' yehua' yubá. Dios buspanë' Lë' lu yöl-la' gut. Nu ni nac Jesús, Nu ruslá rë'u lu dul-la', cui soa le gun ga gchuguë' queëru' Dios dza zi'a za'.

2

Xchinë' Dios benë' Pablo yödzt Tesalónica

¹ Böchi' lza'tu', nõziczli' cutu guc daduz dxin queë' Dios bentu' cati' ni' bdxintu' ga zoali'.

² Nõzili' ca guc queëtu' lu yödzt Filipos, ca na' gzxaca' gdi'tu', ati' glua' dö' queëtu' bunách ni'. Ni'r cati' bdxintu' ga zoali' guctu' rugu ladx' le gzóalenë' netu' Dios queëru', ati' bentu' lban lauli' qui didza' dxi'a le budödë' lu na'tu' Dios. Cni bentu' zal-la' szxõni guladá'baga' netu' bunách ladzli'.

³ Cati' ni' buchiztu' icj nagli' xtidzë'ë Dios, bë'tu' didza', clëg le nazi' ye'i netu', len clëg bi gzë ládxi'tu' le dë queëli', len cutu gzxi' yé'itu' lbi'ili'.

⁴ Le nuzxõni ladxë'ë netu' Dios, budödë' lu na'tu' guntu' lban qui didza' dxi'a queë', ati' cniz rui'tu' didza'.

⁵ Nõziczli' gatga bë'lentu' lbi'ili' didza' le gun zxõn lbi'ili', len cutu bubj tsahui' cuintu' ca run nu bi rzë ladx' le dë queëli'. Nõzcznë' Dios nac cni.

⁶ Cutu gdiljtü' yöl-la' ba le nac qui yödztlyü ni, lë na' cu'li' netu' lbi'ili', len clëg le la'gú'u netu' bunách. Zal-la' dë lu na'tu' gna bé'itu' lbi'ili' le nactu' gbaz nasölë'ë Cristo

⁷ gzóalentu' lbi'ili' dxi'i ládxi'dau', bentu' ca runnu xna'cbi' bi'i huë'ndau', run chi'inu lecbi' dxi'i ládxi'dau'.

⁸ Cni guc, bdx'i'itsquitu' lbi'ili', ga bdxintë gü'nitu' udödту' lu na'li', clëgz didza' dxi'a queë' Dios, san yelati'z cucüg udödçztu' yöl-la' na'bán queëtu', le nadxi'itsquitu' lbi'ili'.

⁹ Rajneyli', böchi' lza'tu', ca na' guc cati' ni' bentu' lban lauli' qui didza' dxi'a queë' Dios, ca bëntecztu' dxin banig, ati' rël len tã dza bentu' dxin cui usaca' zi'tu' nituli' lbi'ili'.

¹⁰ Lbi'ili' na' réjlë'li' Cristo, huac gunli' lna' lau, ati' nõzcznë' Dios ca na' gdálenu' lbi'ili' gdu ca rdzag ladxë'ë Dios len gdu dxí'adau', len ca na' nutu nu gac bi gnë qui.

¹¹ Lëzca' cni nõzili' ca bentu' ca runë' bõnni' quecbi' zxi'në', buchiztu' icj nagli' len butiptu' ládxi'li' tu tuli'.

¹² Busa'tu' ládxi'li' gunli' ca ral-la' gun nu naqui queë' Dios. Lëczë' bulidzë' lbi'ili' quië gac tsazli' ga na' rna bë'ë Lë' lu yení' queë'.

¹³ Qui lë ni na' ca', rétecztu'-në' Dios: Xclenu'. Cni runtu' le gzxi' lu na'li' xtidzë'ë Dios le byõnili' bë'tu' didza', clëg ca xtidza' bunáchz, san ca le nactë nac, xtidzë'ë Dios nac. Xtidzë'ë na' run dxin lu icj ládxi'dau'li' lbi'ili', réjlë'li' Cristo.

¹⁴ Böchi' lza'tu', rac queëli' ca rac quegac bunách queë' Dios, nup náquigac queë' Jesucristo, nacu'è luyú Judea. Cni nac le chgzxaca' gdi'li' szxóni lu na'gac bunách uládz queëli', la' tuz ca na' gulazaca' gulagu'i' lequë' lu na'gac bunách uládz quequë', nup ni' nacgac bönni' judío.

¹⁵ Yugu' bönni' judío na' guludöddë' Xanru' Jesús len guludödcde' ca' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios. Gulabía ládxi'quë' len gululaguë' ca' netu'. Cutu tunë' le rdzag ladxë'ë Dios, le cuta'lë'inë' dxi'a yúgu'të bunách gza'a.

¹⁶ Tu'zaguë'ë ca' netu', cui guntu' lban laugac bunách gza'a na' cunababgac lequë', le ruí'lentú' leygac didza' quië lulá. Cni rac, tu'zánteczë' dul-la' nabága'quë', len chnabága'quë' xzguia' le run ga gchuguë' quequë' Dios.

Pablo rë'nnë' tsajyüë' böchi'ru' nacu'ë Tesalónica

¹⁷ Na'a, böchi' lza'tu', ruhui'nitu' ca runë' bönni' uzëb le nulá'alentu' lbi'ili' tu chi'idau', san zal-la' cutu rlë'itu' lbi'ili', cutu nal ládxi'tu' lbi'ili'. Qui lë ni na', rui' ládxi'rtu' ulë'itu' lauli', le rzëtsca ládxi'tu' cni guntu'.

¹⁸ Qui lë ni na' ca' gú'nitu' guidtu' ga zoali', ati' neda', Pablo, le nactë bè' ladxa'a guida' chop tsonn lzu, san buzaga' xnöztu' Satanás tu' xöhui'.

¹⁹ ¿Bizxa caz nac le run ga runtú' löz, o le run ga rudzjitu', o le ral-la' gdë-li'tu', le uzi'tu' xbey lahuë' Xanru' Jesucristo cati' huödë'? ¿Naru' clëg lbi'iczli' na'?

²⁰ Lbi'iczli' nacli' le run ga nactu' bica' ba, len le run ga rudzjitu'.

3

¹ Qui lë ni na', cati' cutur guc gua' glentu', ben xtídza'tu' uga'ntu' choptu' lu yödZ Atenas

² ati' bsóla'tu'-bi' ga zoali' bi'i böchi'ru', Timoteo. Nachi' bi'i huen dxin queë' Dios, rúnlenbi' neda' tsazxón lban qui didza' dxi'a queë' Cristo. Bsóla'tu'-bi' ga zoali' quië cuëqubi' lbi'ili' tsutsu, len uchizbi' icj nagli' ca ral-la' tséjlë'li' Cristo,

³ cui soa nu gac chop ladxí' ni'a qui le tu'saca' zi' netu' bunách ni, le nöziczli' zoaru' yödZlyú ni quië gua' glenru' le cni.

⁴ Lëzca' cati' ni' gzóalentu' lbi'ili', gdíxjöi'tu' lbi'ili' ca chzoa gac queëru' le lusaca' zi' rë'u, gac ca na' chguc queëtu' ati' nöziczli' lë ni.

⁵ Qui lë ni na', cati' cutur guc gua' glena', bsóla'a-bi' ga zoali' bi'i Timoteo quië dudíxjöi'bi' neda' ca nac queëli' ca réjlë'li' Cristo, len chqui' cutu glu'u lbi'ili' nöz dul-la' tu' xöhui', nu na' rgu'u bunách nöz dul-la', len chqui' cubóac daduz dxin na' bentu' ga zoali'.

⁶ Cati' buza'bi' ga zoali' bi'i Timoteo, len budxinbi' ga zoatu', gdíxjöi'bi' netu' le nac dxi'a, bë'bi' didza' ca na' réjlë'li' Cristo, len ca na' nadxí'igacli'-në' böchi' lza'ru', len ca na', lu yöl-la' dxi'i ladxí' queëli' rajnéyeczli' netu', lenca' ca na' rzë ládxi'li' ulë'ili' netu', ca na' netu' rzë ládxi'tu' ca' ulë'itu' lbi'ili'.

⁷ Qui lë ni na', böchi' lza'tu', cati' ni' gzxaca' gdi'tu' yúgu'të lë ni len zian le guc queëtu', bdxin queëtu' didza' bui' zxon netu' cati' byönitu' ca réjlë'li' Cristo.

⁸ Na'a, nuhuóac ládxi'tu' le ryónitu' röl'i' tsutsu ca réjlë'li' Xanru'.

⁹ ¿Nacxzc gac guiëtu'-në' Dios: Xclenu', ca ral-la' guntu' ni'a qui yúgu'të le run ga rudziji ládxi'tu' lahuë' Dios queëru' ni'a qui le nacli' lbi'ili'?

¹⁰ Bayúdx rulidztu'-në' Dios, rnabtu' lahuë' rël len të dza quië gac ulë'itu' lbi'ili' len usa'tu' le ryadzj queëli' ca nac le réjlë'li' Cristo.

¹¹ Na'a rnabtu' lahuë' Xuzru' Dios lenca' Xanru' Jesucristo, cu'ë netu' nöz ga gdxintu' ga zoali'.

¹² Lëzca' rnabtu' lahuë' Xanru' gunë' ga xön len gac gdu ca nadxi'ili' lza'li' tuli' yetuli', len ca nadxi'ili' yúgu'të bunách, ca na' netu' nadxi'itu' ca' lbi'ili'.

¹³ Rnabtu' ca' lahuë' gunë' ga gac tsutsu len gdu dxi'a icj ládxi'dau'li' lahuë' Xuzru' Dios ca rajlöz le nac la'y, gunë' cni ga gdxin dza huödë' Xanru' Jesucristo, dzaggac Lë' bunách la'y queë'.

4

Le runru' le rdzag ladxë'ë Dios

¹ Yetú ca', böchi' lza'tu', ni'a queë' Xanru' Jesús ráta'yutu' lauli' len ruchiztu' icj nagli' quië gunli' ca nac le chnazëdli' lu na'tu' ca ral-la' gunli' le rdzag ladxë'ë Dios. Ca na' chrunli', ca'tecz gunli'.

² Chnöziczli' yugu' le gna bë'itu' lbi'ili' uláz queë' Xanru' Jesús.

³ Le rë'nnë' Dios nac gacli' gdu dxi'a, len cutur gunli' le cunác,

⁴ len gnözili' tu tuli' naxc ral-la' sóaleni'-nu ngul qui queëli' gdu ca rajlöz le nac la'y, len gunli' lecnu ba la'n.

⁵ Cutu ral-la' sóaleni'-nu ngul queëli' lu yöl-la' rzë ladxí' le cunác, ca na' tun bunách cunababgac Dios len cunúnbë'gac Dios.

⁶ Ca nacgac lē ni, nutu nu ral-la' tōd bē'i len cusí' ye'i bōchi' lzē'i bagachi'z, le gchuguē' quegac yúgu'tē nup tun le cni Lēczē' Xanru', gunē' ca na' chgudxtu' lbi'ili' len bentu' Ina' lau qui lauli'.

⁷ Dios bulidzē' rē'u, clēg quiē gunru' le cunác, san quiē gacru' gdu dxi'a.

⁸ Cni nac, nu ruzóa tsla'l lē ni, clēg bunáchz ruzóa tsla'l, san Dioscz ruzóa tsla'l, le bsölē'ē queēru' Dios Bō' La'y Nu rui' cni didza'.

⁹ Cutu run bayúdx uzuja' queēli' lu guich ca ral-la' gdxí'icli'-nē' bōchi' lza'li', le chnazēdli' la' lbi'izli' lu nē'ē Dios gdxí'ili' lza'li' tuli' yetuli'.

¹⁰ Le nactē nadxi'icli'-nē' yúgu'tē bōchi' lza'ru' nacu'ē luyú Macedonia. Na'a, ráta'yutu' lauli', bōchi' lza'tu', quiē gdxí'igacrlí'-nē' ca' bōchi' lza'li'.

¹¹ Ráta'yutu' lauli' ca', gūi' ládxi'li' cōzli' dxi'adau', len gunli' yugu' le dē lu na'zli', len gunli' dxin len na'czli' ca na' chgna bē'itu' lbi'ili'.

¹² Gna bē'itu' lbi'ili' cni quiē gac gunli' le nac dxi'adau' laugac nup cunababgac lbi'ili', len cni gac, cutu bi yadzj queēli'.

Ca gac cati' huōdē' Xanru' Jesucristo

¹³ Lēzca', bōchi' lza'tu', rē'niku' gnōzili' ca rac quegac nup chnatgac, cui huí'nili' ca tun yezica' bunách cuzóa le tun lōz.

¹⁴ Chqui' réjlē'ru' gutiē' Jesús len bubanē', lēzca' cni ral-la' uzxōni ládxi'ru'-nē' Dios gunē' ga huōdlengac tsaxxōn Jesús nup ni' chglat len gulayejlē' Lē'.

¹⁵ Qui lē ni na' rguixjōi'tu' lbi'ili' xtidzē'ē Xanru' le rna cni: "Rē'u ni zoaru' nabanru' len uga'nru' ga gdxinr dza huōdē' Xanru' Jesucristo, cutu tsajtsagru'-nē' Cristo zí'al ca nup chglat."

¹⁶ Cni gac, le huōtjē' Lēczē' Xanru' grujē' yehua' yubá, ati' yōn chi'ē, len yōl-la' uná bē' ulidzē', ati' yōn ca' chi'ē gbaz la'y blau, ati' yōn ca' trompeta queē' Dios, ati' lubán nup na' chglat len gulayejlē' Cristo.

¹⁷ Ni'r rē'u ni zoaru' nabanru' len naga'nru' luyú ni, uchisé' rē'u tsaxxōn len lequē' lu bōaj luzxbá quiē tsajtsagru'-nē' Xanru' lu bō'z. Cni gac, sóalenczru'-nē' Xanru'.

¹⁸ Qui lē ni na', gul-huí' zxōn lza'li' tuli' yetuli' ca nacgac didza' ni.

5

¹ Na'a, ca nac dza na' o rēl na' cati' lac lē ni, cutu run bayúdx uzuja' queēli' lu guich, bōchi' lza'tu'.

² Lbi'ili' chnōziczli' dxi'a ca gac dza cati' huōdē' Xanru'. Gdxinē' tu tsalz ca rdxinē' gban chdzō'l.

³ Cati' la'ná bunách: "Rac dxi'a queēru' len cutu bi gac queēru'", ni'r la' gdxintē le usnít lequē', lē na' gdxin quequē' ca na' rdxin le rzaca' rguí'nu ngul chzoa soabi' bi'idau' queēnu, ati' nutu nu nutsa' ladj bunách yōdzlyú ni nu ulá cati' gac lē na' ral-la' gac.

⁴ Na'a, bōchi' lza'tu', cutu zoali' chul nit, len qui lē ni na' cutu gdxin queēli' bagachi'z dza ni' ca rdxinē' gban.

⁵ Yúgu'tēli' nacli' bunách qui yení' len qui lahui' dza. Cutu nacru' bunách qui chdzō'l len clēg qui le nac chul.

⁶ Qui lē ni na', cutu ral-la' tōd yēl lauru' ca rac quegac nup cunababgac rē'u, san ral-la' uspán ládxi'ru' len cōzru' ba'a ládxi'dau'.

⁷ Nup tas, chdzō'l tas, len nup ta'zudxi, chdzō'l ca' ta'zudxi.

⁸ Na'a, rē'u ni, nacru' qui lahui' dza len ral-la' cōzru' ba'a ládxi'dau', le chnácuru' zxaru' le run chi'i rē'u, le nac yōl-la' rejlē' queēru' Dios len yōl-la' nadxi'i, ati' le runru' lōz ularu' nac ca lu'u guía le run chi'i icjru'.

⁹ Cni nac, le nuzóē' rē'u ni Dios, clēg quiē gdxinru' ga gchuguē' queēru', san quiē ularu' le runru' lōz Xanru' Jesucristo,

¹⁰ Le gutiē' uláz queēru' Jesús quiē soaru' gbanru' tsaxxōn len Lē' cati' huōdē', zal-la' chnatru' o soaru' gbanru' dza ni'.

¹¹ Qui lē ni na' ral-la' utipli' ládxi'li' tuli' yetuli' len gunli' tsutsu tuli' yetuli' ca na' chrunli'.

Pablo ruchiziē' icj nagquē' bōchi' lzē'ē ta'yejlē'ē Cristo

¹² Ráta'yutu' lauli', bōchi' lza'tu', gūnbē'li' nup tun xchinē' Xanru' ga zoali', nup na' ta'ná bē'i lbi'ili' uláz queē' Xanru', len tu'sá' ládxi'li'.

¹³ Ráta'yutu' lauli' ca', gunli' lequē' ba la'n lu yōl-la' nadxi'i queēli', le tunē' dxin na'. Gul-cōz dxi'adau' tuli' len yetuli'.

¹⁴ Lēzca' cni ruchiztu' icj nagli', bōchi' lza'tu', quiē usa'li' ládxi'gac nup cutún dxin, len utipli' ládxi'gac nup tu'huōa ládxi'gac, len gáclenli' nup cunác tsutsu ca ta'yejlē' Cristo, len gacli' nōxj ládxi' laugac yúgu'tē bunách.

¹⁵ Gul-gún chi'i cuinli' cui uzí' la lza'li', cui gua'li' dö' qui nu rua' dö' queëli', san gul-güí' ládxi'li' günteczli' le nac dxi'a qui lza'li' tuli' yetuli' len quegac yúgu'të bunách.

¹⁶ Gul-dzjítecz

¹⁷ len gul-lídzteczë' Dios

¹⁸ len gul-güíë' Lë': "Xclenu!" Cni ral-la' gunli' ca nac yúgu'të le rac queëli', le nacgac lë ni le rë'nnë' Dios gunli' le nacli' queë' Jesucristo.

¹⁹ Cutu guzóa dxili' le rulidzë' lbi'ili' Dios Bö' La'y

²⁰ len cutu guzoali' tsla'l xtidzë'ë bönni' ru'ë didza' uláz queë' Dios

²¹ san gul-sí' bë' yúgu'të. Gul-sí' lu na'li' le nac dxi'a

²² len cutu bi gútsa'li' le cunác.

²³ Lëczë' Dios, Nu run ga zoa dxi icj ládxi'dau'ru', gunë' ga gacli' gdu dxi'a, ati' gun chi'ë bö' nacczli', len icj ládxi'dau'li' len gdu ca nayá' nabinli', ati' nutu nu gac bi gnë queëli' dza ni' huödë' Xanru' Jesucristo.

²⁴ Runë' ca rnë' Dios, Nu bulídz lbi'ili'. Lëczë' gunë' yugu' lë ni.

Pablo rgu'ë lu në'ë Dios yugu' böchi' lzë'ë

²⁵ Böchi' lza'tu', gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gáclenë' netu'.

²⁶ Gul-gáp Dios yúgu'të böchi' lza'ru', unída'li' lequë' lu yól-la' nadxí'i queëli'.

²⁷ Ní'a queë' Xanru' Dios rna bé'ida' lbi'ili' ulablí' guich ni laugac yúgu'të böchi' lza'ru' nababquë' Cristo.

²⁸ Rnaba' lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë queëli' le nacgac dxi'a queë'. Ca' gac.

DIDZA' BURÓP BSÖLĚ'Ě PABLO YÖDZ TESALÓNICA

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo nacu'ë Tesalónica

¹ Neda', Pablo, dzagquë' neda' Silvano len bi'i Timoteo, rugapa' Dios lbi'ili', nacli' queë' Xuzru' Dios len queë' Xanru' Jesucristo, zoali' Tesalónica.

² Rnabtu' lahuë' Xuzru' Dios len lahuë' Xanru' Jesucristo, uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Dios gchuguë' quegac bunách dul-la' cati' huödë' Cristo

³ Ral-la' guiëtcztu'-në' Dios: Xclenu', ca nac queëli', böchi' lza'tu', ati' nac dxi'a guntu' cni, le zeaj ractër gdu ca réjlë'li' Dios. Lëzca' cni, ca nadxi'ili' lza'li' tuli' yetuli' zeaj racr gdu.

⁴ Qui lë ni na', len yöl-la' rudziji rguíxjö'tu' ca nac queëli' laugac bunách queë' Dios ni, le rbözli' xzön ladxí', len réjlë'li' Dios zal-la' szxöni ta'bia ládxi'gac lbi'ili' bunách len szxöni rzaca' rgu'li', san rua' rlenli'.

⁵ Yugu'lë ni tac bë' nac tsahui' ca rbequi xbeynë' bunách Dios. Ru'ë latj rzaca' rgu'li' na'a, quië gacli' lsaca' tsazli' ga ni' rna bë'ë Lë'.

⁶ Nac tsahui' ca gunë' Dios, ubi'ë quegac nup tu'saca' zi' lbi'ili', gunë' ga la'zaca' la'gu'i' nup na'.

⁷ Yetú ca', lbi'ili' rzaca' rgu'li' na'a, ati' ubi'ë queëli' Dios, gunë' ga uzí' ládxi'li' tsaxzön len netu', dza ni' gla' lahuë' Xanru' Jesucristo, grujë' yehua' yubá. Lunë' Lë' tsaxzön gbaz la'y ni'a në'ë, len lulu'ë lahui yöl-la' huac xzön queë'.

⁸ Gla' lahuë' Cristo dza ni' ca tu gui' xzön cati' ni' uzí' lë' nup cunúnbë'gac Dios len cutún ca rna didza' dxi'a queë' Xanru' Jesucristo.

⁹ Bunách cni, uzí' lë' lequë', ati' tsaz tsajtsu'uquë' lu gui' gabíl. Tsaz la'cuitë' lahuë' Xanru' len ga nala'gac yöl-la' yení' queë' len yöl-la' huac xzön queë'.

¹⁰ Cni gac dza ni' cati' huödë' quië gac queë' yöl-la' ba ni'a qui le nacgac bunách la'y queë', ati' lubani queë' ca nacgac yúgu'të nup ta'yejle' Lë'. Cni gac ca' queëli' le gyëjle'li' le bentu' lna' lau qui lauli' ca nac queë' Jesús.

¹¹ Qui lë ni na' ca', rulídztcztu'-në' Dios queëru', rnábitu'-në' gacénë' lbi'ili', len gunë' ga gacli' lsaca' gdél-li'li' lë na' bulidzë' lbi'ili' quië uzi'li' xbey. Lëzca' rnabtu' lahuë' gunë' ga gac gdu yúgu'të le rui' ládxi'li' gunli' le nac dxi'a len yúgu'të dxin runli' lu yöl-la' rejle' queëli' Lë'. Len yöl-la' huac queë' Dios gunli' lë ni.

¹² Cni gac, gac yöl-la' ba qui lë' Xanru' Jesucristo ni'a qui le runli', ati' gacli' lbi'ili' bica' ba ni'a qui le gunë' Lë', gac ca nac le buzá' ladxë'ë queëli' Dios queëru' lenca' Xanru' Jesucristo.

2

Uluí' lahuë' Bönni' Xöhui'

¹ Na'a, ca nac qui dza huödë' Xanru' Jesucristo, len ca gac, dutubë' rë'u queë' Lë', ráta'yutu' lauli', böchi' lza'tu',

² cui güi'li' latj nu gun chixi lbi'ili' ca nacgac le gzxi' lu na'li'. Cutu cuequi baguí' icj ládxi'dau'li' ni'a qui bi ta'guíxjö'ë bönni' ta'zi' yë'ë, ta'në' zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y, o ni'a qui bi didza' tui' bunách, o ni'a qui bi nayúj tu lu guich ta'në' netu' bsöla'tu', le ta'na: "Chgdöd dza huödë' Xanru'."

³ Cutu ca' güi'li' latj nu si' ye'i lbi'ili', le cutu gdxin dza ni' huödë' Jesús chqui' cutu la'lá' lahui zi'al zian nup la'dá'baga' Dios, ati' gla' lahuë' Bönni' Xöhui', bönni' na' ral-la' tsazië' lu gui' gabíl.

⁴ Bönni' ni' gzaguë'ë, len lu yöl-la' run ba xzön cuinë' tá'baguë'ë yúgu'të le naqui queë' Dios o le tun xzön bunách lu yöl-la' run Dios ba la'n quequë'. Gunë' cni bönni' na' ga gdxintë cö'ë ca Dioscz lu gdau' ga nac xlatjë' Dios, len gun cuinë' ca Dios.

⁵ ¿Naru' cu rajneyli' gdíxjöi'da' lbi'ili' yugu' lë ni cati' ni' zóalena' lbi'ili'?

⁶ Na'a, núnbë'li' Nu ruzaga' xnözë' Bönni' Xöhui' na', cui gla' lahuë' zi'al ga gdxinr dza queë'.

⁷ Chrun dxin le nagachi' qui le nac xöhui', san na'atë' zoa Nu ruzaga' xnözë' Bönni' Xöhui' na' ga gdxinr dza ucuít cuini' Nu na' ruzaga' xnözë'.

⁸ Ni'r gla' lahuë' Bönni' Xöhui' na', ati' Xanru' Jesucristo uxicijë' lë' len bö' gruj ru'ë, len usnitië' lë' len le tsép yös yení' qui dza huödë'.

⁹ Cati' gdxinë' Bönni' Xöhui' na', len yöl-la' huac qui Satanás tu' xöhui' gla' lahuë'. Len yöl-la' huac qui le cunác, gunë' yúgu'të yöl-la' huac xzön, len yúgu'të le lac bë', len yúgu'të le lun ga lubani bunách.

¹⁰ Len yöl-la' huac qui le cunác, gunë' cni laugac nup la'nít le cugulazí' lu na'quë' gdu ládxi'quë' le nac gdutë' li, quië' lulë'.

¹¹ Qui lë ni na' Dios gu'ë latj gdxin quequë' tu le run yöl-la' huac le si' ye'le lequë' quië' la'yejlë'ë le cunác.

¹² Cni gac quië' la'baga' zxguia' yúgu'të nup cutu gulayejlë' le nac gdutë' li, san guladzág ládxi'gac le cunác tsahui'.

Nup gröczë' Dios quië' lulá

¹³ Böchi' lza'tu', lbi'ili' na' nadxi'inë' lbi'ili' Xanru, ral-la' guiëtcztu'-në' Dios: "Xclenu'", ni'a qui le nac queëli', le chgröczë' lbi'ili' Dios dza ni'të quië' ulali' ni'a qui le runë' Dios Bó' La'y, quië' gacli' gdu dxi'a le réjlë'li' le nac gdutë' li.

¹⁴ Quië' gac cni queëli', Diosz bulidzë' lbi'ili', quië' gdél-li'li' gunli' tsaxzön Xanru' Jesucristo lu yení' queë'. Cni gac ni'a qui didza' dxi'a runtu' lban qui.

¹⁵ Qui lë ni na', böchi' lza'tu', gul-zóa tsutsu len gul-gún chi'i didza' na' nazëdli', le bé'lentu' lbi'ili' len buzujtu' queëli' lu guich.

¹⁶⁻¹⁷ Rnabtu' lahuë' Xanru' Jesucristo len lahuë' Xuzru' Dios, utipë' ládxi'li' len gunë' ga gacli' tsutsu ca nac yúgu'të le nac dxi'a runli' len yúgu'të didza' dxi'a rui'li'. Lëczë' nadxi'inë' rë'u len bennë' queëru' le ruhuí' zxöntecz rë'u len le nac dxi'a runru' löz, yugu' lë na' buzá' ladxë'ë queëru' Dios.

3

Le ral-la' gnábiru'-në' Dios

¹ Yetú ca', böchi' lza'tu', gul-lidzë' Dios gnábili'-në' gáclenë' netu', runtu' lban ni, quië' së xtidzë' Xanru' ati' lun lei ba la'n bunách, gac ni ca na' guc ga ni' zoali'.

² Gnabli' ca' quië' ulatu' lu na'quë' bönni' xöhui' tua'dö', le cutu ta'yejlë' Dios yúgu'të bunách.

³ Na'a, le runë' ca rnë' Xanru', gunë' ga gacli' tsutsu len gun chi'ë lbi'ili', cui gdzunli' lu na' tu' xöhui'.

⁴ Ruzxöni ládxi'tu'-në' Xanru' ca nac queëli', gunli' yugu' lë ni zi'a gnabtu' lauli', ca na' chrunli'.

⁵ Rnabtu' lahuë' Xanru' usë'ë ládxi'li' quië' gdxí'ili'-në' Dios, len cözli' zxön ladxí' ca na' benë' Cristo.

Ca run bayúdx gunru' dxin

⁶ Ni'a qui lë' Xanru' Jesucristo rna bé'itu' lbi'ili', böchi' lza'tu', gcuitli' ga nacu'ë böchi' lza'ru' ta'dazë' ca' len cutu tunë' ca nac zxba busëditu' lbi'ili'.

⁷ Nözcizli' ral-la' gunli' ca runtu' netu', le cutu ca' gdaztu' ca' netu' ga ni' zoali'.

⁸ Cutu gdagu dáduztu' le bennli' queëtu', san lu yöl-la' ruúbi ruguí'li' len lu yöl-la' rcuidi' bentu' dxin rël len të dza cui usaca' zi'tu' nituli' lbi'ili'.

⁹ Cni bentu' quië' gactu' lauli' ca tu le ruluí' lbi'ili' ca ral-la' gunli', zal-la' dë lu na'tu' gnabtu' bi gunli' queëtu'.

¹⁰ Lëzca' cati' ni' gzóalentu' lbi'ili', gna bé'itu' lbi'ili' cni, le rna: "Chqui' cutu rë'nnë' gunë' dxin nu bönni', cutu güi'li' le gahuë' bönni' na'."

¹¹ Cniz rnatu' le ryönitu' nútsa'quë' ladjli' bönni' ta'dazë' ca', cutu bi dxin tunë', san ta'dazë' ca' bi tun bi ta'në'.

¹² Ni'a queë' Xanru' Jesucristo rna bé'itu' bönni' tunë' cni, len ruchiztu' icj nagquë' lunë' dxin lu yöl-la' rböz dxí'adau', quië' gac lahuë' le naqui quégaczë'.

¹³ Na'a, böchi' lza'tu', cutu soa dxili', günteczli' le nac dxi'a.

¹⁴ Chqui' núti'tëz bönni' cutu gunë' ca rna xtídzá'tu' ruzujtu' lu guich ni, gul-gún ga gac bé'ë bönni' na', len cutu gunli' tsaxzön lë' quië' utui'në'.

¹⁵ Cutu ral-la' glé'ili'-në' ca bönni' curlé'inë' lbi'ili' dxi'a, san gul-sá' ladxë'ë ca böchi'czli'.

Pablo rgu'ë lu në'ë Dios böchi'ru' nacu'ë Tesalónica

¹⁶ Rnabtu' lahuë' Xanru' günteczë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li' ca nac yúgu'të le runli' len sóalenë' yúgu'tëli'. Lëczë' runë' ga zoa dxi icj ládxi'dau'ru'.

¹⁷ Neda', Pablo, len na'cza' ruzuja' lu guich ni le rugapa' Dios lbi'ili', ati' nac tu le nac bé' yúgu'të guich rsóla'a. Cniz ruzuja' lu guich.

¹⁸ Le ruzá' ladxë'ë queëru' Xanru' Jesucristo gac queëli' yúgu'tëli'. Ca' gac.

DIDZA' ZI'AL BSÖLĚ'Ě PABLO QUEĚBI' BI'I TIMOTEO

Pablo ruġapë' Dios bi'i Timoteo

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz nasölä'ë Jesucristo. Cni naca' le gna bë'ë cni Dios, Nu ruslá rë'u, lenca' le gna bë'ë cni Xanru' Jesucristo, Nu na' runru' lôz.

² Rugapa' Dios li', böcha'adau' Timoteo, nacu' ca zxi'ncza' le réjlë'ru' Dios. Rnaba' lahuë' Xuzru' Dios len lahuë' Xanru' Jesucristo uzá' ladxë'ë quiu', len huechi' ladxë'ë li', len gunë' ga soa dxi icj lãdxi'da'u.

Pablo rusë'ë lãdxi'bi' Timoteo ca nac zxba cunác gdu

³ Ráta'yua' lau' na'a gunu' ca na' gúta'yua' lau' cati' ni' gyija' luyú Macedonia, quië uga'nu' lu yödZ Éfeso len gna bé'inu' la'quë' bönni' ni' cui lusëdnë' zxba yubl

⁴ len cui lunë' zxon yugu' didza' rdaz, len lagac ziantër cö' xuz xtau'gac bunách, yugu' le tun ga tui' lãdxi'gac bunách le nacgac daduz. Yugu' le cni cutu tun tsutsu bunách queë' Dios ca nac le ta'yëjlë' Lë'.

⁵ Le ré'ni gun lë ni rëpa' li', nac quië la'dxí'i lza'gac bunách, nac gdu lãdxi'dau'gac, len gac dxi'a le ta'zá' lãdxi'gac, len gac gdu le ta'yëjlë' Dios.

⁶ Ca nacgac lë ni, cutu gulurujë' dxi'a la'quë' bönni', san gulaguel-lë'ë nöz yubl, len tunë' ba la'n yugu' le cunác.

⁷ Té'nnë' lusëdnë' bunách ca nac le rna bë' zxba queë' Dios, zal-la' cutu ta'yëjni'në' lë na' ta'në', len cutu ta'yëjni'në' le tun tsutsu xtídza'quë'.

⁸ Rë'u nöziru' nac dxi'a zxba gna bë'ë Dios, chqui' nu rugún lei dxin ca ral-la' gun.

⁹ Lë ni nöziru': Dios gdxjé' zxba queë', clëg quië gna be'i bunách tsahui', san quië gna be'i bunách cni:

nup ta'dá'baga' le rna bë' zxba na',

nup cutún ca rna bë' zxba na',

nup tu'cá'n ca'z Dios,

nup tun le nac xöhui',

nup cutún Dios zxon,

nup tu'cá'n ca'z le naqui queë' Dios,

nup tu'dödi xuz xna'gac,

nup tu'dödi bunách,

¹⁰ nup tun le cunác,

bönni' nacuá'lenë' la' racz lza' bönni'quë',

nup ta'bán bi'idau',

nup ta'zi' yë',

nup tun tsutsu xtídza'gac, ta'ná le cunác,

nup ta'dá'baga' zxba tsahui'.

¹¹ Nöziru' nac cni le bdxin queëru' didza' dxi'a buzá' ladxë'ë queëru' Dios Nu nac la'y, le budödë' lu na'a guna' lban qui.

Pablo rë' Cristo: "Xclenu'", le buechi' ladxë'ë lë'

¹² Xclenu', rëpa'-në' Xanru' Jesucristo, Nu rutíp ladxä'a, le buzxöni ladxë'ë neda', len buzöë' neda' guna' xchinë'.

¹³ Cni benë' zal-la' zi'al neda' gnë' zi'a queë', len gdxia ladxä'a bunách queë', len zian le bi'a dö' quequë', san Cristo buechi' ladxë'ë neda', le bena' cni lu yöl-la' curejni' quia' cati' ni' cutu réjlë'da' Lë'.

¹⁴ Na'a, zxonter nac le buzá' ladxë'ë quia' Xanru', lë na' run ga réjlë'ru' Lë' len run ca' ga nadxi'iru'-në' Jesucristo.

¹⁵ Didza' gdu'të li lë ni len le nac lsaca' la'zi' lu na'gac yúgu'të bunách, le rna: "Lëczë' Jesucristo bidë' yödzyú ni quië buslé' bunách dul-la'", ati' buslé' neda' zal-la' nacra' bönni' dul-la' ca yúgu'të bunách.

¹⁶ Qui lë ni na' buechi' ladxë'ë neda', bulu'ë lahui Jesucristo ni'a quia' neda' bönni' dul-la', ca nac yöl-la' zxon lãdxi' gdu queë', quië gaca' tu le rulu' laugac nup ral-la' la'yëjlë' Lë', gata' quequë' yöl-la' na'bán gdu.

¹⁷ Na'a rnäa: Yöl-la' ba Dios, Nu rna bë'tecz, Nu gatga udx qui, len Nu curlë'iru', la'z dui Dios Nu nözicz yúgu'të. Queë' Lë' gactecz yöl-la' run ba la'n len yöl-la' ba, na'a dza len yúgu'të dza zi'a za'c. Ca' gac.

¹⁸ Zxi'na'dau' Timoteo, rudöda' lu na'u zxba ni quië gunu' xchinë' Dios ca bönni' gdu ladxë'ë rijë' gdil-l, len quië uzi'u xbey yugu' le gulaguixjô' quiu' zi'al nup ni' glui' didza' uláz queë' Dios.

¹⁹ Len yöl-la' rejlé' quiu' Cristo ral-la' gunu' cni, nac gdu dxi'a icj ládxi'da'u, le chgulachixi gulanigui la'gac bunách, nup guluzöa tsla'l le réjlë'ru' Cristo.

²⁰ Cni glunë' Himeno len Alejandro, nup na' busana' lu na' Satanás tu' xöhui' quië la'zëdë' ca ral-la' lunë', cui la'në' zi'ë qui le naqui queë' Dios.

2

Le rusëdi rë'u ulidzru'-në' Dios

¹ Qui lë ni na' le nac blau ruchizia' icj naggac bunách nac ca ral-la' ulidzru'-në' Dios len ca ral-la' gáta'yuru' lahuë', len ca ral-la' gnabru' lahuë' bi rquíniru', len ca ral-la' guiëru'-në': Xclenu'. Yugu' lë ni ral-la' gunru' uláz quegac yúgu'të bunách.

² Lëzca' cni ral-la' gunru' uláz quegac nup ta'ná bé', len quegac yúgu'të nup nacgac blau. Cni ral-la' gunru' quië gac dxi'a queëru' len gac queëru' yöl-la' rböz dxi'adau'. Ral-la' gunru' cni lu yöl-la' rejlé' queëru' Dios len lu yöl-la' ba'a ladxì' queëru'.

³ Lë ni nac dxi'a len le rdzag ladxë'ë Dios, Nu ruslá rë'u.

⁴ Dioscz rë'nnë' lulá yúgu'të bunách len rë'nnë' lumbë' le nac gdu'të li.

⁵ Tuzë' naquë' Dios, len tuzë' bönni' ruünë' dzag Dios len bunách. Nu ni nac Jesucristo, Nu böac bunách.

⁶ Lëczë' budöd cuinë' lu yöl-la' gut, le gdixjnë' qui dul-la' nabága'gac yúgu'të bunách. Dios benë' ina' lau queë' cati' bdxin dza queë' gutië'.

⁷ Ca nac lë ni, Dios buzöë' neda' quië guna' lban qui, len gaca' gbaz nasölë'ë Cristo, quië usëdgacda' bunách gza'a ca nac le réjlë'ru' Cristo len ca nac le nac gdu'të li. Blítëda' len cutu ca' rzi' yë'a.

⁸ Na'a, rë'nda' lulidzë' Dios bönni', láta'yuë' lahuë' gátitëz, nacquë' gdu dxi'a, len cula'leynë' lza'quë', len cula'dil-l dídza'quë'.

⁹ Lëzca' cni, rë'nda' lácunu ngul le nac ba'a. Le nac lach le ral-la' lului'nu lahui nac yöl-la' nöxj ladxì' len le nac gdu ladxì', len clëg le tu'pa'znu icj laucnu len oro, len yugu' bga, len lari' záqui'tsqüi.

¹⁰ Yugu' le dxi'a tunnu luluí lahui le naccnu ca na' run le tácunu le nac ba'a. Cni ral-la' lunnu ngul núnbë'cnu Dios.

¹¹ Ral-la' la'cua'nu dxiz ngul cati' nu rusëdi lecnu len la'cua'nu nöxj.

¹² Cutu runna' latj ngul lusëdinu len cula'ná bé'inu bönni'. Ral-la' la'cua'nu dxiz ga nudubgac bunách queë' Cristo.

¹³ Cni ral-la' gac, le buzöë' Dios zi'al Adán, ati' gdöd na' buzöë'-nu Eva.

¹⁴ Adán na', cutu gzxi' ye'i lë' tu' xöhui', san ngul queë', gzxi' ye'i lënu. Cni guc, gditsjnu zxba queë' Dios,

¹⁵ san ulanu ngul ruzoanu-bi' bi'idau' chqui' gúntecznu ca rajlóz le réjlë'ru' Dios len yöl-la' nadxì'i, len chqui' gacnu gdu dxi'a len gdu ladxì'.

3

Ca ral-la' lacquë' bönni' tun chi'ë bunách queë' Cristo

¹ Didza' gdu lë ni rna: "Chqui' rui' ladxë'ë bönni' gaquë' nu gun chi'i bunách queë' Cristo, dxin dxi'a rzë ladxë'ë."

² Run bayúdx nu run chi'i bunách queë' Cristo gac bönni' nutu nu gac bi gnë queë', len soa tuznu ngul queë'. Ral-la' gaquë' ban ladxì', len gdu ladxì', len nöxj ladxì'. Ral-la' gu'ë ga la'cu'ë böchi'ru' ta'dxinë' lidxë', len gaquë' ca' bönni' nazáqui'tsqüinë' usëdnë' bunách.

³ Cutu gaquë' bönni' ri'jë', len clëg bönni' snia', len clëg bönni' rzë ládxi'zë' si'ë dumí, san ral-la' gaquë' bönni' dxi'i ladxì', len zxön ladxì'. Cutu gaquë' bönni' ruhuídi'në'.

⁴ Ral-la' gaquë' ca' bönni' rna bé'inë' dxi'a bunách nacua' lidxë', nacua'bi' zxi'në' tunbi' ca rna xtídzë'ë lu yöl-la' run ba la'n xuzcbi'.

⁵ ¿Naru' huactsa gun chi'ë bunách queë' Dios tu bönni' chqui' cutu rac gna bé'inë' dxi'a bunách nacua' lidxë'?

⁶ Cutu ral-la' gaquë' bönni' zi'a gzu lahuë' t'ëë Cristo, cui töd bë'i gun ba zxön cuinë' len cugác queë' ca na' guc qui tu' xöhui', ben ba zxön cuini, ati' Dios bchuguë' qui.

⁷ Lëzca' ral-la' gaquë' bönni' ta'ná dxi'a queë' nup cunabagac bunách queë' Cristo, cui soa nu uzöa lë' tsla'l, cui gdzunë' lu yal-lj qui tu' xöhui'.

Ca ral-la' lacquë' bönni' nadöd lu na'quë' láclenë' bunách queë' Cristo

⁸ Lēzca' cni ral-la' lacquē' bōnni' nadōd lu na'quē' lácłenē' bunách queē' Cristo. Ral-la' lacquē' bōnni' gdu ladxī', tunē' ca ta'nē'. Cutu lacquē' bōnni' ti'jē', len culacquē' bōnni' ta'zē lādxi'zē' la'zi'ē dumī.

⁹ Ral-la' lacquē' bōnni' tun chi'ē ca nac gduťē le réjlē'ru' Cristo, nac gdu dxi'a icj lādxi'dau'quē'.

¹⁰ Yugu' bōnni' ni ral-la' si' bē'li' lequē' zi'al, ati' ni'r gata' lu na'quē' lacquē' bōnni' nadōd lu na'quē' lácłenē' bunách queē' Cristo, chqui' cuzōa nu gac bi gnē quequē'.

¹¹ Lēzca' cni, ngul qui queēquē' ral-la' la'cua'nu gdu lādxi'cnu, len culacnu unē qui lzē'i. Ral-la' lacnu zōn ladxī', len lacnu gdu ca nac yūgu'tē le tunnu.

¹² Yugu' bōnni' nadōd lu na'quē' lácłenē' bunách queē' Cristo ral-la' lacquē' bōnni' zoa tuznu ngul qui queēquē'. Lēzca' ral-la' la'ná bē'inē' dxi'a zxi'nquē' len bunách ulídx qui queēquē'.

¹³ Run bayúdx gac cni, le ta'dél-li'nē' latj ga lun ba la'n xtídza'quē' bunách, chqui' tunē' dxi'a dxin tunē' táclenē' bunách queē' Cristo, ati' lacré' rugu ladxī' lu'ē didza' ca nac le réjlē'ru' Jesucristo.

Le bgachi' qui le rej lādxi'ru'-nē' Dios

¹⁴ Yugu' didza' ni ruzuja' quiu' lu guich, zal-la' runa' lōz duyutea' li'.

¹⁵ Chqui' huadzeyda', ruzuja' quiu' didza' ni quiē gnōznu' nac ral-la' gunu' laugac bunách nacua' lídxē' Dios, nup nacgac bunách queē' Dios ban, len nacquē' tsutsu, ta'guixjō'ē le nac gduťē li. Nacquē' ca yugu' yzōn len le nunída'gac zō'ō, nacgac tsutsu, len ta'zōn yu'u.

¹⁶ Le nactē, zōntēr nac le bgachi' qui le rej lādxi'ru'-nē' Dios, ca na' nayúj lu guich, rna: Dios buluí' lahuē', guquē' bunách.

Guc bē' naquē' tsahui' le gzóalenē' Lē' Dios Bō' La'y.

Gulalé'inē' Lē' gbaz la'y queē' Dios.

Guc lban queē' laugac bunách gza'a.

Gulayejlē' Lē' bunách yōdzlyú.

Dios buchisē' Lē' xtsa' ga náctērē' blau.

4

Nup luhuōa lādxi'gac ca nac le réjlē'ru' Cristo

¹ Yalj lulu rguixjō'ē Dios Bō' La'y, rnē': "Dza tsajséytēgac, la'dá'baga' Cristo la'gac bunách." Luhuōa lādxi'quē' ca nac le réjlē'ru' Cristo. Luzē nagquē' xtídza'gac bunách nacua'len lequē' bō' rzi' yē', ati' luzē nagquē' yugu' zxbá quegac bō' xōhui'.

² Luzē nagquē' xtídza'gac bunách tu'lu'z tsahui' cuingac len tui' didza' le cunác, chnazíd lādxi'dau'gac, cui uxōs lequē'.

³ Cni nac, tu'zaguē'ē xnōzgc nup tē'ni lutság na'gac, len ta'ná bē'inē' bunách cui lagu le nagu'ē Dios quiē uzi'ru' xbey, lē na' huac lagu nup ta'yejlē' Dios, nup na' chnúnbē'gac le nac gduťē li, len tē' Dios: "Xclenu'", cati' tahuē' lei.

⁴ Dxi'a nac yūgu'tē le benē' Dios, len cutu bi ral-la' uzoaru' tsla'l chqui' ráguru' lei, rēru'-nē' Dios: Xclenu'.

⁵ Rusēdi rē'u xtídzē'ē Dios, Lē' unē' dxi'a yūgu'tē le ral-la' gáguru' chqui' ulidzru'-nē' Dios gnábiru'-nē' gun la'yē' lē na' gáguru'.

Ca rurujē' dxi'a huen dxin queē' Jesucristo

⁶ Chqui' usēdcnu' bōchi' lza'ru' yugu' didza' ni, uruju' dxi'a, gacu' huen dxin queē' Jesucristo, len gac bē' nazēdu' dxi'a ca nac didza' qui le réjlē'ru' Cristo len ca nac zxbá dxi'a run chi'u.

⁷ Gru'n yugu' didza' rdaz qui yōdzlyú ca nac didza' tui'nu ndau' gul. Bentez le run ga gacu' tsutsu quiē gunu' ca rē'nnē' Dios.

⁸ Latí'z uzi'u xbey gunu' le gun ga gac nal ni'a na'u, san gdu uzi'u xbey gunu' ca rē'nnē' Dios. Cati' runru' cni, lē ni run ga runru' lōz soaru' gbanru' yōdzlyú ni, lenca' soaru' gbanru' dza zi'a za'c, tōd uza'ru' yōdzlyú ni.

⁹ Didza' gduťē li lē ni, len le nac lsaca' la'zi' lu na'gac yūgu'tē bunách.

¹⁰ Qui lē ni na', szōni rusaca' zi' cuinru' runru' dxin, le runru' lōz Dios ban. Cristo gutiē' quiē uslē' yūgu'tē bunách. Ruslē' nup na' ta'yejlē' Lē'.

¹¹ Gna bē'i len bsēdi bunách lun yugu' lē ni.

¹² Nutu nu ral-la' uzōa li' tsla'l le nacu' bi'i ra'bán, san ral-la' gunu' le uluí' nup ta'yejlē' Dios ral-la' lun ca runu' li'. Cni uluí'inu' lequē':

len didza' ru'u,

len le runu',

ca nadxi'inu' lza'u,

ca ru'u latj zóalenē' li' Dios Bō' La'y,

ca runu' ca rnau',
ca nacu' gdu dxi'a.

¹³ Tsal za'a gdxina' quiu', bē'tecz ladxu'u ulabu' guich la'y laugac bunách nacuá' ga ni' zu'. Bchiz icj nagquē' lē ni, len bsēdi lequē'.

¹⁴ Cutu udōdu' ca'z le buzá' ladxē'tē quiu' Dios, lē na' bennē' quiu' ca na' gulaná quiu' nup ni' glui' didza' uláz queē' Dios, cati' ni' gulaxóa na'quē' li' len gululidzē' Dios bōnni' gul tun chi'tē bunách queē' Cristo.

¹⁵ Bentecz yugu' lē ni. Bē'tecz ladxu'u gunu' cni, quiē la'le'i yúgu'tē bunách ca na' zeaj rdél-li'nu' le naqui queē' Cristo.

¹⁶ Ben chi'i cuinu' len ben chi'i zxba rusēdiru'. Bentecz yugu' lē ni, ati' chqui' runu' cni, uláu' li' len lulá ca' nup la'yōni li'.

5

Ca ral-la' gunbi' Timoteo quegac bunách queē' Cristo

¹ Cutu zeyecnu'-nē' ba nadx bōnni' gul, san bchiz icj nagquē' didza', tsa nacquē' xuzczu'. Bchiz icj nagchi' bi'i bōnni' ra'bán didza', tsa nacchi' bi'i bōchi'czu'.

² Bchiz icj nagcnu ndau' gul didza', tsa naccnu xna'czu'. Bchiz icj nagchi' bi'i ngul ra'bán didza', tsa naccbi' bi'i zanczu', ca na' rajlóz le nac gdu dxi'a.

³ Ben ba la'n yugu' ngul uzēb, naccnu gdu uzēb.

⁴ Chqui' zoanu ngul uzēb nacua'bi' bi'i queēnu o zxi'n xsoanu, ral-la' la'zēdbi' lunbi' ca rē'nnē' Dios, láclenbi' zi'al bunách nacuá' lidxcbi', len lubi'ibi' quequē' xuz xna'cbi'. Lē ni nac dxi'a len le rdzag ladxē'tē Dios.

⁵ Na'a, ngul na' naccnu gdu uzēb, len naga'nnu tuznu, runnu lōz Dios ati' rēl len tē dza rnábtiecznu lahuē' Dios len rulidznu Lē' ni'a quegac bunách queē',

⁶ san ngul uzēb na' runnu ca nac le rzē lādxi'nu naccnu ca ngul chnatnu cati' ni zoanu nabannu.

⁷ Lēzca' cni, gna be'i bunách nacuá' ga ni' zu', quiē lun ca rajlóz yugu' lē ni, quiē lac bunách nutu nu gac bi gnē quegac.

⁸ Chqui' zoa nu bōnni' curugahuē' yugu' di'a dza queē', len le nacr blau, chqui' curugahuē' bunách nacuá' lidxē', chgdá'baguē'ē le réjlē'ru' Cristo bōnni' na' len nacrē' xōhui' ca nu curejlē' Dios.

⁹ Huac gbabnu nup gáclenli' tuznu ngul uzēb na' chyu'urnu ca tsonnlalj iz, len chqui' cutu buca'nnu-nē' bōnni' queēnu quiē sóalennu-nē' yetuē' bōnni'.

¹⁰ Run bayúdx soa nu gun lna' lau queēnu ca nacgac le dxi'a runnu. Gáclenli'-nu chqui' buscul-lnu-bi' yugu' bi'idau', len chqui' rui'nu ga la'cuá' bōchi'ru' za'quē' yōdz yubl ta'dxinē' lidxnu, len chqui' rui'nu le li'j lagu bunách queē' Dios, len chqui' ráclennu nup ta'zaca' ta'gui'l, len chqui' rúntecznu yúgu'tē le nac dxi'a.

¹¹ Yugu' ngul uzēb cutu yui'icnu tsonnlalj iz, cutu gbabcnu nup gáclenli', le lunnu ca ta'zēz lādxi'cnu, la'dá'baga'nu Cristo, len lē'ninu lutság na'cnu leyúbi' ngul uzēb ni yu'ucnu iz cuidi', len luscul-lnu-bi' yugu' bi'idau', len la'ná bé'ínu bi'i nacua'bi' yu'u qui queēcnu, cui lui'nu latj bi gnē queēru' nu rdá'baga' rē'u, rē'u na' réjlē'ru' Cristo.

¹² Cni gac, la'bága'nu dul-la' le tu'zoanu tsa'l le gulayéjlē'nu Cristo zi'al.

¹³ Lēzca' lacnu ngul zxhuéd len ngul ta'dáz ca', len clēgz lacnu zxhuéd, san lēzca' lacnu ngul unē qui lzē'i len tsjtsa'cnu ga yubl, len la'nanu le cunácz.

¹⁴ Qui lē ni na', rē'nda' lutság na'cnu leyúbi' ngul uzēb ni yu'ucnu iz cuidi', len luscul-lnu-bi' yugu' bi'idau', len la'ná bé'ínu bi'i nacua'bi' yu'u qui queēcnu, cui lui'nu latj bi gnē queēru' nu rdá'baga' rē'u, rē'u na' réjlē'ru' Cristo.

¹⁵ Cni ral-la' gac, le chgulubíga'nu la'cnu, ati' tunnu ca rē'ni Satanás tu' xōhui'.

¹⁶ Chqui' nūti'tēz bōnni' o ngul nu rejlē' Cristo, nacua'nu ngul uzēb lidxgac nup na', ral-la' laclen lecnu, cui lusaca' zi' bunách queē' Cristo. Cni gac, bunách queē' Cristo na' gac laclen ngul naccnu gdu uzēb.

¹⁷ Benr ba la'n bōnni' gul tun chi'tē bunách queē' Cristo, bōnni' na' ta'ná bē'tē dxi'a, len bentēr ca' ba la'n bōnni' gul na' tunē' dxin, tunē' lban len tu'sēdnē' bunách.

¹⁸ Nayú lu guich la'y le rna: "Cutu cu'u du rú'aba' bēdx na' rulibba' xzoa' xtil." Rna ca': "Naquē' lsaca' si'ē lazzjē' bōnni' huen dxin."

¹⁹ Cutu si' lu na'u didza' rui' nu ruquí bōnni' gul run chi'tē bunách queē' Cristo, chqui' cutu nacuá' chop tsonn nup tun lna' lau qui le benē'.

²⁰ Nup tuntecz dul-la', bsidx lequē' laugac yúgu'tē bunách queē' Cristo quiē ladxi Dios yezica' bunách ni'.

²¹ Ní'a queē' Xanru' Dios len ni'a queē' Xanru' Jesucristo, len ni'a quequē' gbaz la'y rō queē', rna bé'ida' li' gunu' ca ta'ná didza' ni. Tuz ca ral-la' cuequi xbeynu' yúgu'tē bunách, cugunu' ba la'n tuzē' bōnni'.

²² Nutu nu bönni' gxoatë na'u, cugunu' ga gaquë' huen dxin queë' Cristo, cui gbagu'u le runë' chqui' gunë' dul-la' bönni' na'.

²³ Cutur gui'ju' nisz. Le ré'itecznu' ral-la' gui'ju' láti'dau' xisi uva quië' soa dxi'a lë'u.

²⁴ Yugu' dul-la' quegac la'gac bunách la'lá' lahui zi'al cati' zi'a la'dxinë' ga cuequi xbeynë' lequë' Dios, ati' töd ni' la'lá' lahui dul-la' quegac yezica' bunách.

²⁵ Lëzca' cni, la'lá' lahui dxin dxi'a nungac bunách, ati' chqui' cunala'gac lahui, nutu nu gac ucachi' tsaz dxin na' nunquë'.

6

¹ Ral-la' luntsquë' ba la'n xanquë' yúgu'të bönni' nadá'ugac, cui gac nu gnë' zi' qui lë' Dios len qui zxba queë'.

² Nup ni' nacu'ë xangac ta'yejlë'ë Cristo, cutu ral-la' lucá'n ca'z lequë' le nacquë' böchi'quë'. Ral-la' lunrë' dxi'a xchinquë' le ta'yejlë'ë Cristo bönni' ni' tu'zi'ë xbey dxin dxi'a na', le nadxi'inë' lequë' Lëczë'. Ca nac lë ni, bsëdi bunách nacuá' ni', len bchiz icj nagquë'.

Le rej ládxi'ru'-në' Dios le ruzi'ru' xbey

³ Chqui' zoa nu bönni' rusëdnë' zxba yubl, len cutu rusëdnë' yugu' didza' dxi'a queë' Xanru' Jesucristo, ca nac zxba na' rusëdi rë'u ca ral-la' gunru' ca rë'nnë' Dios,

⁴ bönni' ni run ba zxon cuinë' len cutu bi nöznë'. Didza' cunác dxi'a rzë ladxë'ë ca nacgac didza' baníg len didza' bizxj, le tun ga tu'zxe'i lza'gac len ta'dil-len lza'gac didza' bunách. Lëzca' tun didza' cni ga ta'në' zi' qui lza'gac bunách, len ta'zá' ládxi'gac qui lza'gac le cunác.

⁵ Lëzca' cni tun ga ta'dil-ltecz didza' bunách cuta'yejní'i, nup cuta'zi' lu na'gac le nac gdu'të li. Táquinë' huac la'zi'ë dumí zian chqui' lunë' tsazxon nup ta'yíj ládxi'gac Dios. Bcuit ga nacuá' bunách cni.

⁶ Zxon nac le ruzi'ru' xbey cati' len yöl-la' rböz zxon ladxí' rej ládxi'ru'-në' Dios.

⁷ Cutu bi nua'ru' cati' bdxinru' yödzlyú, len lëzca' cni, cutu bi ua'ru' cati' uza'ru' yödzlyú ni.

⁸ Qui lë ni na', chqui' dë queëru' le gáguru' len le gácuru', ral-la' udzjíru'.

⁹ Bönni' tē'nnë' gata' quequë' yöl-la' tsahui', gac quequë' le si' bē' lequë' le xöhui', ati' la'yü'ë lu yal-lj qui tu' xöhui', ati' lu yöl-la' cunözi quequë' zian le la'zë' ládxi'quë', le lun ditj lequë'. Yugu' lë ni lusnít lequë' len lun ga la'ntitië' tsaz.

¹⁰ Le ta'zë' ládxi'gac dumí bunách, run ga tun yúgu'të le cunác. La'quë' bönni', le ta'zë' ládxi'quë' lei, guluca'në' le gulayejlë'ë Cristo, len chrac quequë' zian le tu'saca' zi' lequë'.

Nu run dxin queë' Cristo nac ca bönni' rijë' gdil-l

¹¹ Na'a, bönni' queë' Dios, bcuit ga rac le cni. Bë'tecz ladxu'u gunu' le nac tsahui' len le rē'nnë' Dios. Gyëjlë'teczë' Cristo, len bdxí'i yugu' lza'u. Bē' ladxu'u gacu' zxon ladxí' len nöxj ladxí'.

¹² Ca runë' bönni' gdu ladxë'ë rijë' gdil-l, ben dxin qui le réjlë'ru' Cristo, len beni quiu' yöl-la' na'bán gdu. Quië gac cni bulidzë' li' Dios. Dxi'a gac le gnau' yalj lulu ca réjlë'u Cristo, lë na' gnau' laugac zian nup tun lna' lau qui didza' bë'u.

¹³⁻¹⁴ Ni'a queë' Xanru' Dios, Nu na' nabánigac yúgu'të le nacuá', lenca' ni'a queë' Jesucristo, Nu ben lna' lau qui le nac dxi'a le gnë' yalj lulu lahuë' Poncio Pilato, rna bé'ida' li' gun chi'u yugu' lë na' gna bé'inë' rë'u Cristo. Ral-la' gacu' gdu dxi'a len cutu bi gunu' le güi' latj nu bi gnë' quiu', ga gdxintë dza ni' uluí' lahuë' Xanru' Jesucristo.

¹⁵ Cati' gdxin dza na' huödë' Jesús, Dios ulu'ë lahui Lë'. Dios naquë' la'y. Tuzë' Lë' dë lu nē'ë yöl-la' uná bē', len rna bé'inë' yúgu'të nup ta'ná bē', len naquë' ca' Xangac yúgu'të nup nacgac xan.

¹⁶ Tuzë' Lë' zóateczë', ati' zoë' lu yení' ga cutu gac nu gdxin racz qui. Gatga nu ble'i Lë' len cutu gac nu gle'i Lë'. Queë' Lë' gactecz le run Lë' ba la'n len yöl-la' uná bē'. Ca' gac.

¹⁷ Gna be'i bönni' dë quequë' yöl-la' tsahui' dza ni zoaru' na'a, cui lun ba zxon cuinquë', len cui luzxoní ládxi'quë' yöl-la' tsahui' na' cunác löz. Ral-la' lunë' löz Dios ban, Nu runntsca queëru' yúgu'të le ruzi'ru' xbey.

¹⁸ Gna be'i lequë' lunë' le nac dxi'a, quië la'yantsca dxin dxi'a tunë', lë na' nac tu yöl-la' tsahui' gdu. Ral-la' bi lunödzejë' quegac bunách yechi', len lui' ládxi'quë' leygac.

¹⁹ Chqui' lunë' cni, lutubë' yöl-la' tsahui' na' nac gdu, le luzi'ë xbey dza zi'a za', len la'dél-li'në' yöl-la' na'bán gdu.

Le glu'ë Pablo lu na'bi' bi'i Timoteo

²⁰ Bócha'adau' Timoteo, ben chi'i le nadöd lu na'u, len bcuit ga nacuá' nup tui' didza' ca'z len yugu' didza' cuzaca', len yugu' didza' bizxj, yugu' didza' na' tui' nup ta'náz tac sxxoní, ati' nazí' yé'igac ca nac lë na' tun.

²¹ La'gac bunách gulazí' lu na'gac yugu' didza' cni, ati' gulachixi gulanigui ca nac le réjlë'ru' Cristo.

Rnaba' lahuë' Dios uzá' ladxë'ë quiu' le nacgac dxi'a queë'. Ca' gac.

DIDZA' BURÓP BSÖLĚ'Ě PABLO QUEĚBI' BI'I TIMOTEO

Pablo rugapĚ' Dios bi'i Timoteo

¹ Neda', Pablo, naca' gbaz nasölä'Ě Cristo. Cni naca' le rĚ'nnĚ' gaca' cni Dios, quiĚ cni utság le gzxí' lu nĚ'Ě, gunnĚ' queĚru' yöl-la' na'bán gdu, le ruzá' ladxĚ'Ě queĚru' Jesucristo.

² Rugapa' Dios lí', bŏcha'adau' Timoteo, nacu' ca zxi'ncza' le réjlĚ'ru' Cristo, ati' nadxi'ida' lí'. Rnaba' lahuĚ' Xuzru' Dios lenca' lahuĚ' Xanru' Jesucristo, uzá' ladxĚ'Ě quiu' len huechi' ladxĚ'Ě lí', len gunĚ' ga soa dxi' icj lădxi'da'u.

Timoteo ral-la' gunbi' lna' lau queĚ' Jesucristo

³ Xclenu', rĚpa'-nĚ' Dios ca nac quiu' cati' rulidza'-nĚ' Dios. Cutu rzoa dxia' rnaba' ni'a quiu' rĚl len tĚ dza lahuĚ' Dios, Nu na' runa' xchinĚ' gdu ladx'a ca na' glunĚ' xuz xtau'hua'.

⁴ Cati' rajneyda' ca na' grŏdxu', rzĚ ladx'a'a ulĚ'ida' lí', quiĚ gac udzjida' gdu ladx'a'a.

⁵ RĚpa'-nĚ' Dios: Xclenu', le bdxin quia' le run ga rajneyda' ca réjlĚ'u Cristo gdu ladxu'u. LĚzca' cni, zi'al ca lí' gulayjĚlĚ'nu LĚ' xna'u gul Loida len xna'u Eunice, ati' runa' lŏz, lĚzca' cni réjlĚ'u LĚ' na'a.

⁶ Le nac cni, rusá'a ladxu'u uspanu' le bennĚ' quiu' Dios, lĚ na' bdxin quiu' cati' ni' bxo'a na'a lí' len bulidza'-nĚ' Dios.

⁷ Bŏ' bennĚ' queĚru' Dios cutu nac bŏ' gun ga gădxiru', san bennĚ' queĚru' Bŏ' run ga naqui queĚru' yöl-la' huac len run ga nadxi'iru' lza'ru' len run ca' ga rna be'i cuinru'.

⁸ Qui lĚ ni na', cutu utui'nu' gunu' lna' lau queĚ' Xanru', len cutu utui'nu' ca rac quia' neda' ni, nadzuna' lidx guia le runa' xchinĚ', san ben tsaxxŏn nup ta'zaca' ta'guí' le tun lban qui didza' dxi'a. Dios gunnĚ' quiu' yöl-la' huac gunu' cni.

⁹ Dioscz buslĚ' rĚ'u len bulidzĚ' rĚ'u quiĚ gacru' gdu dxi'a. Cutu bulidzĚ' rĚ'u le zoa le dxi'a benru' san bulidzĚ' rĚ'u le gu'ncznĚ' LĚ', len le ruzá' ladxĚ'Ě cni queĚru'. Dza ni'tĚ buzŏĚ' cni queĚru' zġ'atĚl ca guta' yŏdzlyú ni, le náquiru' queĚ' Jesucristo.

¹⁰ Na'a, chbuluí' lahui le ruzá' ladxĚ'Ě queĚru' Dios, le buluí' lahuĚ' Jesucristo Nu ruslá rĚ'u. BugúĚ' yöl-la' gut len bulu'Ě lahui yöl-la' na'bán gdu na', le cutu ca' nit. Cni nac ca rna didza' dxi'a.

¹¹ Cristo buzŏĚ' neda' quiĚ guna' lban qui didza' dxi'a na', len quiĚ gaca' gbaz queĚ' quiĚ usĚdgacda' bunách gza'a.

¹² Qui lĚ ni na' rzaca' rgui'a ca' yugu' le rac quia' ni, san cutu rutui'da', le núnbĚ'a Nu na' réjlĚ'a. Runa' lŏz LĚ', napĚ' yöl-la' huac gun chi'Ě le budŏda' lu nĚ'Ě ga gdxintĚ dza ni' huŏdĚ'.

¹³ Didza' dxi'a na' byŏnnu' bena' lban qui ral-la' gac quiu' tu le ruluí' ca ral-la' usĚdnu' bunách ca réjlĚ'ru' Jesucristo len ca nadxi'iru' LĚ'.

¹⁴ Ben chi'í le nac dxi'a na' nadŏd lu na'u, gunu' cni len yöl-la' huac queĚ' Dios Bŏ' La'y, Nu zoalen rĚ'u.

¹⁵ Chnŏzcznu' ca na' gulubj lădxi'quĚ' neda' yúgu'tĚ bönni' ta'yejĚlĚ'Ě Cristo nacu'Ě luyú Asia. Nŭtsa'quĚ' ladjquĚ' Figelo len Hermŏgenes.

¹⁶⁻¹⁷ Rnaba' lahuĚ' Xanru' Dios huechi' ladxĚ'Ě bunách nacuá' lidxĚ' Onesíforo, le butipĚ' ladx'a'a zian lzu bönni' ni. Cati' bdxinĚ' Roma, gdu ladxĚ'Ě buguiljĚ' neda', ati' budzŏlnĚ' neda'. Cutu butui'nĚ' ni'a quia' neda' le nadzuna' lidx guia ni, nága'a du guia.

¹⁸ Rnaba' lahuĚ' Xanru' huechi' ladxĚ'Ě lĚ' dza ni' gdxinĚ' lahuĚ' Dios. Chnŏzcznu' ca na' gŭclenĚ' rĚ'u bönni' ni, cati' ni' gzoaru' Ěfeso.

2

Ral-la' gacbi' Timoteo ca bönni' gdu ladxĚ'Ě rijĚ' gdil-l

¹ Na'a, zxi'na'dau', btip ladxu'u ca nac le ruzá' ladxĚ'Ě quiu' Jesucristo.

² Didza' byŏnnu' bĚ'a laugac zian nup tun lna' lau qui, didza' ni bdŏd lu na'quĚ' bönni' tunĚ' ca ta'nĚ', bönni' gac lusĚdnĚ' ca' yela'gac bunách.

³ Ral-la' gua' glenu' le lusaca' lí' zi' ca na' rua' rlen nu nac bönni' queĚ' Jesucristo gdu ladxĚ'Ě rijĚ' gdil-l.

⁴ Nu bönni' rijĚ' gdil-l, cutu ca' gŭtsĚ'Ě yugu' le tun bunách yŏdzlyú ni, quiĚ gdzag ladxĚ'Ě lĚ' bönni' na' nuzŏĚ' lĚ' gaquĚ' bönni' queĚ' rijĚ' gdil-l.

⁵ LĚzca' cni, nu nutsa' lu huitj, cutu bi gdel-li' chqui' cutu run ca ral-la' gun.

⁶ Bönni' guz gu'n runĚ' dxin, zi'al lĚ' uzi'Ě xbey lĚ na' razĚ'.

⁷ Busá' ladxu'u lĚ ni rĚpa' lí', ati' Xanru'cz gunĚ' ga tsĚjní'nu' yúgu'tĚ.

⁸ Yajnéy ca gac queĚ' Jesucristo. GuljĚ', guquĚ' zxi'n xŏĚ' David, len gdŏd gutiĚ', bubanĚ' lu yöl-la' gut. Cni rna didza' dxi'a runa' lban qui.

⁹ Le runa' lban qui didza' dxi'a, rzaca' rgui'a le rac quia', ga rdxintè nága'a lidx guia ni, ca rac queë' bönni' huia'dö', san cutu ca' nága'tè xtidzè'ë Dios.

¹⁰ Qui lè ni na' rua' rlena' yúgu'tè lè ni le nadxi'ida' nup gröë' Dios, quië lulë' ca' lequë'. Jesucristocz runë' ga lulá bunách na' quië la'cuá' lu yení' gdu queë'.

¹¹ Catéz nac lè ni rna:

Chqui' nátlenru' Lè',
Sóalenru'-nè' ca' gbanru'.

¹² Chqui' gua' glenru' le saca' qui'ru',
Gna bé'lenru' ca' Lè'.

Chqui' rdá'baga'ru' Lè',
Lè' tá'baguë'ë ca' rë'u.

¹³ Zal-la' cutu runru' ca rnaru',
Lè' rúnteczë' ca rnë'.

Lè' cutu gac tá'baguë'ë le naquë'.

Bönni' huen dxin queë' Cristo rurujë' dxi'a

¹⁴ Bsa' ládxi'gac nup nacuá' ga ni' zu' ca nac lè ni, ati' ni'a queë' Xanru' Dios gna be'i lequë' cui la'díl-l didzë'ë ca nacgac didza' cuzáca'gac. Yugu' didza' cni tun ga la'nít nup ta'yöni leygac.

¹⁵ Bë'tecz ladxu'u uruju' dxi'a lahuë' Dios quië gacu' ca bönni' huen dxin cutu rutui'në' ca nac dxin nunë'. Dxi'adau' ral-la' ugunu' dxin didza' gdutë li.

¹⁶ Na'a, bcuit ga nacuá' nup tui' didza' cuzaca' len didza' ca'z, le tun didza' cni ga lunrë' le curë'nnë' Dios.

¹⁷ La'zë didza' tu'ë ca rrxön huë' nudzu' le rdudu' rla. Nútsa'quë' ladj nup tui' didza' cni Himeneo len Fileto.

¹⁸ Gropë' ni gulachixi gulanignë' ca nac le nac gdutë li, le ta'në' chgdöd dza ral-la' lubán nup chnatgac, len gulabequë' bröli la'gac bunách ga rdxintë cutur ta'yejlë' Cristo.

¹⁹ Le benë' tsutsu Dios zoatecz, len dë tu le rac bé', le rna: "Nunbë'ë Dios nup náquigac queë'." Rna ca: "Gul-cuít ga dë le cunác, yúgu'téli' lbi'ili' náquili' queë' Cristo."

²⁰ Tu lu yu'u xzön yu'ugac le náquini, clëgz oro len plata, san lëzca' le náquini yag len yu. La'gac tu'gún leygac dxin bunách ga lna', ati' yela'gac tu'gún leygac dxin bunách ga cunác lna'.

²¹ Quië gacru' ca nac lè na' tu'gún dxin bunách ga lna', len quië gac gunru' le nac dxi'a len gacru' lsaca' ugunë' rë'u dxin Xanru', ral-la' gcuitru' ga rac le cunác. Chqui' gunru' cni, gacru' lsaca' gunru' yúgu'tè dxin dxi'a.

²² Gru'n le tun ga nu sè ladxí' le cunác ca rac quequë' bönni' ra'bandau'. Bë' ladxu'u gacu' tsahuí'. Ben le run ga réjlë'u Cristo len le run ga nadxi'icnu' lza'u, len le run ga rbözu' dxí'adau'. Ca nacgac lè ni, ben tsaxzön nup tu'lídZ Xanru', nac gdu dxi'a icj ládxi'dau'gac.

²³ Na'a, gru'n yugu' didza' ca'z len didza' cuzaca', le nõcznu' tun ga ta'díl-l didza' bunách.

²⁴ Bönni' huen dxin queë' Xanru' cutu ral-la' tíl-lenë' bunách didza', san ral-la' gaquë' nõxj ladxí' laugac yúgu'tè bunách. Ral-la' gac usëdnë' bunách, len gaquë' ca' xzön ladxí'.

²⁵ Lu yöl-la' nõxj ladxí' ral-la' uzéjmi'në' nup ta'dá'baga' le runë' lban qui. Chqui' gunë' cni, nazx ca' gu'ë lequë' latj Dios lubí'i ládxi'quë' quië lunbë'ë le nac gdutë li.

²⁶ Cni lulë' lu yal-lj qui tu' xöhui' ga nadzunquë', ati' luhuöaquë' tsahuí' quië lunë' ca rë'nnë' Dios.

3

Ca lac bunách dza tsajséytëgac

¹ Lëzca' ral-la' gnöznu' lè ni: Dza tsajséytëgac lac dza la'zaca' la'guí'i bunách.

² Yugu' dza ni' la'cu'ë bönni' lacquë' cni:

La'dxi'i la' cuíngaczë' len luhuí'di'në'.

Lun ba xzön cuinquë' len luluí' cuinquë' blau.

La'në' zì'ë qui le nac la'y.

La'dá'baguë'ë xuz xna'quë'.

Lacquë' curdzág ladxí'.

Cutu lunë' ca rë'nnë' Dios.

³ Cutu la'dxi'inë' ca ral-la' lunë'.

Lacquë' zidzj ladxí'.

La'në' qui lza'quë'.

Cutu la'ná be'i cuinquë'.

Lacquë' bönni' dza'a.

Cutu la'lé'inë' dxi'a le nac dxi'a.

⁴ Lacquë' udöd lžë'i len cutu la'dzaguë' dxi'a.

Lulu' cuinquë' ca bönni' nayëpsëtë'quë'.

La'dxi'inë' le la'dzägz lädxi'quë' len clëg Dios.

⁵ Lulu' cuinquë' ca bönni' núnbë'quë' Dios, san la'dá'baguë'ë le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios. Bcuit ga nacuá' bunách cni.

⁶ Lëzca' cni, lu yöl-la' banís quequë' la'yazië' gap nac lu yu'u len la'zí' yé'inë' yugu' ngul cunözi quië la'zí' lu na'cnu le lu'sëdnë'. La'bága'nu dul-la' zian ngul na', len lui' lädxi'cnu yugu' le la'tëzëz lädxi'cnu le cuzaca'.

⁷ La'yónitecznu ngul ni didza' lun lban qui bunách, san cutu ca' la'dél-li'nu la'yéjini'nu le nac gdu'të li.

⁸ Ca na' glaquë' Janes len Jambres, bönni' ni' guladá'baguë'ë Moisés, lëzca' cni lacquë' bönni' ni, la'dá'baguë'ë le nac gdu'të li. Lacquë' chul nit len la'chíxinë' ca nac le réjlë'ru' Cristo.

⁹ Cutu la'dél-li'rnë', san gac bë' nacquë' cunözi laugac yúgu'të bunách, gac quequë' ca na' gac quequë' Janes len Jambres na'.

Le rgu'ë Pablo lu na'bi' bi'i Timoteo

¹⁰ Nöcznu' ca nac le rusëdda' bunách len ca runa'. Nöznu' ca' le rui' ladxá'a guna' len ca réjlë'a Cristo, len ca naca' nöxj ladxí', len ca nadxi'ida' lza'a, len ca rböza' zxön ladxí'.

¹¹ Nöznu' ca' yugu' le gulabía lädxi'gac neda' bunách, len yugu' le gzxaca' gdi'a, le glac quia' lu yödZ Antioquia len lu yödZ Iconio, len lu yödZ Listra. Yugu' le gulabía lädxi'gac neda' bunách ni' bia' blena', ati' Xanru' Jesús buslé' neda' lu yúgu'të lë na'.

¹² Yúgu'të nup tē'ni lac gdu dxi'a le náquigac queë' Jesucristo, lëzca' la'zaca' la'gui'ë yugu' le la'bia lädxi'gac lequë' bunách.

¹³ Na'a, lacré' xöhui' bönni' tua'dö' len bönni' ta'zí' yë'ë. La'zí' yé'inë' bunách, ati' la'zí' ye'i ca' lequë' bunách.

¹⁴ Na'a, ben chí'i yugu' le gzëdu' len le gzxi' lu na'u, le núnbë'czu' nup gulusëdi li'.

¹⁵ Ga gdel-la' nacu' bi'idau' núnbë'u le nayujgac lu guich la'y, le huac luzëjini'tsqi li' quië uláu' le réjlë'u Jesucristo.

¹⁶ Yúgu'të le nayú' lu guich la'y bchizië' Dios icj lädxi'dau'gac bunách queë', nup na' guluzúj lu guich didza' na' bë'ë Dios. Lë na' nayúj lu guich nactsca lsaca' usëdi rë'u, len ubij ga lna' le runru', len ugú'u rë'u tu nöz, len usëdi rë'u quië gacru' tsahui'.

¹⁷ Cni run, quië gac sina' nu nac queë' Dios, len gactsca gun yúgu'të le nac dxi'a.

4

¹⁻² Ni'a queë' Xanru' Dios, lenca' ni'a queë' Xanru' Jesucristo, rna bé'ida' li' gunu' lban qui xtídzë'ë Xanru'. Lëczë' cuequi xbeyne' nup ni nabangac len nup chnatgac, dza ni' huödë' duná bë'ë. Bë' ladxu'u gunu' lë ni chqui' rac dxi'a quiu' o curác dxi'a. Lu yöl-la' zxön ladxí', bubj ga lna' le tun bunách, len bsa' lädxi'quë' len bchiz icj nagquë' ca nac lë na' rusëdiru'.

³ Cni ral-la' gunu' le gdxin dza cati' cutu luzë nagquë' zxba dxi'a, san lë'nnë' la'yönnë' le ta'dániznë'. Ca ta'zëz lädxi'quë' lutubë' quequë' nup lusëdi lequë'.

⁴ Luca'në' le nac gdu'të li, len la'zí' lu na'quë' yugu' didza' rdaz.

⁵ Na'a, ral-la' gacu' zxön ladxí' ca nac yúgu'të le runu'. Bia' blen le lusaca' li' zi'. Ben lban qui didza' dxi'a. Gdu ladxu'u ben dxin le budödë' lu na'u Cristo gunu'.

⁶ Ca nac quia' neda', nudöd cuina' lu në'ë Dios ati' chzoa ludödë' neda' le runa' xchinë', ati' dza uzá'a yödZlyú ni chzoa gdxin.

⁷ Ca runë' bönni' gdu ladxë'ë rijë' gdil-l, lëzca' cni bena' neda' dxin, len chbudx bena' le budödë' lu na'a Cristo guna', le bena' gdu ca rajlöz le réjlë'ru' Cristo.

⁸ Yetú ca', nac löz quia' gdél-li'da' le ral-la' la'zí' nup nacgac tsahui', le gunnë' quia' Xanru' dza ni', ati' tsahui' nac ca rbequi xbeyne' rë'u. Clëgz quia' neda' gunnë' lei, san lëzca' gunnë' lei quegac yúgu'të nup ta'dxi'i Lë', len gdu lädxi'quë' ta'bözë' dza huödë'.

Le buzujë' lu guich Pablo gunbi' Timoteo

⁹ Bë' ladxu'u guidteo' ga ni zoa'

¹⁰ le bubj ladxë'ë neda' Demas, le nadxi'inë' le ruzi'ë xbey yödZlyú ni, ati' gyijë' yödZ Tesalónica. Crescente gyijë' luyú Galacia, ati' bi'i Tito gyeajbi' luyú Dalmacia, le cni ben bayúdx lunë'.

¹¹ Tuzë' Lucas zóalenë' neda'. Bchë'-bi' bi'i Marcos güidlenbi' li' tsaxön, le nachi' güidlenbi' neda' tsaxön xchinë' Cristo.

¹² Bsöla'a-bi' bi'i Tíquico lu yödZ Éfeso.

¹³ Cati' guidu', bia' quia' lari' guitsa' na' buca'na' lu yödZ Troas lu yu'u lidxë' Carpo, len bia' ca' quia' yugu' guich, len le nacr blau, bia' quia' guich náquicni guid.

¹⁴ Alejandro, bönni' bëdx guia, zian le bi'ë dö' quia'. Lëczë' Xanru' ubi'ë queë' ca nacgac le benë' quia' bönni' ni.

¹⁵ Ben chi'i cuinu' queë' bönni' ni, le rdá'baga'tsquë' didza' runru' lban qui.

¹⁶ Cati' zi'al lzu bdxina' lauquë' bönni' yúlahui', nutu nu guclen neda', san gulubíj ládxi'gac neda' yúgu'të bunách. Cutu rë'nda' uzí' lë' lequë' Dios.

¹⁷ Gzóalenë' neda' Xanru', len butipë' ladxa'a quië udx guna' lban qui xtídzë'ë quië la'yöni yúgu'të bunách gza'a. Cni guc, buslë' neda' Xanru'. Guc quia' tsa bulá' lu rú'aba' bëdx guixi'.

¹⁸ Lëczë' Xanru' uslë' neda' lu yúgu'të le curác dxi'a, len gun chi'ë neda' ga gdxintea' ga rna bë'ë Lë' ni' yehua' yubá. Gactecz queë' yöl-la' ba yúgu'të dza zi'a za'c. Ca' gac.

Pablo rugapë' Dios bunách queë' Cristo

¹⁹ Bgap Dios Priscila len Aquilo, lenca' bunách nacua' lidxë' Onesíforo.

²⁰ Buga'në' Erasto lu yödz Corinto, ati' buca'na'-në' Trófimo luyú Mileto le ré'inë'.

²¹ Bë' ladxu'u guidu' ga zoa' zi'al cati' gdxin beo' ziaq. Tu'gapë' Dios li' Eubulo len Pudente len Lino, len Claudia, len yúgu'të böchi' lza'ru' ni.

²² Rnaba' lahuë' Xanru' Jesucristo sóalenë' li'. Gaclen li' le ruzá' ladxë'ë quiu' Dios. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO QUEĚBI' BI'I TITO

Pablo rugapĕ' Dios bi'i Tito

¹ Neda', Pablo, naca' huen dxin queĕ' Dios len gbaz nasölĕ'ĕ Jesucristo. Bsölĕ'ĕ neda' quiĕ guna' ga la'yejlĕ' Cristo bunách chgröczĕ' Dios, quiĕ luúnbĕ' le nac gđutĕ li ca ral-la' gun nu nunbĕ' Dios.

² Cni naca' le runa' löz uzi'a xbey yöl-la' na'bán gdu le gzxi' lu nĕ'ĕ Dios gunnĕ' queĕru' dza ni'tĕ, cati' zi'a gzu lau rata' yúgu'tĕ le dĕ, ati' runczĕ' Lé' le rzi' lu nĕ'ĕ gunĕ'.

³ Cati' bdxin dza qui, Dios bulu'ĕ lahui xtidzĕ'ĕ, le glu'ĕ lu na'a guna' lban qui. Cni gna bé'inĕ' neda' Dios, Nu buslá rĕ'u.

⁴ Rugapa' Dios li', bōcha'adau' Tito, nacu' gdu xzi'nca' le nac tuz ca réjlĕ'ru' Cristo. Rnaba' lahuĕ' Dios Xuz len lahuĕ' Xanru' Jesucristo Nu buslá rĕ'u, uzá' ladxĕ'ĕ quiu' len huechi' ladxĕ'ĕ li', len gunĕ' ga soa dxi icj lădxi'da'u.

Dxin queĕ' Cristo runbi' bi'i Tito luyú Creta

⁵ Qui lĕ ni na' buca'na' li' luyú Creta, quiĕ gsa'u le ryadzj quegac bunách queĕ' Cristo nacua' ni', quiĕ lacquĕ' gdu bunách queĕ' Cristo, len quiĕ ucú'u-quĕ' yúgu'tĕ yōdz bönni' gul lun chi'ĕ bunách queĕ' Cristo nacua' tu tu yōdz ni', ca na' chgna bé'ida' li' gunu'.

⁶ Bönni' gul na' run chi'ĕ bunách queĕ' Cristo ral-la' gaquĕ' bönni' nutu nu bi gac gnĕ queĕ', len zoa tuznu ngul queĕ'. Yugu' xzi'nĕ' ral-la' la'yéjlĕ'bi' Cristo, len cuzóa nu gac gnĕ quechi' ta'dá dzagzbi' ca', o ta'dá'baga'bi' xuz xna'cbi'.

⁷ Bönni' run chi'ĕ bunách queĕ' Cristo run bayúdx gaquĕ' bönni' curunĕ' le güi' latj nu bi gnĕ queĕ' ca runĕ' xchinĕ' Dios. Cutu ral-la' gaquĕ' bönni' zid o bönni' icj dza'a o bönni' ri'jĕ', o bönni' rbizzjnĕ', o bönni' rzĕ lădxi'zĕ' dumí.

⁸ Ral-la' gu'ĕ ga la'cu'ĕ böchi'ru' ta'dxinĕ' lidxĕ'. Ral-la' sĕ ladxĕ'ĕ gunĕ' le nac dxi'a. Ral-la' gaquĕ' bönni' rejni' len bönni' tsahui'. Ral-la' gádxinĕ' Dios, len gna be'i cuinĕ'.

⁹ Ral-la' gun chi'ĕ didza' gđutĕ li ca chnazĕdĕ', quiĕ gac uchiziĕ' icj naggac bunách ca rajlöz zxba dxi'a len quiĕ gac useyjĕ' rú'agac bunách ta'nĕ' qui.

¹⁰ Cni ral-la' gaquĕ' le ta'dá'baguĕ'ĕ zian bönni' len tu'ĕ didza' cuzaca' len ta'z'í yé'inĕ' bunách. Zian bönni' tunĕ' cni nacquĕ' judío.

¹¹ Yugu' bönni' ni, run bayúdx gunu' ga tseyj rú'aqueĕ', le tunĕ' ga ta'chixi ta'nigui yúgu'tĕ bunách nacua' yu'u gap ta'yaziĕ', len tu'sĕdnĕ' le cural-la' lusĕdnĕ'. Cni tunĕ' quiĕ la'zi'zĕ' dumí.

¹² Tuĕ' bönni' ghabĕ' bunách Creta ga na' zu', bönni' na' bĕ'ĕ didza' uláz qui gdau' quequĕ', gnĕ': "Ta'z'í yĕ'teczĕ' bönni' Creta, len nacquĕ' ca böa' guixi' snia'. Nacquĕ' bönni' huágulĕ'ĕ zxhuĕd."

¹³ Didza' ni benĕ' lna' lau quequĕ' nac gđutĕ li. Qui lĕ ni na' gđil-l lequĕ' quiĕ gac gdu ca ta'yejlĕ'ĕ Cristo,

¹⁴ len cui luzĕ nagquĕ' yugu' didza' rdaz quequĕ' bönni' judío, len cutu lunĕ' ca ta'ná bĕ' bunách nuca'ngac le nac gđutĕ li.

¹⁵ Yúgu'tĕ nac dxi'a quegac nup nacgac dxi'a, san quegac nup nacgac xōhui' len cuta'yejlĕ', cutu bi nac dxi'a, san nacquĕ' xōhui' ga rdxintĕ le ta'bequi icjquĕ' len le ta'zá' lădxi'quĕ'.

¹⁶ Ta'nĕ' núnbĕ'quĕ' Dios, san le tunĕ' cutu rajlöz le ta'nĕ', le nacquĕ' bönni' cuta'dzág lădxi'quĕ'. Cutu tunĕ' ca ta'nĕ', len cutu gac lunĕ' nitú le nac dxi'a.

2

Zxba dxi'a ral-la' usĕdiru'

¹ Na'a, ral-la' gu'u didza' le rajlöz zxba dxi'a.

² Bsĕdi bönni' gul cui li'jĕ', san lacquĕ' ba'a lădxi', len bönni' ta'yejni'i. Ral-la' gac gdu ca ta'yejlĕ'ĕ Cristo. Ral-la' la'dxi'inĕ' lza'quĕ' len la'bözĕ' zxon lădxi'.

³ Bsĕdi ndau' gul lunnu le rdzag lădxĕ'ĕ Dios len cui la'nĕnu qui lza'cnu, len cui lí'ajnu. Ral-la' lusĕdinu le nac dxi'a,

⁴ quiĕ gac lusĕdinu ngul ni' yu'ucnu iz cuidi' quiĕ la'dxi'inu bönni' qui queĕcnu, lenca' xzi'ncnu.

⁵ Ral-la' lacnu ngul ta'yejni'i len ngul dxi'a lădxi'. Ral-la' lun chi'inu le dĕ lidxcnu len lacnu dxi'a, len lunnu ba la'n bönni' qui queĕcnu, len cutu bi lunnu le güi' latj nu gnĕ zi' qui xtidzĕ'ĕ Dios.

⁶ Bsĕdi bönni' ni' nacu'ĕ iz cuidi' quiĕ lacquĕ' bönni' ta'yejni'i.

⁷ Ral-la' gúnteczu' le nac dxi'a, ului'inu' lequĕ' cni ca ral-la' lunĕ'. Ca rusĕdnu' ral-la' ului' nacu' gdu lădxi' len ba'a lădxi'.

⁸ Ral-la' usədnu' didza' dxi'a le cugác nu bi gně qui, quiě utui'ně' bönni' rdá'baguě'ě, len cugác bi gně' queěli' le cunác.

⁹ Bsědi böchi'ru' ni' ta'yejlě'ě Cristo len nadá'quě', quiě la'cu'ě nöxj lauquě' xanquě'. Ral-la' luně' yúgu'tě le la'dzág ládxi'quě' xanquě', len cutu lusáqui'ně' didza'.

¹⁰ Cutu ral-la' lucachi' laně', san ral-la' luluí' cuinquě' tsahui' ca nac yúgu'tě le tuně'. Yúgu'tě le tuně' ral-la' uluí' nac dxi'a zxba queě' Dios, Nu buslá rě'u.

¹¹ Bönni' na' buzá' ladxě'ě queěru' Dios chbuluí' lahuě' laugac yúgu'tě bunách quiě lulá.

¹² Lě' rusědně' rě'u uca'nru' le curdzág ladxě'ě Dios len cui sě ládxi'ru' le nac qui yödzyú ni, san cözru' zxon ladxí' len gacru' tsahui' dza ni zoaru' na'a, len gunru' ca rě'nczně' Dios.

¹³ Ral-la' cözru' le runru' löz le gun ga gacru' bica' ba, lě na' gac dza ni' cati' uluí' lahuě' Jesucristo lu yení' gdu queě', naquě' Dios zxon, Nu ruslá rě'u.

¹⁴ Lěczě' budöd cuině' uláz queěru', quiě böa'uě' rě'u lu yúgu'tě le nac xöhui', ati' ruúně' rě'u dxi'a quiě gacru' bunách queě' len güi' ládxi'ru' gunru' le nac dxi'a.

¹⁵ Yugu' lě ni bě' didza' len bchiz icj naggac bunách ni', ati' len yöl-la' uná bě' gdil-l lequě'. Bentez cni, cui si' latj nu ucá'n ca'z xtidzu'u.

3

Le ral-la' lun bunách ta'yejlě' Cristo

¹ Bsa' ládxi'quě' böchi'ru' ni' luně' ca ta'ně' bönni' dē lu na'quě' len yugu' bönni' yúlahui', quiě luně' ca rna xtídza'quě'. Ral-la' la'cu'ě sina' luně' le nac dxi'a.

² Cutu bi le cunác ral-la' la'ně' qui lza'quě', len cutu la'díl-leně' lequě' didza', san ral-la' lacquě' nöxj ladxí' len gdu ladxí' laugac yúgu'tě bunách.

³ Lězca' rě'u, zí'al gucru' bönni' cuta'yejni'i len gdá'baga'ru' Dios. Gdaru' nanitru' len gucru' ca bönni' nadá'ugac, benru' le gžě ládxi'ru' le cunác len yela'gac le bdzag ládxi'ru'. Benru' ca' le cunác len buzě'iru' lza'ru'. Cutu gulale'i rě'u dxi'a bunách, ati' rě'u cutu blě'iru' dxi'a lza'ru' turu' yeturu'.

⁴ Ní'r bulu'ě lahui' Dios, Nu ruslá rě'u, le nac bě' naquě' gdu dxi'a len nadxi'ině' yúgu'tě bunách,

⁵ le buslě' rě'u, clěg le zoa bi le nac dxi'a benru' rě'u, san le buechi' ladxě'ě rě'u. Buně' rě'u dxi'a len beně' ga nacru' bunách cub. Dios Bö' La'y bucubě' rě'u.

⁶ Dios bsólě'ě queěru' Dios Bö' La'y le náquiru' queě' Jesucristo Nu ruslá rě'u.

⁷ Buzá' ladxě'ě queěru' len buně' rě'u tsahui' quiě gata' queěru' yöl-la' na'bán gdu, le runru' löz gunně' queěru'.

⁸ Didza' gdu'tě li lě ni nuzuja' lu guich. Rě'nda' usědtsquinu' bunách ni' yugu' lě ni quiě lui' ládxi'quě' lúnteczě' le nac dxi'a bönni' ni' ta'yejlě'ě Dios. Lě ni nac dxi'a len nactsca' lsaca' la'z'í' lu na'gac yúgu'tě bunách.

⁹ Na'a, cutu gu'u latj nu güi' didza' cuzaca', o nu güi' ladxí' ca nacgac lagac ziantěr cō' xuz xtau'gac bunách, o nu tsjtsa' yugu' didza' bizxj, len yugu' le rdil-l didza' ca nac qui zxba queě' Moisés, le cutu bi záca'gac yugu' le cni, ati' nutu nu uzi' xbey didza' cni.

¹⁰ Chqui' zoa ni' bönni' rubijě' chopl bunách queě' Cristo, töd usa'u ladxě'ě tu yetú lzu, bubijě' bönni' na'.

¹¹ Nöcznu' chböaquě' bönni' cunác tsahui' bönni' cni, len runě' dul-la'. Chnabaguě'ě zxguia' ni'a qui lě na' runě'.

Le buzujě' lu guich Pablo gunbi' bi'i Tito

¹² Cati' gsōla'a-ně' quiu' Artemas o Tíquico, bě' ladxu'u guidu' ga ni zoa' lu yödž Nicópolis, le chnuna' quia' uga'na' ni yugu' beo' ziağ.

¹³ Zenas, bönni' na' rudödě' didza' ca rna bě' zxba qui yúlahui', lenca' Apolos, la'dxině' ga ni' zoali'. Bugú'u lequě' nöz lu yöl-la' raclen, cui bi yadzj quequě'.

¹⁴ Bsědi böchi' lza'ru' lúnteczě' le nac dxi'a, bi lunödžjě' quegac nup bi ryadzj quegac, quiě gac bě' cni le nacquě' queě' Cristo.

Pablo rugapě' Dios bunách queě' Cristo

¹⁵ Tu'gáp Dios li' yúgu'tě nup nacua' len neda'. Bgáp Dios nup ni' nadxi'igac rě'u le ta'yejlě' Dios. Le ruzá' ladxě'ě queěru' Dios gaclen yúgu'těli'. Ca' gac.

DIDZA' BSÖLĚ'Ě PABLO QUEĚ' FILEMÓN

Pablo rugapĕ' Dios Filemón

¹ Neda', Pablo, dzagbi' neda' bi'i böchi'ru' Timoteo, ati' nadzuna' lidx guia le runa' xchinĕ' Jesucristo, rugapa' Dios li', Filemón, nacu' bönni' nadxi'itu' len runu' xchinĕ' Cristo ca runtu' netu'.

² Rugapa' Dios Apia, ngul quiu', nacnu zanru' réjlĕ'nu Cristo. Rugapa' Dios ca' zxi'nu', Arquipo, nachi' queĕ' Jesucristo ca bönni' rijĕ' gdil-l, runbi' xchinĕ' Lĕ' ca runtu' netu'. Lĕzca' rugapĕ' Dios bunách queĕ' Cristo tu'dubĕ' lu yu'u lidxu'.

³ Rnaba' lahuĕ' Xuzru' Dios lenca' lahuĕ' Xanru' Jesucristo, uzá' ladxĕ'ĕ queĕli' len gunĕ' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Ca runĕ' Filemón le réjlĕ'ĕ Cristo

⁴ Xclenu', rétezca'-nĕ' Dios queĕru', len rajnéyteczda' li' cati' rulidza'-nĕ' Dios.

⁵ Cni runa' le rdxin quia' didza' ca nadxi'inu'-nĕ' Xanru' Jesús len réjlĕ'u Lĕ', len nadxi'inu' ca' yúgu'tĕ bunách chnubijĕ' quizi queĕ'.

⁶ Rnaba' lahuĕ' Dios gunĕ' ga guntzca dxin lban runu' ca nac le réjlĕ'u Cristo, quiĕ luzí' xbey nup nacua' ni' yúgu'tĕ le nac dxi'a, le ruzá' ladxĕ'ĕ queĕru' Jesucristo.

⁷ Rudzijda' len ruzí' zxóna' le nadxi'icnu'-nĕ' böchi'ru', len benu' li', böcha'a, ga guluhuóac ládxi'gac bunách ta'yeljĕ' Cristo.

Ral-la' unít lahuĕ'-bi' Filemón Onésimo, bi'i nada'u queĕ'

⁸ Qui lĕ ni na', zal-la' dĕ lu na'a le naca' gbaz nasölĕ'ĕ Cristo gna bé'ida' li' ca ral-la' gunu'

⁹ ni ráta'yua' lau' len yöl-la' nadxi'i, neda' ni chnaca' bönni' gul len yu'a lidx guia le runa' xchinĕ' Jesucristo.

¹⁰ Ráta'yua' lau' uláz queĕbi' Onésimo, bi'i na' bena' ga böacbi' queĕ' Cristo, len qui lĕ ni na' nachi' ca zxi'ncza' ga ni nadzuna' lidx guia.

¹¹ Bi'i ni, zí'al cutu gucbi' lsaca' quiu', san na'a nachi' lsaca' quiu' li' lenca' quia' neda'.

¹² Bi'i ni rusóla'a-bi' ga zu'. Na'a, ben ba la'n lĕbi' ca néda'cza' runu' ba la'n, le nadxi'ida'-bi'.

¹³ Gu'nda' ugá'nlenbi' neda' ni, quiĕ uláz quiu' gunbi' xchina' tsal ni yu'a lidx guia le runa' lban qui didza' dxi'a

¹⁴ san cutu bi' ré'nda' guna' le cutu nac didza' quiu', cui guna' bayúdx gáclenu' neda', san huac gáclenu' neda' le ré'ncznu' ca'.

¹⁵ Nazx ca' qui lĕ ni na' buza'bi' ga zu' Onésimo tu chí'idau' quiĕ udxinbi' tsaz ga zu'.

¹⁶ Na'a, cutur gacbi' quiu' ca bi'i nada'u, san gacbi' quiu' ca bi'i böchi'czu', nachi' bi'i böchi'ru' réjlĕ'bi' Cristo, len nadxi'iru'-bi'. Nachi' cni quia' neda', ati' ral-la' gacrbí' ca' cni quiu', clĕgĕ ca böchi' lza'u, san lĕzca' ca bi'i böchu'u réjlĕ'bi' Xanru' Jesucristo.

¹⁷ Qui lĕ ni na', chqui' nunu' neda' tuz, ben ba la'n lĕbi' ca néda'cza' runu' ba la'n.

¹⁸ Chqui' bi' zxguia' benbi' quiu' o chqui' bi' rál-la'bi' quiu', gnatĕz neda' ral-la'a.

¹⁹ Neda', Pablo, len na'cza' ruzuja' quiu' lu guich lĕ ni: Néda'cza' quizxja' bi' rál-la'bi', len clĕg gyĕpa' li': Lĕzca' ral-lu'u quia' yúgu'tĕ le dĕ quiu' le bena' neda' ga napu' yöl-la' na'bán gdu.

²⁰ Ca' gac, böcha'a. Chqui' dĕ le uzi'a xbau' le náquiru' queĕ' Xanru', ben lĕ na' chgúta'yua' lau' le naca' böchu'u réjlĕ'a Cristo, ati' cni gunu' ga huóac ladx'a'a.

²¹ Ruzuja' quiu' lu guich ni, le ruzxóni ladx'a'a li', gunu' ca rna xtidza'a, len nözda' gunu' yelati' ca lĕ na' chgúta'yua' lau'.

²² Lĕzca' rnaba' lau' upa'u quia' ga soa' lu yu'u lidxu', le runa' löz uruja' lidx guia ni, ati' guida' ga zoali' le rulidzli'-nĕ' Dios rnabli' neda' lahuĕ'.

Pablo ruzujĕ' lu guich le rugáp Dios Filemón

²³ Rugapĕ' Dios li' Epafra, yú'ulenĕ' neda' tsaxxón lidx guia ni le runĕ' xchinĕ' Jesucristo.

²⁴ Lĕzca' tu'gapĕ' Dios li' Marcos len Aristarco, len Demas len Lucas, bönni' ni túnlĕnĕ' neda' tsaxxón dxin queĕ' Cristo.

²⁵ Rnaba' lahuĕ' Xanru' Jesucristo uzá' ladxĕ'ĕ queĕli'. Ca' gac.

DIDZA' RUZEJNI'I BUNÁCH HEBREO

Dios bé'lenè' rë'u didza' lu ru'ë Zxi'nczè'

¹ Zian lzu len zian ca benè' Dios, bé'lenè' xuz xtau'ru' didza' dza ni'tè lu rú'acquè' bönni' glu'è didza' uláz queè'.

² Na'a, ga ruúdx xtidzè'ë, dza ni zoaru' na'a, Dios bé'lenè' rë'u didza' lu ru'ë Zxi'nczè'. Dios buzóè' Lè' quiè gaqui queè' Zxi'nè' yúgu'tè le naqui queè' Lè', ati' lu nè'è Zxi'nè' na', Dios benè' yödzlyú ni.

³ Zxi'nè' na' naquè' ca tu le rgu'u yení' qui yöl-la' yení' queè' Dios, len ca naquè' Zxi'nè' rulu' lahui gdu ca naquè' Dioscz. Runczè' ga nacua'tecz yúgu'tè, rugunè' dxin didza' ru'ë len yöl-la' huac queè'. Cati' budx benè' le ruún rë'u dxi'a ca nac dul-la' nabága'ru', yajchö'è cuit lè'è yubél Dios, Nu rö' rna bè' xtsa'tèr.

Zxi'nè' Dios nactèrè' blau ca yugu' gbaz la'y

⁴ Zxi'nè' Dios nactèrè' blau ca yugu' gbaz la'y queè' Dios, le nactèr blau le lè', lè na' Dios glu'è Lè' le naquè' Zxi'nczè', ca laquè' gbaz la'y queè' na'.

⁵ Dios gatga gudxè' tuè' gbaz la'y queè' ca na' gudxè' Zxi'nè', gnè':

Zxi'na' nacu',

Buzóa' Li' na'a.

Gatga bè'è didza' queè' tuè' gbaz la'y ca na' bè'è didza' queè' Zxi'nè', gnè':

Gaca' Xuzè',

Ati' Lè' gaquè' Zxi'na'.

⁶ Lézca' cni, cati' Dios buzóè' Bi'i queèczè' lu yödzlyú ni, gnè':

La'yj ládxi'què' Lè' yúgu'tè gbaz la'y queè' Dios.

⁷ Ca nacquè' gbaz la'y queè', rna:

Lè' runè' ga nacquè' ca bö' reycj gbaz la'y queè',

Ati' gbaz la'y tunquè' xchinè', runè' ga nacquè' ca gui'.

⁸ Na'a, ca nacczè' Zxi'nè', rnè':

Ga rô'u rna bè'u, gna bè'teczu', Dios.

Tsahui' nac ca rna bè'u.

⁹ Nadxi'inu' le nac tsahui', len clèg le cunác.

Qui lè ni na' Dios budödè' lu na'u yöl-la' uná bè',

Len benè' ga ruzi'tèru' Li' xbey yöl-la' uná bè'

Ca le tu'zí' xbey lza'u.

¹⁰ Lézca' cni rnè':

Li', Xan, cati' gzu lau, benu' yödzlyú,

Len lu na'zu' buzú' luzxbá.

¹¹ Huadöd quegac, san Li', tsaz gdi'u.

Yúgu'tè gtèbgac ca rtèb lari',

¹² Len ca lari' utubcu' lei, len utsa'cu' lei,

San Li', gatga utsá' cuinu'

Len gatga ggulu'.

¹³ Dios gatga gudxè' tuè' gbaz la'y queè' ca gudxè' Zxi'nè', gnè':

Grö' cuit lè'a yubél

Cati' gunra' ga luzechu zxibgac lau'

Nup cuta'le'i Li' dxi'a.

¹⁴ Yúgu'tè gbaz la'y queè' Dios nacquè' bö' huen dxin queè' Dios, nasölè'è lequè' láclenè' nup ni nulagac.

2

Cutu ral-la' uca'nru' ca'z yöl-la' ruslá

¹ Qui lè ni na', szxönitèr ral-la' güi' ládxi'ru' le chbyóniru', cui gac chop ládxi'ru'.

² Guc bè' nac gdu'tè li didza' na', dza ni'tè bdxin lu na'què' gbaz la'y queè' Dios, ati' yúgu'tè nup guladöd bè'i ca rna bè' didza' na' len cutu glun ca rna didza' na', Dios benè' lequè' xzguia' ca na' rajlöz le glunè'.

³ Lézca' cni cutu ca' ularu' rë'u lu xzguia' na' chqui' uca'nru' ca'z yöl-la' ruslá ni, lè na' benè' lban qui zi'al Lèczè' Xanru', ati' nup gulayöni Lè' gululu'i rë'u nac gdu'tè li.

⁴ Lézca' cni Dioscz benè' tsazxón lequè' lna' lau, le benè' le nacgac bè' len le tun ga rubániru', len yugu' yöl-la' huac zxón. Gdisiè' ca' quequè' yugu' le runödzejè' Dios Bö' La'y tsca gu'ncznè' Dios.

Dios benè' ga bôaquè' Jesús gdu ca nacru' rè'u

⁵ Dios cutu budödè' lu na'què' gbaz la'y queè' yödzyú zi'a za', lè na' rui'ru' didza' qui.

⁶ Na'a, ca nac lè ni, nayúj lu guich la'y didza' bè' nu run lna' lau, rna:

Dios, rubántsquida' le rui' ládxi'cu' bunách.

Rubántsquida' le ráclenu' lequè'.

⁷ Yelati'z cuidi' ca yugu' gbaz la'y quiu' benu' lequè'.

Buzú' quequè' yöl-la' zxôn len yöl-la' run ba la'n

Len budödu' lu na'què' yúgu'tè le benu' Li'.

⁸ Yúgu'tè budödu' lu na'què' quiè la'ná bé'inè' lei.

Nayúj lu guich la'y lè na', rna: "Budödu' lu na'què' yúgu'tè." Cutu bi buca'nè' le cutu budödè' lu na'què', san ga rdxintè na'a dza, cutu rlé'iru' yu'u lu na'què' yúgu'tè.

⁹ Ráquibe'iru' bi guc queè' Jesús. Tu chi'z, Dios benè' ga bôaquè' yelati'z cuidi' ca yugu' gbaz la'y queè', bôaquè' bunách quiè gutiè', gzxaca' gdi'è Jesús lu yöl-la' gut uláz quegac yúgu'tè bunách, le buzá' ladxè'è queèru' cni Dios. Le benè' cni Jesús, Dios benè' ga rata' queè' yöl-la' yení' len yöl-la' run ba la'n.

¹⁰ Dios benè' yúgu'tè le rlé'iru' len runè' ga nacua'tecz. Dios benè' ca ral-la' gunè' cati' benè' ga nac bè' naquè' gdu Cristo ni'a qui le gzxaca' gdi'è. Cni benè' Dios queè' Cristo, Nu bdel-li' yöl-la' ru' gac gchè'è bunách zian yehua' yubá queè'.

¹¹ Ruúnè' dxi'a bunách quiè laqui quizi queè' Dios. Nup na' ruúnè' Cristo dxi'a, tuzè' naquè' Xuzquè' len Xuzczè'. Qui lè ni na', cutu ca' rutui'nè' Zxi'nè' Dios, rnè' nacquè' böchi' lzè'è.

¹² Ca nac lè ni nayúj lu guich la'y, rna:

Quíxjöi'da' böchi' lza'a ca nacu' Li', Dios.

Gatsj lahui'l bunách tu'dúb quiu',

Gul-la' quiu' yöl-la' ba.

¹³ Lèzca' cni rnè':

Uzxöni ladxa'a-nè' Dios.

Ga yubl nayúj, rnè':

Gul-yutsca' neda' len yugu' zxi'nè',

Nup na' Dios bennè' quia'.

¹⁴ Qui lè ni na', le náquicnè' bèla' len rön yugu' zxi'nè' na', lèzca' cni Cristo ben cuinè' ca nacquè', bôáquinè' bèla' len rön. Cni benè' quiè guc gutiè' len cni guc busnitiè' yöl-la' huac uná bè' qui tu' xöhui', nu na' dè lu nè'i gdödi bunách.

¹⁵ Cni benè' Cristo quiè guc busanè' yúgu'tè nup glac ca bönni' nadá'ugac tsal ni nacua' nabangac, le gladxi yöl-la' gut.

¹⁶ Nac bè' cutu benè' cni quiè gáclenè' yugu' gbaz la'y queè' Dios, san quiè güclenè' yugu' zxi'n xsoè' Abraham.

¹⁷ Qui lè ni na', ben bayúdx bôaquè' Cristo gdu ca nacquè' böchi' lzè'è na', quiè gaquè' lahuè' Dios tu bxuz blau, runè' ca rnè' len ruhuechi' ladxè'è bunách, lenca' quiè gunè' le gun ga gata' lu nè'è ugúè' dul-la' nabága'gac bunách.

¹⁸ Na'a, le gzxaca' gdi'è Lèczè' Cristo, ati' gzx'i' bè' Lè' tu' xöhui', qui lè ni na' napè' yöl-la' huac gáclenè' nup ni, rzi' bè' lequè' tu' xöhui'.

3

Jesús nactèrè' blau ca Moisés

¹ Qui lè ni na', böchi' lza'adau', lbi'ili' na' nacli' quizi queè' Dios le bulidzè' lbi'ili' Dios, gul-yú dxi'a ca naquè' Jesucristo. Naquè' gbaz nasölè'è Dios lenca' bxuz blau qui le nazí' lu na'ru'.

² Jesús ni runè' ca rna xtídzè'è Dios, Nu na' buzóa Lè' xlatjè', ca na' benè' ca' Moisés, benè' ca rna xtídzè'è Dios laugac yúgu'tè bunách queè' Dios.

³ Nactèrè' blau Jesús ca Moisés, quiè gac queè' yöl-la' ba, ca na' nacrè' blau bönni' naqui queè' tu yu'u ca nac huen dxin zoè' lu yu'u na'.

⁴ Yúgu'tè yu'u, zoa nu ben lei, san Dios naquè' Nu ben yúgu'tè le rlé'iru'.

⁵ Le nactè Moisés benè' ca rna xtídzè'è Dios laugac bunách queè' Dios, guquè' ca bönni' huen dxin, len benè' lna' lau qui didza' ral-la' gu'è Dios,

⁶ san Cristo runè' ca rna xtídzè'è Dios, len naquè' Zxi'nczè', nacua' lu nè'è bunách queè' Dios. Ré'u ni, nacru' bunách na' queè' Dios chqui' gacru' tsutsu ga gdxinr dza udx, gacru' tsutsu ca rdip ládxi'ru' lenca' ca rudzi' jilenru' lè na' runru' löz.

Dè latj ga luzí' ládxi'gac bunách queè' Dios

⁷ Qui lè ni na', nayúj lu guich ca rnè' Dios Bö' La'y, rna:

Na'a, chqui' ryönili' didza' ru'è Dios,

⁸ Cutu gacli' zid lu icj ládxi'dau'li'

Ca na' glac nup ni' guladá'baga' Dios

Cati' ni' gulazí' bē' Lē' lu latj ca'z.

⁹ Ni' gulazí' bē'ē neda' xuz xtau'li'

Zal-la' gualé'inē' le bena' gdu ca choa' iz.

¹⁰ Qui lē ni na' gleyda' bunách dza ni'

Len gnia': "Ta'chíxitecznē' ca ta'zá' ládxi'quē'.

Cutu tē'nnē' la'nōznē' le rē'nda' lunē'."

¹¹ Qui lē ni na' gleyda' lequē' len bena' tsutsu xtidza'a, gnia':

"Cutu la'yaziē' ga luzí' ládxi'quē' tsaxón len neda'."

¹² Gul-gún chí'i cuinli', bōchi' lza'adau', cui gacli' curejlē' xōhui' nituli' lbi'ili', len cui usanli'-nē' Dios ban.

¹³ Na'a, gul-zejni'i tuli' yetuli' yúgu'tē dza, tsal ni nac dza ni zoaru' na'a, cui si' ye'i lbi'ili' le nac dul-la', len cui gacli' zid lu icj ládxi'dau'li' nituli' lbi'ili'.

¹⁴ Yúgu'tēru' gunru' tsaxón Cristo chqui' gacru' tsutsu ga gdxinr dza udx, ca na' gzu lau rdip ládxi'ru'.

¹⁵ Cni ral-la' gunru' tsal ni rna:

Na'a, chqui' ryónili' chí'ē Dios,

Cutu gacli' zid lu icj ládxi'dau'li',

Ca na' glac nup ni' guladá'baga' Dios.

¹⁶ ¿Nupx na' gulayōni xtidzē'ē Dios len guladá'baga' Lē'? Glun cni yúgu'tē nup ni' bubijē' lequē' luyú Egipto Moisés.

¹⁷ ¿Nupx na' gleyne' Dios gdu ca choa' iz? Glac nup ni' glun dul-la', ati' glat lu latj ca'z.

¹⁸ ¿Nupx ni' benē' tsutsu xtidzē'ē Dios, gnē' cutu la'yaziē' ga luzí' ládxi'quē' tsaxón len Lē'? Glac nup ni' cutu glun ca rna xtidzē'ē Dios.

¹⁹ Na'a, ráquibe'iru' cutu guc la'yaziē' le cutu gulayejlē'ē Dios.

4

¹ Na'a, tsal ni nagá'n queēru' le gzxi' lu nē'ē Dios quiē gac tsazru' latj queē' ga uzí' ládxi'ru', ral-la' gádxiru' qui nadxi' unitli' latj tsazli' ni'.

² Byóniru' rē'lu didza' dxi'a ca na' gulayōnnē' lequē', san lequē' cutu guluzi'ē xbey didza' na' gulayōnnē', le cutu gulayejlē'ē Dios cati' gulayōnnē' lei.

³ Rē'lu ni réjlē'ru' Dios, ati' tsazru' latj queē' ga uzí' ládxi'ru'. Rac ca na' gnē' Dios:

Qui lē ni na' gleyda' lequē'

Len bena' tsutsu xtidza'a, gnia':

Cutu la'yaziē' ga luzí' ládxi'quē' tsaxón len neda'.

Dē latj tsazru' ga uzí' ládxi'lenru'-nē' Dios, zal-la' budx benē' xchinē' dza ni'tē Dios cati' ni' benē' yōdzlyú ni len chruzí' ladxē'ē.

⁴ Nayúj lu guich la'y ga rui' didza' ca nac qui dza bugádx, rna: "Buzí' ladxē'ē Dios dza bugádx yugu' lu dxin benē'."

⁵ Ga yubl rna: "Cutu la'yaziē' ga luzí' ládxi'quē' tsaxón len neda'."

⁶ Nup ni', zí'al gulayōni didza' dxi'a, cutu gulayáz ni' le cutu glun ca rna xtidzē'ē Dios. Qui lē ni na', ral-la' la'yáz ni' bunách yubl.

⁷ Qui lē ni na' ca', Dios bulu'ē tu dza yubl, gnē': "Na'a dza." Cni nac, cati' chgdōd iz zian, bē'ē didza' Dios lu ru'ē David, ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Na'a dza, chqui' ryónili' didza' ru'ē Dios,

Cutu gacli' zid lu icj ládxi'dau'li'.

⁸ La'naru' benē' Josué ga guluzi' ládxi'quē', cutu bē'ē didza' Dios gdōd ni' qui yetúr dza cati' nu uzí' ládxi'len Lē'.

⁹ Qui lē ni na', nagá'n quegac bunách queē' Dios latj la'dél-li'nē' ga luzí' ládxi'quē'.

¹⁰ Nup la'yáz ga luzí' ládxi'gac tsaxón len Dios, luzí' ládxi'quē' lu dxin tunē', ca na' buzí' ladxē'ē Dios yugu' lu dxin benē' Lē'.

¹¹ Qui lē ni na', ral-la' güi' ládxi'ru' tsazru' ga ni' uzí' ládxi'lenru'-nē' Dios. Cutu ral-la' tá'baga'ru' xtidzē'ē ca na' glun nup ni' cutu gulayejlē' Dios, len cutu gulayáz ni'.

¹² Bancz nac xtidzē'ē Dios len napcz yōl-la' huac. Rchugur ga rē' ca guia tuchi' natuchi' grop ru'i'. Rchugu rdxin ga ta'dzág bō' nacczru' len le zoa lu icj ládxi'dau'ru', lenca' rōxj ga rdxintē lu dxit lu bin. Run ga nac bē' le rbequi icjru' len le rza' ládxi'ru'.

¹³ Cutu bi gac ucáchi'ru' ga cugác glé'inē' lei Dios. Yúgu'tē le nunczē' Dios nalá' lahui len narúj ga lna' lahuē' Dios. Lahuē' Lē' run bayúdx quíxjö'ru' le nunru'.

Jesús naquē' bxuz blau, náctē'rē' zxōn

¹⁴ Zoa queëru' tu bxuz blau, náctërë' zxön, Nu na' gdöd ni' yehua' yubá, Jesús, Zxi'në' Dios. Qui lë ni na' ral-la' uga'nru' tsutsu ca nac le nazí' lu na'ru'.

¹⁵ Zoa queëru' tu bxuz blau, Nu gac huechi' ladxí' rë'u ca nacgac le rac queëru', le gzxi' bë' Lëczë' tu' xöhuí' gdu'të ca na' rzi' bë' rë'u tu' xöhuí' na', san cutu bi dul-la' benë' Lë'.

¹⁶ Qui lë ni na', gdu lãdxí'ru' ral-la' gbíga'ru' gal-la' ga rë'ë rna bë'ë Dios, Nu ruzá' ladxí' queëru', gnabru' lahuë' huechi' ladxë'ë rë'u len uzá' ladxë'ë queëru', gáclenë' rë'u cati' bi rac queëru'.

5

¹ Dios rböczë' nütí'tëz bxuz blau ladj bunách, len ruzöë' lë' gunë' uláz quegac bunách yugu' le runë' lahuë' Dios, len cu'ë lahuë' Dios yugu' le tu'nödzej bunách len yugu' böa' bëdx tu'dödcäë'-ba' lu bcugu la'y ni'a qui dul-la' nabága'quë'.

² Bxuz blau na', le rac queë' tuz ca rac quegac bunách, gac gaquë' zxön ladxí' len nup nacgac cunözi len nup ta'chixi ta'nigui.

³ Qui lë ni na', le naquë' bunáchz bxuz blau na', ni'a qui dul-la' nabága'czë' ral-la' cu'ë lahuë' Dios böa' bëdx na' tu'dödcäë'-ba' lu bcugu la'y, ca na' runë' ca' ni'a qui dul-la' nabága'gac bunách.

⁴ Nutu nu gac gun cuini bxuz blau, san Dios rulidzë' nu ral-la' gac bxuz blau, ca na' bulidzë' Aarón.

⁵ Lëzca' cni gac queë' Cristo, cutu ben cuinë' bxuz blau, san Dios buzöë' Lë' ca bxuz blau. Ca nac lë ni, Dios gudxë' Lë':

Li' nacu' Zxi'na'.

Buzóa' Li' na'a.

⁶ Lëzca' cni gudxë' Lë' le nayúj ga yubl, gnë':

Li' nácteczu' bxuz,

Ca na' guquë' bxuz Melquisedec.

⁷ Cristo, cati' ni' zoaczë' yödzyú ni, bulidzë' Dios len gúta'yuë' lahuë'. Grödxyë'ë len grödxë' lahuë' Dios, Nu guc uslá Lë' lu yöl-la' gut, ati' Dios byönnë' Lë' le gúdxinë' Lë' gdu ladxë'ë.

⁸ Zal-la' guquë' Zxi'në' Dios, bzëdë' gunë' ca rna xtidzë'ë Dios le glac queë' le gzxaca' gdi'ë.

⁹ Cati' chguquë' Cristo gdu ca ral-la' gaquë' bxuz blau, Dios benë' Lë' Nu ruslá tsaz yúgu'të nup tun ca rna xtidzë'ë.

¹⁰ Ni'r Dios buzöë' Lë' naquë' bxuz blau ca na' guquë' bxuz blau Melquisedec.

Zoa banádx queëru' hueycjru' tá'baga'ru'-në' Cristo

¹¹ Ca nac lë ni, zian le ral-la' güi'lentu' lbi'ili' didza', le nac baníg quíxjöi'tu' lbi'ili', le curëjni'nili'.

¹² Chgdöd dza ral-la' gac usëdili' bunách xtidzë'ë Dios, le chbyönili' xtsey, san rquínili' nu quíxjöi' lbi'ili' leyúbl yugu' le cunác baníg nazí' lu në'i nu zí'a rejlé'. Naga'nli' ca bi'i huë'ndau' ta'quínibi' nidxi' len clëg la' huagu tsutsu.

¹³ Yúgu'të bönni' naquincnë' nu usëdi lequë' lë na' cunác baníg, nacquë' ca bi'ída'u' ti'jbi' nidxi'. Cutu nazëdqë' ca rajlöz le nac tsahui'.

¹⁴ La' huagu tsutsu tu'zì' xbey nup chnalgac, nup na' gac láquibe'i le nac dxi'a len le cunác dxi'a, le nungunquë' dxin yöl-la' rejni'i quequë'.

6

¹ Qui lë ni na', cutu ral-la' usëdteczru' yugu' zxba bzëdru' cati' zì'a gzu lau ryöniru' ca nac queë' Cristo. Ral-la' nör-ru' quië gacru' gdu bunách queë' Cristo. Cutu naquín usëdru' leyúbl yugu' zxba cunác baníg ca ral-la' ubí'i lãdxí'ru' len ca cutur gunru' le cunác, len ca ral-la' tsëjlë'ru'-në' Dios,

² len ca nac zxba qui le rdilru' nis, len ca rxoa na'ru' bunách ta'yejlë' Cristo, len ca ral-la' lubán nup natgac, lenca' ca gunë' Dios, gchuguë' quegac bunách tua'dö', chqui' chnazëdru' yúgu'të lë ni.

³ Cni gunru' chqui' gunnë' rë'u latj Dios.

⁴⁻⁶ ¿Naru' huactsa gunru' ga lubí'i lãdxí'gac leyúbl nup tu'huéycj ta'dá'baga' Dios? Chqui' bdxin quequë' yeni' queë' Dios, len guluzi'ë xbey le runödzej' Dios zoë' yehua' yubá, len glaquë' tuz len Dios Bö' La'y, len chqui' guluzi'ë xbey didza' dxi'a queë' Dios len yöl-la' huac qui dza zì'a za', len chqui' ni'r tu'huéycj ta'dá'baga' Dios, cutu ca' gac nu gun ga lubí'i lãdxí'gac leyúbl, le gac tsca ludë'ë leyúbl lë'i yag cruz Zxi'në' Dios len lunë' tsca lutitjë' Lë' lahui' laugac bunách.

⁷ Nup tun cni nacgac ca yu na' ruzí' xbey nis guiöj le rbix lahui zian lzu. Chqui' yu na' runödzej le tu'zì' xbey nup ta'n yu na', rdzag ladxë'ë lei Dios,

⁸san chqui' ruzóaz lba yótsi' len bĕscá' yu na', nac ditj len nabía dō', len nac quiĕ nu uzegui' lei.

Le runru' lōz le run ga nacru' tsutsu

⁹Zal-la' rui'tu' cni didza', lbi'ili' na' nadxi'itu', ráquitu' ruzi'li' xbey le nacgacr dxi'a, le tu'z'í' xbey nup nulagac.

¹⁰Dios naquĕ' tsahui' len cutu gal ladxĕ'ĕ dxin dxi'a benli' len yugu' le benli' le nadxi'ili' Lĕ', gúclenli' nup náquigac quizi queĕ' Dios len runli' xchingac.

¹¹Na'a, ré'nitu' güi' lădxi'li' tu tuli' gunli' cni ga gdxinr dza udx, quiĕ gata' gdu queĕli' lĕ na' runli' lōz.

¹²Rĕ'nitu' cugacli' zxhuĕd, san gunli' ca tun nup ta'yĕjlĕ' Dios len ta'bōz zxōn lădxi', ati' gdĕl-li'li' yugu' le gzxi' lu nĕ'ĕ Dios gunnĕ' queĕru'.

¹³Cni gac, le benĕ' tsutsu xtidxĕ'ĕ Dios cati' gzxi' lu nĕ'ĕ bi gunnĕ' queĕ' Abraham. Le cutu zoa nu nacr blau ca Dios, qui lĕ ni na' gney cuinĕ', cati' ni' benĕ' tsutsu xtidxĕ'ĕ.

¹⁴Cni gnĕ' Dios: "Le nactĕ guna' ga gac dxi'a quiu', len guna' ga la'yantscabi' zxi'n xsu'."

¹⁵Glōzĕ' zxōn lădxi' Abraham, ati' bdĕl-li'nĕ' le gzxi' lu nĕ'ĕ Dios gunnĕ' queĕ'.

¹⁶Cati' runĕ' tsutsu xtidxĕ'ĕ bōnni', reynĕ' nu nactĕr blau ca lĕ', ati' lĕ ni ruzóa dxiz yúgu'tĕ didza' bizxj, le nunĕ' tsutsu xtidxĕ'ĕ.

¹⁷Qui lĕ ni na' benĕ' tsutsu le gzxi' lu nĕ'ĕ Dios gunĕ', gney cuinĕ', le gu'nnĕ' ului'inĕ' nup luzi' xbey le gzxi' lu nĕ'ĕ unōdzjĕ' quequĕ', nactsa lōz len tsaz nac le nuzóa lahuĕ' gunĕ'.

¹⁸Le gzxi' lu nĕ'ĕ Dios len le benĕ' tsutsu, chop ni gatga gdza'gac, len ca nac quegac chop ni, cutu gac si' yĕ'ĕ Dios. Cni benĕ' Dios quiĕ gactsa lōz queĕru' tu le hui' zxōn rĕ'u. Ruzxōni lădxi'ru' Lĕ' gdĕl-li'ru' lĕ na' runru' lōz le nuzóĕ' queĕru'.

¹⁹Lĕ na' runru' lōz ruzoatecz tsutsu icj lădxi'dau'ru', len nac ca tu du guia ruzóa dxiz barco. Lĕ na' runru' lōz run chiĕ' ni'a queĕru' Cristo ga ni' zoĕ' Dios yehua' yubá, le nadxín lu latj la'y na' zoa cudzi'l lari' nal-la' lu gdau' zoa ni' yehua' yubá.

²⁰Ga ni' zoĕ' Dios, gyaziĕ' Jesús uláz queĕru' ca Nu rnōr lauru', ati' Dios nuzóĕ' Lĕ' naquĕ' tsaz bxuz blau ca na' guquĕ' bxuz blau Melquisedec.

7

Jesús naquĕ' bxuz blau ca guquĕ' Melquisedec

¹Melquisedec guquĕ' bōnni' rna bĕ'ĕ lu yōdz Salem, lenca' bxuz queĕ' Dios, năctĕrĕ' blau. Cati' zuzĕ'ĕ Abraham, zuhuōjĕ' gdōd guc gdil-l cati' buxiciĕ' bōnni' ta'ná bĕ'ĕ, brujĕ' Melquisedec na', yajtsaguĕ' Abraham len gnabnĕ' Dios gun la'yĕ' Abraham.

²Abraham bĕ'ĕ queĕ' tu cuia tsa tu chi cuia qui yúgu'tĕ le bdĕl-li'nĕ' lu gdil-l na'. Ca lĕ' Melquisedec na' rna lu didza' xidza': "Bōnni' Uná Bĕ' Tshahi'", len naquĕ' ca' Bōnni' rna bĕ'ĕ lu yōdz Salem, le rna lu didza' xidza': "Bōnni' Uná Bĕ' Rbequi Dxiĕ'."

³Cutu zoa lu guich le rna gulacu'ĕ xuz xnĕ'ĕ, o xuz xtau'huĕ', len cutu nayúj dza guljĕ' o dza gutiĕ', san naquĕ' ca naquĕ' Zxi'nĕ' Dios le naquĕ' tsaz bxuz blau.

⁴Gul-yutsca' na'a, ca na' guquĕ' zxōn Melquisedec na', le bĕ'ĕ queĕ' lĕczĕ' xuzru' Abraham tu cuia tsa tu chi cuia qui lĕ na' glijĕ' lu na'quĕ' bōnni' ta'ná bĕ'ĕ ni' buxiciĕ' lu gdil-l.

⁵Lu zxba queĕ' Moisés, Dios rna bĕ'inĕ' yugu' zxi'n xsoĕ' Leví, nup nacgac bxuz, la'ziĕ' tu cuia tsa tu chi cuia qui le ta'z'í' bunách Israel, zal-la' nacgac di'a dza quequĕ', le nacquĕ' yúgu'tĕ' zxi'n xsoĕ' Abraham.

⁶Melquisedec na' cutu naquĕ' di'a dza quequĕ', san gzxi'ĕ tu cuia tsa tu chi cuia lu nĕ'ĕ Abraham, nu na' bdĕl-li' yugu' le gzxi' lu nĕ'ĕ Dios gunnĕ' queĕ'. Lĕzca' Melquisedec na' gnabnĕ' Dios gun la'yĕ' Abraham

⁷ati' nutu nu gac tá'baga' lĕ na' rna: "Nu nadel-li'r lahuĕ' Dios rnabi Dios gun la'yĕ' nu nacrcuidi'z."

⁸Na'a, dza ni zoaru' na'a, nup ta'z'í' tu cuia tsa tu chi cuia lu na'gac bunách nacgac ca' bunách tatz, san Melquisedec na', zoa le run lna' lau queĕ', rna zoĕ' nabanĕ'.

⁹Na'a, huac gnaru' queĕ' Leví len quegac zxi'n xsoĕ', nup na' ta'z'í' tu cuia tsa tu chi cuia lu na'gac bunách, lĕzca' gulaguixjĕ' tu cuia tsa tu chi cuia cati' ni' Melquisedec na' gzxi'ĕ tu cuia tsa tu chi cuia lu nĕ'ĕ Abraham, xuz gul gdōd quequĕ'.

¹⁰Cni nac, le huac gnaru' Abraham ni' nu'ĕ lĕ'ĕ Leví len yugu' zxi'n xsoĕ' cati' ni' yajtsaguĕ' lĕ' Melquisedec, le cunaljcdĕ'.

¹¹Ta'z'í' zxba gna bĕ'ĕ Moisés bunách Israel lu na'gac bxuz, nup nacgac zxi'n xsoĕ' Leví ga nababĕ' ca' Aarón, bxuz blau. Na'a, la'naru' guc luhuóac gdu tshahi' bunách lahuĕ' Dios le tun ca rna bĕ'ĕ zxba queĕ' Moisés, cutu ben bayúdx soa yetú bxuz ca guquĕ' Melquisedec len clĕg ca guquĕ' Aarón.

¹²Chqui' rutsĕ'ĕ Dios ca ral-la' gaquĕ' bxuz, run bayúdx utsĕ'ĕ ca' ca nac zxba queĕ'.

¹³ Xanru', Nu na' nayúj lu guich ca nac queë' yugu' lè ni, nababë' yetúr cò' zxi'n xsoë' Israel ca le nababë' Leví na', len qui cò' zxi'n xsoë' ga nababë' Xanru', nutu nu guc bxuz lahuë' Dios.

¹⁴ Nac cni le nac bè' guljè' Xanru' lu cò' di'a dza queë' Judá, ati' Moisés cutu bè'è didza' queë' Judá na' cati' bè'è didza' quegac nup ral-la' lac bxuz.

¹⁵ Nactër bè' lè ni ni'a qui le rac na'a. Ca na' guquë' bxuz Melquisedec, chbuluí' lahuë' yeturè' bxuz, Jesús.

¹⁶ Bõnni' ni, cutu guquë' bxuz le rna bè' zxba ca ral-la' lac di'a dza queë', san naquë' bxuz le napè' yöl-la' huac qui yöl-la' na'bán le gatga udx.

¹⁷ Nayúj lu guich la'y le run lna' lau queë', rna:

Tsaz nacu' bxuz

Ca na' guquë' bxuz Melquisedec.

¹⁸ Na'a, nadúa zxba gul ni', le cutu gdap yöl-la' huac uná bè', len cutu bi guc gun.

¹⁹ Zxba queë' Moisés na' cutu guc un gdu tsahui' bunách. Na'a, chgyu'u tu le runru' löz le nacr dxi'a, le run ga gac gbíga'ru' gal-la' ga zoë' Dios.

²⁰ Cati' benë' Dios ga naquë' bxuz Jesús, benë' tsutsu xtídzè'è.

²¹ Cutu benë' tsutsu xtídzè'è Dios cati' bucu'è bunách ni' ca bxuz, san cati' benë' ga naquë' bxuz Jesús, benë' tsutsu xtídzè'è, gnè':

Bena' tsutsu xtídz'a neda', Xanu', gnia':

“Cutu utsá'a ca guna’.

Tsaz nacu' bxuz

Ca na' guquë' bxuz Melquisedec.”

²² Qui lè ni na', Cristo naquë' Nu run ga nac löz didza' rucá'n tsahui' le nacr dxi'a ca lè na' guc zi'al.

²³ Yugu' bxuz ni', bõnni' zian glaquë', le cutu guc luga'nè' ni le glatië',

²⁴ san le zóateczè' Jesús, tsaz naquë' bxuz len cutu gac nu huaz xlatjè' gac bxuz.

²⁵ Qui lè ni na', tsaz gac uslè' nup ta'biga' gal-la' ga zoë' Dios, tu'gún dxin Lè', le zóateczè' nabanè' rnè' dxi'a uláz quequë' lahuë' Dios.

²⁶ Ben bayúdx soa queëru' tu bxuz blau cni. Naquë' la'y, len gdu dxi'a, len cutu dzaguë' bunách dul-la', san nactërè' blau ca yúgu'tè le nacuá' ni' yehua' yubá.

²⁷ Jesús ni, cutu naquë' ca yugu' bxuz blau yödzlyú ni, le ben bayúdx yugu' dza gulagu'è rön lahuë' Dios, guludödcdè'-ba' böa' bédx lahuë' Lè' ni'a qui dul-la' nabága'gacczè', ati' gdöd ni' glunè' cni ni'a qui dul-la' nabága'gac bunách. Na'a, Jesús, tsaz glu'è rön lahuë' Dios, cati' ni' budöd cuinë' lahuë' Dios, bulaljè' xchönczè' ni'a qui dul-la' nabága'gac yúgu'tè bunách.

²⁸ Lu zxba queë' Moisés naccag bxuz bunách cunaccag gdu dxi'a, san gdöd bdxin ni zxba queë' Moisés, Dios benë' tsutsu xtídzè'è, benë' ga naquë' bxuz blau Zxi'nczè', le naquë' gdu dxi'a ca ral-la' gaquë' bxuz.

8

Jesús naquë' Bxuz Blau queëru'

¹ Na'a, ca rna lè na' zi'a gnia', nac cni: Zoa queëru' tu bxuz blau cni, Nu na' grò' cuit lè'è yubél Dios ga ni' rö'è, rna bè'è yehua' yubá.

² Lè' runè' dxin ca bxuz blau lu latj nactër la'y, le nac gdau' nac gdutè, lè na' buchisè' Xanru', len clèg bunách.

³ Xos rucu'è yúgu'tè bxuz blau quiè la'gu'è lahuë' Dios yugu' le tu'nödzej bunách, lenca' xchöncba' böa' bédx. Qui lè ni na' ben bayúdx soa ca' bi glu'è Cristo lahuë' Dios.

⁴ La'naru' zoë' luyú ni, cutu ca' gaquë' bxuz, le nacuá'teczè' bxuz ni, nup ta'gú'u lahuë' Dios yugu' le tu'nödzej bunách ca rna bè' zxba queë' Moisés.

⁵ Yugu' bxuz ni tunè' dxin qui tu le rulu'z, len le nac ca bxin qui lè na' zoa yehua' yubá. Cni nac, le gudxtsquë' Moisés Dios cati' zi'a uchisè' yu'udau' na' náquini guid, gnè': “Byutsca', ben yúgu'tè gdu ca nac lè na' buluí'ida' li' lu gui'a ni'.”

⁶ Na'a, bxuz blau queëru' ni runè' dxin qui le nactër lsaca', ati' ni'a qui le benë' Lè' zoa queëru' tu didza' rucá'n tsahui' le nactër lsaca' le rui' didza' qui le nactër lsaca' gzx'i' lu në'è Dios gata' queëru'.

⁷ La'naru' gdap gdutè yöl-la' huac didza' na' rucá'n tsahui' gzoa zi'al, cutu ben bayúdx soa didza' buróp ni rucá'n tsahui'.

⁸ Na'a, Dios rulu'è cutu glac gdu dxi'a bunách ni' cati' bè'è didza' ca na' nayúj lu guich la'y, gnè':

Gul-yutsca', gnè' Xanru'. Za'c dza

Cati' uzóa' tu didza' cub ucá'n tsahui',

Le gúnlena' bunách Israel len bunách Judá.

9 Cutu gac ca guc didza' ni' rucá'n tsahui',
 Lê na' bënlena' xuz xtau'quë',
 Dza ni' gdel-la'a na'quë',
 Bubija' lequë' luyú Egipto.
 Le guluca'në' didza' quia' rucá'n tsahui',
 Neda' buca'na' lequë', rnë' Xanru'.
 10 Qui lê ni na', cni gac didza' ucá'n tsahui'
 Gúnlena' bunách Israel
 Töd yugu' dza ni', rnë' Xanru'.
 Uchizia' icj ládxi'dau'quë' zxba quia'
 Len uzuja' lei lu icj ládxi'dau'quë'.
 Ni'r gaca' Dios quequë'
 Ati' lequë' lacquë' bunách quia'.
 11 Cutu gun bayúdx nu usëdi lzë'i, gna:
 Benbë'ë Xanru',
 Le lumbë'ë neda' yúgu'të',
 Ga su lau nu nac ca'z,
 Ga gdxintë nu nac blau.
 12 Huechi' ladxa'a lequë',
 Len unít lahua' le cunác tsahui' glunë',
 Len cutur tsajneyda' dul-la' nabága'quë'.
 13 Cati' ni' ru'ë didza' Dios qui tu didza' cub rucá'n tsahui', nac le chbgul lê na' gzoa zi'al,
 ati' chzoa gdua lê na' nagúl len chnac glas.

9

Latj la'y zoa luyú len latj la'y zoa yehua' yubá

1 Na'a, didza' rucá'n tsahui' gzoa zi'al, dzaggac lei zxba ca ral-la' la'yíj ládxi'gac Dios
 bunách, ati' guc qui luyú ni latj la'y bdzag lei.
 2 Cni nac latj la'y na' náquini guíd. Lu latj na' dë lahuil, nazi' lei Latj La'y, gulacua' le nua'
 gui' len bcugu la'y ga ni' gulagu'ë lahuë' Dios yugu' yöt xtildau'.
 3 Cudzi' le buróp lari' nal-la' lu yu'u na' zoa latj ni' nazi' lei, Latj Nactër La'y,
 4 ati' lu latj ni' gulacua' tu bcugu náquini oro ga na' guluzégui'ë nör, lenca' tu gui'n ga yu'u
 didza' rucá'n tsahui', len nacu gui'n na' oro, ati' lu gui'n na' gulacua' zxíga'dau' na' náquini
 oro, nadzá' yöt xtildau' na' nazi' lei maná, lenca' xuyág queë' Aarón, lê na' bubó' zxuza' në'i,
 lenca' yugu' guíöj blag na', nayúj láhuilgac didza' rucá'n tsahui'.
 5-6 Lahui gui'n na' gulacua' chop gbaz la'y náquicni oro, légac querubín qui latj ga buluí'
 lahuë' Dios, ati' guluzóa xilgac lahuil latj ga ni' glu'ë rön bxuz blau ni'a qui dul-la'. Cni
 gulucu'ë yugu' lê ni. Cutu gac quíxjö'a na'a gdu ca nacgac lê ni.
 Ta'yázteczë' bxuz lu latj zoa lahuil, tunë' ca nac dxin quequë' qui le ta'yíj ládxi'quë' Dios.
 7 Lu latj buróp ni', tuzë' bxuz blau gyazië' tu lzuz tu iz, len bi'ë rön, le glu'ë lahuë' Dios
 ni'a qui dul-la' nabága'czë' lenca' ni'a qui dul-la' nabága'gac bunách, dul-la' glunë' le cutu
 gláquibe'inë'.
 8 Cni ruzéjni'në' rë'u Dios Bô' La'y, cutu ca' guc gdxinru' lahuë' Dioscz tsal ni' tu'gunë' dxin
 latj la'y na' zoa lahuil lu yu'u la'y na' náquini guíd, le bdzag didza' rucá'n tsahui' gzoa zi'al.
 9 Yugu' lê ni nac tu le ruluí'z le rac na'a dza. Yugu' le gulagu'ë lahuë' Dios len rön quecba'
 böa' bëdx na' guludódcde' ba' lahuë' Dios cutu guc luún gdu dxi'a icj ládxi'dau'quë' bönni' ni'
 gulayíj ládxi'quë' Dios cni.
 10 Yugu' lê ni glui' didza' quegac le gli'j glahuë', len ca ral-la' la'guí b cuinquë', len quegac
 zxba ca ral-la' gac qui gdu ca nayá' nabinquë'. Yugu' lê ni buzóë' quequë' Dios ga bdxintë
 dza ral-la' utsë'ë yúgu'të'.
 11 Na'a, chduluí' lahuë' Cristo, naquë' bxuz blau qui le nac gdu dxi'a, le bla' lahuí ni'a qui
 le benë' Lê'. Latj la'y ga na' gyazië' Lê' nacr blau len nacr gdu, len cutu náquini lu ni'a lu
 na'gac bunách, len cutu nac qui luyú ni.
 12 Na'a, chgyazië' Cristo lu latj la'y na', clëg len xchöncba' bëdx dau' len xchöncba' chivo, san
 len rön queëczë'. Tu lzuz gyazië' lu latj nactër la'y, ati' cni guc, benë' ga nularu' tsaz.
 13 Le nactë xchöncba' bëdx len chivo, len dö queëba' bëdx dau' guluzégui'ë-ba', yugu' le
 gulagu'ë lu icjgac nup nabága'gac dul-la', guc lugúa dul-la' na' nabága'gac bunách quië luún
 lequë' dxi'a gdu ca nayá' nabinquë' ca nac qui yöl-la' gdu' quequë'.
 14 Na'a, guntër ca' xchönë' Cristo, le budód cuinë' queë' Dios, guquë' gdu tsahui', zóalenë'
 Lê' Dios Bô' La'y, Nu zoatecz. Na'a, xchönë' Cristo ruún gdu dxi'a icj ládxi'dau'ru' lu yugu'
 le gbága'ru' le tun ga nu gat, quië gac gunru' xchinë' Dios ban.

¹⁵ Qui lè ni na' naquë' Jesucristo Nu ben tsutsu didza' cub rucá'n tsahui', le gutië' Lè', bugüë' dul-la' gulabaga' bunách cati' ni' zoa didza' gul rucá'n tsahui'. Gutie' ca' quië gac la'zi'è lè na' gzxi' lu nê'è Dios unódzjè' quequë' bönni' bulidzè', le zoatecz.

¹⁶ Cati' ratië' nu bönni' len nuca'nè' didza' ca ral-la' la'guisië' le naqui queë', run bayúdx gac bë' chnatië' bönni' na' quië gac lunë' ca rna didza' na' nuca'nè'.

¹⁷ Cati' chnatië' bönni' na', gac lunë' ca rna didza' na', san tsal ni zoë' nabanë', cutu ca' gac lunë' ca rna didza' na'.

¹⁸ Qui lè ni na', didza' na' rucá'n tsahui' gzoa zi'al guc lsaca' le bdzag lei rön, le rului' zoa nu gut.

¹⁹ Cati' ni' gdxjöi'nè' bunách ni' Moisés ca nacgac yúgu'tè zxba queë' Dios, gdel-lè'è rön quecba' bëdx dau' len quecba' chivo, nutsi'i nis, ati' len tu guíxi'dau' nazí' lei hisopo len lítsa'ba' bö'cu' zxila' le ni'aj xna, buchijë' rön len nis na' lahui guich ga na' nayúj zxba na', lenca' láhuigac bunách.

²⁰ Ni'r gudxë' lequë': "Lè ni nac rön run tsutsu didza' rucá'n tsahui' le gna bé'inë' rë'u Dios gunru' ca rna."

²¹ Lèzca' cni buchijë' rön na' Moisés lu latj la'y náquini guid len lahui yúgu'tè le tu'gunë' dxin quië la'yj ládxi'quë' Dios.

²² Ca na' rna bë' zxba na', yelati'z cuguluhuöatë yúgu'tè ral-la' un dxi'a leygac rön, ati' chqui' cutu tu'laljë' rön, cutu gdua dul-la'.

Xchönë' Jesucristo rugúa dul-la'

²³ Cni nac, ben bayúdx gzoa le bun dxi'a gdau' luyú ni le nac tu le rului'z ca nac lè na' dë yehua' yubá, san ca nac lè na' dë ni' yehua' yubá, ben bayúdx soa le un dxi'a nup la'yáz lei, le nacr lsaca' ca xchöncha' böa' bëdx dau' cni.

²⁴ Cutu gyazië' Cristo latj la'y náquini lu ni'a lu na'gac bunách, lè na' nac tu le rului'z ca nac le nac gdu, san gyazië' la' yehua' yubáz quië gac ului' lahuë' na' lahuë' Dios uláz queëru'.

²⁵ Bxuz blau zoë' luyú ni ryazië' latj nactër la'y tu tu iz len rön quecba' böa' bëdx, san cutu run bayúdx tsazië' Cristo zian lzu quië udó cuinë' lahuë' Dios.

²⁶ La'naru' guc cni, gun bayúdx saca' qui'è Cristo, gatië' zian lzu dza ni'të cati' guta' yödzyly ga rdxintë na'a dza, san na'a cati' nac dza udx, tsaz bului' lahuë' tu lzuz len budöd cuinë' lahuë' Dios, gutië' quië bugüë' dul-la' queëru'.

²⁷ Ca na' run bayúdx lat bunách tu lzuz ati' töd ni' cuequi xbeynë' leygac Dios,

²⁸ lèzca' cni, tu lzuz gutië' Cristo, budöd cuinë' lahuë' Dios quië bugüë' dul-la' nabága'gac bunách zian. Na'a, ului' lahuë' le buróp lzu, clëg quië ugüë' dul-la', san quië uslé' tsaz nup ta'böz Lè'.

10

¹ Zxba na' gna bë'è Moisés guc tu le rului'z ca nac le dxi'a zi'a za'c, len cutu guc gdu ca nacgac. Qui lè ni na', zxba na' queë' Moisés cutu guc un gdu tsahui' nup ni' guladxin lahuë' Dios, nua'gac rön quecba' böa' bëdx dau', lè na' gulagú'utezcé' lahuë' Dios yugu' iz.

² La'naru' guc un lequë' gdu tsahui', cutu gulagú'utezcé' rön ni' lahuë' Dios, le cutur láquibe'inë' bönni' guc cni quequë' nabága'quë' dul-la' chqui' chguluhuöaqüë' gdu tsahui'.

³ Rön ni' gulagu'è lahuë' Dios yugu' iz yajsá' ládxi'quë' nabága'quë' dul-la'.

⁴ Cni guc, le cutu ca' guc ugúa dul-la' xchöncha' bëdx len chivo.

⁵ Qui lè ni na', cati' bdxinë' Cristo yödzyly ni, gudxë' Dios ca na' nayúj lu guich la'y, rna: Cutu rë'nnu' nu cu'u lau' rön quecba' böa' bëdx

San benu' ga naca' bunáchz.

⁶ Cutu rdzag ladxu'u nu uzegui'-ba' lau' böa' bëdx,

O nu cu'u lau' xchöncha' ni'a qui dul-la'.

⁷ Ni'r gnia': "Ni zoa' guna' ca rë'nnu' Li', Dios."

Nac ca na' nayúj lu guich la'y ca gac quia'.

⁸ Lè na' nayúj zi'al rna: "Cutu rë'nnë' Dios nu cu'u lahuë' rön quecba' böa' bëdx." Didza' ni rului'i rë'u cutur rdzag ladxë'è lè ni Dios zal-la' lu zxba queë' Moisés rna bé'inë' Dios nu gun cni.

⁹ Gdöd ni' rna: "Ni zoa' guna' ca rë'nnu' Li', Dios." Didza' ni rului'i rë'u rugüë' Dios lè na' gulagu'è lahuë' zi'al len ruzóë' xlatj le glu'è lahuë' Zxi'nczë'.

¹⁰ Na'a, Dios ruúnë' rë'u gdu dxi'a le benë' Cristo ca rë'nnë' Dios cati' ni' budöd cuinë' lahuë' Dios uláz queëru', gutië' tu lzuz.

¹¹ Le nactë yúgu'tè bxuz luyú ni, yugu' dza zuicnë', tunë' xchinquë', len la' tuz ca tunë', zian lzu ta'gu'è lahuë' Dios xchöncha' böa' bëdx, yugu' le cutu ca' gac lugúa dul-la'.

¹² Na'a, Cristo, tu lzuz, tu le glu'è tsaz lahuë' Dios ni'a qui dul-la', ati' ni'r yajchö'è cuit lè'è yubél Dios.

¹³ Ni' rbözë' dza gunë' Dios ga luzechu zxibgac lahuë' nup cuta'le'i Lè' dxi'a.

¹⁴ Ni'a qui tuz le glu'ë lahuë' Dios, tsaz benë' ga nacgac gdu nup na' bunë' dxi'a, bubijë' lequë' quizi queë' Dios.

¹⁵ Lëzca' cni runë' lna' lau lauru' Dios Bö' La'y, le gnë' zi'al lë na' nayúj lu guich, rna:

¹⁶ Cni gac didza' ucá'n tsahui' gúnlena' lequë'

Töd yugu' dza ni', rnë' Xanru'.

Uchizia' icj ládxi'dau'quë' zxba quia',

Len uzuja' lei lu icj ládxi'dau'quë'.

¹⁷ Gdöd na' gnë':

Cutur tsajneyda' dul-la' nabága'quë'

Len dö' bia'quë'.

¹⁸ Qui lë ni na', chqui' chnadúa dul-la', cutur run bayúdx nu bi cu'u lahuë' Dios ni'a qui dul-la'.

Huac gbága'ru' gal-la' ga zoë' Dios

¹⁹ Na'a, böchi' lza'adau', gdu ládxi'ru' gac gdxinru' lahuë' Dioscz, ni'a qui xchönë' Jesucristo.

²⁰ Tséajlenru' tu nöz cub len gdu le nuzóë' Cristo le rdxin cudzi'l lari' na' buséyj ga nu ryaz latj nactër la'y na', huac gnaru', nöz na' bsaljë' queëru' le budóë' xpëla'czë'.

²¹ Jesús naquë' queëru' tu bxuz náctërë' blau, len rna bé'inë' bunách queë' Dios.

²² Qui lë ni na' huac gbága'ru' gal-la' ga zoë' Dios gdu ládxi'ru', len lu yöl-la' run löz queëru', le réjlë'ru' Cristo, le chbunë' dxi'a icj ládxi'dau'ru', cui uxós rè'u ládxi'dau'ru', ati' gdibë' gdu ca nayá' nabinru' len tu nis nactër gdu.

²³ Ral-la' gacru' ca' tsutsu len cui gac chop ládxi'ru' ca nac le runru' löz qui le nazí' lu na'ru', le gzxi' lu në'ë Dios gunnë' queëru', ati' Lë' runë' ca rnë'.

²⁴ Ral-la' utíp ládxi'ru' ca' turu' yeturu', gunru' ga gdxí'iru' lza'ru' len gunru' ca' le nac dxi'a.

²⁵ Cutur tu'dúb len rè'u la'gac bunách. Cutu ral-la' gunru' ca tun bunách na', san ral-la' utíp ládxi'ru' turu' yeturu', len gunr-ru' cni le rlé'iru' chzoa gdxin dza huóë' Xanru'.

²⁶ Chqui' zéajlenru' runru' dul-la' töd núnbë'ru' le nac gdu'të li, cutu ca' nagá'n bi gac cu'ru' lahuë' Dios le ugúa dul-la'.

²⁷ Nup tun cni, lu yöl-la' radxi rdzöbi quequë' ta'bözë' dza gchuguë' quequë' Dios, la'yazië' lu gui' gabíl, lë na' uzégui'tecz nup ta'dá'baga' Dios.

²⁸ Cati' buzóë' tsla'l zxba queë' Moisés bönni', guludóddë' lë' chqui' glun lna' lau qui le benë' chop tsonn bunách, ati' nutu nu buechi' ladxí' bönni' na'.

²⁹ Na'a, gbága'rë' ca' zxguia' bönni' uzóë' tsla'l Zxi'në' Dios, len uzóë' tsla'l ca' xchönë' run tsutsu didza' rucá'n tsahui', le ruún rè'u dxi'a. Nu bönni' gunë' cni uca'në' ca'z Dios Bö' La'y, Nu ruzá' ladxí' queëru' le rquíniru'.

³⁰ Cni gac, le núnbë'ru'-në' Dios, Nu gna: "Quia' neda' naqui yöl-la' ruzí' la. Neda' ubi'a quegac bunách, rnë' Xanru'." Lëzca' cni gnë': "Xanru' cuequí xbeynë' bunách queë'."

³¹ Ral-la' gadxi gdzöbi nu ral-la' si' zxguia' lu në'ë Dios ban.

³² Gul-tsajnéy dza chguladöd cati' ni' zi'a bdxin queëli' yení', ati' bia' blenli' zian le gulusaca' zi'ë lbi'ili'.

³³ Gululídz ditj lbi'ili' bunách, len guludxía lbi'ili' dö' lahui' laugac bunách, ati' benli' tsazxón ca' nup gulazaca' gulagu'i cni.

³⁴ Cni guc, le buechi' ládxi'li' nup nadzungac lidx guia, len lu yöl-la' rudziji queëli' bia' blenli' nup gulabíj lidxli' yugu' le guta' queëli'. Cni benli' le nözili' naqui queëli' le nacr dxi'a len le zoatecz ni' yehua' yubá.

³⁵ Na'a, cutu uca'nli' lë na' runli' löz, le nachë' tu le zxön ubi'ë queëli' Dios.

³⁶ Run bayúdx cözli' zxön ladxí', quië cati' chbenli' ca' rënnë' Dios, si'li' le gzxi' lu në'ë gunnë' queëli', ca na' nayúj lu guich la'y, ca gnë' Dios, rna:

³⁷ Yetú chí'idau'z

Gdxinë' Bönni' na' ral-la' guidë',

Len cutu ca' tseyne'.

³⁸ Ni'r nu nac tsahui' lahua' neda',

Ulá nu na' le rejlë' neda'.

Chqui' hueycj tá'baga' neda',

Cutur gdzag ladxá'a lë'.

³⁹ Na'a, rè'u ni, cutu nacrui' ca nup tu'huéycj ta'dá'baga' Dios len la'nít, san réjlë'ru' Cristo len nadél-li'ru' yöl-la' ruslá.

¹ Na'a, le réjle'ru' Dios, nac löz queëru' si'ru' le runru' löz ati' nac bë' le curlé'iru'.

² Cni gulayejlë'ë Dios xuz xtau'ru', ati' qui lë ni na' nayúj lu guich la'y ca guc quequë', rna: "Gulurujë' dxi'a lahuë' Dios."

³ Le réjle'ru' Dios, ráquibe'iru' benë' yödzyú ni Lë' len didza' bë'zë'. Lëzca' cni, cati' benë' Dios yúgu'të le rlé'iru', bugunë' dxin le cutu zuini.

⁴ Le gyejlë'ë Dios Abel, glu'ë lahuë' Dios rön queëba' böa' bëdxau', tu le nactër Isaca' ca le glu'ë lahuë' Dios Cain, len qui lë ni na' Dios benë' Ina' lau queë' Abel na', gnë' naquë' tsahui', len benë' ba la'n lë na' glu'ë lahuë'. Zal-la' chnatië' Abel na', ga rdxintë na'a dza, nac tsa ru'ë didza', le gyejlë'ë Dios.

⁵ Le gyejlë'ë Dios Enoc, gdödë' ni' yehua' yubá len cutu ca' gutië', ati' cutur nu budzöli lë', le buchë'ë lë' Dios, ati' nayúj lu guich la'y ca nac queë', rna: "Zi'al ca buchë'ë lë' Dios, benë' Enoc le rdzag ladxë'ë Dios."

⁶ Na'a, chqui' cutu réjle'ru' Dios, cutu gac gunru' le rdzag ladxë'ë Lë', ati' quië gbíga'ru' gal-la' ga zoë' Dios, run bayúdx tséjle'ru' zoaczë' Lë', len rubi'ë qui nu rui' ladx' Lë'.

⁷ Cati' ni' Dios buzéjini'në' Noé ca ral-la' lac le cutu ráquini Noé na', le gyejlë'ë Dios Noé, benë' ca rna xtudzë'ë Dios len bupë'ë barco zxön na' nazi' lei Arca, ati' lë'i barco na' gululá bunách di'a dza queë' Noé. Le gyejlë'ë Dios Noé, benë' ga nac bë' narugu quegac bunách yödzyú, len bdél-li'në' guquë' tsahui' lahuë' Dios, le ta'del-li' nup ta'yejlë' Lë'.

⁸ Cati' ni' Dios bulidzë' Abraham, le gyejlë'ë Lë' Abraham, benë' ca rna xtudzë'ë Dios len buzë'ë ladzë' quië tsijë' latj ni' ral-la' si'ë ca tu le gaqui tsaz queë', ati' brujë' ladzë' zal-la' cutu nöznë' gazx ni' ral-la' tsijë'.

⁹ Le gyejlë'ë Dios Abraham, guquë' ca tu bönni' zi'tu', gzoë' luyú na' Dios gzxi' lu në'ë gunnë' queë'. Gzoë' lu yu'u lári'dau', len la' tuz ca glunë' Isaac len Jacob, zxi'n xsoë' Abraham, nup ni' gzxi' lu në'ë Dios unödzyë' quequë' lë na' gzxi' lu në'ë gunnë' queë' Abraham.

¹⁰ Cni benë' Abraham, le benë' löz gdél-li'në' yödza na' zoa tsax xlibi zö'ö qui, le nuzóë' Dios xlibi zö'ö qui, len glu'ë ga na' zoë' Lëczë'.

¹¹ Lëzca' cni Sara, zal-la' chnacnu ngul huödx, gyejlë'nu Dios, ati' Lë' bë'ë queënu yöl-la' huac buzoanu-bi' bi'idau'. Buzoanu-bi' bi'i bönni'dau' zal-la' chgdöd iz queënu, le gyejlë'nu Dios gunë' ca rna xtudzë'ë na' gzxi' lu në'ë queënu.

¹² Qui lë ni na', zal-la' chbgultsquë' Abraham, gulacua'bi' ziántërbi' zxi'n xsoë', glacbi' tsa rö'ba' bölj luzxbá, len tsa rö' yuzx ra' nis zxön, nutu nu gac uláb leygac.

¹³ Yúgu'të bönni' ni' glatië' len cutu gulazi'ë lë na' gzxi' lu në'ë Dios unödzyë' quequë', san gulayejlë'ë Dios, len zi'tu' zi'tu'z gulalé'inë' lë na' ral-la' la'zi'ë. Gulayejlë'ë Dios, len glunë' Ina' lau qui lë ni. Cni guc, gululu'ë nacquë' ca bönni' zi'tu' len bönni' ta'dazë' yödzyú ni.

¹⁴ Bönni' tu'ë cni didza', tu'lu'ë ta'guiljë' tu latj gac ladzquë'.

¹⁵ La'naru' gulazá' ládxi'quë' cni qui luyú ga ni' gularujë', le nactë ludzölnë' naxc huöjqüë' ni',

¹⁶ san gulazá' ládxi'quë' qui luyú na' nacr dxi'a, le zoa yehua' yubá. Qui lë ni na' cutu rutui'në' Dios cati' ta'në' naquë' Dios quequë', le chnupë'ë quequë' tu yödza.

¹⁷ Le gyejlë'ë Dios Abraham, cati' gzxi' bë'ë lë' Dios, budödë'-bi' lahuë' Dios bi'i Isaac queë' ca na' tu'dödë'-ba' lahuë' Dios böa' bëdx tu'dödë'-ba'. Gzoë' sina' Abraham udödë'-bi' lahuë' Dios bi'i bönni' zi'al queë' na' zal-la' naci' bi'i na' gzxi' lu në'ë Dios gunnë' queë'.

¹⁸ Cni benë' zal-la' gudxë' lë' Dios, gnë': "Lu na'bi' bi'i Isaac quiu' gchisgaca'-bi' zxi'n xsu'."

¹⁹ Cni benë' Abraham, le gúquibe'inë' napë' Dios yöl-la' huac uspanë'-bi' lu yöl-la' gut, ati' ca tu le run lsaqui', huac gnaru' buzi'ë'-bi' lu yöl-la' gut zal-la' cutu gutbi'.

²⁰ Le gyejlë'ë Dios Isaac, gnabnë' Dios gun la'yë'-bi' bi'i Jacob lenca' bi'i Esaú ca nacgac le luzi'bi' xbey dza zi'a za'.

²¹ Le gyejlë'ë Dios Jacob, cati' ni' chzoa gatië' gnabnë' Dios gun la'yë'-bi' tu tubi' zxi'në' José, ati' gyij ladxë'ë Dios, ni' nayecheu' le xuyág queë'.

²² Le gyejlë'ë Dios José, cati' ni' chzoa gatië', bë'ë didza' qui dza na' la'rujë' luyú Egipto zxi'n xsoë' Israel, ati' gna bë'ë ca ral-la' lu'ë dxit queë' luyú ga na' tsajcu'ë.

²³ Le gulayejlë'ë Dios, cati' guljbi' bi'idau' Moisés, gulucachë'-bi' xuz xna'bi' gdu ca tsonn beo', le gulalé'inë' naci' lach bi'i bönni'dau' na', len cutu gládxinë' bönni' rna bé'inë' bunách Egipto, bönni' na' gna bë'ë ludödë'-bi' bi'i bönni'dau' na'.

²⁴ Le gyejlë'bi' Dios Moisés, cati' gzxönbi', cutur bë'bi' latj nu uzóa lébi' bi'i bönni' queënu ngul zxi'në' Faraón, bönni' na' rna bé'inë' bunách Egipto.

²⁵ Cni benbi' le gúquibi' nacr dxi'a nu usaca' zi' lébi' tsaxxön len bunách queë' Dios ca uzi'bi' xbey tu chí'z yugu' le tu'zi' xbey nup tun dul-la'.

²⁶ Gúquibi' nacr Isaca' nu ulídz ditj lébi', ca na' guc queë' Cristo, ca gdél-li'bi' yugu' yöl-la' tsahui' quegac bunách Egipto, le gza' ládxi'bi' ca nac le ubi'ë queëbi' Dios.

²⁷ Gdöd ni', le gyejlë'ë Dios Moisés, brujë' luyú Egipto, len cutu gúdxinë' yöl-la' rley queë' bönni' rná bé'inë' bunách Egipto, ati' bia' blenë' ca run nu rle'i Dios, Nu na' curlé'iru'.

²⁸ Le gyejlë'ë Dios Moisés, benë' Lni Pascua ca gna bé'inë' lë' Dios, len buchijë' rön gap nu ryaz lidxquë', cui gdödi zxi'nquë' nu na' ral-la' usnit yugu' bi'i bönni' zi'al quegac bunách Egipto.

²⁹ Le gulayejlë'ë Dios, guladödë' bönni' Israel luyú bidx gatsj lahui'l nis zxön nazí' lei Nis Xna. Cati' glë'nnë' la'dödë' ca' ni' bönni' Egipto, gulayépinë' nis.

³⁰ Le gulayejlë'ë Dios, cati' budx guladödë' bönni' Israel gdu zbi'il yödz Jericó yugu' dza gdu gadx dza, gulaguíndj zö'ö tun chí'i yödz na'.

³¹ Le gyéjlë'nu Dios Rahab, ngul rui'nu latj bunách, cutu gutnu tsaxzön len bunách Jericó na' cuglún ca rna xtídzë'ë Dios, le bennu ba la'n bönni' Israel na' duyúlanquë' le raclen bunách Jericó.

³² ¿Bizrar ral-la' gnia'? Ryadzj latj gu'a didza' ca glunë' Gedeón, len Barac, len Sansón, len Jefté, len David, len Samuel lenca' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios.

³³ Le gulayejlë'ë Dios, guluxicjé' zian yödz zxön, len glunë' le nac tshahi', ati' guladél-li'në' yugu' le gzzi' lu në'ë Dios unödzejë' quequë'. Guluseyjë' rú'acba' bëdx guixi'.

³⁴ Gululë' yugu' lu gui' zxön. Gularujë' lu na'gac nup ludödi lequë' len guía tuchi'. Dios bunë' lequë' tsutsu cati' ni' gulacuídi'në', ati' guluhuöaquë' ca' tsutsu lu gdil-l. Gululaguë' bönni' rjaquë' gdil-l guizx yu quequë' bönni' gza'a.

³⁵ Yugu' ngul dza ni' guluzi'nu bi'i qui queëcnu nubancbi' lu yöl-la' gut.

Yela'quë' bönni' ni' glatië' lu na'quë' bönni' ni' gulusaca' zi'ë lequë', len le cutu glë'nnë' luca'në' Dios, cutu gulazi'ë latj nu usán lequë', quië la'dél-li'në' yöl-la' rubán lu yöl-la' gut, lë na' gláquinë' nactër dxi'a.

³⁶ Yela'quë' bia' blenquë' yöl-la' rutítj len zxguia' qui gba'y, ati' guladzunë' lidx guía, nága'quë' du guía.

³⁷ Gululadxi' la'quë' guiöj bunách, len gulachözë'ë yela'quë'. Gulazí' bë' lequë', len guludödë' la'quë' len guía tuchi'. Guladödë' na'l ni'l, nácuquë' guid zxacba' bö'cu' zxila' len chivo. Glaquë' yechi' len galazaca' galagui'ë, ati' guludxia lequë' dö' bunách.

³⁸ Cni glaquë' bönni' na', ati' cutu glac lsaca' bunách yödzyly ni luzi' xbeyquë'. Guladazë' lu latj ca'z len yugu' lu gui'a, ati' gulacua'zë' yugu' bloj len yugu' yeru luyú.

³⁹ Yúgu'të' gularujë' dxi'a lahuë' Dios le gulayejlë'ë Lë', zal-la' cutu gulazi'ë luyú ni gzzi' lu në'ë Dios unödzejë' quequë'.

⁴⁰ Cni guc, le nupë'ë queëru' Dios tu le nacr dxi'a quië cati' unë' lequë' gdu, rë'u ni gunru' tsaxzön lequë'.

12

Ral-la' uyuru'-në' Cristo

¹ Qui lë ni na', lëzca' rë'u, le nacua' gdu zbi'il ga ni zoaru' ziantër nup tun lna' lau ca ta'yejlë' Dios, ral-la' uca'nru' yúgu'të le cunác le nac ca tu le nac zi'i nua'ru', lenca' yúgu'të dul-la' ta'zón rë'u, ati' lu yöl-la' rböz zxön ladxi' queëru', ral-la' gunru' xchinë' Dios, le nac tsca xíti'ru' lu huitj le zoa lauru'.

² Ral-la' uyuru'-në' Jesús, Nu na' run ga gac tséjlë'ru' Dios len Nu run ga rac gdu yöl-la' rejlë' queëru' Lë'. Jesús gzxaca' gdi'ë lë'i yag cruz, len bia' blenë' yöl-la' rutuí'i qui, le gu'nnë' gdél-li'në' yöl-la' rudziji na' uzi'ë xbey, ati' yajchó'ë cuit lë'ë yubél Dios, ga ni' rō'ë rna bē'ë.

³ Gul-yüë' Jesús, ca na' gzxaca' gdi'ë le gulusaca' zi'ë Lë' bönni' dul-la', cui gcuídi'li' len cui gac chop ládxi'li'.

⁴ Ga rdxintë na'a dza, cutu ca' bia' blenli' ga gdxintë nu xgu lbi'ili' huë' le rdá'baga'li' le nac dul-la'.

⁵ Nazx ca' chgul ládxi'li' lë na' ruzéjni'në' lbi'ili' Dios, nacli' ca yugu' zxi'nczë', le nayúj lu guich, rnë':

Zxi'na', cutu uzú' tsla'l le gunë' Xanu',

Usëdi uzéjni'në' li',

Len cutu huöa ladxu'u cati' gut quinë' li'.

⁶ Xanru' rut rguinë' nu nadxi'inë',

Len rusëdi ruzéjni'në' yúgu'të nup nazí' lu në'ë lac zxi'nczë'.

⁷ Ral-la' gua' glenli' le gut quinë' lbi'ili' Dios, le runë' Dios cni queëli' tscá nacli' zxi'nczë'. Cutu ca' zoabi' tubi' bi'idau' cutu gut quinë'-bi' xuzbi'.

⁸ Na'a, chqui' cutu rut rguinë' lbi'ili' Dios ca na' runë' quegac yúgu'të zxi'nczë', ni'r nacli' ca yugu' bi'i lagu', len cutu nacli' gdu zxi'në' Dios.

⁹ Yetú ca', cati' ni' nacru' bi'idau', gulacu'è xuz xna'ru' luyú ni, glut gulaguinè' rè'u, san runru' lequè' ba la'n. Ca' nac, ral-la' gunr-ru' ca rna xtídzè'è Xuzru' zoè' yehua' yubá quiè soaru' gbanru'.

¹⁰ Yugu' xuz xna'ru', tu chi'z glut gulaguinè' rè'u tsca le gláquiznè' nac dxi'a, san cati' rut rguinè' rè'u Dios, nac quiè gac tu le uzi'ru' xbey, gacru' gdu la'y ca nacczè' Lè'.

¹¹ Le nactè cutu nalá' lahui na'a le uzi'ru' xbey qui le rut rguinè' rè'u, san run ga ruhu'ni'ru'. Chqui' güi'ru' latj usèdi rè'u le rut rguinè' rè'u, gun ga cözru' dxi'adau' len ga gacru' tsahui'.

Soa banádx queèru' chqui' cutu uzè nagru' chi'è Dios

¹² Qui lè ni na' gul-ún tsutsu na'li' rajxáqui'gac, lenca' zxibli' ta'zxi'z, quiè gdip ládxi'li' gunli' le nac dxi'a.

¹³ Gul-zóa tu nöz tsahui', cui gunli' ga ucá'n nöz na' nu rcuidi' ladxi', san gul-gún ga huöac ladxi' nu na'.

¹⁴ Gul-güi' ládxi'li' cözlenli' dxi'a yúgu'tè bunách, len gacli' quizi queè' Dios, le chqui' cugunli' cni, cutu gac glé'ili'-nè' Xanru'.

¹⁵ Gul-gún chi'i cuinli' cui soa nu ucá'n le ruzá' ladxè'è queèru' Dios, len cui soa nu gac ca tu guixi' sla', cui utsá' lbi'ili', len cui gun ga cugacli' tsahui' zianli' lbi'ili'.

¹⁶ Gul-gún chi'i cuinli' cui gun le cunác o le cunác tsahui' nu dzag lbi'ili', ca na' benè' Esaú, bönni' ni', quiè si'è tu le gáguzè' bétí'è le dè lu nè'è le naquè' bi'i bönni' zi'al queè' xuzè'.

¹⁷ Chnöziczli' ca na' gac queè' Esaú gdöd ni' cati' gu'nnè' gdél-li'nè' le gnabnè' Dios xuzè' quiè gac dxi'a queè'. Buzechè' queè' xuzè' ati' cutu guta' latj ubi'i ladxè'è Esaú na' zal-la' gdilj ladxè'è lei len yöl-la' rbödx queè'.

¹⁸ Ca rac queèli' cutu nac ca gac quequè' bönni' Israel, gulabiguè'è gal-la' ga zoa tu gui'a le gac nu can, ati' gyegui gui'a ni', len böac chul lahui' dza le grö' böaj gasj, len gyeycj bö' bdunu'.

¹⁹ Gulayönnè' ta'bödx trompeta, lenca' chi'è Dios Nu bè' didza'. Cati' gulayönnè' lè ni, gláta'yue' lahuè' Moisés cutur güi'lenè' lequè' didza' Dios.

²⁰ Cni glunè' le cutu gac gua' glenquè' lè na' gna bé'inè' lequè' Dios, gnè': "Chqui' tsajlibba' gui'a ni tuba' böa' guixi'dau'z, ral-la' luladxè'-ba' guiöj, o ludödè'-ba' yag tuchi'."

²¹ Szxönitèr ben gadxi lequè' lè na' gulalé'inè', ati' Moisés gnè': "Radxi rdzöbda' len rzxiztsca'."

²² Na'a, lbi'ili' ral-la' gádxitèrli' le rbíga'li' gal-la' tu lu gui'a nazí' lei Sión, len ga zoa yöd'z queè' Dios ban, le nazí' lei Jerusalén qui yehua' yubá, ga na' nacu'è' gbaz la'y guizx yu queè' Dios.

²³ Rbíga'li' gal-la' ga ni' nudubgac lahuè' Dios zxi'nczè', nup na' nayujgac lagac lu guich ni' yehua' yubá, lenca' ga zoè' Dios Nu rbequi xbey yúgu'tè bunách, len ga na' nacua' bö' glacczè' bönni' tsahui', Dios bunè' lequè' dxi'a.

²⁴ Rbíga'li' ca' ga zoè' Jesús, Nu ben tsutsu didza' cub na' rucá'n tsahui', lenca' ga nagu'è rön queè' Jesús le run ga runít lahuè' rè'u Dios, rön na' run le nac dxi'a ca le ben xchönè' Abel, le ben ga nu gchuguè' qui Dios.

²⁵ Qui lè ni na', gul-gún chi'i cuinli' cui tá'baga'li' Nu na' rui' didza'. Cutu ca' gululá nup ni' guladá'baga' nu na' bulídz lequè' luyú ni. Nazxgar rè'u, cutu ca' ularu' chqui' tá'baga'ru' Nu na' rulídz rè'u, zoè' yehua' yubá.

²⁶ Dza ni' gzxiz luyú ni le byön chi'è Dios, san na'a chgzxi' lu nè'è, gnè': "Yetú lzuz, len clègz luyú uxizia', san luzxbá ca' uxizia'."

²⁷ Cati' ni' rnè': "Yetú lzuz", lè ni ruluí'i rè'u ral-la' gdua le gac la'zxi'z, lè na' röl' yödzyú ni, ati' lugá'n le cugác la'zxi'z, lè na' röl' yehua' yubá.

²⁸ Qui lè ni na', le ral-la' gdél-li'ru' tu latj ga gna bè'ru', le cugzxiz, guièru'-nè' Dios: "Xclenu'", ati' lu yöl-la' ba'a ladxi' len lu yöl-la' radxi Lè' tsej ládxi'ru' Lè' ca na' rdzag ladxè'è Lè',

²⁹ le naquè' Dios queèru' ca tu gui' rusnít le cunác gdu dxi'a.

13

Le ral-la' gunru' le rdzag ladxè'è Dios

¹ Ral-la' gdxí'iteczli' lza'li' tuli' yetuli'.

² Gul-tsajnéy ral-la' uzoali' lidxli' nu gdxin ga zoali'. Cati' glun cni la'gac bunách, gulucu'è lidxquè' gbaz la'y queè' Dios, zal-la' cutu gláquibe'inè' nacquè' gbaz la'y.

³ Gul-tsajnéy nup nadzungac lidx guia tsca nunli' tsaxxón lequè', nadzunli' ca' lidx guia. Gul-güi' ládxi'li' bönni' ta'bia ládxi'gac lequè' bunách, tsca lbi'ili' rzaca' rgu'lenli' tsaxxón lequè'.

⁴ Ral-la' gunli' ba la'n yöl-la' nutság na', ati' lu yöl-la' ba'a ladxi' queë' ral-la' sóalenë'-nu ngul queë' bönni', le gchuguë' Dios quegac nup tun le cunác len nup ta'guítsj zxba qui yöl-la' nutság na'.

⁵ Cutu bi uhuídi'li', san gul-dzág ládx'i'li' tsca le dë queëli' na'a, le chgnë' Dios: "Gatga uca'na' li', len cutu ubíj ladxa'a li'."

⁶ Cni nac, huac gnaru' gdu ládx'i'ru' lë na' rna: Xanru' naquë' Nu raclen neda'.

Cutur gádxida' bi gun quia' bunách.

⁷ Gul-tsajnéy yugu' bönni' tu'yúë' lbi'ili', nup na' tu'sëdi lbi'ili' xtidzë'ë Dios. Gul-yú ca nadél-li'quë', len gul-gún ca tunë' lu yöl-la' rejlé' quequë' Dios.

⁸ Tuz ca naquë' Jesucristo, nij, len na'a, len tsalzú.

⁹ Cutu güi'li' latj gchë'gac lbi'ili' ga yubl yugu' zxba gza'a len zxba nadzá'. Nac dxi'a gunli' tsutsu icj ládx'i'dau'li' ca nac le ruzá' ladxë'ë queëli' Dios, len clëg ca nacgac xba qui le ri'j ráguru', lë na' cutu luzí' xbey nup tui' ládx'i'gac leygac.

¹⁰ Zoa queëru' tu bcugu la'y, le cutu luzí' xbey nup tun dxin qui didza' rucá'n tsahui' bla' zi'al.

¹¹ Bxuz blau qui yu'u la'y na' glu'ë xchöncba' böa' bëdx lu latj nactër la'y ni'a qui dul-la', san guluzégui'ë bëla' ca'z quecha' ga nac ni' ra' yöd.

¹² Lëzca' cni gzxaca' gdi'ë Jesús ni' ra' yöd quië bunë' bunách dxi'a len rön queëczë'.

¹³ Tsajta'aru'-në' Jesús, zal-la' la'bíj rë'u lu yöd bunách, len si'ru' tsaxzón len Lë' lë na' gululíd ditj Lë' bunách.

¹⁴ Cutu zoa queëru' yödzyú ni tu yöd zoa tsaz, san rguilru' lë na' zi'a za'.

¹⁵ Qui lë ni na', ral-la' cú'teczru'-në' Dios yöl-la' ba, ugunru' dxin lë' Jesucristo. Yöl-la' ba na' nac ca tu le rgu'ru' lahuë' Dios. Ru'a cuinru' guiëru'-në' Dios xclenu' ni'a qui le naquë'.

¹⁶ Cutu gal ládx'i'li' gunli' le nac dxi'a len gácleni' lza'li' tuli' yetuli', le nac lë ni ca tu le rgu'ru' lahuë' Dios le rdzag ladxë'ë Lë'.

¹⁷ Gul-gún ca rna xtídz'a'quë' böchi'ru' tu'yúë' lbi'ili', len gul-güi' latj la'ná bé'inë' lbi'ili', le tun chi'ë icj ládx'i'dau'li', ca tunquë' bönni' ral-la' la'guíxjö'ë lahuë' Dios le nunquë'. Gul-gún cni quië lunë' dxin na' lu yöl-la' rudziji quequë' len clëg lu yöl-la' rsëbi ladx'i' quequë', le cutu ca' uzi'li' xbey dxin na' lunë' lu yöl-la' rsëbi ladx'i' quequë'.

¹⁸ Gul-lidzë' Dios, gnábili'-në' gáclenë' netu', le runtu' löz soa dxi icj ládx'i'dau'tu', cutu uxös netu', len rui' ládx'i'tu' gúntecztu' le nac dxi'a.

¹⁹ Le nacr blau, ráta'yua' lauli' gnábili'-në' Dios ugu'ë neda' tu nöz udxina' queëli' bayönr.

Dios uzá' ladxë'ë queëru' le gaclen rë'u

²⁰ Na'a, rnábitu'-në' Dios, Nu run ga nac dxi'a queëru' len Nu buspán Xanru' Jesucristo lu yöl-la' gut, Nu na' nac Bönni' Blau Uyú Bö'cu' Zxila', le bulaljë' rön queë' le run tsutsu didza' rucá'n tsahui', le zoa tsaz,

²¹ rnábitu'-në' gunë' ga gacli' gdu, quië gac gunli' yúgu'të dxin dxi'a, len gunli' ca rë'nnë' Lë', ati' gunë' queëli' le rdzag ladxë'ë Lë', le náquili' queë' Jesucristo. Queë' Cristo gactecz yöl-la' ba. Ca' gac.

²² Ráta'yua' lauli', böchi' lza'adau', güi' ládx'i'li' didza' ni ruzejni'i lbi'ili', le nac láti'dau'z lë ni ruzuja' queëli' lu guich.

²³ Ral-la' gnözili' chburujbi' lidx guia bi'i Timoteo, bi'i böchi'ru'dau', ati' chqui' gdxíntëbi' quia' ni, gunbi' neda' tsaxzón duyutu' lbi'ili'.

²⁴ Gul-gáp Dios böchi'ru' tu'yúë' lbi'ili', lenca' yúgu'të bunách nubijë' quizi queë' Dios. Tu'gáp lbi'ili' Dios bunách ta'yejlë' Cristo nacué' luyú Italia.

²⁵ Dios uzá' ladxë'ë queëli' yúgu'tëli'. Ca' gac.

LE BUZUJË' LU GUICH SANTIAGO

Santiago rugapë' Dios bönni' judío ta'dë'ë Cristo

¹ Neda', Santiago, naca' huen dxin queë' Dios lenca' queë' Xanru' Jesucristo. Rugapa' Dios lbi'ili', nacli' idxinnu cö' di'a dza quegac bunách Israel, náslasli' gdu yödzyú ni.

Yöl-la' rejni'i runnë' queëru' Dios

² Böchi' lza'adau', cati' gac bi gac queëli' le si' bë' lbi'ili', ral-la' udzjili' gdu ladxli'

³ le nözcizli', cati' bi rac queëli' le rzi' bë' lbi'ili' ca réjlë'li' Cristo, lë ni rusëdi lbi'ili' cözli' zxon ladxli'.

⁴ Gul-güi' ladxli' gac gdu yöl-la' zxon ladxli' queëli', quië udx gacli' bönni' ta'yejni'i, len cutu bi yadzj queëli' ca nacgac lë ni.

⁵ Chqui' zoa ladj lbi'ili' nu curéjni'ni, ral-la' gnab lahuë' Dios nu na', ati' Dioscz gunnë' qui yöl-la' rejni'i, le runödzejë' szxöni quegac yúgu'të bunách, len cutu ca' rgaccznë' gunnë' queëru'.

⁶ Na'a, nu bi rnab lahuë' Dios, run bayúdx tsejlë' Lë', len cugác chop ladxli'. Nu rac chop ladxli', rac qui ca rac qui bdxina' qui nis zxon cati' rutá lei bö', ruzéaj lei bö' na' ni'.

⁷ Nu nac cni cutu ral-la' gun löz si' bi unödzejë' Xanru'.

⁸ Bönni' na' reaj bö' ladxli'dau'huë' cutu rdzölnë' nacl gunë'.

⁹ Chqui' zoë' bönni' böchi'ru' rejlë'ë Cristo, len naquë' cuidi'z yödzyú ni, ral-la' udzijnë' le chnadél-li'në' naquë' blau lahuë' Dios.

¹⁰ Bönni' böchi'ru' na' dë yöl-la' tsahui' queë' ral-la' udzijnë' cati' runë' Dios ga cutur ruzxöni ladxë'ë lë na' dë queë'. Nu ruzxöni ladxli' yöl-la' tsahui' qui, gac qui nu na' ca rac qui xyiji guíxi'dau', la' rdödtë qui.

¹¹ Cni nac, le gac qui nu na' ca rac qui xyiji guíxi'dau' na' cati' rlen gbidz rudzá'atsca, la' rbidxtë guixi' na' ati' rguindj xyiji, len rnit yöl-la' lach qui. Lëzca' cni gac queë' bönni' dë yöl-la' tsahui' queë', nitië' tsal ni' runë' dxin rguiljë' yöl-la' tsahui' na'.

Le ta'zi' bë' rë'u

¹² Bica' ba bönni' na' rua' rlenë' le rzi' bë' lë'. Cati' chburujë' dxi'a, gdél-li'në' yöl-la' na'bán gdu, ca na' rdel-li' nu nutsa' lu huitj, nu rdel-li' tu bregui' yöj. Gdél-li'në' bönni' na' yöl-la' na'bán gdu na' gzxi' lu në'ë Dios unödzejë' quegac nup nadxi'igac Lë'.

¹³ Cati' bi rac queëru' le run ga guë'niru' gunru' le cunác, cutu ral-la' gnaru': "Dios rzi' bë'ë rë'u len le nac xöhui'." Dios, nutu nu rzi' bë'ë len le nac xöhui'.

¹⁴ Na'a, chqui' nu bi rac qui le rzi' bë' lei le nac xöhui', nac le rzë ladxli' le cunác, ati' lë ni ben ga gu'ni gun le cunác.

¹⁵ Lë na' rzë ladxli'ru' le cunác run ga gunru' dul-la', len cati' chbudx benru' dul-la' na', la' dul-la' na'z ruspaga' rë'u zxguia' gatru'.

¹⁶ Böchi' lza'adau', cutu si' ye'li' la' cuinzli'.

¹⁷ Yúgu'të le nac dxi'a len yúgu'të le nac gdu le ruzi'ru' xbey, za' zaca' xtsa'l, r-ruj ga zoë' Xuzru' Dios, Nu ben le ta'yëp yös luzxbá, le tu'tsá' cuingac, san Lë' cutu rutsá' cuinë' len cutu rutsë'ë ca runë', rúnnteczë' queëru' le nac dxi'a.

¹⁸ Ca rë'ncznë' Dios, benë' ga nacru' bunách cub queë'. Bugunë' dxin didza' queë' le nac gdu'të li, quië gacru' ca tu glap zi'al queë' ladj yúgu'të nup na' benczë' Dios.

Le rej ladxli'ru'-në' Dios le nac gdu

¹⁹ Qui lë ni na' rëpa' lbi'ili', böchi' lza'adau', yúgu'tëli' ral-la' soali' sina' yónili', san cutu ral-la' gnëtëzli' len cutu léytëzli'.

²⁰ Nu na' rleytëz cutu run le nac tsahui' lahuë' Dios.

²¹ Qui lë ni na', gul-cán yúgu'të le cunác, len yúgu'të le zian le cunác tsahui', ati' lu yöl-la' nöj ladxli' gul-si' lu na'li' didza' na' chnayáz icj ladxli'dau'li', le huac gun ga ulali' didza' ni.

²² Na'a, gul-gún ca rna didza' ni, len clëg tsajéz nagli'. Chqui' yónizli' didza' ni, la' cuinzli' si' ye'li'.

²³ Nu ryöniz didza' ni len cutu run ca rna, nu ni nac ca bönni' ruyüë' lahuë' lu guia dxili,

²⁴ le ruyü cuinë' len zhuöjë', ati' la' raltë ladxë'ë ca rnë'ë.

²⁵ Na'a, nu cutu ral ladxli' le ryöni, san rui' ladxli' zxba queë' Dios le nac gdu len le gac gun ga ularu', ati' tsutsu ugá'n, len guntecz ca rna bë' zxba na', gac bica' ba nu ni ca nac yúgu'të le run.

²⁶ Chqui' nu bönni' ladj lbi'ili' ráquinë' nac dxi'a ca rej ladxë'ë Dios, san cutu run chi'ë ludxë'ë cui gnëzë' ca', bönni' ni rzi' ye'inë' la' cuinzë' ati' cutu rdzag ladxë'ë Dios ca rej ladxë'ë Lë' bönni' na'.

²⁷ Le rej ládxi'ru'-nè' Dios, le nac gdu len le nac dxi'a, nac gáclengacru'-bi' bi'i uzébdau' lenca' gáclengacru'-nu ngul uzéb, cati' ta'zaca' ta'gui'i nup na', len cui gútsa'ru' le cunác rac yödzyú ni.

2

Tuz ca ral-la' gunru' bunách ba la'n

¹ Böchi' lza'adau', chqui' réjlè'li' Xanru' Jesucristo, Nu nactèr blau, cutu ral-la' utsa'li' ca gunli' ba la'n tu tu bunách.

² Chqui' tsaziè' bönni' ga na' nudubli', nagu'è xbönni' nè'è le náquini oro, len nacué' lari' záqui'tsqui, ati' tsaziè' ca' bönni' yéchi'dau', nacué' lari' ca'z,

³ len chqui' gunli' ba la'n bönni' na' nacué' lari' záqui'tsqui, len guiéli'-nè': "Grö'len rè'u ga ni nac dxi'a", san guiéli' bönni' yéchi'dau' na': "Na'z gzui", o guiéli'-nè': "Grö' lyu ni",

⁴ chqui' cni runli', rutsa'li' ca runli' ba la'n tu tu lza'li', len run cunli' ca nu rbequi xbey lzè'i, ati' cutu nac dxi'a ca rza' ládxi'li'.

⁵ Böchi' lza'adau', gul-zé nagli' lè ni. Dios gröczè' yugu' bönni', taqui bunách yödzyú ni nacqué' yechi', quiè la'dél-li'nè' yöl-la' tsahui' lahuè' Lé' le ta'yejlè'è Cristo, len gata' quequè' latj ga ni' rna bè'è Lé'. Gata' quequè' lè na' gzxi' lu nè'è Dios unödzejè' quegac nup ta'dxi'i Lé'.

⁶ Lbi'ili' ruca'nli' ca'z bunách yechi' len runcli'-nè' ba la'n bönni' dè yöl-la' tsahui' quequè', ati' tu'saca' zi'è lbi'ili' bönni' na' dè yöl-la' tsahui' quequè', tu'gunè' lbi'ili' dxin. Lèzca' tu'dödè' lbi'ili' lu na'què' bönni' yúlahui'.

⁷ Yugu' bönni' na' dè yöl-la' tsahui' quequè' ta'né zi'è ca' qui lè' Jesucristo le nactèr blau, len ca nac lè' nazí' lali' bunách queè' Cristo.

⁸ Dxi'a runli' chqui' runli' gdu ca rna bè' zxba blau, le nayúj lu guich len rna cni: "Ral-la' gdx'i'inu' lza'u ca nadxi'i cuinu'."

⁹ Na'a, chqui' rutsa'li' ca runli' ba la'n tu tu bunách, runli' dul-la', len nabága'li' zxguia' lu zxba queè' Dios, le rguitsjli' zxba na'.

¹⁰ Chqui' runè' bönni' gdu ca rna bè' zxba queè' Dios, san chqui' gchíxinè' ca nac tuz le rna bè' zxba na', chnabaguè'è zxguia' qui gdu'è le rna bè' zxba na'.

¹¹ Lèczè' Dios gnè': "Cutu gunu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na'", len gnè' ca': "Cutu gdöddu' bunách." Na'a, chqui' cutu runu' dul-la' le rguitsj zxba qui yöl-la' nutság na', san rudöddu' bunách, nabagu'u zxguia' qui gdu'è zxba queè' Dios.

¹² Ca gnali' len ca gunli', ral-la' gunli' ca ral-la' lun nup cuequi xbeynè' lequè' Dios ca rna bè' zxba na', le run ga ularu'.

¹³ Nup cutu tu'huechi' ládxi'gac lza'gac, cuequi xbeynè' lequè' Dios ati' nutu nu huechi' ladx'i' lequè', san nup na' tu'huechi' ládxi'gac lza'gac lurúj dxi'a cati' cuequi xbeynè' lequè' Dios.

Le ral-la' gunru' le réjlè'ru' Cristo

¹⁴ Böchi' lza'adau', cutu bi uzi'è xbey bönni' chqui' gnè': "Réjlè'a Cristo", san cutu runè' le nac dxi'a. Cutu gac ulè' bönni' na' chqui' gnazè' réjlè'è Cristo.

¹⁵ Chqui' nacué'è böchi' lza'ru' ta'yejlè'è Cristo, len cutu dè le lacuè', len cutu dè le lahuè'

¹⁶ ati' chqui' tu nu dzag lbi'ili' guièz lequè': "Böaj lidxli' dxi'adau'; chbòlj bdzé'ili'", san chqui' cutu unödzej quequè' lè na' ta'yadzjnè', cutu ca' guclen lequè'.

¹⁷ Lèzca' cni rac qui nu rnaz réjlè' Cristo. Chqui' cutu run le nac bè' nac gdu ca réjlè' Lé', cutu nac lsaca' yöl-la' réjlè' qui nu na'.

¹⁸ Nazx ca' guiè' lzè'è bönni': "Li' réjlè'zu' Cristo, ati' neda' runa' le nac dxi'a. Cutu gac ului'inu' neda' réjlè'u Cristo chqui' cuzóa le nac dxi'a runu'. Neda' ului'ida' li' réjlè'a Cristo ni'a qui le nac dxi'a runa'."

¹⁹ Li' réjlè'u tuzè' naquè' Dios. Nac dxi'a ca runu'. Lèzca' cni ta'yejlè' bô' xöhui', len ta'zixztscá tadxi Lé'.

²⁰ Li', bönni' cunözi. Ral-la' gnöczcznu' chqui' zoa nu rnaz réjlè' Cristo, san cutu run le nac dxi'a, cutu nac lsaca' yöl-la' réjlè' Lé' qui nu na'.

²¹ Nac bè' burujè' dxi'a xuzru' Abraham lahuè' Dios ni'a qui lè na' benè', cati' ni' glu'è-bi' lahuè' Dios bi'i Isaac queè'. Glu'è-bi' ca na' tun bunách ta'gú'u le tu'zegui' lahuè' Dios, zal-la' cutu buzégui'è-bi'.

²² Na'a gac gnözili' ca guc queè' Abraham. Lè na' benè' guc bè' gyejlè'è Dios. Qui lè ni na' nac bè' guc gdu ca gyejlè'è Dios ni'a qui lè na' benè'.

²³ Cni guc lè na' nayúj lu guich la'y, rna: "Gyejlè'è Dios Abraham, ati' Dios blé'inè' lè na' benè' ca tu le ben ga bóaquè' tsahui' Abraham." Qui lè ni na' gzxi' lè': "Lzè'è Dios."

²⁴ Na'a, rlé'iczi' nac bè' rurujè' dxi'a bönni' ni'a qui le runè', len clègz le réjlè'è Dios.

²⁵ Lëzca' cni guc queënu Rahab, ngul bë'nu latj bunách. Lëzca' nac bë' burujnu dxi'a le zoa tu le dxi'a bennu, lë na' bennu cati' ni' bennu ba la'n yugu' bönni' uyulan, len güclennu lequë' quië guluguel-lë'ë yhuöjquë' nöz yubl.

²⁶ Ca na' rac qui gdu ca nayá' nabinru' chqui' cutu yu'u bö', chnat, lëzca' cni nac qui le réjlë'ru' Cristo chqui' cutu nalá' yöl-la' run qui, cutu nac lsaca'.

3

Yugu' le rna lúdx'i'ru'

¹ Böchi' lza'adau', cutu guntëz zian cuinli' nup tu'sëdi bunách, le chnöziczli' zi'tër cuequi xbeynë' rë'u Dios, nulru' rusëdiru' bunách.

² Yúgu'tëru' runru' zian le rchixi rníguiru'. Chqui' cutu rchixi rnignë' bönni' ca nac didza' ru'ë, bönni' ni naquë' gdu tsahui', len rac gna be'i cuinë' ca nac yúgu'të le runë'.

³ Cati' rgu'ru' guía rú'acha' böa' quië gunru' ga lunba' ca rë'niru', rac gna bé'iru' lecba' gdu'të ca tunba'.

⁴ Gul-yú ca' ca rac quegac barco. Zal-la' zxöntër nac barco len szxöni reycj bö' ruzéaj lei, cuídi'dau'z nac në'i xyagui barco na' le ruzéycj rudxi'í barco quië tseaj gáti'tëz ga guë'nnë' bönni' rusë'ë lei.

⁵ Lëzca' cni nac lúdx'i'ru'. Zal-la' cuídi'tër nac, ziantër le rna lúdx'i'ru' na'. Gul-yutsca' ca run gui'. Zal-la' gui'dau'z rbibru', gui'a sib huayegui.

⁶ Lëzca' nac ca tu gui' lúdx'i'ru' na'. Yúgu'të le cunác rac yödzlyú ni rna lúdx'i'ru', len le dzag gdu ca nayá' nabinru' lúdx'i'ru' na', qui lë ni na' run ga rac xöhui' gdu'të le nacru'. Rbequi gui' le rna lúdx'i'ru', le ruzegui' rë'u ca nac yúgu'të le runru', ati' le rna cni lúdx'i'ru' na', nac qui, tsca chnaguë-la'të gui' le nabequi tu' xöhui'.

⁷ Yúgu'tëba' böa' guixi' ta'daba' luyú, len yugu' böa' zoa xilcba', len yugu' böa' ta' yj lë'ba' lyu, lenca' yúgu'tëba' böa' dzö'ba' lu nis zxön, huac la'ná be'i lecba' bunách luyú ni,

⁸ san nutu nu bönni' gac gna bé'inë' lúdx'ë, le rna lúdx'i'ru' le cunác len cutu gac nu uzaga' xnözi, ati' ziantër le rna lúdx'i'ru' le nac ca tu le nachë' yöl-la' gut.

⁹ Len la' lúdx'i'ru' na'z rulídz tsáhu'ru'-në' Dios Xuz, len rulídz ditjru'-në' ca' bönni', bönni' na' benë' lequë' Dios ca nacczë' Lë'.

¹⁰ Cni nac, len la' rú'azru' na' rulídz tsáhu'ru' bunách len rulídz ditjru' bunách. Böchi' lza'adau', cutu ral-la' gac cni.

¹¹ Cutu ca' ta'lén nis ziziá' len nis zöna' la' tuz ga ta'lén.

¹² Böchi' lza'adau', cutu gac cuia le rbia yag olivo tu lu yag higo, len lëzca' cni, cutu gac cuia le rbia yag higo na' tu lu lba uva. Lëzca' cni, nitú ga rlen nis cutu gac la'lén nis zöna' len nis ziziá'.

Yöl-la' rejni'i le nac gdu

¹³ Chqui' zoë' ladjli' bönni' raquë' szxöni len réjni'tsquinë', lu yöl-la' nöxjadxi' queë' ral-la' ulu'ë naquë' cni ni'a qui le nac dxi'a runë'.

¹⁴ Na'a, chqui' ruzxë'ili' lza'li' len runli' dxin quië la'gú'u lbi'ili' yöl-la' ba bunách, cutu ral-la' gun ba zxön cuinli' ca nac yöl-la' rejni'i queë'li'. Nu run cni rzi' yë', len rdá'baga' le nac gdu'të li.

¹⁵ Yöl-la' rejni'i cni cutu nac le runödzjë' Dios, san qui yödzlyú ni nac, len qui bunách yödzlyú ni, len qui tu' xöhui'.

¹⁶ Bönni' tu'zxë'inë' lza'quë' len të'nnë' la'gú'u lequë' yöl-la' ba bunách, lëzca' ta'díl-l didzë'ë len tunë' yúgu'të le cunác.

¹⁷ Bönni' napquë' yöl-la' rejni'i na' runödzjë' Dios:

tunë' le nac gdu dxi'a,
len ta'bözë' dxi'adau',
len nacquë' zxön ladxi',
len nacquë' nöxjadxi'.
Tu'huechi' lúdx'i'quë' bunách,
len tunë' le nac dxi'a.
Tuz ca ta'bequi xbey lza'quë',
len cutu ta'bíj bë'i lza'quë'.

¹⁸ Nup tui' lúdx'i'gac la'bequi dxi le rac, ta'böz dxi'adau', quië gac ca' dxi'a gdu'të le nacgac.

4

Nup tun zxön le nacua' yödzlyú

¹ ¿Bizx quië na' rdíl-li' len rac didza' bizx queë'li'? Rac cni queë'li' le rzë lúdx'i'li' zian le rzë lúdx'i'li' tu tuli', len qui lë ni na' rdíl-lenli' lza'li'.

² Zian le ruhuídi'li' len le cutu rzi'li' lei, qui lè ni na' rudódili' bunách. Ruzxé'ili' le dè qui lza'li', len le cutu rdél-li'li' lei, qui lè ni na' rzu rbó'li' len rdil-li'. Cutu rata' queéli' le ré'nili', le cutu rnabli' lei lahuè' Dios.

³ Zal-la' zoa bi rnabli', cutu bi rzi'li', le cutu nac dxi'a ca rnabli', le ré'nili' lè na' rnabli' quiè ugunli' lei dxin ca dzagz ládxi'li'.

⁴ Lbi'ili', bunách nusanli'-nè' Dios, çnaru' cu nózili' chqui' runli' xzôn le nacúa' yödzyú ni, chnuhuoaci' ca nu curle'i Dios dxi'a? Núti'téz nu ré'ni gun xzôn le nacúa' yödzyú ni, nuhuoác ca nu curle'i Dios dxi'a.

⁵ Cutu rnaz ca' le nayúj lu guich la'y, rna: “Dios rsölè'è queèru' Dios Bò' La'y, Nu zoalen ré'u, ati' Lè' nadxi'inè' ré'u len rudúl-li'nè' ré'u chqui' rusanru'-nè'.”

⁶ Na'a, xzöntèr le ruzá' ladxè'è queèru' Dios, le nayúj lu guich la'y, rna: “Dios ruzaguè'è xnózgac nup tun ba xzôn cuingac, san ruzá' ladxè'è quegac nup nacgac nòxj ladxli'.”

⁷ Qui lè ni na', gul-zóa nòxj ladxli' lahuè' Dios. Gul-ná be'i tu' xòhui', ati' uzzxúndj ga zoali'.

⁸ Gul-gúi' ladxli' sóalenli'-nè' Dios, ati' Lè' dusóalenè' lbi'ili'. Lbi'ili', bunách dul-la', gul-gác dxi'a, len cutur gunli' dul-la'. Lbi'ili', nul-li' reax bò' ladxli'dau'li', len chop le nadxi'ili', gul-gún dxi'a icj ladxli'dau'li'.

⁹ Gul-sèbi ladxli'li', len gul-hui'ni, len gul-códx. Na'a ruzxidxli' san ral-la' còdxli'. Rudzjili' san ral-la' hu'i'nili'.

¹⁰ Gul-gác nòxj ladxli' lahuè' Xanru', ati' Lè' gunè' ga gacli' blau.

Cutu ral-la' glag yudxru' le run lza'ru'

¹¹ Bòchi' lza'adau', cutu gnèli' qui lza'li' tuli' yetuli'. Nu rnè qui bòchi' lzè'i, len rlag yudx le run nu na', nu ni rnè qui zxba queè' Dios, len rbequi xbey le rna bè' zxba na'. Na'a, chqui' rbequi xbeynu' le rna bè' zxba na', run cuinu' nu rbequi xbey lei, len cutu runu' ca rna bè' zxba na'.

¹² Na'a, tuzè' naquè' Dios, Nu ben zxba na', len naquè' ca' Nu rbequi xbey le runru'. Lèczè' gac uslè' bunách o usnitiè' bunách na'. Na'a, çnúzxtè run cuinu', rlag yudxu' lza'u?

Cutu gunru' löz le gac cxò huidzj

¹³ Na'a, gul-zè nagli', nul-li' rnali': “Cxò huidzj tseajtu' yödz ni', ati' soatu' ni' tu iz len zian le gá'utu' len úti'tu', ati' cni gáta'tsca queètu' dumí.”

¹⁴ Cutu nózili' bizxa gac cxò huidzj. çNacxzc nac queèru', tsca zoaru' yödzyú ni? Nacru' ca bòchlá le nalá' tu chi'idau'z, len la' rnittè.

¹⁵ Qui lè ni na', cni ral-la' gnali': “Chqui' guè'nnè' Xanru', soaru' gbanru', len tu tu le gunru'.”

¹⁶ Na'a, lbi'ili', lu yöl-la' run ba xzôn queéli' rgu'li' yöl-la' ba la' cuinzli'. Le cunác nac yúgu'tè le cni runli'.

¹⁷ Chqui' nóziru' le nac dxi'a le ral-la' gunru', len cutu gunru' lè na', dul-la' runru'.

5

Santiago rusè'è ladxli'què' bõnni' dè yöl-la' tsahui' quequè'

¹ Lbi'ili', bõnni' rlé'ili' yöl-la' tsahui', gul-códx len gul-códxya'a, le zi'a za' dza glé'ili' yöl-la' yechi'.

² Chnac ditj yöl-la' tsahui' queéli', ati' chnutöcba' le náculi' bèldau' qui.

³ Chnac qui dumí oro len dumí plata queéli' ca nac qui guía zón xquè'i, ati' xquè'i na' nac ca tu le ruquí lbi'ili', ati' gac queéli' ca tu gui' le usni' lbi'ili'. Cni gac queéli', le busá' butubli' queèzli' yöl-la' tsahui' dza ni zoaru' chrajséytégac.

⁴ Gul-yutsca'. Chta'náb yudxnè' lazzjqué' bõnni' huen dxin gulalapè' yöl queéli', le cutu rguíxjnil' lequè', ati' lè na' ta'nabè' bõnni' huen dxin na' chbò'u didza' na' lahuè' Xanru', ati' Lè' rna bé'inè' ni'a nè'è guizx yu.

⁵ Yödzyú ni benli' ga buné'ili' len güi' gdágutezcli' le rnaz queéli'. Buxón cuinli', san chzoa gdxin queéli' dza udx queéli'. Gac queéli' ca rac queèba' bédx renni', chbdxin dza gdódiru'-ba'.

⁶ Rchúguli' quequè' bõnni' tsahui' len rudódili' lequè', ati' lequè' cutu ta'dá'baguè'è lbi'ili' rudódili' lequè'.

Cözru' xzôn ladxli' len ulidzru'-nè' Dios

⁷ Na'a, bòchi' lza'adau', gul-cóz xzôn ladxli' ga gdxinr dza huödè' Xanru'. Gul-yú ca runè' bõnni' guz gu'n. Lu yöl-la' rböz xzôn ladxli' rbözè' guiöjsiu' len guiöj beo' lin, ati' tód ni' lapè', len szxóni utubè' yöz.

⁸ Lèzca' cni, lbi'ili' na' réjlè'li' Cristo, gul-cóz xzôn ladxli' len gul-típ ladxli'li', le chza' gal-la' dza huödè' Xanru'.

⁹ Böchi' lza'adau', cutu gnëli' qui lza'li' tuli' yetuli', cui gbága'li' zxguia'. Gul-yutsca'. Chrdzag lau udxinë' Xanru', Nu cuequi xbey le runli'.

¹⁰ Böchi' lza'adau', gul-yú ca guc quequë' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Xanru'. Nacque' ca tu le lulu'i rë'u ca ral-la' saca' qui'ru' len cözru' zxon ladxì'.

¹¹ Na'a, nucua'ru' lequë' ca bönni' glaquë' bica' ba, nup ni' gulazaca' gulagu'í'i. Chbyónili' ca benë' Job. Glözë' zxon ladxì' zal-la' szxóni gzxaca' gdi'ë, ati' nözili' ca' ca benë' queë' Xanru' ga budxtë. Ruhuéchi'tsca ladxë'ë rë'u Xanru' len rui' ladxë'ë rë'u.

¹² Böchi' lza'adau', le nactër blau nac lë ni rëpa' lbi'ili': cutu gneyli' Nu zoa yehua' yubá, len cutu gneyli' le nacua' luyú ni, len cutu gneyli' bíti'tëz bi run tsutsu xtídzal'li'. Cati' gnali': "Ja", ral-la' gnazli': "Ja." Cati' gnali': "Cutu", ral-la' gnazli': "Cutu." Cni ral-la' gunli', cui gbága'li' zxguia' lahuë' Dios.

¹³ Chqui' rzaca' rgui'i nu dzag lbi'ili', ral-la' ulídz Dios nu na'. Chqui' zoa nu rudziji, ral-la' gul-l yöl-la' ba nu na'.

¹⁴ Chqui' re'i nu dzag lbi'ili', ral-la' ulídz bönni' gul tun chi'ë bunách queë' Cristo, quië lulidzë' Dios, la'nabnë' Lë' unë' bönni' huë' na'. Ral-la' la'gu'ë lë' le za, len lugunë' dxin lë' Xanru'.

¹⁵ Cati' lulidzë' Dios, len ta'yejlë'ë gunë' Cristo ga huöaquë' bönni' huë' na', ni'r gunë' Xanru' ga huas uzóë', len chqui' benë' dul-la' bönni' huë' na', Xanru' unít lahuë' lë'.

¹⁶ Qui lë ni na', gul-xoalëp dul-la' nabága'li' tuli' yetuli', len gul-náb qui lza'li' tuli' yetuli' lahuë' Dios quië unë' lbi'ili', urúj guidzhuë' na' ré'ili'. Le rulidzë' Dios bönni' tsahui', le runë' gdu ladxë'ë, nactsca lsaca'.

¹⁷ Elías, bönni' ni' bë'ë didza' uláz queë' Dios, guquë' bönni' yödzyú ca nacru' rë'u, san cati' bulidzë' Dios, gnabë' lahuë' cui gal guiöj, gdu tsonn iz yu xop beo' cutu gul guiöj luyú ni.

¹⁸ Gdöd ni' bulidzë' Dios leyúbl, ati' böal guiöj, ati' bunódzj le glazë' bönni' dza ni'.

¹⁹ Böchi' lza'adau', lë ni ral-la' gnözili'. Chqui' nunbë' le nac gdutë li nu dzag lbi'ili' len rchixi rnigui, ati' zoa nu gun ga ubi'i ladxì' nu na' rchixi rnigui,

²⁰ nu na' gun ga ubi'i ladxë'ë bönni' dul-la' na' gdë' ga yubl, uslé' lu yöl-la' gut bönni' dul-la' na', len gunë' ga unít lahuë' Dios dul-la' zian nabaguë'ë bönni' na'. Ca' gac.

DIDZA' ZI'AL BUZUJĚ' LU GUICH PEDRO

Pedro rugapë' Dios nup ta'dá' Cristo

¹ Neda', Pedro, naca' gbaz nasölë'ë Jesucristo. Ruzuja' queëli' lu guich ni, lbi'ili' náslasli' zi'tu' gap dë ladzli', zoali' luyú Ponto, len luyú Galacia, len luyú Capadocia, len luyú Asia, len luyú Bitinia.

² Gröczë' lbi'ili' Xuzru' Dios ca na' bucözë' dza ni'të quië gáquili' quizi queë' lu në'ë Dios Bô' La'y, len gunli' ca rna xtidzë'ë Cristo len gacli' gdu dxi'a ni'a qui xchönë' Cristo. Rnabda'-në' Dios uzá' ladxë'ë queëli' len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li'.

Le rúnteczru' löz

³ Yöl-la' ba Dios, Xuzë' Xanru' Jesucristo. Lu yöl-la' ruhuechi' ladxli' xzön queë' bucbë' yöl-la' na'bán queëru' le buspanë' Jesucristo lu yöl-la' gut. Lë ni run ga rúnteczru' löz,

⁴ Len gun ga gdél-li'ru' lë na' run chi'ë queëru' Dios yehua' yubá. Lë na' run chi'ë Dios, le unödzej' quegac bunách queë', cutu nit, len cutu gtëb, len cutu ggul.

⁵ Le réjlë'li' Lë', lu yöl-la' huac xzön queë', Dios gun chi'ë lbi'ili' cati' gdxinr dza ni' uzi'li' xbey yöl-la' ruslá gdu na' chnupë'ë queëru' len ulu'ë lahui dza udx.

⁶ Qui lë ni na' rudzjitsquili', zal-la' na'a ral-la' saca' qui'li' tu chi'idau' le rac zian le ta'zi' bë' lbi'ili'.

⁷ Le rua' rlenli' yugu' lë na' ta'zi' bë' lbi'ili', nac bë' nac gdu ca réjlë'li' Cristo. Lëzca' cni rzi' bë'ru' oro, le nit, runru' lei dxi'a lu gui'. Qui lë ni na', cati' chnazí' bë' yöl-la' réjlë' queëli' Cristo, le nacr lsaca' ca oro, gac queëli' yöl-la' xzön len yöl-la' run ba la'n dza ni' ulu' lahuë' Jesucristo.

⁸ Lbi'ili' nadxi'ili'-në' Cristo zal-la' gatga blé'ili' Lë'. Réjlë'li' Lë' zal-la' cutu rlé'ili'-në' na'a, ati' rudzjili'. Gdu nac yöl-la' rudziji xzön queëli' le cutu gac quixj'oru' tsca nac.

⁹ Cni nac, le rdél-li'li' yöl-la' ruslá qui bö' nacczli' le rata' queëli' le réjlë'li' Cristo.

¹⁰ Dza ni'të gulusëdë' dxi'adau' bönni' glu'ë didza' uláz queë' Dios ca nac yöl-la' ruslá na' dë queëru' na'a, ati' glu'ë didza' ca nac le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios.

¹¹ Bô' La'y dzaguë' Cristo buzéjni'në' zi'atël bönni' na' glu'ë didza' uláz queë' Dios, bului'inë' lequë' ca ral-la' saca' qui'ë Cristo, lenca' ca gac queë' yöl-la' yení' tód na'. Qui lë ni na' glui' ládxi'quë' la'nöznë' batx gac lë ni len nuzxa na' gac qui lë na' bului'inë' lequë' Bô' dzaguë' Cristo.

¹² Dios bului'inë' bönni' na' glu'ë didza' uláz queë' cutu nac tu le la'lé'inë' lequë', san rë'u ni glé'iru' lë na' glu'ë didza' qui, ati' lbi'ili' ryónili' na'a ca nac qui. Lë ni tu'ë didza' qui bönni' tunë' lban qui didza' dxi'a, zoalen lequë' yöl-la' huac queë' Dios Bô' La'y, Nu na' rsölë'ë queëru' Dios zoë' yehua' yubá, ati' të'nnë' gbaz la'y queë' Dios la'nöznë' ca nac lë na' glu'ë didza' qui dza ni'të.

Dios rulidzë' rë'u quië gacru' la'y

¹³ Qui lë ni na', gul-zóa ban ladxli' len gul-cöztec ba'adau'. Gdu ládxi'li' gul-xzöni ládxi'li' lë na' uzá' ladxë'ë queëli' Dios dza ni' ulu' lahuë' Jesucristo.

¹⁴ Gul-gún ca rna xtidzë'ë Dios len cutu güi'li' latj la'chë' lbi'ili' ga yubl yugu' le rzë ládxi'li', ca na' benli' dza ni' cutu núnbë'nili'-në' Dios.

¹⁵ Ral-la' gacli' la'y ca nac yúgu'të le runli', ca na' naquë' la'y Dios, Nu bulídz lbi'ili' quië gáquili' queë'.

¹⁶ Lëzca' cni nayúy lu guich la'y, ca na' gnë' Dios, rna: "Gul-gác la'y, le naca' neda' la'y."

¹⁷ Réli'-në': "Xuztu'", cati' rulidzli'-në' Dios, ati' Lë', tuz ca rbequi xbeyne' yúgu'të bunách tsca nac le nungac tu tu bunách na'. Qui lë ni na' ral-la' gádxili' Lë' tsal ni zoali' yödzyú ni, le cutu nac gdu ladzli'.

¹⁸ Dios buslé' lbi'ili' lu lë na' gucli' dza ni' cati' benli' ca nacgac le ca'z guludödë' lauli' xuz xtau'li'. Nöziczli' bóa'ue' lbi'ili', clëg len tu le nit ca nac oro len plata,

¹⁹ san len xchönë' Jesucristo le nactër lsaca', le budöd cuinë', guquë' ca tuba' bö'cu' xzila' nacba' gdu dxi'a, tu'döddë'-ba' lahuë' Dios quië ugúa dul-la'.

²⁰ Dios gröczë' Cristo zi'atël ca benë' yödzyú ni, ati' dza ni zoaru' na'a benë' ga bulu' lahuë' quië uzi'li' xbë'.

²¹ Ni'a qui le benë' Cristo réjlë'li'-në' Dios, Nu na' buspán Lë' lu yöl-la' gut len ben ga naquë' blau. Cni nac, réjlë'li'-në' Dios len ruzxöni ládxi'li' Lë'.

²² Na'a, chnun cuinli' dxi'a le runli' ca rna le nac gdu'të li len nac gdu ca nadxi'icli'-në' böchi' lza'li' ta'yëjle'ë Cristo. Qui lë ni na', gdu ládxi'li' ral-la' gdxii'li' lza'li' tuli' yetuli'.

²³ Chböäljli' leyúbl, clëg le nuzoagac lbi'ili' bunách tatz, san nuzóa lbi'ili' Nu zoacz, le náljlenli' xtidzë'ë Dios, le nac ban len le zoa tsalzú.

²⁴ Cni nac, le nayúj lu guich la'y rna:
Yúgu'të bunách nacgac ca nac guixi'.
Yöl-la' lach quequë' nac ca xyiji guixi' na'.
Rbidx guixi' na' len rguindj xyiji,
²⁵ San xtidzë'ë Dios zoa tsalzú.
Didza' ni bdxin queëli' lu didza' dxi'a.

2

¹ Qui lë ni na', gul-cá'n yúgu'të le cunác. Cutur si' yë'li' len cutu ubj dxi'a cuinli' laugac bunách. Cutur uzxë'ili', len cutu gnëli' qui lza'li'.

² Ral-la' së lãdxi'li' le nac queë' Dios Bô' La'y quië gal-li' ca na' tunbi' bi'i huë'ndau', ta'zë lãdxi'bi' nidxi'. Cni ral-la' gunli' ga gdxinr dza ulali',

³ chqui' ráquibe'ili' naquë' dxi'i lãdxi' Xanru'.

Cristo naquë' ca tu guiöj nac ban

⁴ Gul-biga' ga zoë' Xanru', naquë' ca tu guiöj nac ban. Naquë' ca tu guiöj gulacá'n lei ca'z bunách san nac tu le gröczë' Dios le nac Isaca'.

⁵ Lëzca' cni, lbi'ili' nacli' ca guiöj nabangac. Gul-güi' latj Dios ugunë' lbi'ili' dxin, gunë' ga gacli' ca tu gdau' ga soë' Dios Bô' La'y. Lu gdau' na' gacli' ca bxuz náquigac quizi queë' Dios ati' lu në'ë Jesucristo gac udöldi' lahuë' Dios yugu' le runnë' queëli' Dios Bô' La'y, lë na' rdzag lãdxë'ë Dios.

⁶ Qui lë ni na' nayúj ca' lu guich la'y, rna:
Rgu'a lu zö'ö yödZ Siön tu guiöj blau squin zö'ö,
Le gröcza' neda' len nac Isaca'.

Nu rejle' Lë', cutu gchixi gnigui.

⁷ Lbi'ili' na' réjlë'li' Cristo, nac queëli' guiöj ni tu le záqui'tsqui, san quegac nup cuta'yejlë' Cristo, nac ca na' nayúj lu guich la'y, rna:

Guiöj na' guluzóë' tsal'l bönni' tu'cu'ë zö'ö,
Gláquinë' ca'z nac,

Guiöj ni chnac guiöj blau squin zö'ö.

⁸ Lëzca' cni nayúj lu guich la'y, rna:
Guiöj ni gun ga tsajchégu'gac bunách
Len gun ga tsajtsó'gac.

Le nactë yajchégu'quë' bönni' cuta'yejlë'ë Cristo, le gulachíxinë' cati' guluzóë' tsal'l xtidzë'ë Dios. Dios bucu'ë lequë' lunë' cni.

Nup náquigac queë' Dios

⁹ Lbi'ili' nacli' bunách gröczë' Dios. Yúgu'tëli' nacli' bxuz queë' Bönni' Uná Bë' La'y. Nacli' ca tu yödZ naqui quizi queë' Dios. Nacli' bunách queëczë' Dios. Cni nacli' quië gac gunli' lban qui le zxon benë' Dios, Nu na' bulídZ lbi'ili' quië brujli' ga nac chul xöhui', len gyazli' lu yení' gdu queë'.

¹⁰ Zí'atël cutu gucli' bunách queë' Dios, san na'a chnacli' bunách queë'. Zí'atël nutu nu buechi' lãdxi' lbi'ili', san na'a Dioscz ruhuechi' lãdxë'ë lbi'ili'.

Zoaru' nabanru' quië gunru' ca rë'nnë' Dios

¹¹ Böchi' lza'adau', nacli' ca bunách zi'tu', rdazli' yödZlyú ni. Qui lë ni na', ráta'yua' lauli', cui güi'li' latj la'na be'i lbi'ili' le rzë lãdxi'li', lë na' ta'dil-len bö' nacczli'.

¹² Gul-gún le nac dxi'a laugac bunách cunúnbë'gac Dios. Cni gac, chqui' luquy lbi'ili', la'ná nacli' gdódi bunách, gac la'le'i bunách yugu' le dxi'a runli', ati' dza huödë' Xanru' la'gu'ë Dios yöl-la' ba ni'a qui le nacczli'.

¹³ Le náquili' queë' Xanru', gul-gún ba la'n yúgu'të bönni' yúlahui', nucua'gac lequë' bunách, zal-la' naquë' bönni' rna bé'inë' gdutë yödZlyú, le naquë' bönni' blau uná bë',

¹⁴ o chqui' naquë' bönni' rna bé'inë' yödZ, nu na' nuzóë' bönni' blau uná bë' na' quië gut quinë' nup tua' dō' len gunë' ba la'n nup tun le nac dxi'a.

¹⁵ Cni rë'nnë' Dios gunli' quië la'bō' dxië' bönni' cunōzi cunúnbë'quë' Lë', cati' la'lé'inë' le nac dxi'a na' runli'.

¹⁶ Gul-gác ca bönni' nadzanquë', san cutu gugunli' dxin yöl-la' nadzán queëli' quië gunli' le cunác. Gul-gác ca bönni' nadá'uquë' queë' Dios.

¹⁷ Gul-gún ba la'n yúgu'të bunách. Gul-dxi'i-quë' böchi' lza'li'. Gul-gadxi-në' Dios. Gul-gún ba la'n bönni' rna bé'inë' gdutë yödZlyú.

Le gzxaca' gdi'ë Cristo ruzejni'i rë'u ca ral-la' gunru'

¹⁸ Nul-li' nacli' bönni' nadá'ugac, gul-gadxi bönni' xanli', len gul-gún-que' ba la'n, clëgz gunli' ba la'n bönni' xanli' na' nacquë' dxi'a len tui' lãdxi'que' lbi'ili', san gul-gún ba la'n ca' bönni' xanli' na' tu'saca' zi'ë lbi'ili' lu dxin runli' quequë'.

¹⁹ Chqui' saca' qui'li' len cutu zoa bizx quië, ati' gua' glenli' lë na' le ráquili' nac ca rë'nnë' Dios, urujli' dxi'a lahuë' Dios.

²⁰ Na'a, chqui' rua'li' dõ' ati' gut quinë' lbi'ili' bönni' yúlahui', ¿nacxzc uzi'li' xbey zal-la' len yöl-la' rböz zxön lãdxi' queëli' gua' glenli' lë na' gac queëli'? San chqui' rbözli' zxön lãdxi', rua' rlenli' le rzaca' rgui'li' ati' benli' le nac dxi'a, ni'r urujli' dxi'a lahuë' Dios.

²¹ Dios bulidzë' lbi'ili' quië saca' qui'li' cni, le gzxaca' gdi'ë Lëczë' Cristo uláz queëli', buzóë' queëli' tu le ulú'i lbi'ili' ca ral-la' gunli', saca' qui'li' ca na' gzxaca' gdi'ë Lë'.

²² Cristo cutu bi dul-la' benë', len gatga gzxì' yë'ë.

²³ Cati' guludidza' yudxnë' Lë', cutu butsåg yudxnë' lequë'. Cati' gulusaca' zi'ë Lë', cutu buzeynë' lequë' ba nadx, san budöd cuinë' lu në'ë Dios, Nu na' rbequi xbey le runru' ca sa'yéaj.

²⁴ Lëczë' Cristo gzxì'ë dul-la' queëru' lu gdu ca nayá' nabanë' cati' ni' gutië' lë'i yag cruz, quië gacru' ca bönni' nat, cutur gunru' dul-la', san soaru' gbanru' quië gunru' le nac dxi'a. Lë' guquë' huë' uláz queëru' quië huöacru' dxi'a rë'u.

²⁵ Gucli' ca bö'cu' zxila' nanitc'ba', san na'a budxinli' queë' Cristo, Nu ruyú lbi'ili' len run chi'ë bö' nacczli', naquë' queëli' ca bönni' uyú bö'cu' zxila'.

3

Ca ral-la' lun nup nutság na'gac

¹⁻² Lëzca' cni, lbi'ili' ngul, ral-la' gunli' ba la'n bönni' qui queëli', len chqui' cutu ta'yejlë'ë xtidzë'ë Cristo, la'yejlë'ë Lë' cati' la'lé'inë' le nac dxi'a runli' nacli' ba'a lãdxi', len runli' lequë' ba la'n, zal-la' cutu bi didza' ru'lenli' lequë' ca nac queë' Cristo.

³ Yöl-la' lach queëli' cutu nac le zoa lahuiz, tsa rupa'li' icjli', len tsa nacgac le naccni oro nus'i' cuinli', len lari' záqui'tsqui náculi'.

⁴ Yöl-la' lach queëli' ral-la' gac le yu'icj lãdxi'dau'li'. Yöl-la' lach le rdia'tecz nac yöl-la' nõxj lãdxi' len yöl-la' ba'a lãdxi', le záqui'tsquisac lahuë' Dios.

⁵ Lëzca' cni guc yöl-la' lach quecnu ngul gulayj lãdxi'cnu Dios, gulacua'nu dza ni'të. Guluzxõni lãdxi'cnu Dios len glunnu ba la'n bönni' qui queëcnu.

⁶ Cni bennu Sara, bennu ca rna xtidzë'ë Abraham, bönni' queënu, len bulidznu lë', gnanu: "Xan." lbi'ili' ca' gunli' ca bennu Sara na' chqui' gunli' le nac dxi'a len cutu bi gãdxili'.

⁷ Lëzca' cni, lbi'ili', bönni', ral-la' güi' lãdxi'li' ngul qui queëli'. Gul-gún lecnu ba la'n, clëgz le nõta'cnu ca yöl-la' nal queëli', san lëzca' le nadél-li'cnu yöl-la' na'bán na' runnë' queëru' Dios, tuz ca nadél-li'li' lbi'ili'. Gul-gún cni, cui uzaga' xnözli' tu' xõhui' cati' ulidzli'-në' Dios.

Huazaca' huaqui'ru' zal-la' runru' le nac dxi'a

⁸ Ga ruüdxte, gul-gác tuz tuli' len yetuli' yúgu'tëli' len gul-güi' lãdxi'li' lza'li' tuli' yetuli'. Gul-gác dxi'i lãdxi' len zxön lãdxi'.

⁹ Cutu ubi'ili', cugua'li' dõ' qui nu rua' dõ' queëli', len cutu utság yúdxili' nu utság yudxi lbi'ili', san cni ubi'ili', gnábili'-në' Dios gunë' ga gac bica' ba nu na', le bulidzë' lbi'ili' Dios quië gacli' bica' ba.

¹⁰ Cni nac le nayúj lu guich la'y, rna:

Nu bönni' rë'nnë' uzi'ë xbey yöl-la' na'bán queë' len cözë' dxi'adau',
Ral-la' uca'në' didza' xõhui' len cutur si' yë'ë.

¹¹ Ral-la' uca'në' le cunác len gunë' le nac dxi'a.

¹² Xanru' güi' lãdxë'ë cözë' zxön lãdxi' len sóateczë' cni,

¹² Xanru' run chi'ë yugu' bönni' tsahui'

Len ruzë naguë' le tu'lidzë' Lë',

San ruzaguë'ë xnözgac nup tua' dõ'.

¹³ Nuzca caz gua' dõ' queëli' chqui' rui' lãdxi'li' gúnteczli' le nac dxi'a?

¹⁴ Zal-la' saca' qui'li' cati' runli' le nac dxi'a, gacli' bica' ba. Nutu nu gãdxili' len cutu ubi ugu'li'

¹⁵ san gul-zxõni lãdxi'li'-në' Cristo, güi'li' Lë' latj gna bé'inë' icj lãdxi'dau'li'. Gul-zóca sina' quixjõ'li' yúgu'të nup la'nabi lbi'ili' bizx quië runli' lóz Cristo, gunli' lë ni lu yöl-la' nõxj lãdxi' queëli' len lu yöl-la' run ba la'n nup na'.

¹⁶ Gul-guntecz le nac dxi'a lahuë' Dios, len chqui' nacuá' nup ta'në xõhui' qui le nac dxi'a runli' le réjle'li' Cristo, ni'r lutu'i' ca nac le ta'në queëli'.

¹⁷ Chqui' saca' qui'li', dxi'ar gac chqui' nac le runli' le nac dxi'a len clëg le rua'li' dõ', chqui' Dios rë'nnë' gac cni queëli'.

¹⁸ Lëczé' Cristo gzxaca' gdi'ë gutië' uláz queëru' quië bugúë' tsaz dul-la' nabága'ru'. Lë' naquë' dxi'a, san gutië' uláz queëru' rë'u, nacru' bönni' dul-la'. Cni benë', bunë' rë'u tuz len Dios. Lu xpëlë'ë gutië' san lu bö' nacczë', ni zoë' nabanë' tu lu xpëlë'ë cub.

¹⁹ Lu bö' nacczë' gyijë' yjenë' lban laugac bö' nadzungac.

²⁰ Bö' ni glacczë' bönni', dza ni'të guladá'baguë'ë xtidzë'ë Dios, dza ni' zoë' Noé, cati' ni' glözë' Dios lu yöl-la' rböz xzön ladxi' queë', cutu busyudxë' lequë', tsal ni' benë' Noé barco xzön na'. Lë'i barco na' gululá nabábz bunách lu nis, glac xunu' bunách, bönni' len ngul.

²¹ Nis ni' nac tu le lului' ca nac nis ga na' rdilru' nis, le nac bë' nularu' lu yöl-la' gut le bubanë' Jesucristo lu yöl-la' gut. Lë na' rdilru' nis cutu nac tu le run dxi'a le nacru' lahuiz, san lului' rui' lãdxi'ru' gac dxi'a icj lãdxi'dau'ru' lahuë' Dios.

²² Jesucristo bubenë' yehua' yubá, yajchö'ë cuit lë'ë yubél Dios, rna bé'inë' yugu' gbaz la'y, len nup ni' ta'ná bë', len nup nadél-li'gac yöl-la' xzön.

4

Gunru' xchinë' Cristo, ugunru' dxin yöl-la' huac queë' Dios

¹ Qui lë ni na', ca na' gzxaca' gdi'ë Cristo lu gdu ca nayá' nabanë', lëzca' lbi'ili' ral-la' soa cözli' saca' qui'li'. Nu na' rzaca' rgu'i le da' le nac dxi'a chbucá'n dul-la'.

² Na'a su lau, ral-la' gúnteczli' ca rë'nnë' Dios len clëg ca rzëz lãdxi'li' lu yöl-la' bunách queëli'.

³ Tsca'ti' gaz le chbenli' chbenli', cutur gunli' ca na' tun nup cunúbë'gac Dios. Dza ni'të benli' yugu' le cural-la' gunli'. Gzë lãdxi'li' le cunác. Gzúdxili'. Gdöd bë'i güi' gdáguli' len gyij lãdxi'li' bdau' guiöj bdau' yag le rgunë' Dios.

⁴ Na'a, tu'bannë' bönni' tunë' cni le cutur runli' tsazxön lequë' cati' tunë' le cunác cni, len qui lë ni na' tu'tsäg yudxnë' lbi'ili'.

⁵ Lequë' run bayúdx lului' cuinquë' lahuë' Dios, Nu na' chzoa cuequi xbeynë' nup nabangac len nup chnatgac.

⁶ Qui lë ni na' guc lban qui didza' dxi'a laugac nup chnatgac, nup na' Dios glequi xbeynë' lequë' cati' ni' gulacu'ë yödzyü ni, ca na' rbequi xbeynë' yúgu'të bunách. Guc lban laquë' quië la'cu'ë lu yöl-la' na'bán lu bö' nácgacczë', ca na' zoaczë' lu yöl-la' na'bán Dios.

⁷ Chzoa gdxin dza udx qui yúgu'të le dë. Qui lë ni na', gul-gác ba'a ladxi' len gul-spán lãdxi'li' quië gac ulidzli'-në' Dios.

⁸ Le runtë bayúdx, gul-dxi'i lza'li' tuli' yetuli', le chqui' dzagli' lu yöl-la' nadxí'i, gacli' sina' unít lauli' lza'li' tua' dö' queëli'.

⁹ Gul-güi' latj la'cuá' lidxli' böchi' lza'li', len cutu gnëli' quequë'.

¹⁰ Dxi'adau' ral-la' ugunli' dxin yugu' le buzá' lãdxë'ë queëli' Dios, gácclenli' lza'li' tuli' yetuli'.

¹¹ Nu bönni' runë' lna' lau, ral-la' gunë' lna' lau qui xtidzë'ë Dios, ati' nu bönni' runë' xchinë' Cristo, ral-la' ugunë' dxin yöl-la' huac na' runnë' queë' Dios, ati' ca nac yúgu'të le runli', gac yöl-la' ba queë' Dios ni'a qui le nunë' Jesucristo. Gactecz queë' Dios yöl-la' ba len yöl-la' uná bë'. Ca' gac.

Le la'zaca' la'gu'i bunách ta'yëjlë' Cristo

¹² Böchi' lza'adau', cutu ubánili' ca nac le ta'zí' bë'tsca lbi'ili'. Cutu nac le cunúbë'gac bunách.

¹³ Gul-dzjitsqui le dë latj queëli' gunli'-në' tsazxön Cristo lu le rzaca' rgu'i'ë Lë' quië gac udzjili' ca' dza na' huödë' Cristo, cati' glé'ili' yöl-la' yení' queë'.

¹⁴ Chqui' tu'dzág yudxi lbi'ili' bunách le da'li' Cristo, bica' ba lbi'ili', le nac bë' zóalenë' lbi'ili' Dios Bö' La'y, Nu za' yehua' yubá. Bunách ni tu'dzág yudxi Lë', san lbi'ili' runli'-në' ba la'n.

¹⁵ Chqui' zoa nu dzag lbi'ili' rzaca' rgu'i', ral-la' gac cni le dë'ë Cristo len clëg le naquë' gdödi bunách o gban, o bönni' huia'dö', o le yjitsë'ë ga yubl.

¹⁶ Na'a, chqui' nul-li' rzaca' rgu'i'li' le da'li' Cristo, cutu ral-la' utui'li', san gul-cu'ë Dios yöl-la' ba le nazí' lali' bunách queë' Cristo.

¹⁷ Chbdxin dza su lahuë' Dios cuequi xbeynë' bunách náquigac quizi queë'. Chqui' zi'al cuequi xbeynë' rë'u, ¿nactër gac quegac nup cutún ca rna didza' dxi'a queë' Dios?

¹⁸ Chqui' nac baníg lulá nup tun le nac dxi'a, ¿nactër gac quegac nup ta'dá'baga' Dios len tun dul-la'?

¹⁹ Cni nac, nup ni ta'zaca' ta'gu'i' le rë'nnë' gac cni Dios, ral-la' lúnteczë' le nac dxi'a len ludödë' lu në'ë Dios bö' nácgacczë', le benczë' lequë' Lë' len runë' ca rna xtidzë'ë.

5

Pedro ruzéjni'në' nup ta'yëjlë' Cristo

¹ Na'a, ruzéjni'da' bönni' gul tun chi'ë lbi'ili' náquili' queë' Cristo, le naca' neda' ca' bönni' gul ca nacquë', len blé'ida' le gzxaca' gdi'ë Cristo, ati' guna' ca' tsaxxón lequë', uzi'tu' xbey yöl-la' yení' na' gla' lahui.

² Gul-gác ca bönni' tu'yú bö'cu' zxila', gun chi'ili' bunách na' Dios glu'ë lu na'li'. Gul-gún cni gdu ládxi'li' ca rë'nnë' Dios, len clëg le run bayúdx queëli', o le rzë ládxi'li' dumí. Gul-gún xchinli' le rë'nizli'

³ len clëg le rë'nili' gna bé'izli' nup na' nagu'ë lu na'li'. Gul-güi' ládxi'li' gacli' tu le ruluí' ca ral-la' lac nup na' run chi'ili'.

⁴ Cni nac, cati' uluf' lahuë' Cristo, Nu na' nac blau uyú bö'cu' zxila', gdél-li'li' tu le uzi'li' xbey le gatga nit.

⁵ Lëzca' cni, bi'i cuidi', gul-gún ca ta'në' bönni' gul. Yúgu'tëli' ral-la' gunli' ba la'n lza'li', tuli' yetuli', lu yöl-la' nöxj ladxi' queëli', le nayúj lu guich la'y, rna:

Dios ruzaguë'ë xnözgac nup tun ba xzön cuingac

San ráclenë' nup nacgac nöxj ladxi'.

⁶ Gul-zóa nöxj ladxi' lu në'ë Dios, ati' Lë' uchisë' lbi'ili' cati' gza'a dza.

⁷ Gul-cú'u lu në'ë Dios yúgu'të le run ga ruúbi rugui'li', le rui' ladxë'ë lbi'ili'.

⁸ Gul-gác ba'a ladxi' len gul-spán ládxi'li', le zoa tu' xöhui', nu curle'i lbi'ili' dxi'a, rda gdu zbi'il, nac ca tuba' bëdx guixi' rbödxya'aba', rguiljba' nu gáguba'.

⁹ Gul-gác tsutsu ca réjlë'li' Cristo, len gul-zaga' xnöz tu' xöhui', le nözili' ta'zaca' ta'gui'ë böchi' lza'li' gdu'të yödzlyú ni ca na' rzaca' rgui'li' lbi'ili'.

¹⁰ Ni'r cati' chgzxaca' gdi'li' tu chi'z, Dios gunë' ga gacli' gdu, len ga gacli' tsutsu, len ga gal-li', len ga soali' tsaz. Lëczë' Dios ruzá' ladxë'ë queëru' yúgu'të le ruzi'ru' xbey, len bulidzë' rë'u quië uzi'ru' xbey yöl-la' yení' queë' zoa tsalzú le nacru' tuz len Jesucristo.

¹¹ Gactecz queë' yöl-la' ba len yöl-la' uná bë'. Ca' gac.

Pedro ruzeynë' didza' nup ta'dá' Cristo

¹² Didza'dau' ni ruzuja' queëli' lu guich lu në'ë Silvano, len ráquida' naquë' gdu böchi'ru'. Rë'nda' utipa' ládxi'li' ati' runa' lna' lau lauli', le nactë lë ni nac le ruzá' ladxë'ë queëru' Dios. Gul-gác tsutsu le ruzi'li' xbey lë ni.

¹³ Tu'gáp lbi'ili' Dios bunách queë' Cristo nacua' Babilonia. Dios gröczë' lequë' ca na' gröë' lbi'ili'. Lëzca' rugapbi' lbi'ili' Dios bi'i Marcos, nachi' ca zxi'ncza'.

¹⁴ Gul-gáp Dios lza'li' tuli' yetuli', len lu yöl-la' nadxí'i queëli' lza'li' unída'li' lza'li' tuli' yetuli'.

Rnabda'-në' Dios gunë' ga soa dxi' icj ládxi'dau'li', yúgu'tëli' na' náquili' queë' Jesucristo. Ca' gac.

DIDZA' BURÓP BUZUJĚ' LU GUICH PEDRO

Pedro rugapë' Dios nup ta'dá' Cristo

¹ Neda', Simón Pedro, naca' huen dxin queë' Jesucristo, len gbaz nasöl'ë Lè'. Rugapa' Dios lbi'ili', réjlë'li' Jesús. Tuz ca záca'gac yöl-la' réjlë' queëli' Lè' len yöl-la' réjlë' queëtu' Lè'. Dios benë' ga réjlë'li' Lè' le nacczé' tsahui', len le naquë' tsahui' ca' Xanru' Jesucristo, Nu na' ruslá rë'u.

² Rnabda'-në' Dios gunë' ga gata' gdu queëli' le ruzá' ladxë'ë queëru', len gunë' ga soa dxi icj ládxi'dau'li' le núnbë'li'-në' Dios lenca' Xanru' Jesús.

Le nacgac nup ta'yejlë' Cristo

³ Lu yöl-la' huac zxon queë', Dios chbennë' queëru' yúgu'të le rquíniru' quië gata' queëru' yöl-la' na'bán gdu, len quië gacru' ba'a ladxí', le núnbë'ru' Nu na' bulídž rë'u quië gata' queëru' yöl-la' yení' queë' len le nac dxi'a queë'.

⁴ Le runë' cni, benë' ga gac uzi'ru' xbey yugu' le zxon len le nac dxi'a gzxi' lu në'ë gunnë' queëru', ati' le nac ni nularu' lu le cunác dzó' yódžlyú ni le ta'zë ládxi'gac le cunác bunách, quië gacru' ca naquë' Lëczë' Dios.

⁵ Qui lë ni na', chqui' réjlë'li' Cristo, gul-güi' ládxi'li' gacli' dxi'i ladxí'. Chqui' chnacli' dxi'i ladxí', gul-güi' ládxi'li' gata' ca' queëli' yöl-la' rac szxöni.

⁶ Chqui' napli' yöl-la' rac szxöni, gul-güi' ládxi'li' gna be'i cuinli', len chqui' rna be'i cuinli', gul-cöz zxon ladxí', len chqui' rbözli' zxon ladxí', gul-zóa ba'a ladxí'.

⁷ Chqui' zoali' ba'a ladxí', gul-dxi'i lza'li', len chqui' nadxi'ili' lza'li', gul-dxi'i ca' yúgu'të bunách.

⁸ Chqui' cni runli', len zeaj racr gdu ca runli' cni, lë ni gun ga cugác daduz yöl-la' réjlë' queëli' Lè', ati' tseaj gacr gdu ca núnbë'li'-në' Xanru' Jesucristo.

⁹ Nu bönni' cutu rui' ladxë'ë gunë' cni, naquë' ca bönni' nachúl nanitië', le chgul ladxë'ë bunë' lë' dxi'a Cristo, bugüë' yugu' dul-la' gbaguë'ë zí'atël.

¹⁰ Qui lë ni na', böchi' lza'adau', ral-la' güi'tër ládxi'li' gáquibe'ili' bulidžë' lbi'ili' Dios len gröczë' lbi'ili'. Chqui' gunli' cni, cutu ca' gchixi gníguili'.

¹¹ Cni gac, gdu ladxë'ë Dios gunnzë' lbi'ili' latj tsazli' ga rna bë'teczë' Xanru' Jesucristo, Nu ruslá rë'u.

¹² Qui lë ni na' gúntecza' ga tsajneyli' yugu' lë ni zal-la' chnóziczli' lei len rugunli' dxin le nac gdu'të li na' chgzxi' lu na'li'.

¹³ Runi neda' ral-la' uspana' ládxi'li' ca nacgac lë ni tsal ni zoa' nabana'.

¹⁴ Ral-la' guna' cni le nöžda' zí'a gatia'. Xanru' Jesucristo chgudxczë' neda' gac cni quia'.

¹⁵ Qui lë ni na' güi'tsca ladxá'a guna' ga tsajnéyteczli' yugu' lë ni töd gatia'.

Nup gulale'i yöl-la' zxon queë' Cristo

¹⁶ Cutu bé'lentu' lbi'ili' didza' rdaz lu yöl-la' sina' queëtu', cati' buzëjni'tu' lbi'ili' ca ral-la' gdxin dza huödë' Xanru' Jesucristo, napë' yöl-la' uná bë' zxon. Netu' blë'icztu' yöl-la' zxon queë'.

¹⁷ Blë'itu' Lë' cati' benë' Lë' ba la'n Xuzru' Dios len glu'ë Lë' yöl-la' zxon, ati' byön chi'ë Dios, bruj latj yení' queë', gnë': "Nu ni nac Zxi'na'. Nadxi'ida' Lë' len rdzag ladxá'a Lë'."

¹⁸ Netu' byönicztu' chi'ë na' bruj yehua' yubá cati' ni' gzóalentu'-në' Xanru' lu gui'a la'y.

¹⁹ Lë na' guc, nac bë'tsca nactë didza' glu'ë bönni' uláz queë' Dios, ati' ral-la' güi' ládxi'li' didza' na', le nac ca tu güi' ruzeni' tu ga nac chul ga gdxintë dza uzeni' lu icj ládxi'dau'li' Nu na' nac ca bölj usil queëru'.

²⁰ Lë ni runtsca bayúdx tséjni'li': "Nutu nu bönni', racz queë' cutu gac usedxë' didza' bë'ë bönni' uláz queë' Dios."

²¹ Yugu' didza' glu'ë bönni' uláz queë' Dios cutu ca' glu'ë le glë'ncznë', san glu'ë didza' uláz queë' Dios le buchizi'ë lei icj ládxi'dau'quë' Dios Bó' La'y.

2

Ca nacgac nup tu'sëdi le cunácž

¹ Gulacua'lenë' ca' bunách Israel bönni' ta'zí' yë'ë, gulanë' nacquë' bönni' tu'ë didza' uláz queë' Dios. Lëzca' cni la'cuá'lenë' lbi'ili' bönni' la'zí' yë'ë, lusëdnë' lbi'ili' le cunácž. Lu yöl-la' sina' quequë' lusëdnë' lbi'ili' zxbá quégaczë' le gun ga soa banádx queëli' uca'nli' le nac gdu'të li. La'dá'baguë'ë ca' Xanru', Nu buslá rë'u. Le lunë' gun ga usnittë' lequë' Dios.

² Gunli' lequë' tsaxxon zianli' ca nac le cunác lunë', ati' le gunli' la'li' cni la'në xöhui' bunách qui didza' dxi'a le nac gdu'të li.

³ Lu yöl-la' ruhuidi' quequë' lusëdnë' lbi'ili' le cunác, quië gata' quequë' dumí queëli'. Chnarugu quequë' bönni' ni, ati' nac löz la'nitië' tsaz.

⁴ Dios cutu bunít lahuë' yugu' gbaz la'y queë' na' glunë' dul-la', san gru'në' lequë' latj chul. Nága'quë' du guia ga nac chul na', ta'bözë' dza usyudxë' lequë' Dios.

⁵ Lëzca' cni, cutu bunít lahuë' bunách gulacua' dza ni'të cati' bsölë'ë nis guiöj usnít yödzyly, len busnitië' bunách nacgac xöhui', san buslé' lu nis na' buslé', bönni' ni' benë' lban qui le nac tsahui'. Dios buslé' ca' lu nis yegádx di'a dza queë' Noé na'.

⁶ Lëzca' cni, Dios bhuguë' quegac bunách gulacua' yödZ Sodoma len Gomorra, busnitië' lequë' lu gui', ati' guluhuöaquë' dö. Le guc quequë' nac tu le rului' le run gadxi nup tua' dö'.

⁷ Cati' busnitië' yugu' yödZ na', Dios buslé' lu gui' na' Lot, bönni' tsahui'. Bu' nitsca ladxë'ë Lot ni'a qui le xöhui' glun bunách tua'dö' na'.

⁸ Cni guc, le gzóalenë' lequë' bönni' tsahui' na', ati' blë'inë' len byönnë' le cunác na' tunë', ati' le guquë' ba'a ladxi', yúgu'të dza gsëbitsqui ladxë'ë ca nac le cunác glunë'.

⁹ Cni nac, Xanru' nöznë' uslé' lu na' nu run ga tsazgac nöc dul-la' nup na' tadxi Lë', san nucözë' zxguia' gunë' nup cunacgac tsahui' ga gdxinr dza gchuguë' quequë'.

¹⁰ Gchúgutërë' quegac nup ni tun yugu' le ta'zë ládxi'gac le cunác len ta'dá'baga' yöl-la' uná bë' queë' Xanru'. Nacquë' rugu ladxi' len zid ladxi'. Cutu tádxinë' tu'lídZ ditjë' gbaz la'y ta'dë' lu yení'.

¹¹ Gbaz la'y na' nápgactërë' yöl-la' uná bë' len yöl-la' huac ba yugu' bönni' na', san gbaz la'y na' cutu tu'huazxjnë' nu luquié' lahuë' Xanru'.

¹² Bönni' ni nacquë' ca böa' guixi', cutu bi ta'yéjni'ba', san naljcb'a' quië nu sön lecba' len gdödi lecba'. Ta'në xöhuë'ë qui le cuta'yéjni'në', ati' la'nitië' tsaz ca rac quecba' böa' guixi' na'.

¹³ Dios ubi'ë quequë' le la'zaca' la'gui'ë, le gulusaca' zi'ë bunách. Táquinë' nac xbaquë' tu'zi'ë xbey le rac na'a dza. Nacquë' ca tu huë' nudzu' len tu le run ditji cati' ni' tahuë' tsaxxón lbi'ili', ati' tu'dzijnë' le ta'zi' yéinë' lbi'ili'.

¹⁴ Lu yöl-la' rzë ládxi' quequë' le cunác tu'yüë'-nu yugu' ngul. Cutu nacu'ë dxiz tunë' dul-la'. Tunë' ga ta'chixi ta'nigui nup cunacgac tsutsu ca ta'yejlë' Cristo. Ta'guiljtecZë' yugu' le tu'huidi'në'. Dios chnuchuguë' quequë'.

¹⁵ Guluca'në' le nac gdu'të li, ati' nachúl nanitquë'. Tunë' ca benë' Balaam, zxi'në' Beor, bönni' ni' bdxinë' dumí, ati' benë' le cunác le nazxjë'.

¹⁶ Dios buzeynë' ba nadx Balaam na' le benë' le cunác na'. Bë'lenba' lë' didza' tuba' búrrodau' ca na' tui' didza' bunách ati' buzága'ba' xnözë' Balaam ga na' zijë' lu yöl-la' rdá'baga' queë'.

¹⁷ Nacquë' bönni' ni ca tu bdua' chbui' nis qui, lenca' ca tu böaj rchë' lei bö' bdu'nu'. Chnabá'a xlatjqüë' latj chul.

¹⁸ Cni nacquë' le tu'ë didza' yugu' le zxón lu yöl-la' cunözi quequë', len tu'gunë' dxin yugu' le ta'zë ládxi'gac bunách le cunác, tunë' ga ta'chixi ta'nigui nup zi'a gululá ladj nup nacgac chul nit.

¹⁹ Të' yezica' bunách la'del-li' yöl-la' ruslá, san légacczë' nadzunquë', tunë' bayüdx le cunác. Nadzunquë' yúgu'të bönni' lu na' bi rna be'í icj ládxi'dau'quë'.

²⁰ Chqui' gululë' lu le cunác tsahui' nacua' yödzyly ni le glunbë'ë Xanru' Jesucristo, Nu ruslá rë'u, ati' ni'r ta'röli lequë' leyúbl le cunác tsahui' na', len ta'ná be'í lequë', le nactë nabága'gactërë' zxguia' ga rajseytë ca le gulabaguë'ë zi'al.

²¹ Dxi'ar gac quequë' la'naru' gatga lunbë'ë Nu ruzóa rë'u nöZ tsahui' ca le gac quequë' chqui' glunbë'ë Lë', ati' ni'r guluca'në' zxba la'y bë'ë quequë' Dios.

²² Chbudxín quequë' didza' na' rna:

Ruhueycjba' bö'cu', ruhuáguba' le zi'a gubba'.

Ruyazba' lu guna' cuch na' zi'a gdibru'-ba'.

3

Nac löz huödë' Xanru'

¹ Didza' ni nac le buröp ruzuja' queëli' lu guich, böchi' lza'adau'. Lu groptë guich na' rui' ladxa'a uspana' ládxi'li' ca nacgac lë ni.

² Gul-tsajnéy yugu' didza' glu'ë zi'atël bönni' queë' Dios, glu'ë didza' uláz queë'. Gul-tsajnéy ca' zxba na' gna bé'inë' rë'u Xanru', Nu ruslá rë'u, lë na' gulusëdnë' lbi'ili' bönni' gbaz nasölë'ë Lë'.

³ Le nac blau ral-la' tsajneyli', dza tsajseytëgac lului' lauquë' bönni' lunë' yugu' le ta'zëZ ládxi'quë' le cunác.

⁴ Lutitjë', la'në': "¿Gazxcz lë na' gzxi' lu në'ë Cristo, gnë': Huöda' leyúbl? Dza ni'të cati' glatië' xuz xtau'ru', yúgu'të rac tuz ca guc cati' gzu lau rata' yödzyly ga rdxintë na'a dza."

⁵ Tu'zóè' tsla'l le guc dza ni'tè, bè'è didza' Dios, ati' glata' luzxbá len luyú. Bruj lu nis luyú na' ati' zoa gatsj lahui'l nis.

⁶ Len nis ca' busnitiè' yödzyú Dios dza ni'tè cati' ni' bsölè'è nis guiöj usniti bunách dul-la'.

⁷ Luzxbá len yödzyú ni nacua' na'a dza, Dios nucu'è leygac ga gdxinr dza usnitiè' leygac lu gui'. Cni gac le gnè' cni Dioscz. Uzégui'è leygac dza ni' gchuguè' quegac bunách cunacgac tsahui'. Usnitiè' leygac.

⁸ Cutu gal ládxi'li' lè ni, böchi' lza'adau'. Tu dza nac queè' Xanru' ca zian gayuá' iz, ati' zian gayuá' iz nac queè' ca tu dzaz.

⁹ Cutu rdzeynè' Xanru' gunè' le gzxi' lu nè'è gunè'. Taqui la'gac bunách rdzeynè', san rbözè' zxon ladxì, rua' rlenè' rè'u le cutu rè'nnè' nit nitú bunách, san rè'nnè' lubí'i ládxi'gac yúgu'tè bunách.

¹⁰ Tu tsalz gdxin dza huödè' Xanru' ca rdxinè' chdzö'l gban. Dza na' huadöd qui luzxbá len tu bö zxon. La'nít lu gui' zxon yúgu'tè le nacua'. La'yegui yödzyú ni len le nacua' yödzyú ni.

¹¹ Chqui' cni gac, la'nít yúgu'tè lè ni, ¿bizxa caz ral-la' gunli'? Ral-la' gacli' ba'a ladxì' len udöd cuinli' lu nè'è Dios.

¹² Ral-la' cözli' dza huödè' Xanru' len güi' ládxi'li' gunli' ga gdxinr bayón dza ni' cati' nit luzxbá, ati' la'nít lu gui' le nacua'.

¹³ Cni gac, san rè'u rbözru' le gzxi' lu nè'è Dios, gunè' tu luzxbá cub len tu luyú cub ga ni' soa le nac tsahui'.

¹⁴ Qui lè ni na', böchi' lza'adau', tsal ni rbözli' yugu' lè ni, gul-güi' ládxi'li' gacli' gdu dxi'a lahuè' Dios, nutu nu bi gac gnè queè'li', ati' cözli' dxì'adau' cati' gdxinr dza ni'.

¹⁵ Ral-la' gnözili' rbözè' zxon ladxì' Dios quiè gata' quegac bunách latj lulá, ca na' gnè' ca' böchi'ru' Pablo, buzujè' queè'li' lu guich, zoalen lè' yöl-la' rejni'i na' bè'è queè' Xanru'.

¹⁶ Yúgu'tè lu guich ga ruzujè', ru'è didza' ca nacgac lè ni, zal-la' nùtsa'gac ca' leygac yugu' didza' nacgac baníg tséjni'ru'. Yugu' didza' cni tu'chíxinè' bönni' cunözcne' len bönni' cunác gdu ládxi'què'. Lèzca' cni tunè' quegac yela'gac didza' nayujgac lu guich la'y, le gun ga usnitiè' lequè' Dios.

¹⁷ Chnöziczli' lè ni, böchi' lza'adau'. Qui lè ni na' gul-gún chi'i cuinli', cui la'zì' ye'i lbi'ili' bunách cunacgac tsahui', len cui lun ga tseaj bö' icj ládxi'dau'li' ca réjlè'li' Cristo.

¹⁸ Gul-güi' ládxi'li' gacr gdu ca núnbè'li'-nè' Xanru' Jesucristo, Nu ruslá rè'u, ati' ruzi'li' xbè'. Yöl-la' ba Lè' na'a len yúgu'tè dza zì'a za'c. Ca' gac.

DÍDZA'DAU' ZI'AL BUZUJĚ' LU GUICH SAN JUAN

Didza' nabániru'

¹ Rguíxjōi'tu' lbi'ili' ca nac queë' Bōnni' na' zoaczë' dza ni'të, le byōnitu' bē'ë didza', len le blé'itu' ca nac queë', len le buyutu' benë' Bōnni' na'. Gdantu' Lë'. Bōnni' ni naquë' Jesús, lë' ca' Didza' Nabánigac Bunách.

² Bōnni' na' nabánigac bunách buluí' lahuë', ati' blé'itu' Lë'. Runtu' lna' lau queë', len rguíxjōi'tu' lbi'ili' ca nac queë' Bōnni' na' nabániru'. Bōnni' ni gzóalenë' Dios Xuz, len chduluí' lahuë' ga zoaru'.

³ Le blé'itu' len le byōnitu' rguíxjōi'tu' lbi'ili' quië gacli' ca' lbi'ili' tuz len netu'. Le nactë yöl-la' tuz queëru' len Dios Xuz lenca' len Jesucristo Zxi'në' Dios nac.

⁴ Ruzujtu' queëli' lu guich lë ni quië gac udzjiru' gdu ladxiru'.

Dios naquë' yení'

⁵ Lë ni nac didza' byōnitu' bē'lenë' netu' didza' Jesús, ati' le rguíxjōi'tu' lbi'ili'. Cni rna: "Dios naquë' yení', ati' nitú le nac chul xōhui' cutu runë' Lë'."

⁶ Chqui' gnaru': "Nacru' tuz len Dios", san chqui' runru' le nac chul xōhui', lë ni nac bē' rzi' yē'ru' len cutu runru' le nac gdu'të li.

⁷ Na'a, chqui' runru' dxi'a, rdaru' lu yení' ca na' Lë' naquë' dxi'a, zoë' lu yení', nacru' tuz turu' len yeturu', ati' xchōnë' Jesucristo, Zxi'në' Dios ruún' rë'u dxi'a, rugúa yúgu'të dul-la' nabága'ru'.

⁸ Chqui' rnaru': "Cutu bi dul-la' runru'", rzi' yé'iru' la' cuinzru', len cunazi' lu na'ru' le nac gdu'të li.

⁹ Chqui' gxualëpru' lahuë' dul-la' nabága'ru', Dios runë' ca rnë', len naquë' tsahui'. Unít lahuë' dul-la' nabága'ru' len unë' rë'u dxi'a, ugúë' yúgu'të le cunác dzag rë'u.

¹⁰ Chqui' gnaru': "Cutu bi dul-la' nabága'ru'", nac ca gnaru': "Dios rzi' yē'ë", ati' didza' queë' cutu runru' ca rna.

2

Cristo naquë' Nu rudöd xtídza'ru' lahuë' Dios

¹ Lbi'ili', zxi'na'dau', ruzuja' queëli' lu guich lë ni, cui gunli' dul-la'. Na'a, chqui' nütí'tëz nu gun dul-la', zoa nu rudöd xtídza'ru' lahuë' Dios Xuz, Lë' Jesucristo, Nu nac tsahui'.

² Nacczë' Nu budöd cuini, gutië' quië bugúë' dul-la' nabága'ru' lahuë' Dios. Clëgz gutië' quië bugúë' dul-la' nabága'ru' rë'u, san gutië' ca' quië bugúë' dul-la' nabága'gac bunách gdu'të yödzyú.

³ Chqui' runru' ca nac le gna bé'inë' rë'u, nōziru' chnúnbë'ru' Lë'.

⁴ Nu rna: "Neda' núnbë'a-në' Dios", san cutu run ca rna bē' zxba queë', nu ni rzi' yē', len cutu run le nac gdu'të li.

⁵ Nu run ca rna xtídzë'ë Dios, le nactë nadxí'i Dios nu ni ca ral-la' gun. Chqui' runru' cni, nōziru' náquiru' queë' Dios.

⁶ Lëzca' cni, nu rna: "Neda' náquida' queë' Cristo", ral-la' gac nu na' ca na' guquë' Cristo cati' gdë' yödzyú ni.

Tu zxba cub

⁷ Bōchi' lza'adau', ruzuja' queëli' lu guich zxba ni. Cutu nac tu zxba cub, san zxba gul na', le zoalen lbi'ili' dza ni'të. Zxba gul na' nac didza' byōnili' dza ni'të.

⁸ Lëzca' nac ca ruzuja' queëli' lu guich tu zxba cub, lë na' le nactë benë' Jesús ca rna, ati' runli' ca' lbi'ili' ca rna, le chrdöd qui le nac chul xōhui', ati' yení' gdu chrzeni'.

⁹ Nu rna: "Zoa' lu yení'", san curle'i dxi'a bōchi' lzë'i, nu ni ni run le nac chul xōhui'.

¹⁰ Zoa lu yení' nu nadxí'i bōchi' lzë'i, len cutu zoalen lei le run ga nu gchixi' gnigui.

¹¹ Run le nac chul xōhui' nu curle'i dxi'a bōchi' lzë'i, len rda ga chul. Cutu nōzi ga zeaj, le run ga nachúl nanít nu na' le nac chul na'.

¹² Ruzuja' queëli' lu guich, zxi'na'dau', le chbunít lahuë' Dios dul-la' nabága'li', le runë' le gzxi' lu nē'ë gunë'.

¹³ Ruzuja' queëli' lu guich, lbi'ili' nacli' xuz, le núnbë'li' Nu na' zoacz dza ni'të. Ruzuja' queëli' lu guich, bi'i ra'bán, le chbuxicjli' tu' xōhui'.

¹⁴ Chbuzuja' queëli' lu guich, zxi'na'dau', le núnbë'li'-në' Dios Xuz. Chbuzuja' queëli' lu guich, lbi'ili' nacli' xuz, le núnbë'li' Nu na' zoacz dza ni'të. Chbuzuja' queëli' lu guich, bi'i ra'bán, le nacli' bi'i nal, ati' xtídzë'ë Dios nazí' lu na'li', len chbuxicjli' tu' xōhui'.

¹⁵ Cutu gdx'i'izli' yödzyú ni, len clég le dë yödzyú ni. Chqui' zoa nu nadxi'i yödzyú, cutu nadxi'i Dios Xuz.

¹⁶ Cni nac, le cutu nac le rë'nnë' Dios Xuz le tun bunách yödzyú ni, san nac le të'ni bunách yödzyú ni. Tunë' le rdzag ladxi' yöl-la' bunáchz quequë'. Tunë' le rdani yøj lauquë' le cunác. Tun ba xzön cuinquë' ni'a qui le dë quequë'. Cni nacgac le cunác tunë'.

¹⁷ Huadöd qui yödzyú ni lenca' qui le ta'zë lãdxi'gac bunách, san nu run ca rë'nnë' Dios soa tsalzú.

Nu rui' didza' gdu'të li len nu rzi'yë'

¹⁸ Zxi'na'dau', chozaru' dza udx, len ca na' chbyönili' huidë' bönni' rdá'baguë'ë Cristo, lëzca' na'a chgzu lau nacu'ë zian bönni' ta'dá'baguë'ë Cristo. Qui lë ni na' nöziru' chozaru' dza udx.

¹⁹ Gularujë' ladjru' bönni' cni, san cutu glaquë' tuz len rë'u. La'naru' glaquë' tuz len rë'u, la'cuá'lenteczë' rë'u. Na'a, gularujë' quië gac bë' cutu nacquë' tuz len rë'u yúgu'të'.

²⁰ Na'a, chzoalen lbi'ili' Bõ' La'y nagu'ë rë'u Nu nac la'y, ati' nöziczli' yúgu'të'.

²¹ Buzuja' queëli' lu guich, le chnözili' le nac gdu'të li, len clég le cunözili' lei. Nözili' ca' cutu ca' rzi' yë' nu nözi le nac gdu'të li.

²² ¿Nuzxa caz na' nu rzi' yë'? ¿Naru' cu nac nu na' rdá'bagu' naquë' Jesús Nu bsölë'ë Dios? Nac nu ni bönni' rdá'baguë'ë Cristo, le rdá'baguë'ë naquë' Dios Xuzë' Jesús, len rdá'baguë'ë ca' naquë' Jesús Zxi'në' Dios.

²³ Nüti'tëz nu rdá'bagu' Dios Zxi'n, cutu ca' zóalenë' nu na' Dios Xuz. Nüti'tëz nu rnë yalj lulu naquë' Zxi'në' Dios Jesús, lëzca' zóalenë' nu na' Dios Xuz.

²⁴ Na'a, gul-güi' latj ugá'nlentecz lbi'ili' le byönili' dza ni'të. Chqui' ugá'nlentecz lbi'ili' le byönili' dza ni'të, lëzca' lbi'ili' ugá'nlenteczli'në' Dios Zxi'n lenca' len Dios Xuz.

²⁵ Nac lë ni le gzxi' lu në'ë Dios, gunnë' queëru' yöl-la' na'bán gdu.

²⁶ Chbuzuja' queëli' lu guich lë ni ca nac quegac nup ta'zì' ye'i lbi'ili'.

²⁷ Na'a, zóalenë' lbi'ili' Dios Bõ' La'y. Bsölë'ë Lë' queëli' Cristo, ati' Lëczë' zóalenteczë' lbi'ili'. Qui lë ni na' cutu rquünili' nu usëdi lbi'ili', le chozaalen lbi'ili' Nu na' rusëdi lbi'ili', ati' didza' gdu'të li ru'ë Lë' len cutu rzi' yë'ë. Ca na' chnazëdli', gul-zóalenteczë' Cristo.

²⁸ Na'a, zxi'na'dau', gul-zóalenteczë' Cristo quië cati' ulu' lahuë' Lë', gacru' rugu ladxi', len cutu utui'ru' soaru' lahuë' Lë' cati' huödë'.

²⁹ Chqui' nözili' naquë' tsahui' Dios, ral-la' gnözili' ca' nacgac zxi'në' Dios yúgu'të nup tun le nac tsahui'.

3

Nup nacgac zxi'në' Dios

¹ Gul-yú ca nadxi'itsquinë' rë'u Dios Xuz, benë' ga nazì' laru' zxi'në' Dioscz. Qui lë ni na' cutu ca' núnbë'gac le nacru' bunách yödzyú ni, le cutu glunbë'ë Jesús.

² Böchi' lza'adau', na'a chnacru' zxi'në' Dios, len cutu nac bé'ini le ral-la' gacru'. Nöziru' cati' ulu' lahuë' Jesús, gacru' ca naquë' Lë', le glé'iru'-në' catëz naquë' Lë'.

³ Nüti'tëz nu run löz gac ca naquë' Jesús, rui' ladxi' gac dxi'a nu na' ca na' naquë' dxi'a Jesús.

⁴ Nüti'tëz nu run dul-la' rguitsj zxba queë' Dios, le nac le rguitsj zxba le nac dul-la'.

⁵ Nözili' bulu' lahuë' Jesús quië bugüë' dul-la' nabága'ru', len cutu bi dul-la' runë' Lë'.

⁶ Nüti'tëz nu dzag Lë' cutu run dul-la'. Nüti'tëz nu run dul-la' gatga ble'i Lë' len cutu nunbë' Lë' Jesús.

⁷ Zxi'na'dau', qui nadxi nu si' ye'i lbi'ili'. Nu run le nac tsahui', nac tsahui' nu na' ca na' naquë' tsahui' Jesús.

⁸ Nu runtecz dul-la' naqui qui tu' xöhui', le run dul-la' tu' xöhui' dza ni'të. Qui lë ni na' dlu' lahuë' Zxi'në' Dios, quië usnitië' yugu' le nun tu' xöhui'.

⁹ Nüti'tëz nu nac zxi'në' Dios cutu runtecz dul-la', le zóalentecz nu na' le nazì' nu na' lu në'ë Dios Xuz.

¹⁰ Cni nac bë' nup nacgac zxi'në' Dios len nup nacgac zxi'n tu' xöhui'. Nüti'tëz nu curún le nac tsahui' len cunadxi'i böchi' lzë'i cutu naqui queë' Dios.

Ral-la' gdx'i'icru'-në' böchi'ru' ta'yejlë'ë Cristo

¹¹ Lë ni nac didza' chbyönili' dza ni'të, le rna: "Ral-la' gdx'i'iru' lza'ru' turu' yeturu'."

¹² Cutu ral-la' gunru' ca na' benë' Caín. Guquë' Caín qui tu' xöhui' ati' budöddë'-bi' bi'i böchë'ë. ¿Bizx quië budöddë'-bi' bi'i böchë'ë? Budöddë'-bi' le glac le cunác le benë' Caín na', san le benbi' bi'i böchë'ë, tsahui' glac.

¹³ Böcha'adau', cutu ubánili' chqui' cuta'le'i lbi'ili' dxi'a bunách yödzyú ni.

¹⁴ Nöziru' chgdödrü' lu yöl-la' gut len chdë queëru' yöl-la' na'bán gdu le nadxi'igacru'-në' böchi'ru'. Nu cutu nadxi'i böchi' lzë'i, chnatecz nu na'.

¹⁵ Núti'tèz nu curle'i dxi'a böchi' lzè'i, nac gdödi bunách nu na', ati' nózili' cutu dè yöl-la' na'bán gdu qui nitú nu rudödi bunách.

¹⁶ Cni núnbè'ru' yöl-la' nadxí'i le nac gdu, le budödè' yöl-la' na'bán queè' Jesús, gutiè' uláz queè'ru'. Lèzca' cni rè'u ral-la' udödru' yöl-la' na'bán queè'ru', gáclencru'-nè' böchi'ru'.

¹⁷ Na'a, núti'tèz nu dè yöl-la' tshahi' qui, lè na' dè yödzylyú ni, ati' rle'i böchi' lzè'i, bi ryadzj queè', len cutu ruhuechi' ladxí' lè', bi unödzy queè', ¿naru' nadxí'itsa Dios nu na'?

¹⁸ Zxí'na'dau', ral-la' gdxí'iru' lza'ru', clèg len didza'z o lu yöl-la' rnèz queè'ru', san gdu ladxí'ru' lenca' len gdu tètè yöl-la' run queè'ru' ral-la' gdxí'iru' lza'ru'.

Le runru' löz lahuè' Dios

¹⁹⁻²⁰ Chqui' cni nadxí'icru'-nè' böchi' lza'aru', nöziru' náquiru' qui Nu na' nac gdu tètè li, ati' lahuè' Dios huac cö' dxi' icj ladxí'dau'ru' chqui' ruxös rè'u ladxí'dau'ru', le ráctscarè' Dios ca ladxí'dau'ru', ati' Lè' nözcznè' yúgu'tè.

²¹ Böchi' lza'adau', chqui' cutu ruxös rè'u ladxí'dau'ru', dè le runru' löz lahuè' Dios

²² le nöziru' gunnè' queè'ru' bí'ti'tèz bi gnabru' lahuè'. Cni nac, le runru' ca rna bè' zxba queè' len le rdzag ladxè'è Lè'.

²³ Lè ni nac zxba queè', quiè tséjlè'ru'-nè' Jesucristo, Zxí'nè' Dios, len gdxí'iru' lza'ru' ca na' chgna bé'inè' rè'u.

²⁴ Zoalen Dios nu run ca rna bè' zxba queè', ati' Dioscz zóalenè' nu na'. Cni nöziru' dzágteczè' rè'u Lè', le chbsölè'è queè'ru' Dios Bö' La'y.

4

Le nac bè' zóalenè' rè'u Dios Bö' La'y

¹ Böchi' lza'adau', cutu tséjlè'li' núti'tèz nu rna zóalenè' lei Dios Bö' La'y, san gul-sí' bè' nu na', chqui' zóalenè' lei Dios Bö' La'y, le ta'dè' yödzylyú ni zian bönni' ta'zi' yè'è, ta'nè' tu'è didza' uláz queè' Dios.

² Cni gúnbè'li'-nè' bönni' zóalenè' lè' Dios Bö' La'y. Naqui queè' Dios bönni' rnè' yalj lulu ca bidè' Jesucristo, Nu bsölè'è Dios, rnè' guquè' gdu bunách.

³ Lèzca' cni, cutu naqui queè' Dios bönni' cutu rnè' yalj lulu ca bidè' Jesucristo, rnè' cutu guquè' gdu bunách. Bönni' ni náquinè' qui nu na' rdá'baga' Cristo, nu na' chbyónili' ral-la' guíd, ati' na'a chzoa rda yödzylyú ni.

⁴ Zxí'na'dau', náquili' queè' Dios, len chbuxicjli' nup na' ta'zi' yè', le napr yöl-la' huac uná bè' Nu na' zoalen lbi'ili' ca nu na' rda yödzylyú ni.

⁵ Lequè' nacque' bunách yödzylyú. Qui lè ni na' tu'è didza' qui le nac qui yödzylyú, ati' bunách yödzylyú ni tu'zè naggac lequè'.

⁶ Náquiru' rè'u queè' Dios. Nu nunbè' Dios ruzè nag rè'u. Nu cunaqui queè' Dios cutu ruzè nag rè'u. Cni núnbè'ru' nu na' yu'u lei Bö' rui' didza' le nac gdu tètè li lenca' nu na' yu'u lei bö' rzi' yè'.

Naljlen Dios yöl-la' nadxí'i

⁷ Böchi' lza'adau', ral-la' gdxí'iru' lza'ru', le naljlen Dios yöl-la' nadxí'i, ati' núti'tèz nu nadxí'i lzè'i naljlen ca' Dios, len nunbè' Dios.

⁸ Nu cunadxí'i lzè'i, cutu nunbè' Dios, le naljlen Dios yöl-la' nadxí'i.

⁹ Cni bulu'è lahui ca nadxí'inè' rè'u Dios, bsölè'è yödzylyú ni la'z dui Zxí'nczè', quiè gata' queè'ru' yöl-la' na'bán gdu ni'a queè' Lè'.

¹⁰ Cni nac bè' yöl-la' nadxí'i gdu, clèg ca nadxí'iru'-nè' Dios, san ca na' Lè' bdxí'inè' rè'u, len bsölè'è Zxí'nczè' quiè gutiè', bugú'è' dul-la' nabága'ru'.

¹¹ Böchi' lza'adau', chqui' cni bdxí'itsquinè' rè'u Dios, lèzca' rè'u ral-la' gdxí'iru' lza'ru'.

¹² Gatga nu ble'i Dios, san chqui' nadxí'iru' lza'ru', Dios zóalenè' rè'u ati' nac bè' nadxí'iru'-nè' Dios gdu ladxí'ru'.

¹³ Nöziru' zóalenru'-nè' Dios, ati' Lè' zóalenè' rè'u, le bsölè'è queè'ru' Dios Bö' La'y.

¹⁴ Netu' blé'itu' le benè' Dios Xuz, len runtu' lna' lau qui. Lè' bsölè'è Zxí'nczè' Nu ruslá bunách yödzylyú.

¹⁵ Nu rnè yalj lulu naquè' Jesús Zxí'nè' Dios, Dios zóalenczè' nu na', ati' lei zoalen Dios.

¹⁶ Rè'u ni nöziru' len réjlè'ru' nadxí'inè' rè'u Dios. Naljlen Dios yöl-la' nadxí'i, ati' nu nadxí'i lzè'i, zoalen Dios nu na', ati' Dios zóalenè' lei.

¹⁷ Cni run dxin lu icj ladxí'dau'ru' yöl-la' nadxí'i, run ga cutur rádxiru' dza gchuguè' Dios quegac bunách. Ca naquè' Jesús, nacru' ca' rè'u yödzylyú ni.

¹⁸ Chqui' gdxí'iru'-nè' Dios, cutu bi gádxiru'. Cati' nadxí'iru'-nè' Dios gdu ladxí'ru', runè' ga cutu rádxiru'. Nu radxi, rzaca' rgui'i. Nu na' radxi, cutu nadxí'i Dios gdu ladxí'.

¹⁹ Rè'u ni nadxí'iru'-nè' Dios, le bdxí'icznè' rè'u zi'al Lè'.

²⁰ Chqui' nu gna: "Neda' nadxí'ida'-nè' Dios", san cutu rle'i dxi'a böchi' lzè'i, nu ni rzi' yè'. Nu cutu nadxí'i böchi' lzè'i nu rlé'itè, ¿nacxzc gac gdxí'i Dios len gatga ble'i Lè'?

21 Cni gna bé'iné' rē'u Jesús, gnē': "Nu nadxí'i Dios, ral-la' gdx'i' ca' böchi' lzē'i."'

5

Ca gac uxicjru' lu le rac queëru' yödzyú ni

1 Núti'téz nu rejlé' Jesús naquē' Cristo, nac zxi'nē' Dios nu na', ati' núti'téz nu nadxí'i Dios Nu buzóa lei, ral-la' gdx'i' ca' lzē'i nu nac zxi'nē' Dios.

2 Cni ráquibe'iru' nadxí'igacru'-bi' zxi'nē' Dios. Nac cni chqui' nadxi'iru'-nē' Dios len runru' ca rna bé'iné' rē'u.

3 Cni nac bé' nadxi'iru'-nē' Dios. Nac cni chqui' runru' ca rna bé'iné' rē'u, len cutu nac baníg lē na' rna bé'iné' rē'u.

4 Núti'téz nu nac zxi'nē' Dios ruxíj lu le rac yödzyú ni. Chbuxicjru' lu le rac yödzyú le réjilé'ru'-nē' Dios.

5 ¿Nuzxa na' ruxíj lu le rac yödzyú? Run cni nu rejlé' naquē' Jesús Zxi'nē' Dios.

Dios Bö' La'y runē' lna' lau queē' Cristo

6 Cni blē'ē Jesucristo, bidē' bdilē' nis, len bulaljē' xchönē', len clēgz bdilē' nis, san lēzca' bulaljē' xchönē'. Dios Bö' La'y naquē' Nu run lna' lau queē', le nac gdu'tē li didza' ru'ē Dios Bö' La'y.

7 Tsonn nup tun lna' lau queē' Jesús ni' yehua' yubá, Dios Xuz, len Dios Zxi'n, lē' ca' Didza', len Dios Bö' La'y. Yonnē' ni, tuz nacquē'.

8 Lēzca' cni, tsonn le tun lna' lau queē' luyú ni, Dios Bö' La'y, len le bdilē' nis Jesús, len rōn ni' bulaljē' lē'i yag cruz, ati' yonn ni, tuz ca ta'ná.

9 Chqui' si' lu na'ru' le tun lna' lau bunách, le runē' lna' lau Dios nactēr lsaca'. Lē na' benē' lna' lau Dios nac le benē' lna' lau queē' Jesús, gnē' naquē' Zxi'nczē'.

10 Nu rejlé' Zxi'nē' Dios, nazí' lu nē'i le nunē' lna' lau Dios. Nu curejlē' Dios, nac ca rna nu na': "Dios rzi' yē'ē." Cni nac, le cutu gyejlē' le benē' lna' lau Dios queē' Zxi'nē'.

11 Lē ni nac le benē' lna' lau Dios. Gnē' chbennē' queëru' yöl-la' na'bán gdu, ati' Zxi'nē' na' naquē' Nu nabániru' cni.

12 Nu zóalenē' lei Zxi'nē' Dios, dē yöl-la' na'bán gdu qui. Nu cuzóalenē' lei Zxi'nē' Dios, cutu dē yöl-la' na'bán gdu qui.

Ca gnöziru' dē queëru' yöl-la' na'bán gdu

13 Lbi'ili' na' réjilé'li'-nē' Zxi'nē' Dios, ruzuja' queëli' lu guich lē ni quiē gnözili' chdē yöl-la' na'bán gdu queëli', len quiē gac gdu ca réjilé'li'-nē' Zxi'nē' Dios.

14 Lē ni nac le ruzxōni lādxi'ru' Lē'. Chqui' bi gnabru' lahuē' ca rē'nnē' Lē', Lē' ryōnnē' rē'u.

15 Chqui' nöziru' ryōnnē' rē'u ca nac bi rnábiru' Lē', nöziru' ca' gdél-li'czru' lē na' rnabru' lahuē'.

16 Chqui' nu gle'i böchi' lzē'i run dul-la' cunachē' yöl-la' gut, ral-la' gnab qui nu na' lahuē' Dios, ati' Lē' gunnē' yöl-la' na'bán qui. Cni rnia': Ral-la' gnabli' quegac nup tun dul-la' cunachē' yöl-la' gut. Dē dul-la' nachē' yöl-la' gut. Cutu rnia' gnabli' qui nu run dul-la' cni.

17 Yúgu'tē le cunác tsahui' nac dul-la', san dē dul-la' cunachē' yöl-la' gut.

18 Nöziru' cutu runtecz dul-la' nu nac zxi'nē' Dios, le run chí'ē nu na' Zxi'nczē' Dios, ati' tu' xōhui' cutu saqui' bi gun qui.

19 Nöziru' yu'uru' lu nē'ē Dios, ati' yu'ugac lu na' tu' xōhui' yúgu'tē bunách tui' lādxi'gac le dē yödzyú ni.

20 Na'a, nöziru' chbidē' ni Zxi'nē' Dios, len bennē' queëru' yöl-la' rejni'i, quiē gúnbē'ru' Nu na' nac gdu'tē li. Zóalenru' Nu na' nac gdu'tē li le zóalenru'-nē' Jesucristo, Zxi'nē' Dios. Nu ni nac Dios gdu, len Nu runn queëru' yöl-la' na'bán gdu.

21 Zxi'na'dau', gul-gún chí'i cuinlí' cui tsej lādxi'cli' bdau' guiöj bdau' yag. Ca' gac.

DÍDZA'DAU' BURÓP BUZUJË' LU GUICH SAN JUAN

Núnbè'ru' le nac gdu'tè li len yöl-la' nadxí'i

¹ Neda', bönni' gul run chi'a bunách queë' Cristo, rugapa' li' Dios, ngul rö queë' Dios, tsaxxón len yúgu'tè zxi'nu'. Nadxí'ida' lbi'ili' le núnbè'ru' le nac gdu'tè li, len clég neda'z, san lèzca' ta'dxí'i lbi'ili' yúgu'tè nup chnúnbè'gac le nac gdu'tè li.

² Nadxí'itu' lbi'ili' le núnbè'ru' le nac gdu'tè li, le zóalencz rè'u.

³ Rnaba' lahuè' Dios Xuz len Xanru' Jesucristo, Zxi'nczè' Dios, uzá' ladxè'è queëli', len huechi' ladxè'è lbi'ili', len gunè' ga soa dxi icj ladxí'dau'li' le núnbè'li' le nac gdu'tè li len nadxí'ili' lza'li'.

⁴ Budzjitsquida' cati' byönda'tunbi' zxi'nu' ca nac le nac gdu'tè li, le tunbi' ca na' gna bé'inè' rè'u Dios Xuz.

⁵ Na'a, ráta'yua' lau', nguldau', gunu' ca rna bè' zxba queë'. Cutu ruzuja' quiu' lu guich tu zxba cub. Ruzuja' la' leyz lè na' gna bé'inè' rè'u dza ni'tè, gnè' ral-la' gdxí'iru' lza'ru'.

⁶ Cni nac bè' nadxí'iru'-nè' Dios. Nac cni chqui' runru' ca rna le gna bé'inè' rè'u. Lè na' gna bé'inè' rè'u nac quiè gdxí'iru' lza'ru' ca na' chbyönili' dza ni'tè.

Nup tè'ni la'zì' ye'i rè'u

⁷ Lè ni rguíxjöi'da' lbi'ili', le chta'dá yódzlyú ni zian nup ta'zì' yè', nup na' cuta'zì' lu na'gac ca bidè' Jesucristo, guquè' gdu bunách. Nu na' run cni, nac nu rzi' yè' len nu rdá'baga' Cristo.

⁸ Gul-gún chi'i cuinli' cui unilti' le nadél-li'li' le benli' xchinè' Cristo, san gul-güi' ladxí'li' gdél-li'li' gdu'tè le ral-la' si'li' lu në'è Dios.

⁹ Núti'tèz nu rguel-la' nöz yubl len rucá'n xtidzè'è Cristo, cutu zóalenè' nu na' Dios. Nu da'tecz xtidzè'è Cristo, zóalenè' nu na' Dios Xuz lenca' Zxi'nè'.

¹⁰ Chqui' núti'tèz nu za' ga zoali', len rusèdi zxba yubl, cutu ulèbili' lidxli' nu na', len cutu guièli' lei: "Gyu'u len netu'."

¹¹ Nu rè lei: "Gyu'u len netu'", run tsaxxón lei ca nac le cunác run nu na'.

Runè' löz Juan gdxinè' ga nacu'è böchi' lzè'è

¹² Zal-la' le zian ral-la' uzuja' queëli' lu guich, cutu rè'nda' uzuja' yúgu'tè lu guich. Runa' löz guida' ga zoali', ati' güi'ru' didza' yalj lulu, quiè gac udzjiru' gdu ladxí'ru'.

¹³ Tu'gappi' Dios li' zxi'nnu ngul zxilu', ngul rö queë' Dios. Ca' gac.

DÍDZA'DAU' BUNN BUZUJĚ' LU GUICH SAN JUAN

Le dxi'a runě' bönni' lě' Gayo

¹ Neda', bönni' gul run chi'a bunách queě' Cristo, rugapa' Dios li', Gayo dxi'i ladxi'. Nadxi'ida' li' le núnbě'ru' le nac gđutě li.

² Bőcha'adau', rnabda'-ně' Dios guně' ga gac dxi'a quiu' ca nac yúgu'tě le runu', len su' ca' dxi'a, ca na' rac dxi'a qui bō' nacczu'.

³ Rudzijda' le ta'dxině' ga zoa' böchi'ru', tuně' lna' lau quiu', ta'ně' nacu' li ladxi', len runu' ca nac le nac gđutě li.

⁴ Cutu bi dē le runr ga rudzijda' ca lē ni, cati' ryōnda' tun ca rna le nac gđutě li nup nacgac ca bi'i queēcza'.

⁵ Bőcha'adau', runu' le nac gđu cati' ráclenu' böchi'ru', len runu' ca' le nacr lsaca', ráclenu' böchi'ru' cunúnbe'inu' lequě'.

⁶ Tuně' lna' lau quiu' böchi'ru' ni laugac bunách queě' Cristo ni, ta'guíxjō'ě ca na' nadxi'inu' lequě'. Runu' le nac dxi'a cati' rugú'u lequě' nōz, ráclenu' lequě' ca na' ral-la' gunu' quegac nup tun xchině' Dios, quiě luú'ě nōz.

⁷ Lequě' gularujě' ni le nadxi'icně' Jesús, len cutu bi ta'zi'ě lu na'gac bunách cuta'dá' Cristo.

⁸ Qui lē ni na' ral-la' gunru' ba la'n bunách tun cni, quiě gúnlenru' lequě' dxin qui le nac gđutě li.

Le cunác dxi'a runě' Diótréfes

⁹ Chbuzuja' lu guich le uzejni'i bunách queě' Cristo ni', san Diótréfes, bönni' ni' rdzag ladxě'ě gaquě' blau ladjquě', cutu runě' netu' ba la'n.

¹⁰ Qui lē ni na', chqui' huida' ga zoali', usá'a ládxi'li' cati' udubli' ca nacgac le runě'. Rzi' quidzě'ě netu', len rně' queětu' le cunác. Cutu rzxön ladxě'ě tsa lē niz, san lězca' cutu runě' ba la'n böchi'ru' ta'dxině' ni', ati' ruzaguě'ě xnōzgak nup ni' tē'ni lun lequě' ba la'n, len rubijě' nup na' ladj bunách queě' Cristo.

¹¹ Bőcha'adau', cutu gunu' ca tun nup tua' dō', san ca tun nup tun le nac dxi'a gunu'. Nu run le nac dxi'a naqui queě' Dios, san nu rua' dō' gatga benbě' Dios.

Le nac dxi'a runě' Demetrio

¹² Yúgu'tě böchi'ru' tuně' lna' lau queě' Demetrio, ati' nac bē' runě' le nac gđutě li. Lězca' netu' runtu' lna' lau queě', ati' nōzili' nacz le runtu' lna' lau queě'.

Le rnabě' Juan lahuě' Dios

¹³ Zianr ca' le gu'nda' uzuja' quiu' lu guich, san cutu rē'nda' uzuja' lei lu guichz.

¹⁴ Na'a, runa' lōz glé'iteda' li', ati' güi'ru' didza' yalj lulu.

¹⁵ Rnaba' lahuě' Dios guně' ga soa dxi icj ládxi'da'u. Tu'gáp Dios li' nup ni ta'dxi'i rě'u. Lězca' li', bgap Dios tu tu nup ni' ta'dxi'i rě'u. Ca' gac.

DIDZA' BUZUJË' LU GUICH SAN JUDAS

Judas rugapë' Dios nup nulidzë' Dios

¹ Neda', Judas, tsaz naca' huen dxin queë' Jesucristo, len naca' ca' böchë'ë Jacobo. Rugapa' Dios lbi'ili', nulidzë' lbi'ili' Dios Xuz, len nadxi'inë' lbi'ili', len run chi'ë lbi'ili' le nacli' tuz len Jesucristo.

² Rë'nda' gnözili' ca ruhuéchi'tsca ladxë'ë lbi'ili' Dios, len nadxi'itsquinë' lbi'ili', lenca' quië soatsca dxi icj lãdxi'dau'li'.

Nup tu'sëdi le cunác

³ Böchi' lza'adau', guctsa ladx'a uzuja' queëli' lu guich ca nac yöl-la' ruslá nadél-li'ru', san run bayúdx uchizia' icj nagli' quië gdu lãdxi'li' tül-lenli' nup ta'dá'baga' le réjlë'ru'-në' Dios, lë na' budödë' Dios tsaz lu na'gac nup náquigac quizi queë' quië luzë didza' qui laugac yúgu'të bunách.

⁴ Cni run bayúdx guna' le chgulayázlenë' rë'u bagachi'z la'quë' bönni', Dios buzóë' quequë' dza ni'të gchuguë' quequë' tsaz. Bönni' ni cutu ta'yj lãdxi'quë' Dios. Le zoa le ruzá lãdxë'ë queëru' Dios, táquinë' huac lunë' le cunác. Ta'dá'baguë'ë Xanru' Jesucristo. Tuzë' Lë' rna bé'inë' rë'u.

⁵ Chnöziczli' lë ni, san rë'nda' usá'a lãdxi'li' ca benë' Xanru' Dios. Zal-la' buslë' bunách Israel cati' bubijë' lequë' luyú Egipto, gdöd ni' busnitië' nup bítsa'gac ladjquë' san cutu gulayejlë' Lë'.

⁶ Lëzca' cni, Dios buseyjë' tu latj chul yugu' gbaz la'y queë', nup ni' cutu glun xchinquë', san guluca'në' xlatjquë'. Tsaz nága'quë' ni' ga gdxinr dza usyudxë' yödzlyú ni Dios.

⁷ Lëzca' cni guc quegac yödz Sodoma len Gomorra len yödz dzaggac leygac. Ca na' glunë' gbaz la'y na', guladá'baguë'ë Dios, lëzca' cni glunë' bönni' yugu' lu yödz na'. Guludöd cuinquë' quië glunë' le cunác len le gulazëz lãdxi'quë' le tun ga nu rutuí'i. Na'a, le busaca' zi'ë lequë' Dios lu guí' le cutu ul, lë na' guc quequë' nac tu le run gadxi yúgu'tëru', cui gunru' la' leyz.

⁸ Zal-la' glac lë ni, la' cniz tunë' bönni' ni, bönni' rjáclenë' yël yudxi. Tun ditjnë' gdu ca nayá' nabinquë'. Ta'dá'baguë'ë le rna bé'inë' rë'u Dios, len ta'në' zi'ë quegac nup ta'ná bë' yehua' yubá.

⁹ Míguelcz, gbaz la'y blau, cati' gdíl-lenë' tu' xöhui' quië gac u'ë gdu ca gyë'ë Moisés, cutu burúguinë' udxíë' dö' tu' xöhui' na', san gudxë' lei: "Xanru' uzeynë' ba nadx li'."

¹⁰ San ta'në' zi'ë bönni' ni quegac le runë' Dios, yugu' le cuta'yéjini'në', ati' yugu' le ta'yéjini'në' racz quequë' ca na' tunba' böa' guixi' cuta'yéjini'íba', lë ni tu'gunë' dxin len cni tu'dxía dö' cuinquë'.

¹¹ Bica' bayechi' lequë' le chglunë' dul-la' ca na' benë' Caín, ati' lu yöl-la' ruhuidi' quequë' chgulachixi gulanigné' ca na' bchixi bnigné' Balaam quië si'ë dumí, ati' chnarugu quequë' latië' ca na' gutië' Coré cati' gdá'baguë'ë Moisés.

¹² Yugu' bönni' ni tágulenë' tsazxön lbi'ili' cati' ráguli' yugu' güi'i huagu lu yöl-la' nadxi'i queëli'. Tunë' ga ta'chixi ta'nigui nup dzaggac lbi'ili', le ti'j tautë'. Nacquë' ca bönni' ral-la' lugáguquë'-ba' bö'cu' zxila', san la' cuínczë' tu'gahuë'. Nacquë' ca böaj luzxbá cunachë'gac nis, ati' rua' leygac bö' na'l ni'l. Nacquë' ca' ca yag chbdxin dza bi la'bía san cutu bi ta'bía, ati' nacquë' ca' ca yag chgulabídx gdu lui len chnaládu'gac.

¹³ Nacquë' ca' ca nis zxön cati' ryas rdxia len rbö' bdxina' qui, lë na' ruluí' ca nac yöl-la' stu' tunë'. Nacquë' ca bölj luzxbá nuca'nca' xnözcba'. Dios chnunë' quequë' la'yazië' tsaz latj chul.

¹⁴ Ca nac quequë' bë'ë ca' didza' uláz queë' Dios Enoc, bönni' ni' gbáblenë' bugádx cö' zxi'n xsoë' Adán, gnë': "Gul-yutsca', zë'ë Xanru', dzaggac Lë' zian gayuá' bunách náquigac quizi queë'.

¹⁵ Zë'ë gunë' zxguia' yúgu'të bunách len gchuguë' quegac yúgu'të nup tua' dö'." Cni gunë' ni'a qui yúgu'të didza' zi' gulanë' queë' Lë' bönni' dul-la' na'.

¹⁶ Bönni' ni ta'në' queë', len ta'zi' quidzë'ë, len tunë' ca nac le ta'zëz lãdxi'quë'. Tu'ë didza' lu yöl-la' run ba zxön cuinquë', len quië luzi'ë xbeygac, tu'ë didza' ta'gú'u bunách yöl-la' zxön.

Judas rusë'ë lãdxi'gac nup ta'yejlë' Cristo

¹⁷ Na'a, böchi' lza'adau', gul-tsajnéy yugu' didza' glu'ë dza ni'të bönni' gbaz queë' Xanru' Jesucristo.

¹⁸ Bönni' na' glë' lbi'ili': "Dza tsajséytëgac luluí' laquë' bönni' lutitjë' le nac la'y, len lunë' ca nac le ta'zëz lãdxi'quë' le cunác."

¹⁹ Bönni' ni tunë' ga grujli' chochl. Tu'ë didza' lu yöl-la' bunáchz quequë' len cutu zóalenë' lequë' Dios Bö' La'y.

²⁰ Na'a, böchi' lza'adau', gul-zóa tsutsu ca nac yöl-la' rejlä' queëli' Dios le nac gdu la'y. Gul-lidzë' Dios, ugunli' dxin yöl-la' huac queë' Dios Bö' La'y.

²¹ Gul-gá'nlenë' Dios, Nu nadxi'i rë'u, len gul-cóz dza ni' uluí' lahuë' Xanru' Jesucristo, Nu huechi' ladxë'ë rë'u quië gata' queëru' yöl-la' na'bán gdu.

²² Gul-gún ga la'díp ládi'gac nup rac chop ládi'gac.

²³ Gul-gún ga lulë', gac tsca ubijli' lequë' lu gui'. Lu yöl-la' radxi queëli' gul-huechi' ládi'li' yezica' bunách. Gul-gún chi'i cuinli', cui gunli' tsaxxón lequë', cugútsa'li' le cunác tunë'.

Le rgu'u Dios yöl-la' zxön

²⁴⁻²⁵ Dios la'z dui, Nu nözicz yúgu'të, len Nu buslá rë'u ni'a qui le benë' Xanru' Jesucristo, napë' yöl-la' huac gun chi'ë lbi'ili', cui gchixi gníguili', len uschinë' lbi'ili' lahuë' Lë' ga zoë' lu yení' gdu. Gunë' ga gacli' gdu dxi'a len ga udzjitsquili'. Gaccz queë' Dios yöl-la' ba, len yöl-la' zxön, len yöl-la' blau, len yöl-la' uná bë', na'a dza len yúgu'të dza zi'a za'c. Ca' gac.

LE BULU'Ë LAHUI DIOS ATI' NUZUJË' LU GUICH SAN JUAN

Le bulu'ë lahui Dios ca nac queë' Jesucristo

¹ Lë ni nac tu le bulu'ë lahui Jesucristo, le bë'ë Lë' latj Dios ului'inë' yugu' huen dxin queë' ca nac le run bayúdx lactë. Jesucristo bsölë'ë tuë' gbaz la'y queë', nu na' buzejni'i neda', Juan, huen dxin queë' Cristo. Gbaz la'y na' bului'inë' neda' ca nac lë ni.

² Neda', Juan, ruzuja' lu guich ni le nac gdu'të li ca nac yúgu'të le blé'ida', len runa' lna' lau qui xtidzë'ë Dios len qui le benë' lna' lau Jesucristo.

³ Bica' ba nu uláb didza' ni, len bica' bagac nup luzë naggac nu na' uláb xtidzë'ë Dios ni, len lu ca rna lë ni nayúj lu guich, le chzoa lac.

Juan ruzujë' lu guich le uzejni'i gadx cö' bunách queë' Cristo

⁴ Neda', Juan, ruzuja' lu guich didza' uzejni'i gadx cö' bunách queë' Cristo, nacua' luyú Asia. Dios, Nu zoacz, len gzoatecz, len ral-la' guid, rnabda'-në' uzá' ladxë'ë queë'li', len gunë' ga soa dxi icj lãdxi'dau'li', dzaggac Lë' gadx bö' nacua' lahuë' Lë' ga ni' rë'ë rna bë'ë.

⁵ Dzagüë' ca' Lë' Jesucristo, runë' ca rnë' len runë' lna' lau queë' Dios. Zi'al Lë' hubanë' tsaz lu yöl-la' gut, len rna bé'inë' bönni' ta'ná bë'ë yödzyú ni. Lë' nadxi'inë' rë'u len gdibë' rë'u, bugüë' dul-la' nabága'ru' len xchönë' bulaljë' lë'i yag cruz, le gutië' uláz queë'ru'.

⁶ Jesucristo benë' ga rna bé'ru' len ga nacru' bxuz, quië cu'ru'-në' yöl-la' ba Dios, Xuzë' Jesús. Yöl-la' ba Lë' len gactecz queë' yöl-la' uná bë'. Ca' gac.

⁷ Gul-yutsca'. Zë'ë Cristo lu böaj luzxbá. La'le'i Lë' yúgu'të bunách lenca' nup ni' glun Lë' huë', guludöddë' Lë'. La'bödx yechi' yúgu'të bunách yödzyú ni cati' la'le'i Lë'. La'naru' gactë cni. Ca' gac.

⁸ Cni rnë' Lë': "Neda' naca' Nu zoa zi'al lenca' Nu rajseytë ca nac le rzu lau len le ruúdx'të." Cni rnë' Xanru', napczë' yöl-la' huac. Zoaczë' Lë', len gzóateczë', len zi'a guidë'.

Rlé'inë' Juan yöl-la' yení' queë' Jesucristo

⁹ Neda', Juan, naca' böchi' lza'li' len tsaxxön rzaca' rguí'lena' lbi'ili', len tsaxxön len lbi'ili' ruzi'a xbey le rna bë'ë Dios, len nadél-li'da' yöl-la' rböz zxön ladxí' na' runnë' queë'ru' Jesucristo. Gatsj lahui'l nis zxön nadzuna' tu luyú bidx ni, nazí' lei Patmos. Nadzuna' le bena' lban qui xtidzë'ë Dios len le bena' lna' lau queë' Jesucristo.

¹⁰ Lu dza la'y queë' Xanru', gdu gzóalenë' neda' Dios Bö' La'y, ati' byönda' cúdzu'la' chi'ë bönni' rulidzë' zidzj. Byön chi'ë ca rbödx trompeta.

¹¹ Bönni' ni gudxë' neda': "Neda' naca' Nu zoa zi'al len Nu rajseytë ca nac le rzu lau len le ruúdx'të. Bzuj lu guich le rlé'inu' len bsöla' lei quegac gadx cö' bunách quia', nacua' luyú Asia, nup nacua'

lu yödz Éfeso,
len lu yödz Esmirna,
len lu yödz Pérgamo,
len lu yödz Tiatira,
len lu yödz Sardis,
len lu yödz Filadelfia,
len lu yödz Laodicea."

¹² Bueycja' quië glé'ida' nuzxa na' rulídz neda'. Cati' bueycja', blé'ida' gadx le nua'gac gui' náquicni oro.

¹³ Ladj gadx le nua'gac gui' na' blé'ida' tu Nu nalá' ca rnë'ë bönni'. Nacuë' tu lari' tunn le rdxin xni'ë, len lchu'ë nasië' tu pan náquini oro.

¹⁴ Chguichdau'z nac guitsa' icjé' ca nac xzila' o ca rna' bögui', ati' ryëp yös yení' yöj lahuë' ca gui'.

¹⁵ Ryëp yös yení' ni'ë ca guia bronce dxildau', le nudzë'itsca lu gui' ca bau' yal. Zidzj byön chi'ë ca ryön tu yegu zxön.

¹⁶ Lu në'ë yubél zxoacha' gadx bölj yení', ati' ru'ë r-ruj didza' le nac ca tu guia tuchi' natuchi' grop rui'i. Ryëp yös yení' lahuë' ca gbidz cati' rudzá'a.

¹⁷ Cati' blé'ida' Lë' gdzö'a xni'ë ca bönni' nat. Ni'r Lë' bxoa në'ë neda' len në'ë yubél len gudxë' neda': "Cutu gádxinu'. Neda' naca' Nu zoa zi'al len Nu rajseytë.

¹⁸ Naca' Nu nabáncz. Gutia', ati' na'a zóatecza' nabana'. Dë lu na'a gna bé'ida' yöl-la' gut len latj quegac nup natgac.

¹⁹ Bzuj lu guich lë na' chblé'inu', len le rac na'a, lenca' le ral-la' gac töd na'a.

²⁰ Lè ni nac le nagachi' ca nac quecba' gadx bölj yení' na' blé'ínu' zxoacba' lu na'a yubél, len ca nac gadx le nua'gac gui' náquicni oro. Gadx bölj yení' na' naccba' le run lsaqui' qui gadx gbaz quegac gadx cò' bunách quia', ati' gadx le nua'gac gui' na' nacgac le run lsaqui' quegac gadx cò' bunách quia' na'."

2

Didza' bsölë'ë yödZ Éfeso

¹ Gnë' ca' Bönni' na': "Bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Éfeso. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' zxoacba' lu në'i yubél gadx bölj yení', len rda gatsj lahui'! gadx le nua'gac gui' na' náquicni oro.

² Cni rna: Neda' nözda' yugu' le runli' len ca rúntscali' dxin. Nözda' rbözli' zxon ladxí' len cutu gac gua' glenli' nup tua' dö'. Nözda' chgzxi' bë'li' nup ta'ná nacgac gbaz quia' san cutu ca' nacque', ati' na'a nözili' ta'zi' yë'ë.

³ Rbözli' zxon ladxí' len chgzxaca' gdi'li' le da'li' neda', san cutu bcuidi' ládxi'li'.

⁴ Na'a, dë tu le ruqi' lbi'ili': Cutur nadxi'ili' neda' ca na' bdxí'ili' neda' zi'al.

⁵ Qui lë ni na', gul-tsjnéy ca na' benli' zi'al, lë na' busanli', ati' na'a, gul-bí'i ládxi'li' len gul-gún ca na' benli' zi'al. Chqui' cutu ubí'i ládxi'li', guidtea' queëli', ati' ugúa' xlatj le nua' gui' queëli'.

⁶ Na'a, zoa tu le raclen lbi'ili'. Cutu rlé'ili' dxi'a le tunë' bönni' nicolaíta, nup na' ta'yj ládxi'gac bdau' guiöj bdau' yag len tun le cunác, lë na' curlé'ida' dxi'a ca' neda'.

⁷ Nu ryöni ral-la' uzë nag lë ni rnë' Dios Bö' La'y, ru'lenë' didza' yugu' cò' bunách quia' neda', Cristo, rnë': Nup luxicj lu le rac yödZlyú, guna' ga lagu le rbia yag zoa gatsj lahui'! la' yël lach queë' Dios, le gun ga la'cuá' tsalzú."

Didza' bsölë'ë yödZ Esmirna

⁸ Gnë' ca': "Lëzca' cni, bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Esmirna. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' zoa zi'al len nac ca' Nu rajseytë, Nu na' gut len bubán tsaz.

⁹ Cni rna: Neda' nözda' le runli' len ca rzaca' rgui'li'. Nözda' nacli' yechi' san le nactë rlé'ili' yöl-la' tsahui' le nac gdu. Nözda' ca' ca ta'në xöhui' queëli' nup ni' ta'ná nacgac bunách judío, san cutu ca' nacgac cni. Nup ni ta'dá' Satanás, tu' xöhui'.

¹⁰ Cutu ca' gádxili' le ral-la' saca' qui'li'. Tu' xöhui' na' gun ga gdzunli' lidx guia la'li' lbi'ili'. Cni si' bë' lbi'ili', ati' gdu ca chi dza saca' qui'li'. Gul-tsejlë' neda' ga gdxintë dza gatli', ati' neda' gunna' queëli' yöl-la' na'bán gdu.

¹¹ Nu ryöni ral-la' uzë nag lë ni rnë' Dios Bö' La'y, ru'lenë' didza' yugu' cò' bunách quia' neda', Cristo, rnë': Nup luxicj lu le rac yödZlyú, cutu bi gun quegac yöl-la' gut le gac buröpl quegac nup la'cua'tecz lu gui' gabíl."

Didza' bsölë'ë yödZ Pérgamo

¹² Gnë' ca': "Lëzca' cni, bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Pérgamo. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' nua' guia' tuchi' na' natuchi' grop ruí'i.

¹³ Neda' nözda' le runli'. Nözda' ca' zoali' ga ni' rna bë' Satanás, tu' xöhui', san ni ruzxöni ládxi'li' neda'. Cutu ca' nusanli' ca réjlë'li' neda', cutu busanli' lei yugu' dza ni' cati' guludöddë' ga zoali' Antipas, bönni' ni' bënteczë' Ina' lau quia', ati' gutië' ga ni' zoa Satanás, tu' xöhui'.

¹⁴ Na'a, dë tu chop le tu'quí lbi'ili': Nacua'len lbi'ili' lu yödZ Pérgamo la'gac bunách nazi' lu na'gac zxba queë' Balaam, bönni' ni' busëdnë' Balac gunë' ga la'chixi la'nigui bunách Israel, glahuë'-ba' yugu' böa' bëdxdau' guludöcdë'-ba' laugac bdau' guiöj bdau' yag len glunë' le cunác.

¹⁵ Lëzca' cni nacua'len lbi'ili' nup ni' nazi' lu na'gac zxba quegac bunách nicolaíta, lë na' curlé'ida' dxi'a neda'.

¹⁶ Qui lë ni na', gul-bí'i ládxi'li' na'a. Chqui' cutu ubí'i ládxi'li', guidtea' ga zoali' len tíl-lena' lequë' len didza' r-ruj ru'a, le nac ca tu guia tuchi'.

¹⁷ Nu ryöni ral-la' uzë nag lë ni rnë' Dios Bö' La'y, ru'lenë' didza' yugu' cò' bunách quia' neda', Cristo, rnë': Nup luxicj lu le rac yödZlyú, guna' ga lagu yöt maná na' nagachi'. UnödZja' ca' quequë' tu guiöj chguichdau', ati' lu guiöj na' nayüj tu la cub, nütö nu nunbë' lei, san nupz na' la'zi' lei, lumbë' la na'."

Didza' bsölë'ë yödZ Tiatira

¹⁸ Gnë' ca': "Lëzca' cni, bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Tiatira. Cni uzuju' lu guich: Ru'ë didza' Zxi'në' Dios, Nu na' dxia yöj lahuë' nacgac ca gui', ati' ni'ë nacgac ca guia bronze dxildau'.

¹⁹ Cni rnë': Neda' nözda' le runli'. Nözda' ca nadxi'ili' neda' len ca réjlë'li' neda'. Nözda' ca' ca runli' xchina' lu yöl-la' rböz zxon ladxi' queëli'. Nözda' nacr gdu ca runli' yugu' lë ni ca benli' ziatël.

²⁰ Nacuá' tu chop le tu'quí lbi'ili': Rui'li'-nu latj ngul na' lënu Jezabel, rnanu rui'nu didza' uláz queë' Dios, ati' ni'a qui le rusëdinu rzi' yé'inu nup tun xchina'. Rusëdinu lequë' le run ga tunë' le cunác len tahuë'-ba' böa' bëdxdau' ta'gu'ë-ba' laugac bdau' guiöj bdau' yag.

²¹ Neda' bë'a-nu latj ubi'i ládxi'nu, san cutu ré'ninu uca'nnu le cunác na' runnu.

²² Qui lë ni na' chu'na'-nu tu le gáti'nu ga na' saca' qui'nu lu xhuë'nu tsaxxon len nup glun tsaxxon len lënu le cunác. Cni guna' na'a chqui' cutu lubi'i ládxi'gac quië cutur lun dul-la' na'.

²³ Guna' ga latbi' zxi'nnu. Cni gac, láquibe'i yúgu'të cö' bunách quia' ruyúa' le ta'bequi icjgac len le ta'zá' ládxi'gac bunách, ati' ubi'a queëli' tsca nac le runli'.

²⁴ Yezica'li' zoali' yödZ Tiatira, nul-li' cunazi' lu na'li' lë na' rusëdinu, len cutu nazëdli' lë na' ta'ná bunách ni' nac le nayëjni'tsqi, san le nactë naqui qui Satanás, tu' xöhui', rëpa' lbi'ili': Cutu uspaga'a lbi'ili' yetú le ral-la' gunli'.

²⁵ Na'a, lë na' chnazi' lu na'li', gul-gún chi'i ga gdxintë dza huöda'.

²⁶ Bönni' ni' luxicjë' lu le rac yödZlyú len lunë' ca rë'nda' neda' ga udxte, neda' guna' ga la'ná bé'inë' bunách gdu'të yödZlyú.

²⁷ Ca na' budödë' lu na'a Xuza' Dios yöl-la' uná bë', neda' ca' guna' ga la'ná bé'inë' yugu' yödZ, gata' lu na'quë' xuyág guia, ati' luzxuzxjë' bunách na' ca nu ruzxúzj tu yusu' náquini yu.

²⁸ Gu'a ca' quequë' bölj usíl.

²⁹ Nu ryöni ral-la' uzë nag lë ni rnë' Dios Bö' La'y, ruí'lenë' didza' yugu' cö' bunách quia' neda', Cristo."

3

Didza' bsölë'ë yödZ Sardis

¹ Gnë' ca': "Lëzca' cni bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Sardis. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' nacia'len Lei gadx bö' na' len zxoacha' lu në'i yubël gadx bölj yení', rna cni: Neda' nözda' le cunác runli', len nözda' chnatzli' zal-la' taqui bunách nabanli'.

² Gul-spán ládxi'li'. Gul-gún tsutsu le nacia'len lbi'ili', le chzoa lat, le ráquibe'ida' cutu nac gdu lahuë' Dios le runli'.

³ Gul-tsajnéy na'a zxba na' byönili' le gzxi' lu na'li'. Gul-gún ca rna xtídZë'ë Dios len gul-bí'i ládxi'li'. Chqui' cutu spán ládxi'li', guida' ga zoali' tu tsalz ca na' rdxinë' tu tsalz gban, ati' cutu gnözili' bizxa dza na' guida' ga zoali'.

⁴ Nacua'len lbi'ili' lu yödZ Sardis la'gac bunách cutu nacgac xöhui'. La'dalen neda' nup ni, nácuqac lari' chguichdau'z le ruluí' nuhuöacque' gdu dxi'a, le nacque' lsaca' gac cni quequë'.

⁵ Nup luxicj lu le rac yödZlyú ugacua' lequë' lari' chguichdau'z, len cutu usula' laquë' chnayujgac lu guich ga nayujgac lagac nup nadél-li'gac yöl-la' na'bán gdu. Si' lu na'a nup ni lahuë' Xuza' Dios lenca' laquë' gbaz la'y queë'.

⁶ Nu ryöni ral-la' uzë nag lë ni rnë' Dios Bö' La'y, ruí'lenë' didza' yugu' cö' bunách quia' neda', Cristo."

Didza' bsölë'ë yödZ Filadelfia

⁷ Gnë' ca': "Lëzca' cni bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Filadelfia. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' nac la'y len rui' didza' gdu'të lí, len dë lu në'i zxi'n guia queë' David, bönni' gna bë'ë, Nu rsalj na nu ryaz ati' nutu nu gac usëyj lei, len rusëyj ga nu ryaz ati' nutu nu gac gsalj lei.

⁸ Nu ni rna: Neda' nözda' le runli'. Nözda' napli' lati'z yöl-la' huac, san runli' ca rna xtídza'a len cutu rutui'li' rnalí' náquili' quia'. Qui lë ni na' nuzóa' lauli' tu ga nu tsaz le nayálj ati' nutu nu gac usëyj lei.

⁹ Gul-yutsca', nup ni' ta'dá' Satanás, tu' xöhui', len ta'zí' yë', ta'ná nacgac bunách judío ta'yíj ládxi'gac Dios, san cutu nacgac cni, neda' guna' ga la'dxinë' lauli' len luzechu zxbiqüë' xni'ali'. Ni'r láquibe'inë' nadxi'ida' lbi'ili'.

¹⁰ Le benli' ca rna xtídza'a, glözli' zxon ladxi', neda' gun chi'a lbi'ili' dza na' la'zaca' la'guí'i yúgu'të bunách yödZlyú ni, lë na' gac quië si' bë' nup nacua' yödZlyú ni.

¹¹ Zi'a guida'. Qui lë ni na' gul-gún chi'i le napli', cui gac nu gun ga cusi'li' lë na' ral-la' gunna' queëli'.

¹² Nul-li' ni' uxicjli' lu le rac yödZlyú, neda' guna' ga gacli' tsutsu ca nacgac yzxön, soali' gdu' ga na' zoë' Dios, len gatga grujli' ni'. Udá'a lbi'ili' ca lë' Dios quia', lenca' ca lë yödZ

queë' Dios le nac Jerusalén cub, le ruhuötj r-ruj yehua' yubá lu në'ë Dios. Lézca' udá'a lbi'ili' la' cub.

¹³ Nu ryöni ral-la' uzé nag lé ni rnë' Dios Bö' La'y, ruí'lenë' didza' yugu' cö' bunách quia' neda', Cristo."

Didza' bsölë'ë yödZ Laodicea

¹⁴ Gnë' ca': "Lézca' cni bzuj lu guich didza' ni gsölu'u queë' gbaz quia' zóalenë' bunách quia' lu yödZ Laodicea. Cni uzuju' lu guich: Rui' didza' Nu na' zoa tsaz, Nu run ca rna, len rui' didza' gdu'té li ca na' run lna' lau, len nac ca' Nu na' blen lu në' yúgu'té le benë' Dios.

¹⁵ Cni rna: Neda' nözda' le runli'. Ca runli' nac ca nis cunác ziang, cutu ruca'nli' tsaz neda', len cutu nac ca nis zögui', cutu runli' xchina' gdu ládxi'li'. Dxi'ar gac la' gacli' ca nis ziang o ca nis zögui'.

¹⁶ Na'a, le nacli' ca nis nagúlz, len cunacli' ca nis ziang, len cutu nacli' ca nis zögui', chu'na' lbi'ili' ca run nu huëb nis nagúlz na'.

¹⁷ Lbi'ili' rnalí' rlé'ili' yöl-la' tsahui' queëli' len rac dxi'a queëli', len cutu bi ryadzj queëli', san cutu ráquibe'ili' le nacli'. Bayechi' nacli'. Nacli' xzi'. Nacli' yechi', len nacli' lau chul len rdalí' xguidz.

¹⁸ Qui lé ni na', neda' ruzéjni'da' lbi'ili' gá'uli' lu na'a neda' le nac ca oro le nuna' dxi'a lu gui', quië gata' queëli' yöl-la' tsahui' gdu. Ral-la' gá'uli' ca' quia' lari' chguich gáculi', quië ggachi' yöl-la' xguidz queëli' le run ga nu rutuí'i. Ral-la' gá'uli' ca' quia' le gun ga luhuóac yöj lauli' quië gac glé'ili'.

¹⁹ Neda' ruzeyda' bach len rut rguina' yúgu'té nup nadxi'ida' chqui' cutu tun le nac dxi'a. Qui lé ni na', gul-bí'i ládxi'li', gunli' xchina' gdu ládxi'li'.

²⁰ Gul-yutsca', néda'cza' zoa' ga nu ryaz, rulidza'. Chqui' nütí'téz nu yöni chi'a len gsalj quia', tsazia' len gágulena' nu na', atí' gágulen neda' nu na'.

²¹ Nul-li' ni' uxicjli' lu le rac yödZlyú, neda' guna' ga cö'lenli' neda' tsazxón ga na' rō'a rna bē'a, ca na' benë' ca' quia' neda' Xuza', buxijca' neda' lu le guc quia', atí' gró'lena'-në' tsazxón Xuza' ga na' rō'ë rna bē'ë Lē'.

²² Nu ryöni, ral-la' uzé nag lé ni rnë' Dios Bö' La'y, ruí'lenë' didza' yugu' cö' bunách quia' neda', Cristo."

4

Yöl-la' ba ta'gu'ë Dios yehua' yubá

¹ Gdöd glac lé ni, buyúa' len blé'ida' tu ga nu ryaz nayálj yehua' yubá. Byönda' ca' chi'ë bönni' na' byönda' zi'al, bulídZ zidZj ca rbödX trompeta. Chi'í ni bulídZ neda', gna: "Gda xtsa'li ni atí' neda' uluí'ida' lí' le run bayúdx lac töd ni."

² La' ni'z gzóalenë' neda' Dios Bö' La'y, atí' blé'ida' ni' yehua' yubá tu latj ga Nu rō' rna bē', len blé'ida' ca' Nu na' rō' latj na'.

³ Ryëp yös yení' Nu na' rō' latj na', ca na' ryëp yös yení' guiöj jaspe len guiöj cornalina, yugu' guiöj záqui'tsqi. Gatsj lahui'l latj na' zoa bquita' nac lach ca nac guiöj esmeralda, le ryëptsca yös yení'.

⁴ Gdu zbi'il latj na' nacua' ca' yetáp uruá' latj gap ta'bō' nup ta'ná bē', atí' yugu' latj na' rō'quë' tap uru'ë bönni' gul, nácuquë' lari' chguichdau'z, len dxiagac icjquë' bregui' náquicni oro.

⁵ Latj blau ga ni' rō' Nu na', ta'rúj yös len gziu' rnë, atí' bö xzón ryu'u. Lahui' lau latj na' tu'zeni' gadx le ta'gú'u yení', le nacgac gadx bö' dzaggac Dios.

⁶ Ca dödl lahui latj ni dē tu ca nac tu nis xzón ryëp yös yení' ca guiöj jar.

Gdu zbi'il latj na', tsla'a hueaj nacua' tap nup nabangac, atí' zian yöj laugac dxiagac zaca' cüdZi'lgac len láhuilgac.

⁷ Tu nu nutsa' ladj tap ni nalá' ca nacba' bēdx guixi'. Nu na' buröp nalá' ca nacba' bēdx, atí' nu na' bunn nalá' lahui ca nac lau bönni', atí' nu budáp nalá' ca nacba' bsia' rzuba'.

⁸ Idapté nup ni, qui queëgac dxia xop xilgac, atí' láhuilgac len lé'lgac, yöj lau zian dxiagac. Rél len té dza cutu ca' tu'sán, ta'ná: "La'y, la'y, la'y naquë' Xanru' Dios, napczë' yöl-la' huac. Gzoaczë' Lë', len zoaczë', len chzoa guidczë'."

⁹ Nup na' nabangac ta'gú'u yöl-la' ba Nu na' rō' rna bē', len zoatecz nabán. Tun ba la'n Nu na' len té Nu na': "Xclenu'." Bátti'téz tun cni idáp na',

¹⁰ tu'tság lauquë' Iyu lahui' lau Nu na' tap uru'ë bönni' gul na', ta'yíj ládxi'quë' Nu na' zoatecz, len tu'cu'ë bregui' oro quequë' lahui' lau latj ga ni' rō' rna bē' Nu na', ta'né':

¹¹ Xantu' Dios, nacu' lsaca'

Cu'tu' Li' yöl-la' ba,

Len guntu' Li' ba la'n,

Len gata' quiu' yöl-la' uná bē'

Le benu' yúgu'tè le dè.

Ca rè'ncznu' nacuá' len gulazú lau nacuá'.

5

Tu guich len Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'

¹ Ni'r blé'ida' tu guich lu na' yubél Nu na' rò' latj blau. Guich na' nac tu guich nudúb, len da' didza' lé'íl len lahuil. Naguel-la' guich na' gadx le nuseyjgac lei.

² Blé'ida'-nè' tué' gbaz la'y blau, ati' bè'è zidzj didza', gnè': "¿Nuzxa nac lsaca' uladzu' le naguél-la'gac guich ni len gsalj lei?"

³ Nutu nu guc gsalj guich na' len cutu guc nu uyú lei, nitú nu zoa yehua' yubá, len nitú nu zoa luyú, len nitú nu zoa zxanil luyú.

⁴ Ni'r grödxa' le cutu bdzöli nu nac lsaca' gsalj guich na', len cutu bdzöli nu nac lsaca' uláb lei, len nutu nu nac lsaca' uyú lei.

⁵ Ni'r gudxè' neda' tué' bönni' gul ni', gnè': "Cutu cödxu'. Nu na' nac ca bédx guixi', Nu nabablen zxi'n xsoé' Judá, len nac ca' zxi'n xsoé' David, chbuxíj lu yúgu'tè le rac, len saqui' uladzu' le naguél-la'gac guich ni len gsalj lei."

⁶ Ni'r blé'ida'-nè' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', zuinè' lahui' lau latj blau na' zoa gatsj lahui' nup na' nabangac len gatsj láhui'lè' ca' bönni' gul na'. Naquë' hué' ca nac qui bö'cu' zxíla' zoa nu budödi léba', nacuá' gadx luzba' len gadx yöj lauba', le tu'luí' ca nacgac gadx bö' na' dzaggac Dios, nasölè'è leygac gdu'tè yödzyú.

⁷ Gdödè' Bönni' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau' len gdel-lè'è guich na' lu na' yubél Nu na' rò' latj blau na'.

⁸ Cati' chgdel-lè'è guich na', guluzechu zxibquë' lahué' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau' idáp nup na' nabangac len idáp uru'è bönni' gul na'. Zönquë' le rul-l nazí' lei arpa tu tué' bönni' gul na', len nua'quë' ca' yugu' bdxí' náquicni oro, yúdzugac yal, lé na' ruluí' yöl-la' rulídz Dios quegac bunách queë'.

⁹ Tul-lè' tu le rul-l yöl-la' ba, le nac cub, le rna cni:

Nacu' lsaca' quel-lu'u guich

Len uladzu'u le naguél-la'gac lei

Le bè'u latj bönni' guludöddè' Li',

Ati' len xchönu' bôa'uu' bunách quië laqui queë' Dios,

Nacgac bunách gza'a nacuá' gdu'tè yödzyú,

Bunách tui' yúgu'tè didza' yubl,

Len nababgac yúgu'tè yödzyú len yúgu'tè luyú nacuá' gdu'tè yödzyú.

¹⁰ Benu' ga nacquë' bönni' uná bè'

Len ga nacquë' bxuz queë' Dios queëru'.

Benu' ga ta'ná bè'è yödzyú.

¹¹ Ni'r buyúa' len byönda' chi'iquë' zian gbaz la'y. Gayuá' len gayuá' nacu'è. Nacu'è gdu zbi'il latj blau na' tsazxön len nup na' nabangac lenca' len yugu' bönni' gul na'.

¹² Tu'è zidzj didza' yúgu'tè, ta'né':

Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau', guludöddè'-ba',

Naquë' lsaca' gata' lu në'è yöl-la' uná bè'

Len yöl-la' tsahui'

Len yöl-la' rejni'i

Len yöl-la' huac.

Naquë' lsaca' gunru'-nè' ba la'n

Len tsej ládxi'ru' Lè'

Len cu'ru'-nè' yöl-la' ba.

¹³ Ni'r byönda' tul-l yúgu'tè bi benè' Dios yehua' yubá len yödzyú, len zxanil luyú len lu nis zxön. Tul-l yúgu'tè bi nacuá' yugu' latj na', ta'ná:

Yöl-la' ba Nu na' rò' latj blau,

Lenca' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau'.

Gúnteczru'-nè' ba la'n

Len cú'teczru'-nè' yöl-la' ba,

Ati' gna bè'teczè' Lè'.

¹⁴ Idaptè nup na' nabangac ta'ná: "Ca' gac."

Ni'r idáp uru'è bönni' gul na' gulutság lauquë' lyu len gulayj ládxi'quë' Nu na' zoatecz.

6

Le naguél-la'gac guich

¹ Ni'r blé'ida'-nè' Bönni' naquè' Bò'cu' Zxíla'dau', buládzu'è tu le naguel-la' guich na', ati' byönda' tu nu nutsa' ladj idáp na' nabangac, ryön chi'i ca gziu' rnè, gna: "Gda uyú."

² Buyúa', len blé'ida'-ba' tuba' böa' chguich, ati' zön tu uxiti' yag nu na' dxia lèba'. Glu'è lè' tu bregui' udxíè' icjè', ati' brujè' ca tu nu nactèr blau quiè uxicjè' lu gdil-l.

³ Cati' buládzu'è le buróp le naguel-la' guich na', byönda' buróp nu na' nabán, gna: "Gda uyú."

⁴ Ni'r brujba' yetuba' böa', nacha' xna. Guludödè' lu nè'i nu na' dxia lèba' yöl-la' huac uná bè' tsajtúé' yöl-la' rböz dxi'a tsáhu'i'dau' quegac bunách len gunè' ga ludöddè' lza'què'. Gulunödzejè' queè' tu guia tuchi' zxön.

⁵ Cati' buládzu'è le bunn le naguel-la' guich na', byönda' bunn nu na' nabán gna: "Gda uyú."

Buyúa' len blé'ida'-ba' tuba' böa' gasj, ati' zön tu zxgonz nu na' dxia lèba'.

⁶ Byönda' rui' didza' tu chi'i gatsj lahu'i' tap na' nabangac, rna: "Chop guia zxoá' xtil lazjx qui tu dza huen dxin le gac gbin, len xop guia zxoá' cebada lazjx qui tu dza huen dxin, san cutu gunu' ga yadzj le nac za len cutu bi gunu' qui xisi uva nal."

⁷ Cati' buládzu'è le budáp le naguel-la' guich na', byönda' rui' didza' budáp nu na' nabán, gna: "Gda uyú."

⁸ Buyúa' len blé'ida'-ba' tuba' böa' gulj, ati' nazí' lei Yöl-la' Gut nu na' dxia lèba', ati' zeajlen lei nu nazí' lei Latj Chul. Guludödè' lu nè'i nu na' gna be'i gatsj tu gatsj bunách nacuá' yödzyú quiè gdödi lequè' len guia tuchi', len ni'a qui yöl-la' rdun, len ni'a qui guidzhuè', len lu rú'acba' böa' guixi' snia' dzö'ba' yödzyú.

⁹ Cati' buládzu'è le bugayu' le naguel-la' guich na', blé'ida' znan bcugu yehua' yubá ni' bö' glacczé' bönni' ni' guludödcè' lequè' le glunè' lban qui xtidzè'è Dios len le glunè' lna' lau queè'.

¹⁰ Glui' zidzj didza' yugu' bö' ni, gulaná: "Xantu' La'y, runu' ca rnau', çbatxcz cuequi xbeynu' netu' len uzi' lau' bönni' ni' nacu'è yödzyú le guludöddè' netu'?"

¹¹ Gulunödzejè' quequè' lari' chguichdau'z lacuè', len glè' lequè': "Ral-la' uzi' ládxi'li' yetú chi'idau'z, ga gdxinr dza la'dxín ni yúgu'tè lza'li' huen dxin queè' Cristo, bönni' na' ral-la' ludödi ca' lequè' bunách ca na' guludödi lbi'ili'."

¹² Cati' buládzu'è le buzxóp le naguel-la' guich na', buyúa' len blé'ida' gtittsca luyú. Böac gasj gbidz, guc ca tu lari' guitsa' gasj, ati' böac xna beo' ca nac rön.

¹³ Gulaguíndj luyú bölj luzxbá, guc ca rac qui yag higo, ta'guíndj le rbia cati' rutá lei bö' bduu'.

¹⁴ Gdöd qui luzxbá, guc qui ca rac qui guich cati' nu rutúb lei. Guladzá' xlatjgac yúgu'tè gu'adau' len yúgu'tè gap zoa luyú bidx lu nis zxön.

¹⁵ Ni'r gulucachi' lauquè' gap nac znan bloj len gap nac lè'i guiöj gu'adau' bönni' ta'ná bè'è luyú, len yugu' bönni' blau, len bönni' ta'lé'inè' yöl-la' tsahui', len bönni' nacu'è lu na'què' bönni' rjaquè' gdil-l, len bönni' dè lu na'què', len yúgu'tè bönni' nadá'ugac, len yúgu'tè bönni' cunadá'ugac.

¹⁶ Glè' yugu' gu'adau' na' len yugu' lè'i guiöj na': "Gul-dubaga' netu', len gul-cachi' netu', cui glé'i netu' Nu na' rö' latj blau ni' len cui gdél-li' netu' yöl-la' rley queè' Bönni' na' naquè' Bò'cu' Zxíla'dau'.

¹⁷ Chbdxin dza uluí' lahui yöl-la' rley quequè', ati' çnuzza caz saqui' gua' glen lei?"

7

Tu gayuá' yu tapán milè' bönni' da' tu le nac bè' ra' xgaquè'

¹ Gdöd glac lè ni blé'ida' tap gbaz la'y zuicnè' idáp la'a yödzyú, tu'zagu'è xnözgac idáp bö' reycj tsla'a hueaj luyú, cui tseycj bö' yödzyú, len cui tseycj lu nis zxön, len cui utá yag.

² Blé'ida'-nè' ca' yetúé' gbaz la'y zè'è r-rujè' ga rlen gbidz, nu'è tu le udè'è le gac bè' nup nacgac queè' Dios ban. Bè'è zidzj didza', bulidzè' idapè' gbaz la'y ni' nadöd lu na'què' yöl-la' huac uná bè' lun ditjnè' luyú len nis zxön.

³ Gudxè' lequè': "Cutu gun ditjli' luyú len nis zxön len yugu' yag cati' uda'rtu' tu le gac bè' ra' xgaquè' bönni' huen dxin queè' Dios queè'ru'."

⁴ Byönda' tsca nacquè' bönni' da' lequè' lè na' nac bè', nacquè' gdu tu gayuá' yu tapán milè' ladj yúgu'tè cö' di'a dza quegac zxi'n xsoè' Israel.

⁵ Bönni' na' da' lequè' lè na' nac bè':

Zxi'n xsoè' Judá nacquè' chinnu milè'.

Zxi'n xsoè' Rubén nacquè' chinnu milè'.

Zxi'n xsoè' Gad nacquè' chinnu milè'.

⁶ Zxi'n xsoè' Aser nacquè' chinnu milè'.

Zxi'n xsoè' Neftalí nacquè' chinnu milè'.

Zxi'n xsoë' Manasés nacquë' chinnu milë'.

⁷ Zxi'n xsoë' Simeón nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Leví nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Isacar nacquë' chinnu milë'.

⁸ Zxi'n xsoë' Zabulon nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' José nacquë' chinnu milë'.

Zxi'n xsoë' Benjamín nacquë' chinnu milë'.

Bunách guizx yu nácugac lari' chguichdau'z

⁹ Gdöd gac lë ni buyúa' len blé'igacda' bunách zian, nutu nu gac uláb lequë'. Nababquë' yúgu'të yödZ tui' didza' yubl gdu yödZlyú. Zuicnë' ca dödL lahui latj blau na' ga ni' zoë' ca' Bönni' na' naquë' Bô'cu' Zxíla'dau', nácugac' lari' chguichdau'z, len zónquë' zin.

¹⁰ Tu'è zidZ didza' yúgu'të, ta'në':

Yöl-la' ruslá za' lu në'ë Dios queëru',

Rö'ë latj blau ni,

Len za' ca' lu në'ë Bönni' na' naquë' Bô'cu' Zxíla'dau'.

¹¹ Zuicnë' gdu zbi'il latj blau na', lenca' gdu zbi'il ga nacué'ë bönni' gul, lenca' gdu zbi'il ga nacua' idáp na' nabangac yúgu'të gbaz la'y, ati' tu'tság laquë' llyu ca dödL lahui latj blau na', ta'yij láchix'quë' Dios,

¹² ta'në':

Ca' gac. Yöl-la' ba Li', Dios queëtu',

Napu' yöl-la' zxön len yöl-la' rejni'i.

Rëtu' Li': "Xclenu'" len runtu' Li' ba la'n.

Napu' yöl-la' uná bë' len yöl-la' huac.

Gactecz cni quiu', Dios queëtu'. Ca' gac.

¹³ Ni'r gnabné' neda' tuë' bönni' gul na', gnë': "¿Nupx na' nácugac lari' chguichdau'z, len gapx bönni' lequë'?"

¹⁴ Neda' gudxa' lë': "Xan, li' nözcnu'."

Lë' gudxë' neda': "Nup ni gulazaca' gulagui'tsca. Gulaguibë' lari' nácugac' len guluün leygac chguichdau'z len xchönë' Bönni' na' naquë' Bô'cu' Zxíla'dau'.

¹⁵ Qui lë ni na' nacué'ë ca dödL lahui latj blau ga rö'ë rna bë'ë Dios, len tunë' dxin lahuë' Lë' rël len té dza lu gda' queë'. Nu na' rö' latj blau ni gun chi'i lequë' le zóalentecz lequë'.

¹⁶ Cutur la'dunë' len cutur la'bidxë' nis, len cutur la'yéguinë' gbidz, len cutur láquinë' xla

¹⁷ le uyüë' lequë' ca nu uyú bö'cu' zxíla' Bönni' na' naquë' Bô'cu' Zxíla'dau' zoë' gatsj lahuil' latj blau na'. Gchë'ë lequë' gap ralj nis rui' yöl-la' na'bán, ati' Dios uzxië' laquë' nis ta'bódxë'."

8

Le bugádx le naguel-la' guich

¹ Cati' buládzu'ë le bugádx le naguel-la' guich na', grö' dxi yehua' yubá gdu gatsj hora.

² Ni'r blé'igacda'-në' gadx gbaz la'y na' zuicnë' lahuë' Dios, ati' guludödë' lu na'quë' gadx trompeta.

³ Ni'r bidë' yetüë' gbaz la'y, nu'ë tu bdxí' oro, gzuinë' ra' bcugu yehua' yubá ni'. GulunödZjë' queë' szxóni yal quië gunë' lei tuz len yöl-la' rulídz Dios glun yúgu'të bunách queë' Cristo, uzégui'ë lei lu bcugu na' náquini oro, zoa lahui' lau latj blau na'.

⁴ Gren dzön qui yal na' zoa lu në'ë gbaz la'y na', gac tuz len yöl-la' rulídz Dios glun bunách queë' Cristo, ati' bdxin ga na' rö'ë Dios.

⁵ Ni'r budzë'ë bdxí' na' bau' yal zoa lu bcugu na' gbaz la'y na', ati' gru'në' lei luyú. Gnë gziu' ati' bö zidZj byön. Gyëp yös len gtit luyú.

Tu'cödXë' trompeta

⁶ Ni'r gulacu'ë sina' lucödXë' leygac igadxtë' gbaz la'y na' zónquë' gadx trompeta na'.

⁷ BucödXë' trompeta gbaz la'y zí'al, ati' grö' guiöj bögui' yöl sunn len gui' nutsi'i rön, guluhuöXj luyú. Gyegui tu cuia tsa tu tsonn cuia luyú ni, ati' gyegui ca' tu cuia tsa tu tsonn cuia yag. Gyegui ca' yúgu'të guixi' ya'a.

⁸ BucödXë' trompeta gbaz la'y buróp na', ati' gbix lu nis zxön tu le nac ca tu gui'a zxön regui, ati' böac rön yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj nis zxön na'.

⁹ Gut tu cuia tsa tu tsonn cuia le nabangac dzö' lu nis zxön na', ati' gac ditj tu cuia tsa tu tsonn cuia yugu' barco.

¹⁰ BucödXë' trompeta gbaz la'y bunn, ati' böXj gap dë nis yegu lenca' gap ralj nis, tu bölj luzxbá, regui ca gui' yör, gac cni qui yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj nis na' rö' luyú.

¹¹ Bölj ni léba' Ajenjo, le nac tu le sla', ati' böac sla' yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj nis gap na' dë nis, gac ca nac ajenjo na', ati' glat bunách zian ni'a qui nis na' böac sla'.

¹² Bucòdxè' trompeta gbaz la'y budáp, ati' bōac chul yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj gbidz, len lēzca' cni guc qui beo', ati' bōac chul tu cuia tsa tu tsonn cuia bōlj. Cni guc, cutu buzení' gbidz yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj dza, len cutu guluzení' bōlj len beo' yeláti'dau'z ca gatsj tu gatsj rēl.

¹³ Ni'r buyúa' len byōnda' ru'ē zidzj didza' tuē' gbaz la'y rdödē' gatsj lahui'l luzxbá, rnē': "Bica' bayechi' lbi'ili'. Bica' bayechi' lbi'ili'. Bica' bayechi' lbi'ili' zoali' luyú ni cati' lucòdxè' trompeta yetsonnē' gbaz la'y na'."

9

¹ Bucòdxè' trompeta gbaz la'y bugayu', ati' blé'ida' nu nac ca tu bōlj luzxbá bōxj luyú, ati' gulunòdzjē' qui nu na' zxi'n guia qui latj chul.

² Bsaljē' latj chul na', ati' gren dzōn qui latj chul, guc ca dzōn r-ruj ga tu'zégui'ē bla'dau', ati' gulachúl gbidz len luzxbá ni'a qui dzōn na'.

³ Lu dzōn na' gularujba' bōchi'zú gulazxoazba' luyú, ati' Dios bē'ē lecha' latj ládu'ba' bunách ca tunba' xajnó' dzó'ba' luyú.

⁴ Gna bé'inē' lecha' cutu lun ditjba' guixi' rō' luyú, len cutu lun ditjba' nitú le nac ya'a, len clēg nitú yag, san tuz gac ládu'ba' bunách na' cudá' ra' xgaquē' lē na' nac bē' nu naqui queē' Dios.

⁵ Cutu bē'ē lecha' latj ludòdiba' lequē', san lusaca' zi'zba' lequē' gdu ca gayu' beo'. Rlatsca ga rádu'cba' ca na' rla ga rádu'ba' xajnó'.

⁶ Yugu' dza na' lē'ni ludòdi cuingac bunách san cutu la'záqui'nē'. Lē'nnē' latiē' san ucuít cuini yōl-la' gut.

⁷ Nala'cba' bōchi'zú na' ca naccba' bōa' nácucba' le náquicni guia, quiē tsjacba' gdil-l. Dxiagac icjba' le nacgac ca bregui' náquicni oro. Nac laucha' ca nac laugac bunách.

⁸ Nac guitsa' icjba' ca nac guitsa' icjnu ngul. Nacgac láya'cba' ca nacgac láya'ba' bēdx guixi'.

⁹ Nácugac lchu'cba' le náquini guia. Ta'gú'u bō xilcha' ca na' ta'gú'u bō carreta ná'ycba' bōa' ta'xiti'ba' lu gdil-l.

¹⁰ Nacgac xbancha' ca nac xbancha' xajnó', zoa li'cba'. Lu xbancha' na' zoa le ta'neyba', quiē lunba' zi' bunách gdu ca gayu' beo'.

¹¹ Zoa nu rna be'i lecha', nu na' nac gbaz xōhui' qui latj chul. Gbaz ni nazí' lei lu didza' hebreo: Abadón, le rna lu didza' griego: Apolión, len lu didza' xidza': "Nu Rusnít".

¹² Chgdöd tu le rusnít bunách, le za' zi'al, san za'c yechóp le lusnít bunách.

¹³ Bucòdxè' trompeta gbaz la'y buxzóp, ati' byōnda' tu chi'i rui' didza' gatsj lahui'l tap le nacgac ca luzba' bēdx, dxiagac yugu' lu squin bcugu na' náquini oro, zoa lahuē' Dios.

¹⁴ Chi'i ni rui'len didza' gbaz la'y buxzóp na' zi'a bucòdxè' trompeta, rna: "Bsedx idaptē' gbaz xōhui' na' nága'quē' ra' yegu Eufrates."

¹⁵ Ni'r busedxè' tapē' gbaz xōhui' na', chnucözē' lequē' Dios quiē la' na'z, le nac dza na', len beo' na', len iz na', quiē ludòddē' tu cuia tsa tu tsonn cuia bunách nacuá' yòdzlyú.

¹⁶ Byōnda' tscá nacquē' bōnni' rjaquē' gdil-l dxiaquē'-ba' bōa' len dzagquē' tapē' gbaz xōhui' na', nacquē' gdu chop gayuá' mīl milē'.

¹⁷ Ca tu lu bxin blé'igacda'-ba' bōa' na', ati' nup ta'bía lecha' nacu lchu'gac le nac gui'dau'z len ya'a ca luzxbá len gulj. Nacgac icjba' bōa' na' ca icjba' bēdx guixi', ati' lu rú'acba' ta'rúj gui' len dzōn len tu le ruzégui'tsca, nazí' lei azufre.

¹⁸ Lē na' ta'rúj rú'acba' guludōdi tu cuia tsa tu tsonn cuia bunách nacuá' luyú, lē na' nacgac gui' len dzōn len lē na' ruzégui'tsca.

¹⁹ Ta'rúj rú'acba' le ta'neyba' bōa' na' len dzó' lu xbancha', le nacgac xbancha' ca bēl zoa icjba' le ta'neyba'.

²⁰ Yezica' bunách, nup cutu glat lu chop ni tu'snít, cutu gulubí'i ládxi'quē' quiē cutur lunē' ca na' tunē', len cutu gulusanē' ta'yij ládxi'quē' yugu' bō' xōhui' len yugu' bdau' guiōj bdau' yag, yugu' bdau' na' cuta'le'i, len cuta'yōni, len cuta'zá'.

²¹ Cutu gulubí'i ládxi'quē' quiē cutur ludòdcde' bunách len clēg quiē cutur lunē' yōl-la' udzá' quequē' len le cunác tunē', len yōl-la' rban quequē'.

10

Gbaz la'y, zoa lu nē'ē tu guichdau'

¹ Ni'r blé'ida'-nē' yetué' gbaz la'y nal, bōtjē' brujē' yehua' yubá, nacuē' bōaj luzxbá, len zoa bquita' icjē'. Ryēp yōs yení' lahuē' ca run gbidz, ati' nacgac ni'ē ca yzxōn ta'yegui.

² Zoa lu nē'ē tu guichdau' nayálj, ati' tu ni'ē yubél nulibē' lu nis zxōn, len yetú ni'ē yōgl nulibē' luyú bidx.

³ Ni'r bē'ē zidzj didza', byōn ca ryōn cati' rbōdxya'aba' bēdx guixi', len cati' budx bē'ē zidzj didza' na', gulayōn chi'igac gadx gziu'.

⁴ Cati' budx gulayōn chi'igac gziu' na', neda' zi'a uzuja' lu guich, san byōnda' nu rui' didza' yehua' yubá, rē neda': "Bcachi'z didza' ni glui' gadx gziu' na'. Cutu uzuju' lu guich didza' na'."

⁵ Ni'r bchis nē'ē yubél zaca' luzxbál gbaz la'y na' blé'ida'-nē' zuinē' lu nis zxōn len luyú bidx,

⁶ ati' ben tsutsu xtidzē'ē gneynē' Nu na' zoacz, Nu na' ben yehua' yubá len le nacua' ni', lenca' yōdzlyú len le nacua' ni', lenca' nis zxōn len le nacua' ni', gnē': "Cutur tsey,

⁷ san cati' ucōdxē' trompeta gbaz la'y bugádx, uschinē' Dios le nagachi' queē', lē na' bului'inē' yugu' huen dxin queē', bōnni' ni' glu'ē didza' uláz queē'."

⁸ Ni'r bē'len neda' didza' leyúbl chi'i na' byōnda' r-ruj yehua' yubá, gna: "Gyeaj, yajxi' guichdau' nayál na' zoa lu nē'ē gbaz la'y na' nulibē' lu nis zxōn len luyú bidx."

⁹ Gyija' ga na' zoē' gbaz la'y na', gnabda'-nē' gunnē' quia' guichdau' na'. Gudxē' neda' gbaz la'y na', gnē': "Gzxi', gdagu. Lu ru'u gac zxix ca nac bdxindu' queēba' böz, san lē'u huōac sla'."

¹⁰ Gzxi'a guichdau' na' zoa lu nē'ē len gdahua' lei. Lu ru'a gac zxix ca nac bdxindu' na', san cati' budx gdahua' lei, bōac sla' lē'a.

¹¹ Ni'r gudxē' neda': "Ral-la' gu'u didza' leyúbl uláz queē' Dios laugac zian cō' bunách gza'a, len gap nacua' yúgu'tē yōdz, len gap tui' zian didza' yubl, len laugac zian bōnni' ta'ná bē'."

11

Chopē' bōnni' tunē' lna' lau

¹ Ni'r bdxin nu benn quia' tu gui le nac ca tu yag rbixi, len gudx neda': "Gyas len brix gdau' queē' Dios. Brix ca' bcugu la'y qui, len blab ca' nup nacua' ni' ta'yij lādxi'gac Dios.

² Lō'a qui gdau' na' dē ni'l bca'n ca' len cutu urixu' lei, le nadōd lu na'gac bunách gza'a, ati' lulíb lulij yōdz la'y na' gdu ca chopán beo'."

³ Gudxē' ca' neda': "Gsōla'a chopē' bōnni' lunē' lna' lau quia', lu'ē didza' uláz quia' gdu ca chinnu gayuá' yu tsonnlaj dza, lacuē' lari' nac bdzadzau'.

⁴ Chopē' bōnni' ni tunē' lna' lau, nacquē' chop yag olivo na' nayúlu guich la'y le rui' didza' quequē', len nacquē' ca' chop le nua'gac gui' na' nacua' lahuē' Dios, Xani yōdzlyú.

⁵ Chqui' guē'ni nu gua' dō' quequē', gruj gui' rú'acquē' le usnít nu na' rē'ni gua' dō' quequē', gdōdi nu na', lenca' nup ta'dá'baga' lequē'.

⁶ Dē lu na'quē' chopē' ni luzaguē'ē xnōz nis guiōj luzxbá, cui gal guiōj tsca dza na' ral-la' lu'ē didza' uláz queē' Dios, ati' dē lu na'quē' ca' lunē' ga huōac rōn nis, len lunē' ga gatsj guidzhuē' yōdzlyú, lunē' cni bálti'tēz lzu lē'nnē'.

⁷ Cati' udx lunē' lna' lau, grujba' bōa' snia' latj chul, tíl-lenba' lequē' len uxicjba' lequē', len gdōdiba' lequē'.

⁸ La'túlz ca' la' nōz lu yōdz zxōn gdu ca gulayá' gulabinē', ga ni' gdē'ē ca' lē'i yag cruz Xanru', len ca runru' lsaqui', nazi' lei ca' Sodoma lenca' Egipto.

⁹ Gdu ca tsonn dza yu gatsj la'le'i gdu ca gulayá' gulabinē' bunách yúgu'tē yōdz len yúgu'tē bunách gza'a, len bunách tui' zian didza' yubl, len bunách yúgu'tē luyú, ati' cutu lui' latj nu ucachi' lequē' yeru ba.

¹⁰ La'dzagtsca lādxi'gac nup nacua' yōdzlyú le glatiē', ati' lu yōl-la' rudziji quequē' la'sölē'ē le lunōdzjē' quequē' lza'quē' tuē' yetuē', le gulusaca' zi'ē bunách nacua' yōdzlyú chopē' ni glu'ē didza' uláz queē' Dios."

¹¹ Ni'r cati' chbza'a tsonn dza yu gatsj na', Dios buspanē' lequē', ati' gulayasē' gulazuinē', ati' gladxi guladzōbi yúgu'tē nup gulalē'i lequē'.

¹² Ni'r bē' zidzj didza' tu chi'i yehua' yubá, gudx lequē': "Gul-cuén ni."

Gulabenē' lu bōaj luzxbá zaca' yehua' yubál, ati' gulalē'i lequē' nup na' guladá'baga' lequē'.

¹³ La' ni'z gtittsca luyú, ati' bguindj tu cuia tsa tu chi cuia yugu' yu'u dzō' lu yōdz na', ati' lu le gtit na', glat tsonnlaj yu chi gayuá' bunách. Gladxi guladzōbi nup ni' naga'ngac, ati' galagu'ē yōl-la' ba Dios zoē' yehua' yubá.

¹⁴ Chgdōd le buróp le rusnít bunách, ati' chzoa gdxin le bunn le usnít lequē'.

Rucōdxē' trompeta gbaz la'y bugádx

¹⁵ Bucōdxē' trompeta gbaz la'y bugádx, ati' glui' zidzj didza' chi'i yehua' yubá, ta'ná: Gap ta'ná bē' bunách yōdzlyú Nadōdgac lu nē'ē Xanru' Dios Len lu nē'ē Cristo.

Lè' gna bé'teczè'.

¹⁶ Ni'r idáp uru'è bönni' gul na' rø'què' gap na' ta'ná bé'è lahuè' Dios, gulutság laquè' lyu ta'yíj ládxi'què' Dios.

¹⁷ Ta'nè':

Xantu' Dios, napczu' yøl-la' huac.

Gzoaczu' len zoaczu' len ral-la' guidczu',

Xclenu', le chbugunu' dxin yøl-la' huac zxön quiu'

Len rzu lau' rna bé'u.

¹⁸ Gulaléy bunách yugu' yödZ

San chbdxin dza gunu' lequè' zxguia'.

Nac dza cuequi xbeynu' nup chnatgac.

Ubi'u quegac huen dxin quiu',

Bönni' glu'è didza' uláz quiu',

Nup náquigac quizi' quiu' len glun ba la'n Lau',

Nup nacgac cuidi'z len nup nacgac blau.

Chbdxin dza usnitiu' nup gulusnít yödZlyú.

¹⁹ Ni'r gyalj gdau' queé' Dios rø' yehua' yubá, ati' bla' lahui gui'n la'y ga yu'u didza' rucá'n tsahui' nunè' Dios. Luyú gyèp yös len glu'u bö zidZ, gnè gziu'. Gtit luyú len grø' guiøj bögui' yøl sunn.

12

Tunu ngul len tuba' bël zxön xtsni'

¹ Ni'r bla' lahui yehua' yubá tu le nac bé'tsca, buluí' launu ngul nácunu le nac ca gbidZ, len zoa zzan ní'anu beo'. Dxia icjnu tu bregui' ga dxiacba' chinnu bölj yení'.

² Ngul ni chzoa soabi' bi'idau' queènu, rbódxya'anu le rdia' lè'nu, rzaca' rguí'nu le ruzoanu-bi' bi'idau' queènu.

³ Ni'r bla' lahui yehua' yubá yetú le nac bé', buluí' lauba' tuba' bël zxön xtsni', nacba' xna gui'z len dxia gadx icjba' len chi luzba' len dxia tu bregui' tu tu icjba' na'.

⁴ Len xbanba' gu'yjba' tu cuia tsa tu tsonn cuia bölj luzxbá len gru'nba' leycha' luyú. Gzuiba' bël zxön xtsni' na' launu ngul na' chzoa soabi' bi'idau' queènu, zoaba' sina' gáguba'-bi' bi'idau' queènu na' ca galjbi' na'.

⁵ Buzoanu-bi' tubi' bi'i bönni'dau' ral-la' gna bé'ibi' yúgu'tè yödZ len tu xuyág guia. La' bucuittè'-bi' Dios bi'idau' queènu na', buchisé'-bi' ga ni' zoaczè' Lè', rø'è latj blau ga na' rna bé'è.

⁶ Buzxundjnu ngul na', zeajnu lu latj ca'z, ga ni' chnupè'è queènu latj Dios. Ni' lugahuè'-nu gdu ca chinnu gayuá' yu tsonnlalj dza.

⁷ Gdöd glac lè ni, guctsa gdíl-l yehua' yubá. Guladíl-lenè'-ba' bël zxön xtsni' na' gbaz la'y blau lè' Miguel len yugu' gbaz la'y da'què' lè'. Guladíl-l bël zxön na' len gbaz xòhui' da'gac lèba'

⁸ san cutu guluxíj lu gdíl-l na'. Qui lè ni na' cutur bdzöli xlatjgac yehua' yubá.

⁹ Cni guc, gularu'nè'-ba' ni'l bël zxön xtsni' na', nacba' bël na' zoaba' dza ni'tè, lèba' tu' xòhui' len Satanás, nu na' rzi' ye'i yúgu'tè bunách yödZlyú. Gularu'nè' tu' xòhui' yödZlyú, dzaggac lei gbaz xòhui' na' da'gac lei.

¹⁰ Ni'r byönda' tu chí'i rui' zidZ didza' yehua' yubá, rna: "Na'a chbdxin dza nulu'è lahui yøl-la' ruslá nunè', len yøl-la' huac queé', len le rna bé'è Dios, lenca' le rna bé'è Cristo, le chgularu'nè' ni'l nu na' buquí yugu' böchi' lza'ru'. Rèl len tè dza buquí lequè' lahuè' Dios queèru'.

¹¹ Guluxicjè' nu na' böchi' lza'ru' ni, le gulugunè' dxin xchönè' Bönni' na' naquè' Bö'cu' Zxíla'dau' queé' Dios, len le gulugunè' dxin didza' na' glunè' ina' lau queé'. Cutu glui' ládxi'què' yøl-la' na'bán quequè' san glatiè'.

¹² Qui lè ni na' gac yøl-la' rudziji yehua' yubá. Gul-dziji lbi'ili', zoali' ni'. Bica' bayechi' lbi'ili' zoali' yödZlyú len lu nis zxön, le chbötj tu' xòhui' bdxin ga zoali'. Rleytsqui tu' xòhui' na' le chráquibe'i yetú chí'z dè latj qui."

¹³ Cati' gúquibe'iba' bël zxön xtsni' na' chgularu'nè'-ba' luyú, ni'r yajsóa régu'ba'-nu ngul na' buzoanu-bi' bi'i bönni'dau' na' queènu.

¹⁴ Ni'r Dios bé'è-nu ngul na' chop xilba' bsia' nacgac zxön quiè' gac sunu, gcuitnu ga na' zoaba' bël zxön xtsni' na', gdxinnu xlatjnu lu latj ca'z. Ni' lugahuè'-nu gdu tsonn iz yu gatsj.

¹⁵ Zaca' cúdzulnu gubba' nis zil bël zxön xtsni' na', gac ca tu nis yegu, gú'niba' gua'tè ngul na'.

¹⁶ Ni'r guclen ngul na' luyú, gyalj luyú na' len güi'i nis yegu na' gubba' bël zxön xtsni' na'.

¹⁷ Ni'r gléytsquiba'-nu ngul na' bël zxön xtsni' na', gyeajba' yajtíl-lenba' nup naga'ngac queënu zxi'n xsoanu, nup na' tun ca rna le gna bē'ë Dios, len nazi' lu na'gac le nunē' lna' lau Jesucristo.

13

Chopba' böa' snia'

¹ Gzuida' lu yuzx ra' nis zxön len blé'ida' rbenba' r-rujba' lu nis zxön tuba' böa' snia' dxia gadx icjba' len chi luzba'. Dxiagac lēba' chi bregui'. Dxia tu bregui' tu tu luzba' na' ati' láhuigac icjba' da' tu la nac xöhui' le curle'i Dios dxi'a.

² Böa' snia' na' blé'ida'-ba' rna'ba' ca nacba' bēdxtau', zoa ní'aba' ca nac ní'aba' oso, ati' rú'aba' nac ca nac rú'aba' bēdx guixi'. Bël zxön xtsni' na' budōdba' lu na'ba' böa' snia' ni yöl-la' huac queëba' lenca' xlatjba' ga rna bē'ba', len yöl-la' uná bē' zxön queëba'.

³ Dxia huē' tu icjba' böa' snia' na', nac le gdōdi lēba', san bunít huē' na', ati' gulubani yúgu'tē bunách yödzyú len yajta'gac böa' snia' na'.

⁴ Gulayíj ládxi'quē'-ba' bël zxön xtsni' na', le budōdba' lu na'ba' böa' snia' yöl-la' uná bē' queëba'. Gulayíj ládxi'quē'-ba' ca' böa' snia' na', gulanē': "¿Nuzxa caz nac zxön ca nacba' zxön böa' snia' ni, len nuzxa caz saqui' til-len lēba'?"

⁵ Guta' lu na'ba' böa' snia' na' bē'ba' didza' ba zxön len didza' xöhui' rnēba' queë' Dios. Gdu ca chopán beo' guta' lu na'ba' yöl-la' uná bē'.

⁶ Gzu lauba' rnēba' queë' Dios len gnē xöhui'ba' qui Lē' Dios, len qui latj la'y queë', len quegac nup nacua' yehua' yubá.

⁷ Guta' lu na'ba' gdíl-lenba' nup náquigac quizi queë' Dios, buxicjba' lequē'. Guta' ca' lu na'ba' gna bē'iba' yúgu'tē bunách gza'a, bunách yúgu'tē yödz, len yúgu'tē bunách tui' didza' yubl, len bunách gdu'tē yödzyú.

⁸ Gulayíj ládxi'gac böa' snia' na' yúgu'tē bunách nacua' yödzyú, nup na' cutu nayujgac lagac lu guich qui yöl-la' na'bán, guich na' buzujē' cati' zi'a guta' yödzyú Bönni' na' naquē' Bō'cu' Zxíla'dau' queë' Dios, buzōē' Dios gutiē' ní'a quegac bunách queë'.

⁹ Chqui' nu ryōni, ral-la' uzē nag.

¹⁰ Nup nucu'ē Dios gdzungac, ral-la' gdzungac, ati' nup nucu'ē Dios quiē nu gdōdi leygac len guia tuchi', len guia tuchi' lat. Qui lē ni na', ral-la' la'böz zxön ladxi' nup náquigac queë' Dios, len la'yējlē' Lē'.

¹¹ Gdöd na' blé'ida'-ba' yetuba' böa' snia' grenba' brujba' lu yu. Dxiagac chop luzba' ca nac luzba' bō'cu' zxíla', len rui'ba' didza' ca na' rui'ba' didza' bël zxön xtsni' na'.

¹² Dē lu na'ba' böa' snia' ni yúgu'tē yöl-la' uná bē' queëba' böa' snia' bdxinba' zi'al, cati' dzag lēba'. Runba' böa' snia' burōp ni ga ta'yíj ládxi'gac böa' snia' zi'al na' yúgu'tē bunách nacua' yödzyú, böa' na' bunít huē' gdōdi lēba'.

¹³ Runba' ca' le nacgac bē' böa' burōp na' ga rdxintē runba' ga ruhuōxj gui' za' luzxbá, ruhuōxj luyú laugac yúgu'tē bunách.

¹⁴ Rzi' yé'iba' bunách nacua' yödzyú len le nacgac bē' dē lu na'ba' runba' lauba' böa' snia' zi'al na'. Rna bē'iba' bunách nacua' yödzyú lunē' tu bdau' ca nacba' böa' snia' na' gucha' huē' qui guia tuchi' ati' nabanba'.

¹⁵ Dē lu na'ba' runba' ga soa gban bdau' na' nac ca nacba' böa' snia' zi'al na', len güi' didza' bdau' ni len gun ga nu gdōdi yúgu'tē nup cutu la'yíj ládxi'gac lei.

¹⁶ Benba' ga gda' yúgu'tē bunách tu le nac bē' da'gac lēba', nup nacgac ca'z len nup nacgac blau, nup ta'le'i yöl-la' tsahui' len nup nacgac yechi', nup cunadá'ugac len nup nadá'ugac, buda'ba' lei lu na'gac yubél o ra' xgagac bunách na'.

¹⁷ Nutu nu gac bi ga'u o bi guti' chqui' cudá' nu na' lē na' nac bē', o chqui' cudá' nu na' laba' böa' snia' na', o le nababba' nua'ba'.

¹⁸ Na'a rquinnu' yöl-la' rejni'i. Nu nap yöl-la' rejni'i ral-la' ulabtēz tscá le nababba' nua'ba' böa' snia' na', nac ca le nababē' bönni', ati' le nababba' na' nac xop gayuá' yu tsonnlaj yu xop.

14

Le tul-lē' tu gayuá' yu tapán milē' bönni'

¹ Gdöd ni' buyúa' len blé'ida'-né' Bönni' na' naquē' Bō'cu' Zxíla'dau' zuinē' lu guí'adau' nazi' lei Sión. Nacuá'lenē' Lē' tu gayuá' yu tapán milē' bönni', da' ra' xgaquē' lē' Bönni' na' naquē' Bō'cu' Zxíla'dau', lenca' lē' Xuzē'.

² Ni'r byōnda' tu le rgu'u bō yehua' yubá, rnē zidzj ca rnē tu yegu zxön len ca rnē gziu'. Byōnda' le ryōn cati' ta'guinniē' lē'i tu le rul-l zē zian du qui.

³ Tul-lè' tu le rul-l cub, nacu'è ca död'lahui latj blau ni' lenca' ca död'lahui ga na' nacua' idáp nup na' nabangac len yugu' bönni' gul na'. Nutur nu gac gul-l le rul-l ni, san légaczè' tu gayuá' yu tapán milè' bönni' ni, bönni' na' böa'ue' lequè' Cristo ladj bunách yödzyú.

⁴ Nacquè' gdu ladj' bönni' ni, cutu gulacua'lenè' ngul, le nacquè' gdu bönni' ra'bán. Zjáclenè' Bönni' na' naquè' Bö'cu' Zxíla'dau' gátitèz ga zijè'. Cristocz böa'ue' lequè' ladj bunách, nacquè' bönni' zi'al guludöd cuinquè' lu nè'è Dios lenca' lu nè'è Bönni' na' naquè' Bö'cu' Zxíla'dau'.

⁵ Gatga gulazí' yè'è ati' nutu nu gac bi gnè quequè' ga na' nacu'è ca död'lahui latj blau ga rø'è Dios.

Didza' rjua'què' tsonn gbaz la'y

⁶ Ni'r blé'ida' yetué' gbaz la'y, rdödè' lu bö'z luzxbá, rju'è didza' dxi'a zoa tsalzú quiè gunè' lban qui laugac nup nacua' yödzyú, bunách gdu'tè luyú, yúgu'tè bunách gza'a, len bunách tui' yúgu'tè didza' gza'a, len bunách yúgu'tè yödz.

⁷ Ru'è zidzj didza', rnè': "Gul-gadxi Dios, len gul-cu'è yöl-la' ba le chzoa cuequi xbeynè' bunách. Gul-tséj ladjè'è Dios, nunè' luzxbá len luyú len nis zxön len gap ralj nis."

⁸ Zajnáuè' gbaz la'y ni yetué' gbaz la'y, rnè': "Chbudx qui yödz Babilonia. Chbudx qui yöd z xön na'. Cni' gac qui, le glun nup nacua' ni' ga gulazí' lu na'què' bönni' yúgu'tè yöd z lunè' ca nacgac le ta'zè ládxi'què' le cunác."

⁹ Zajnáuè' gbaz la'y buróp ni yetué' gbaz la'y, ru'è zidzj didza', rnè': "Chqui' nu tsej ladj'ba' böa' snia' na' lenca' bdau' queéba', len güi' latj ta' ra' xguí o lu nè'i le nac bè' da' lèba'.

¹⁰ nu ni gunè' zxguia' Dios lu yöl-la' rley queè'. Saca' qui'i nu na' lu gui' len lu lè na' ruzégui'tsca, laugac gbaz la'y len lahuè' Bönni' na' naquè' Bö'cu' Zxíla'dau'.

¹¹ Cuentez dzön qui gui' ga ni' saca' qui'i nu na'. Rèl len tè dza saca' qui'i, ati' gatga gata' latj luzí' ládxi'gac nup la'yj ládxi'gac-ba' böa' snia' na' len bdau' queéba', ati' cutu luzí' ládxi'gac nup lui' latj ta' leygac laba'.

¹² Qui lè ni na' ral-la' la'böz zxön ladj' nup náquigac queè' Dios len lun ca rna le gna bè'è, nup na' ta'yejlè' Jesús."

¹³ Ni'r byönda' chi'i nu rui' didza' yehua' yubá, rè neda': "Bzuj lu guich lè ni: Bica' bagac nup lat na'a su lau, nup na' ta'yejlè' Xanru'."

Dios Bó' La'y rnè': "Ca' gac. Luzí' ládxi'què' lu dxin glunè', len luzi'è xbey ca rajlöz le glunè'."

Tu'zi'è le rulá luyú

¹⁴ Ni'r buyú' len blé'ida' tu böaj luzxbá chguichdau'z, len lu böaj na' rø' tu Nu nac ca naquè' Bönni' Nuhuöaquè' Gdu Bunách, dxia icjè' tu bregui' oro, ati' lu nè'è zönè' tu guia tuchi'.

¹⁵ Brujè' lu gdau' yetué' gbaz la'y, ati' bè'è zidzj didza', gudxè' Nu na' rø' lu böaj na', gnè': "Bgun dxin guia tuchi' quiu' len bchugu zxo'a' xtil, le chbdxin dza nu uzí' lei. Chnabídx deu qui dè yödzyú."

¹⁶ Ni'r Nu na' rø' lu böaj na' bugún dxin guia tuchi' gdu'tè yödzyú, ati' buzi'è le bulá luyú.

¹⁷ Ni'r brujè' yetué' gbaz la'y lu gdau' zoa yehua' yubá. Nu'è ca' tu guia tuchi'.

¹⁸ Brujè' ra' bcugu ni' yetué' gbaz la'y, dè lu nè'è gna bé'inè' gui', ati' bè'è zidzj didza', bulidzè' gbaz la'y zi'al na' nu'è guia tuchi', gnè': "Bgun dxin guia tuchi' quiu' len btub tu'xóa hueaj le ta'bia lba uva rø'gac yödzyú, le chna le ta'bia lba uva."

¹⁹ Ni'r bugunè' dxin guia tuchi' gdu yödzyú gbaz la'y ni, butubè' le ta'bia lba uva rø'gac luyú, ati' yajchu'nè' le ta'bia lba uva na' lu yeru zxön ga gzi xisi. Yugu' lè ni rulu' ca gunè' Dios, gunè' zxguia' bunách nacua' yödzyú.

²⁰ Gululibè' le ta'bia lba uva na' lu lerui zoa ni' ra' yöd z, ati' lu lerui na' bruj rön, gren ga bdxintè rú'acha' böa', len gdöd rön na' gdu tsca gac sa'ru' gdu gadx dza.

15

Gbaz la'y nua'què' gadx guidzhuè'

¹ Blé'ida' yetú le nac bè'tsca yehua' yubá, le run ga nu rubani. Gularujè' gadx gbaz la'y, nua'què' gadx guidzhuè' rajséytégac, le ugunè' dxin Dios, udx gunè' zxguia' bunách yödzyú.

² Blé'ida' ca' tu le nac ca nis zxön ryép yós yení' ca guiöj jar le nutsí' gui'. Zuigac lu lè na' nac ca nis zxön nup na' guluxíj lu böa' snia' na' len lu bdau' queéba' len lu laba', nua'què' le tul-l, yugu' le bè'è quequè' Dios.

³ Tul-lè' le rul-l na' bil-lè' Moisés, bönni' huen dxin queè' Dios. Nac tu le rul-l queè' Bönni' na' naquè' Bö'cu' Zxíla'dau', ta'nè':

Li', Xantu' Dios, náctèru' blau.

Zxöntèr nac yúgu'tè le benu',

Le tun ga rubánitu'.

Li', rna bé'inu' yugu' yödZ,

Gdu dxí'adau' len gdu nac ca bi runu'.

⁴ ¿Nuzxa caz cugadxi Li', Xantu'?

¿Nuzxa caz cucú'u Li' yöl-la' ba?

Tuzu' Li' nacu' la'y.

La'dxín bunách yugu'tè yödZ,

La'yj ládxi'què' Li'

Le ta'lé'inè' nac tsahui' yúgu'tè le runu'.

⁵ Gdöd guc lè ni, buyúa' len blé'ida' gyalj gdau' yehua' yubá ga ni' dè latj la'y le nac bè' zóalenè' bunách queè' Dios.

⁶ Gularujè' lu latj la'y na' gadx gbaz la'y, nua'què' gadx guidzhuè' na'. Nácuquè' lari' záqui'tsqui le ryèp yös yení', len nuga'gac lchú'què' pan náquicni oro.

⁷ Ní'r tu nu nutsa' ladj idáp nup na' nabangac, bè' qui queè'què' gadx gbaz la'y na' gadx zxíga'dau' náquicni oro, len yudzgac le ruluí' yöl-la' rley queè' Dios zoacè'.

⁸ Lu latj la'y na' bdza' dzön, le zoa ni' yöl-la' yení' len yöl-la' huac zxön queè' Dios. Nutu nu saqui' tsaz lu latj la'y na' cati' gatsjr gadx guidzhuè' na' nua'què' gadx gbaz la'y na'.

16

Yugu' zxíga'dau' yudzgac le ruluí' yöl-la' rley queè' Dios

¹ Ní'r byönda' chí'i nu rui' zidz didza' latj la'y na', rë gadx gbaz la'y na', rna: "Gul-tséaj, gul-tsajlálj luyú gadx zxíga'dau' na' yudzgac lè na' ruluí' yöl-la' rley queè' Dios."

² Gyijè' gbaz la'y zi'al, yajlaljè' yödZlyú le yudz zxíga'dau' na' zönè'. Lè na' yudz zxíga'dau' na' ben ga gatsj yudzu' ya'a le rlatsca gdu ca nayá' nabingac nup na' da' leygac le nac bè' da'gac böa' snia' na', lenca' nup na' ta'yj ládxi'gac bdau' queè'ba'.

³ Ní'r gyijè' gbaz la'y buróp, yajlaljè' lu nis zxön le yudz zxíga'dau' na' zönè', ati' böac rön nis na' ca nac rön queè' bönni' nat, ati' glat yúgu'tè nup nabangac nacua' lu nis zxön na'.

⁴ Gyijè' gbaz la'y bunn, yajlaljè' gap dè yegu len gap ralj nis le yudz zxíga'dau' na' zönè', ati' guluhuóac rön gap dè nis na'.

⁵ Ní'r byönda' ru'è didza' gbaz la'y na' dè lu nè'è rna bé'inè' nis na', rnè': "Xantu' Dios La'y. Zoaczu' len gzoaczu'. Tsahui' nacu' le rchugu' cni quegac bunách

⁶ le gululaljè' rön quegac nup náquigac quizi rui' len quegac nup glui' didza' uláz quiu'. Na'a, Li' runu' ga li'jè' rön, le cni ral-la' gac quequè'."

⁷ Ní'r byönda' rui' didza' tu nu zoa ra' bcugu yehua' yubá ni', rna: "Ca' gac, Xantu' Dios, napczu' yöl-la' uná bè'. Gdütè li len tsahui' nac ca rchugu' quegac bunách."

⁸ Gyijè' gbaz la'y budáp na', yajlaljè' lu gbidz le yudz zxíga'dau' na' zönè', ati' gbidz na', bè'è lei latj Dios gúgu'i'tsca bunách len gui' qui.

⁹ Gúguitscaquè' yúgu'tè bunách le rúgu'i'tsca gbidz, san cutu gulubí'i ládxi'què', len cutu gulagu'è Dios yöl-la' ba. Gulané zi'è queè' Dios, dè lu nè'è gna bé'inè' yugu' lè ni tu'saca' zi' bunách.

¹⁰ Gyijè' gbaz la'y bugayu' na', yajlaljè' xlatj böa' snia' ga na' rna bè'ba' le yudz zxíga'dau' zönè', ati' grö' chul gap rna bè'ba'. Ní'r, le gulazaca' gulagu'í bunách, glágyua' lúdx'i'què',

¹¹ san cutu gulubí'i ládxi'què' quiè cutur lunè' le cunác tsahui' tunè'. Gulané zi'è queè' Dios zoè' yehua' yubá le ta'zaca' ta'gui'è len le dxiaquè' yudzu' ya'a na'.

¹² Gyijè' gbaz la'y buzxóp na', yajlaljè' lu yegu zxön nazi' lei Eufrates le yudz zxíga'dau' na' zönè', ati' gbidz nis yegu na' quiè gba'a nöz ga la'dód nup ta'ná bè', la'rujè' zaca' ga rlen gbidz.

¹³ Ní'r blé'ida' bèl zxön xtsni' na', len böa' snia' na', len bönni' ru'è didza' uláz quecha', gularúj rú'agac nup na' tsonn bö' xöhui' tun ditj bunách, nala'gac ca nala'cba' bludz.

¹⁴ Nacgac bö' qui tu' xöhui' yonn bö' ni, bö' tun le nacgac bè' lun ga lubani bunách. Yjac bö' xöhui' na' gdu yödZlyú yajtubgac nup ta'ná bè', quiè tsjaquè' lu gdil-l na' gac dza zxön queè' Dios, napczè' yöl-la' uná bè'.

¹⁵ Cni rnè' Dios: "Gul-yutsca'. Guida' tu tsalz ca rdxinè' gban. Bica' ba nu zoa ban ladxi' len run chí'i le nacu nu na', len runtecz dxi'a, cui gun bayúdx ta xguidz len cui utuí'i nu na' lahui' laugac bunách."

¹⁶ Gulutúb bönni' ta'ná bè'è bö' xöhui' na', guludubè' tu latj nazi' lei lu didza' hebreo: Armagedón.

¹⁷ Gyijè' gbaz la'y bugádx na', yajlaljè' lu bö'z le yudz zxíga'dau' na' zönè', ati' bè' zidz didza' tu nu zoa lu latj la'y zoa yehua' yubá ga dè latj blau na', rna: "Chnac."

¹⁸ Ní'r gyèp yös len gró'tsca bö len gnè' gziu'. Gtittsca luyú, le gtittè ca gtit tsal ni nacua' bunách yödZlyú.

¹⁹ Bruj tsonn cö'l yödZ zXön na' ati' gulaguíndj yödZ nacua' yödZlyú. Yajneynë' Dios le nac xöhui' glun bunách yödZ zXön na' nazí' lei Babilonia, ati' lu yöl-la' rley queë' benë' zXguia' nup nacua' ni'.

²⁰ Gulagachi' luyú bidx dzö' lu nis zXön ati' cutur gulará' guí'adau'.

²¹ Böxj ca' guiöj bögui' yöl sunn, le za' luzxbá, yajsóa icjgac bunách, ati' náli'i guiöj bögui' na' ca tu gayuá' guita hueaj. Gulanë' zi'ë queë' Dios yúgu'të bönni' ni'a qui guiöj bögui' na' grö', le busaca' zi'tsca lequë'.

17

Dios rchuguë' queënu ngul udá dzag

¹ Ni'r bdxiné' ga zoa' tuë' gbaz la'y nababë' gadx gbaz la'y na' gulazönë' gadx zXiga'dau' na' náquicni oro. Bë'lenë' neda' didza', gnë': "Gda ni, ati' ului'ida' li' ca gunë' Dios, gunë'-nu zXguia' ngul udá dzag na', rö'nu lu nis zian.

² Gulacua'len lënu, glun le cunác nup ta'ná bë' yödZlyú, ati' gulazudxi nup nacua' yödZlyú ni, glunlen lënu le cunác."

³ Gzóalenë' neda' Dios Bö' La'y, ati' bchë'ë neda' gbaz la'y na' tu lu latj ca'z, ati' ni' blé'ida'-nu ngul dxianu cúdzu'ba' tuba' böa' snia', nacba' xna gui'z. Dxiagac gadx icjba' len chi luzba', len da'gac ca' lëba' le ta'në xöhui' queë' Dios.

⁴ Nácunu lari' xna len lari' xna gui'z ngul na' dxianu lëba'. Nazí' lquitj queënu le náquicni oro len yugu' guiöj zaca' len yugu' bga. Lu na'nu zoa tu zXiga'dau' náquini oro, yudzu le nacgac xöhui' len le cunác runnu.

⁵ Ra' xganu da'gac ca lënu, le tu'luí' tu le nagachi', ta'ná cni: "YödZ Babilonia Nac Blau" len "Xna'cnu Ngul Udá Dzag" len "Xna'gac Le Xöhui' Dzö' YödZlyú."

⁶ Gúquibe'ida' nazúdxinu ngul na' le bennu ga blalj rön quegac nup náquigac queë' Dios len quegac nup na' zoa nu budödi leygac le glun lna' lau queë' Jesús. Cati' blé'ida'-nu, bubántsquida'.

⁷ Gudxë' neda' gbaz la'y na', gnë': "¿Bizx quië rubáninu? Uzejni'da' li' lë na' nagachi', le ruluí' ngul ni lenca' le ruluí' böa' snia' na' dxianu-ba', dxiagac gadx icjba' len chi luzba'.

⁸ Böa' snia' na' blé'ínu' gzoaba' zi'al san cutu zoaba' na'a, böa' ni chzoa grujba' latj chul, ati' tseajba' ga nitba' tsaz. Lubánitsqui nup nacua' luyú cunayujgac lagac lu guich qui yöl-la' na'bán dza ni'të cati' zi'a gata' yödZlyú. Cati' la'le'i böa' snia' na' gzoaba' zí'atël san cutu zoaba' na'a, lubani le ubanba'.

⁹ Lë ni nac tu le uzejni' nu gac tsejni'i: Gadx icjba' na' tu'luí' gadx guí'adau' gap rö'nu ngul na'.

¹⁰ Lëzca' cni gadx icjba' na' tu'luí' gadxë' bönni' ta'ná bë'ë. Gayuë' bönni' ni chgdöd quequë'. Tuë' bönni' ni rna bë'ë na'a ati' yetúë' cutu rdxindë', san cati' guidë', gna bë'ë tu chi'idau'z.

¹¹ Böa' snia' na' gzoaba' san cutu zoaba' na'a, ruluí' bönni' buzxunu', gna bë'ë. Nunë' tsaxxón bönni' gadx na', ati' tód ni nitie' tsaz.

¹² Chi luzba' na' blé'ínu' tu'luí' chië' bönni' la'ná bë'ë. Cutu ta'zi'inë' yöl-la' uná bë', san la'zi'ë yöl-la' uná bë' tu chi'idau'z, la'ná bë'ë tsaxxón len böa' snia' na'.

¹³ Chië' bönni' ni, tuz nacquë', ati' ludödë' lu na'ba' böa' snia' na' yöl-la' uná bë' quequë' len le dë lu na'quë'.

¹⁴ La'díl-lenë' Bönni' na' naquë' Bö'cu' Zxíla'dau' san Lë' uxicjé' lequë', le naquë' Xangac yúgu'të nup nacgac xan len rna bé'inë' ca' yúgu'të nup ta'ná bë'. Nup nacua'len Lë', bulidzë' leygac Dios len gröë' leygac, ati' tsaz da'gac Lë'."

¹⁵ Gudxë' ca' neda' gbaz la'y na', gnë': "Yugu' nis zXön na' blé'ínu' gap ni' rö'nu ngul udá dzag na', tu'luí' bunách yödZ len bunách gza'a len bunách tui' didza' yubl len bunách yugu' luyú.

¹⁶ Chi luzba' böa' snia' na' blé'ínu' len tu'luí' chië' bönni', cutu la'le'inë'-nu dxi'a ngul udá dzag na', ati' ca'z len xguidz luca'në'-nu. Lahuë' xpéla'nu len luzégui'ë-nu len gui'.

¹⁷ Dios uchizië' icj ládxi'dau'quë' chië' bönni' na' le gun ga lunë' ca rë'ncznë' Lë', lacquë' tuz len ludödë' lu na'ba' böa' snia' na' yöl-la' uná bë' quequë' quië utság ca rna xtídzë'ë.

¹⁸ Ngul na' blé'ínu'-nu ruluí' yödZ zXön na' rna be'i nup ta'ná bë' yödZlyú ni."

18

Rguindj yödZ Babilonia

¹ Gdöd na' blé'ida'-në' yetúë' gbaz la'y ruhuötjé' r-rujé' yehua' yubá, dë lu në'ë yöl-la' uná bë' zXön, ati' gyëp yös yení' luyú ni'a qui yöl-la' yení' queë' gbaz la'y na'.

² Bè'è zidzj didza' gbaz la'y na', gnè': "Chbguindj. Chbguindj Babilonia, yöd zxon na'. Chböac xlatj tu' xöhui' len xlatjgac bö' xöhui' tun ditj bunách. Tu'zoaba' ni' lidxcba' bguinn xtsni' len bguinn nacgac xöhui'.

³ Cni' guc qui yöd z na' ni'a qui le glun bunách nacua' ni', glunè' ga glun bunách yúgu'tè yöd z nacgac le ta'zèz ládxiquè' le cunác. Glunlen lequè' le cunác nup ta'ná bè' yödzyú, ati' guta' yöl-la' tsahui' quequè' bönni' ta'u tuti' nacu'è yödzyú, le gyantsca le záqui'tsqui gulazèz ládxigac nup nacua' ni'."

⁴ Ni'r byönda' rui' didza' yetú nu zoa yehua' yubá, rna: "Gul-rúj lu yöd z na', lbi'ili' náquili' quia' neda', cui gunli' tsazxon len lequè' dul-la' len cui gac queèli' tsazxon len lequè' zxguia'.

⁵ Nayantsca dul-la' nabága'què', chnayás nadxíncz luzxbá, san Dios rajneynè' le cunác nunquè'.

⁶ Gul-bí'i quequè' ca na' glunè' queèli'. Gul-bí'i quequè' chop cò' tsca le glunè'. Gul-bí'i quequè' chop cò' tsca le nac xöhui' glunè' queèli'.

⁷ Gul-gún ga la'zaca' la'gui'è len la'bödx yechè'è tsca yöl-la' ba len yöl-la' zxon glui' cuinquè'. Ta'zá ládxiquè', ta'né': 'Rö'tu' ni, rna bè'tu'. Cutu nactu' uzèb len gatga cödx yéchi'tu'.

⁸ Qui lè ni na', tu dzatèz la'dxin quequè' le la'zaca' la'gui'è, yöl-la' gut, len yöl-la' rbödx yechi' len yöl-la' rdun. Leguiè' lu gui', le napczè' yöl-la' huac zxon Xanru' Dios, Nu rusyúdx quequè'.

⁹ La'bödx nup ta'ná bè' yödzyú len glun tsazxon len lequè' le cunác, len guluzí' xbey le naqui quequè', ati' la'bödx yechè'è cati' la'lé'inè' dzön qui yöd z na' regui.

¹⁰ Zi'tu' zi'tu'z la'cu'è le ládxinè' ca gac zxguia' gac qui yöd z na', la'né': Bica' bayechi' Babilonia, yöd zxon ni, guctèr blau. Tu dzatèz gac zxguia' qui.

¹¹ La'bödxè' ca' bönni' ta'u tuti' nacu'è yödzyú len la'bödx yechè'è qui yöd z na' le cutur soa ni' nu ga'u bi lúti'è.

¹² Nutur nu ga'u ni' le náquicni oro len plata, len yugu' guiöj zaca', len yugu' bga, len yugu' lari' záqui'tsqui, len lari' xna, len lari' dxí'adau', len lari' xna gui'z, len yugu' yag rla' zxix, len le náquicni dxit záqui'tsqui, len le náquicni yag záqui'tsqui, len le náquicni cobre, len le náquicni guia, len le náquicni guiöj jar.

¹³ Nutur nu ga'u ni' canel, len yugu' le rla' zxix, len yal, len le rla' zxix qui mirra len qui yöj olíbano, len xisi uva nal, len le nac za, len yöj dxí'adau', len zxa' xtil, len yugu' búrrodau', len yugu' bö'cu' zxila', len yugu' böa', len yugu' carreta, len yugu' bönni' huen dxin, len yela'gac bunách.

¹⁴ Lè lequè' nup na' ta'u tuti', la'ná: Naduagac le gzè ládxili'. Chgdöd quegac yöl-la' tsahui' len le nacgac lach queèli', ati' cutur gdzölili' leygac.

¹⁵ La'bödxè' bönni' ta'u tuti' na', guta' quequè' yöl-la' tsahui' le glúti'è lu yöd z na', ati' la'cu'è zi'tu' zi'tu'z le ládxinè' ca gac zxguia' gac qui yöd z na', len la'bödx yechè'è,

¹⁶ la'né': Bica' bayechi' yöd z ni' guc zxon. Guc ca ngul nácu'ni lari' záqui'tsqui len lari' xna, len lari' xna gui'z, len nazi' lguiti' queènu le náquicni oro len le náquicni guiöj zaca' len yugu' bga.

¹⁷ Tu dzatèz gnit yöl-la' tsahui' qui yöd z ni.

La'cu'è zi'tu' zi'tu'z yúgu'tè bönni' xan barco len nup nacua' lé'igac barco na', len nup tu'sá' yugu' barco na', len nup tun dxin lu nis zxon,

¹⁸ len cati' la'lé'inè' dzön qui yöd z na' regui, la'bödxè', la'né': ¿Bizxal yöd z gac zxon ca nac yöd z ni?

¹⁹ Ludxié' bëchtö icjquè', len la'bödxè' len la'bödx yechè'è, la'né': Bica' bayechi' yöd z ni' guc zxon. Yöl-la' tsahui' qui yöd z ni' ben ga guta' yöl-la' tsahui' quegac yúgu'tè nup nacgac xan barco lu nis zxon. Tu dzatèz gnit yöd z ni.

²⁰ Gul-dziji ca gac qui yöd z ni, lbi'ili' zoali' yehua' yubá, lenca' lbi'ili' náquili' queè' Dios, lbi'ili', bönni' gbaz queè' len lbi'ili', bönni' rui'li' didza' uláz queè'. Gul-dziji, le chbchuguè' Dios qui yöd z ni' ni'a qui bi glun queèli' nup nacua' lu yöd z ni."

²¹ Ni'r buchisè' tu guiöj zxon le nac ca guich ryètu, tuè' gbaz la'y nal, ati' gru'nè' lei lu nis zxon, gnè': "La' cniz gac, gguindj Babilonia, yöd z na' gac blau, ati' cutur nu udzöli lei.

²² Cutur nu yöni lu yöd z na' nup ta'guinn lè'i le rul-l, len clèg nup tu'cödx gui len clèg nup tu'cödx trompeta, len cutur udzöl ni' bönni' huen dxin, len cutur yön ni' bö rgu'u le rutu.

²³ Cutur uzén' lu yöd z na' nitú gui', len cutu yön ni' chi'è bönni' utság nè'è, len clèg chi'ibi' bi'i ngul utság na'bi'. Cni' gac zal-la' nacli' blau, lbi'ili' rá'uli' len rúti'li' lu yöd z ni, len gzxi' yé'ili' bunách gdutè yödzyú len yöl-la' udzá' queèli'.

²⁴ Lu yöd z ni' blalj xchönquè' bönni' glu'è didza' uláz queè' Dios len xchöngac nup náquigac queè' Dios lenca' xchöngac yúgu'tè bunách yödzyú, guludödi lequè' nup nacua' yöd z ni."

19

¹ Gdöd lë ni byönda' tui' zidzj didza' bunách zian nacua' yehua' yubá, ta'ná:

Yöl-la' ba Dios. Yöl-la' ruslá runë',

Ati' yöl-la' zxön len yöl-la' uná bë'

Napë' Dios queëru'.

² Nac gdu'të li len tsahui' ca russyudxë'.

Bchuguë' qui yöd' na' nac ca tu ngul udá dzag,

Len quegac bunách lu yöd' na'

Glun ditj bunách yöd'lyú len le cunác glunë'.

Dios buzí' lë' lequë'

Le guludöcdë' huen dxin queë'.

³ Leyúbl gulanë': "Yöl-la' ba Dios. Cuentez dzön ga regui yöd' na'."

⁴ Gulutság lauquë' l'yu idáp uru'ë bönni' gul ni' len idáp nup ni' nabangac, ta'yj ládxi'quë' Dios, rö'ë latj blau queë'. Gulanë': "Ca' gac. Yöl-la' ba Dios."

⁵ Ni'r byönda' rui' didza' tu nu zoa latj blau na', rna:

Gul-cu'ë Dios queëru' yöl-la' ba

Yúgu'tëli' runli' xchinë',

Lbi'ili' na' rádxili' Lë',

Naclí' bunách ca'z len bunách blau.

Lni qui yöl-la' rutság na' queë' Bönni' naquë' Bò'cu' Zxíla'dau'

⁶ Byönda' ca' nu rui' zidzj didza', byön ca ryön cati' tui' didza' bunách zian, len byön ca' ca ryön ga rdöd yegu zxön, o ca ryön cati' rnë' gziu', rna:

Yöl-la' ba Dios le rzu lahuë' rna bë'ë,

Napczë' yöl-la' huac.

⁷ Ral-la' udziji ládxi'ru' len uzi'ru' xbë'

Len cu'ru'-në' yöl-la' ba

Le chbdxin dza lni qui yöl-la' rutság na'

Queë' Bönni' na' naquë' Bò'cu' Zxíla'dau',

Si' lu në'ë Cristo nup náquigac queë'.

Chzoa rbözbi' bi'i utság ná'lenbi' Lë',

Nachi' le rulu' nup na' náquigac queë'.

⁸ Dios ru'ë-bi' latj gácubi' lari' záqui'tsqi

Le nac gdu len ryëp yös yení'.

Lari' záqui'tsqi na' rulu' le nac tsahui' nungac nup náquigac queë' Dios.

⁹ Ni'r gudxë' neda' gbaz la'y na', gnë': "Bzuj lu guich didza' ni: Bica' bagac nup na' nulidzë' lequë' Dios quië la'cu'ë lni qui yöl-la' rutság na' queë' Bönni' naquë' Bò'cu' Zxíla'dau'."

Gudxë' ca' neda': "Yugu' didza' gdu'të li ni ru'ë didza' Dioscz."

¹⁰ Buzechu zxiba' xni'ë gbaz la'y na' quië tsej ladxa'a lë', san gudxë' neda': "Cutu gunu' cni. Neda' ca' naca' huen dxin queë' Dios ca nacu' li' len ca nacquë' böchi' lza'u nazí' lu na'quë' le nac gdu'të li ca nac queë' Jesús. Gyj ladxë'ë Dios."

Nup tui' didza' uláz queë' Dios, tui' didza' le nac gdu'të li ca nac queë' Jesús.

Bönni' dxië'-ba' böa' chguich

¹¹ Ni'r blé'ida' nayál luzxbá, ati' buluí' lauba' tuba' böa' chguich, ati' lë' Bönni' dxië'-ba', Nu Run Ca Rna, lenca' Nu Nac Le Nacz. Cni lë' le rbequi xbeynë' ca nac le nac gdu'të li lenca' cni tsijë' lu gdil-l.

¹² Ryëp yös yení' yög lahuë', nacgac ca gui', len dxiagac icjë' bregui' zian. Nayúj lahuë' tu le lë', le nutú nu nözi, san tuzë' Lë' nöznë'.

¹³ Nacuë' tu lari' ni'aj rön, len lë' ca' Nu Nac Xtidzë'ë Dios.

¹⁴ Rajnaquë' Lë' ni'a në'ë guixz yu nacu'ë yehua' yubá, dxiacquë'-ba' böa' chguich len nácuquë' lari' záqui'tsqi, nac chguichdau'z len cutu nac bösj.

¹⁵ R-ruj ru'ë le nac ca tu guia tuchi' gundë' zi' bunách yugu' yöd'. Gna bé'inë' lequë' len xuyág guia len gunë' lequë' zxguia', gac quequë' ca rac qui le rbia lba uva, zoa nu rullib leygac, le rlyétsquinë' Dios, napczë' yöl-la' uná bë'.

¹⁶ Nayúj lu lari' nacuë' lenca' lu xgatsjë' ca lë', Nu Rna Be'i Nup Ta'ná Bë', lenca' Nu Nac Xangac Nup Nacgac Xan.

¹⁷ Ni'r blé'ida'-në' zuinë' lu gbizd tuë' gbaz la'y, ati' bë'ë zidzj didza', gudxë'-ba' böa' ta'zuba' luzxbá, rnë': "Gul-dá, gul-dúb ga ni gáguli' lni zxön queë' Dios.

¹⁸ Gáguli' xpéla'gac nup ta'ná bë', len xpéla'gac nup nacu'ë lu na'gac bönni' rjaquë' gdil-l, len xpéla'gac nup nalgac, len xpéla'c'ba' böa', len xpéla'gac nup ta'bía lecba', len xpéla'gac yúgu'të bunách, nup cunadá'ugac len nup nadá'ugac, nup nacgac ca'z len nup nacgac blau."

¹⁹ Ni'r blé'ida'-ba' bóa' snia' na' lenca' bönni' ta'ná bē'ē yödzyly, len bönni' rjaquē' gdil-l guixz yu quequē', nudubquē' quiē lúnlenē' gdil-l Bönni' dxiē'-ba' bóa' chguich, dzaggac Lé' ni'a nē'ē guixz yu.

²⁰ Bdzunba' bóa' snia' na' lenca' bönni' na' bē'ē didza' uláz queēba', bönni' na' benē' yugu' le nac bē'tsca lauba', gzxi' yé'inē' nup ni' glui' latj nu uzúy láhuigac lē na' nac bē' da'gac lēba' len gulayj lādxi'gac bdau' queēba'. Bóa' snia' na' lenca' bönni' na' bē'ē didza' uláz queēba', nabangacz ca' gularu'nē' leygac ga rō' gui' zxōn le réguilen lē na' ruzégui'tsca.

²¹ Yúgu'tē nup na' gda'gac lequē' budódcđē' leygac len guia tuchi' na' r-ruj ru'ē Bönni' na' dxiē'-ba' bóa', ati' guluhuóljba' yúgu'tēba' bóa' na' ta'zuba' luzxbá, gláguba' xpēla'quē'.

20

Chi gayuá' iz

¹ Gdōd lē ni blé'ida' ruhuójtjē' gbaz la'y, zē'ē yehua' yubá, zōnē' zxi'n guia qui latj chul, ati' nu'ē tu du guia yōdx.

² Gzxōnē'-ba' bēl' zxōn xtsni' na', nacha' bēl' gzoaba' dza ni'tē, bēl' na' lēba' tu' xōhui' lenca' Satanás, ati' bégue'ē'-ba', len buca'nē'-ba' cni' chi gayuá' iz.

³ Yajchu'nē'-ba' latj chul len buseyjē' latj na', bđē'ē le quel-la' le ruséy' latj na' quiē cutur si' yé'iba' bunách yugu' yōdz ga gza'ar chi gayuá' iz, ati' tōd ni' ral-la' yedxba' tu' ch'idau'.

⁴ Ni'r blé'ida' latj gap ta'bō' nup ta'ná bē', ati' ta'bō' yugu' latj na' nup guladel-li' la'bequi xbey le rac. Blé'ida' ca' yugu' bō' glaccz bunách gularixē' yengac bönni' cunacquē' tsahui' le glun lna' lau queē' Jesús len le glun lban qui xtidzē'ē Dios. Yugu' bunách ni' cutu gulayj lādxi'gac bóa' snia' na' len bdau' queēba', len cutu glui' latj nu uzúy ra' xgagac o lu na'gac lē na' nac bē' nu da' lēba'. Gulubán nup ni lu yōl-la' gut len gulaná bē'len Cristo chi gayuá' iz,

⁵ san yezica' bunách natgac cutu gulubán. Cati' gza'ar chi gayuá' iz lubán. Yōl-la' rubán lu yōl-la' gut guc ni' nac le rac z'ial.

⁶ Bica' ba len bica' la'y nup ta'del-li' yōl-la' rubán na' rac z'ial. Yōl-la' gut le rac burópl lzu cutur bi' gac gun quequē', san lacquē' bxuz queē' Dios lenca' queē' Cristo, ati' la'ná bē'lenē' Lé' ch' gayuá' iz.

⁷ Cati' gza'a' ch' gayuá' iz na', lusanē' Satanás ga na' nadzún.

⁸ Urúj Satanás, tsajxí' ye'i' bunách yugu' yōdz nacuá' idáp la'a yōdzly. Si' ye'i' ca' bunách yōdz Gog len Magog, utúb lequē' lu gdil-l. Tsca nacgac nup ni, nacgac ca' nac yuzx rō' ra' nis zxōn.

⁹ Guixz yuz guladōdē' gdu'tē luyú, ati' gulacu'ē li'ajl latj ga na' nacuá' bunách náquigac queē' Cristo, le nac yōdz na' nadxi'inē' Dios. Ni'r benē' Dios ga bōx' gui' bruj yehua' yubá, le buzégui' lequē'.

¹⁰ Tu' xōhui' na' nazí' ye'i' lequē', yajchu'nquē' lei ga rō' gui' zxōn qui lē na' ruzégui'tsca, ga na' chzoaba' bóa' snia' na' lenca' bönni' na' bē'ē didza' uláz queēba'. Ni' la'zaca' la'gu'í rēl len tē dza yúgu'tē iz z'ia' za'c.

Ta'dxín bunách lahuē' Dios ga rō'ē rbequi xbeynē'

¹¹ Ni'r blé'ida' tu latj blau chguich, len blé'ida' ca' Nu rō' rbequi xbeynē' latj na'. Lahui' lau Nu ni' gulanittē yōdzly len luzxbá, len cutur budzōl xlatjgac.

¹² Blé'ida' ca' nup chnatgac, nup nacgac blau len nup nacgac ca'z, zuicnē' lahuē' Dios. Gulayá'j guich, len gyalj ca' yetú guich ga na' nayujgac lagac nup nadél-li'gac yōl-la' na'bán gdu. Glequi xbeynē' Dios nup na' chnatgac tsca nac le nayúj yugu' lu guich na', lē na' glun.

¹³ Lu nis zxōn gularúj nup chnatgac, nacuá' lu nis zxōn. Lu yōl-la' gut, len lu latj chul gularúj nup chnatgac, gulacuá' gap ni', ati' glequi xbeynē' Dios tu tuē' tsca nac le glunē'.

¹⁴ Ni'r yajtsazgac yōl-la' gut len latj chul ga ni' rō' gui' zxōn le nac latj qui yōl-la' gut le rac burópl.

¹⁵ Yajtsazgac latj ga na' rō' gui' zxōn nup cunayujgac lu guich quegac nup nadél-li'gac yōl-la' na'bán gdu.

21

Luzxbá cub len luyú cub

¹ Gdōd na' blé'ida' tu luzxbá cub len tu luyú cub, le chgdōd quegac luzxbá na' len luyú na' gulacuá' z'ial. Cutur bi' dē' nis zxōn.

² Neda', Juan, blé'ida' yōdz la'y na', nac Jerusalén cub, ruhuójtj, r-ruj yehua' yubá ga zoē' Dios, chnabá'a qui ca' nabá'a queēbi' bi'i' ngul chzoa utság ná'lenbi' bönni'.

³ Byōnda' rui' didza' yehua' yubá nu rna: "Gul-yutsca'. Ga zoē' Dios zoalen bunách. Sōalenē' lequē', ati' lequē' lacquē' bunách queē'. Dioscz sōalenē' lequē', gaquē' Dios quequē'.

⁴ Dios uzxiē' nis rōdx zoa yōj lauquē'. Nutur nu gat, len nutur nu cōdx, len nutur nu cōdx yechi', len nutur nu saca' qui'i, le chgdōd quegac lē na' glac z'ial."

⁵ Ni'r Nu na' rō' latj blau ni' gna: "Byutsca'. Yúgu'tē ruúna' cub."

Gudx ca' neda': "Bzuj lu guich lē ni, le nac gdu'tē li didza' ni len nac lōz."

⁶ Ni'r gudx neda': "Chnaccz. Neda' naca' Nu zoa zí'atēl lenca' Nu rajseytē ca nac le rzu lau len le ruúdx'tē. Nu rbídx nis, neda' guna' ga gui'j nis na' runn yōl-la' na'bán.

⁷ Nup luxíj lu le rac yōdzlyú, gac quegac yúgu'tē lē ni. Neda' gaca' Dios quequē', ati' lequē' laquē' zxi'ncza',

⁸ san nup tadxí len nup cutu ta'yejlē' neda', len nup nacgac xōhui', len nup tu'dōdi bunách, len nup tun le cunác, len nup nacgac udzá', len nup ta'yíj lādxí'gac bdau' guiōj bdau' yag, len yúgu'tē nup ta'zí' yē', chzoa rbōz xlatjgac lu gui', ga ni' rō' gui' zxon qui lē na' ruzégui'tsca, lē na' nac yōl-la' gut rac burópl."

Yōdz Jerusalén le nac cub

⁹ Ni'r bidē' ga zoa' tuē' gbaz la'y nababē' gadxē' gbaz la'y ni' gulazōnē' gadx xzíga'dau' ni' yúdzugac gadx guidzhuē' yajséytēgac. Gudxē' neda': "Gda ni. Neda' ului'ida' li' bi'i ngul ra'bán na' zí'a butság ná'lenbi' Bōnni' na' naquē' Bō'cu' Zxíla'dau'."

¹⁰ Gdu gzóalenē' neda' Dios Bō' La'y, ati' bchē'ē' neda' gbaz la'y na' tu lu gui'a sib, len bului'inē' neda' yōdz la'y Jerusalén, ruhuōtj, r-ruj yehua' yubá ga zoē' Dios.

¹¹ Yōdz ni ryēp yōs yení' le zoalen lei yōl-la' yení' queē' Dios. Ryēp yōs yení' ca ryēp yōs yení' tu guiōj záqui'tsquí ca nac guiōj gui'dau'z nazí' lei jaspe. Yení'dau' nac yōdz na' ca nac guiōj jar.

¹² Gdu zbi'il yōdz na' zoa tu zō'ō zxon len sib. Lē'i zō'ō na' nacua' chinnu gap nu ryaz. Ra' gap nu ryaz na' nacu'ē chinnuē' gbaz la'y tun chí'ē. Tu tu ga nu ryaz na' nayúj tu tu lagac idxinnu cō' d'í'a dza zxi'n xsoē' Israel.

¹³ Lē'i zō'ō ruyú zaca' ga rlen gbidz nacua' tsonn gap nu ryaz, len zaca' ga za' bō' ziang nacua' tsonn gap nu ryaz, len zaca' tsala' ga rdōd gbidz beo' ziang nacua' tsonn gap nu ryaz, len zaca' ga rbia gbidz nacua' ca' tsonn gap nu ryaz.

¹⁴ Zxan zō'ō qui yōdz na' nacua' chinnu xlibi zō'ō, ati' lē'ígac xlibi zō'ō na' nayujgac laquē' idxinnutē' bōnni' gbaz queē' Bōnni' na' naquē' Bō'cu' Zxíla'dau'.

¹⁵ Zōnē' tu yag urixi náquini oro gbaz la'y na' ru'flenē' neda' didza', quiē grixē' tsca nac yōdz na', len tsca nacgac gap nu ryaz, len tsca nac zō'ō qui.

¹⁶ Yōdz na', leydi'i nacgac idáp la'a. Leydi'i nac yōl-la' tunn qui len yōl-la' blaga' qui. Len yag na' brixē' tsca nac yōdz na', nac gdu tsca gac nu sa' gdu chinnu dza, ati' leydi'i nac yōl-la' tunn qui, len yōl-la' xtsa' qui, len yōl-la' blaga' qui.

¹⁷ Brixē' ca' yōl-la' yōdx qui zō'ō na', nac tu gayuá' yu tapán dxit, tsca nac tsadxít qui na' bunách, lē na' r-ríxnē' gbaz la'y na'.

¹⁸ Náquini guiōj jaspe zō'ō na', ati' yōdz na', órotēz náquini, le nac yení'dau' ca nac guiōj jar.

¹⁹ Xlibi zō'ō qui yōdz na' nazí'gac lguitj guiōj záqui'tsquigac.

Xlibi zō'ō zí'al náquini guiōj jaspe.

Le buróp náquini guiōj zafiro.

Le bunn náquini guiōj ágata.

Le budáp náquini guiōj esmeralda.

²⁰ Le bugayu' náquini guiōj ónice.

Le buzxóp náquini guiōj cornalina.

Le bugádx náquini guiōj crisólito.

Le buzxunu' náquini guiōj berilo.

Le bugá náquini guiōj topacio.

Le budxí náquini guiōj crisoprassa.

Le idxinéaj náquini guiōj jacinto.

Le idxinnu náquini guiōj amatista.

²¹ Chinnu gap nu ryaz na' ta'yejyni chinnu bga. Tu tu ga nu ryaz na' ryeyjni tuz bga. Luyú la' nōz blau qui yōdz na', órotēz náquini, yení'dau' nac ca nac guiōj jar.

²² Nitú gdau' blé'ida' lu yōdz na', le naquē' gdau' qui Xanru' Dios, napczē' golutē yōl-la' uná bē', len lēzca' cni naquē' Bōnni' naquē' Bō'cu' Zxíla'dau', naquē' gdau' qui yōdz na'.

²³ Cutu run bayúdx tseni'gac lu yōdz na' gbidz len beo', le uzení' yōl-la' yení' queē' Dios lu yōdz na', ati' naquē' ca' le uzení' ni' Bōnni' naquē' Bō'cu' Zxíla'dau'.

²⁴ La'dá lu yení' qui yōdz na' bunách yugu' yōdz, nup nulagac, ati' djua'quē' ni' yōl-la' tsahui' quequē' bōnni' ta'ná bē'ē' yōdzlyú.

²⁵ Gatga tseyjgac gap nu ryaz lu yōdz na' lahui' dza, ati' latj na' gatga gac rēl.

²⁶ Djua'gac ni' le nacgac lsaca' len yōl-la' tsahui' quegac bunách yugu' yōdz.

²⁷ Cutu ca' tsaz ni' nitú le cunác gdu, len nitú le nac xōhui', len nitú nu rzi' yē', san tsazgac ni' nupz nayujgac lagac lu guich queē' Bōnni' naquē' Bō'cu' Zxíla'dau', ga na' nayujgac lagac nup nadél-li'gac yōl-la' na'bán.

22

¹ Ni'r bului'inè' neda' tu yegu yeni'dau' gbaz la'y na', le nac nis yegu runn yöl-la' na'bán. Ryëp yös yeni' yegu na' ca ryëp yös yeni' guiöj jar. R-ruj yegu na' lu latj blau ga röh'è Dios len ga röh'è ca' Bönni' naquè' Bö'cu' Zxíla'dau'.

² Rza' yegu ni gatsj lahui'l nöz blau qui yödž na'. Tsla'a hueaj ra' yegu na' zoa tu yag runn yöl-la' na'bán, ati' ta'bia chinnu lzu tu iz. Tu tu beo' ta'bia yag na'. Nacgac le tu'ún bunách yugu' yödž xlágui'gac yag na'.

³ Cutu soa ni' nitú le dxia dō'. Soa lu yödž na' latj blau ga röh'è Dios lenca' ga röh'è Bönni' naquè' Bö'cu' Zxíla'dau', ati' la'yíj ládxi'què' Lè' huen dxin queè'.

⁴ La'lé'inè' lahuè' Lè', ati' lè' nayúj ra' xgaquè'.

⁵ Cutu gac ni' rël, ati' cutu la'quinn tu le cu'u yeni' len clëg yeni' qui gbidž nup nacua' ni', le gaquè' Xanru' Dios yeni' quequè'. Tsalzú la'ná bè'tecz nup nacua' ni'.

Chzoa huödè' Cristo

⁶ Ni'r gudxè' neda' gbaz la'y na', gnè': "Didza' ni nac gdu'tè li len nac löž. Xanru' Dios, Nu ruchíz Bō' La'y icj ládxi'dau'què' bönni' tu'è didza' uláz queè', chbsöl'è'è gbaz la'y queè' quiè' ului'inè' yugu' huen dxin queè' le ral-la' gactè'."

⁷ Cni rnè' Jesucristo: "Chzoa huöda'. Bica' ba nu run ca rna didza' ru'a uláz queè' Dios, nayúj lu guich ni'."

⁸ Neda', Juan, byönda' len blé'ida' yugu' lè ni. Gdöd byönda' len blé'ida' yugu' lè ni, buzechu xziba' xni'è gbaz la'y na' bului'inè' neda' yugu' lè ni quiè' guna' lè' zxon.

⁹ Ni'r lè' gudxè' neda': "Cutu gunu' cni, le naca' neda' huen dxin queè' Dios ca nacu' li', len ca nacquè' böchi' lza'u na' tu'è didza' uláz queè' Dios, lenca' ca nacgac yúgu'tè nup tun ca rna le nayúj lu guich ni. Ben zxon Dios."

¹⁰ Gudxè' ca' neda': "Cutu ca' ucachu'u xtidzè'è Dios ni, didza' ru'a uláz queè' len nayúj lu guich ni, le chzoa lac lè ni.

¹¹ Nu rua' dō' gua'tecz dō'. Nu run le cunác guntecz le cunác. Nu run dxi'a, guntecz dxi'a, ati' nu naqui quizi queè' Dios, gáquitecz quizi queè'."

¹² Rnè' Jesús: "Chzoa huöda'. Nu'a lu na'a le nadél-li'gac bunách, ubi'a qui queè'què' tsca nac bi glunè'.

¹³ Neda' naca' Nu zoa zí'atèl lenca' Nu rajseytè, ca nac le rzu lau len le ruúdx'tè. Naca' ca' Nu run ga su lau len Nu rusyúdx.

¹⁴ Bica' ba nup nayár le nácugac, tun le nac dxi'a. Nazi'què' latj lahuè' le rbia yag runn yöl-la' na'bán len gac la'yaziè' gap nu ryaz lu yödž nà'.

¹⁵ La'cuá' ni'l ra' yödž na' nup nacgac xöhui', len nup nacgac udzá', len nup tun le cunác, len nup tu'dödi bunách, len nup ta'yíj ládxi'gac bdau' guiöj bdau' yag, len nup ta'dzág ládxi'gac ta'zi' yè'.

¹⁶ Neda', Jesús, bsöla'a gbaz la'y quia', bului'inè' lbi'ili' yugu' lè ni, lbi'ili' na' dzagli' yugu' cō' bunách quia'. Neda' naca' di'a dza queè' David lenca' zxi'n xsoè'. Naca' ca' bölj usíl'."

¹⁷ Tu'è didza' Dios Bō' La'y len bi'i' ngul utság ná'lenbi'-nè' Bönni' naquè' Bö'cu' Zxíla'dau', ta'nè': "Gda."

Nu ryöni didza' ni ral-la' gna: "Gda."

Nu rbidx nis len nu rzè ladxí' lei, ral-la' guid len gui'j nis runn yöl-la' na'bán.

¹⁸ Neda', Juan, ruzéjni'da' nup ta'yöni didza' ni ru'a uláz queè' Dios len nayúj lu guich ni, rnía': Chqui' nu udá' lè'i didza' ni, Dios ubi'è qui nu na', gunè' lè' zxguia' ca nac le nayujgac lu guich ni.

¹⁹ Lëzca' cni, chqui' nu cua bí'títèž didza' ni ru'a uláz queè' Dios len nayúj lu guich ni, Dios ugúè' ca' xlatj nu na' lu guich ga nayujgac lagac nup nadél-li'gac yöl-la' na'bán gdu, lenca' lu yödž la'y, ca na' nayúj quequè' lu guich ni.

²⁰ Xanru', Nu run lna' lau quegac lè ni rnè': "Ja. Huödtea'."

Ca' gac. Gda, Xantu' Jesús.

²¹ Rnabda'-nè' Xanru' Jesucristo uzá' ladxè'è queéli' yúgu'tèli'. Ca' gac.